Vedi il De-Rossi nel Dizionario degli autori ebrei
all' articolo Gorionide; ed Annali Ebreo-tip. pag. 119.

Bouillet Dict. univ. : Gorionide ou ben Gorion (Joseph), dit aussi Josippon, rabbin
vivait dans le VIII. ou IX siecle. Il est auteur d'une Histoire juive qui a été imprimée
a Mantoue avant 1480, et qui a été traduite en latin par Munster, Bale 1541.
et par Gagnier, Oxford 1706.

IOSEPHVS HEBRAICVS DIV DESIDERATVS, ET NVNC ex Constantinopolitano exemplari iuxta Hebraismum opera Sebastiani Munsteri uersus, & annotatis que collationibus illustratus

Continuat autem historias sacras à captiuitate Babylonica usq; ad præsidem Pilatum, cōplectens simul apocrypha sequentia:

Magnificentiam Danielis apud Chaldæos.
Demissionem eius in lacum leonum.
Cibationem per Habakuck prophetam.
Subuersionem templi Bel dei Babyloniorum.
Occisionem draconis.
Disputationem, quid fortius inter uinum, regem & mulierem. III. Ezræ III.
Apocrypha quæ in libro Esther inueniuntur.
Gesta quædam Alexandri Magni & successorum eius regum Græcorum.
Sacri ignis in puteo absconditi inuentionem.
Vtrumq; librum Machabæorum.
Regni Iudæorum incrementum & decrementum.
Herodis Magni & filiorum eius tyrannicum inter Iudæos regimen.

Hæc lector si tibi arridere uiderimus, dabimus & bellum Iudaicum seu excidium Ierosolymitanum à Iosepho Hebraicè conscriptum.

BASILEAE APVD HENRICVM PETRVM, MENSE MARTIO, ANNO M. D. XLI.

ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO, D. IOACHIMO
Marchioni Brandenburgenſi, ſacri imperij electori, domino ſuo
ampliſſimo Sebaſtianus Munſterus S. D.

INter tam uaria multipliciaq́; munera, quæ ab omniū
bonorū largitore deo optimo maximoq́; accepimus,
princeps ſapientiſſime, nemo qui recte ſentit putabit
nobilius aut ſalubrius aliquod cōtigiſſe mortalibus q̃
ſapientiā. Hęc enim totā hominis moderatur uitam.
Nam docet quomodo in primis formādus ſit animus
ad deum, ac deinde quomodo tota inſtituenda uita. Siquidem eſt diuina-
rum humanarumq́; rerū cognitio. Prior, quæ uerſatur circa diuina, exci-
pitur ſolo corde per fidem, poſterior autē quæ actiones humanas inter-
nas & externas reſpicit in membranis trāſmittitur ad poſteros. Hæc ex-
teriorē & ciuilem hominis diſponit uitam, animamq́; diſtrahit circa crea
turarum conſiderationē, illa autē uiuaciſſimus quidā ſpiritus eſt, qui lite-
ra occidente exprimi nequit, ſed digito dei ſcribitur in cordibus fideliū,
iuxta illa Hieremiæ teſtimoniū: Ego dominus dabo legem meam in inte
riora eorum, & ſuper cor eorum ſcribam eam, & ero eorum deus, ipſiq́;
erunt populus meus. Huius ueræ & cœleſtis ſapientiæ initium definitur
eſſe timor domini. Nam in maliuolam animā nō demittitur hoc donum
dei, nec theſaurus ille cœleſtis committitur uaſi fictili aut proijcitur ante
porcos. Solis filijs dei & ciuibus regni cœleſtis, qui ex corde clamare poſ-
ſunt Abba pater, hic traditur ſpiritus, uni quidem ſic, alteri autem ſic, ſo-
lus Chriſtus, in quo & plenitudo diuinitatis habitauit, hunc ſine menſura
accepit. Fruſtra & inuanum hic laborat, quicunq́; alium docere conatur,
ſicut & propheta prædicto loco, nempe capite 31. dicit: Non docebit ul-
trà unuſquiſq́; proximū ſuum & uir fratrē ſuum, ſed ut Iſaias habet capi-
te 54. כָּל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ Erunt omnes filij tui docti à domino. Domi-
nus eſt qui hominē hanc ſcientiā docet. Cōtemnendum ergo miniſteriū
humanū? Abſit. Diuus Paulus ubi Corinthijs ſcribit, docet quomodo
is locus ſit intelligendus. Dicit nanq́; ſe plantaſſe, Apollinem rigaſſe, deū
autem incrementū dediſſe. Niſi ergo deus incrementum dederit, fruſtra
plantat homo, fruſtra rigat, fruſtra docet, fruſtra corripit. Dominus eſt
qui omnia in omnibus operatur, Et is rogādus eſt, ut operarios ſuos, qui-

bus cum ipse operetur, mittat in messem suã. Hac sapiẽtia caruerunt phi losophi & quotquot à deo alieni fuerũt, ideo euanuerunt in cogitationi bus suis & obtenebratum est insipiens cor eorum, cõtrectantes ueluti cę ci parietẽ, & palpantes ueluti qui oculos non habẽt, impingentes in me ridie quasi in tenebris, ut Isaię utar uerbo. Hi sola prudentia & seculari sa pientia cõtenti fuerunt, quę licet magna sit & pro huius mundi domesti ca & pacifica conuersatione apprime necessaria, ad consecutionẽ tamen uitæ futuræ, nisi accedat cœlestis sapiẽtia, nullum præbet adminiculum. Sciẽtia enim inflat, charitas autem ædificat. Quod si scientia subnixa fue rit charitate, iam terrena sapientia cõmigrat in cœlestem & tenebrę uer tuntur in lucem. Et qui sic docti fuerint, aliosq́ docuerint, fulgebunt sicut splendor firmamẽti, ut apud Danielem legimus. Ieiuna proinde & insipi da est omnium autorum lectio, quæ hoc cœleste caret sale, quæq́ nullam pietatis sapit micã. Demulcet quidem & oblectat legentis animũ, sed nul lus hinc ueræ pietatis refertur fructus. At ex illis libris qui prophanis hi storijs admixtam habẽt pietatem, geminus colligitur fructus. Nam præ ter id quod ad gerendas res prudentiam non uulgarem docẽt, simul pie tatis semina in legentis spargunt animũ, dum ostendunt quomodo deus semper adfuerit timentibus & sperantibus in se, & rursum quàm alienus extiterit ab horum conatibus qui eum neglexerunt. Et quoniã exemplis magis mouemur quàm pręceptis, nõ est usquã alibi maior ad recte pieq́ uiuẽdum exemplorũ copia & uis, quàm in hoc scripti genere. Illic enim nullibi nõ fit obuium lectori quid sit honestum & quid turpe, quid pium & quid cõtra deum, quid utile & quid noxium, quid appetendum quidq́ fugiendum. Nemo non reperit ibi, quod sibi salubre est. Inueniunt princi pes & publicarũ rerũ administratores quod in rebus ancipitibus sequan tur consilium, & quomodo sese gerant erga subditos, inueniunt & hi qui potestatibus sublimioribus sunt subiecti, quid maioribus debeant. Et cer te si ullus extra biblicos libros historiographus est, in quo hæc copiosissi me clarissimeq́ inueniuntur, Iosephus est in Iudaicis historijs, autor gra uissimus, & dignus qui à Christianis quibusq́ potissimum à principibus legatur. Nam habet omnia quæ ex historijs petũtur, & præterea causas signat malorum, quæ irruerunt in populum dei, puta famis, pestilentiæ, terræmotus, bellorum, inundationum, & aliarum insolitarum tempesta tum. Scribit & principum quorundam mirabilia consilia, mirabiles mor tes, regnorum translationes, occasus nobilium familiarum, imposturas, & tyrannides.

& tyrannides Antiochorum & Herodum, scribit denique tot casus, consilia, euectus, pericula, discrimina, & rerū mutationes, ut uix in alio historico hæc copiosius, diligentius, elegantiusque conscripta inueniantur. Fuit enim uir iste supra modū clari ingenij tamque felicis, ut patriæ linguæ adijceret Græcam, scriberetque in ea domi aliquot antiquitatis Iudaicæ libros, ac deinde Romæ septem captiuitatis libros, quos & imperatoribus Vespasiano atque Tito filio eius obtulit, & ob ingenij gloriā statuam meruit Romæ. Tātum siquidem in optimis studijs & linguarum peritia famam tantamque cum laude gloriam consecutus est, ut suo tempore in uniuersa Iudæorum turba nemo eo doctior, nemoque facundior haberetur. Interfuit excidio Ierosolymitano, captusque Romam perductus est, quadragesimo scilicet post Christi passionem anno, ubi & mansit usque ad diem mortis suæ. Incertū autē est num in extrema senecta alienus manserit à Christo, qui tam magnificum de ipso protulit testimoniū. Scribit namque quodam loco sic: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere: erat enim mirabilium operū patrator, & doctor eorum qui libenter uera suscipiūt, &c. Quid si timore Romanorum principum, qui omnibus modis conabantur extinguere nomen Christi, nō ausus fuerit cognitum Christum annunciare? Erant adhuc Romæ suo tempore recentia & uiuacissima Paulinæ prædicationis semina, atque ob id facile fieri potuit, ut uir ille, qui gentis & patriæ suæ interitum uidit, agnouerit Meschiæ aduentum. Hunc autorem, ut apud Hebræos eum miro compendio scriptū inueni cum multis historijs biblicis, quas nostri apocryphas uocant, & hactenus incompertum habuerunt, quo autore scriptæ fuerint, tibi uisum fuit illustrissime princeps dedicare: primum ob id, quod princeps populi dei es, & zelum pro salute eius habes haud secus quàm olim Mathathias Hasmonæus & filij eius habuerunt pro populo Israëlitico, id quod etiam multis indicijs atque nominis tui nunquam intermoritura laude declarasti, ac deinde quod patrocinium suscepisti bonarum literarū, imitatus nimirum in hoc bonos quosque principes, quibus hæ semper curæ fuerunt. Cum enim ipse doctus sis & in literis pulchre uersatus, prudenter & hoc curas in toto principatu tuo, ut is doctis & ornatis fulgeat uiris, nullis etiam parcens expensis, modo in hac re tuis sanctissimis satisfiat uotis. Sic superiori anno Iosephum Munsterum, meum ex fratre nepotem, iurisconsultum & humanioribus literis ab infantia imbutum, diuque aduersa fortuna iactatum, accersiuisti & in tuam ueluti tutelam suscepisti,

 scepisti,

ſcepiſti, locumq́ꝫ inter doctos uiros in florentiſſimo Franckfordienſi gymnaſio dediſti, & per omnia te illi munificũ exhibuſti. Quis det ut & reliqui Germaniæ principes pulcherrimo hoc tuo exẽplo incitati paulo ferventiores eſſent ad aſſerendas bonas literas, & fouendos literatos uiros? Dominus deus, in cuius manu ſunt corda regum & principum, corroboret in laudem & gloriam nominis ſui hunc tuum propenſum in bona literarum ſtudia animum, donecq́ꝫ ut prouincia ab eo tibi deſignata, diu multisq́ꝫ annis tali ac tãto fruatur principe. Bene uale optime princeps, & ob Ioſephum Ben Gorion cõmendatum habeto Ioſephum Munſterum. Baſileæ Idibus Martij anno ſalutis quadrageſimoprimo ſupra milleſimum & quingenteſimum.

PRAEFATIO SEBASTIANI MVNSTERI IN IOSEPHVM hebraicum, in qua diſputatur num hæc editio Flauij ſit Ioſephi aut alterius cuiuſdam Iudæi.

VIſum fuit ab initio huius libri, candide lector, hoc unum inueſtigare, num liber iſte hebraicus Ioſephi ſit an non, Ioſephi inquam Flauij, ne error ſit in nomine, ſic autem Ioſephi ſit, quod Hebræis fuerit hebraice conſcriptus, ſicut latinũ exemplar, quod paſſim in manibus omnium doctorum uirorum uerſatur, gentibus græca lingua fuit ab eo ſcriptũ. Et quidem plurimi ex noſtris unanimi reſpondent ſententia, Ioſephum non hebraice ſed græce tãtum ſcripſiſſe: quidam addunt etiam Ioſephum neſciſſe hebraice. Quod græce ſcripſerit, ipſe teſtatur in prologo belli Iudaici, quin & hodie extant non pauci libri græce ab eo ſcripti, quos Rufinus olim in linguam uertit latinam. Quod hebraice non ſcripſerit, multis probant argumentis. Quis enim, inquiunt, ex doctis uiris ſcripſit unquam unum & eundem librum bis, in diuerſis ſcilicet linguis? aut quis tranſtulit propriam fœturam in aliam linguam? Id nec ab apoſtolis factum ſcimus, qui relicta patria lingua euangelium græco ſcripſerũt ſermone. Certe Paulus qui legem didicit ad pedes Gamalielis, cum hebraice ſcribere potuiſſet, omnes epiſtolas ſuas græce ſcripſit, etiam eam quam Latinis ſiue Romanis inſcripſit, præter unam ad Hebræos, ſi modo illa Pauli eſt, & uerum eſt quod primùm hebraice ſcripta fuerit. Non enim conſtat quis illam in Græcam uerterit linguam. Quæ cum ita ſint, putabimus Ioſephum tantum laborem inſumpſiſſe ut idem bis ſcripſerit, uir quinquaginta ſex annorum? Tot enim annorũ dicit ſe fuiſſe, cum tertiodecimo anno principatus Domitiani Cæſaris librum ſcriberet de bello Iudaico. Cum itaque conſtet illum grȩce, non autem hebraice ſcripſiſſe, quis iam non dubitet de hac hebraica editione? prȩſertim cum hȩ duȩ editiones in pleriſq; locis inter ſe diſſonare deprehendantur, & iſta habeat quȩ in altera non inueniantur, & rurſum illa quædam contineat quæ in alia deſiderantur. Aſtipulatur & id ſententiæ eorum, quod inueniũtur quædam nomina in hebraica editione, quæ aut grȩca ſunt aut latina, ut ſunt hippodromus, crucida, amphitheatrum & ſimilia, quæ arguunt editionem hebraicã tranſſumptam ex græca. Quin & Ioſephus ipſe, qui in græca editione perpetuo ſe uocat Ben Mathathiæ, id eſt, filium Matthiæ ſeu Mathathiæ, in hebraica aliud uſurpat patris nomen, appellans ſe Ben Gorion, id eſt, filium Gorionis. Si utriuſque editionis ipſe immediatus fuit autor, quare hic aliud citat patris nomen quàm ibi? Hæc ferè ſunt argumenta quæ noſtros mouent, ut aſſerant Ioſephum græce tantum ſcripſiſſe, & alium quempiam Iudæum greca in hebraicum uertiſſe idioma. Porrò quid ego hic ſentiam, nunc dicam. Ioſephum hebraice neſciſſe, temerarie dictum exiſtimo, quippe qui pleraque hebraica nomina in Antiquitatibus exponit. Si fuit de genere ſacerdotali, id quod de ſe

ipso prædicat, & didicit linguam grecam, quis dubitet illum nõ antea quoque didicisse linguam hebraicam? Nonne postquam uictus fuit à Romanis, interpres fuit Romanorum ad Iudæos, ut de seipso scribit in libris de bello Iudaico, quomodo hebraico sermone conatus fuerit trahere Iudæos ad obedientiam Romanorum, quo imminentia uitarent pericula? De eruditione uero sua in propria lingua sic scribit capite ultimo, libri Antiquitat. uigesimi. Nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neque Iudæus neque alienigena potuit hoc negocium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim à congentilibus meis maximam eruditionem nostrę prouinciæ, etiam græcas studui literas adipisci. Artis namq; grammaticæ experimentum sumpsi, integritatem uero prolationis uerborũ possidere me paterna consuetudo prohibuit. Hæc ille. Porrò quid alij Iudæi sentiãt de Iosepho, iam referã. Rabi Dauid Kimhi Hispanus, qui fuit ante ducentos annos, quoties citat in commentarijs suis super Biblia Iosephum Ben Gorionis? Vide eum, si libet, Haggei secundo, & Zach. undecimo. Sed & in radicibus suis in dictione פנג scribit huiuscemodi uerba:

יוסף בן גוריון אמר כי פנג הוא בלסמו ותהיה נמצאת ביריחו.
Hoc est, Ioseph filius Gorionis dicit Pannag balsamum esse, inueniriq; in Ieriho. Quæris ubi id dicat Iosephus, uide caput 22. libri quarti huius editionis, & illic sic inuenies:

במקום ההוא היה צומח בלסמו הוא שמן הטוב הנקרא אפרסמון והוא פנג id est, In loco illo, nempe in Ieriho, crescit balsamũ, estq; oleum optimũ, quod & apharsemon uocatur, ipsum est Pannag. Si itaque Iosephus exponit uocem hebraicam פנג & expositio eius citatur à Rabinis, necesse est ut ille hebraice scripserit. Nam in græca editione non facit mentionem huius uocis. Vnde ergo habent id Hebræi nisi ex hebraica editione? Citat & sapiens Rabi Abraham Leuites, Ben Dauid in sua Cabala Iosephum filiũ Gorionis, qui fuit ante Dauid Kimhi circa annum mundi 5000. Numerant autem Iudæi hoc Christi anno 1541. à principio mundi 5301. Fuit ergo memoratus Rabi Abraham ante trecentos annos, habebaturq; tunc in manibus Iudæorũ editio Hebraica Iosephi. Item Rabi Abraham Conat, medicus Constantinopolitanus, tribuit hoc preconium Iosepho historico, celebratque librum hunc talibus uerbis:

זאת הספר הנכבד אשר חברו איש אלהים גבור חיל משוח מלחמה
כהן לאל עליון הנקרא יוסף בן גוריון מלבד הספרים ספרי החכמות
אשר חבר כי הוא היה ראש למחברים אחר שלמה המלך ע"ה אשר
יספר בזה הספר באמרי שפר מלחמות מלכי פרס עם מלך בבל
ואיך הומת בלשצר. וכו יספר גדלת דניאל בעיני מלכי פרס
וספרת גדלתו ומות שנמשך ממנו. והב' פעמים שהושלך בגוב
אריות ואיך נתפרנס על ידי חבקוק הנביא ואיך על ידו נהרס היכל
בל התועבה הגדול שהיה בבבל ונהרגו כהניו וגם התנין הגדול אשר
סגד במערה. וכו יספר ספרת גדלת זרובבל בן שאלתיאל
בעיני

בעיני דריוש מלך פרס ותפלת אשר עשו עזרא הסופר ונחמיה בן
חכליה ומרדכי וישוע ושאר ראשי הגולה אל השם מפני האש ה
הקדושה ואיך נמצאת כי אין ממשלה לכהנים להקריב אש זרה. ובו
ענין אסתר המלכה ותפלתה והוא ספור נאה בתכלית. ובו גם
ספור קצת דברי גבורת אלכסנדר הגדול וגם ספור כל המלכים
והקיסרים אשר היו ברומה בזמן בית שני בשמותם וכל גבורתם
גם אהבתם גם שנאתם עם מלכי יהודה בבית שני והמלחמות ה
הגדולות הנוראות אשר החלו לצמוח בעם יהודה בימי אנטיוכוס
והמופתים אשר נראו או בירושלם ומה שנמשך מהם. והקדשה
אשר עשתה חנה אשה קדושה ויראת יי׳ עם שבעה בניה הקדושים.
ובו ספור גבורת החשמונים וענין הגבורה וספור כל המלכים
אשר מלכו בירושלם בבית שני. וענין ובנין ארודוס
והגפן של זהב אשר תקן במקדש אלהינו שהוא ספור נאה בתכלית
וכל גבורותיו והריגת אשתו המלכה ושלשה בניו.
וספור רבים אחרים נאים בספורים אשר נלאיתי לזכרם בזה המקום.

Sensus horum uerborũ hic est: Hunc librũ præciosum ædidit uir diuinus, robustus præliator, consecratus ad bellum, sacerdos dei altissimi, uocatus Ioseph filius Gorionis, præter multos alios nobiles libros quos fecit. Nam in libris edendis excelluit omnes alios post regem Salomonem felicis memoriæ. Narrat autẽ in libro isto uerbis elegantibus prælia quæ gesserunt reges Persiæ contra regem Babyloniæ, & quomodo interfectus fuit Belsazar. Recitat deinde magnificẽtiam Danielis quam habuit apud reges Persiæ atq; causam sublimationis eius & quid inde secutum fuerit, quomodo scilicet bis coniectus fuerit in foueam leonum & ibi nutritus per Habacuk prophetam. Item quomodo per illum dirutum fuerit templum magnificum abominabilis idoli Bel, quod fuit in Babylone, & interfecti sacerdotes eius, quomodo denicq; per eum interfectus fuerit draco magnus in speluca. Refert deinde ob quam causam magnificatus fuerit Zerubabel filius Schealthiel in conspectu Darij regis Persarum: & quomodo orauerint Ezra scriba & Nehemia filius Hachaliæ, Mordochæus, Iesua & reliqui principes captiuitatis ad deũ pro igne sancto, & quomodo ille inuentus fuerit. Non enim poterant sacerdotes offerre cum igne alieno. Sequitur post hæc historia Esther reginæ & precatio eius, quæ admodum pulchre & absolute describitur. Quibus subnectitur, succincta quædam narratio fortitudinis Alexandri magni, & enumeratio omnium regum & Cæsarum qui fuerunt Romæ tempore domus secundæ, expressis nominibus eorum, declaratur'que fortitudo eorum, fauor eorum & odium eorum quod habuerunt ad reges Iudæorum in templo secundo, item'que bella magna & horrenda quæ passim exoriri cœperunt contra populum Iudaicum in diebus Antiochi, & signa quæ apparuerunt tunc in Ierusalem, quidq; subsecutum fuerit ea. Postea narrantur gesta Hannæ mulieris sanctæ, quàm religiosa illa fuerit cum septem sanctis filijs suis erga deum. Post

Post quę fit mentio fortitudinis Hasmonæorum, & quomodo celebrata fuit dedicatio. Recensentur & egregia facta omniũ regum, qui tempore domus secundæ rebus potiti sunt in Ierusalem. Tandē ostenditur qualia ædificia Herodes cõsummauerit, qualemq́ uitem auream constituerit in sanctuario dei nostri, (historia est satis elegans & consummata) itemq́ explicantur fortia facta eius & quomodo interfecit uxorem suam reginam & tres filios suos, & multa alia pulchra enarrantur, quorum omnium tædet me facere memoriã. Hactenus ille. Iam ut ad obiecta quoq́ respondeam, sciendũ in primis, Iosephum aliter scripsisse gentibus, aliter Hebræis. Gẽtibus scripsit antiquitates omnium biblicarum historiarum, & plerumq́ explicuit eis ritus & consuetudines Iudæorum, quas secũdum legem Mosi obseruare tenebantur. Vnde libro 17. cap. 12. Antiq. declarat sacrificiũ paschale in hæc uerba: Pascha enim illa festiuitas uocitatur ad recordationem & memoriam exitus de Aegypto, & sacrificatur ab eis illa die cum alacritate magna pecudũ numerosa multitudo, quàm in nulla alia solennitate acta. Sic lib. 18. cap. 5. quando Pilatus rector Iudææ uoluit introducere in Ierusalem statuas Cæsaris, scribit in hũc modum: Imagines aũt aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet, & propter hoc ante illum omnes Iudæę rectores sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Et alio loco dicit sic: Bellantibus & occidentibus resistere lex concedit, si quid uero aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licẽtia, sabbatis eos prohibere. Talia multa in græca æditione ubiq́ inculcat, quorũ in Hebraico exemplari non meminit, quippe quæ Iudæis ex sacris libris erant manifesta. Græcis autem oportebat declarare, sicut & ipse quodã loco in Antiquitatibus meminit his uerbis: Præsens opus assumpsi, credens dignum studium etiã Græcis omnibus apparere. Cõtinebit enim omnem antiquitatem nostram & conuersationis ordinem ex hebraicis libris interpretatũ. Dudum siquidem cum bella cõscriberem proposueram declarare qui fuerint in initio Iudæi, & quibus sint usi fortunis, & per quem legislatorem sint eruditi, hoc quod ad pietatem aliamq́ uirtutis continentiam noscitur attinere, & quàm longis pugnãtes temporibus, inuiti nouissime uenerint ad certamina Romanorum. Erant etiam qui me historiæ desiderio pro rebus talibus inuitarent. Alia ergo ratione Iosephus scripsit gentibus & alia Iudęis. Gentibus ab initio mundi iuxta seriem in biblijs sacris obseruatam scribit, Iudæis uero ubi historiæ biblicæ desinunt incipit scribere res cõsequenter gestas, à captiuitate scilicet Babylonica initiũ sumens, & cõtinuans Iudęorũ facta usq́ ad tempora sua. Supplet quoq́ ea quæ in Danielis, Esther & Ezræ historijs in biblijs sacris sunt omissa, & apud nos pro apocryphis habẽtur. Sed ea copiosius in hebraica quàm in græca æditione describit, habens scilicet respectum ad eos quibus scribit. Vtitur & stilo hebraico elegantissimo & uere biblico, longe discrepante à stilo modernorũ rabbinorũ, id quod solum conuincere posset lectorem quemq́, æditionem hebraicam Iosephi esse & non interpretis alicuius Iudęi. Si enim esset interpretis alicuius, utiq́ ille in omnibus obseruasset eum ordinẽ qui in græca seruatur æditione. Id autem non fit, sed in hebraica æditione non raro quædam integra capita scribuntur, quę in græca nõ habentur, id quod in annotationibus nostris signauimus. Nam collationem fecimus utriusq́ æditionis. Et rursum multa integra capita in græca æditione

inueniuntur

inueniūtur quæ in hebraica non habentur. Et ubi utriusq; Machabæorum libri historiæ describūtur, ille ordo quoq; non obseruatur, qui in nostra uulgata editione custoditur, id quod rursum argumētum est, hebraicā editionem non cōflaram ex nostra latina aut græca editione, ut taceā quędam quoq; haberi in Iosepho hebraico, quæ in nostris Machabæis nō habetur, aut quædā hic copiosius tractari q̃ alibi. Pro testimonio sit tibi historia illa quæ apud nos 2. Machab. 14. in fine, in hac autē heb. editione lib. 3. cap. 22. scribit̃ de exangui, intestina sua in turbam proijciente, cuius Iosephus græcus non meminit. Quādo uero obijcis, duas illas editiones, græcam & hebraicam, non per omnia cōsentire, sed in multis locis uel in sensu uel in proprijs nominibus discordare, & hinc sequi, non unum earum sed diuersos fuisse autores, respondemus, nos scripta Iosephi nō pro oraculis habere. Homo fuit, & ideo nonnunquā labi memoria potuit, & cū alienus esset à Christo, præsertim in ipsa captiuitate & fortassis aliquādiu aut semper post captiuitatē, facile errare potuit iudicio suo, sicut & causam incendij rēpli reijcit in latrones, qui in festiuitatibus ascendebant Ierosolymam, & gladios absconsos habentes, quos uocabant inimicorum permixti populis perimebant, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiam in templo quosdam interimebāt. Ob quam causam, inquit, arbitror deum auersatū nostram urbem & templum, uelut nequaquam suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, ut purgatio fieret ciuitatis, ignem & seruitium intulisse. At Christus seruator noster aliam assignat causam Luce 19. dicens: Venient ista super te, quod non cognoueris tempus uisitationis tuæ, &c. Idem quoq; Iosephus in Antiquitatibus dicit Herodem, qui interfecit Iohannem baptistam, reiectum à Caio imperatore in perpetuū exiliū, constituto ei habitaculo in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Libro uero secundo de Iudaico bello scribit Herodem fugisse in Hispaniam & illic decessisse e uiuis unà cū Herodiade uxore. Sic Herodis magni primā uxorē in græco aliquādo uocat Dosim & aliquando Doridē. Quid ergo mirū, si hebraica editio nonnūquam dissideat à græca, quādo gręca nonnunq; discordat à seipsa? Aut si illa non discordat, fieri potest quod Latinus interpres nō semper mentem autoris expresserit. Potuerunt & multa loca scriptorū oscitantia uiciari, sicut & superioribus annis Frobeniana editio fuit ab innumeris mēdis repurgara. Cæterum ad illud quod obijcitur Iosephum in latina & græca editione appellari Marhathiæ filium, in hebraica autem filium Gorionis, sic respondemus: Fuit Iosephus ex Hasmonęorum genere, sicut ipse testatur libro 16. capite 7. in hæc uerba: Nos uero generi Hasmonęorum regum propinqui, & cum honore sacerdotium habentes, &c. atq; ideo appellauit se Mathathiæ filium, cuius nomen celebre fuit apud exteras gentes propter egregia illius filiorumq; eius facta, sicut & in libris Regum omnes posteri Dauid uocantur filij Dauid propter celebritatem nominis eius. Vbi uero historiā scribit congentilibus suis hebraica & patria lingua, uocat se filiū propinquioris patris, nempe Gorionis. Haud dissimile exēplum habetur in principio Exodi de filiabus Rahuelis & Iethro. Quod autem libro 2. capite 25. belli Iudaici filius Mathathiæ & filius Gorionis ceu duæ exprimuntur personæ, uidetur translatio latina in eo loco corrupta. Nam illa sic habet: Declaratus est Iosephus Gorionis filius, & pontifex Ananus, omnia quæ in ciuitate gerenda essent

imperaturi,

Imperaturi, maximeq́ut ciuitatis muros erigerẽt. Et deinde subditur: Vtriusque Galilææ Iosephus Matthiæ filius rector est designatus. Pro quo in heb. editione sic habetur:

ויבחרו שלשה מן השרים גבורי מלחמה יוסף הכהן בן גוריון ואת ענני הכהן ואת אלעזר בנו הכהן ויפקידום על הארץ ויחלקו להם את ארץ יהודה בגורל ויתנו להם עזרה כיד היהודים למלחמה ותפל שליש הארץ בגורל כל ארץ הגליל ארץ נפתלי והלאה ליוסף בן גוריון כי איש נמשח משוח מלחמה. הגורל השני יצא לענני הכהן הגדול ירושלם וכל סביבותיה לחזק את החומות ולערוך את המלחמה מול אספסיאנוס

Hoc est, Elegerunt tres principes fortes & bellicosos, Iosephum sacerdotem filium Gorionis & Ananæum sacerdotem atque Eleazarum filium eius sacerdotem, & constituerunt eos super terram, sorte diuidentes eis terram Iehuda & assignantes eis auxilium secundum uires Iudæorum, qui bello præessent. Obuenit autem sorte una tertia terræ pars, nempe uniuersa terra Galilææ, terra Naphthali & quicquid ultra eam est, Iosepho filio Gorionis, qui tunc consecratus fuit ad prælium. Et egressa sors altera cecidit super Ananæum summum sacerdotem, obuenitq́; ei ipsa Ierusalem & omnia loca quæ circum ipsam erant. Et hic firmabat muros urbis, ordinabat prælium contra Vespasianum, &c. Vides hic unius duntaxat Iosephi fieri mentionem? Caterum quod quarũdam græcarum uocum fit mentio, & citantur quędam gentes quæ longe post Iosephi tempora in mundo surrexerunt, ut sunt Franci, Gothi, Lombardi, Bulgari, &c. hæc planè arguunt Iosepho quædam accessisse per posteros Iudæos expositionis & præfationis gratia. Nos propterea cõsultò omisimus ea, quæ ab initio huic autori sunt adiecta, eo quod pleraq; sunt fabulosa. Quis enim non uidet libro 9. cap. quadragesimoprimo alium quempiam Iudęum quàm Iosephũ loquentem, quando dicitur, Gallos, qui sunt Franci, interfuisse sepulturę Herodis? Galli enim tempore Augusti aut Tiberij nondum assecuti fuerunt appellationem Francorum.

FINIS.

HISTORIARVM

IVDAICARVM LIBER PRIMVS, EX IOsepho Hebræo, filio Gorionis per Sebastianum Munsterum in Latinam linguam uersus.

Continet autem hic primus liber historiam Danielis & dimißionem captiuitatis Babylonicæ. *Caput* I.

IActum est cũ uisitaret deus cõtra Babylonem omnia quæ locutus fuerat per Isaiam filiũ Amos prophetã & per Ieremiam filium Hilkijahu prophetam, suscitauit dominus cõtra eam duos reges magnos & inclytos, Dariũ regem Medorum & Cyrum regem Persarum. Erat autem [a] Cyrus affinitate iunctus Dario, nam acceperat filiam eius sibi in uxorem. Coniuncti ergo duo illi pariter, præuaricati sunt in regem Chaldeorum & rebelles extiterunt Belsazaro regi, unde natum est bellum grande. Et à principio quidem huius belli, uictores fuerunt Chaldæi, & ceciderunt plurimi uulnerati ex militibus Medorum & Persarum. Instaurantes aũt rursum duo illi reges aciẽ suã atq; certamen, excitauerũt bellũ grauissimũ, & ceciderũt ab utraq; parte multi, & effusus est sanguis innumerabiliũ animarũ. Cumq; Chaldæi inciperent fugere, persecuti sunt eos Cyrus & Darius cũ militibus suis, percusseruntq; eos & cõtriuerũt usq; ad certũ locũ, itinere unius diei à Babylone distantem, posueruntq; ibi Cyrus & Darius castra cum omnibus copijs suis. Quod cum rex Belsazar uidisset, destinauit cõtra eos totum militum exercitum unà cum mille ducibus Chaldæorũ & cohorte satellitũ maxima & robustissima, quæ fuerat in palatio regis, qui egressi de Babylone cum dies inclinata esset, ambulauerunt tota nocte usq; ad uigilias matutinas, tunc cœperunt percutere castra Cyri & Darij, ut præ terrore castra Medorum in fugam cõuerterentur. Cyrus tamen cum exercitu suo stabat contra Chaldæos & pugnabat contra eos, atq; obsistebat ne persequerentur Medos, donec tandem nox ipsa diremit prælium illud. Ceciderunt aũt plurimi uulnerati ex Medis & Persis, quos principes Belsazari suo robore deuicerũt. Tunc fecit eis rex Belsazar [b] grande cõuiuium, deditq; eis aurum & argentum, & lætatus est ualde cum mille principibus suis, assidensq; comedit & bibit cum eis, & produxerũt consessum illum tota die illa atq; tota nocte, & bibit Belsazar plurimum. Cumq; rex ex uino hilarior factus esset, iussit afferri uasa argentea & aurea, quæ Nebuchadnezar rex Chaldæorum in captiuitate de Ierusalem transtulerat in Babylonem, [c] prophanauitq; uasa templi & bibit ex eis uinum, ipse & cuncti principes, concubinæ & uxores eius. Quod uidens deus noster, iratus est ualde, zelumq; induit pro uasis suis, pro uasis inquam sanctuarij. Et mittens fecit scribi in domo regis scripturam duram, ut ostenderet ei decretum quod constituerat dominus deus contra eum & contra regnum eius. Venit enim angelus & scripsit in pariete colore rubeo è regione regij candelabri huiuscemodi scripturam. Supputauit, Ponderauit & Diuisit. Et [d] literæ quidem erãt hebraicæ, uerba aũt erant syriaca. Et uidit rex Belsazar digitos scribentis, reliquam autem corporis molem non uidit. Fuitq; uisio ualde terribilis, & idcirco rex Belsazar

a supra

supra modum expauit & territus est, contremueruntq; lumbi eius & cõmotum est cor eius, dispersa sunt quoq; omnia ossa eius & immutata est effigies uultus eius. Principes uero qui fuerunt cum eo, non uiderũt uisionem illam.

ANNOTATIONES MVNSTERI IN historiam Danielis.

Cum reges Babylonis magnam tyrannidem per multos annos exercuissent, omnibusq; circumiacentibus prouincijs multa damna intulissent, spolia multa cõgregassent & in nullum populum non crudeles extitissent, praeuaricatiq; essent in deum & homines, deus non ferens amplius superbiam & impietatem eorum, suscitauit contra eos Persas & Medos, & in nihilum redegit potentiam eorũ, sicut antea praedixerat Isaias capite 13 ubi sic scribit: Erit eminentissimum regnum Babyloniorũ & magnifica gloria Chaldaeorũ ueluti Sodoma & Gomorra, quas subuertit deus &c. Istud factum est, quando Babylonia per Dariũ & Cyrum fuit expugnata, ut infra patebit. Vbi notandum quod in sacris literis tres cõmemorantur & nominãtur reges Chaldaeorum seu Babyloniorũ, qui impij fuerunt in populũ dei & in ipsum deum, in quorũ ultimo deus transtulit imperij monarchiam in Persas. Primus fuit Nebuchadnezar, & hic regnauit 45. annis. Secundus Euilmerodach, qui praefuit monarchiae 23 annis: & tertius Belsazar, quem nostri Baltasar appellant, qui tribus duntaxat regnauit annis. De his tribus scribit autor Seder Olam, quem rabi Sal. & alij rabini sequuntur, in hunc modum. Nebuchadnezar anno primo imperij sui ascendit contra Ierusalem, & cum impugnarẽt eam, tradidit dominus in manum eius Iehoiakim regem Iehuda, & Danielem, Hananiam, Misaëlem atq; Azariã, qui adhuc pueri erant, nati de semine regio, ut habetur Danielis primo. Ascendit aũt Nebuchadnezar contra regem Iehuda, quod ille foedus pepigisset cum rege Aegypti, qui hostis erat Babyloniorũ. Deinde post septem annos cum in Iehuda regnaret Iehoiachin & nollet esse tributarius, ascendit contra eum Nebuchadnezar & transtulit eum unà cum 17. millibus hominũ in Babylonem, atq; in locũ eius suffecit Sedechiã patruũ eius. De quo quarti regum 24. Et cum iste sex annis regnasset, ascendit contra eum Nebuchadnezar anno imperij sui decimooctauo, & transtulit inde homines octingentos & uiginti duos. Deinde anno regni sui 23. transtulit Sedechiam & omnem Iehudam & incendit domũ domini atq; ciuitatem redegit in solitudinẽ. Fuerat ergo Daniel tẽpore huius cõsummatae captiuitatis Iudaicae, uiginti & uno perfectis annis in Babylone, & interea uidetur contigisse historia Susannae, cum in ea sic scribatur: Cumq; duceretur Susanna ad mortem, suscitauit deus spiritũ pueri iunioris, cui nomen Daniel &c. Hebraei tamen non habent hanc historiam. Patet etiam Danielem fuisse tempore captiuitatis Babylonicae cõsummatae annorũ circiter 32. uel 34. cum fuerit abductus puer decem uel duodecim annorum. Nec obstat id quod Danielis secundo dicitur, regẽ Nebuchadnezar somnium uidisse anno secundo regni, & neminẽ praeter Danielem potuisse regi interpretari somnũ, quapropter & Daniel constitutus fuit princeps super omnes prouincias Babylonis, & magister super cunctos sapientes: quia annus secũdus regni non accipitur ibi pro anno secundo quãdo in regẽ fuit creatus, sed ut Aben Ezra dicit, refertur annus secundus ad מלכות על כל הגוים *regnũ seu monarchiam, quãdo omnes gentes imperio suo subiecerat & quietus iam domi resideret, & Daniel uir esset perfectus, id quod factũ est post excidiũ Ierosolymitanũ. Vixit enim Nebuchadnezar post desolatum tẽplum, secũdum autorẽ libri Seder Olam, annis 22. & interim habuit uisiones illas quae scribũtur Danielis secũdo & quarto. Quo defuncto, successit in imperio Euilmerodach filius eius, regnauitq; annis 23. Hoc mortuo, imperij fasces obtinuit filius eius Belsazar, quẽ prophanae historiae Sardanapalũ appellãt, & hic praefuit imperio dũtaxat tribus annis. Eusebius dicit eũ fratrẽ fuisse Euilmerodachi, sed Ieremiae 27. aliter habetur. Ibi enim dicitur: Seruient Nebuchadnezaro omnes gentes atq; filio eius & filio filij eius. Filiũ Kimhi interpretatur Euilmerodach, & filium filij, Belsazar.*

a Cyrus.] *Cyrus iste rex Persarum & Darius rex Medorum filius Astygiā gis, conspirantes contra monarcham Belsazar & tributa negantes, communibus copijs adoriuntur Chaldæos & Babylonios, nec lesi desistunt, donec tandem uictores euadunt, quia dominus excitauit Christum suum Cyrum ad hoc ipsum, ut habetur Isaiæ 45. Et hic multo iunior fuit collega suo Dario, quia habuit filiam eius uxorē. Vnde scribitur Danielis 5 in fine, Dariū filiū fuisse sexaginta duorum annorum, quando interfectus fuit Belsazar. Daniel autem tunc fuit multo senior, nempe 80 aut 82 annorum. Nam tempore destructionis monarchiæ Chaldæorum durauerat captiuitas Iudæorum 51. annis, & Daniel puer 10 uel 12 annorum, 21 annis ante captiuitatem cum Iehoiakim fuit ductus in captiuitatē, qui anni simul coniuncti faciunt 80 annos aut 82.*

b Grande conuiuium.] *Describitur hoc conuiuium quoq; Danielis quinto, sed causa nō assignatur ibi. Isaiæ quoq; 21. conuiuium illud eleganter describitur, ut à propheta longe ante in spiritu præcognitum fuit.* *c Prophanauitq; uasa templi.*] *Quare iam primum prophanata sunt uasa & non antea? Respondet rabi Saadias in hunc modum:*

אותו היום נלחם בלטשאצר עם כורש ודריוש הצרים על בבל ויצ
נצח וחזר בשמחת לבו ועשה סעודה לשריו ולגבוריו ובנגד אלף א
איש היה שותה יין ואותו היום סוף שבעים שנה של גלות בבל ויא
אמר בלבו מאחר שלא נגאלו שוב אינן נגאלין ויצוה להביא כלי בית ה׳

Hoc est, ea die pugnauerat Belsazar cum Cyro & Dario, qui oppugnabant Babyloniam, obtentaq; uictoria rediyt cū gaudio cordis sui & fecit conuiuiū principibus suis atq; magnatibus, assidensq; eis bibit uinum. Illa autem die impleti erant septuaginta anni captiuitatis Babylonicæ, atq; ideo dixit in corde suo, posteaquam non sunt redempti, certe nec deinceps redimentur, & tunc præcepit afferri uasa domus domini. Hactenus ille. Audierat prophanus ille rex, Ieremiam prophetasse, filios Israël redituros post septuaginta annos in Ierusalem & ideo non fuit ausus contingere uasa sacra, ne à deo Israëlitarum puniretur. Sed cum audiret iam septuaginta annos impletos & Israëlitas non redemptos, uanum putabat esse oraculum prophetæ, & ob id cœpit abuti uasis sacris. Vbi notandum, quod Ieremiæ 29. sic habetur: Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta anni, uisitabo uos, & suscitabo super uos uerbum meum bonum & reducam uos ad locum istum &c. Istud quidem fuit impletum eo tempore quando Belsazar fuit interfectus, iam enim transierant septuaginta anni à captiuitate Iehoiakim regis, ut Aben Ezra Danielis nono pulchre declarat, & dominus iam uisitare cœpit Israëlitas, quibus Cyrus licentiam dedit redeundi in Ierusalem, sed nondum erant impleti septuaginta anni desolationis templi & ciuitatis, ideo opus templi fuit impeditum adhuc 19. annis: tot enim fluxerunt anni à transmigratione Iehoiakim regis usq; ad desolationem templi quæ facta fuit undecimo anno regis Sedechiæ, atq; ideo impediti fuerunt Iudæi qui redierant in Iehudam usq; ad secundum annum Darij iunioris, de quo infra dicam, & tunc sine contradictione regum Persarum instituerunt ædificio templi & muri. Et Daniel quidem fuit etiam in hac opinione, ut putauerit dictum Ieremiæ impletum anno primo Darij Medi seu senioris, sed cum librum Ieremiæ legeret, suggerente spiritu domini cognouit finem septuaginta annorum referendum ad desolationem templi. *d Literæ erant hebraicæ.*] *Quia enim Chaldaicæ dictiones scriptæ erant hebraicis literis, sapientes Chaldæorum non potuerunt legere scripturā illam, & multo minus interpretari. Idem dicit rabi Saadias Danielis quinto. Daniel uero qui utranq; tenebat linguam, legere potuit atq; ex spiritu dei interpretari. Erat autem hæc scriptura:*

מנא מנא תקל ופרסין *id est, numerauit, numerauit, ponderauit, diuisit Persis. Prima dictio duplicatur, quod deus bis numerauerit dies regni Belsazar, & ecce finis adfuit. Quarta aūt dictio ponitur in plurali, & est secundum rabi leui ben Gersom* שם משותף *nomen æquiuocū,*

 signifi-

significans scilicet & destructionem & Persas, per quos destructio illa fieri debebat.

CAPVT II.

Tunc iubente rege uocauerũt Danielẽ. Et cum ingressus esset rex, legit Daniel ei scripturam & exposuit uerba, explanansq; clare ait ad regẽ. Stultissime egisti, quod prophanasti uasa templi dei Israël, quod est in Ierusalem. Zelatus est enim dominus deus Israël pro uasis sanctuarij sui, & misit angelũ suũ, qui scriberet tibi uerba ista. Porro interpretatio uerborum istorum quę scripta sunt, supputauit, ponderauit, diuisit, hæc est. Supputauit, hoc est, numerauit deus Israël numerum hostium suorum & resecauit eos. Ponderauit: trutinauit hostem in libra, & inuentus es minus habens. Separauit deniq; deus Israël regnum de manu hostis, & tradidit illud Dario & Cyro regibus Medorũ atq; Persarum, qui pugnant aduersum te, ut sit regnũ tuũ in manu eorum. Cumq; audisset rex & principes eius interpretationẽ istam ex ore Danielis [a] uiri desideriorum & serui dei, territi sunt pauore magno, surgentesq; abierunt unusquisque in domum suam, & relictus est rex Belsazar solus cum eunuchis & domesticis suis. Et dum sic pauore & tremore concussus esset, inuasissetq; eum horripilatio quædam, irruit in eum sopor, obdormiuitq; perinde quasi esset mortuus, præ nimia pauoris anxietate. Fuit autem ibi in palatio regio eunuchus quidã ex senioribus ministris Nebuchadnæzar, honorabilis, magnęque reputationis, & ille apud se sic cogitauit: Nónne hic est Daniel ille, qui uocatur [b] Belsazar instar nominis dei Nebuchadnęzar domini mei, qui exposuit ei somnia eius, nec cecidit uerbum unum in terram quod nõ eueneriт. Impleti eñ sunt cuncti sermones eius quos pędixit. Et nunc cũ loquutus sit cõtra dominũ meũ Belsazar regẽ, ego amputabo caput eius, & currã cũ eo ad reges Medorũ & Persarũ. Factum est itaq; in nocte illa, cum rex Belsazar dormiret in lecto suo, cõsurgens eunuchus percussit regẽ atq; interfecit eum tollensq; caput eius ab eo asportauit illud & fugit cum eo ad castra Cyri & Darij regũ Medorũ & Persarum, deditq; eis caput Belsazar & narrauit eis omnia quæ fecerat Belsazar cum omnibus uasis domus dei, quę est in Ierusalem, quomodo prophanasset ea in cõuiuio, & quomodo deus misisset angelum suum, per quẽ fecit signari scripturã, quam Daniel uir desideriorũ interpretatus est. & quomodo idem corripuerit eum propter cordis eius pręsumptionem, quod ausus fuerit uiolare cũcta uasa templi dei, & ob id induxisset deus super eum omnia mala ista, quæ uidẽt oculi uestri hodie. Cumq; Cyrus & Darius audissent hęc eunuchi uerba, incuruato uertice adorauerunt dominum deum cœlorum, aitq; Cyrus: Benedictus deus uasorum istorũ & deus templi quod est in Ierusalem & in Iudæa, qui talem ultionem sumpsit de uiro qui polluit uasa sanctuarij sui. Certe nunc audiuimus, quod tu es dominus uniuersæ terræ & deus omnium creaturarum, atq; creator totius mundi. Vere iam cognoui quod dominus maior est omnibus dijs, & in manu eius est potestas ad amouendum reges atq; ad instituendum reges. Tunc etiam [c] fecit rex Cyrus uotum ad instaurandũ templum domini dei nostri, quod est in Ierusalem, & ad dimittendum captiuitatem è Babylone in Ierusalem, & ad restituendum uasa sancta in templum quod est in Ierusalem.

¶ Rex Belsazar postquam uidit terribilem illam uisionem, quæ sibi omnes ademit uires, nõ illico uocauit Danielem, sed prius habuit consilium cum principibus & magnatibus suis, & cum nec illi nec magi eius possent ei ullam dare cõsolationem, ingressa regina in conuiuium, ait: Rex in æternum uiue. Non turbent te cogitationes tuæ. Est uir in regno tuo, in quo est spiritus deorũ sanctorũ, qui patri tuo Nebuchadnezar arcana reuelauit, &c. Cum mulier illa nosset Danielẽ, rex autem non nosset eum, arguũt Iudæi illam fuisse uxorẽ Nebuchadnezar, aut uxorẽ Euilmerodach filij eius atq; matrem Belsazari, & regno Chaldæorum unà cum filio præfuisse. a *Viri desideriorum.] Dauid Kimhi dicit* איש חמודות *Hoc est, uir desideriorũ, est uir qui magna pollet dignitate & optimis moribus conspicuus est. Rabi uero Saadia dicit uirum desideriorum esse uirum iustum & rectum.* b *Beltsazar.] Ratio huius nominis signatur in textu, quod scilicet Babylonij uiros insignes & diuinos, quales erant reges, denominabãt à Belo deo suo, sicut & Hebræi nomen dei ueri quod est El, adiungebãt nominibus proprijs, ut Eliakim, Eliezer, Eliasaph, Elisæus, Elija, &c. Sic à Bel, Belsazar, Peltsazar, Belochus, Bellopares, &c. Quærit hic Rabi Saadia, quare Daniel Babylonico nomine uocetur Beltsazar cum t, rex autem Belsazar sine t scribatur, cũ unũ sit uocabulum. Respondet idem, regio nomini nõ sine dedecore ademptam literam t, idq; à Iudæis, qui per id uoluerunt notare hominis perfidiam & sacrilegiũ. Nam si* בלשאצר *diuidas in duo distincta uocabula, nempe* בלש אצר *sonat inquisitorem thesaurorũ, quod is ausus fuerit manum mittere in uasa sacra, quæ thesaurus fuerunt domus domini, id quod pater & auus eius facere non ausi fuerunt.* c *Fecit rex Cyrus uotum.] De hoc uoto scribit Ezra capite sexto, libri sui primi in hunc modum: Dedit Darius rex mandatũ & quæsierunt in bibliotheca, in loco ubi in Babylone reposuerant thesauros. Et inuentum est in scrinio, in castro quod est in prouincia Mediæ uolumẽ unum, eratq; sic scriptũ in eo & tale memoriale: Anno primo Cyri regis, Cyrus rex dedit mãdatum de templo dei in Ierusalem, ut domus illa ædificetur in loco ubi offerant sacrificia, &c.*

CAPVT III.

POstquam autem ista gesta sunt, surrexerũt & profecti sunt Cyrus & Darius rex Medorũ cum exercitu grauissimo & depopulati sunt omnem terram Chaldæorũ, posueruntq; castra contra Babylonẽ, & expugnauerunt eam atq; percusserunt in ore gladij, à uiro ad mulierem, à puero ad lactentẽ, quos pariter ut adolescentes eius occiderunt. Virgines quoque eius conculcauerunt in uijs eorum, & omnes principes eius atq; seniores eius strangulauerunt laqueis: prægnantes autem mulieres dissecuerunt & infantulos colliserunt ad petram, & in hunc modum deus uindicauit sanguinem seruorum suorum in Babylone effusum, uindicauit quoque templum suum, ciuitatem & populum suum. Postea diuiserunt duo isti reges uniuersum regnum Chaldæorum, extra Babyloniam terminum cõstituentes quousq; uenias ad regnum Chaldæorum. Accepit autem Darius Babylonem & uiculos eius atq; palatium regis, & sedit in solio Belsazar regis, imperauitq; in Babylone. Cyrus uero rex occupauit totum regnum Chaldæorum extra Babylonem. Et in hunc modum res regum Chaldæorum finem acceperunt, excitatumq; est regnum Persarum & Medorum.

¶ Hic fuit dies ille domini crudelis & uisitatio dei horrenda cõtra Babylonē, quam Isa'as propheta cap. 13. ante ducentesimum & decimum annum, autore Iosepho his uerbis descripsit: Vlulate, quoniam propinquus est dies domini, qui tanquam uastitas ueniet ab omnipotente. Dissoluentur pre timore omnium manus, & omne eorum cor liquescet. Terrebuntur, apprehendentq; eos angustiæ & languores & dolebunt instar puerperæ. Stupebunt ad inuicem, habentes facies similes flammis. Ecce dies domini uenit crudelis: cum indignatione, ira & furore, ut redigat terram in solitudinem, & exterminet peccatores eius ab ea. Ego uisitabo contra terram maliciam eius & contra impios iniquitatem eorum, ego cessare faciam superbiam insolentium, & arrogantiam tyrannorū humiliabo. Ego tantæ æstimationis faciam hominem, ut nec lapide precioso nec auro à morte redimi posit. Tantus erit furor indignationis diuinæ, ut cœli uideantur contremiscere & terra moueri de loco suo. Omnes qui hinc fugere poterunt non manebunt in urbe, & quicunq; inuentus fuerit perfodietur, qui autem illis adiutus fuerit, cadet in gladium. Paruuli eorum ipsis uidentibus collidentur, diripientur domus eorum, & uxores eorū uiolabuntur. Ecce ego suscito contra eos Medos, qui nec aurum nec argentum desiderabunt. illi arcubus collident paruulos, & fœtui in materno utero non parcent, nec miserebitur oculus eorum paruulis. Eritq; inclytum illud regnum Babyloniorū & magnificentia Chaldæorum sicut Sodoma & Gomorra, quas subuertit dominus, &c.

CAPVT IIII.

DArius itaq; Medus cum senuisset, suscepit regnum Chaldæorum, & regnauit in regione Babyloniæ. Cumq; sederet in solio regni sui in ipsa babylone, interrogauit pro Daniele. Et missi nuncij adduxerūt eum ad se, positaq; sella sedit coram rege. Et dixit ad eū rex: Es tu Daniel? Respōdit, ego sum. Ait ei, da mihi cōsilium quid agam, quoniam spiritus dei cœlestis est in te. Ne subtrahas mihi consilium tuum, præsertim cum iam senuerim & defecerit uirtus mea, atq; apprehenderint me uitæ extremę, & occupauerint me continua bella, & inter hęc cœperim multum senescere, ut non possim egredi & ingredi, tanto populi mei pressus labore, neque ualeam iudicare inter uirum & uirum, ad iustificandum & condemnandum: hæc enim iam sunt supra uires meas. Respondens autem Daniel dixit ad Darium: Constituat rex tres præfectos, uiros fortes & ueraces, qui sustineant has populi molestias, & iudicent inter uirum & uirum, quo tu rex leuius feras onera populi, quiescasq; in domo tua. Causas tamen difficiliores perferant ad regem, & tunc futurum est, ut rex & solium eius leuius habeant, & non grauetur tantum rex in causis populi. Fecit autem Darius rex sic, & constituit super populum duos exercituū principes, & utriq; prefecit Danielem, qui iudicarent populum. Et sic Darius rex quietus in palatio suo sedit. Misit preterea Darius literas, ad omnem terram dominij sui, sonātes in hunc modum: Quia deus cœlorum tradidit mihi cuncta regna terræ, & ego non ualeo ferre labores & grauamina eorum propter senectutem, quæ tædiosa esse cœpit animæ meæ, Danielem in consilium adhibui, & is uerum atq; rectum mihi dedit consilium, cui etiam acquiescens dedi me quieti in domo mea, deposuiq; à me omnem laborem et molestiam. Vos ergo dare debetis gloriā deo Danielis & credere in eo, mane & iugiter illum quærere & inuestigare, quia ipse est deus magnus super omnes deos. Notum propterea sit hominibus regni mei, quod iuxta consilium Danielis agēs, cōstitui super uniuersam terrā dominij mei duos principes exercituū, quibus omnis populus parere debet in iudicio, & ijs totū onus & molestiā

me alleuiato imposui, & Danielem præfeci duobus istis ducibus ut omnes ei obediant. Sic quippe iudicijs populi præfectus est, ut nemo præsumat uerbis eius cōtradicere, sed omnes parati sint ad exequendum quicquid ille præceperit. Nam ego cōstitui eum secundū post me, & principes militiæ meæ subieci ei, unde quicūq; dissoluerit hanc regis legem, uiuere non debet. Obedierunt autem principes prouinciarū & omnis populus præcepto regis, & placuit eis quod rex se exemisset ab illo onere, & quietus sederet in palatio suo. Porrò Daniel fuit secūdus à rege, & egrediebatur atq; ingrediebatur coram rege: duces autem & principes, satrapę & præfecti prouinciarum exhibebāt honorem Danieli, eo quod spiritus dei esset in eo.

¶ *Danielis 6. à principio scribitur, Darium sexaginta duorum fuisse annorū, cum regno Chaldeorū præficeretur, & tunc Daniel fuit octoginta aut plurium annorū, ut supra capite primo ostendimus. Ceterum quis iste Darius fuerit, de multis enim Darijs legimus in Daniele, Ezra & Nehemia, iam ostendemus. In Seder Olam sic scribitur:*

בשנהרג בלשאצר והומלך על מלכות כשדים דריוש בן אחשורוש
מזרע מדי ומלך שנה אחת ומת ומלך כורש ג' שנים ובשנה אחת ל
למלכו העיר ה' את רוחו לבנות המקדש ואחר כך בטלו ומלך הוא
ג' שנים והרגתהו מלכת שיתים מפני שהרג הוא שני בניה ומלכים
גדולים היו ומלך אחריו אחשורוש יו' שנה ומת ומלך בנו שילדה
אסתר הוא דריוש והוא ארתחשסתא בשנת שתים למלכו נבנה
הבית. בן ז' שנה היה במלכו ומלך לב' שנה ועלה עליו אלכסנדר מ
מוקדון ויכהו וימיתהו ותברת מלכות פרס והתחילה מלכות יון.

Hoc est, Cū interfectus esset Belsazar & regno Chaldæorū præpositus esset Darius filius Assueri de semine Medorum, regnassetq; anno uno & mortuus esset, regnauit Cyrus tribus annis, cuius regni anno primo suscitauit dominus spiritum eius, ut proponeret ædificare sanctuarium, sed cum à proposito illo retraheretur usq; in tertiū annū regni sui, interfecit eū regina Scythiæ eo quod ipse interfecisset duos filios eius, qui fuerōt reges magni, successitq; ei in imperio Assuerus, qui regnauit sedecim annis. Quo mortuo, regnauit loco eius filius eius quem pepererat Esther, nomine Darius, qui & Artahsasta appellatus fuit, in cuius anno secundo repetitum fuit opus ædificij templi intermissum. Fuit autem filius septem annorū cum regnare inciperet: regnauitq; annis triginta duobus. Et cum ascendisset contra eum Alexander Macedo percussit eum atq; interfecit, & hoc modo interijt monarchia Persarum & incœpit monarchia Græcorū. Idem fere sentit Aben Ezra super quintum caput Danielis ubi sic scribit: Noueris Darium Medum alium esse à Dario Persa, cuius imperij anno secundo cœptū est ædificiū templi. Hic autem filius fuit Esther, quem peperit Assuero anno regni eius octauo. Cumq; Assuerus regnasset annis 13. fuit Darius filius eius annorū sex, cuius regni anno secundo cœptum est ædificium templi. Nec mireris de hoc, cum scriptum sit, Ioas filium fuisse septem annorum cum in regem constitueretur, &c. De Dario uero seniori in hunc modū scribit:

דריוש זה הזקן היה חותן כורש ושניהם תפשו בבל כי כורש היה מלך
פרס וזה דריוש היה מלך מדי וכתוב הנני מעיר עליכם את מדי
והנה כורש הניח חותנו על מלכות כשדים כי כורש אמר כל ממלכות
הארץ נתן אלהים בידי והנה בזמן אחר מלכו על כן כנפול כשדים עלו
ישראל מבבל עם זרובבל כאשר צוה כורש שהוא מלך הגדול.

Hoc

Hoc est, Darius iste senior socer fuit Cyri, qui communibus copijs ceperunt Babylonem Siquidem Cyrus fuit rex Persiæ, & Darius iste fuit rex Mediæ. Scriptum est autem: Ecce ego suscito contra eos Medos. Nam Cyrus dimisit socerum suum imperare super regnum Chaldæorum. Fuit enim ipse maior, cum dixerit primo Ezræ primo: Cuncta regna terræ dedit deus in manu mea. Simul ergo & eodem tempore regnauerunt, ideo cum corruerent Chaldæi, ascenderunt Israëlitæ de Babylone cum Zerubabel, sicut præceperat Cyrus, qui erat maior in imperio. Hæc Aben Ezra. Hi itaque duo Rabini hunc tenent ordinē & successionem regum monarchiæ Persarum. Cyrus & collega Darius simul regnauerūt, fuitq; Darius iste filius Assueri regis Medorum, quem prophanæ historiæ uocant Astyagem, mortuoq; Dario Cyrus solus habuit omnia regna orientis. Huic autem successisse Assuerum, qui duxit Esther reginam. Quo mortuo substitutus est in locum eius filius eius Darius iunior, qui iussit ædificare templum & ciuitatē, quem postea Alexander Magnus deuicit, & transtulit monarchiam à Persis ad Macedones. Hic omittitur Cambyses filius Cyri, qui tamen infra cap. 18. commemoratur. Id autem certum est, à secundo anno Cyri usq; ad secundum annum Darij iunioris, qui templum et portas ciuitatis reædificare iussit, fluxisse annos 19 uel ut Rabi Sal. Ezræ 5. colligit, decem & octo. Tunc enim septuaginta anni captiuitatis perfecte fuerunt impleti, quicquid Latini dicant Cyrum 30. regnasse annis, Cambysem septem, Darium quendam 36. Xerxem 20. & Artaxerxem, quem Longimanum uocant, & quidam putant fuisse Assuerum, alij Darium, qui secūdo anno regni sui emisit edictum de restaurando templo, annis quadraginta. En quanta hic inter Hebræos & Latinos scriptores discordia. Hic quoq; notandum, quod in Ezræ libro Assuerus aliquando uocatur Artaxerxes, & aliquando filius eius Darius capitur pro Artaxerxe. Vnde tradunt Hebræi regulam istam:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ כִּי כָל הַמְּלָכִים נִקְרָאִים אַרְתַּחְשַׁסְתָּא בִּלְשׁוֹן פַּרְסִיִּים.

Id est, Dicunt sapientes nostri, omnes reges in Persica lingua uocari Artaxerxes. Vnde Ezræ 5. per Arthabsastam intelligit Rabi Sal. Cyrum regem. Cæterum quod Hebræi hunc Darium, cuius sexto anno templum fuit instauratū, dicunt ultimū fuisse Persarū regem, quem Alexander Magnus uicit non uidetur uerū, quum multi alij reges in imperio eum secuti fuerint, nempe Darius Nothus, Artaxerxes Mnemon, Artaxerxes Ochus, Arsames & Darius ultimus. Patet id etiam ex pontificibus quos habuerunt à constructione templi usq; ad Oniam summum sacerdotem, qui occurrit Alexādro Magno, ut infra patebit, quorū primus fuit Iesus, secundus Ioachim, tertius Eliasib, quartus Iudas, quintus Ioannes, sextus Iaddus, septimus Onias. Iosephus reges Persarū sic numerat: Cyrus, Cambyses filius eius, Magi qui uno anno regnauerunt, Darius Histaspis filius institutus à principibus regni: Xerxes filius eius, qui misit Ezram & Nehemiam Ierosolymam. Cyrus filius eius, quem Græci Artaxerxem uocant, qui Esther Iudæam duxit uxorem, cui successit Darius: Daniel uero numerat tres reges post Cyrū, capite 11. sic scribens: Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimijs, &c.

CAPVT V.

Factum est autem post ista, ut inuidia agitarentur cōtra Danielem duo duces exercitus, & reliqui principes, rectores, præfecti & magnates regni, initoq; consilio omnes pariter cōderent statutū & percuterent fœdus contra Danielem quatenus ei nocerēt, inuenirentq; occasionem, qua coram rege offendiculum ei struerent. Conuenientes ergo principes consilium inierunt pariter & percusserunt fœdus dicentes: Omnis uir, magnus & paruus, princeps & rector, & quicunq; inter milites præcellunt, qui rogauerint ullius dei faciem, postulando, querendo & petendo rem ullam ab hac die usq; ad trigesimum diem, ab alio

ab alio q̃ à solo rege, is cibus sit leonũ et non liberet̃ per regẽ, neq; redimatur quacunq; substantia, q̃ pretiosa estimari possit, sed inuiolabile cõsistat edictũ istud & ꝓmulgata cõstitutio. Istam aũt uersutiã & sceleratã mentem Daniel nõ aduertit, q̃d scilicet cõtra se arcanũ illud esset excogitatũ. Nã dixerãt illi: Nisi in lege dei sui deprehẽsus fuerit, nõ poterimus ei offendiculũ ponere: nõ aduertentes, ut sicut Daniel fidelis fuit deo suo, ita deus eius fidelis fuit erga ipsum. Cõscribentes ergo uiri memorati uerba ista in libro, subscripserũt singuli manu sua, signãtesq; sigillo suo munierũt constitutionẽ illã. Deinde manibus suis obtulerũt regi librũ, & extẽdens rex manũ accepit eũ & legit per totũ, nec aduertit dolum illotũ, quo usi sunt cõtra Danielẽ, ut illũ labefactarent. Confirmauit em̃ eis rex decretũ illud per omnia ut scriptũ erat & sigillauit, tradiditq; scribis qui illud exequerent̃ usq; ad constitutũ tẽpus. Factũ est aũt in diebus illis, ut uiri deãbulãtes obseruarẽt per circuitũ domus Danielis scire cupiẽtes q̃d ille ageret, ut sic occasionẽ inuenirẽt cõtra eum. Cumq; ab omni parte circũdarent domũ Danielis, inuenerũt puellam paruã, ludentem ante ostiũ portæ, interrogantesq; illam dixerũt: ubi est Daniel, & quid facit? Quæ respõdens ait: ecce est in cœnaculo suo & offert deo suo laudẽ atq; precationem, orans è regione fenestrę respicientis uersus domum dei quæ est in Ierusalem. Adhibẽtes aũt uiri illi dictis fidẽ, ascẽderunt festinãter ad eum in cœnaculũ ubi orabat, & inuenerũt eũ genua curuasse atq; palmas extendisse in cœlum. Solebat em̃ Daniel tribus uicibus per diem orare ad dominũ & cõfiteri deo suo. Qui aũt loquit̃ cum deo & legit in libro legis is orat, & loquit̃ deus cũ illo: & sic fecit Daniel, seruãs cũctis diebus cõsuetudinẽ istã. Cũ uero uiri ingressi essent domũ Danielis & ille oraret atq; cõfiteret̃, non territus est propter eos, neq; expauit cor eius ad uocẽ strepitus eorũ, donec absoluit precationem suã, tũc subito irruẽtes in eũ apprehenderũt eũ & duxerũt ad regẽ.

¶ Danielis sexto, ubi hæc historia quoq; describitur, habetur, quod Darius constituerit cẽtum & uiginti satrapas super regnum, & his satrapis præfuerunt principes tres, ex quibus Daniel unus & supremus erat. Quem cum reliqui principes & satrapæ uiderunt eße apud Darium in honore præcipuo, ita ut quasi soli uiderentur cuncta commissa, inuidia moti contra eum, occasionem quærebant qua eum perderent.

CAPVT VI.

VIdens aũt rex Danielẽ cõprehẽsum manibus principũ, expauit & obstupuit ualde, cognouitq; quod propter ipsum fecissent & statuissent decretũ illud. Et dixit rex ad principes: Quare fecistis sic Danieli? Respõderunt uiri & dixerũt ad regẽ. Nonne in presentia tua scripsimus & signauimus? Habet proinde lex Medorũ & Persarũ, quod nullũ decretũ licet mutare aut dissoluere. Quapropter omnis uir, princeps, magnus & paruus, quicunq; postulauerit aut sciscitatus fuerit à quocũque deo, toto integro mense isto, nisi à solo rege, dari debet leonibus in cibũ. Nunc aũt Daniel deprehẽsus est in medio domus suę genua flectens, adorãs & obsecrãs deũ suũ, ꝑ et quod uiolauit pręceptũ regis & statuta Medorũ atq; Persarũ, q̃ immutabilia sunt. Et ne iã nobis illudat, & dissoluat cõstitutionẽ nostrã, trades eũ in manus nostras, ut ꝓijciamus eũ in lacũ leonũ, ne deinceps amplius subsannet cõstitutiones Medorũ & Persarũ. Respõdens aut rex ait ad principes: Frustra excogitastis dolũ istũ contra Danielẽ: desistite ab hoc

ꝓpoſito & nolite irritare eum, nã eſt uir Iudæus & ualde terribilis atq; fortis, ne forte inualeſcat cõtra uos atq; perdat uos. At principes ipſi iniecerunt manus ſuas in Danielẽ, ut deuorarent cũ ꝓijcerentq; in lacũ leonũ, ita ut rex diffideret de ſalute Danielis, quoniã omnes parati erãt ut illum præcipitarẽt & perderent. Cumq; rex nollet acquieſcere eis, cõtenderunt principes cũ rege & rex cum principibus propter Danielẽ, uſq; ad occaſum ſolis. Videnteſq; illi regem ſtare pro Daniele, dixerũt unanimiter & uno ore ad regẽ. Scito nũc & uide, ſi non tradideris eum in manus noſtras, facile cõijciemus te data opera uelle uiolare decreta Medorũ & Perſarũ. Videns itaq; rex illos unanimiter cõſpiraſſe cõtra ſe propter Danielẽ, ſubtraxit manũ ſuam ab eo, tradiditq; eũ in manũ eorũ dicens ad eos. Indicate quæſo mihi ſi liberauerit eum deus eius de ore leonũ, quo deducetis opprobriũ ueſtrũ atq; ignominiã ueſtrã? Nõnne omnes uos trademini leonibus in cibũ? Dixerũt omnes: fiat ſic. Rixatus itaq; eſt rex cũ principibus uſq; ad horã occaſus ſolis. Et ait rex ad Danielẽ: Ecce cõſpirauerunt principes iſti ut te proijciant in foueã leonũ, ſed deus, deus cœlorum, qui tibi dedit ſpiritũ ſanctũ, ipſe infrenabit os eorũ corã te, & ego innocẽs ſum corã deo tuo, quia conatus ſum liberare te ſed nõ potui. Porro uiri illi protrahẽtes Danielẽ proiecerunt eũ in foueã, in qua erant decẽ leones inclusi, quorũ ſtatutus & cotidianus cibus erant decẽ oues atq; decẽ corpora humana. Ea aũt die ad famẽ adigebant & non dabãt eis quicquã cibi, quo ſic citius deuorarẽt Danielẽ. Factũ eſt proinde cũ Daniel deſcẽdiſſet in lacum leonũ, ut leones uerterẽt ad eum facies & lingerẽt eum, atq; mouerent caudas ſuas erga eum, & applauderent ei in morẽ canũ, qui gaudẽtes occurrunt dominis ſuis cũ ueniũt è campo. Principes aũt uoluentes lapidẽ grandẽ clauſerunt foueã, & rex ſignauit anulo ſuo atq; anulo principũ os foueæ, & abierũt quiſq; in domũ ſuam. Daniel uero laudabat nomẽ dei ſui cũ uoce exultationis & cõfeſſionis atq; laudis tota illa nocte uſq; mane, cubantibus leonibus per circuitũ eius & auſcultãtibus uoci exultationis eius. Rex aũt lugẽs abijt amaro animo in domũ ſuam, panem nõ comedit & aquã non bibit, ſed neq; muſica inſtrumẽta, ut cõſueuerant, audita ſunt corã eo, nec depoſuit à ſe indumenta ſua, tanto mœrore erat repletus propter Danielẽ. Receſſit quoq; ſomnus eius ab oculis eius propter conſpirationẽ quã fecerant principes cõtra Danielẽ, & cũ loqueret emittebat gemitũ amarũ, uolutanſq; ſe ab uno latere in aliud, dicebat: Vtinã eſſet dies ut uiderẽ, qd factũ eſſet Danieli, & qd egiſſet deus cum eo.

¶ *Quod in hoc capite ſcribitur, decẽ leonibus cottidie in cibũ datas decẽ oues atq; decẽ corpora humana, id ſextũ caput Danielis nõ habet neq; decimũ quartũ caput decimi libri Ioſephi. Iſtud uero additũ eſt in Ioſepho latino, quod inimici uidẽtes nihil mali pertuliße Danielẽ, dicebãt regi: nõ eũ diuina prouidentia cuſtoditũ, ſed ſatiatos leones copijs cõtingere eũ noluiße. Ille uero eorũ nequitiã uidẽs iußit leonibus multas carnes apponi, eiſq; ſatiatis inimicos Danielis in lacũ leonũ præcepit immitti, ut ſi re uera per ſatietatẽ ad eos leones minime accederẽt, hoc aperte cognoſceret. Quo facto, & ſatrapis in lacũ depoſitis, Dario manifeſtũ erat, quia diuinitas ſaluauerit Danielẽ. Leones enim nulli eorũ penitus pepercerũt, ſed omnes pariter diſcerpſerũt, quaſi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia nõ fuerũt ad hoc fame prouocati leones, qui utiq; paulo ante uidebãtur carniũ abũdãtia ſatiati, ſed hominũ nequitia etiã irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia dei uolũtate uocabantur ad pœnam.*

Capu

CAPVT VII.

FActum est aũt ea die & hora, quãdo Daniel missus fuit in lacũ leonũ, ut Habacuc propheta existẽs in terra Iehuda uenisset de messe sua, eo tẽpore q̃ sol declinabat ad uesperã & respiciebat ad occasum, et parasset refectionẽ messoribus, portaretq́ illam in manu sua, ut eam proponeret eis ad comedendũ. Et ecce dominus locutus est ad eũ dicẽs. Vade & affer cœnã istam Danieli seruo meo in terrã Chaldæorũ ad foueã leonũ in quã cõiectus est. Qui ait: ah deus meus quis ducet me illuc in tẽpore isto, cũ uia excedat uires meas? Et ecce angelus tulit eũ cincinno capitis eius, habentẽ refectionẽ in manu sua, & posuit eũ intra foueã ad Danielẽ. Cumq́ Daniel comedisset & bibisset cum eo, extraxit eum angelus & restituit in locũ suũ unde tulerat eum, antequã messores finierant cœnã. Daniel aũt exultans laudabat & cõfitebatur atq́ celebrabat dominũ, quia sperauerat in salute eius, orans ad deum suũ & legens in testamento dei sui atq́ loquẽs cum deo suo, minimeq́ diffidens de pietate eius. Et inter ista cũ mane illuxisset, surrexit rex & festinauit ad foueam, audiensq́ uocem exultantis Danielis & iubilum laudis eius, non potuit loqui cum eo, quia fletus intercepit uocem eius. Cõfortans tamen semetipsum clamauit: Daniel, Daniel, ꝓtexit ne te deus à leonibus & nõ es discerptus? Respõdit Daniel regi: Vtiq́ eripuit me deus de ore leonũ, & sic clausit os eorum corã me, ut exultantes occurrerint mihi, sicut facere solent domestici mei. Sic em̃ p̃cepit eis deus meus in quo speraui. Sed & cœna missa est mihi heri per manũ Habacuc ꝓphetę atq́ p̃ spiritũ dei. Itaq́ domine mi rex ego nõ peccaui cõtra te, nec ulla iniquitas inuẽta est in me corã te, nullã deniq́ ꝑuersitatem & scelus inuenisti in me. Misit aũt rex & uocauit principes, qui aduersarij erant Danielis. Cumq́ omnes uenissent & starent iuxta regẽ q̃ prope foueã stabat, ait rex: aduertite nũc sigillum anulorũ uestrorũ, quo signata est fouea. Qui dixerũt: Sicut signauimus sic inuentũ est. Et pręcipiẽte rege amouerũt lapidẽ ab ostio foueę, extraxeruntq́ Danielẽ de medio foueę integrũ & illęsum, nec liuor ullus apparuit in eo. De qua re obstupuerũt omnes homines, uidẽtes mirabilia dei Danielis, excellentis omnes deos. Rex uero aduocãs ministros suos, pręcepit eis ut apprehẽderẽt omnes principes & ꝓijcerẽt eos in mediũ foueę leonũ. Quod cũ factũ esset, sęuierũt in eos leones antequã ꝑuenerũt ad fundũ foueę: nihil em̃ discerpserãt ab heri & nudiustertius, deuorauerũtq́ eos ueluti placẽtas gratas, cõterẽtes et cõminuentes etiã ossa eorũ, et rugierũt super eos leones intra foueã, ut etiã uox sonitus eorũ in lõginquũ diffunderet. Expauerũt aũt ad uocẽ eorum omnis populus, dixeruntq́: egressi sunt leones de fouea. Et reuersus est rex in domũ suã unà cũ Daniele, & dominus auxit Danieli gloriã & magnificẽtiã atq́ miserationes in oculis regis atq́ totius populi.

¶ *Quis fuerit iste Habacuc propheta, incertũ est, præsertim cũ nõ numeretur cũ Haggæo & Zacharia ultimis prophetis, qui post captiuitatẽ Babylonicã in Iudæa prophetauerũt. Si contendas eum esse Habacuc illum, qui inter duodecim minores prophetas octauus ponitur, necesse est ut fateaaris illũ, eo tẽpore quo refectionẽ portauit Danieli, fuisse centũ & quinquaginta aut plurĩũ annorũ. Nam Hebræi putãt illum prophetasse sub Manasse rege impio. De quo autor Seder Olam sic scribit,*

מְנַשֶּׁה מָלַךְ חֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָרִשְׁעָה בְּהֵן גָּרְלוּ יוֹאֵל וְנַחוּם וַחֲבַקּוּק נְבִיאִים :

 id est,

id est, Menaße regnauit annis LV. Hosia existente summo sacerdote, prophetātibusq; Ioële, Nahū & Habacuc. Post Menaßen regnauit Amon filius eius duobus annis: post quem regnauit filius eius Iosias 31. annis. Post hunc regnauit Iehoaham filius eius tribus mensibus. Post hūc regnauit Iehoiakim frater eius undecim annis. In huius locum positus fuit filius eius Iehoiachin, qui regnauit tribus mēsibus & decē diebus. Post eum factus est rex patruus eius Sedechias, cuius undecimo anno populus ductus est in Babyloniā. Fluxerunt aūt à principio captiuitatis usq; ad proiectionē Danielis in foueā 52. aut 53. anni. Nostra uulgata æditio subijcit hanc Habacuc Historiā, Belis & Draconis historiæ, de qua infra.

CAPVT VIII.

IN tēpore illo præcepit rex ut diuulgarēt uocem istam per uniuersum regnū suū: Nō est in omnibus dijs similis deo Danielis, terribilis & qui mirabilia atq; grandia facit, ideo quicunq; est in uobis de populo hereditatis eius, cum illo sit deus eius, & ascēdat ædificetq; tēplum dei quod est in Iehuda, & ego erogabo de thesauris meis argentum & aurū ad reficiendū & cōsummandū opus. Misit præterea per cursores literas ad omnes ciuitates regni sui, ut pmitterent Iudæos libere ascendere & cōstruere tēplum domini in Ierusalem. Et hic fuit primus annus Cyri, quādo scilicet regnare cœpit super Chaldæos, & eo tēpore misit rex epistolas ad cūctos principes trās flumen, & ad præfectos ut essent simul parati ad ferendū auxiliū Iudæis, suppeditarentq; qcquid esset necessariū pro ædificio in lignis, lapidibus, tritico, oleo, uino & alijs rebus ad cōsummationē ædificij requisitis, offerent quoq; iuuencos, arietes & agnos pro uarijs sacrificijs eorū, & ne quis obstaret eis in omni opere eorū. Surrexerūt ergo Iudæi omnes, a qui uoluntario erāt corde, & ascēderunt ad templū dei b quatuor myriades & cum eis duces, Ezra scriba & Eliakim sacerdos magnus & Iesua atq; Mordochai, & reliqua capita patrū de tribu Iehuda atq; Beniamin, euntesq; ibant trās flumium, & uenientes Ierosolymā cœperūt fundare domū dei. Cumq; illa fundata esset & ædificiū prospere assurgeret, surrexerūt qdam uiri Belijaal de reliquijs gentiliū, q hostes erāt Iudæorū & Ierusalē, c Sanballat Horonites, Tobias Ammonites atq; Gæsem Arabs cū alijs multis aduersarijs Iudæorū, & scripserūt hostili animo cōtra Iudęos seruos dei cœlestis, & miserūt literas ad Persas in hūc modū sonātes: Notū sit uobis, si ædificata fuerit ciuitas Ierusalem, erit illa uobis in offendiculū, in preuaricationē & cōspirationē magnā: quoniā à diebus antiquis fuerūt habitatores eius cōtumaces, duri & rebelles cōtra reges & gubernatores atq; cōtra omnes terras, & ob id expugnauit eā Nebuchadnæzar rex Chaldæorū & deuastauit eam, atq; duxit in captiuitatē populū eius. Quo facto, qetem habuerūt reges & tranquillitatē unusquisq; in loco suo. Et hæc est ratio cur uenerimus, ut scilet ostenderemus regi totum istud, & ut agnosceres fidem nostrā. Siquidē comedimus panē in mēsa regia & ob id nō possumus uidere regni interitū. Cumq; istæ literę uenissent ad regem, d cessatum est ab opere usq; ad annum Darij regis secundum.

¶ Quę scribūtur in hoc capite de Dario, hæc eadē attribuūtur 1 Ezræ 1. Cyro regi Persarum, nempe quod is mandatū huiuscemodi euulgauerit: Sic dicit Cyrus rex Persarū, omnia regna terræ dedit mihi dominus deus cœli, et ipse uisitauit me ut ædificarē ei domū in Ierusalē. Quicunq; ergo est in uobis de populo eius, ascēdat in Ierusalē &c. Si Cyrus iußit domū dei instaurari, quomodo id hic attribuitur Dario? Respondeo, Darium & Cyrū collegas fuiße in monarchia orientali, ideo quod unus uoluit, id quoq; alteri placuit. a Qui uoluntario erāt corde.] *Hoc dicitur, quod multi re*

sederunt

sederunt Babyloniæ, minime paßi possesßiones suas relinquere. b *Quatuor myriades.*] רבוא *apud Heb. est* החשבון הגדול שהוא עשרת אלפים *id est, numerus maximus, nẽpe decẽ millia. Quatuor ergo ribbo faciunt quadraginta millia. Primo Ezræ 2. dicitur, quadraginta duo millia, & triginta septem preter seruos & ancillas è Babylone reuersos. Sed putauit hic autor noster satis esse, si maiorem exprimeret numerum.* c *Sanballat.*] *De istis aduersarijs Iudæorum Nehemiæ 2. & 3. multa scribuntur.* d *Cesßatum est ab opere.*] *Pius animus Cyri reuocari non potuißet à proposito suo his accusationibus, si non bello occupatus fuißet contra Maßagetas, à quibus & uita priuatus fuit, ut infra dicetur.*

CAPVT IX.

CVm autem Darius rex præsideret regno, interrogauit ubi nam esset Daniel uir desideriorum & seruus dei. Cupiebat nanq; experiri sapientiam eius atq; cognoscere consilium eius. Cum ergo duxissent Danielem ad eum, & ipse perscrutatus esset eum atq; tẽtasset eũ; aduertit septuplo maiora esse in eo quàm audierat de eo. Quapropter gaudens adamauit eum, posuitq; pro consiliario suo & ut secundus esset sicut antea fuit. Factum est autem post ista, ut Darius celebraret solennitatem Bel dei Babyloniorum, parareiq; munus quod offerret deo Bel. Seruauit autem ritum istum in suo sacrificio. Parauit iuuencum unum & decem arietes, centum pullos columbarũ & septuaginta panes sub cinericios pro mensa eius, atq; decem amphoras uini pro paramento mensæ eius. Hęc in consuetudine habebantur. Cum ergo aduenisset dies, parauerũt mensam ante Bel. Et ait rex ad Danielem: Vtinam & tu crederes in gloriosum & magnificum deum nostrum Bel, qui comedit ea quę in mensa sunt parata. Respondens autem Daniel dixit ad regem: Ne quæso incitet te neq; seducat cor tuum ò rex istud quod putas fieri in Bel, quoniã mendacium & uanitas est, nec est spiritus in eo, sed est opus manuum artificis. Putas tu quod ille comedat & bibat? Certe sacerdotes eius comedunt ea quæ paranť in mensa eius, & ipsi comedunt holocausta eius. Nunc igitur audi me & trade sacerdotes eius in manu mea, & ego indicabo tibi astutiã eorũ atq; machinationẽ, qua imponunt tibi & populo tuo, ut adoretis uanitatem & mendacium. Ad quem ait rex: fiat iuxta uerbum tuum. Pręcipiente autem Daniele clauserunt ostia templi Bel & portas eius, pręter eam portã qua ingrediebať rex. Tunc dixit Daniel: Afferte mihi cineres. Sparserunt itaq; cineres in superficie pauimenti tẽpli, sacerdotes uero ignorabant quid Daniel faciebat. Cum itaq; absoluissent opus suum, egrediebanť rex & Daniel per eam portã qua ingredi solebat rex & pueri eius, pręcepitq; claudi portã, quam & anulo suo signauit atq; anulo Danielis. Abeuntes aũt in domũ regis, pnoctauerunt in ea. Et facto mane misit rex et aduocauit Danielẽ, dixitq;: Est ne lęsura in sigillis istis? Respõdit, non. Tunc eo pręcipiente sustulerunt sigilla, aperientesq; portam oculos uerterũt ad mensam, & ecce deuoratũ erat quicquid impositũ fuerat ei à pane usq; ad carnem, sed & uinũ epotatũ erat. Quod uidens rex cecidit in terrã coram Bel & ait: Magnum est nomen tuum ò Bel, & quis est similis tibi in omnibus dijs gentiũ in fortitudine? Cui respondens Daniel ait: non loquaris sic, Inspice quęso cineres quos sparsimus in pauimento templi per circuitũ mensę. Intueamur quoq; uestigia gressuũ istorum quorũ sint. Illi enim euacuauerunt mensam Bel. Intuens aũt rex uidit uestigia uirorũ, mulierũ, pu-

rorum & infantum, & mittens apprehēdit septem sacerdotes, ministros Bel, & iurauit eis rex dicens: Nisi indicaueritis mihi ueritatem, morte moriemini. Nunciantes ergo ei ueritatem, ostenderūt introitus secretos, per quos no-cte ingrediebantur ad Bel & comedebant ea que imponebantur mensę, & deprehendens rex dolum eorum, pręcepit ut diruerent templum Bel, ne quicquam superesset.

¶ Habetur hæc historia quoq; inter apocrypha illa quæ Biblijs nostris sunt addita, nempe Danielis 14. Quo autem tempore & sub quo rege contigerit, diuersæ sunt opiniones. Autor huius libri asserit eam contigisse sub rege Dario. Sed non exprimit quis ille fuerit Darius. Multi enim fuerūt Darij, ut supra quoq; indicauimus. Autor nostræ translationis uidetur uelle, quod cōtigerit sub Cyro rege Persarum. Sed absit, ut Christus domini Cyrus, qui dominum cœli tam synceriter agnouit, & templum eius reædificare iußit atque uasa sacra omnia restituit, in impietatem illam relapsus fuerit, ut turpißimum Belum adorauerit, postquam auxilio Dei ueri confeßus fuit se eleuatum in summum illum monarchiæ gradum, quippe à quo omnia regna terræ sibi concredita manifesta confessione antea affirmauerat. Sunt igitur quidam ex interpretibus nostris, qui putant præsentem historiam accidiße sub Belsazar aut Euilmerodach impijs Babyloniorum regibus, qui adorauerunt imaginem maiorum suorum, præsertim eam quam Ninus rex Aßyriorum patri suo defuncto Belo nomine in consolationem suam erexerat, & parcebat omnibus confugientibus ad eam. Certe mihi uidetur, hunc Darium qui hic commemoratur, fuiße regem aliquem qui in monarchia secutus fuit Cyrum & Darium seniorem. Nam dicitur in textu, Danielem restitutum in priorem dignitatis suæ gradum, nempe quem habuit sub Dario seniori Astyagis filio. Et infra undecimo capite dicitur Danielē iam fuiße grādæuū ut non potuerit præeße populo & gubernaculi sustinere molestias. Quod autem rex iste, sub quo præsens contigit historia, hic Darius uocatur, mirum nō est, cum istorum trium nominum, Darius, Aßuerus & Arthabsasta, etiam in libris Ezræ & Nehemiæ mira unius pro altero fiat usurpatio, de hoc infra quoq; dicam capite undecimo. Sed nascitur hic dubium, quomodo Babylonij coluerint hunc Belū post tempora Darij & Cyri piorū regū, qui abolito cultu deorum uanorum, præceperunt colere Deum cœli & terræ. Respondeo, reges illos non tam subito potuiße abolere idolorum culturam, cum etiam uiuente Dario principes Medorū statuerint intra triginta certos dies nullum inuocandum Deum præter solum regem, ut supra capite quinto & sexto exprimitur.

CAPVT X.

FVit quoq; in diebus illis deus quidā apud Chaldęos, & hic erat Draco magnus, habitās in spelūca quadā. Et cum pręparassent ei munus, ueniebant sub noctem & proijciebāt illud ante dracone̅. Ille autem egrediens in occursum muneris, distendebat more suo rictum oris sui, & tunc inijciebant allatum munus in os eius, & ipse deuorabat ipsum. Hoc itaq; modo bestia sensim crescebat & procerior fiebat, & circuiens regrediebatur in speluncā. Dixeruntq; principes ad regem: Putásne quod Daniel possit illudere huic deo, qui est deus uiuus, sicut fecit Belo & sacerdotibus eius, altari eius atq; mēsę eius, & abstulit culturam eius? Quare nō est tam audax in deū istū, qui est deus uiuus? Certe si ipsum aggrederetur, draco sumeret ultionem, uindicaretq; propter nos Belum & templū eius atq; sacerdotes eius. Ait ergo rex ad Danielem: Audi quæso Daniel & ausculta mihi & loquar tecum. Putas ne quod possis uersutum aliquid excogitare contra draconem deum istum, illúmque in nihilū redigere sicut fecisti Belo in quo non fuit spiritus? Nónne hic est deus uiuus, fortis & robustus?

Quis

Quis ergo poterit stare contra eum & ei malum inferre? Respondens uero Daniel ait ad regem: Non erret quæso rex etiam in isto, quandoquidē sit bestia subiecta manibus hominum, & non sit in ea spiritus dei. Nunc itaque domine mi rex, si permiseris mihi ego percutiam quoq; draconem hunc, & interficiam eum absq; gladio & lancea atq; prælio, cum reptile sit super terrā serpens. Et dominus quidē deus noster posuit timorem hominis super omnem animam animantis reptantis & serpentis in superficie uniuersæ terræ, ut metuat eum atq; reformidet faciem eius. Nam in imagine dei creatus est homo, quatenus timor sui esset super omnia. Nūc itaq; si placet tibi, permitte ut percutiam eum atq; perdam sicut unum ex sculptilibus quæ aboleui. Tantūmodo potestatem ne concesseris principibus tuis ut sæuiant in me. At quem ait rex: Vade & age sic, si quicquam potes, & non timeas. Lætati autem sunt plurimum cuncti principes, cum dixisset rex ad Danielem, ut inuaderet draconem, dicentes: nunc interibit Daniel, & non poterit stare contra draconem. Abiens uero Daniel à conspectu regis, parauit instrumenta ferrea instar pectinum, quibus lina repurgantur, & cōiunxit ea interius, tergum cōiungens tergo, aculei autem eorum extra prominebant per circuitum, limati & acuti, quibus undiq; adhibuit uarias ciborum species, presertim adipem, pinguedinem, & alias res pingues, liturā quoq; sulphuris & picis apposuit ei, quibus fomentis absconditi sunt aculei ferrei & dentes illi serrati, habuitq; formam demēsi. Cumq; Daniel illud proiecisset in rictū draconis, suscepit ipsum draco & deuorauit cum desiderio animæ suæ: at ubi descendit ad interiora uētris eius, dissoluebatur adeps & pinguedo à ferreis aculeis, & ingrediebātur acumina serratorū dentium in uiscera draconis atq; perforabāt ea, & ilico cœpit draco sentire ingentem dolorē, corruensq; mortuus est sequenti die. Post triduum uero uenientes Chaldæi & Babylonij inquisierunt draconē, ut illi demensum offerrent: at ille non cōparuit, sed fœtor quidā exhalabat de spelunca, & ecce deus eorum mortuus erat, inflatus & fœtorem emittēs. De qua re dolentes uiri illi, irati sunt supra modum cōtra Danielem & dixerunt: quare sic fecit Daniel Iudæus duobus dijs nostris, quos extirpauit? Percussit enim Bel & draconem. Tradat propterea eum rex in manus nostras ut interficiatur. Si id non fecerit, notum sit regi quod nō uiuet. Et audiens rex quod conspirasset cōtra se populus terræ, misit & percussit magnates & principes eorum, atq; eos qui insurrexerant contra Danielem, in ore gladij.

¶ *Quadrat caput istud cum nostra uulgata æditione, exceptis duobus locis. Danielis enim 14. capite dicitur massam à Daniele in rictum draconis proiectā, coctam fuisse ex pice, adipe & pilis, cuius masticatione draco diruptus est. Nam secundum Nicolaum de Lira, cum draco massam illam traijcere uellet, inuoluti sunt dentes in pice & pilis, ut non potuerit aperire os nec respirare. Cum autem animal sit ualde calidū, ut aliquando spiret fumum, aliquando ignem, calor inclusus dirupit uentrem eius. In isto uero capite dicitur in demensum illud occultatos ferreos aculeos, &c. Alterum est, quod in Daniele dicitur: Danielem propter interfectionem draconis coniectum in lacum leonum, hic autem nulla fit mentio huius proiectionis, tametsi sequenti capite Daniel ipse conqueratur, se bis proiectum in foueam leonum.*

CAPVT XI.

ERat autem Daniel ualde senex, ueniensq; ad regē adorauit eum dicens: Obsecro mi domine rex, ecce senui & nō est in me uirtus ulla ad cōsistendum, ad egrediendū & ingrediendū iuxta cōsuetudinē regni. Nam debiliorē reddiderūt me tyranni, qui sunt in populo tuo, odio suo, proijciētes me altera uice in foueā leonū, etiā propter draconem me uexantes, sed dominus deus meus in quo speraui saluauit me. Cogitauerūt deinde tollere animā meā, & interficere me ex inuidia sua, qua me persecuti sunt propter sculptilia sua, at deus meus custodiuit me à perditione eorū. Proiecerunt quoq; tres socios meos in fornacē ignis ut eos cōburerent, sed in omnibus istis fuit manus dei nostri fortior ad saluandum nos. Nūc itaq; domine mi rex, cadat quæso precatio mea in cōspectu tuo, & permittas me abire in domū meam, ubi quiescam & colam deum patrū meorū, quia senui & non est uirtus in me qua amplius consistam. Respondens uero rex Danieli ait: Et quis audiet te in re ista ut te dimittat uirum dei, dei cœlorum? Si tu deserueris me, quomodo gubernabitur regnū meum, dum tu discesseris à me? Et quidē scio te senem esse & destitutum uiribus, ut nō queas stare, egredi & ingredi more principum regni ob id cupio ut tradas mihi talem uirum qualis tu es, de filijs populi tui, uirum sapiētem & prudentem atq; plenum spiritu dei, qui sit tui loco apud me, & dimittam te in pace, ut fruaris optata quiete in domo tua, sed anima mea scit tui similem non esse in cūctis filijs populi tui. Egressus proinde Daniel à conspectu regis sub uesperam, surrexit & precatus est deum cœlorum, ut commoueret cor regis, ad dādum sibi abeundi facultatem, quo deum suum colere posset. Manensq; nocte illa ibi, surrexit mane & abijt ad cœtum captiuitatis, & inueniens ibi Zerubabel filiū Schealthiel filij Iechoniæ regis Iehudá, sublimauit eū in medio captiuitatis apprehēdensq; manu sua duxit eum ad regē. Quo cōstituto coram eo, ait Daniel: Ecce habes uirum loco meo, mihi similem & parē, qui est de filijs Iehudá, ex proceribus & semine regio, ex filijs Schealthiel filij Iechoniæ regis Iehuda. Et hic est uir magnanimus, plenus spiritu sapiētiæ & scientiæ dei, iuxta omnia quæ in me sunt, in nulla re me minor existēs. Hic erit tibi fidelis & cōsiliarius mei similis, et idcirco mittes me ad locū meū, ubi quiescā. Credēs uero rex omnibus illis quæ dicebātur à Daniele, dimisit eum liberū à se. Daniel uero cū adoraret regē, amplexatus est eum rex atq; osculatus, præcipiēs ut darēt sibi munus iuxta magnificentiam regis. Quo facto, dimissus abijt. Porrò Zerubabel fuit apud regē loco Danielis, & dedit Daniel omnia quæ sibi dederat rex plebeis qui erāt in captiuitate, et postea recepit se in locū suū, nēpe in Susan Metropolim prouinciæ Elam, ubi coluit dominū deū suū usq; ad diē mortis suæ in medio fratrū suorū cœtus captiuitatis ubi habitauit. Zerubabel uero uir egregius, prosper, prudēs, sapiēs et plenus spiritu sapientiæ, cui imposuerat Daniel manus suas, inuenit gratiā in oculis regis, nā dilexit eū rex ualde propter amorē Danielis, et posuit eū super omnes principes atque caput super duos principes exercitus, qui custodiebāt personam regis.

¶ *Iosephus libro Iudaicarum antiquitatū undecimo, capite tertio de Dario isto sic scribit: Post Magorum interitum, qui defuncto Cambyse principatum Persarum anno uno tenuerunt, hi qui septem domini nuncupabantur apud Persas, filium Histaspis Darium regem ordinauerunt. Qui*

dum

dum priuatus eſſet, deum orauit, ut ſi fieret rex, omnia dei uaſa quanta Babylonie inuenirentur, ad templum Hieroſolymitanum mitteret. Contingit autem eo tempore proficiſci Zerubabel ducem captiuorum Iudæorum ab Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperij ſui anno Darius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarum, & præfectis Indiæ & Aethiopiæ magiſtratibusq́;, centum uiginti ſeptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unuſquiſque ad dormiendum rediſſet, rex Darius ad cubiculum ueniens, paucumq́; noctis requieſcẽs & expergefactus, quod noctis reſtabat reliquum inſomne protraxit, &c. Reliqua quæ ſequũtur ſequenti repetemus capite. Iſta autem hic induximus, ut oſtenderemus quis iſte fuerit Darius, & quando Zerubabel eius factus fuerit conſiliarius & cubicularius. Certum autem eſt ex ſecundo capite Ezræ, Zerubabel primo anno Cyri ueniſſe Hieroſolymam, & ex tertio capite eiuſdem conſtat illum conſtruxiſſe altare. In quarto uero capite oſtenditur opus templi fuiſſe impeditum uſq; ad ſecundum annum Darij. Et tunc Zerubabel redijt in Babyloniam et factus eſt ſecretarius Darij regis uſq; ad ſecundum eius annum. De ſepultura Danielis ſcribit Ioſephus in hunc modum: Dum ergo Daniel ſic eſſet inſignis & clarus, eo quod religioſus exiſteret, ædificauit in Egbatanis Mediæ Mauſoleum ualde præclarum, et mirabiliter minus inſtructum. Quod manet hactenus & uidentibus creditur nuper ædificatum, ita ut ea die qua conſpicitur putetur eſſe conſtructum. Hactenus enim ſepeliuntur ibi Medorum reges atq; Perſarum, pariter & Parthorum, & cui hæc cura committitur, ſacerdos eſt Iudæorum, & hoc fit uſque ad præſens tempus.

CAPVT XII.

CONtigit autem quadam die, ut congregati omnes principes ſtarent more ſuo ante regẽ, diceretq́; ad eos rex: uidiſtis'ne in uniuerſa terra talem uirum qualis eſt Zerubabel, uirum intelligentem & ſapientem iuxta ſpiritum Danielis? Reſponderunt: rectum eſt uerbum regis. Factũ eſt deinde tempore meridiei cum rex poſt refectionem more ſolito dormiret in lecto ſuo, ut ſtarent duo principes cuſtodes corporis eius more cõſueto in cuſtodia ſua haberentq́; ſecum Zerubabel caput ſuum & circumſtarent regem expectãtes cum tædio quando excitaretẽ à graui ſomno quo opprimebatur, nam erat ebrius à uino, moleſtumq́; erat tribus adoleſcentibus ſic expectare. Dixerũt ergo adinuicem: Proponamus inter nos ænigmata, uerba ſapientum, unuſquiſque iuxta aſtutiam ſuam, ſcribamuſq́; uerba ænigmatum noſtrorum in uolumine, et reponamus uolumẽ illud ſub puluinari regis donec euigilet à ſomno ſuo, & ipſe uideat atq; iuſte dijudicet uerba ſic cõſcripta. Vir autem ille, cuius ſermones in ſapiẽtia excelluerint uerba duorum ſociorum eius, cuiuſque ænigmata iucundiora fuerint ænigmatibus fratrum ſuorũ, is ſecundus ſit à rege & ſedeat in ſolio ſublimi, uehatur in curru, egrediatur & ingrediatur corã rege iuxta magnificentiam ſecũdi à rege. Omnia uaſa menſę eius ſint aurea, & frenum aureum ponatur ſuper maxillas equi eius, atq; corona Secundarij imponatur capiti eius. Munus quoq; ſecundarij accipiat à rege, & petitionem eius in quacũq; re rex nõ deneget ei, ſitq́; ſocius regis. Ad quod omnes dixerũt: Fiat ſic, percuſſoq́; fœdere confirmauerunt illud per legẽ Medorũ et Perſarum, ne quis illud uiolaret. Afferentes ergo atramentariũ & chartã, miſerunt ſortem inter tres ipſos, & cecidit ſors ſuper primum, qui ſic ſcripſit: Nihil tam forte

in terra ut est rex. Secundus uero scripsit: Nihil tam forte in terra ut uinum. Et tertius qui fuit Zerubabel sic scripsit: Nihil tam forte in terra ut est mulier. Cumq́ꝫ singuli problemata sua cõscripsissent, posuerunt chartam ipsam sub puluinari regis. Et rex quidem uigilabat sed clausos tenebat oculos, auscultabatq́ꝫ eis quid mussitarent. Et cum schedam posuissent subter puluinaria regis, euigilãs rex ceu qui euigilat à somno suo, admouẽsq́ꝫ manus suas oculis suis, quęsiuit sub puluinari capitis sui & inuenit literas quas scripserãt tres adolescentes. Quas cum aperuisset & legisset, continuit sese donec uenerũt cuncti principes, magnates, proceres & præfecti prouinciarum, & tunc uocans tres adolescẽtes istos ait: Afferte mihi unusquisq́ꝫ schedam suam, & exponite interpretationem ploblematum uestrorum, & qui inter uos tres rectius & sanius senserit, illum honorabo atq́ꝫ exaltabo, implebóq́ꝫ ea quæ scripta sunt in uolumine schedæ. Accedens ergo primus legit scriptum suum & ait: Audiat nunc rex & principes auscultẽt uerbis meis quę loquar: Nihil est tam forte in terra ut rex. Et accedens secũdus dixit: Nihil est tam forte in terra ut uinũ. Tertius quoq́ꝫ qui fuit Zerubabel ait: Nihil est tam forte in terra ut mulier. Respondit autem rex & principes, dixeruntq́ꝫ: audiuimus uerba propositionum uestrarum, sed explicabitis ea nunc & audiemus.

¶ *Describitur quoq́ꝫ hæc historia in Biblijs nostris, tertio scilicet Ezræ tertio, ubi dicitur, Darium fecisse cœnam magnam omnibus uernaculis suis, & omnibus magistratibus Mediæ & Persidis, & omnibus purpuratis & prætoribus, & consulibus & præfectis sub illo ab India usq́ꝫ Ęthiopiam, centum uiginti septem prouincijs. Iosephus quoque latinus dicit refectionem illam cœnã fuisse, ut iam meminimus, addens regem cum euigilasset conuertisse sermonem ad tres sui corporis custodes, promisissé́q́ꝫ summo honore fulciendũ, qui eius interrogationi sapienter & uere respondere ualuisset. Et cum multa dona promisisset, primũ interrogauit utrũ fortius sit uinũ, secundo utrũ rex, tertio utrũ mulieres, aut his omnibus magis fortior sit ueritas. Has cum illis proposuisset quæstiones requieuit. Lucescente autem die conuocauit omnẽs magistratus & satrapas & præfectos Persarũ & Medorum, sedensq́ꝫ in solio quo solebat, unumquemq́ꝫ corporis custodem coram omnibus iussit pronunciare, quid eis de propositis quæstionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem ostendit, &c. At in translatione nostra dicitur, unumquemq́ꝫ sententiam suam in scheda posuisse subtus ceruical Darij regis. Et cum omnes proceres regni cõuocati essent, cœpit prior de fortitudine uini loqui, &c.*

CAPVT XIII.

TVnc respondens primus dixit: Obsecro domine mi rex, & contestor uos ô uiri excellẽtes, qui proculdubio nouistis uirtutem regis, & fortitudinem regni eius super teram, super mare & insulas, atq́ꝫ super cunctas gentes & linguas, qui potest interficere & in uita cõseruare. Ipse præcipit suis ut educant exercitum & egrediuntur omnes foras, nec retrospiciunt sed recta destinant facies suas in mortem. Et si ipse dixerit ad subuertendum muros, subuertunt. Si agros coluerint & seminauerint atque messuerint fruges terræ, separant regi portionem suam, priusquam ipsi gustauerint quicquam de frumento. Nam timent regem & omnes contremiscunt, reuerenturq́ꝫ eum, quod ipse sit dominus, & superet omnes in fortitudine. Nec est quisquam inter omnes, qui

qui dissoluat uerba eius & uiolet mandatũ eius. Vera igitur sunt uerba mea, quod nihil est tam forte in terra ut est rex. Post hęc secũdus respondit & ait: Obsecro mi domine & sapiẽtes uiri, ecce uos omnes nouistis quàm fortis sit rex & quãtum sit robur regni eius, cuippe qui præest & dominatur terrę, & terror atq; pauor eius est in omnibus filijs hominũ, sicut audistis auribus uestris. Sed uinum est adhuc fortius rege. Verum quidem, regis fortitudinẽ magnam esse, at cum ipse biberit uinũ, dominatur illud ei & torquet cor eius ad res alias, nempe ut iucũdetur, cantet & saltet, imò ut stultescat. Nam peruertitur sic cor eius à uino, ut abijciat propinquos & aduocet longinquos, occidat amicos & honoret alienos, nõ reuereatur faciẽ patris & matris aut etiam fratris, qui tamen sunt proximi sui. An non uidetis hic quanta sit uis uini? Si quis biberit illud, etiã si non didicit literas meditabitur carmina, aut si natura taciturnus est, iubilabit. Sed & secretum & arcanum reuelat, atq; opus in abscondito factum educit in lucem. Lætificat uiros mœstos & lugentes, contristatos atq; morti addictos uinum bibitum bono facit esse animo exhilaratq;. Qui in dolore sunt, eos cantare facit, & qui cõpedibus affliguntur, quiq; ad mortem rapiuntur, si biberint uinum ridebunt. Ebrius uibrat gladium in socium suum, estq; impudens erga coniunctissimos. Et cum uinum in eis digestum fuerit, obliuiscuntur omnium eorum quæ fecerunt, nec amplius intelligunt aut reminiscuntur, quia abijt uinum ab eis, dicuntq;: nõn fecimus quicquam. Quis hic non uidet & credit in omnibus istis uinum esse fortius rege, presertim eo tempore quando dominatur ei? Tortuosos præterea reddit pedes hominis quãdo incedit, & oculi eius recte uidere nequeũt. sed & os eius meditatur loqui quæ nõ didicit. Nonne hic uidetis, uinum esse fortius rege, quod talia agit? Mirati sunt autem plurimum qui hęc audierunt.

¶ Regem omnibus esse fortiorem, uulgata editio & latinus Iosephus eodem ferme probant argumento, quod tamen in quibusdã discrepat à probatione in hoc capite adducta. Summa argumenti eorum est hæc: Omnia coërcentur sub hominum potestate, mare & terra, & quicquid in eis est. Qui ergo dominantur in hominem animal tam potens & ualidum, certe hi merito insuperabiles iudicabuntur. Vnde & bella & pericula subiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos diuersi gentes propter suam fortitudinem habent obedientes: montes quoque dirui, muros ac turres deponi iubent, qui propterea iugulant et iugulantur, ne regis uerbum prætereant. Et si uicerint in bello, afferunt regi quæcunq; prædati fuerint. Qui uero non militant sed colunt terram, post multos labores messem facientes, tributa regi offerunt. Et ipse unus solus si dixerit occidite, occidunt: dixerit percutite percutiunt: dixerit ædificate, ædificant: plantate, plantant, &c. Porrò argumentum quo probatur fortitudo uini, non est per omnia simile in translatione nostra & Iosepho argumento huius libri. Nam illi sic habent: Vinum mutat & decipit bibentium mentes. Item regis & orphani facit mentem æqualiter uanam, seruum quoq; ad liberi audaciam concitat, & pauperes similes diuitibus parat. Cõuertit & reformat animas. & calamitatibus compressas reficit, mœstitiam extinguit, alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit, ita disponens eos, ut se omnibus ditiores putẽt, nihilq; uile loquantur, sed memores diuitiarum, felicibus utantur uocabulis, perq; talenta loquantur, & tam reges quàm magistratum contemnant. Armat uinũ homines contra amicissimos, societatesq; dissoluit. Et cum ad sobrietatem, per noctem uina relinquẽtes, peruenerint, excitantur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiserant cogitantes.

CAPVT XIIII.

Vocans proinde rex Zerubabelũ, qui erat tertius, dixit ad eum, expone & tu nobis propositionem tuam, sicut socij tui fecerũt. Qui respondit, explicabo, dixitq;: Aduerte & audi ô rex uerba mea, & reliqui principes, proceres, præfecti et omnes qui ex populo astatis. Verum est, quod fortis & magnus est rex super omnes, et tamen uinũ debilem quoq; reddit regẽ uirtute sua eo tempore quo dominatur ei, nemo ergo negat regẽ esse fortẽ atq; uinũ esse efficax, at ego cõtendo mulierem esse fortiorem & uino & rege atq; omnibus ijs qui plantant uineas unde educitur uinum. Quomodo enim mulier nõ est fortior rege, quæ genuit regem, lactauit eum, fouit eum in gremio suo, educauit eum, nutriuit eum, induit eum, lauit eum à sordibus eius, castigauit eum, & dominata est ei sicut mater filio uteri sui, ceciditq; in eũ metus illius, & exhorruit ad uocem increpationis eius. Siquidem iam uerberauit eum & iam increpauit eum. Quando minabatur ei uirgam, fugiebat à conspectu eius currẽs ad plateam, mansitq; in eo timor ille donec ex pueritia creuit ad iuuentutem, & exinde metus illius nõ obliuiscitur, nec mutat honorem illi debitũ, faciemq; eius reueretur iugiter, sicut filius genitrici suæ facere debet. Postea uero cum iecerit oculos suos in mulierem elegantem, illicitur pulchritudine eius & ludit cũ ea, adhæretq; ipsi anima eius, et cor eius adeò inclinatur ad eam, ut non commutaret amorem eius pro quacunq; opulentia, sed nec pro matre genitrice sua aut pro patre genitore suo. Deserit enim patrem suum & matrem, præuaricaturq; in eos propter amorem pulchræ & formosę mulieris. Sunt & alij multi qui decipiuntur amore mulierum, & multi stulti fiunt & insaniunt propter eas, errantq; post eas. Multi occiduntur propter eas & descendunt cum mœrore ad infernũ. Multi sapientes capiuntur reti mulieris, & prudentes illaqueantur sagena eius. Mulier suscitat discordiam inter fratres, disiungit amicos, & facit ut quis peccet in fratrem suũ. An nescitis, quando mulier pulchra facie transit coram uiro, excitãtur in eo omnia membra cõcupiscentię? Oculi namq; eius cõtemplantur eam & intuentur pulchritudinem eius, & cor eius propendet ad eam, quãto magis si illa uerba blanda exprimat per os suum? Certe deserit omnia quæ habet in manu sua, & aperto ore cõtemplatur eam, usq; adeò illa traxit ad se cor eius. Quis nõ credit istud & uerum esse fatebitur, quod de fortitudine mulierum dixi? Narrate quęso & iudicate propter quem laboretis & fatigemini. Quare rapitis & cõgregatis diuitias? Nonne propter mulieres, ut illis ematis iocalia desiderabilia, aurea & argentea, uaria ornamenta & monilia preciosa, inclusoria aurea, myrrham, aloën & uarias species odoramentorum, confectiones & thymiama suaue? Nõne mulieribus paratis hæc omnia? Et quando quis pergit sæuire uenitq; ad locũ insidijs aptũ, siue in solitudine, siue in montibus, siue in syluis, siue in mari & belligeratur, occidit, dispoliat, rapit, diripit, depopulaẽ & effundit sanguinẽ ut multam acquirat substantiam, cui quęso obuenit spolium illud, præda illa & rapina? nõnne mulieribus adducunt ea? Certe ego uidi regem sedentem super solium suum, habentem coronã decoris in capite suo, & Apomaneam filiam Absiaui Macedonis concubinam eius sedentem contra eum, quæ mittens manũ suam abstulit diadema regis à capite eius & imposuit capiti suo: rex autem

rex autem ridebat contra eam. Et quando illa subirascebatur, rex non ualebat placare eam et dormire cum ea, nisi prius abstulisset ab ea iram eius. Quis igitur non approbet sentētiam istam, mulierem omnibus fortiorem esse? En mulier infirmauit robur Samsonis: Dauidem quoq; incitauit mulier, & Salomonē emolliuit mulier, multi capti sunt ob eam, & innumeri interfecti propter eam, atq; multoplures uulnerati ob eam. Est & hoc considerandū, quod uir unus dominari potest uniuerso orbi, cuius habitatores cū præ nimia multitudine numerari nequeāt, tamē omnes cōtremiscunt, pauent & reuerentur eum, eo quod ipse omniū sit gubernator, sed adhuc superior est mulier, quæ dominium sibi uendicat in principem & regem. Et quāquam appetitus sit ei innatus ad uirū, ille tamē nō potest sibi subijcere eam. Adamū deniq; omniū habitatorum terræ patrem seduxit uxor eius, ut transgrederetur præceptū domini dei sui, quare tam ipse quàm posteri eius inciderūt in pœnā mortis. Nūc itaq; cum satis probata sit fortitudo mulieris, quis non subscribat huic nostrę sententiæ? Certe à principio mundi usq; ad finem eius, dictum istud à nemine confutari potuit, & ego scio me quoq; uerum dicere.

¶ In Iosepho latino aliqua desunt, quæ hic habētur, & rursum aliqua adduntur quæ hic desiderantur. Scribit nanque ille in hunc modum: Sic equidem forte uinum fortis & rex est, cui omnes obaudiunt. sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam ædidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt & aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus. Nam & uestes nobis ab his texūtur, & domus nostræ per has curantur atq; seruantur, & non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum & argentum si possideamus, & quicquid aliud fuerit preciosum & industria dignum, cum uiderimus decorā mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus, patimur omnia cōcedere quæ possidemus, ut desiderata pulchritudine potiamur. Patres & altricem terrā, sepius et amicos obliuiscimur propter uxores, & animas unà cum ipsis perdere non timemus. Nónne laborantes & omnem tolerantes miseriam per mare ac terram, cum aliquid per laborem acquirimus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus uel tradimus? Regem quoq; uidi aliquando tantorum dominum à filia Rabazaci Themasij nomine Apama concubina eius, alapis percuti, & diadema tollentē capiti eius & sibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem: ridebatq; cum illa risisset, & cum irata fuisset, mœstitia confusus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & se nimis humilians, si quando eam uidisset tristem. Hæc ille. Porrò translatio nostra uocat istam mulierē Apemen filiam Bezacis mirifici, &c.

CAPVT XV.

ET nunc quidem ostēdam regi & omnibus auditoribus, uanum esse regem dominantem in terra, uanum esse uinum quod regi dominatur, uanam esse mulierē, cuius peruersitas dominiū obtinet in tribus his: at Veritas est, quę principatū super omnia tenet, in cœlis, terris, mari & abyssis. Præualet enim ueritas apud deum & homines, nec locum habet mēdacium in habitaculo ueritatis. Siquidem super ueritatē stabiliti sunt cœli et terra, & ueritas domini dei nostri permanet in perpetuum. Responderunt autem cuncti qui stabant circum regem & dixerūt: Veritas est. Tunc ait rex ad Zerubabel: accede ad me. Cumq; accessisset, extendens rex manus suas, traxit eum ad se, amplexatusq; & osculatus est eum coram omnibus astantibus & ait: Benedictus dominus deus Zerubabel, qui posuit in eo spiritū ueritatis, ipse enim cum sit deus ueritatis, constituit

ſtituit ſolium ſuum ſuper ueritatem, reliqua autem omnia uana ſunt. Ad quę reſponderūt cūcti principes, rectores, præſides, & uniuerſus populus dicentes: Vere magna eſt ueritas & excellit omnia, nec eſt in mundo quod poſſit ſtare aduerſus eam. Ipſa enim dominat̄ in cœlo et in terra, et in omnibus quę ſunt ſuper eā. Verus eſt deus Zerubabel, qui poſuit in ore eius ſpiritū ueritatis in laudem & magnificentiā ueritatis coram deo, rege & hominibus. Præcepit proinde rex impleri ea quę ſcripta erāt in uolumine de exhiēbdo honore, et impleta ſunt omnia in Zerubabel, quia inuenit gratiā in oculis regis et principū ſupra duos ſocios ſuos. Vnde dixit rex ad Zerubabel: Pete omnia quæ habes in animo tuo, & quæ ſcripta ſunt in uolumine, & paratus ſum ea tibi dare, etiamſi dimidium regni petieris, non negabo. Reſpondens autē Zerubabel ait ad regem: Meminerit quęſo dominus meus rex uoti,[a] quod uouiſti tu & Cyrus rex deo cęli ad conſtruendū templum eius & ad reſtituēdum uaſa ſanctuarij eius in locum ſuum, & captiuitatem dei cœlorū, ut illi redeāt in pace ad colendum deum in templo ſancto ſuo, ſuper quod inuocatum eſt nomen eius, & ubi habitat diuinitas eius, atq; ubi orent ad deum magnum, deum cœlorum, pro rege & regno eius, quia non alteri quàm deo cœlorum fieri debet uotū. Præcipiente autem rege ſcribæ regis ilico ſcripſerunt omnia quæ poſtulauerat Zerubabel à rege, ut ſcilicet inſtaurarētur loca deſerta Hieruſalem[b] miſitq; rex Darius ad Cyrū regem Perſiæ ut ſibi conſentiret in hac re, ut ſcilicet perſoluerēt uotū ſuum quod fecerant de templo domini in Hieroſolymis reædificando. Tunc fecit Cyrus prędicare per uniuerſum regnum ſuum dicens: quicunque eſt in uobis ô popule dei cœli, qui habet animum ut aſcendat, fundamenta iaciat atque ſuperędificet, ego dabo de theſauris meis quicquid opus fuerit pro ædificio eorum uſq; ad cōſummationem. Et annotauerunt ea ſcribæ regis ex ore Darij regis Medorum & Cyri regis Perſarū, ſcripſeruntq; principibus, magiſtratibus & pręfectis qui erāt ultra fluuium, Idumęis quoq;, Tyrijs, Sidonijs & Samaritanis, & his qui ſub Aſaph cuſtodiebant ſepta Libani in hunc modum: Notum ſit uobis, quod deus cœli excitauit cor noſtrum ad dimittēdum populum ſuum ex captiuitate, quem abduxit Nebuchadnęzar rex Babylonis, & ad reſtituēdum uaſa templi magni & ſancti, ubi inuocatur nomen dei Iſraël ſuper ipſum, ad extruendū ſanctuarium eius, & ad erigendum altare eius atq; ad offerendum ſuper ipſum iuge ſacrificium, rem diei in die ſuo, ad ædificandum quoq; locum ſanctiſanctorum, & ad ordinandum ædificium ipſum iuxta diſpoſitionem ſuam atque ad reficiendum ruinas Hieruſalem. Nunc itaq; cum uenerint ad uos, ſatagite, ut feratis illis auxilium & ſuppleatis omnem defectum eorū in argēto & auro, ære & ferro, lignis & lapidibus, fabris & latomis, ſuppeditetiſq; donec abſoluerint ædificiū omnia, quæ pro inſtaurando opere neceſſaria fuerint, & quicquid ore ſuo poſtulauerint tam in tritico quàm hordeo, oleo, uino & alijs rebus pro inſtaurando opere & altari neceſſarijs, nempe ut ſuppeditetis iuuencos, arietes, hyrcos, oues, turtures, pullos columbarū, ſimilam, oleum, ſal & alia requiſita pro altari & dei cultu, donec ad conſummationem omnia peruenerint. Idumęis quoq; præceperunt duo reges, ut humerum ſuum ſubmitterent cultui domus dei, ob id potiſſimū quod antea auxilium tuliſſent Chaldæis in ſubuerſione eius, penderent quoq; tributum annuum, quinq; talenta

auri,

auri, quibus & reficeretur templum & urbs sancta instauraretur. Tyrij uero & Sidonij & Idumæi serui regis qui erant in Libano sub potestate Asaph custodis septorum, cęderent ligna in Libano ueherentq́ꝫ à mari Libani usq́ꝫ ad mare Ioppense, & perficerent opus domus dei, nemoq́ꝫ impediret eos donec consummarent uniuersum opus. Annotantes autẽ scribę omnia uerba ista, quę mandauerant duo reges, munierunt ea sigillis, tradideruntq́ꝫ Zerubabelo filio Schealthiel & Nehemię filio Hachalię.

¶ Patet ex primo & secundo capite Ezræ, Zerubabelum sub Cyro cum reliquis Iudæis rediisse in Hierusalem. Patet etiam ex quarto capite eiusdem Zerubabelum nihil potuisse efficere in cõstructione templi & ciuitatis, quia nondum erant impleti septuaginta captiuitatis anni, ideo impeditum opus. Tunc ergo rediens in Babylonem factus est aulicus apud regem Dariũ usq; ad secũdum regni eius annũ, tunc dimissus rursum uenit in terrã Iehuda, & operã dedit constructioni templi & ciuitatis unà cum Ezra & Nehemia postea superuenientibus. Nam habetur Ezræ 7. quod anno Artaxerxis sexto fuit cõsummatum templum, deinde anno septimo regni eius missus est Ezra, qui docuit populum legem domini. Postea anno regni Artaxerxis uicesimo missus est Nehemias, ut habetur Nehemiæ primo, qui murum & portas ciuitatis ædificauit. Quod autem Zerubabel in Babyloniam redierit, supra capite 11. ex Iosepho indicauimus. a *Quod uouisti] Iosephus scribit hunc Darium siue Artaxerxem uotum fecisse deo cœli cum adhuc priuatam ageret personã, ut si sublimaretur in regem, restitueret uasa templi & curaret templum reædificari. Huius ergo uoti admonuit eum Zerubabel, ut illud exequeretur, quod & Cyrus ante eum dudum fecerat.* b *Misitq́; rex Darius ad Cyrum.] Hic locus plane est contra sextum caput Ezræ, ubi sic scribitur: Tunc Darius rex dedit mãdatum & quæsierunt in bibliotheca, & inuentũ est tale memoriale: Anno primo Cyri regis, Cyrus rex dedit mãdatum de templo dei in Hierusalem, &c. Historia enim huius & duorum præcedentium capitum contigit sub Dario posteriori, & quæ inuehuntur in fine huius capitis atq; in initio sequentis impleta sunt sub Dario seniori collega Cyri.*

CAPVT XVI.

FActum est proinde in tẽpore illo, ut ægrotaret Darius rex Medorum usq́ꝫ ad mortem, & appropinquante die eius misit & uocauit Cyrum regem Persarum generum suum, maritũ filię suæ. Qui cum uenisset ad eum, instituit eum regẽ sui loco, factumq́ꝫ est unum regnum, Medorum & Persarum. Darius autem Medus collectus est ad populos suos, regnauitq́ꝫ loco eius Cyrus rex Persarum, pręsidens & Medorum & Persarum regno. Constituerunt enim principes Medorum & Persarũ Cyrum generum Darij regem super Persidem & Mediam, & ab ea die & deinceps illa duo regna coacta fuerunt in unum, & sedit quoq́ꝫ Cyrus super solium regis Babylonis, quod & Chaldæorũ fuit. Anno uero primo regni eius excitauit deus noster spiritum Cyri regis Persarum, & recordatus est rex uoti sui, quod uouerat ad dimittendum captiuos, & uasa sanctuarij de Babylone in Hierusalem, conuocatisq́ꝫ cũctis senioribus captiuitatis ante regem Cyrum, dixit rex ad eos: Quicunq́ꝫ est inter uos de populo dei cœlorum, cuius ipse cor uoluntarium reddidit ad ascẽdendum in Hierusalem, ad locum in quo steterunt pedes dei magni, ad restaurandũ domum templi sui, quã diruit Nebuchadnęzar rex Babylonis, qui supra omnes reges qui ante eum fuerũt impie egit, ascẽdat & construat, sitq́ꝫ deus eius cum eo, secundum quod ille spontaneum reddidit cor eius. Et ego Cyrus seruus

desuestri, constitutus rex per uoluntatem eius, dabo de substantia mea atque de omnibus thesauris meis ut instauretur domus dei magni, qui me præposuit regno Medorum & Persarum, quiq; mihi astitit ad deuastandū regnum Chaldæorū. Tunc ascenderunt omnes seniores captiuitatis cū a Ezra scriba & Nehemia filio Hachaliæ & Mordocheo, Iesua & Zerubabel filio Schealthiel, cum his & aliis principibus suis uenerunt Hierosolymam & cōstruxerunt templum domini in ea mensura qua eis erat præscriptum à rege. Erexerunt quoq; altare ordine debito, & composuerunt ligna in altari, imponētes eis carnes, sed ignem sacrū non inuenerūt. Orauerunt ergo Ezra scriba, Nehemia filius Hachaliæ, Mordocheus & Iesua atq; reliqui principes captiuitatis, ad dominum dicentes: Domine omnium sæculorum, tu dedisti in corde regis Persarū, ut ædificaret domum tuam & dimitteret pauperes seruos tuos atq; sacerdotes tuos, qui sacrificarēt sacrificia tua, & offerrēt holocausta tua, sicut fecerunt pii patres nostri coram te: & ecce nos uenientes ad locum ereximus altare eius iuxta dispositionem eius, & mactauimus sacrificia, cōposuimusq; ligna pro holocausto, & non licet nobis adducere ignem alienū coram te, nec habemus ignem sanctum, quandoquidem illum abscondit Ieremias propheta seruus tuus & reliqui præcipui sacerdotes, qui iuerūt in captiuitatem tempore Nebuchadnezar. Et nunc quid agēdum ô deus cœlorum? Tu da nobis cōsilium & auxilium, quia regnum est in manu tua, ut illud erigas & fortifices, adiuuesq; seruos tuos.

¶ *Quæ à principio huius capitis scribūtur, absq; dubio de Dario seniori collega Cyri accipiēda sunt.* a *Cum Ezra scriba.] Ezra & Zerubabel atq; Nehemia his ascenderunt de Babylone in Hierusalem, primo sub Cyro, quādo generalis licentia abeundi omnibus Iudæis data fuit, & tunc uenientes Hierosolymā in primis erexerūt altare holocaustorum, quod stabat sub diuo, & obtulerūt sacrificia, ut habetur Ezræ 3. Cumq; ignis sacer deesset, clamauerunt ad dom. nū ut habetur in hoc capite, & secundi Machab. primo, & datus est eis ignis ex puteo, in quo Ieremias in ipsa captiuitate ignem sacrum absconderat, de quo in sequenti agetur capite. Cum autem inceptum opus templi impediretur per gentes in circuitu habitantes, memorati tres principes redierunt in Babylonem, ut gratiam & fauorem monarcharum obtinerent, reliquum populum reducerent, & facultatem instaurandæ urbis consequerentur. Acceptiq; res dilationem usque ad secundum annum Darii, tunc dimissus fuit Zerubabel ad cōdendum templū. Postea anno septimo missus fuit Ezra scriba qui populum legem domini doceret. Deinde anno uicesimo eiusdem Darii, qui & Artaxerxes uocatus fuit, abeundi licentiam impetrauit Nehemia, ut murum & portas ciuitatis erigeret.*

CAPVT XVII.

FActum est autem cum huiusmodi orarent uerbis, ut adesset senex quidam ex sacerdotibus qui adhuc recordabatur loci illius ubi Ieremias propheta absconderat ignem sacrum. Egressusq; senex ille extra castra secuti sunt eum cuncti senes, & ecce sub muro erat puteus quidam, quem tegebat lapis grandis, & hic erat litura calcis obductus. Tollentes uero liturā & amouentes lapidem ab ostio putei, uiderunt aquam pinguem & crassam instar mellis, reuersiq; indicauerunt id Ezræ. Et ueniens Ezra ad puteum, ait ad sacerdotes: descendite uos & pugillis excipite aquam, & nemo alienus illuc descendat, sed soli sacerdotes qui sunt de semine Aharon sacerdotis descendant. Descenderunt ergo sacerdotes & tulerūt pugillis suis aquam, uenientesq; ad templum sparserunt

ferunt aquam ſuper ligna altaris. Cumq́ id feciſſent, ſubito exarſit ignis terribilis & magnificus, & erupit flamma deuorans, gyrans & uehemẽter inualeſcens, ut etiã cogerentur inde fugere & non poſſent ſtare iuxta ignem. Nam abſumebat ignis & comburebat holocauſtum & ligna, & præterea circumdans totam domum expiabat uaſa & templum. Poſtea ſubtractus è templo, remanſit tantum more conſueto ſuper altare. Ab ea die & deinceps apponebantur ei ligna, & perſeuerauit ignis ille uſque ad captiuitatem ſecundam. Arca [a] autem non aderat, quia abſtulerat eam Ieremias propheta, unà cum omnibus cortinis quas fecerat Moſes ſeruus domini in deſerto, & poſuit eas in mõte Nebo, ubi inuenit ſpeluncã, in cuius concauitatẽ poſuit eas. Cumq́ ſequerentur ſacerdotes qui fuerunt in diebus illis prophetam, ut aduenirent locum, reſpiciens Ieremias poſt ſe & uidens eos, iratus iurauit dicens: Non ſciet homo neq́ cognoſcetur locus donec uenero ego & Elias propheta, famulus domini, tunc [b] reſtituemus arcam in locũ ſuum intra ſanctum ſanctorum ſubter alas Cherubim. Factum eſt itaq́ à die illa & deinceps, & obtulerunt patres noſtri oblationes ſuas, holocauſta ſua, ſacrificia ſua, pacifica ſua, & iuge ſacrificium ſuum, unumquodque in die ſuo, adiuuante eos rege Perſarum & Medorum & ſubminiſtrante argentum, aurum, triticum, oleum, uinum, iuuencos & arietes per ſingulos annos: quoniã dilexerunt reges Perſarum & Medorum templum dei noſtri atq́ ſanctuarium eius. Rex enim Cyrus regnauit ſuper omnia regna terræ, & dominus deus cõfortauit dexteram eius & ſubiecit ei gentes, aperuitq́ repoſitoria & theſauros & dedit ei, ſicut antea locutus fuit [c] per Iſaiam prophetam ſeruũ ſuum, propter Iacob ſeruum ſuum & Iſraëlem quem elegit. Geſſit autem Cyrus bella in oriente & cepit cuncta uada Indiæ. Præliatus eſt quoque in meridie, in occidente atq́ aquilone & in montibus Alath, qui eſt mons Taurus, peruenientẽs uſq́ ad montes niuium qui tranſiri nequeunt. Reliqua uero geſta eius, nónne hęc ſcripta ſunt in libro regum Medię, & Perſię, & in libro regum Romanorum?

¶ *Secundi Machabæorum primo ſcribitur quoq́ hæc hiſtoria de inuentione & datione ignis ſacri, niſi quod hic Ezræ, illic Nehemiæ adſcribitur.* a *Arca non aderat*] *De abſconſione arcæ 1. Machab. 2. in hunc modũ ſcribitur: Veniens Ieremias in montem in quem Moſes aſcenderat, & ubi dei hæreditatem uiderat, inuenit locum ſpeluncæ, in quam tabernaculum & arcam & altare incenſi intulit, & oſtium obſtruxit. Et acceſſerunt quidam ſimul qui ſequebantur ut notarent ſibi locum, & non potuerunt inuenire. Vt autem cognouit Ieremias, culpans illos dixit, quod ignotus erit locus, donec congreget deus congregationẽ populi & propitius fiat. Et tunc dominus oſtendet hæc, & apparebit maieſtas domini, & nubes erit ſicut & Moſi manifeſtabatur, &c.*

b *Reſtituemus arcam.*] *Certũ eſt arcam domini nõ fuiſſe tranſlatam in Babylonem cum reliquis uaſis ſacris aureis & argenteis, alioquin reſtituta fuiſſet cum eiſdem, quod tamen non legimus. Nam Ezræ primo, ubi ſcribũtur reſtituta uaſa quinq́ millia & quadringenta, non fit mentio arcæ domini. Sed & Iudæi conſtanter dicunt in templo primo fuiſſe iſta quinq́, arcam cum propitiatorio, Cherubim, ignem cœlitus miſſum ſpiritũ ſanctum, Vrim & Thumim, id eſt, myſteria quædam ſacra in pectorali ſummi ſacerdotis, quæ non fuerunt in templo ſecundo, quia expectabatur tunc dominus templi & uerus ille propiciator, qui ſolus hominibus remittit peccata eorũ.* c *Per Iſaiã*] *Iſaiæ 45. ſic ſcribitur: Sic dicit dominus uncto ſuo Cyro, cuius dexterã apprehẽdi, ut ſubijciam ante faciem eius gentes, & lũbos regũ diſſoluã, aperiamq́ ante faciem eius oſtia & portæ non claudẽtur. Ego dabo tibi theſauros in tenebris recõditos et arcana quæq́ latibulorũ, propter ſeruũ meum Iacob & Iſraël electum meum, &c.*

CAPVT XVIII.

PVgnauit uero Cyrus cōtra regem Scythię, eò quod ille manus leuauerat contra eū, egressiq́ Scythæ in occursum eius & ordinata magna acie, prostrati sunt Scythæ & corruerunt, tergumq́ uertentes fugerunt. Cecidit quoq́ in pugna illa rex eorum, sed & fortissimos quosq́ exercitus eius strauit Cyrus in terram, & persecutus est residuos donec se receperūt intra ciuitates & munitiones suas ad Thalmirā reginam atq́ filium eius. Vidēs aūt Cyrus quod recepti essent intra loca tuta, excogitato dolo deseruit castra & fugit, erumpētesq́ Scythæ de ciuitatibus suis cum filio regis sui, persecuti sunt Cyrum. Vertens autem rex faciem suam apprehendit Scythas & percussit ex eis trecentos uiros, inter quos & regis filius cecidit. Quod uidens Thalmira regina, mortuum scilicet filium suum, doluit uehemēter, & in crudelitatem uersa posuit animam suam in mortem, abiensq́ collocauit insidias et occupauit uada montiū, quę ducunt in Scythiam. Cumq́ egrederetur Cyrus rex de terra Scythiæ cōfidenter & sine ullo timore, nullas ibi suspicatus insidias, transmisit exercitū suum relictis secum paucis uiris, & pernoctans inter duos montes dormiuit in loco illo. Thalmira uero regina subito irruens nocte illa in exercitū Cyri, percussit in eo ducēta millia fortissimorū Persarum, accipiensq́ regem Cyrum in bello illo, efferato animo irruit in corpus eius, quasi bestia sæua atque ursus orbatus, & abscidit caput eius et posuit in medium putei pleni sanguinis interfectorum, dixitq́: Bibe ad satietatem Cyre rex & inebria animam tuam sanguine quē tantopere desiderasti. Nam triginta annis effudisti sanguinem sine ulla mēsura. Talem itaq́ rex Cyrus inuenit terminum uitę suę in prælio Scythico. Nec hoc est mirandum. Siquidem & Saul unctus domini finem uitę accepit in bello, & Iosias iustus bonę memoriæ clausit dies suos in prælio. Cum autem Cyrus rex appositus esset ad populum suum, regnauit Cambyses filius eius pro eo, occupauitq́ uniuersum regnū Scythiæ & Thalmirā occidit gladio, exterminauitq́ semen regium. Deinde præfuit regno cum duricia, ut omnes per uniuersum imperium ualde timerēt eum. Patres autem nostri seruierunt regi Cyro & cunctis regibus Persarum, qui surrexerunt post eum seruitio suaui, quippe qui nihil mali intulerunt eis, neq́ afflixerunt eos, sed magis iuuerunt eos in argento, auro, tritico, hordeo & uino, in arietibus quoq́ & hircis, unam quāq́ rem suo tempore in anno.

¶ *Iosephus latinus scribit Cyrum uita priuatum, dum exercitū duceret contra Massagetas. Nota est historia, quam & omnes ueteres historici annotarunt.*

Libri primi finis.

HISTORIARVM

HISTORIARVM IVDAICARVM LIBER SECVNDVS, EX Iosepho Hebræo, filio Gorionis, per Sebastianũ Munsterum in Latinam linguam uersus.

Continet aũt liber iste historiã Esther & quædã de Alexandro Magno. Cap. I.

FActum est aũt in diebus Assueri, ut memoria populi Iudaici penè extingueretur de uniuerso regno Persarũ, ꝓpter inimicitias uiri Amalekitæ, qui uocabatur Haman, qui erat filius Hămedatha, quem educauerat rex Assuerus. Is enim per uniuersum regnũ faciebat uoluntatẽ regis, cogitauitq; delere memoriã Iudæorũ in uniuerso dominio Persarum, ob id potissimum, quod Mordochai unus ex procenbus Beniamitarum nolebat cõsurgere coram eo. Amalekitæ autem obseruabant eos qui potentiores erant in tribu Beniamin, ob id quod uenerant cum Saul rege in campum Amalekitarum & percusserant Amalekum cæde maxima & grauissima, ab Hauila donec uenias in Sur itinere dierũ multorum, & strauerunt ex eis amplius quàm quingenta milia cadauerum. Tot enim ex populo Amalekitarum in prælio illo strauit rex Saul, & effudit sanguinem multarum animarũ per omnẽ terram Amalec. Quod si mulieres & paruulos numeres cum uiris, excedet summa numerũ mille millium, quos Saul pugnans cõtra eos interfecit, atq; ob id Hăman Agagites seruauit odiũ contra populũ Iudaicum, & præsertim contra tribum Beniamin. In diebus illis, cum sederet Mordochai in porta regis aduertit susurriũ duorum eunuchorũ regis custodientium portam, & consultãtium quomodo leuarẽt manum contra regem & ablatum eius caput deferrent ad regem Macedoniæ, qui iam bellum indixerat regibus Persarũ. Porro nomina eunuchorũ erant, unius Bigthan & alterius Thæres. Audiens ergo Mordochai uerbũ indicauit ipsi Esther, Esther aũt indicauit regi. Cumq; inquisitio facta esset, deprehensum est ita esse. Et præcepit rex ut fidelitatẽ Mordochai annotarẽt, & retributionẽ illam bonã quã regi exhibuerat signarent in libro annaliũ regũ Medorũ atq; Persarum.

¶ *Habetur hæc historia quoq; in libris Canonicis ueteris testamenti, nempe Esther 2.3.4. &c. Causa tamen odij Haman in Iudæos non tam expresse ibi ut in hoc capite exprimitur. Ceterũ Assuerus, seu ut hebraismus habet, Ahasuerus, secundum Aben Ezram super quartũ caput Ezre, fuit Arthahschasta rex Persarum, quem nostri Artaxerxem uocant, qui imped uit opus templi dom. n'. Contigit ergo historia ista in ipsa captiuitate Babylonica, cum scilicet multa milia Iudæorũ adhuc essent in Babylone, Persia & Media, & multa milia redijssent in terrã Iehuda, id quod ex Mordochai ætate quoq; probari potest. Nam scribitur Esther secũdo translatũ Mordochai à Nebuchadnæzar cũ Iechonia rege Iehuda in Babylonẽ, uixisseq; ad Assueri huius usq; tẽpora, & cũ tũc uegeto & robusto adhuc fuisse corpore, nã potuit equitare, excubias portarũ agere, regno ueluti secũdus à rege præesse. Non est aũt uerisimile quod homines tũc ducentesimũ attigerint annũ. Et cũ captiuitas ipsa durauerit LXX. annis, Mordochai aũt sicut & Daniel aliquot annis ante destructionẽ ciuitatis Ierosolymitanæ fuerint ducti in Babylonẽ, ut supra libro I. & capite primo indicauimus, illumq; cõstet tũc ad minus extitisse annorũ decẽ, sequitur Mordochai in sua exaltatione fuisse annorũ circiter octoginta aut XC. Nõ ergo fieri potest, quod historia ista cõtigerit multis annis post relaxationẽ primã captiuitatis Babylonicæ. Porro historia interfectionis Amalekitarũ q̃ hic citatur, scribitur 1. reg. 15.*

CAPVT II.

CVm autem eunuchi suspensi essent in cruce, iratus est Haman ualde, quod cōsiliarij sui sic acti essent in crucem. Et dum conaretur exterminare omnes Iudęos, cognosceretq; Mordochai cogitationem Haman, recordatus est somnij quod uiderat [a] anno secundo regis Assueri. Viderat namq; in somnio, [b] & ecce commotio magna & tonitruū grauissimū, unde terror ueniebat super uniuersam terram, & pauor atq; tremor apprehendit cunctos habitatores eius. Vociferabant quoq; duo dracones unus cōtra alterū, puocātes ad pręliū, ad quorū uocē cōcurrebāt omnes gētes terrę: et fuit dies ille tenebrosus & caliginosus apud omnes, anxiebaturq; plurimū gens quędā parua, & cœpit clamare ad dominum. Porro dracones pugnabant inter se magna crudelitate & furore, nec erat qui eos ab inuicem dirimeret. Deinde uidit Mordochai fontē aquarum paruum trāsire inter duos illos dracones, qui diremit certamen ipsorū, & sensim maior fiebat, crescebatq; in fluuium inundantem, ueluti cum mare inundat & perfluit uniuersam terram. Vidit preterea oriri solem super terram & illuminare uniuersum mūdum, uidit quoq; exaltari & magnificari memoratam gentem paruam, & humiliari sublimes, & post hæc facta est pax & ueritas in uniuerso mundo. Ab illa itaq; die & deinceps cōseruauit Mordochai somniū istud in corde suo. Cumq; Haman ei tam infestus esset, ait ad Esther reginam, filiam patrui sui. Impletur somnium quod narraui tibi in diebus iuuentutis tuæ. Nunc ergo surge ut obtineas miserationes à domino misericordiarum, & ingredere ante conspectum regis Assueri, & roga eum pro populo tuo & pro cognatione tua. Oransq; Mordochai Iudęus ad dominū deum suum, ait: Notum & manifestum est coram solio maiestatis tuæ domine totius mundi, quod non ex superbia cordis mei, neq; ex sublimitate oculorū meorū feci istud, quod non adoraui Amalekiten istum Haman, sed propter tui timorem rebellis fui ei, & non curuaui me coram illo, timens te orbis conditorem, ne exhiberem honorem illum carni & sanguini, nolens adorare nisi te solum. Alioquin quis sum ego, qui recusarem illum adorare, qui etiam paratus sum pro salute Israëlis lingere calciamenta pedum eius atq; puluerem eius quem calcat? Nunc ergo deus noster, libera quęso nos de manu eius, & cadat ipse in foueam quam fecit & capiatur in reti quod abscondit sanctis tuis, ut cūcti sciāt, quod nō oblitus sis iuramenti quod iurasti patribus nostris, neq; tradideris nos in captiuitatē propter manū tuam breuem, perinde quasi non potueris nos saluare sed propter iniquitates nostras uēditi sumus & propter peccata nostra acti sumus in exilium. Peccauimus enim in te.

¶ *Hæc quæ in isto capite scribuntur, in libro Esther canonico non habentur, sed in apocryphis capitibus in fine additis inueniuntur, nempe capite decimo, undecimo & duodecimo* a *Anno secundo Asueri.*] *Postea enim anno imperij eius duodecimo, ducta est Esther ab eo in uxorē. Vnde Iosephus libro Iudaicarum antiquitatum undec. capite sexto: Veniente Esther ad Asuerum, delectatus est ille, & in amorem incidens puellæ, legitime eam duxit uxorē, & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo, mense qui dicitur Adar.* b *Ecce cōmotio magna*] *Somnium istud in nostra uulgata editione sic describitur: Apparuerunt uoces & tumultus, tonitrua & terræmotus & conturbatio super terrā: & ecce duo dracones magni, paratiq; contra se in prælīū ad quorū clamorem cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarēt contra gentem iustorū. Fuitq; dies*

illa

illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido super terram. Conturbataq; est gens iustorum & timentium mala sua & preparata ad mortem. Clamaueruntq; ad dominum, & illis uociferantibus fons paruus creuit in fluuium maximum, & in aquas plurimas redundauit. Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos. Paruus fons qui creuit in fluuium & in lucem solemq; conuersus est, & in aquas plurimas redũdauit, Esther est, quã rex accepit uxorem & uoluit esse reginam. Duo autem dracones ego sum & Haman. Gentes quæ conuenerant hi sunt qui conati sunt delere nomen Iudæorum. Gens autem mea Israël est, quæ clamauit ad dominum, & saluum fecit dominus populũ suum &c. Hæc in uulgata æditione nostra.

CAPVT III.

NVnc autem tu Deus noster qui copiosus es ad saluandum, libera nos de manu eius, quia imminet nobis tribulatio maxima, & nos pendemus à te atq; confugimus ad te ut protegas nos & stes in medio pugnaturus pro nobis contra omnes illos, qui surgunt contra nos. Recordare nostri, quia nos sumus pars tua ab eo tempore quo gentes tibi in hæreditatem uendicasti & disperdidisti filios hominum. Nos inquam facti sumus portio tua, ceciditq; super nos sors ipsa quam proiecisti, & facti sumus peculium tuum. Nunc itaq; Deus noster, quare dicturi sunt hostes nostri de nobis, non habent Deum, aperiuntq; os suum ad deuorandum partem tuam & ad laudandum deos suos & uanitates suas? Obsecramus ergo domine deus noster ut tu salues nos, illi autem confundantur à uanitatibus & idolis suis, & ponant manum super os uidentes salutem tuam domine, & misericordiam erga populum tuum atq; erga hęreditatem tuam. Ne obstruas ora laudantiũ te uespere & mane atq; iugiter, uertaturq; luctus noster in lætitiam & gaudium. Omnes etiam Israëlitæ clamauerunt ad dominum propter tribulationem illam & angustiam, qua Haman filius Hammedata Amalekites afflixit eos. Sed & regina Esther confugit ad miserationes omnipotentis, territa propter exortum malum. Abiectis ergo indumentis regijs & ornamentis gloriosis, induta est sacco & cinere sparsoque crines capitis sui impleuit cinere & puluere & afflixit in ieiunio animã suam cadensq; in terram ait: Domine Deus Israël, qui dominium habuisti à diebus antiquis & es creator atque formator totius mundi, adiuua quæso famulam tuam, quę pręter te non habet adiutorem alium, quia sola habito hic, & sola sum in domo regis absque patre & matre sicut pupilla paupercula, quæ mendicans uadit de domo ad domum, sic ego imploro misericordias tuas de una fenestra ad aliam in domo regis Assueri, ab ea die qua raptus sum huc, usque ad hunc diem. Nunc itaque Deus habes hic animam meam in manibus meis, suscipe eam de manibus meis si bonum tibi uisum fuerit, sin tibi non placuerit accipere eam, libera quæso oues pascuæ tuę de leonibus istis qui surrexerunt contra eas. Nam docuit me pater meus, dixitq; mihi, quod tu tuleris patres nostros de Aegypto & interfeceris cuncta primogenita Aegypti, eduxerisq; populum tuum de medio eorum, & manu tua robusta, brachióque extento ueluti equo traduxeris eos per mare in desertum, & dederis eis panem de cœlo & aquam de saxo durissimo, atque carnem ad saturitatem exhibueris eis,

& percusseris

& percusseris ante conspectum eorum reges magnos & fortes, tradiderisq; eis in hereditatem terram tuam optimam. Et cum patres nostri peccassent cōtra nomen tuum magnum dedisti eos in captiuitatem, sicut & in hunc usq; diem sumus in exilio.

¶ Hanc Mordochai orationem uulgata nostra aeditio breuiter attingit capite decimotertio in fine, ubi sic habetur: Et nunc domine rex Deus Abraham, miserere populi tui, quia uolunt nos inimici nostri perdere, & hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam, quam redemisti de Aegypto. Exaudi deprecationem meam & propitius esto sorti & funiculo tuo, & conuerte luctum nostrum in gaudium, ut uiuentes laudemus nomen tuum domine, & ne claudas ora te canentium. Orationem quoque Esther eadem breuitate constringit, capite 14. sic scribens: Esther quoque regina confugit ad dominum, pauens periculum quod imminebat. Cumq; deposuisset uestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguētis uarijs cinere & stercore impleuit caput, & corpus suum humiliauit ieiunijs, omniaq; loca in quibus ante laetari consueuerat, crinium laceratione compleuit. Et deprecabatur dominum Deum Israël dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua me solitariam, quia praeter te non est auxiliator alius. Periculum meum in manibus meis est. Audiui à patre meo, quod tu domine tulisses Israël de cunctis gentibus, & patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistiq; eis sicut locutus es. Peccauimus in conspectu tuo, & idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorū. Coluimus enim deos eorum &c.

CAPVT. IIII.

Retulit quoq; mihi pater meus, quod id predixeris per Mosen seruum tuum, etiam cum adhuc essent in terra inimicorum suorum & cetera. Et nunc quidem non sufficit eis quod dura seruitute premunt nos, sed ecce dicunt quoque, quod tu non tradideris nos in manum eorum, quin magis sculptilibus suis id gratum ferunt, eaq; adorant dicentes: Vos tradidistis Iudaeos in manus nostras. Propterea ego ancilla tua execror & detestor eos odio magno, sicut homo execratur pannū mulieris menstruatae, sic ego detestor uestimenta decoris mei & coronam regni mei quę est in capite meo, nec habui hilarem mē tem ab ea die qua me huc duxerunt nisi in te. Et nunc Deus noster, pater orphanorum, sta ad dexteram orphanae fiduciam habentis in te, & da mihi miserationes coram uiro illo Assuero, quoniam timeo eum sicut hoedus caprarum pauet ad aspectum leonis, tu autem humilia eum cum omnibus cōsiliarijs eius, ut sit mansuetus & modestus erga me propter gratiam & pulchritudinem, quam tu Deus meus daturus es mihi. Immuta cor eius ut odiat inimicos nostros & diligat seruos tuos, quia cor regum in manibus tuis est, & quocunque tu uis inclinabis illud. Deus magnifice, terribilis & sublimis, libera me quaeso à timore illo quem timeo & de quo angustor, ut ingrediar ante conspectum eius in nomine tuo, & egrediar à facie eius in pace. Factum est proinde die tertio, ut indueretur Esther uestimentis suis splendidis & ornamentis decoris, & assumens secum puellas suas posuit dextram suam super puellam unam innixaq; est ei more regio, alia autem ancilla sequebatur eam & subleuabat decoram uestem eius ne difflueret in terram unā cum auro quod erat in uestimentis illius; & multis speciebus praeciosorum lapidum, qui ante illam tinnitum faciebant. His autem ornamentis tegebat moerorem animi sui, ueniensq; in atrium interius, stetit ante conspectum regis. Porro rex sedebat in solio suo indutus ueste regia & circumamictus

mictus auro interlucentibus gemmis, & coruscantibus carbunculis & alijs nobilibus lapidibus quibus fulgebat indumentum eius. Cumq; ille leuasset oculos suos, ecce Esther stabat ante conspectum eius, & indignatus est ualde, quod regina ausa fuisset dissoluere legem eius & quod non uocata uenisset ante conspectum eius. Esther uero leuans oculos suos uidit faciem regis & oculos eius ardentes instar ignis præ furore quem in corde conceperat, agnoscensq; mulier indignationem regis & furorem eius territa est uehementer & deficiens spiritu posuit caput suum super puellam cui innitebatur dextera sua At Deus noster id uidēs, misertus est super afflictione populi sui, cōdolensq; miseriæ Israëlis & tribulationi mulieris orphanæ compatiens, quæ fiduciam in se habuit, dedit ei gratiam coram rege auxitq; uehementer pulchritudinem & decorem eius, ut etiam rex stupens surgeret è solio suo & occurreret ipsi Esther & ampl[e]cteretur osculareturq; eam & sustentaret brachio suo, diceretq; ei: Quid est tibi? Ne paueas Esther regina: nam lex ista quam habemus nihil dominij habet in te, eò quod tu sis regina & cōsors mea, accipiensq; sceptrum aureum, ded[it] in manū eius, dixitq; ei: Quare non loqueris ad me? Respondit Esther: uidi te domine mi rex, & stupefacta est anima mea propter gloriam tuam & magnificentiam maiestatis tuę.

¶ *Quæ in hoc capite scribūtur, pertinent ad quintum caput libri Esther, ubi ista uidētur omißa. In uulgata nostra æditione, cap. 14. oratio Esther in hūc modū cōtinuatur: Et nūc nō sufficit eis quod durißima nos opprimunt seruitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiæ deputātes uolunt tua mutare promißa & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te atq; extinguere gloriam templi & altaris tui, ut aperiant ora gentium & laudent idolorum fortitudinem & prædicent carnalem regem in sempiternum. Memento domine & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam domine rex deorum & uniuersæ potestatis, tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri &c. Tu scis neceßitatem meam quod abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei, & quod non comederim in mensa Haman, nec mihi placuerit conuiuium regis, & non biberim uinum libaminum & nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usq; in præsentem diem, nisi in te domine Deus. Die autem tertia recipiens uestimenta ornatus sui, circumdata est gloria sua. Cumq; regio fulgeret habitu, & inuocaßet omnium rectorem & saluatorem Deum, aßumpsit duas famulas, & super unam quidem innitebatur quasi pro delicijs & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens: altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumēta sustentans. Ipsa autem roseo colore uultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum & nimio timore contractum. &c.*

CAPVT V.

CVm autem illa loqueretur, auersans caput posuit illud super puellam. Nam erat anima eius fatigata à ieiunio & mœrore. Et territus rex uehementer, fleuit super faciem Esther, ministri uero omnes uidentes angustiam regis domini sui, rogabant reginam ut ipsa loqueretur cum rege, faceretq; animum eius hilariorem. Et postquam hæc gesta sunt, fecit dominus per manus Esther reginæ & Mordochai uiri Iemingi salutem magnam, suspenderuntque Haman & decem filios eius in ligno, & cunctos qui quærebant malum Israëlis percusserunt in ore gladij, exaltatúsque est Mordochai ab illa die &

deinceps

deinceps in domo regis Affueri, & feruierunt patres noftri in quiete & tranquillitate omnibus regibus Perfarum, donec furrexit rex Darius fecundus. Cum enim ille regnare cœpiffet, excitauit prælium grauiffimum contra gentem Macedonum, & percuffit eos cæde maxima, obtinens in eos dominiū & durus exiftens contra eos, donec regnauit Alexander filius Philippi, qui celebre reddidit nomen gentis Macedonum, percuffitq; terram orientalem ufque ad extremam eius partem. Nam cum gens Macedonū prouocata effet contra imperium Perfarum, egreffus Alexander de Macedonia cum graui exercitu uenit contra Darium, & pugnans contra eum, percuffit omnes gentes quæ fœdus habebant cum Dario. Percuffit quoq; terram Aegypti & terram Idumæorum, ueniensq; ad littus maris percuffit Aconem & Afcalonem atq; Gazam, & cum direxiffet faciem fuam ut afcenderet uerfus Ierofolymā & percuteret quoq; eam, eo quod fœdus haberet cū Dario, profectus de Gaza cum uniuerfo exercitu fuo peruenit ad certum in itinere locum & diuerforium, ubi tam ipfe quam exercitus eius manfit. Contigit autē ea nocte, ut dormiens fuper lectum fuum in medio tentorij, uideret uirum ftantem iuxta caput fuum, indutum lineis & habētem gladium extractū in manu fua, eratq; afpectus gladij illius fimilis fulguri micanti in die pluuiæ. Cumq; leuaffet gladium fuper caput regis, expauit rex uehementer & ait: quare dominus percutit feruum fuum? Refpondit uir ille: quoniam mifit me Deus ad fubijciendū tibi reges magnos & gētes multas, & ego præcedo te ut auxilium feram tibi, & nunc fcias te morte moriturum quod conaris afcēdere in Ierufalem & mala inferre facerdotibus domini atq; populo eius. Dixit autem rex: Obfecro remitte feruo tuo hanc iniquitatem. Mi domine, fi difplicet id tibi, reuertar ad mea. Refpondit uir ille: ne timeas, ego honoraui faciem tuam, uade & perge in Ierufalem. Cum autem ueneris ante portam Ierufalem & uideris uirum indutum lineis, ficut ego indutus fum, uirum inquam per omnia mihi conformem & fimilem, feftinanter cadas fuper faciem tuam in terram & adores eum, & quæcunq; dixerit tibi facies, & non præuaricaberis uerbum eius, aliàs morte morieris in die illa.

¶ Defcribit Iofephus hanc hiftoriam libro undecimo capite octauo, paulo fufius quam hic fit annotata, dicitq; fummum facerdotem fuiffe Iaddum, quem occurrentē Alexander Magnus adorauit.

CAPVT VI.

SVrgens uero rex perrexit uiam fuam uerfus Ierufalem in ira uultus fui, timensq; facerdos & cunctus populus ualde, clamauerunt ad dominum & prædicauerunt ieiuniū. Expleto uero ieiunio egreffi funt Iudæi in occurfum eius rogaturi eū ne percuteret ciuitatem. Egreffus eft quoq; pontifex extra portam unà cum populo & reliquis facerdotibus, ftabatq; fummus facerdos ante eos indutus lineis. Cumq; rex Alexander uidiffet facerdotem, feftinauit & defcendit de curru, procidensq; in faciem fuam adorauit eum. Quod uidentes reges ferui Alexandri tremuerunt, dicentes ad eum: quare adorafti uirum illum, qui uirtutem nullam habet ad bellandum? Refpondit rex, miniftris fuis: eo quod uir ille qui mihi apparuit, in omnibus gentibus non habet fimiliorem quàm iftum quem adoraui. Poft ifta factum eft, ut ingrederentur pontifex & rex Alexander fanctuarium dei noftri, oftenditq; ei pōtifex templum & atria

& atria eius, thesauros eius, porticus eius & locum sanctisanctorum, locum altaris atq; locũ holocausti & ait rex: Benedictus deus templi huius, & beati uos serui eius, qui ministratis ante conspectum eius in loco isto. Nunc itaque faciam & ego mihi in hoc loco memoriam, daturus aurum multum artificibus, qui fabrefaciant imaginem meam & erigãt eam inter sanctũsanctorum & inter templũ ipsum, ut sit effigies mea in memoriã in domo dei magni. Cui dixit summus sacerdos: Aurum quod sponte offerunt labia tua, hoc potius da pro sustentatione sacerdotum dei nostri, pauperibus scilicet sacerdotibus, qui nati fuerint anno isto per uniuersam Iudæam, & in omni terra Ierosolymitana, & hi appellentur nomine tuo Alexandri, eritq; tibi pro memoriali cum uenerint ut excquantur ministerium dei nostri in templo isto. Nam non licet nobis ponere in domo dei nostri imaginem aut ullam effigiem. Acquiescens ergo ei rex fecit sic & dedit aurum sacerdotibus.

¶ *Iosephus in latino exemplari hanc historiam sic explicat. Phoenices & Chaldæi regem secuti, putabant quia quicquid potuißet furor imperialis permittere in ciuitatem, ipse committeret, & ut principem sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod e diuerso contigit euenire. Nam Alexander preuidens multitudinem uestibus albis indutam, antistites uero cum byßinis stolis & principem sacerdotum hyacinthina & aurea stola, super caput habentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum erat dei nomen, adijt eum solus, & numen adorauit, & principem sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uero Iudæis una uoce Alexandrum salutantibus & circumastantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis mentem putauerũt. Parmenio uero solus eum interrogauit, cur omnibus tũ adorantibus ipse adoraßet principem sacerdotum gentis Iudeæ. Cui ille: non hunc, inquit, adoraui, sed deum cuius principatu sacerdotij functus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniæ constitutus. Dumq; mecum cogitaßem, poße Asiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem, sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum, & Persarum traditurum potentiam, ideoq; neminem alium in tali stola uidens, cum hunc aduertißem, habens uisionis & probationis nocturnæ memoriam, salutaui. Postquam Parmenioni locutus est, principem sacerdotum honorans, occurrentibus reliquis sacerdotibus, ad ciuitatem usque peruenit, & ad templum ascendens, sacrificauit deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse autem sacerdotum principi & reliquis sacerdotibus munificenter multa donauit.*

CAPVT VII.

Rogauit proinde rex sacerdotem ut consuleret deum pro se, an abiret pugnaturus contra Darium, aut desisteret. Cui dixit sacerdos: Vade, quia tradens tradetur in manus tuas, allatoq; coram eo libro Danielis, ostendit ei eum locum ubi scriptum est quomodo aries triumphabat in omni plaga mundi & quomodo uenit hircus caprarum & irruit in arietem atque conculauit eum. Dixitque ei sacerdos: Tu es hircus caprarum, & Darius est aries, quem tu conculcabis in terram & accipies uniuersum regnum eius. Cumq; sacerdos confortasset eum, egressus est Alexander de Ierusalem ut transiret inde aduersus Darium & pugnaret contra eum. Pertrãsiens autem terram filiorum Ammon, egressus est in occursum eius Sanballat Horonites & procidens

in terram adorauit eũ atque suscepit in domum suam, faciens & ei & cunctis principibus eius conuiuium, & tribuens ei plurimum auri atque argenti. Rogauit etiam eum ut permitteret ædificari sanctuarium in monte Garizim propter Manassen generum suum, qui acceperat filiam eius, & erat frater Iddo sacerdotis magni Ierosolimitani. Siquidem nolebat Manasse abijcere uxorem suam è domo sua sicut fecerant fratres eius, qui ablegauerant uxores alienigenas, atque ob id repudiauerunt eum congregatio fidelium, ne sacerdotio fungeretur in Ierusalem. Qui abiens cum uxore sua ad Sanballat socerum suum, habitauit cum illo. Hæc ergo fuit causa quare Sanballat postulauit ædificari templum in monte Garizim, ut scilicet gener suus ibi esset sacerdos. Ad quem ait rex: Aedifica templum sicut petisti, sed caue ne forte fiat offendiculum his qui sunt in Ierusalem. Abeunte itaque rege in uiam suam & prosequente prælium, extruxit Sanballat templum in monte Garizim, dixitq; ad Manassen generum suum. En habes templum secundum quod scriptum est in lege uestra. Offeres ergo benedictionem in monte Garizim &c. Factum est proinde templum illud in lapidem offendiculi & in petram scandali atque in ruinam templi domini quod erat in Ierusalem & sacerdotum eius, eò quod multi nebulones è populo nostro abirent ad montem Garizim per singulos annos celebraturi ibi solennitates suas, cum decimis suis, spontaneis oblationibus suis atque cum pacificis suis, derelinquentes templum domini, quod erat in Ierusalem. Ditatumq; est templum illud supra modum per multos dies usque ad tempora regis Hyrcani filij Simeonis, qui erat de filijs Hasmonai, & subuertit templum illud, reduxitque omnem cultum ad templum domini quod erat in Ierusalem. Hic est Hyrcanus ille, qui circuncidit Idumæos & confœderauit eos sibi, ligauitque uinculis circuncisionis.

¶ Hæc quæ in isto capite scribuntur, apud Iosephum latinum sic habentur. Allato ei uolumine Danielis, in quo scriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Persarum potentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat, gauisus est. Postera die conuocans multitudinem, iussit petere quas uellent donationes accipere. Principe uero sacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret, omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset, ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præciperet suis potiri legibus, promisit libenter facere quæ poscebat. Igitur Alexander ita disponens Ierosolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates, & omnibus cum ad quos peruenit amabiliter suscipientibus, Samaritæ metropolim tunc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Garizim montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uidentes ab Alexandro ita magnifice Iudæos honoratos, coacti sunt Iudæos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, ut in calamitatibus mersis Iudæis negent se esse cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi profitentur, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim & Manasse recensentes. Porro de Manasse sacerdote in hunc modum scribit: Ierosolymorum seniores indignabantur, quod principis sacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori, sacerdotij particeps existebat. Arbitrabantur enim hoc connubium initium fieri occasionis præstandæ, uolentibus leges transgredi pro uxorũ copulationibus, quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Iubebant ergo Manassen disiungi ab uxore, aut non introire sacrarium. Manasses autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad socerum Sanballat peruenit, amare se dicens filiam eius Nicaso, sacerdotalem uero

honorem

honorem maximum esse apud gentem & ciuitatem & genus Iudæorum, nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari. Itaque Sanballat non ei solum sacerdotium, sed etiam principatum sacerdotij & potentiam, ac honorem omnium locorum sibi subiectorum dare promisit, uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad instar Ierosolymorum, super montem Garizim, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, sed hoc facere cum regis Darij sententia. His promissionibus eleuatus Manasses, permansit apud Sanballat, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum, Dario conferente. Multis uero sacerdotibus & Israëlitis huiusmodi iunctis uxoribus, non parua seditio Ierosolymitas habebat, dum plures ad Manassen transirent. Quibus Sanballat pecunias ministrabat & terram colendam habitationemq́; deputabat, omnibus modis genero suo concordans, ueniensq́; ad Alexandrum dicebat se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudææ gentis, multosq́; alios cum eo præsentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo tẽplum locis constitutis ædificare: hoc autem & ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes Iudæorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens comuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum & prius Assyrijs contingebat.

Concedente uero Alexandro, omni studio adnisus Sanballat, ædificauit templum, & sacerdotem Manassen constituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum.

HISTORIARVM IVDAICARVM LIBRI II. FINIS.

IVDAICARVM HISTORIARVM LIBER TERTIVS,

complectens gesta Machabæorum siue Hasmonæorum, extēditurq́ꝫ usq́ꝫ ad mortē Iehudæ.

Caput I.

FActum est postquam Alexander Macedo deuicit Darium, obtinuit imperium super totum Orientem. Et cum agnosceret diem mortis suæ, diuisit terram quatuor cognationis suæ principibus, propagatis ex Græcia ipsa. Et hi quidem deuorassent populum Iudæorum, nisi deus noster stetisset in consractione & excitasset sacerdotes suos, Tūc inquam interijsset memoria Iudæorum. Postquam autem Alexander diuisit terrā, clausit cognationes Aquilonares uectibus ferreis & ædificijs fortissimis, porrectis usq́ꝫ ad mare ne unquā egressi perderent terram & dominium eius. Mortuo uero Alexandro in Oriente, successerunt ei in dominio quatuor principes: & Seleucus quidem regnauit in ciuitate regia Macedoniæ, fuitq́ue uir clemens & mitis, tractans populum Iudaicum humaniter, nec ullam in eum exercuit tyrannidem. Sed abierunt quidam nebulones, impij & filij Belijaal de populo nostro ad eum, dixeruntq́ue. En uenimus ad te, ut ostendamus tibi diuitias templi Ierosolymitani. Siquidem argenti, auri & lapidum pretiosorum qui sunt in eo, non est finis. Et certe hæc omnia supra modum decorare possent palatium regis Seleuci. Quibus uerbis ille incitatus, misit Ierosolymam unum ex principibus suis, qui scilicet fuit de cognatione eius, nomine Eliodorum, ut auferret aurum & argentum atque lapides prætiosos qui erant in templo domini. Irruenti autem illi subito in ciuitatem Ierusalem, dixit sacerdos. Ob quid uenit dominus meus ad seruos suos? Respondit Eliodorus. Propter argentum & aurum atque lapides prætiosos, qui sunt in sanctuario uestro, quiq́ue sunt prodita domino meo regi. Ait sacerdos. Et quare conatur rex diripere aurū, quod est in domo dei magni, in cuius manu est omnis uiuentis anima? Non est aliud quippiam in ea nisi tributa, quæ obtulerunt reges Medorum & Persarum in diebus suis, & quę dedit Seleucus atque alij reges in thesaurum dei nostri, pro sustentatione pupillorum & uiduarum, propter quod & nos oramus ad dominum pro uita regis atque pro filijs eius. Eliodorus uero nolens audire sacerdotem, posuit custodes per circuitum templi usque in diem crastinum, & tumultuata est uniuersa ciuitas, fuitq́ue fletus magnus & clamor uehementer amarus in ea. Sacerdotes uero & seniores utriusque sexus, principes & dominæ, omnes clamauerunt ad dominum & conspersi sunt puluere, affligentes in ieiunio animam suam, quod & pueri fecerunt: infantes quoque abstracti sunt à lacte, & unanimiter clamauerunt ad dominum, ut ille custodiret thesaurum suum, & depositum in templo suo reconditum. Denique

uirgines sedentes in domo patrum suorum, extendebant palmas suas per domorum fenestras in cœlum ad dominum: & cum omnibus istis fuit Honias summus sacerdos puluere consperfus, stans & orans ad dominum deum suum, si fortassis misereri dignaretur. Factum est autem in crastinum, ut ingressus Eliodorus cum omnibus satellitibus suis deambularet in medio sanctuarij intraretque sanctumsanctorum. Dominus uero fecit illum & eos quos secum habuit audire uocem strepitus & uehementissimæ commotionis, quæ etiam montes frangebat & dissecabat petras, ut cuncti satellites eius fugere inciperent, abderenturque in quibus possent locis, & relinqueret Eliodorus solus. Qui cum leuasset oculos suos, uidit uirum habentem aspectum ualde horribilem, indutum ueste aurea unde micabant gemmæ pretiosæ, & accinctum armis bellicis & aureis, sedentem super equum generosum, incedentem & ingredientem, saltantem & currentem contra Eliodorum. Et percutiens eum equus pedibus suis, deiecit eum in terram & conculcauit eum: sessor autem sese erigens super illum, præcepit duobus iuuenibus, qui induti erant lineis & habuerunt flagella in manibus suis, ut uerberarent Eliodorum cæde indesinente. Stantes ergo duo iuuenes illi iuxta Eliodorum, unus ab isto & alter ab alio latere, flagellabant eum absque ulla miseratione, ut etiam loqui non posset, constitutus inter mortem & uitam. Et accurrentes pueri sacerdotum, leuabant eum in humeros suos & efferebant extra sanctasanctorum, tradiderunt que eum satellitibus eius. Et cum ab eis portatus fuisset in tabernaculum suum, cecidit super lectum, iacuitque mutus, non aperiens os suum uel ad loquendum uel ad edendū. Tunc accendentes omnes seniores Macedoniæ ad Honiam sacerdotem & flentes rogabant eum dicebantque: Obsecramus domine, ut ores pro nobis seruis tuis & pro famulo tuo Eliodoro cum quo uenimus, ut uiuamus & non moriamur. Cognouimus enim non esse deum præter deum uestrum, & omnes deos gentium uanos esse atque inanes. Deus autem uester fecit uniuersum mundum, & in manu eius est omnis uiuentis anima. Orante itaque sacerdote ad dominum & offerente holocausta atque sacrificia, uiderunt duos iuuenes flagellantes Eliodorum in sanctuario atque dicentes ad eum: surge, uade ad Honiam sacerdotem, & prosternere ante pedes eius in terram, quoniam propter eum miserebitur tui deus. Surgens uero Eliodorus super pedes suos, abijt ad Honiam sacerdotem, procidensque coram illo in terram benedixit dominū deum Israel & sacerdotem, offerens argentum & aurum in thesaurum domus domini & sacerdoti, surgensque festinanter conscenso equo fugit in Macedoniam ad regem Seleucum. Cui cum dixisset rex, quid egisti Ierosolymis his tam multis diebus? respondit Eliodorus regi. Si habet rex hostes, qui quærunt animam eius, mittat eos in Ierusalem, ut ingrediantur templum eius, moriantur que ibi, quoniam deus ille magnus potentissimus est, qui ultionem sumit de hostibus Iudæorum & Ierusalem. Narratisque regi omnibus quæ ipse uiderat, Seleucus neminem amplius adiecit mittere Ierosolymam, qui mala inferret illi, quin magis per singulos annos misit munus ad sanctuarium cunctis diebus uitæ suæ. Sed & inter omnes ter-

ex reges conuenit, mittere munera ad honorandũ templum Ierosolymitanũ.

¶ De monarchiæ post Alexandrum diuisione, scribitur primo Machabæorum 1. in hunc modum: Cognouit Alexander quod moreretur, & uocauit pueros suos nobiles qui secum erant nutriti à iuuentute sua, & diuisit illis regnum suum cum adhuc uiueret. Et obtinuerunt pueri eius regnum, unusquisque in loco suo & imposuerunt sibi omnes diademata post mortẽ eius, & filij eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terra. Alij uero de morte eius sic scribunt: Tumultuantes milites insidijsq; perire regem suspicantes ipse sedauit, eosq; omnes cum prolatus in editißimum urbis locum esset ad conspectum suum admisit, osculandumq; dexteram suam flentibus porrexit. Cumq; lacbrymarentur omnes, ipse sine lacbrymis & sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit. Et cum deficere eum amici uiderent, querunt quem imperij faciant heredem. Respondit, dignißimum. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Arideum, cum Roxanem pregnantem relinqueret, oblitus necesßitudinum, dignißimum nuncupauit hæredem. Cumq; hac uoce ueluti bellicum inter amicos cecinißet aut malum discordiæ misisset, omnes in æmulationem consurgunt, & ambitione uulgi tacitum sermonem & fauorem militum querunt. Quod autem Alexander dicitur diuisisse regnum suum cum adhuc uiueret pueris suis, qui secum erant à iuuentute nutriti, non tam ipse hoc diuisit, quam illis diuidendum reliquit. Vnde & ipsi ueluti catuli opimam prædam, à magno leone prostratam, auidi discerpsere, seq; ipsos in rixam irritatos prædæ æmulatione fregerunt. Itaque Ptolemæo primo Aegyptus & Africæ, Arabiæq; pars sorte prouenit. Thracia & regiones pontici maris Lysimacho aßignantur, Caßandro filio Antipatri Macedonia obuenit, Antigonus rex Asiæ declaratur, & Seleucus cognomento Nicanor rex fit Syriæ. Porro Antigoni filius nempe Demetrius, Cassandri filium interficiens, principatum illius suo regno adiecit. De Seleuco uero quidam sic scribunt. Seleucus natus princeps in Macedonia ut obtinuit Babyloniam, uicit Antigonum & filium eius Demetrium reges Asiæ, deinde percußit Lysimachum. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo Lagi filio, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpeßa. Hæc de Alexandro magno & succeßoribus eius, nunc de Seleuco qui misit Eliodorum ad spoliandum templum. De hoc in æditione nostra nempe 2. Machabæorum tertio sic scribitur: Cum sancta ciuitas habitaretur in omni pace, leges autem adhuc optime custodirentur propter Oniæ pontificis pietatem & animos odio habentes mala, fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent, ita ut Seleucus rex Asiæ de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Beniamin præpositus templi constitutus, contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cum uincere Oniam non poßet uenit ad Apollonium Tharseæ filium, qui illo tempore dux erat Cœleßyriæ & Phœnicis, & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum eße ærarium Ierosolymis & communes copias esse immensas, quæ non pertinent ad rationẽ sacrificiorum, eße autem poßibile, sub potestate regis cadere uniuersa. Cumq; retulisset ad regem Apollonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Eliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis ut prædictam pecuniam transportaret &c. Porro quarto capite sic dicitur: Post Seleuci uitæ exceßum, cum suscepißet regnum Antiochus, qui nobilis appellabatur &c. Secundum autorem ergo translationis nostræ, Seleucus iste filius fuit Antiochi magni & frater senior Antiochi nobilis, qui descenderunt à Seleuco Nicanore, qui Alexãdro magno mox succeßit in regno Syriæ. Nã hic est ordo regũ Syriæ & Asiæ: Seleucus Nicanor, Antiochus Soter, Antiochus Theos Seleucus Callinicus, Seleucus Ceraunus, Antiochus Magnus, Seleucus Philopator, Antiochus Epiphanes seu nobilis, Antiochus Eupater &c. Secũdum hũc uero no

strum

strum autorem, historia Eliodori contigit sub Seleuco Nicanore, quem cur uocet regem Macedoniæ non uideo nisi fortasse erratum sit scriptoris, aut certe quod ex Macedonibus descendit, sicut & infra reges Syriæ reges Macedoniæ quoq; uocantur.

CAPVT II.

PRoinde Ptolemæus Macedo, qui super Aegyptum cõstitutus fuit rex, uir erat misericors, sapiens, prudens, & qui libenter legebat in libris. Hic præcepit duobus principibus suis, quorum nomina erant Aristęus & Andreas, ut cõgregarent libros multos. Collectis autem plurimis uoluminibus, scriptis Medorum atq; aliorũ populorũ linguis, dixit rex ad eos: Quot habetis libros? Responderũt ei: Nongentos & nonaginta quinq;. Et subridens rex ait ad eos: Age, apponamus adhuc quinq;, ut ascendant ad millenariũ numerum. Ad quem dixit Aristæus: Obsecro domine ut attendas, quod frustra laborauimus pro libris istis, quippe in quibus nulla est utilitas: quare si regi bonũ uidetur, scribat ad pontificem Ierosolymitanum, ut ille ad te mittat sapientes qui in illa sunt urbe, callentes linguam Græcam, qui tibi explicent legem suã: illa enim scriptas habet res sanctas, & omnes alij libri non habent nisi uanitatem. Fecit itaq; rex secundum illum modum, mittens scribas & munera ad pontificem qui erat in diebus illis, qui conferrent cum eo & consultarent super hac re. Tunc misit pontifex ad eum septuaginta sacerdotes, inter quos præcipuus erat Eleazarus uir grauis, qui postea Antiochi temporibus probatus est & interfectus pro domino deo suo. Cumq; uenisset Eleazarus cum septuaginta sacerdotibus & interpretibus in Aegyptum, constituit eis rex singulas domos, separans unum ab alio, & assignans unicuiq; scribas expeditos. Sacerdotes autem illi explicuerunt totam legem & reliquos biblicos libros, uiginti scilicet quatuor quos transtulerũt septuaginta sacerdotes de lingua sancta in linguam grecam, & obtulit Eleazarus scriptũ eorum regi. Tunc legit rex uniuscuiusq; scriptum, ut illi transtulerant, & ecce omnium interpretum unà erat & concors expositio, idemq; sensus, de qua re lętatus est rex plurimum. Et proferens argentum & aurum dedit Eleazaro & septuaginta sacerdotibus, misitq; eos Hierosolymam. Sed & Iudæos dimisit liberos in die illa, centum scilicet & quinquaginta millia, tradens singulis centum & quinquaginta drachmas aureas, & mittẽs pro munere deo nostro mensam ex auro mundo factam, cuius pondus erat mille talentorum, in qua sculpsit effigiem totius terræ Aegypti unà cum Nili fluuio & diuertigio quod ex Nilo fluit, & irrigat uniuersam terram Aegypti. Adhibuit præterea mensę uarios lapides preciosos, ut instar illius mensæ nemo unquam uiderit in uniuersa terra, misit'que eam rex Ptolemæus in Ierusalem pro munere in domum dei magni, dei orbis.

¶ Hic Ptolemæus qui transferri fecit legem, fuit Ptolemæus Philadelphus, rex secundus Aegypti postquam mortuus fuit Alexander magnus. Primus enim post Alexandrum fuit Ptolemæus soter Lagi filius, secundus Ptol. Philadelphus, tertius Ptol. Euergetes, quartus Ptolemæus Philopator, qui percussit Antiochum magnũ, quintus Ptol. Epiphanes, sextus Ptol. Philometor, septimus Ptol. Euergetes, octauus Ptol. Phiscon siue Soter, nonus Ptol. Alexander, decimus Ptol. Lathyrus, undecimus Ptol. Auletes, duodecimus Ptol. Dionysius, deinde Cleopatra. Porrò ordo summorum sacerdotũ,

qui temporibus illis fuerunt, hic est: Iaddus, sub cuius pontificatu Alexander Magnus uenit in Hierusalē, secūdus Onias sub quo Ptolemeus Soter innumerabiles Iudæos captiuauit, quos Philadelphus rursum dimisit, tertius Simon iustus, quartus Eleazarus, quintus Manasses, sextus Onias, septimus Simon, octauus Onias, cuius tempore Eliodorus uoluit templum spoliare. Huius tamen historiæ Iosephus latinus, nullam facit mentionem. Historiam uero huius capitis diffuse conscribit libro 12. Iudaicarum antiquitatum cap. secundo, ubi dicit centum uiginti millia Iudæorum à uinculo seruitutis in Aegypto resolutos.

CAPVT III.

FActum est autē post dies multos, ut regnaret Antiochus super gētem Macedoniæ, & Ptolemæus rex Aegypti apponeret ad populos suos, regnaretq; loco eius Ptolemæus alius. Et ascendit contra eum Antiochus rex Macedoniæ & percussit atq; interfecit eum, & obtinuit uniuersam terram Aegypti, regnans super cunctā terram. In diebus illis cœperunt prælia magna & horrenda grassari cōtra populum Iudaicum. Nam cum Antiochus regnaret in terra Aegypti, cleuatum est cor eius supra modum, misitq; per totum dominium suum ad omnes populos, ut adorarent imaginem quæ suam exprimebat effigiem. Et consentientibus cunctis gentibus adorantibusq;, uenerūt iniqui quidam de populo nostro, Menelaus scilicet, Simeon & Alchimus atq; alij multi impij gentis nostræ homines, & incitauerunt Antiochum ut mala inferret populo Israëlitico. Tunc apparuit portentum quoddam super sancta ciuitate Hierusalem, uisa'que est eo tempore per singulas noctes inter cœlum & terram similitudo equorum igneorum, quorum sessores tenebant in manibus suis arma bellica similia auro, pugnabantq; contra se inuicem quadraginta diebus. Et uenientes impij gentis nostræ ad regem Antiochum dixerunt ad eum. En apparuit prodigiū in Hierusalem, & ipsi dicunt mortuum esse Antiochū, gaudentq; super casu domini nostri regis. Et iratus est rex uehementer, ueniensq; subito in Hierusalem, percussit eam in ore gladij & fecit stragem magnam in urbe, eduxitq; multum populum captiuū & dispersit uniuersum cœtum piorum uirorum qui erant in ea, qui fugientes in syluas comederunt herbas instar pecorū, latitantes quasi bestiæ in sylua. Nec satis erat quod rex Antiochus quosdam occidit & quosdam captiuos abduxit, sed dimisit quoq; præfectos in terra Iehuda, qui affligerent populum Iudaicum, dimisit et Philippū qui preliū gereret aduersus populum Israël. Nam præceperat ei rex dicens: Quicunq; uoluerit adorare imaginem meam quam erexi & uesci carne suilla, hunc permittes uiuere, qui autem renuerit, illum absq; ulla miseratione interficies. Prohibuit quoque tunc ne populus domini obseruaret sabbatum & ne circumciderent filios suos. His ita gestis, abijt rex ad sua. Porrò Philippus erat uir animosus, fecitq; iuxta uerba regis. Nam prohibuit fieri uniuersam legem à populo Iudaico, fouit iniquos & impios populi nostri, & occidit multos qui erant de cœtu piorum.

¶ *Factum est, inquit autor huius libri, post dies multos, anno scilicet centesimo tricesimoseptimo regni Græcorum, ut habetur 1. Machab. 1. ubi hæc historia quoq; describitur. Eo tempore regnauit in Syria post Seleucum fratrem Antiochus Epiphanes seu illustris, magnus tyrannus in Iudæos, ambo filij Antiochi magni, quorum sororem Cleopatram habuit Ptolemæus Epiphanes rex Aegypti, ge*

tuitq; ex ea Ptolemæum Philometorem. Hunc Philometorem interfecit auunculus eius Antiochus illustris & spoliauit totam Aegyptum, ac deinde conuersus contra Iudæos, multiplici eos calamitate uexauit, ut ex sequentibus patebit. In secundo quoq; Machab. libro, cap. quinto & sexto horrenda scribuntur quæ Antiochus intulit Iudæis.

CAPUT IIII.

IN diebus illis inuentę sunt duæ mulieres quæ circumciderant filios suos. Cumq; paruuli penderent ab uberibus maternis, præcipitauerũt eos cum matribus deorsum à turri, & collisi mortui sunt. Tunc quoque apprehẽsus est Eleazar sacerdos princeps sacerdotum, Eleazar ille cuius supra mentionem fecimus, qui tempore Ptolemæi perrexit in Aegyptum, duxeruntq; eum ante cõspectum Philippi. Et dixit ad eum Philippus: Eleazar sacerdos prudens & sapiens, tu depones caniciem tuam cum sanguine in sepulchrum, nisi comederis carnes sacrificiorum meorum, quemadmodũ præcepit dominus meus rex. Respondens autem sacerdos dixit ad eum. Absit à me, ut dissoluam præceptum dei mei, qui est dominus uniuersæ terræ. Et accipiẽs eum Philippus dixit ei. Tu nosti quod diligo te, & quod parcere cupio senectuti tuæ: capiatur ergo nũc modicum de carne sacrificij uestri, quam uos comedere soletis, & comede illud in conspectu populi huius, ut ipsi uideant. Tunc enim dicturi sunt, quod de sacrificio regis comederis, & tu uiuus euades & nõ morieris. Cumq; Eleazar ista audiuisset, & à cunctis suspiceretur honor magnificentiæ eius, atque uirtus sanctitatis eius, dixit ad Philippum. Ego hodie sum filius nonaginta annorum, & ob id non cõpetit mihi ut simulem me timere deum, seducamq; populum eius, & dicãt iuniores. Eleazar uir nonagenarius dissoluit pactum dei sui, & ipsi deinde quoque pręuaricentur & eant in perditionem. Absit à me, ut cõtaminem sanctitatẽ meam & puritatem senectutis meę, eneruemq; populum meum, dando ei dissolutionem manuum in lege dei mei, ut dicãt: Eleazar nonagenarius inique egit contra dominum, elegitq; seruire uanitatibus gentilium, cur ergo & nos nõ ita ageremus? Et iam quidem liberarem animam meam de manu uestra, sed non possem liberari à conspectu domini, quandoquidem nemo possit effugere cõspectum eius & eripi de manu eius, siue uiuus siue mortuus, quia dominiũ eius est super uiuos & super mortuos, ad uiuificãdum & ad interficiendum. Melius est ergo mihi ut fortiter moriar & relinquã exemplum constantiæ populo meo & adolescentibus meis post me, ut cum uiderint mortem istam tam honestam, appetant & ipsi sic agere atq; mori. Factũ itaq; est, cum audisset Philippus uerba eius, iussit ut torquerent & cęderent Eleazarum uenerandæ senectutis uirũm mãsuetumq; hominem, ut uel sic uiolaret ornamẽtum uirtutum suarum. At ille cum cæderetur omni plagarum genere absq; ulla miseratione, ingemiscens pio animo aiebat: domine deus meus qui dilexisti me usque ad confessionem istam, tu scis quod potui liberare animã meam à morte, sed nolui, quia amo eam, & nunc quidẽ ingrauatæ sunt super me indesinẽtes plagæ, quas etiam ferre nequeo, at propter tuum timorem quasi nihilum sunt in oculis meis, patienterq; fero eas. Et cũ talia loqueretur integro animo clausit dies suos, dereliquitq; constantiæ exemplum populo suo.

¶ A tribus potiſsimum conabatur tyrannus abſtrahere Iudæos, ne ſcilicet circumciderent filios ſuos, ne obſeruarent ſabbatum, & ne uitarent carnes ſuillas. Propter celebratam circumciſionem duæ mulieres cum infantibus fuerũt è turri præcipitatæ. Quæ hiſtoria etiam in noſtra æditione habetur, ſecundo Machab. ſexto. Propter obſeruationem ſabbati, plurimi Iudæi in ſpeluncis, ubi celebrauerunt ſabbatũ, fuerunt flammis exuſti. Ad carnem ſuillam edendã plurimi quoq; fuerũt coacti, ut patet de Eleazaro magno ſacerdote & alijs multis, quorum in ſequẽtibus fit mentio. Hiſtoria de Eleazari martyrio & glorioſa confeſsione, ſcribitur quoq; in ſecundo Machab. cap. 6. Sed & primo Machab. 1. in fine, ſuccincta fit mentio eorum quæ hic ad longum deſcribuntur.

CAPVT V.

TVnc quoq; comprehẽſi ſunt ſeptem fratres cum matre eorũ, & miſerunt eos ad regem: qui omnes propter abominandam, fœtentem & deteſtandam carnem ſuillam & ſalitam abſq; humore diſcerpti ſunt crudeli furore, & integerrima caro eorum in partes ſciſſa eſt. Siquidem uenit primus in conſpectum regis & ait: Quid multiplicas erga nos uerba? Vt doceas nos? Iam docti ſumus à patribus noſtris. En parati ſumus, ferre iugũ domini & iugũ legis eius. Iratusq; uehementer rex, iuſſit afferri ſartaginem æneam & poni ſuper ignem. Deinde præcepit amputari linguã eius, manus eius & pedes eius, & proijci in ſartaginem igni ſuperpoſitam, ne cito moreretur, ſed terrerentur fratres eius & mater eius. At illi credentes in dominum inuicem ſe roborabant. Cumq; uiderent fratrem ſuum mori pro domino, dicebat unus ad alterum: En hoc eſt quod locutus eſt Moſes famulus domini in cantico ſuo: In ſeruis ſuis conſolabitur ſe. Sic iam conſolatur ſe deus in nobis ſuper omni malo quod locutus eſt facere populo ſuo, & miſertus eſt eorum. Mortuo itaq; primo adductus eſt ſecundus, ad quem ita dictum eſt: Audi & fac præceptum regis, ut quid enim moriturus es in magnis cruciatibus, ſicut mortuus eſt frater tuus? At ille ait: Accelerate gladium & ignem, & nihil minuatis ex omnibus his quæ feciſtis fratri meo. Non enim deficiam à fratre meo in pietate & timore dei. Tunc præcepit rex ut amputarent omnia membra eius, proijcerentq; ea in ſartaginem quę erat igni impoſita. Ad quæ ille ait: quare affligis animas noſtras, quas tu non dediſti neq; educis eas, ſed illę magis redeunt ad deum qui eas dedit? Futurum etiam eſt, ut ille uiuificet nos, cum excitauerit defunctos populi ſui & interfectos ſuos. Defuncto autem ſecũdo adductus eſt tertius, qui extendens dextram ſuam contra illum ait: quid eſt tibi hoſtis & inimice, ut ſic terreas nos? Omnia iſta è cœlo nobis uenerunt, atq; ideo patienter & ſponte ferimus ea, & tu quaſi nihilum cõtemptusq; reputaris in oculis meis, cum è cœlis expectemus gloriã, ibi enim reddetur nobis præmium noſtrũ. Miratus eſt proinde rex & principes eius de magnifico animo, quem habuit adoleſcẽs ille. Quo mortuo adductus eſt quartus, & ille quidem ſic ait ad regem: ut quid multa tecum agam uerbis uir Belijaal? nos moriemur pro domino deo noſtro, qui rurſus uiuificabit nos, tibi autem nunquam continget reſurrectio. Et hoc quoque mortuo adductus eſt quintus, qui ait: ſtulte & inſipiens qui non intelligis opera & facta domini, ne dixeris in corde tuo, quod deus deſeruerit nos: ob id enim quod me amat, perduxit me ad gloriam iſtam, tu autem quia impius, blaſphemus & rabidus es, odit te & excitauit te contra nos, ut ſic ſæuias in nos, ſed futurum eſt, ut ipſe ſumat de

te & de semine tuo ultionem, ascēdetq; fumus narium & in te & in omnem familiam tuam.

¶ Secundo Machabaeorum septimo hac historia in aeditione nostra pulchre quoq; describitur. Habet tamen quaedam quae hic non inueniuntur, & rursum hebraismus hic quaedam habet quae illic non habentur, ea autem patent collatione utriusq; aeditionis.

CAPVT VI.

Mortuus est ergo quintus & adductus est sextus, dixitq;: agnoscimus impietatē nostrā, quia peccauimus in dominū. Et nūc nos tradimus animas nostras in mortē, morimurq; propter omnē populum nostrū, tu autem impleuisti cor tuū ut facias talia seruis dei, impugnans deum cœli & terrae: quapropter & ipse pugnabit cōtra te & eradicabit te de terra. Mortuo itaq; sexto, relictus est septimus, qui erat puer paruus, & mater eius sancta, quę uiderat septē filios suos trucidari die uno, non est territa neq; pauore concussa, sed stetit uirili animo iuxta cadauera filiorum suorum interfectorum, leuansq; uocem suam clamauit & prorupit in uocem laudis dicēs: Filij mei ego sum mater uestra & deus est creator uester, qui spiritum et animam dedit uobis. Ipse est qui educauit & crescere fecit uos atque ossa uestra: ipse texuit neruos & obduxit desuper cutem atq; spirauit in faciem uestram flatū uitę, & omnia ista quae dedit uobis, ipse restituet uobis in futuro tempore, reddetq; praemium laboris uestri. Beati estis uos filij mei propter hanc constantiam. Confusus itaq; est rex, quod mulier uicisset eum, & ob id dixit rex: Adducite mihi septimum, si forsitan queam inducere eum, ut faciat uoluntatem meam, quoniam est adhuc puer, & non glorietur contra me mulier dicendo: uici Antiochum & cōfortaui filios meos, qui & pro deo mortui sunt. Praecipiente itaq; rege, adduxerunt septimum, & rex conabatur eum mulcere uerbis, misertusq; illius iurauit se daturum ei aurum & argentum, seruos & famulos, atq; ponere eum secūdo loco, & dominium ei tradere in uniuerso regno suo: at puer contempsit uerba regis & nolebat audire sermones eius. Vocans ergo Antiochus matrē eius dixit ad eam: Bona mulier, esto indulgētior super paruulo isto et miserere fructui uentris tui atque suade ei ut faciat uoluntatem meam, habeasq; eum superstitem. Mulier uero respondens ait: Date eum mihi, si forsitan queā persuadere eum. Dederunt ergo eum matri. Quae cum duxisset eum paululum ab eis, osculata est eum, ridensq; in confusionem regis & ignominiam eius, dixit ad eum: Fili mi desere omnia ista. Ego portaui te nouem mensibus & postea lactaui te tribus annis, & post ablactationem nutriui te usque in hunc diem. Ego docui te timorem creatoris, propterea fili mi intuere nunc cœlum, aspice terram, mare, ignem & aquam, quoniam per uerbum domini cœli facti sunt, & homo quasi nihil est coram illo. Ne timeas fili mi tyrannum istum, sed morere pro deo tuo. Vtinam fili mi esses cum fratribus tuis in magnifica gloria eorum, ut & ego uos simul inueniam, adsim'que uobis in die desponsationis uestrae. Adductus itaq; puer in conspectū regis sic ait: Quare impedis me & non finis me uenire ad fratres meos sanctos? Nō persuadebitis mihi ut colam uanitates uestras, quoniam non postponam dominum & sanctam atq; immaculatam legem eius, quam dedit per manum Mosi serui sui populo suo Israëlitico & filijs seruorū eius. Et tu uir Belijaal, pessimus

mus malorum inuĕtor, tu Antioche homo scelestus, hostis & osor ueritatis, quam blasphemasti & calumniatus es, quò ibis, aut quò fugies à conspectu dei nostri, cuius est terra & plenitudo eius, orbis & qui habitant in eo? Hic enim rursum uiuificabit nos & exaltabit, sublimabitq; super omnĕ gĕtem, tu uero qui superbo animo mala intulisti populo eius, mittĕs manum in seruos eius, nŏ euades manũ eius, neq; subterfugies iram furoris eius: & certe bonũ esset tibi, quod natus non esses ex inquinamento matris tuæ stultæ, quæ genuit istum stultum Antiochũ & insanum, qui tam male agit, contra animam suam in bonum nostrum. Quod si modicum quid patimur & sustinemus dolorem hunc in isto mundo, ecce nos pergimus ad uitã futuri seculi, tu autem morieris morte uaria in plagis magnis, descendesq; ad infernum inferiorem & ad tenebras gehennales, ubi neq; uita est neque lux, sed tenebræ & umbra mortis. Non habebis ibi requiem ullam aut lucrum aliquod, sed tribulationem & angustiam, ignem & sulphur: hæc erunt pars tua & sors hæreditatis tuę à deo nostro ô uir sanguinum & iniquissime. Et contrà, deus noster miserebitur populo suo & consolabitur sanctos suos. Hucusq; ira eius fuit cŏtra nos, sed deinceps non adijciet ut irascatur contra populum suum, sed consolabitur nos pro omnibus his quæ euenerunt nobis ab initio. Quæ autem fecit, iuste & recte fecit, quia nos impie egimus, sed ipse conuersus cŏsolabitur, & resuscitabit nos ad uitam perpetuam. Iratus itaq; Antiochus uehementer, quod ille nollet facere uolũtatem eius, atq; ideo inflixit ei plagas exquisitas & crudeles, iuxta omnia quæ fecerat fratribus eius. Cumq; occidisset hũc septimum, stetit mulier ipsa iuxta cadauera eorum, & expansis manibus in cœlum dixit: O deus excelse, deus perpetue, ingrediar quæso & ego ancilla tua cum filijs meis in locũ illum quem præparasti eis. Et cum sic loqueretur, consummata est anima eius, & exhalans spiritum corruit super filios suos, migrauitq; cum eis.

CAPVT VII.

ABiens autem rex itinere suo in Macedoniam, præcepit Philippo & principibus qui erant in terra Iehuda, dixitq; ad eos: Delendo delebis memoriam Iehuda ab uniuersa terra, & quicunque memoriam fecerit nominis Iudæorum, illum occidite. Qui autem uoluerit esse de populo nostro, memoriam'que fecerit nominis Græcorum, illum permittite uiuere. Fecit itaque sic impius Philippus & principes qui erant cum eo, extinxitq; omnes quos deprehĕdit obseruare legem, exceptis his qui cum Mathathia filio Iohannis fugerunt in montem Modaith, illi seruati sunt, quoniam Mathathias non tulit opprobriũ incircũcisorum, sed zelum habuit pro deo suo, & flens dixit: Heu mihi mater mea, quare me genuisti, ut uiderem cŏtritionem populi mei? Misit autĕ Iehudam filiũ suũ ad omnes ciuitates Iudaicas secreto dicĕs: quis est in uobis, qui est domini? Congregata est itaq; turba piorum, & dixit ad eos Mathathias. Vt quid multiplicamus uerba? Hic aliud nihil agendum, quàm orandum & præliãdum. Viriliter agite. Aggrediamur rem ipsam fortiter & moriamur in prælio, sicut ouis quę ducitur ad uictimã. Confortati sunt itaq; omnes ex uerbis Mathathiæ, & dixit unus ad alterũ. Ad tabernacula tua ô Iehuda. Iam dominiũ sibi uĕdicauit in terra tua gens Macedonũ & rex Antiochus. Multum id tibi

id tibi est. Acue gladium tuum populo Iehuda, & serua animam tuam à gente Macedonum. A die enim ista & deinceps rumpemus iugum Macedonũ à populo Iehuda. Factum est proinde, cum audisset Philippus & principes regis uerba ista, direxerũt contra eos militiã grauem. Cumq́ue sic procederent, en fuerũt in itinere ex populo Iudaico mille animæ, paruuli scilicet & mulieres, sedentes in spelunca una. Et cum illi uenissent ad os speluncæ, dixerunt ad eos: Egredimini & uiolate sabbatum, faciteq́ue præceptum regis ut uiuatis & non moriamini. Qui respondentes dixerunt: non egrediemur, neq; prophanabimus sabbatũ. Testes nostri hodie sunt cœli & terra, quod parati sumus ad moriendum in fide nostra. Et præcipiente Philippo attulerunt ignẽ, ponentesq́ue ligna super speluncam excitauerunt fumum, unde mortui sunt omnes qui in spelunca erant inclusi.

¶ Dum miseri Iudæi per præpositos, quos Antiochus per Iudæam constituerat, sic affligerẽtur, ut etiam multi propter timorem præcepta regis sequerentur, probatißimi & generosi qui in Hebræo החסידים id est, pij appellantur, detestabile facinus execrantes, patrijs legibus adhæserunt, mortem gloriosam magis eligentes quàm ignominiosam uitam, inter quos fuerunt septem fratres & Hanna mater eorum, & mille illæ animæ quæ in spelunca fumo fuerunt extinctæ, multi laqueis suffocati, alij diuersis cruciatibus fatigati, ac deinde uiui crucis patibulo affixi, &c. Quod uidentes Samaritæ negauerũt se esse Iudæos aut cognatos eorum, & templum quod in honorem dei cœli in monte Garizin sub Alexandro Magno construxerant, iam in fauorẽ Antiochi Cretæo cõsecrant Ioui. Cũ itaq; Antiochus fureret in Iudæos & conaretur eos omnino delere nisi suæ obtemperarẽt uoluntati, surrexit Mathathias sacerdos & congregauit ad se omnes qui firmiter adhærebãt domino, quiq́; parati erant mori pro lege dei, & conuenerunt in monte Modaith, uelut Iosippus habet, Modijth: nostri autem transtulerunt Modin, & Iudæi nostrates legunt Mudaith. Porrò Mathathias iste filius fuit Iohannis, filij Simeonis, filij Hasmonei, sacerdos de uice Iobab Ierosolymitæ. Ab abauo ergo eius, Mathathias & posteri eius Hasmonai plerunq; in hebraismo uocantur. Machabæi uero appellantur à Iuda filio Mathathiæ, qui Machabæus fuit cognominatus. Vbi notandum Mathathiam quinq; habuisse filios, nempe Iohannem qui cognominabatur Gaddis, Simonem qui dictus quoque fuit Mathathias, Iudam cognominatam Machabæum, Eleazarum qui & Apphus & Ionathan qui appellabatur Abaron. Hæc Iosephus lib. 12. cap. 7. Præfuerũt autem Mathathias & filij eius Israëlitis in illa tyrannica persecutione hoc ordine: primus Mathathias, secũdus Iudas, tertius Ionathan, quartus Simeon, quintus Hyrcanus Simeonis filius. Reliquorum regum Hasmonæorum successionem infra explicabo.

CAPVT VIII.

PRincipes autem regis procedentes ad Mathathiã, inuenerunt eum in monte Modaith accinctum armis bellicis, erantq́ue cum eo fratres eius, filij eius & quidã alij pauci uiri ex cœtu eorum qui zelum habuerunt pro lege domini, qui abierant ut adducerent uxores suas & filios suos in montem Modaith. Et cœperunt primum principes regis pacifice loqui cum Mathathia dicentes: Mathathia uir honorabilis in populo tuo, fac præceptum regis & uiues & non morieris. Respondit Mathathias magnifico spiritu suo. Præceptũ regis mei ego facio, facite & uos præceptum regis uestri quod ille uobis iniunxit. Et obstupescentes principes regis siluerunt & non responderunt quicquam, sed mirabãtur & insidiabãtur Mathathiæ, quomodo caperẽt & interficerent eum,

ſicut interfecerant alios pios uiros. Reſpondeus autem unus ex Iudæis illis iniquis & filijs Belijaal qui erãt cũ principibus regis, ait: miror ego de uobis ô principes regis & milites eius, quamdiu tacere uelitis & non exequi regis præceptum atq; ſumere ultionem de Mathathia, qui indurauit faciem ſuam ne faciat præceptum regis. Cumq; ſic loqueretur extraxit gladium ſuum & præſcidit caput porci, ſumẽsq; illud in manum ſuam portauit ad altare quod extruxerunt in templo regis Antiochi, et poſuit caput illud porcinum ſuper ipſum, incenditq; thymiama in honorem ſculptilĩũ Antiochi. Quod uidens Mathathias cõmotus zelo dei ſui & indignatione accẽſus, exemit gladium ſuum, inſiliensq; in Iudæum illum, qui ſacrificiũ faciebat, abſcidit gladio ſuo illius caput in ipſo collo, expoſuitq; in ſublimi uolucribus cœli. Cum autẽ ſic decollaret eum, cecidit caput ante cõſpectum principis qui acceſſerat, ut loqueretur cum Mathathia, corpus autem truncum cecidit ſuper altare ante quod ſacrificaturus ſtabat. Hunc itaq; cum percuſſiſſet Mathathias, trucidauit & principem unum gladio ſuo, effugauitq; reliquos qui aderant principes. Sed & multos ex ſatellitio eorum cõculcauit, & clangens tuba dedit ſignum bellicum. Ipſe ergo primus fuit qui leuauit manũ ſuam cõtra regnum Macedonum, præcepitq; nobis ut pugnaremus in ſabbato, promittens ſe rationem redditurum pro nobis ſuper hac re. Egreſſus eſt itaq; Mathathias & filij eius cum eo, & cum eis cœtus magnus piorum uirorũ, & perſecuti ſunt tranſgreſſores, percutiẽdo atq; cõterendo eos, ut nullæ ſupereſſent reliquiæ in terra Iehuda, circũciderunt q; omnes maſculos, & fecit dominus magnam ſalutem per manum eius.

ℭ *Ioſippus hanc deſcribens hiſtoriam, dicit apoſtatam illum Iudæum iuuenem fuiſſe, Mathathiam uero ualde ſenem & precatum principes præſentes, ut ſolus cum ſolo congrederetur. Quod cum omnes probarent deſcendit Mathathias & irruit in feruore ſpiritus ſui in perfidum illum hominem & amputauit caput eius iuxta altare ipſum. Et clamãs ad principes dixit: quis ex uobis uult mecum inire duellum? Tunc Philippus miſit contra eum fortem bellatorem, & quo maiorem non habuit in exercitu ſuo. Cui cum obuiam procederet Mathathias, diuertens ab eo ſubito irruit in Philippum principem & interfecit eum, fugitq; in montem & cœperunt omnes clangere tubis, &c. Fugatis ergo Macedonibus, Mathathias ueniens in Ieruſalem purificauit templum & inſtaurauit dei cultum, præcepitq; circumcidi omnes qui nati erant in diebus Philippi. Durauit autem imperium eius anno uno, qui ſcilicet fuit annus ducenteſimus & duodecimus à conſtructione templi ſecundi. Ioſephus latinus appellat hunc Antiochi ducem, quem Mathathias interfecit, Appollonium. Cuius interfectionem cum audiſſent iudices regis, auxilia conuocantes quæ in arce Ieroſolymorum pro cuſtodia permanebant, cõſtixerunt die ſabbati. Et Mathathias docebat ſabbatis pugnare dicens: Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem, ſibimetipſis erunt hoſtes, in illo die cõtra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis, & hactenus nobis permanet conſuetudo pugnandi, etiam ſi tali die bella conſurgant. Hactenus Ioſephus. Eadem fere ſcribuntur primo Machab. 2.*

CAPVT

CAPVT IX.

CVm aũt appropinquassent dies mortis Mathathiæ, uocauit quinque filios suos, & confortans eos dixit: filij mei, ego noui quod magna prælia concitabuntur inter uos, eo quod deus noster suscitauit nos pro defensione populi nostri, nunc igitur filij mei zelate zelum dei uestri atq; zelum sanctuarij eius, & non formidetis mortem. Nam si mortui fueritis in bello, recipiemini ad patres nostros, eritis'que cum eis, quorum pars est in sorte iustorum. Quoniam omnes patres nostri zelum habuerunt, atque ideo dedit eis deus gratiam & gloriam. Nónne Pinehas pater noster propter zelum accepit pactum salis? Sic omnes reliqui patres nostri qui zelum habuerunt, acceperũt mercedem suam à domino. Vocans proinde Simeonem filium suum dixit ei: noui fili mi quod dominus dedit sapientiam in corde tuo, atq; ideo non debes te subtrahere à populo isto, sed eris ueluti pater super fratres tuos, & [a] ipsi obediẽt tibi ad omne uerbum, quoniam consilium & robur dedit tibi dominus deus noster. Rursum dixit: uocate mihi Iehudam filium meum. Cum'que uocassent eum & ille staret coram patre suo, dixit ei, Iehuda fili mi, nomen tuum uocaur [b] Machabęus propter fortitudinẽ tuam. Scio etiã fili mi quod tu sis uir bellicosus, & deus dedit tibi uires & robur atq; cor quasi cor leonis quod non dissoluitur, & idcirco debes honorare dominum de substãtia tua quam dedit tibi & præliari prelia eius. Geres autem bella absq; ulla desidia, proficisceris'q; ad omnes angulos terræ tuæ, ut sumas ultionem de hostibus incircumcisis, & eris populi huius in exercitu dux, ungeris'que ad bellum. His dictis protulit cornu, cum oleo & effundens super caput eius, unxit eum ad prælia, uociferans'q; uniuersus populus et clangentes tuba dixerũt: Viuat unctus. Cum'q; desineret pręcipere filijs suis appositus est ad populos suos, & surrexit in locum eius Iehuda filius eius, qui dictus est Machabęus & adiuuerũt eũ fratres eius & omnis domus patris eius atq; uniuersus cœtus piorum uirorum. Et postquã sepeliuit patrem suũ honorifice, induit loricam ut Gigas, & succinxit se armis bellicis suis, descendens'q; contra eos qui castra posuerant per circuitum montis in quem ipsi confugerant, percussit ex eis octo millia & ducentos. Et exinde [c] iudicauit Israẽlem gladio suo & conculcauit alienigenas in terrã, conturbati'q; sunt omnes operarij iniquitatis. Et cum clamaret uoce sua, resonabat uox eius instar rugitus leonis, qui rugit tempore quo inhiat pręde, & lætatus est uniuersus Israẽl in opere eius, quoniam turbauit reges magnos, & exiuit nomen eius usq; ad finem terræ. Et proficiscens de ciuitate in ciuitatẽ, interfecit omnes impios qui erant in populo Iudaico, qui'q; turbabant populum Israẽl.

¶ *Nostra translatio 1. Machab. secundo describit paulo diffusiorem Mathathiæ erga filios exhortationem, cum iam in mortis constitueretur articulo. Scribit enim in hunc modum: Mementote ô filij operum patrum, quæ fecerũt in generationibus suis, & accipietis gloriam magnam & nomen eternũ. Abrahã nónne in tentatione inuentus est fidelis, et reputatũ est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore angustiæ suæ custodiuit mãdatum, & factus est dominus Aegypti. Phinees pater noster zelando zelum dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. Hæc ibi. Ergo pactum salis est testamentũ æternum. Quæ enim sale condiuntur perpetuo seruantur. Num. 18. habetur* ברית מלחעולם *Pactum salis perpetuum, hoc est, pactum inuiolabile. Omitto alia exempla quæ in memorato loco scri*

buntur de Iehosua, Chaleb, Dauid, Elia, Anania & Daniele. a *Ipsi obedient.*] *Hoc dicit alludens ad uocem Simeonis. Nam interpretatur Simeon auditum & obedientiam.*
b *Machabaeus.*] *Propter fortitudinem & animi magnitudinem Iehudas iste filius Mathathiae cognominatus fuit Machabaeus. Vnde autẽ uox ipsa deriuetur, non constat. Neq; enim in hebraismo neq; in chaldaismo* גבב *aut* מכב *aut* כבא *inuenitur significare fortitudinẽ. Quod autem Simeon et posteri eius usq; ad Herodem Idumaeũ, Machabaei uocãtur, id non est à Iehuda Machabaeo cum ab eo non descenderint, sed propter fortia & egregia facta sua nomen illud apud nostros retinuerunt. Hebraei constanter uocant eos Hasmonaeos non Machabaeos.* c *Iudicauit Israelem.*] *Iosephus scribit Iehudam patri successisse in gubernatione rerũ anno centesimo & quadragesimosexto, regni scilicet Graecorum. Idem habetur in uulgata nostra editione.*

CAPVT X.

AVdiẽs uero Apollonius dux exercitus Macedoniae omnia uerba ista, ait: quis est ille & ille, qui induxit in cor suum, rebellare cõtra dominũ nostrũ regem? Congregansq; populum multũ, robustum & eminentem de fortissimis Macedoniae, uenit pugnaturus cõtra Israëlitas. At Iehuda egresso in occursum eius factum est prelium magnum inter gentem Macedonicam & congregationem fidelium. Cumq; Iehudas pugnaret & uideret Apollonium stantem in medio exercitus Macedonum, currẽs ad eum ex feruore spiritus sui & penetrans in medium belli, percussit ad sinistram suam atque dexteram & strauit fortissimos Macedonię, haud secus quàm messor deiicit manipulos suos & spicas messis suę, perueniensq; ad Apollonium percussit eum gladio suo, & mortuus est. Illico autẽ uerterunt Gręci tergum & fugerũt, persecutusq; est eos Iehudas & populus eius & percusserunt eos plaga magna ualde, acceperuntq; omnia spolia eorum, Iehudas autem accepit gladiũ Apollonij et usus est eo in bello cunctis diebus uitę suę. Audiens proinde Seron dux exercitus Syrię ista dixit: Faciam mihi nomen, ibóque & pugnabo contra Iehudam. Cumq; congregasset omnem populum suum & uenisset usq; ad Bethoron, nunciatũ est id Iehudę. Et ait Iehudas, non accingemus nos, sed absque mora egrediamur contra eos, prę sertim cum abierint fratres nostri de congregatione fidelium ex populo nostro. Si enim expectauerimus donec ipsi huc uenerint, dicent hostes nostri quod timidiores simus ipsis. Abijt ergo contra eos Iehudas tota nocte, & factum est in luce matutina & uiderunt populum multum atq; robustum, & dixerunt ad Iehudam: quomodo poterimus pugnare cõtra turmã istam tam magnam, nos qui pauci numero sumus? Quibus respondit Iehudas: Clamate ad dominum & saluabimini, quoniam domini est prelium. Et ueniens Iehudas à latere exercitus Seronis, insilijt subito in eos inijtq; pugnam cum eis. Et stupefactus Seron & cunctus populus eius, fugit. Persequens autem eum Iehudas, apprehendit eum atq; percussit eum, & strauit ex eis alios multos, quorum cadauera passim mortua iacebant. Ceciditq; pauor Iehudę super omnes gentes, quę erant sub dominio eorum.

¶ Consentiunt in duabus historijs istis autor noster, Iosephus latinus & uulgata aeditio nostra. Dicit autem Iosephus Apollonium istum ducem fuisse Samariae, & Seronem ducem fuisse inferioris Syriae, collegisseq; milites suos & transgressores Iudaeos. At Iehudas congregans ecclesiā fideliū & uidens milites suos ad pugnam propter paucitatem & ieiunium desides, hortabatur eos dicēs: Facile est concludi multos in manu paucorū, & non est differentia in conspectu dei liberare in multis & in paucis, quoniā non in multitudine exercitus uictoria belli, sed de coelo fortitudo est. Ipsi uenīūt ad nos in multitudine contumaci & superbia, ut disperdant nos & uxores nostras & filios nostros, & ut spolient nos. Nos uero pugnabimus pro animabus nostris & legibus nostris, & ipse dominus conteret eos ante faciem nostram. Vos ergo ne timueritis eos. Quibus dictis, irruit in eos, & strauit ex eis octingentos uiros, ut habet aeditio nostra, reliqui autem fugerunt in terram Philistijm. Iosephus dicit Iehudam eos sequutum usq; ad campum & occidisse octo millia, reliquosq; fugatos ad maritima discessisse loca.

CAPUT XI.

AVdiens autem Antiochus hos rumores, congregauit uniuersum populum suum atq; omnes gētes quę erant sub dominio suo, populum multum & robustū ualde, diuisitq; omnem populum suū, & accepit medietatem exercitus abijtq; cōtra Persas cū populo magno, qui erat ex cognatione sua & ex semine regio de Macedonia, alteram uero medietatem tradidit duci suo Lysię, dicens illi: tu nosti omnia quę fecit Iehudas filius Mathathię mihi & duobus ducibus meis & toti exercitui eorum. Nunc igitur uade & percute omnes habitatores terrę Iehuda: habes autem tecum filium meum, & ego ibo contra terram Persidis, ut euertam gentem Persicam, eo quod illa inique egit cōtra me. Abiens ergo rex Antiochus ad Persidis terram, dimisit Lysiam apud filium suum ueluti pędagogum, ut bella gereret in terra Iehuda. Elegit proinde Lysias uiros fortissimos, misitq; cum eis insidias mille electorum iuuenū, qui bello assueti erant & septem millia equitum, quibus adhuciunctus est omnis exercitus Syriae atque Palestinę, & ingressi terram Iehuda coeperunt deuastare eam. Quod audientes Iehudas & cuncti seniores Israël, prędicauerunt ieiunium & induerunt cilicia, positoq; cinere super capita sua clamauerunt ad dominum. Factumq; est post expletum ieiunium, ut Iehudas numeraret uniuersum populum suum & constitueret super eos centuriones, quinquagenarios & decanos. Et egressus est in campum in occursum eorū, contra uenientem exercitum, fecit que praedicari in castris: Vir qui plantauit uineam, &c. qui aedificauit domum, & qui desponsauit uxorem, aut qui timido & trepido est corde, reuersi que sunt de populo multi, & manserunt residui ex populo septem millia uirorum electorum, ex electissimis Israël. Omnes isti bellicosissimi erant, unus contra centum, qui non auerterūt faciem suam, neque retroacti sunt à facie tantę multitudinis. Profectus itaque Iehudas uenit in occursum Nicanoris: adduxerat autem Nicanor plurimos mercatores, qui emere uoluerunt ex captiuitate pueros Israëliticos, quos cogitauerat Nicanor capere in terra Iehuda. Veniente ergo eo contumaciter contra Iehudam, egressus est Iehudas de acie fidelium, & inuocans dominum ait: Deus excelse, qui à diebus antiquis usque nunc dominio potitus es & com

pescis bella, in cuius manu uirtus & potētia est ad prosternendū & humiliandum, deprime & humilia gentem istam ante humilem populum tuum, quia tu potes nobis subijcere populos & sternere nationes sub pedibus nostris. Qua oratione completa, clanxerunt sacerdotes buccinis sacris, uociferātesq́ʒ populo irruit Iehudas in prelium & percussit Nicanorem cæde magna, persecutusq́ʒ est fugientes eundo & cædendo, & effuderunt sanguinem nouem millium inimicorum, conuersiq́ʒ diripuerunt spolia eorum, aurum & argentum, quæ attulerāt mercatores ut emerent pueros Israëliticos, & ea distribuerunt inter pauperes, feceruntq́ʒ sabbatum in illo loco, quoniam die sexta facta fuit cædes illa bellica.

¶ Audiens rex Antiochus exercitum suum apud Iudæos occubuisse, maximo furore cōmotus, omnem propriam uirtutem congregans, & multos ab insulis mercede cōducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iehudam. Vt uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere, deliberabat ad Persidem ire, tributaq́ʒ prouinciæ congregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione Lysiam, & partem exercitus & elephantos ei tradens, præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire & uastare Iudæam, & habitantes in ea ducere captiuos & euertere Ierosolymā, & genus Hebræorū omnino disperdere. Hæc cum præcepisset Lysiæ abijt ad Persidē anno cētesimo quadragesimoseptimo. Lysias uero eligens Ptolemeū Dorimenis & Nicanorē & Gorgiam uiros potentes & amicos regis, & tradens eis peditū quadraginta millia, equitū uero septē millia transiuit contra Iudæos. Superuenerūt uero eis auxilia de Syria uel à finitimis locis & multi trāsfugæ Iudæi necnon & negociatores quidā, sperantes se emere captiuos Iudæorū. Exercitū aūt aduersariorum Iehudas intendens, hortabatur suos, spem uictoriæ in deum habere, illumq́ʒ rogare pro auxilio. Quo facto, disponens eos secūdum antiquum & patrium modum per millenarios, & illos dimittens, qui paulo ante uxores duxerant, & eos qui possessiones paulo ante acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent. Hoc enim priuilegium concesserat eis deus Deu. 20. Hæc omnia descripta inuenies in Iosepho lib. 12. cap. 10. & 1. Machab. 3. atq́ʒ 4. illi tamen numerant solum tria millia à Iehuda interfecta. Iosippus in numero consentit cum autore huius libri, sed hi duo uno numero absoluunt duas pugnas quas habuit Iehudas cum hoste. In prima ceciderunt tria millia, & in secunda, quinq́ʒ millia. Porro autor secundi Machab. cap. 8. per omnia consentit cum autore nostro.

CAPVT XII.

TRansiens autem inde Iehudas profectus est cōtra Bachidem & Timotheum, initoq́ʒ cum eis prælio magno, fudit uiginti millia Macedonum: & fugientes Bachidem atque Timotheū persecutus est Iehudas, sed non apprehēdit eos, quoniam ingressi erant in Astaroth Karnaim. Apprehendit tamen Iehudas Philippum, qui mala intulerat terræ Iehuda. Nam cum appropinquaret Iehudas, declinauit Philippus ab itinere & diuertit in domum quādam uicinam. Tunc præcipiente Iehuda deiecerunt domum super eum, combusseruntq́ue eum igni in loco illo, & ulti sunt Eleazarum & sanguinem aliorum bonorum uirorum quem effuderat Philippus: reuersiq́ue ad cadauera diripuerunt ea & miserunt spolia in Ierusalem. Fugiens autem inde Nicanor euasit. Nam extrahens uestimenta purpurea quibus indutus erat, amiciuit se uestibus uilibus sicq́ʒ incognitus factus, & euadens peruenit in Macedoniam,

am, narrauitque Lysiæ omnia quæ acciderant ei. In tempore illo reuersus est Antiochus de terra Persidis cum ignominia, propulsantibus eum uiris Persis. Factumq; est cum uenisset in Ecbathanas, nunciata sunt ei omnia quæ fecerat Iehudas duobus ducibus eius, & quomodo interfecisset eos, repletusq; Antiochus furore prorupit in opprobria & blasphemias dicens: Vadam Ierosolymam & faciam ex ea sepulchra mortuorum, implens eam interfectis. Congregauitq; uniuersum populum suum & quadrigas atq; equites & multitudinē populi grauissimam. At dominus zelum habuit pro ciuitate & templo suo, pepercitq; populo suo, & requisiuit sanguinem fidelium hominum de manu Antiochi. Nam percussit eum ulcere pessimo & dolore intestinorum, tametsi ob istam infirmitatem minime humiliatus fuerit. Dixit enim: accelerate currus & equites atq; militares copias, ut uadam contra Ierusalem & exequar uoluntatem meam & uerbum oris mei. Quis poterit stare contra faciem meam? Nónne mare & arida in potestate mea sunt, ut pro arbitrio meo commutem creaturas eorum, uertam mare in terram & terram in mare? Contigit autem postquam desijt loqui & iam ueheretur comitareturq; exercitum suum, qui maximus erat, ut currus eius transiret contra elephantem quendam, & elephas uociferari inciperet, atq; ex rugitu eius equi terrerent, calcitrarent & subuerterent currum, caderetq; Antiochus de curru & cōfringerētur omnia ossa eius. Siquidem erat homo grauis, crassus & corpulētus. Et addidit dominus plagam super plagam, ut inciperet totū corpus eius fœtere instar cadaueris proiecti tempore æstatis in superficiem campi. Subleuātes tamen eum paululum in humeros suos, rursum abiecerūt eum in terram & fugerunt ab eo: quoniā nemo poterat accedere ad eum propter intolerabilem fœtorē, q exhalabat de corpore huius scelesti & blasphemi uiri atq; hostis dei. Factumq; est cū uniuersus exercitus eius fatigaretur fœtore eius pessimo, sed nec ipsemet illum ferre posset, ut agnosceret se flagellatū manu dei, humiliatusq; & depressus diceret: Iustus est dominus humilians superbos, qui & me humiliauit, et repressit hodie impietatē meam, ob id quod plurima mala intuli populo eius & pręsertim deuotis ministris eius: hinc inquam est quod inuenerūt me omnia mala ista. Et faciens uotum ait: Domine si sanaueris me ab ista infirmitate, ueniā in Ierusalem & implebo eam auro & argēto, atq; uestes purpureas sternā per omnes plateas eius, tradamq; omnes thesauros meos in sanctuariū magni dei: circūcidā pręputiū carnis meę & uadā per uniuersam terrā aperta uoce cōtestando, alium non esse in uniuerso mundo similem domino deo Israēl. Sed nō exaudiuit dominus orationem eius, nec aurē prębuit ei, qn magis in omni terra ubi uersabat crudelis ille Antiochus, quā diu inhęrebat ei morbus, lacerabat caro eius de ossibus eius, atq; tandē intestina eius quoq; in terrā ceciderūt, & mortuus est ignominiose in terra aliena, regnauitq; Eupater filius eius pro eo.

¶ *Ea quæ ab initio huius capitis de comprehenso & combusto Philippo scribuntur, nemo aliorum attigit, nisi quod 2. Machab. 8. breuis de eo in hunc modum fit mentio: Et Philarchen qui cū Timotheo erat interfecerūt uirum scelestū, qui in multis Iudæos afflixerat. Et cū epinichia agerēt in Ierusalem, eos qui sacras ianuas incenderunt, nempe Calisthenem, cum in quoddam domicilium refugissent incenderunt, digna eis mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem Nicanor qui mille negociātes ad Iudæorum uenditionem adduxerat, humiliatus auxilio domini*

ab his quos nullos existimauerat, deposita ueste gloriæ per mediterranea fugiens, solus uenit Antiochiam, summã infelicitatẽ de interitu sui exercitus cõsecutus. Cæterũ de interitu Antiochi Iosephus lib. 12. cap. 13. & editio uulgata 1. Mach. 6. breuibus scribũt, illum mœrore animi interijsse, anno scilicet cẽtesimo quadragesimo. Cũ enim audisset Elimaidã ciuitatẽ Persarũ diuitijs excellere, pretiosissimumq́; in ea esse Dianæ templum, omni specie ornamentorũ plenũ, insuper & arma & loricas quas reliquisse audierat Alexandrũ Magnũ, cõmotus egreditur contra Elimaidã & obsidet eã. His uero qui in ea erant pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Deinde audiens cladẽ quã à Iudæis suscepit, maiori affectus mœrore, incurrit in ægritudinẽ. Qua diu tenẽte & crescentibus passionibus intellexit quod moreretur, cõuocansq́; amicos morbũ suũ eius atrocẽ esse indicauit, confessus hæc ideo se pati, quod Iudæorũ gentem affligens templum expoliasset, deumq́; cõtempsisset. Cõuocans aũt Philippum unum ex amicis suis, tutorẽ eum regni cõstituit, & dans ei diadema & stolam & anulũ, filio suo Antiocho iussit deportare. Post hæc mortuus est. At autor secundi Machabæor, capite nono consentit cum hoc scriptore nostro, nempe quod Antiochus turpiter rediens à Persipoli urbe Persidis & ueniens in Egbathanas, cognouit quæ gesta erant erga Nicanorem & Timotheum. Et arbitrans se acceptam iniuriam in Iudæos retorquere, iussit agitari currum suum, superbeq́; loquens contra deum, iudicium eius nõ euasit. Nam post emissa uerba blasphemiæ, apprehendit eum dolor dirus uiscerum & amara internorum tormenta. Cumq́; adhuc ignem spiraret in Iudæos, contigit illum impetu euntem de curru cadere & graui corporis collisione membra uexari ita ut de corpore impij uermes scaturirent, ac uiuentes in doloribus carnes eius effluerẽt, odore etiã illius ac fœtore exercitus grauaretur. Et qui paulo ante sydera cœli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus ad agnitionem sui uenire, diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse iam fœtorem suum ferre posset ita ait: iustum est subditum esse deo, & mortalem non paria deo sentire.

CAPVT XIII.

IEhudas uero filius Mathathiæ & omnis piorum cœtus qui fuerunt cum eo, ingressi Ierusalem diruerunt cuncta altaria, quæ extruxerãt incircũcisi, & purificauerũt tẽplum à sordibus gentilium, ędificaueruntq́; altare nouũ & posuerunt carnes sacrificiorum super ipsum. Cumqúe composuissent ligna non inuenerunt ignem sanctum, sed clamauerunt ad dominũ, & exilijt ignis è lapide qui erat altari superpositus, adijcientesqúe ei ligna, durauit ignis ille usque ad tertiam captiuitatem. Fecit proinde dedicationem altaris in mense kisleſ, die uicesimoquinto eiusdem, & posuerunt panes propositionis, accenderuntqúe lucernas & laudauerunt dominum octo diebus continuis. Factum est autem post dedicationem, ut abiret Iehudas ad terram Aedom, & egressus est contra illum Gorgias & exercitus eius, & cum fugerent à facie eius persecutus est eos Iehudas & cõmilitones eius, strauitq́; in die illa de Idumæis uiginti milia corporum. Et fugiens Gorgias peruenit ad Timotheum in terram Arabiæ, ille enim constituerat eum regem super omnem terram occidentalem. Et egressus Timotheus cum centum & uiginti milibus armatorum, quos ex Macedonibus & Arabibus collegerat, profectus est in terram Manasse & Gilead, occiditqúe in die illa multos de populo Iudaico. Illi uero miserunt epistolã ad Iehudam dicentes: Ascende & salua nos, quoni

am lędit nos gladius Timothei. Rursum uenit alia epistola ex Galilęa, quæ sic continebat: ascende & salua nos, quoniam perdunt nos uiri Tyrij & Zidonij & Macedones, qui scilicet ibi habitabant. Factumque est cum audisset Iehudas sermones istos, prędicauit ieiunium & orationem, elegitque ex omnibus fortibus fidelium exercitum, & festinans abijt & traiecit Iordanem. Simeon quoque acceptis tribus millibus ex fortissimis Iehudæ, abijt in Galilæam initóque prętio magno strauit in terram octo millia & saluauit fratres suos in Galgal. Accepit quoque omnia spolia & redijt in Ierusalem. Iehudas aūt consecratus ad bellum, transito Iordane uenit in Gilead, ad Timotheū, inuenitq; eū oppugnantē ciuitatē, quæ sita erat in monte Gilead, & inierunt utrique prælium magnum, stantibus istis aduersum illos. Habebat autem Timotheus secum populum multum & robustum, Iehudas autem habuit paucos uiros. Et clamans ad dominum de profundo certaminis, eleuansque oculos suos, uidit quinque iuuenes sedentes super equos, quorum indumēta erant aurea, & duo ex eis stabant pro Iehuda, unus stans ab illo & alius ab alio latere, defendentes eū clypeis suis, & tres pugnabant aduersus Timotheum. Factum itaque est, cum uidisset eos Iehudas, cognouit eos è cœlo missos pro auxilio fidelium, & confortans adolescentes suos uim fecit exercitui Timothei, percussitque de exercitu eius uiginti millia & quingentos. Fugienteque inde Timotheo per uiam Iordanis, persecutus est eum Iehudas, insequendo & cædendo. Et cum hinc quoq; fugeret ad littus maris, peruenit ad Gazam, ubi & stationem firmauit instaurauitque prælium, quoniam collectæ sunt ad eum omnes copiæ Palestinæ. Iehudas uero appropinquās loco illi, irruit in eum more leonis qui irruit in greges ouium, & uertens Timotheus tergum suum ad fugam, dispersi sunt ab eo omnes milites eius, quos insequentes bellatores Hasmonaim, percusserunt eos atque contriuerunt eos usque ad internitionem. Ingressus uero Timotheus urbem Gazæ, clausit portam post se & pugnauit è muro: Iehudas uero & electi milites Hasmonaim accedentes ad ciuitatem pugnabant contra eam quinque diebus. Et factum est in die quinto, ut ascenderent milites Timothei super turrim magnam & maledicerent atque exprobrarent duci exercitus, proferrentque blasphemias quæ non sunt à nobis narrandæ. Tunc Zelo accensi uiginti electi milites ex genere Hasmonaim contra conuitia illa, acceperunt clypeos in sinistras suas atque gladios in dextras, & currentes contra murum, ascendit unus & post illum alius, applicuerant enim scalam muro, & transcenderunt murum, & obstacula quęque amouerunt pro socijs suis. Ascendentes itaque uiginti illi in ciuitatem & descendentes in plateam ciuitatis, uociferati sunt & strauerunt quosdam interfectos in terram, currentesque ad portam pugnauerunt pro porta, & capta est tandem Gaza. Sed & blasphemi illi uiui deprehensi sunt, qui conuicia fecerant in principem consecratū ad bellū, & cōbusserūt eos igni. Percusserūt deniq; Gazā in ore gladij, & interfecerūt in ea omnem masculum, duobus diebus non cessantes ab interficiendo, fugiensque Timotheus abscondit se in uno lacuum, nec inueniri potuit. Inuenerunt tamen fratrem eius Chereā & Apollophanē, & duxerunt eos ad Iehudam, pręcipienteque Iehuda abscisa sunt capita eorum.

Deinde

Deinde tulerunt ſpolia ciuitatis & reuerſi ſunt in Ieruſalem cum cantico & hymno atq; cum gratiarum actionibus, laudantes dominum iuxta cãticum Dauid regis Iſraël, quoniam in æternum miſericordia eius.

¶ Toties uictis Antiochi regis ducibus, ſuaſit Iehudas ut poſt tantas ſibi donatas uictorias aſcẽderent Ieroſolymam, templumq; ab idolis expiarent, & legittimas hoſtias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Ieruſalem perueniſſet, templum deſertum inueniens, & incenſas portas, & ſyluas in templo pullulaſſe, elegit milites qui expugnarent eos qui arcem cuſtodiebant, dum ipſe templum à ruinæ fœditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uaſa, candelabrum & menſam & aram ex auro factã. Repoſuit & uela in ingreſſu, & ianuas ipſas reconſtruxit. Deponens quoq; altare, de lapidibus nouis aliud ædificauit. Deinde 25. die menſis kiſlef accẽderunt lumina ſuper candelabrum & adoleuerunt, & holocauſta in nouo altari obtulerunt. Hæc autem facta ſunt poſt tres annos, eodem die quo mutata eſt eorum religio ad prophanam idolorum conſuetudinem, anno ſcilicet 148. Celebrauit autem Iudas cum ciuibus ſuis dedicationem templi diebus octo, & poſuit legem ut poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Eadem ferè habentur 2. Machab. 10. de purgatione & dedicatione templi, & item 1. Machabæorum quarto. Cæterum menſis kiſlef eſt tertia lunatio ab æquinoctio autumnali. Reparato itaque templo, gentes finitimæ Iudæis ſuam felicitatem inuidentes, undiq; ſurrexerunt, & multos Iudæorum per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſum quos frequẽter bella Machabeus educẽs, ab incurſionibus & à malis, quæ Iudæis inferebant, eos arcere tentabat. Vnde Idumæos domuit, & Ammonitas habentes magnum exercitum, quorum dux erat Timotheus, humiliauit. Deſcribitur autem hæc hiſtoria obiter 1. Machabæor. 5. ab initio capitis. Habes quoq; ibi quomodo Simeon in Galilæam miſſus, ſtrauerit tria milia hoſtium, & reſiduos fugauerit uſque ad portas Ptolemaidis. Proinde 2. Mach. 10. ſcribitur mox ſequẽs pugna, qua Iehudas rurſum ſuperauit Timotheum. Dicitur tamen ibi, aduerſarijs apparuiſſe de cœlo quinq; uiros in equis, Iudæis ducatum præſtantes, ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem cõſeruabant, in aduerſarios autem tela & fulmina iaciebant, ſicq; interfecti fuerunt uiginti milia quingenti peditum, & equites ſexcenti. Effugiens uero Timotheus in Gazam ad fratrem ſuum Cherean, expugnato præſidio, & per biduũ quæſitus atq; repertus, peremptus fuit unà cum fratre.

CAPVT XIIII.

FActum eſt proinde cum audiſſet Antiochus rex, qui & Epiphanes & Eupator dictus eſt, filius Antiochi illius qui afflixit Ieroſolymam, quique occidit bonos & probos uiros, & qui mortuus eſt in plagis magnis, ut ſupra ſcripſimus, miſit Eupator ipſe Lyſiam filium patrui ſui cum exercitu octoginta miliũ equitũ & cũ octoginta elephãtis atq; populo multo & robuſto, ut irruentes in Iudæã oppugnarẽt Ieruſalẽ atq; Bęther. Extruxit ergo Lyſias cõtra eã ꝓpugnacula per circuitũ, & cœpit quatere eam arietibus ferreis & lapidibus iaculatorijs, Iehudas aũt & omnis exercitus Haſmonaim habitabãt in ſyluis & montibus propter Gręcorum aciem. Dixitq; Iehudas ad expeditos ſuos.

Age

Age pręoccupemus faciem domini dei nostri in ieiunio & obsecrationibus, & tunc procedamus cōtra aciem Gręcorū oppugnātium castellum Bęther. Expletoq; ieiunio clanxit tuba & dedit signum, abieruntq; cunctus populus & electi iuuenes eius cum eo, ut auxiliū ferrent fratribus suis qui erant in Bæther. Et cum uenissent in Ierusalem ingressi sunt in sanctuariū, offerētes sacrificia & holocausta & inuocātes dominum. Deinde egressi sunt Ierosolymā, pugnaturi contra castra Græcorum. Dixitq; Iehudas ad milites suos. Viriliter agite, ut fortiter stemus pro populo dei & pro fratribus nostris, moriamurq; fortiter ne uideamus mala quę inueniunt populum nostrum. Factum itaq; est, cum loqueretur uerba ista leuauit oculos suos & uidit inter terrā & cœlum uirum aurea indutum ueste & sedentem super equum, eratq; similitudo equi instar flammei aspectus: in manu autem uiri erat hasta, uertebatq; tergum suum uersus aciem Hasmonaim, facie autem sua respiciebat castra Gręcorum, habebatq; manum extētam ad percutiēdum castra Græcorum. Et ait Iehudas. Benedictus dominus qui misit angelum suum ad saluandum populum suum & ad percutiendum aciem hostium ipsorum. Festinantesq; inde uenerunt ad Bęther & irruerunt in medium castrorum Macedonum, terrentes castra & prosternētes ex Macedonibus undecim milia peditum atque mille & trecenta quadrigas. Conuersus itaque Lysias & omnis exercitus eius, cœperunt turpiter & ignominiose fugere: agnoscensq; Lysias deum pugnare pro Israëlitis, percussit fœdus cum Iehuda. Sunt autem hæc uerba fœderis & epistolæ quam misit Lysias dux exercitus & secundus à rege Antiocho. Duci Iehudæ & cūcto populo eius pax. Notum sit uobis quod epistolas uestras accepi de manu Iohannis & Absalomi nunciorū quos misistis ad me, respōditq; Iohanni & Absolomo, sed & nūcio meo quem misi ad uos cōmisi, ut uobiscum loqueretur uerba pacis. Est proinde hic tenor epistolæ quam misit rex Antiochus ad Lysiam filium patrui sui. A rege Lysiæ fratri meo salus. Notum sit tibi quod epistolam quam misisti mihi de Iudęis accepimus & legimus cum uoluptate. Et quidem pater noster uiam uniuersæ terræ ingressus est, cessans conuersari inter homines, assumptus ad angelos, & ego quęro pacem per totum regnum meum, conorq; cōpescere pręlia & firmare pacem. Audiens uero quod Iudęi noluerunt acquiescere patri meo & derelinquere legem suam, sed magis arripuerunt gladium & interfecerūt meliores quosq; & honorabiliores quos habuit pater meus, ob id digneris nobis dare dexteram tuam ut ineamus fœdus cum eis, & ipsi cognoscant q̄d me sciente & benigne consentiente permittam eos dominari, uiuere & seruare legem suam iuxta placitum ipsorū. Istud quoque est exemplar epistolæ q̄ misit rex Eupator ad Iehudam belli ducem & ad reliquū populum. Salus: Notum sit uobis quod euulgaui decretum per omnes prouincias, & per omnes populos qui sunt sub dominio meo de Iudæis, ne quisquam affligat eos, sed libere custodiant legem suam. Omnia autem quæ egit pater meus à principio, errando fecit. Parcite nobis, si & nos aliquando errauimus. En mittimus Menelaum, qui loquatur uobiscum pacifice.

Vt iam

¶ Vt iam ſupra memorauimus à principio huius libri, Antiochus Magnus duos habuit filios, Seleucum Philopatorem & Antiochum Epiphanem. Antiochus Epiphanes ſeu nobilis unum reliquit filium, Antiochum ſcilicet Eupatorē, qui & Epiphanes aliquādo appellatur, & de hoc agit caput iſtud. Porro hiſtoria huius capitis ſcribitur 2. Machab. undec. ubi ſic habetur: Lyſias procurator regis & propinquus grauiter ferens ea quæ acciderant, congregatis octoginta milibus & equitatu uniuerſo, ueniebat aduerſum Iudæos, exiſtimans ſe ciuitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum, templum uero in pecuniæ quæſtum, ſicut cætera delubra gentium habiturum, ſicq; mente effrenatus in multitudine peditum & in milibus equitum & in octoginta elephantis confidebat. Ingreſſus autem Iudæam & appropinquans Bethſuræ, quæ hic Bæther appellatur, quæ erat in anguſto loco ab Ieroſolyma interuallo quinq; ſtadiorum, illud præſidium expugnabat. Quod ut Machabæus cognouit, cum lachrymis dominum rogabat, ut bonum angelum mitteret pro ſalute Iſraël. Cumq; armatus cum ſuis procederet ut fratribus auxilium ferret, apparuit præcedens eos eques in ueſte candida, armis aureis haſtam uibrans. Tunc omnes ſimul benedixerunt miſericordem dominum, & conualuerunt animis, non ſolum homines ſed & beſtias & muros ferreos parati penetrare. Irruentes autem in hoſtes proſtrauerunt ex eis undecim milia peditum, & equitum mille ſexcentos & reliquos in fugam uerterunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens euaſit, & intelligens inuictos eſſe Hebræos auxilio dei, miſit ad eos promiſitq; ſe conſenſurum omnibus quæ iuſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri. Annuit autem Machabæus precibus Lyſiæ in omnibus, utilitati conſulens. Et quæcunq; Lyſiæ ſcripſit de Iudæis, ea rex conceſſit. Exemplar utriuſq; epiſtolæ habetur in memorato loco.

CAPVT XV.

IN diebus illis cœpit ſub Iehuda regnum quartum poſt regnum tertium, nempe regnum Romanorum, quod excitatum eſt poſt regnum Græcorum. Et creuit nomen Romanorum ſuper omnia regna, fuitq; deſignatum per beſtiam quartam, quam uidit Daniel uir deſideriorum, quę ſcilicet comedebat, cōminuebat & reſiduum pedibus ſuis conculcabat: ſic gens iſta Romanorum aſcendit ad dignitatem & inualuit plurimum in militia, donec deuorauerunt & cōminuerunt omnes reges cūctorum regnorum. Ipſi quoq; pugnauerūt contra Antiochum regem Græcorum, qui in exercitu ſuo habuit centum & uiginti elephantes atq; populum multum & ualidum, equos & currus plurimos, ſed deuicerunt eum Romani atq; coēgerunt eum ad dandum ipſis tributa. Humiliauerunt deniq; ſuperbiam Annibalis regis Aphricę, qui præfuit urbi Carthagini, uenitq; cum populo graui & multo inſtar arenæ, quę plurima eſt in littore maris, habens ſecum omnem militiā barbarorū, omnes armigeros Aethiopum & Libyę, atq; alias plurimas gentes, & [a] tranſiens ſtrictum mare, quod eſt inter Aphricam & Hiſpaniam, ueniensq; in Hiſpaniam humiliauit ſuperbiam gentis Gothorū, & recedens inde [b] perambulauit omnē Germaniam, quæ eſt terra occidentalis, & ſubegit Britannos habitantes in mari oceano. Proficiſcensq; inde uenit in Italiam & pugnauit conta Romanos. Egredientes autem Romani in occurſum eius, inierunt cum eo prelium magnum & proſtrati ſunt in eo certamine innumeri Romani. Inſtaurantesq; Romani aciem pugnauerunt iterum contra Annibalem, ſuſtinentes in decem annis decē & octo pugnas, nec poterant ſtare ante Annibalem. Demum uero educentes uniuerſum fortiſſimorum uirorum exercitum, & pręficientes illis duos ſtrenuos duces, quorum unus uocabatur Aemilius & alter Varus, pugnam

parabant

parabant contra Annibalem, inueneruntq; eum oppugnantem [c] Cannas urbem magnam. Cumq; instruxiſſent aciem iuxta fluuiũ Aufidum, cõmiſſum eſt ibi prælium, magnũ & durum, proſtratiq; ſunt ex Romanis quadraginta milia fortiſſimorum militum. Percuſſus eſt & Aemilius fortiſſimus Romanorum dux, claudens diem ſuum in congreſſu illo: Varus uero fugiens euaſit, uenitq; [d] ad Pæſtum ciuitatem ſitam inter montana & terram planam. Sed & ex uiris Annibalis proſtrati ſunt in bello illo mille, & perſecutus eſt Annibal Romanorũ exercitum uſq; ad portas Romanas, & oppugnauit urbẽ decem & octo annis, extruens domos ante portas & uexans urbem. Tunc dixerunt ſenatores Romani ad inuicẽ: age, aperiamus portam & ſeruiamus Annibali, percutiamusq; fœdus ut uiuamus & nõ moriamur. Cõſentientibusq; eis ut ita agerent, ſurrexit iuuenis quidam è medio ciuitatis nomine Scipio, qui dixit ad uiginti tres ui bis ſenatores: Abſit à nobis ut ſic agamus cum Annibale. Cui illi dixerunt: quid ergo faciemus, cũ iam in decimumſeptimum annum ſtare nequeamus coram Annibale? Reſpondit eis: cõueniamus quæſo & date mihi quinq; legiones militum, ut uadam & irruam in terram eius, depopulerq; eam, ſi forte recedat à uobis & occurrat mihi, eripiens terrã ſuã de manibus meis, uosq; quietos relinquat. Cui illi annuentes, tradiderunt triginta quinq; millia fortiſſimorum Romanorum: cum quibus ipſe abiens in Africam patriam Annibalis, occidit Aſdrubalem fratrem eius in bello, & abſcindẽs caput eius portauit illud Romã, uocansq; Annibalem dixit ad eum: Quare concupiuiſti terram noſtram, & non potius abijſti ut eriperes terram tuam de manibus meis, quam ego perdidi? Videsne caput fratris tui? Proiecto autem capite ante illum, agnouit Annibal caput fratris ſui, & fremẽs ſpiritu atq; confortans cor ſuum inſtaurauit aciem, iurans ait: Non deſiſtam donec capiam urbem iſtam. Oppugnauit itaq; denuo urbem multis diebus.

¶ *Quæ hic occaſione translatæ monarchiæ in Romanos ſcribuntur, diffuſius & diligentius à Tito Liuio libris multis decadis tertiæ, & à Lucio Floro libro ſecundo capite ſexto notata ſunt. Locus ab initio capitis ex Daniele citatus, habetur ſeptimo capite eiuſdem.* a *Tranſiens ſtrictum mare.] Mare illud anguſtum, ubi breuiſſimus eſt traiectus ab Africa in Hiſpaniã, uocatur fretum Herculeum & Strictum Sibiliæ.* b *Perambulauit Germaniam.] Quod Annibal perambulauerit Germaniam, perueneritq; ad Britannos, nemo Latinorum unquam ſcripſit: ſed omnes dicunt illum ex Hiſpania rectà per Galliam Narbonenſem ſuperatis cum magna difficultate alpibus perueniſſe ad Italiam.* c *Cannas urbem magnam.] Non magna fuit urbs ſed inſignis facta eſt magnitudine cladis, cum ibi 40. milia Romanorũ cæſa referãtur à ſcriptoribus. Alioqui Cannæ ignobilis Apuliæ uicus fuit, ut ſcribit Florus memorato loco, & Liuius lib. ſecun. decadis tertiæ.* d *Ad Pæſtum.] Vocis hebraicæ incerta eſt pronuntiatio: Videtur quoq; eam per ſcriptores fuiſſe corruptam. Apud Liuium iam citato loco ſic legimus: Conſul alter ſeu forte, ſeu conſilio, nihil fugientium infeſtus agmini, cum quinquaginta ferè equitibus Venuſiam profugit. Sic ergo hebraica uox* בסתיאה *ut ego illam ſcriptam inueni in exemplari Conſtantinopolitano, ſcribenda eſſet* בנוסיאה *Venuſia. Ptolemæus utriuſque loci meminit & Cannarum & Venuſiæ libro tertio capite primo in fine. Vocat tamen Cannas Canuſium.*

CAPVT XVI.

ABiens autem rursus Scipio in Africam, deuastauit uniuersam regionē illā, pergensq; cōtra Carthaginē, obsedit eam. Mittentes ergo ciues nuncios Romā ad Annibalē dixerūt: ut qd appetis terrā alienā, & finis terrā tuā eripi de manu tua? Nisi illico ueneris & liberaueris nos de manu Scipionis, cogemur aperire portam & tradere in manū eius urbē & uniuersam familiā tuā. Lectis itaq; Annibal literis istis, & dimissa Roma uenit in Epirum ubi stabant naues. Interfecit autē ibi innumeros Romanos, uiros & pueros, quos captiuos apud se habuit. Cumq; transfretasset, occurrit ei Scipio, commissoq; prælio magno deuicit eum Scipio & in fugam egit, occidens in illo certamine animas plurimas, nempe mille uiros. Tribus uicibus percussit eum in prælio, fugientemque Annibalem insecutus Scipio uenit in Aegyptum, & tradidit eum Ptolemeus rex in manum Scipionis. Quem Scipio secum ducens, rediit cum magna gloria in Africam. At Annibal cum uenisset in Africam hausit mortiferum uenenum, sepultusq; est in ea terra. Scipio uero subegit totam Africę terram & etiam omnem locum ubi erant uenæ auri & argenti, creuitq; nomen Romanorū supra omnes gentes terrę. Et hoc est quod prędixit Daniel uir desideriorū: Comedit & comminuit, residuumq; pedibus suis cōculcauit. Ipsi siquidē sunt, q deuorauerunt populū Iudaicum & deuastauerunt Ierusalem.

¶ *Quæ in hoc cap. te de superato Annibale & deuicta Africa compendio scribuntur, omnia à Latinis historicis clariora & ueriora traduntur.*

CAPVT XVII.

CVm itaque audissent senatores Romani robur quod dominus concesserat Iudæis, inito consilio fecerunt societatem cum eis. Est autem hic tenor uerborum epistolæ, quam miserunt Romani ad Iehudam filium Mathathiæ. Quintus Memmius, T. Scipio Manlius principes Romani, Iehudæ consecrato ad prælium & cunctis alijs senioribus Israël salutem. Notum sit uobis quod audiuimus de fortitudine bellorum uestrorum & lætati sumus: & cuncta quę scripsimus de Iudæis, ea quoq; scribemus per uniuersam terram nostram. Et certe proderit uobis quod estis socij nostri magis quam Græcorum, qui uos afflixerunt. Et nos quidem constituimus bellum mouere contra Antiochiam, & ob id festinanter mittite nobis epistolam, ut sciamus qui sint hostes uestri. Hæc sunt uerba fœderis quod percusserunt Romani cum Iehuda. Si imminuerit bellū Romanis, Iudæi iuuabunt eos & non offerent arma bellica hostibus eorum, neq; triticum aut ullum uictum, id quod statuit Consul & trecenti atq; uiginti consiliarij eius. Et rursum si bellum surrexerit contra Iudæos, iuuabunt eos Romani pro uirili sua, & non tradent hostibus Iudæorum arma bellica, aut triticum aut ullum uictum. Et quando Iudæi uenerint ut ipsis opem ferant in tribulatione, non adijcient isti super illos neque subtrahent quicquam, quemadmodum statuit Consul & consiliarij eius. Post hęc factum est, ut terra quiete frueretur quasi octo mensibus. In diebus illis cœpit Iehudas iudicare impios de medio populi sui. In tempore quoque illo habitauerunt in omnibus ciuitatibus Iehuda & in littore maris à Gaza usq; ad Aconē Iudæi & Macedones pa-

nes pariter. Viri Iapho & Iabne facientes malum magnum, deceperunt Iudæos qui erant in medio eorum, suadentes ut ingrederentur naues suas cum uxoribus & liberis, abeuntesq́ luderent cum eis in mari. Porro illi credentes eis abierũt. Cumq́ ueniſſent ad locum profundum, ſubmerſerũt ex eis in mari ducentas animas. Quod cum nunciatũ eſſet Iehudę, fleuit, & prædicans ieiunium abijt ad Iapho & obſedit eam, tradiditq́ eam deus in manum eius. Separans autem de medio eius Iudęos, percuſſit totam ciuitatem in ore gladij, à uiro ad mulierem, & à paruulo ad infantem, & cõbuſſit ciuitatem. Sic quoque fecit Iabnæ. Incẽdit deniq; omnes naues ciuitatum Iapho & Iabnę, & apparuerũt flamma & fumus incendij Ieroſolymis per c ducenta & quadraginta ſex ſtadia, ſicq́ uindicta ſumpta eſt de ſanguine puerorum & mulierum, q ſubmerſi fuerant in mari. Abiens autem inde & perueniens ad deſertum Arabiæ, percuſſit gentem Arabiæ, ſtrauitq́ multos in medio eius, & impoſito eis tributo, reuerſus eſt ad terram Iehuda.

¶ *Primi Machab. octauo & apud Ioſephum lib. 12. cap. 17. ſcribitur, Iudæos audiſſe uirtutem Romanorum & uictorias eorum, & propterea deliberauerunt cum eis amicitias copulare, mittentes Romam Eupolemium & Iaſonem. Cumq́; ueniſſent Romam, ſenatus libenter eos excepit & ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciensq́; ob hoc ſenatuſconſultum, exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit, ipſum aũt tabulis æreis ſcriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum. Neminem ſubiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudæorum, nec alicui bellanti præbẽdum cenſemus triticum, aut naues, aut pecunias: & ſi quis contra Iudæos putauerit eſſe bellandum, ſciat eis nos auxilia præſtaturos. Et rurſus ſi Romanorum quilibet inuaſerit terram, Iudæos eis modis omnibus obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens Iudæorum uoluerit uel addere uel auferre, cõmuni ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Porrò ſub quibus conſulibus hoc ſenatuſconſultum fuerit conditum, neq; Ioſephus neq; primus Machab. exprimit liber. In ſecundo uero Machab. in fine undec. capitis exprimuntur nomina conſulum conformia nominibus hic ſcriptis, niſi quod autor noſter addit Scipionis nomen. a Gaza.] Hanc urbem Hebræi Azam uocant. Acon uero alio nomine uocatur Ptolemais, ambæ in littore maris ſitæ. b Viri autem Iapho.] Duæ ciuitates iſtæ à noſtris uocantur Ioppe Iamnia, deſcribiturq́; hæc eadem hiſtoria 2. Machab. 12. Ioſephus uero eius non meminit. c Ducenta quadraginta ſex ſtadia.] Faciunt hæc 246. ſtadia circiter decem millia Germanica, hoc eſt, iter duorum fere dierum. Porro hiſtoriam de ſuperatis Arabibus translatio noſtra memorato loco ſic explicat: Inde cũ abiſſent nouẽ ſtadijs & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes quinq; millia uiri & equites quingenti. Cumq́; pugna ualida fieret & auxilio dei proſpere ceſſiſſet, reſidui uicti Arabes, petebãt à Iehuda dextras ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos & in cæteris profuturos. Iehudas autem arbitratus uere in mul- tis eos utiles, promiſit pacem, dextriſq; acceptis diſceſſere ad tabernacula ſua.*

CAPVT XVIII.

HInc perrexit contra ciuitatem munitiſſimam, cuius nomen erat Caſpin, in qua multę habitabant gentes, habẽtesq́ fiduciã in ſemetipſis maledixerũt Iehudę, & multa loquuti ſunt cõtra populũ Iſrael, q̃ non cõueniunt ut à nobis narrẽt. Et ait Iehudas: Deus omnipotẽs, q dediſti Iericho in manũ Iehoſuæ ſerui tui p uocẽ clangoris populi tui, da hodie in manus noſtras ciuitatẽ iſtã, ut ulciſcamur opprobria qbus blaſphemauerũt populũ tuũ et deũ eius. Accipiensq́ in siniſtrã ſuã clypeũ ſuũ & extrahẽs gladiũ ſuũ trãſiliẽdo cucurrit ad portã ciuitatis

CAPVT XIX.

POſt ſolennitatē aūt rurſum egreſſus ꝓceſſit cōtra Gorgiā prin/cipē militię Aedom, educēs cōtra eum tria millia peditū & quadringētos equites. Cumq́ꝫ cōgreſſi fuiſſent, ceciderunt quidam ex fortiſſimis Haſmoneis in die illo. Nam uulneratus fuit Doſitheus princeps militię & ꝑcuſſus in humero ſuo, & parū abfuit q̄n retroceſſiſſent electi milites Haſmoneorū. Vidēs ergo Iehudas ſtragē militū ſuorū orauit ad dominū, confortatisq́ꝫ militibus ſuis ꝑcuſſit ex caſtris Gorgię plurimos fuditq́ꝫ in terrā, & clamās ait: Ad te ô Gorgia. Trāſiliensq́ꝫ ad eū extēdit dexterā ſuam ut illū percuteret, at Gorgias cōuerſus retrorſum fugit à facie Iehudę, proiectisq́ꝫ armis ſuis bellicis à ſe euaſit, & non eſt ultrà cognitus uiuus uel mortuus. Sunt tamen qui dicunt illum mortuum in deſerto Aedom. Iehudas uero cōuerſus percuſſit uniuerſam terram Aedom & ſubuertit cunctas ciuitates eorum, adegitq́ꝫ ad tributum. Tunc inuenta ſunt ſculptilia gentilium ſub ueſtimentis militum Iehudę, qui interierant in bello, & cognouit Iehudas quod propter iſtam iniquitatem cecidiſſent, dixitq́ꝫ: Benedictus dominus qui reuelat ſecreta: & cōfortans populum ad ſeruiendum deo in ſanctitate & puritate, reuerſus eſt in Ieruſalem.

¶ *Hic primum monendus eſt hebraicæ linguæ ſtudioſus, literam lamed numeralem referendam ad idē ſubſtantiuū, nempe ad* מאות *ad quod refertur litera daleth. Cōſtituit autem trigeſies centum, tria millia. Ceterū hiſtoria ipſa deſcribitur quoq́ꝫ 2. Mach. 12. Addūtur tamen ibi nōnulla quæ hic in hebræo non ſunt, potiſſimū in fine ſubijcitur, quod oratio uiuorum pro defunctis facta proſit mortuis ipſis in alia uita. Id cum in alio ſcripturæ loco non inueniatur, neq́ꝫ Iudæis in hunc uſq́ꝫ diem in uſu ſit, orare pro his qui iam ſunt ſub iudicio dei, uidetur coronis iſta per audaculum aliquem adiecta. Et ne quiſquam hic garriat, me fidelem hebraiſmi interpretem non extitiſſe, hunc ego ad exemplar Conſtantinopoli à Iudæis impreſſum mitto, quod paſſim hodie apud Iudæos noſtrates inuenitur, quodq́ꝫ ego ſequutus ſum, & ibi inueniet, me alia nō reddidiſſe quā quæ in codice illo inueni.*

CAPVT XX.

FActum eſt proinde cū audiuiſſet Eupator filius Antiochi omnia bella quę geſſerat Iehudas & ciuitates quas ceperat, diſſoluit pactū q̄d inierat cū Iehuda, uenitq́ꝫ cū exercitu magno inſtar arenę, quę plurima eſt in littore maris, habens ſecū currus & equites atq́ꝫ elephantos uiginti duos, atq́ꝫ Lyſiam filiū patrui ſui & populū ualidū, & ingreſſi terrā Iehuda obſederūt Bethar. Clamātes aūt Iehudas & omnes ſeniores Iſraël ad dominū in ieiunio et obſecrationibus, obtulerūt holocauſta & ſacrificia pacificorū. Factumq́ꝫ eſt in nocte, & accepit Iehudas ſecū omnes milites Haſmoneos, irruensq́ꝫ nocte in caſtra regis occidit de fortiſſimis regis quatuor millia, ſed & grādiorē interfecit elephantū. Cumq́ꝫ mane illuxiſſet ordinauit rex aciem contra Iehudam, & factum eſt pręliū magnū. Vidēs aūt Iehudas unū ex elephātis niteſcentē lorica aurea, q̄ cęteros elephātes magnitudine excellebat, ſuſpicatus eſt regē inſidere ei, idcirco exclamauit dicens: Quis eſt in uobis ô pueri? Et aſſiliens Eleazar frater eius, unus ex militibus Haſmonęis, cucurrit cōtra elephantū, ſternens in terrā omnes q̄ ei obuiā uenerūt ex fortiſſimis regis, percutiēs ad ſiniſtrā & dexterā, cadētibus ante ipſum interfectis hinc & hinc. Immergēs itaq́ꝫ ſeſe in mediū ꝓfundi belli, uenit inter pedes elephāti, & fixo in umbilicū eius gladio ſuo, cecidit e/

lephas super eum, mortuusq́ʒ est coram domino & coram populo suo, relinquēs nomen & exemplum fortitudinis atque luctum apud populum suum. Ceciderunt præterea in bello illo de excellentioribus regis octingenti tantum, de reliquo autem populo plurimi & desistens rex à prælio abijt ad tabernaculum suum. Tunc nunciatum est ei à dicentibus: Ecce Philippus rebellionē mouit in terra tua, sed & Demetrius filius Seleuci uenit ab urbe Roma, habēs secum exercitũ ualidum, conaturq́ʒ eripere regnum de manu tua. Quo audito fecit rex pacem cum Iehuda & inijt fœdus cum eo, & osculans eum iurauit tam ipse quàm Lysias filius patrui eius, dixeruntq́ʒ ad eum: Non adijciemus ultrà impugnare Ierusalem cunctis diebus uitę nostræ. Et proferens rex plurimum auri, obtulit munus in domum domini, quæ est Ierosolymis, cepitq́ʒ Menelaum uirum Iudęum qui induxit Antiochum patrem eius, ut ueniens in Ierusalem faceret omnia mala illa quæ fecit. Idem etiam incitauit regem ipsum Eupatorem. Iratus ergo rex contra eum dixit. Apprehendite eum. Fuit autem turris in loco illo, habens altitudinem quinquaginta cubitorum, & iuxtam eam erat immensa congeries cineris & fauillarum. Pręcipienteq́ʒ regē duxerunt Menelaum super turrim & ligatis manibus eius deiecerũt eum, submerseruntq́ʒ in profundos cineres, ubi & mortuus est propter crudelitates & iniquitates atqʒ peccata sua. Nā supra modũ impie egit, faciēs abominationes plurimas ante altare domini, cuius & cinis & fauilla sancta sunt. Punitus itaqʒ est impius ille & suffocatus in cinere, eo quod iustus sit dominus, qui & reddidit ei iuxta uias eius atqʒ iuxta fructum studiorum eius. Abeunte autem rege in uiam suam in Macedoniam, cœpit Iehudas iudicare populum suum & facere iustitiam atqʒ iudicium.

¶ Multi sunt qui describunt historiam huius capitis, nempe Iosephus, Iosippus, autor secundi Machabeorum, idq́ʒ capite 13. & autor primi Machabæorum capite sexto. Causam belli dicit Iosephus fuisse, quod Iehudas conabatur deuastare custodiam arcis Ierosolymitanæ, in qua Macedones & transfugę Iudæi delitescentes, inuadebant illos qui immolaturi ascendebant in templum. Vnde multi ex arce egressi uenerunt ad Antiochum, petentes non debere se despici, dum à contribulibus suis atrocia paterentur, quæ ideo sustinerent, quoniam religione sua relicta, patris eius imperijs obedissent, & nunc pericula sustinerent per Iehudam & uiros eius, necnon & custodes à rege deputati, nisi aliquod ab eo præsidium mitteretur. Hæc audiens adolescens Antiochus ualde iratus est, conuocansq́ʒ duces congregauit exercitum centum millia peditum, equitum uero uiginti millia & elephantos ducentos & triginta quinque. Et cum obsedisset Bethsuram ciuitatem munitissimam, processit contra illum Iehudas Machabæus, non territus ab elephantis gestantibus turres excelsas, à clypeis auro & ære nitentibus, à clangore tubarum & frementi hostium uociferatione, sed fortiter excipiens inimicos, ex eorum precursoribus usque ad sexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius Mauro cognominatus uidens sublimiorem elephantum, ornatum loricis regalibus, & putans in eo sedere regem, accessit ad eum omni uirtute, & multos circa elephantem perimens & sub uentrem ingressus elephantis, eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Iudas autem fortitudinem hostium contemplatus discessit ad Ierosolymam & obsidioni necessaria preparabat. Antiochus autem partem exercitus in Bethsuram misit eamq́ʒ in deditionem accepit, cum reliqua autem uirtute Ierosolymam profectus, obsedit diu Iudæos qui ad templum confugerant. Reliqua uide primo Machabæorum 6 in fine.

Caput

CAPUT XXI.

IN tempore illo uenit Demetrius filius Seleuci habens secũ exercitum Romanorũ & pugnauit cõtra Eupatorem Antiochũ, interfecitq; exercitũ eius & Lysiam filium patrui eius. & regnauit ipse in Antiochia quæ est in Macedonia. Veniens autem ad eum Alkimus sacerdos, uir impius, qui comederat carnes porcinas in diebus Antiochi crudelis, dixit ad Demetrium: Viuat rex. Quousq; non facis iudicium seruis tuis qui sunt in terra Iehudę: Nam inualuit gladius eius in terra, quã occupauit Iehudas filius Mathathiæ, cui adhęrẽt Iudæi qui uocantur Hasidęi. Is occidit nos propterea quod rebelles extitimus legi eorum, & subiecimus nos legi uestrę. Huiuscemodi Alkimus usus mendacijs, flexit illis Demetrij mentem. Mittens namq; Demetrius principẽ militiæ suę & grauissimũ exercitum, nempe centum currus, elephantos & pedites sine numero, destinauit illum in Ierusalem, demandans Iehudę uerba pacifica, dicensq;: Veni & uideamus nos mutuo in amicitia & colloquamur de pace. Quibus uerbis Iehudas non est territus, sed iuit ad Nicanorem, & Nicanor egressus est in occursum eius, amplexãsq; eum, salutauit cũ pacifice. Cumq; attulissent sedes, collocauerunt eas in cõspectu eorum, & sedentes super eas cœperunt loqui de pace. Porrò Iehudas præceperat militibus filijs Hasmonęis, ut afferrent arma sua bellica. Dixit enim, ne forte irruant in nos subito hostes. Astiterũt itaq; ei milites Hasmonęi, sicut preceptũ erat eis. Surgẽtes autem è solijs, reuersi sunt in Ierusalem Nicanor & Iehudas, & non prouocabant sese ad prœliũ, quin magis Nicanor diligebat Iehudam, dixitq; ad eum: Decet ut uir qualis tu es, accipiat uxorem & gignat filios. Accepit ergo Iehudas uxorem & genuit filium. Porro Alkimus uidens amicitiam eorum abijt ad regem, & retulit ei uerba ista. Tunc scripsit rex Nicanori & ait: Nisi miseris mihi Iehudam filium Mathathię uinctum catenis æreis, scias te moriturũ. Quod audiens Iehudas abijt & fugit, egressusq; est noctu ab urbe. Abiens autem clanxit tuba, dans signum pro bello, & collectus est ad eum omnis Hasmonęorum exercitus atq; cuncti milites ᵃ Hasidęi, pergensq; in Samariam mansit ibi. Nicanor uero ingressus in sanctuarium domini, dixit ad sacerdotes: Educite uirum ad me, ut illum mittam ad regem. Iurauerunt sacerdotes dicentes, non uenit huc neq; uidimus eum ab heri & nudiustertius. Ille autem conuicia dicens in templũ domini, spuensq; contra ipsum ait: ego subuertam templum & nõ relinquam in eo lapidem super lapidem, suffodiamq; & euertam omnia fundamenta eius, quibus dictis, abijt furẽs. At sacerdotes plorauerunt inter uestibulum & altare, dixeruntq;: Deus qui habitasti in domo ista à diebus antiquis usque nunc, ubi est solium tuum & scabellum pedum tuorũ, atq; omnis cultura tua, en Nicanor impleuit cor suum, ut blasphemare ausus fuerit domum tuam & ornatissimum sanctuarium tuum, sume quęso uindictã de eo, ut sciant cunctę gentes, sicut locutus est stulticiam ita moriatur ut Nabal stultus.

¶ Habuit Antiochus Magnus duos filios, nempe Seleucum Philopatorem, & Antiochum Epiphanem, & uterq; habuit filium. Seleucus enim habuit Demetrium, & Epiphanes reliquit Antiochum Eupatorẽ. Moriente autem Seleuco filius eius Demetrius non succeßit patri in regno, sed pa-

truus eius Seleuci frater usurpauit regnũ, & post eum filius eius Antiochus Eupator. Quod uidens Demetrius concessit Romã, ut Romanorũ auxilio auitũ assequeretur regnũ. Cumq; ibi nihil egisset, fugiens inde & perueniens ad Tyrũ imposuit sibi diadema, & colligens quosdã mercede cõductos satellites ingressus est aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Comprehendentes uero Antiochum regem cum Lysia, iubente Demetrio interemerunt eos, cũ regnasset Antiochus annis duobus. Conuersi autẽ ad eum multi Iudæorũ maligni uel transfugæ, cũ quibus erat Alchimus princeps sacerdotum, accusabant gentẽ Iudæorũ & Machabæũ, dicentes quod omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores perdidissent, & seipsos extorres proprio solo factos, &c. Quibus uerbis cõmotus Demetrius, misit ducẽ exercitus Bachidẽ & Alkimũ, præcipiens perimi Iehudã & eos qui cum illo erant. Veniens ergo Bachides, misit ad Iehudam quasi loquuturus cũ eo de amicitia uel pace, re uera autẽ dolo uolens eum capere. Ille uero minime credidit, uidẽs eum cum tãta exercitus multitudine adesse. Nihil autẽ Bachides efficiens sed sæuiens inter Iudæos interfectis aliquot rediit Antiochiã ad regem. Tunc Demetrius destinauit Nicanorẽ fidelissimũ amicũ cum exercitu, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat, præcipiens ei, ut nullatenus parceret genti Iudæorũ. Nicanor uero perueniens ad Ierosolymã, pugnare aduersus Iehudam minime decreuit. Dolo autẽ opprimere eum cupiẽs mittit ei uerba pacifica, sed cũ Iehudas insidias intellexisset, exiluit & ad suos confugit. Quod uidens Nicanor, pugnam præparans conflixit cum eo. Sed Iehudas uictum cõpulit ad arcem Ierosolymorũ confugere. Cui descendenti ab arce ad templum, occurentes aliqui sacerdotũ et seniorũ salutabãt eum, & immolationes ostendebant, quas pro rege deo se offerre dicebãt. At ille interminatus est eis templũ deponere, nisi redeunti sibi traderent Iehudã. Et hæc quidem interminatus exiit ab Ierosolymis. Hæc copiosius inuenies 1. Mach. 7. & 2. Mach. 14.

a Hasidæi.] Vox est heb. et nõ latina, ut Nicolaus de Lira exponit, quasi assidue cultui diuino uacãtes. Significat enim חסיד *piũ in deum et proximũ, & sic Hasidæi uocabantur illi Iudæi, qui cõstantes manserunt in obseruãtia legis diuinæ, & nullis minis tyrannorũ poterãt hinc auelli, sicut ecõtra* רשעים *id est, impii, uocabãtur trãsfugæ Iudæi & filii Belijaal, qui gentiliũ ritibus cõsentiẽtes à lege dei recedebãt.*

CAPVT XXII.

PORRO Nicanor quærebat Iehudã in cũctis domibus Ierusalem, misitq; cohortẽ quingẽtorum militũ ad domũ Ricasij senis, qui fuit unus ex uiris Hasidæis, probatus in diebus Antiochi & integer inuentus: nam susceperat in corpore suo plagas & passiones plurimas, uocatusq; fuit pater Iudæorũ & iudex Ierusalem. Factum est proinde cum Nicanor conaretur ostẽdere inimicitias cordis sui cõtra Iudæos, misit ut adducerent senem illum ad se. Et cum nũcij circũdarent domũ ut illum comprehenderent, accepit senex festinanter gladiũ & fixit illum in uentrẽ suum, præcipitauitq; se in mediũ militum Nicanoris. Fugientibus autem militibus & spacij locũ dantibus, cecidit ille in terrã & rursum cõsurgens super pedes suos & pertrãsiens militũ cohortẽ stetit super lapidẽ quendã magnũ, & ob nimiũ à se effusum sanguinẽ amẽs factus, apprehendit manibus suis propria intestina & proiecit super milites, inuocatoq; domino mortuus est et additus populis suis. Et cũ Iehudas audisset huiuscemodi sermones, succẽsus furore misit ad Nicanorẽ dicens: quãdiu accingis te? Egredere in agrũ & ostendam tibi uirũ quẽ etiã intra penetralia quæsiuisti. En is expectat te in cõualle et planicie. Congregans ergo Nicanor omnes copias suas, abijt in occursum Iehude die sabbati. Iudæi autem qui comitati fuerãt Nicanorem dixerũt ad eum: Obsecro domine, ne quid temere agas, da gloriã ei qui instituit diẽ sabbati. Ait Nicanor, & quis instituit eum? Responderũt: Deus cuius sedes est in cœlis, &

lis, & qui dominatur in uniuerso mundo. At Nicanor blasphemans loquebatur uerba execrabilia, quæ scribi non conuenit. Quod cum audisset Iehudas ait ad commilitones suos: quousque ocio torpemus & nõ procedimus ad bellum, sumentes ultionem de conuiciatore & blasphemo illo? Quis est canis ille mortuus & abiectus, qui audet opprobria dicere in eũ qui est robur & decus Israelis? Proficiscens itaque Iehudas uenit contra Nicanorem in ira & zelo magno, & Nicanor quoque egressus est in occursum eius cum populo graui & manu robusta, & clamans Iehudas ad dominũ ait: Domine deus meus, tu misisti angelum ad castra Sanherib extra ciuitatem, qui te blasphemauerunt, & percussisti ex eis centum octogintaquinque millia ad internitionem, & percussorem quidem non uidimus usque in hunc diem. Et nunc dominator cœlorum mitte angelum tuum bonum ante faciem nostram, ut illi timeant qui uenerũt cum blasphemia contra sanctum populum tuum. Quibus dictis cõgressi sunt ipsa die, factumque est certamen magnum, ualidum & uehemẽs, & uidit Iehudas in ipsa pugna Nicanorẽ habentẽ in manu sua gladium euaginatum, clamansque ait: contra te ô Nicanor. Et cum curreret contra illum in uirtute furoris sui, auertit Nicanor humerum suum & fugit à facie Iehudæ. At Iehudas apprehendit eũ percussitque gladio suo & dissecuit in duas partes, deijciẽs ipso ictu in terram. Prostrati sunt quoque in illa pugna de populo Macedonum triginta millia, & qui residui manserunt fugerunt, persecutusque est eos Iehudas eundo & tuba clangẽdo. Et egressi Israelitæ de singulis ciuitatibus in occursum eorum, percusserunt eos atque contriuerunt, ut ne unus quidem ex eis reliquus maneret. Venientes autem ut spoliarent cadauera, inuenerunt aurum & lapides preciosos atque purpuram in copia, & abscindentes caput Nicanoris & brachium eius quod ille extẽderat contra templum, suspenderunt ea contra portam: unde & porta illa denominata fuit Porta Nicanoris usque in hunc diem, lætatusque est populus ualde & laudauerũt dominum per manus Dauid regis Israel, quoniam bonus, quoniam in æternum pietas eius. Sed & à die illa & deinceps obseruauerũt diem illum festiuum & iucundum per conuiuia, tertiadecima scilicet die mensis Adar, die uno ante Phurim, id est, urnarum. Iudicauit proinde Iehudas uniuersum populum suum faciens iudicium & iusticiam in terra.

¶ *Prima pars huius capitis habetur quoque secundo Machabeorum 14. in fine, appellaturque ibi senex ille qui se ipsum interfecit Razias, de quo in hunc modum ibi scribitur: Cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, et turbæ intra ostia irrumperent, audacter recurrens ad murum, præcipitauit semetipsum uiriliter in turbas, quibus locum uelociter dantibus casui eius, uenit per mediam ceruicem. Et cum adhuc spiraret accensus animo surrexit. Et cum sanguis eius magno fluxu deflueret, grauissimisque uulneribus esset saucius: cursu turbam pertransijt, et stans supra petram quandam præruptam, et iam exanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus proiecit supra turbas. Huius historiæ non meminit primus Machabeorum, neque Iosephus neque Iosippus. Quæ autem sequuntur de expugnatione Nicanoris, ea ab omnibus describuntur, primo scilicet Mach. 7. et 2. Mach. 15. et apud Iosephum lib. 12. antiquitatum cap. 16. In numero tamen interfectorum discordant. Et cum omnes in hoc consentiant, Iehudam interfecisse Nicanorem, solus Iosippus scribit illum uiuum comprehensum et sub fœdere dimissum, reuersumque cum confusione faciei ad regem. Per mensem Adar intellige lunationem proxime æquinoctium uernum antecedentem. De Phurim, id est, urnis, habes supra in historia Esther.*

CAPVT

CAPVT XXIII.

Factumq́ eſt poſt reuolutum annum, ut appropinquarent dies mortis Iehudę & preciperet dominus Iehudæ ut clauderet diē ſuū, colligereturq́ ad populos ſuos Haſidæos. Obruit autem eum Bachides cum triginta millibus fortium Macedoniæ, ſubito ſcilicet irruens in Iehudam, habitantem in Lęſem & habentem ſecum quaſi tria millia uirorū. Et cum fugeret omnis populus à Iehuda, remanſit ipſe ſolus & fratres eius atq; octingenti electi milites, qui nō auerterunt facies ſuas, neq; cōuerterunt ceruicē ſuam ad fugam, ſed erant omnes probati milites, adherētes Iehudæ in omnibus certaminibus quę fecit cū gentibus. At Bachides uenit cum quindecim millibus, dextrū tenēs prælij latus & ad ſiniſtrū latus ordinauit reliquas copias, nēpe alia quindecim millia, canentesq́ tubis cōtra Iehudā, à dextra & ſiniſtra terruerūt Iehudā. Cumq́ immineret Iehudę graue bellū à fronte & à tergo, & cognoſceret quod Bachides ſtaret ab illa parte & fortiſſimi milites eius ſecū, tenentes cornu dextrum clangentesq́ tubis, tranſilijt in medium eorum, adhęſerūtq́ ei quidam ex ijs qui in Haſmoneis animoſiores erant, & pergēs contra Bachidē ingrauatum eſt bellum ſupra modū. Et à principio quidē prælij fuſi ſunt interfecti in terrā duo millia. Et cū Iehudas in ipſo certamine uidiſſet Bachidem, ſtans in medio bello intra turbam, cucurrit in uirtute feruoris ſui ad eum, & cædens milites illius ſtrauit innumeros in terrā, pręſertim eos qui cōtra ſe ueniebant, gladium uibrās ad dextram & ſiniſtrā, multiplicatusq́ eſt numerus interfectorū quos Iehudas interemit in die illa, ita ut cogeretur Iehudas ſuper eos incedere & calcare eos ueluti iter. Accedens autem Iehudas ad Bachidem, habebat gladium acutum, latum, euaginatū & plenū ſanguine, timensq́ Bachides faciem eius, nam erat facies eius ueluti aſpectus leonis in die quo inhiat prędæ ſuę, quando ſcilicet tremor & horror paret ex facie eius, & uertens Bachides ceruicē ſuā, fugit per uiā Aſoti. Perſequens autē cū Iehudas, percuſſit in ore gladij omnes qui ex quindecim millibus cum illo erant, ſternens eos in ipſo certamine. Bachides aūt fugiēs ſaluatus eſt in Azoto, & exercitus qui erat à tergo Iehudę, deprehendit illū feſſum & laſſum, & Bachides rurſus egreſſus de ciuitate, inſtaurabat undique bellum, & ceciderunt plurimi interfecti, quin & Iehudas filius Mathathię cecidit in die illa inter plurimos illos quos ipſe interfecerat. Accipiētesq́ eum Simeon et Ionathā fratres eius, ſepelierūt eum in monte Modaith, & planxerunt eum omnes Iſraëlitę multis diebus.

¶ Demetrius nūciata ſibi morte Nicanoris, rurſum ad Iudæam Bachidem cum exercitu deſtinauit. Bachides ergo alacriter cōtra Iehudā feſtinauit cū peditū 20. millibus & equitū duobus millibus. Iehudæ uero fuerūt omnes duo millia. Sic enim habetur 1. Mach. 9. et apud Ioſephū. Milites uero qui erant cū Iehuda, uidentes Bachidis multitudinē, reliquerūt tentoria & fugerūt omnes præter octingentos, cum quibus Iehudas non dubitabat pugnā cōtra Bachidem cōmittere. Et quāquam illi quoq; ſuaderēt diſcedendū & uitandū periculū, non hoc, inquit Iehudas, uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudē, ſed licet omni modo immineat perire pugnātem, fortiter ſtabo, omnino uiriliter perferēs futura pericula. Poſt hæc ambobus cōſtanter certātibus, prælū uſq; ad occaſum ſolis extēſum eſt. Vidēsq; Iehudas Bachidē in dextro cornu, inuadit illā partē exercitus, ordinē eorū diſrupiū & medios ad fugā cōuertit. Quod uidētes ij qui erāt in cornu ſiniſtro, circūuenerūt Iehudā ut effugere non poſſet. Ille aūt ab hoſtibus circūſeptus, ſtans pugnabat cum ſuis, multosq; interficiens

aduerſariorum

aduersariorũ & tandem percussus interijt. Et talis quidem finis inuenit Iehudam, uirum fortem & magnum, bellicosum & mandatorum patris sui memorem, & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus magnam sibi gloriam & monumenta seruauit, liberãs gentem suam à Macedonum seruitute. Tenuerat autem cum ducatu sacerdotij principatũ tribus annis. Secundum Iosippum regnauit super Israël sex annis.

HISTORIARVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS, EXplicans gesta Machabæorum siue Hasmonæorum à morte Iehudæ usq; ad Antipatrum alienigenam & Iulium Cæsarem. *Caput I.*

Actum est autem post mortem Iehudæ ut multiplicarentur undiq; hostes contra populum domini, & potitus est Ionathan principatu fratris sui, functusq; simul sacerdotio septẽ annis. Veniens enim Ionathan in Ierusalem suscepit principatum fratris sui, & inde abiẽs cum uiris paucis uenit ad Iordanem. Quod uidẽs Bachides persecutus est eum cum graui exercitu. Venit namque contra eum [a] in die sabbati & coëgit eum in angiportum iuxta Iordanem. At Ionathan uidens se cogi à Bachide ad aquas, transnatauit aquas, ipse & uiri eius. Cumq; præuenisset eum Bachides & uniuersus exercitus eius, & cõclusissent eum, cœpissentq; pugnare contra eum ex omni parte, extendens Ionathan manum suam ut percuteret Bachidem, adegit eum retrorsum, cedereq; fecit. Et per hunc modum [b] penetrauit Ionathan castra Bachidis, & fugiens uenit [c] in Beersçba quæ est in deserto, & instaurauit ruinam ciuitatis. Sed Bachides erigens cõtra illum fortalicium excellum, obsedit ciuitatem diebus multis oppugnauitq; uehemẽter habitatores eius. Tunc dixit Simeon: Quàm diu uolumus pati uitam istam malam? Quare nõ magis eligimus mortẽ & egredimur cõtra hostes nostros? [d] Egrediẽs itaq; Ionathan noctu, irruit in tabernaculũ Bachidis & interfecit [e] Adarahan & fratres eius qui fuerũt cum Bachide. Simeon uero aperuit portam, & stipatus manu ualida, militibus scilicet Hasmonæis, egressus percussit castra Bachidis cæde magna & combussit arietes & cunctos aggeres. Fugiens autẽ Bachides euasit in desertũ & persequẽs eum Ionathan atq; fratres eius, apprehendit eum. Et precatus est eos Bachides, promittens se redditurum ea quæ captiua abduxerat, iurauitq; eis. Tunc dimiserunt eum, & ille restituta captiuitate non adiecit redire in terram Iehuda. In tempore illo confirmatus est principatus in manu Ionathan, indicauit'que populum suum, habitãs confidenter & bella gerens per circuitum contra hostes suos. Egressus namque est cõtra Antiochum regem, & separato populo in angulum alium, circumambulabat ipse, & uenerunt [f] principes Antiochi contra eum in loco quodam medio inter Simeonem et filios eius, percussit'que Simeon omnem exercitum Antiochi magnum qui uenerat contra se, & non est saluatus uel unus

unus ex eis. Habitauit ergo Israēl cōfidenter cunctis diebus Ionathan, unusquisq; sub uite & ficulnea sua. Et [g] mortuus est Ionathan atque collectus ad populos suos, functusq; est sacerdotio Simeon frater eius & pręfuit principatui ipse & filij eius.

¶ *Amisso strenuo duce Iehuda Machabeo noua mala quatuor integris mensibus surrexerunt contra Iudæos. Nam transfugæ Iudæi, transgressores patriæ legis, uenerunt contra eos & undiq; pessime uastabant. Adiuuabat maliciam eorum fames, quæ tunc omnem occupauit prouinciã, ut multi propter inopiam necessariorum transfugerent ad Macedones. Qui autem pij erant in populo, adeuntes Ionathan, ducem illum ordinauerunt. Quod Bachides audiens, & timens ne regi uel Macedonibus pericula cōcitaret Ionathan, sicut olim Iehudas, dolo eum interficere statuit. Quod cum Ionathan non lateret fugit cum suis in desertum ad lacum Asphar, misitq; inde Iohannem fratrem suum ad Nabathæos Arabes, qui amici Iudæorum erant, ut apud ipsos deponerent suppellectilem. Sed Iohannes per insidias in itinere captus, interfectus est cum omnibus socijs suis atque direpta omnia quæ portabãt. Hæc historia scribitur primi Machab. nono: ubi etiam habetur quomodo Ionathan ultus est fratrem suum Iohannem, interficiens filios Amarei in ciuitate Medaba.*

a In die sabbati.] Obseruabat hostis diem sabbati, & tunc uenit contra Ionathan tanquam non in ea pugnaturum propter legem. b Penetrauit castra.] Non sine hostium damno. Nam ut dicitur 1. Machab. 9. Ceciderunt de parte Bachidis in die illa mille, secundum Iosephum uero, duo millia. c Beersæba.] Translatio nostrà uocat locũ illum Bethbasem, Iosephus uero appellat Bethalagam uillam. d Egrediens noctu.] Ionathan furtim egressus in prouinciam, congregauit manum multam, & nocte Bachidis inuadit exercitum, occisisq; multis Simonem fratrem fecit cognoscere aduentum suum. e Adaraban.] Nostri uerterunt, Odomiram. f Principes Antiochi.] Quod Ionathan arma mouerit contra Antiochum deleueritq; exercitum eius, neq; in primo Machabæorum neq; in 13. libro Iosephi habetur. Id quidē habetur 1. Machab. 10. in fine quod Ionathan et Simeon frater eius percusserint exercitum Apollonij ducis Demetrij cæde magna, sternentes ferè octo millia.

g Mortuus est Ionathan.] Post multa scilicet egregia facta, quæ describuntur primi Machab. 10. 11. & 12. hic autem omittuntur. Quomodo autem mortuus & interfectus fuerit insidijs & fraudibus Tryphonis, qui regnare cupiebat, patet ex fine duodecimi capitis primi Machab. Ne autem uarietas nominum regum tibi imponat, uolo hic ob oculos ponere successionem eorum ab Antiocho Magno.

	b Seleucum Philopatrem, filius eius	*e* Demetrius, cuius filius	*g* Demetrius cognominatus Nicanor	*i* Antiochus filius uel secundum Iosephũ frater Demetrij Soter & Pius cognominatus
a Antiochus Magnus genuit				
	c Antiochum Epiphanem seu nobilem, cuius filius	*d* Antiochus Eupator, cuius filius	*f* Alexander Epiphanes seu nobilis cuius filius	*h* Antiochus, cuius dux Tryphon

Literæ ostendunt ordinem regnantium. Antiocho enim Magno successit Seleucus primogenitus, & quanquam is haberet filium cui regnum debebatur, repellebatur tamen filius per patruum Antiochum nobilem, tyrannum maximum, cui successit filius eius Antiochus Eupator. Quo amoto, Demetrius occupauit regnum: Demetrium uero interficiens Alexander, auitum recuperat regnum, fitq;

gener

gener Ptolemei regis Aegypti. Sed paulo post Ptolemaeus ablatam filiam tradidit Demetrio Demetrij filio, & Alexandrum in exilium pellit, ubi & capite truncatus est. Antiochus ergo filius eius adolescens rediens in regnum imponit sibi diadema, quem tamen dux & tutor eius Tryphon occidit & conabatur loco eius regnare 1. Machabaeorum 13.

CAPVT II.

Ptolemaeus aūt gener Simeonis occidit Simeonem in cōuiuio, tollensq́ uxorē eius & duos filios eius ligauit eos catenis aereis. Dies autem quibus praefuit Simeon populo domini fuerunt septem anni, mortuusq́ positus est ad populū suum. Reliqua uero gesta eius, prçlia eius & bella fratrum eius, nónne hçc scripta sunt in libro Hasmonaeorū atq́ in libro regum Romanorum? Caeterū epistolas quas miserunt ad Romanos & ad gentem Persarum non curauimus adscribere. Cum aūt Ptolemaeus occidisset Simeonem, misit ut etiam occideret Iohannem filium Simeonis, qui cognominabaī Hyrcanus. Is enim cum occidisset Hyrcanum regem quēdam magnum tēpore Simeonis patris sui, uocauit Simeon nomen Iohannis filij sui Hyrcanū, ob robur & uirtutē eius. Cum itaq́ Hyrcanus audisset interemptum patrem suum, fugit in Gazam, & persecutus est eum Ptolemaeus, peruenitq́ ad portas ciuitatis Gazae. At Gazitae claudentes portas non intromiserunt Ptolemaeum, ne quicquam mali faceret Hyrcano. Recedens ergo Ptolemaeus uenit ad Digonam, mansitq́ ibi. Post haec factum est, ut susciperet Hyrcanus principatum patris sui, & oblatis holocaustis atq́ sacrificijs eduxit exercitum contra Ptolemaeū sororium suum, deuicitq́ eū in certamine. Et cū Ptolemaeus clausisset ciuitatē nomine Digonā, accessit miles & oppugnauit ciuitatē armis bellicis, ariete ferreo, catapultis & alijs multis atrocibus instrumentis, uenitq́ ciuitas in obsidionē. Quod uidēs Ptolemçus duxit matrē Hyrcani & fratres eius super murū, q erat iuxta turrim, & ligās eos in oculis eius, flagellauit eos atq́ omni genere uerberū durissime torquebat eos. Quod cū uidisset electus iuuenis Hyrcanus, cōmota sunt uiscera eius erga illos, flensq́ planctu magno & sopiēs incendiū belli cessauit oppugnare ciuitatē. Mater uero extēdens manus suas precabaī filiū suū, non ut indulgeret aut misereret, sed ut foueret flammā belli, çderet sonitū buccinç, reduceret arietē, erigeret propugnaculū, multiplicaret & fortificaret fundas, extēderet arcus, spargeret sagittas, interficeret animas, suffoderet & deijceret murū, caperet hostē atq́ sumeret ultionē. Dixit praeterea: ego in morte mea uindictā faciā in illo hoste meo, nec cupio cōmutare mortē istam pro morte alia. Age igitur uiriliter fili uteri mei & fili uoti mei, instaura bellū cōtra ciuitatē istam, subuerte eam & ulciscere patrē tuū in genero suo hoste pessimo, & ne obliuiscaris ꝑpter matris tuç cōmiserationē occisionis sancti patris tui, neq́ sic parcas matri tuç ut obliuiscaris patris tui & peccati cōmissi in deum tuum. Factum itaq́ est, cum audisset Hyrcanus clamorem matris suae & uerba eius, succensus est furor eius, praecepitq́ militibus ut clangerent tubis, strepitum fortem excitarent, clamorem resonarent, arcus extenderent, spicula emitterent, fundas multiplicarent, extruerent machinamentum atque erigerent propugnacula. Adducto itaque ariete concusserunt murum & turrim, ita ut ciuitas minaretur ruinam, coepitq́ populus uociferari ex ciuitate. Sed & Ptolemaeus ualde angustiabatur, ducensq́ matrem

Hyrcani & fratres eius super turrim illã quæ ariete quatiebatur, flagellabant eos uerberibus duris, dixitq; se illos præcipitare extrà, nisi Hyrcanus desisteret à ciuitate. Videns itaq; adolescens plagas & uerbera matris suæ, commota sunt uiscera eius ad fletũ. Et ait rursum mater eius: Ne fleueris, sed urge bellum tuum, & nõ langueſcat cor tuum. Quod si commouentur uiscera tua super matre tua, quare nõ magis commouentur affectiones præcordiorũ tuorum, & recordaris interfectionis patris tui, sumis'que ultionem eius de hoste eius? Et quidem dum adolescens recordaretur patris sui, succẽdebatur in eo furor eius, & zelo incitatus oppugnabat ciuitatem manu excelsa: & rursum cum matrem suam aspiceret atq; fratres in afflictione positos, retrahebat manum suam ab inferenda obsidione & perditione, matris & fratrum cõmiseratione illum ad id urgente, sicq; nesciebat quid ageret. Cum recordaretur patris feruebat ira, & cum aspiceret matrem cruciabatur ab intra, in corde grauius sustinens bellum quàm foris contra ciuitatem. Nam dixit apud se: in me redũdat omne malum quod hostis facit matri meæ. Cõtigit autem in diebus illis ut aduenirer annus septimus, annus remissionis, quẽ Iudæi celebrem dicunt, obseruantes eum sicut diem septimum, & idcirco soluit Hircanus obsidionem & uenit Ierosolymam. Tunc inualuerunt in Ptolemæo crudelitates eius supra modũ, nam fecit occidi matrẽ Hyrcani & fratres eius, fugitq; ipse in Philadelphiam.

¶ *Quomodo Simeon fuerit institutus dux Iudæorũ & summus sacerdos, habetur 1. Mach. 14. & quomodo se gesserit in principatu, declaratur capite 15. & in principio capitis 16. in cuius fine quoq; signatur quomodo dolo circũuentus perierit. Hic magnificus princeps uicinos Iudæorum aduersarios feliciter superauit, Gazaram, Ioppen & Iamniam ciuitates deuastauit, arcem Ierosolymitanam, quã tot annis hostes Macedones & transfugæ Iudæi inhabitauerãt, deposuit, ne forte inimicis ut antè refugiũ fieret. Quod cum fecisset, utile putauit etiam montẽ super quẽ arx cõstituta erat destruere. Quo omnes ingressi, montẽ destruebant, & nec die nec nocte cessantes per tres annos, deposuerũt eum ad solum, campumq; planissimũ fecerunt, ita ut eminentius templũ excelleret arce uel mõte depositis. Hæc Iosephus cap. 9. libri 13. Hic itaq; Simeon cũ annis octo principatũ sacerdotij tenuisset, moritur in conuiuio per insidias Ptolemæi generi, qui uxorẽ eius cũ duobus filijs captẽs & uinctos habens, misit tertiũ Iohannem, qui & Hyrcanus uocabatur, ut occideretur. At ille id sentiens euasit periculũ & ad ciuitatẽ festinauit, confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odiũ. Properantẽ uero per aliam portã Ptolemæũ intrare, populus expulit, nam iam Hyrcanũ receperat. Hinc Ptolemeus ad quoddã castellum nomine Dago in Hericho discessit. Accipiẽs autem paternũ principatũ Hyrcanus, deum hostijs placauit, & ita cõtra Ptolemæi militiã produxit exercitum. Et cum ad locũ peruenisset, in alijs omnibus hostem circũueniens præualebat, uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens in prospectum eius torquebat, & præcipitare minabatur si non ab obsidione discederet.*

CAPVT III.

POrrò Antiochus retinẽs inimicitias cõtra Simeonem, quod occidisset duces eius, & congregans populum multũ instar harenæ, processit contra Iudæam manu extenta anno quarto regni sui, qui fuit annus primus Hyrcani regis Iudæorum. Et clausit Hyrcanus urbem. Antiochus uero oppugnauit eam, nempe Ierusalem, multis diebus, nec quicquã potuit efficere propter murorũ altitudinem atq; munimenta Ierusalem & proptèr obsessorum robur atq; uirtutem.

Extinxit

Extruxit autẽ Antiochus ab Aquilone turres numero cẽtum triginta, tectis illorũ in altitudine æquales, disposuitq́ super eas ordines militum suorũ, & suffodiẽs murũ Ierusalem, deiecit eum in terram. Tunc Iudæi dantes signum magni clangoris & uersi contra ruinam muri, percusserunt omnes Macedonum milites, qui ausi fuerant ingredi urbem. Et egredientes per muri rupturam, bellũ gesserũt cõtra Antiochi exercitũ, strauerũtq́ plurimos de castris eius, & fugere coẽgerũt eos ex castris regis & turres deiecerunt quas Antiochus fecerat, ut etiam Antiochus coactus fuerit recedere ab urbe uiginti stadijs, & in alio loco sua cõstituere castra. Et cũ festi dies tabernaculorũ uenissent, quos populus domini celebrare & obseruare tenebatur & offerre holocausta, sacrificare hostias, & immolare uictimas, atq; laudare deũ cum quatuor arborũ speciebus, misit Hyrcanus nũtios ad Antiochũ dicens: da nobis inducias octo dierũ, ut celebremus solẽnitatẽ domini dei nostri. Respondẽs aũt Antiochus ait: celebrate solennitatẽ uestrã, & cõcedite mihi quoq; partẽ apud uos. Et destinauit munus domino, taurũ scilicet, cuius cornua auro uestiuit, & pocula argẽtea & aurea plena aromatib. & totũ istud munus in templum domini missum acceperũt ianitores & obtulerũt sacerdotibus, sacerdotes autẽ leuauerũt ipsum in sanctuario. Fuit ergo rex iste Antiochus multo beneficentior impio Antiocho Epiphane. Ille enim cum obtinuisset Ierusalem, ueniens in templum domini in nulla re beneficus fuit, sed porcum iugulauit in tẽplo domini & inquinauit altare carne suilla, proiecitq́ eã in omnes angulos templi, quapropter & dominus percussit eum. Mortuus est enim in infirmitatibus pessimis, sicut supra scripsimus. Iste uero Antiochus, pius uocatus, non fecit sic Israẽli, sed honorauit templum. Vnde & rebelles extiterũt Iudæi Epiphani, & nõ seruierũt ei sicut isti qui pius fuit uocatus. Fuit etenim uir misericors. Videns ergo Hyrcanus quod Antiochus ex corde coleret dominum, misit ad eum nũcios, qui cum eo percuterent fœdus, quibus ille consentiens inijt fœdus. Et accipiẽtes eum secũ in Ierusalẽ, fecit ei Hyrcanus atq; seruis eius conuiuium maximum, donauitq́ ei trecenta auri talenta. Ille uero egressus abijt in terrã suam. Et Hyrcanus quæsiuit atq; sciscitatus est thesauros aureos & aperuit unum ex sepulchris Dauid regis Israẽl, & sustulit inde tria millia talenta aurea, sed multo plus ibi relinquens.

¶ Antiochus iste cuius in hoc cap. fit mẽtio, descẽdit à Seleuco, quartus ab eo in ordine. Vide supra cap. 1. Reliqua omnia eisdem ferè uerbis scribuntur apud Iosephum cap. 15. libri tredecimi.

CAPVT IIII.

Rex autem Antiochus discedens à Ierusalem profectus est contra Arsac regem Persiæ, abijtq́ cum eo rex Hyrcanus. Sic enim inueni. Sunt & alij historici qui sic scripserunt, & præsertim sic scriptũ inueni in libro Nicolai Damasceni. Egressus igitur rex Antiochus ut pugnaret cõtra Arsac, habuit secum Hyrcanum, uenientesq́ ad Lycũ fluuiũ pugnauerunt cum Adanino duce exercitus Arsaces in prælio regis Persarũ, fugantesq́ eum percusserunt plurimos de exercitu Persarũ. Vnde & Antiochus extruxit ibi ad sui ostẽtationem ædificium magnum, nomẽ fortitudinis post se relinquens. Profectiq́ sunt inde, ut irent contra Arsacen, sed Hyrcanus egressus, biduo morã fecit in itinere propter sabbatum & propter solennitatem Pẽtecostes, quæ mox secuta est sabbatũ,

ob hunc inquam causam fecit morā duobus diebus. Antiochus uero solus cum exercitu suo progressus, noluit secum habere Hyrcanū, ne ille sibi asscriberet uictoriā contra regē Persię. Irruens itaq; Antiochus in Arsacen regem Persiæ, iniit prælium cum eo, cecideruntq; multę gentes de Gręcis in conflictu illo. Sed & rex Antiochus clausit diem suum in pugna illa. Hyrcanus autem uidens Antiochum mortuū, destitit progredi contra Arsacen, sed expeditionē parauit in Syriā Zoba, ueniens cōtraq; [a] Medabam obsedit eam sex mēsibus, & deus tradidit eā in manū eius, & facta est ei seruiens sub tributo. Inde uero proficiscens cōtra Sangar, obsedit & cepit eam. Hinc abiens uenit contra Sichimā & percussit eam, eo quod non aperuisset ei. Percussit quoq; montem Gerizim & subuertit tēplum quod fecerat Sanabalat [b] socer Manassis sacerdotis fratris Iddo principis sacerdotum, & subuertit ipsum, anno ducentesimo postquā conditum fuerat, ex fundamentis. Percussit præterea Cuthæos de mōnte Samariæ, & proficiscens inde uenit in terram Aedom & percussit [c] Debiram atq; Mareſam ciuitates Idumæorū, humiliauitq; superbiam Aedom, subijciēs eos seruituti tributi usq; ad tempus captiuitatis. Vinxit enim & ligauit eos, cōpedibusq; circumcisionis cōstrinxit eos, circumcidens carnē præputij eorū, & ab illa die & deinceps fuerūt circumcisi & obseruabant legē Iudæorū usq; ad tēpus captiuitatis. In hūc modū fecit rex omnibus gentibus quas deuicit. Cum itaq; deus prosperum faceret iter eius, misit Romam nuncios ad innouandū fœdus cum principibus Romanis. Hæc aūt sunt uerba fœderis quę miserūt principes Romani ad Hyrcanū filiū Simeonis regē Iudææ: Fannius filius Marci, Lucius Manlius filius Memmij, Caius Sempronius filius Falerni, principes Romani ex [d] senatu nostro, Hyrcano regi Iudæę pax. Notum sit tibi quod epistolas tuas accepimus & amicabiliter legimus, atque de salute tua interrogauimus legatos tuos Dositheum & Apolloniū & Diodorum, uiros bonos & prudentes, honorauimusq; eos & collocauimus eos iuxta nos in senatu, & quicquid postulauerunt à senatu id concessum est eis à senatu & à nobis, nam omnes terræ, quas rapuit Antiochus, cuius gesta cessanť, & ciuitates quas cepistis in prælio, uestræ sint. Scripsimus quoq; epistolā ad omnes gētes, ut suscipiāt nuncios uestros honorifice quos misistis ad nos, misimusq; cū eis nunciū nostrū Fanniū, & dedimus ei literas. Cōmisimus etiā ei quędā, quę uerbotenus loquatur ad uos, præsertim uerba pacis, quę demandauit cōsul & trecēti atq; uiginti cōsulares eius.

¶ *Arsaces qui hic rex uocatur Persidis, apud Iosephum uocatur rex Parthiæ. Ducem uero regis Parthiæ qui hic Adaninus appellatur, idem Iosephus Indathim nominat.* a *Medabam.*] *Hyrcanus cognita morte Antiochi, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit, arbitratus eas imparatas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam sexto mense cepit Medabam, deinde Samogam, quæ hic Samgar uocatur.* b *Socer Manaßis.*] *Indicauimus supra libro secundo, capite ultimo, quod Alexandri Magni mandato Sanaballat dux condidit templum in monte Garizim propter Manaßen generum suum fratrem Iddo (hunc Iosephus appellat Iaddi) principis sacerdotum.* c *Debiram.*] *In Iosepho est, Aboram. Porrò hic qui & apud Iosephum Cuthæi uocantur, à Iosippo* מינים *id est, heretici seu schismatici appellantur.* d *Ex senatu nostro.*] *Sicut Latini à sene uel senio senatum faciunt, ita Hebræi usurpant dictionem* ישיש *aliquando pro principe senatus & nonnunquam pro senatu ipso.*

CAPVT

CAPUT V.

IN diebus illis fuit pugna inter regē Macedoniæ & fratres eius: Hyrcanus uero & totus exercitus eius castra posuerat cōtra Samariam, obsidebatq́ eam, extruens per circuitū eius propugnacula, & fuit tanta fames in Samaria, ut Samaritæ & Cuthæi ederent cadauera in uiam abiecta. Abiens autem rex Hyrcanus uenit in Ierusalem propter ieiunium propitiationis ut expiaret populū domini, nam fuit rex & sacerdos, & reliquit duos filios suos in oppugnatione Samariæ, quorū unus uocabatur Antigonus & alius Aristobulus. Cōtra hos ergo ascēdit Antiochus rex Macedoniæ, ueniens ut opem ferret liberaretq́ Samariam de manu filiorū Hyrcani, initoq́ cū eis conflictu & bello ingrauescēte fugit Antiochus rex à facie filiorū Hyrcani & peruenit in urbem Scythopolim. Interim aūt fuit Hyrcanus in sancto sanctorū orans pro populo Israëlitico. Et cū recordaret̄ filiorū suorū sollicitusq́ esset ne forte caderēt in gladiū Antiochi, audiuit sonū uocis clamātis & dicētis intra sanctū sanctorū: Ne timueris neq́ contristeris aut sollicitus sis de filijs tuis ô sacerdos Hyrcane, sed perfice hodie ministeriū tuū, quoniā ingressus es in pace & egredieris quoq́ in pace. Egressus itaque Hyrcanus de loco sancto, audiente populo retulit omnia uerba ista, sed populus nō credidit. Mittētes aūt equites in Samariam ad exercitū, deprehenderūt uerba Hyrcani esse uera, ut ipse retulerat. Porrò Cuthęi miserunt pro auxilio ad filiū Cleopatrę reginę Aegypti, cui adiuncti Callimāder & Epicrates principes Macedoniæ, uenerunt ut eruerent Samariam de manu filiorū Hyrcani. Et egressus Hyrcanus de Ierusalē cōtra exercitū Aegyptiorū, percussit eos cæde maxima, strauitq́ ex eis plurimos, quin & Callimāder occubuit ibi, reliqui aūt fugerūt & euaserūt, nec adiecerūt denuo reges Macedonū & reges Aegyptiorū opē ferre Cuthæis & Samaritis. Cōuersus itaq́ rex uenit in Samariā, obseditq́ eam anno uno, et tradidit eam deus in manum eius. Qua obtēta, percussit in ea omnes masculos, & euertit cūcta habitacula eorū. Sed & Cleopatra regina Aegyptia mouit principes Aegypti ab exercitu suo, & fecit duces exercitus sui Helkiam & Hananiā. Nā peccauerat cōtra eam Lathyrus filius eius. Et relinquētes Aegyptij reginam, sociati sunt Lathyro. Egressus autē Hanania & Helkia, inierūt pugnā cū eis strauerūtq́ eos, & fugiens Lathyrus uenit in insulā maris Cyprū, mansitq́ ibi. Porrò Hyrcanus pugnās cōtra omnes hostes suos per circuitum humiliauit eos, habitauitq́ Israël cōfidenter in diebus Hyrcani, unusquisq́ sub uite sua & sub ficulnea sua, crescentes, augescētes & ualde inualescētes tēpore illo quo rex Hyrcanus sedit sup soliū regiū q̄d erat in Ierusalē urbe sancta.

¶ *Pugna illa quæ fuit inter fratres regis Syriæ describitur paulò explicatius à Iosepho lib. 13. cap. 17. Et ne tot Antiochorum nomina tibi obscuritatem aliquam pariant, en libuit hic seriem regum Syriæ extendere post illa quæ suprà capite primo commemorauimus.*

Fratres { *l* *Demetrius* ; *k* *Antiochus Pius & Soter* } *Cleopatra utriusq; uxor* { *m* *Antiochus Grypus* ; *o* *Demetrius* ; *n* *Antiochus Cyzicenus* }

i { *Seleucus* } *filius* { *Antiochus* }

{ *Antiochus* ; *Antonius pius* }

populo, per quod magnam sibi & filijs suis conflauit inuidiam apud populum in diebus illis. Sed iam postulat locus ut aperiam causam, quare & unde pullulauerint in populo domini discordiæ & sectæ. Et quidē Pharisæi sic docebant: Obseruanda est lex, quam nobis tradiderunt patres nostri, & quemadmodū illi exposuerūt eam. Et hi confusi fuerunt in diebus illis ab alia secta Saducæorū, qui noluerūt acceptare ullā traditionē & expositionē, sed nudę legi Mosaicæ fidem tantum adhibuerunt. Fuit & alia Essenorū secta. In diebus itaq; illis insurrexrunt prælia & altercationes inter istas sectas, effusumq; est in populo domini multū sanguinis. Nam populus tenuior adhæsit Pharisæis. ditiores autem & potētiores stabant à parte regis, quē Saducęi iuuabāt.

¶ *De tribus hæresibus seu sectis Iudæorum Iosephus in multis locis scribit. Euangelia uero duarum duntaxat faciunt mentionem. Prima autem secta fuit Pharisæorum, qui leges populo tradiderunt, quæ non sunt inter leges Mosaicas conscriptæ, & hæ uocantur traditiones seniorum, quibus irrita faciebant mandata dei, ut Christus illis sæpe improperauit. Imponebāt hominibus grauia onera, at ipsi nec digito ea mouere uolebant, nisi quæ ad sui ostentationem faciebant. Ieiunabant, exterminabant facies suas & prolixas faciebant orationes in angulis & publicis locis, decimabant minima queq; ut iusti apparerent coram uulgo. In summa, omnia opera sua faciebant ut uiderētur ab hominibus. Animas immortales docebant & fato seu dei prouidentia geri omnia credebant. Nō tamen liberum arbitrium hominis auferebāt. Docebant animas quasdam æternis retrudi carceribus, alias autē facultatē reuiuiscendi percipere, & ob hæc populis erāt acceptabiles credibilesq;. Quantacumque etiam ad culturam dei pertinebant, orationum celebrationes, templorum cōstitutiones, expositionibus suis facienda esse prædicabāt. Et ob id Expositores à populo appellabantur. id enim significat uox פירשים Qui autem eos פרושים uocant, quasi separatos, ob uitæ religiosioris sequestrationem ita appellant. Secundum ordinem tenebant Saducæi, hebraice Zedukim, id est iustificati. Et hi fatum omnino negabant, & deum extra omnem mali patrationem inspectionemq; constituebant. Traditiones patrum expellebant, & nullas præter legem custodiebant obseruationes. Aduersus doctores philosophiæ suæ certare & reniti, gloriosum annumerabant. Animas mortales existimabant, simulq; cum corporibus interire. Vnde & animarum generaliter uel supplicia denegabāt uel honores. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit. Nam diuites eos sequebātur, populares uero Pharisæos unanimiter adiuuabant. Tertiū ordinē tenebant חשׁינים Esseni, seu ut quidam Hebræorum uocant חסידים Hasidæi, id est, pij qui cuncta ad deum redigebant, immortalem animam dicebant, & iustitiam rem preciosam, pro qua etiam usque ad mortem pugnandum esse prædicabant. Ipsi præter cæteros uoluptates quasi maleficia uitabāt: continentiam uero seruare, neq; cupiditati succumbere, uirtutem maximam ducebant, uxores non ducebant neque seruos habebant sed semotim apud semetipsos uiuebant mutuas sibi uicißitudines ministrantes. Alienos tamen filios, dum adhuc molles erant, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter instituebant: non quia coniugia uel humani generis successionem censerent perimendam, sed quia cauendam putabant intemperantiam fœminarum, nullam earum uni uiro fidem seruare credētes. Omnes illorum opes in medio erant, poßidebanturque omnia communia, & nihil amplius inter eos ditior fruebatur, nihil pauperior defraudabatur. Vnde & legem sibi dixerunt, ut qui disciplinam suam sectari uellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne uel paupertatis humilitas, uel diuitiarū dignitas appareret, sed permixtis facultatibus uelut inter fratres, unum esset omnium patrimonium. Reliqua uide apud Iosephum libro secundo de bello Iudaico capite septimo. Ibi inuenies de alijs Essenis qui uxores non uoluptatis sed liberorum causa ducebant.*

CAPVT VII.

Consuluit in diebus illis rex Hyrcanus sciscitatusque est oraculũ domini de filijs suis, quis scilicet eorum post se sederet super solium suum. Habuit autem tres filios, quorum primus Aristobulus, secundus Antigonus, prædilecti à patre eorũ, & tertius Alexander uocabatur, & hunc odiebat execrabaturque pater eius, & abijciebat eum à se in Galilæã, ne uideret faciẽ patris sui. Factũ itaque est cum Hyrcanus cõsuluisset deũ, respõdit ei deus nocte per somniũ & ait: Leua oculos tuos & uide filiũ tuũ, qui regnaturus est post te & sessurus super solium tuũ. Cumque leuasset oculos suos, ecce uidit filiũ suum Alexandrum stantẽ iuxta se. Et euigilãs Hyrcanus à somno suo, fleuit, cõsuluitque deum rursum, sed deus nõ respõdit ei uice illa. Post hęc rex Hyrcanus collectus est ad populos suos, cũ scilicet regnasset annis triginta & uno. Reliqua uero gesta eius, fortitudo eius, bella quæ gessit, ciuitates quas eripuit Syris, & robur quo cõcussit Macedones, et humiliauit Idumæos, cogẽs eos ad circũcisionem, nõnne hęc scripta sunt in libro regũ Romanorũ? Regnauit uero Aristobolus filius eius pro eo, & ipse appellatus fuit rex magnus, eo quod plurimum dilatauerit terminos, expugnauerit Tyrũ & Sidonẽ, strauerit que animas innumeras & circũcideri carnẽ preputij deuictorũ, subiecerit que eos Iudæis donec uenit Põpeius princeps militię Romanorũ. Hic Aristobolus repudians & abijciens sacerdotiũ, posuit diadema regiũ super caput suum. Cumque sederet in solio regni sui factus est ualde superbus, cœpitque agitari æmulatione magna & ualida, ut ex nimia dementia & æmulatione animum cõciperet crudelẽ. Nam cõstrinxit matrẽ suã atque fratres suos absque ulla miseratione cõpedibus, & nõ est recordatus honoris quẽ debebat parẽtibus. Nam odio habuit matrẽ & fratres suos propter regni affectationẽ. Amabat tamẽ Antigonum fratrẽ suũ minorem, eumque solum, & induit eum purpura, decorauitque honore magno. Misit etiã eum ad bellum cum exercitu militũ suorũ, ut pugnaret cõtra gentẽ, quæ peccauerat in regẽ Aristobolũ. Abiẽs aũt Antigonus cõtra omnes rebelles qui leuauerãt manũ suã contra regem, prostrauit plurimos, protriuitque innumeros homines, & reuersus uenit Ierosolymam cum manu ualida. Aegrotauit autẽ tunc Aristobolus, inualuitque morbus in eo uehemẽter: quod audiẽs Antigonus in itinere doluit plurimum, festinauitque redire in urbem. Cum autem iuuenis uenisset in urbem non perrexit ad domum regis, sed intrauit in domũ domini ut oraret pro salute fratris sui. Nam affligebatur animus eius propter fratris morbum. Erat etiam tũc dies & solennitas tabernaculorum, in qua Iudæi consueuerant laudare deum, & honorifice gestare quatuor species arborum, conuenerat que populus multus ex plebeis Israẽl, per quos Antigonus unà cum militibus suis transiens in ipso templi atrio, accinctus armis bellicis & indutus lorica, ornamentisque argenteis, fuit omni populo conspicuus propter pulchritudinem aspectus sui. Aderat autem uir quidam nomine Iehudas ex probatioribus [a] Hasidæis, qui cũ leuasset oculos suos & uidisset Antigonum euntem per atrium templi, dixit ad discipulos suos: quis det ut ego hodie moriar, & non uideam mortem huius adolescentis Antigoni? Vtinam contingat me mori, ne uideam mortem eius. Nam ego uideo, hodie moriturum Antigonum in loco qui appellatur [b] Stratonis. Ad quem dixerunt discipuli eius, Mendacia dicis ô magister noster: nam turris

Stratonis

Stratonis de qua dicis, longe abest à Ierusalem, itinere quingentorum stadio rũ, & ecce iam effluxit meridies, & quomodo fiet istud quod tu dixisti? Qui respondens dixit illis: Filij mei, quis det ut uerbũ istud mendacium sit in ore meo? Et cum hæc dixisset cecidit in terram, iacuitq; immobilis quasi somno oppressus, & quasi fessus atq; fatigatus pr̨ nimio mœrore cordis sui.

¶ Defuncto Hyrcano, Aristobolus filius maior uolens magistratum quem prædecessores sui in populo tenuerant, transferre ad regiam dignitatem, primus sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta & unum annos & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundum Antigonum, simili dignitate eum ornauit, alios uero uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrem de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominam esse reliquerat, qui ad tãtum crudelitatem perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consumeret. Addidit insuper matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & communis regni habere consortem, accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem non credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. a Hasideis.] Hunc Iosephus appellat Iudam Essæum genere. Fuit enim de secta Essenorum. b Stratonis.] Turris Stratonis, quæ postea maritima Cæsarea est nuncupata, distabat à Ierusalem stadijs quingentis aut sexcentis. Cumq; diei plurima transisset pars, cœperunt aßistentes dubitare de uaticinatione huius Hasidei, non aduertẽtes illum locutũ de alia turri simili nomine appellata, quæ stabat in Ierusalem haud procul à regia mansione.

CAPVT VIII.

INterim uero factũ est, ut peruersi quidã accederent ad regem & dicerẽt illi in hunc modũ: Ecce Antigonus frater tuus uenit ut occidat te, manetq; in atrio tẽpli accinctus armis & indutus ornamẽtis bellicis, paratus cum satellitio suo ut subito irruat in te, & uinculis constringat te & totam domum tuam. Perterritus uero rex stupore maximo, collocauit custodes in portis, in plateis & in omnibus uicis, per quos iter patebat ad ædes regias. Pr̨cepit autem custodibus dicens: Quicunque uoluerit ingredi ad me & fuerit accinctus armis bellicis, non interrogabitis eum nec respondebitis ei uerbum, sed extractis gladijs uestris illico perimetis eum. Reliquũ autẽ populum, qui fuerit sine armis bellicis, non interficietis, sed arcebitis eos ne ingrediantur ad me morbo uexatũ, excepto solo Antigono fratre meo, illum permittetis uenire ad me, ut illum interrogem scruterq; illum de rumore quem audiui, ut sciam an uerus sit uel mentitus. Itaque sicut rex præceperat custodibus in diebus illis, sic illi omnes fortes & docti ad prælium excubias egerunt. Postea mittens rex uocauit fratrem suum Antigonum dicẽs: Exue te loricam & depone arma tua bellica, festinesq; absque mora uenire ad me. Regina autem uxor Aristobuli & impij consiliarij eius uerterunt commissionem regis in crudelitatẽ. Nam uocauit regina nuncium regis & dixit ei: Cum ueneris ad Antigonum, loqueris ad eũ secundũ uerba ista. Audiuit frater tuus quod indueris ornamenta bellica, & accinxeris arma prælijs idonea, cupit'que ea in te uidere, & idcirco pr̨cepit ut sic indutus atq; accinctus ingrediaris ad eum. Nũcius uero abiens loquutus est ad Antigonũ omnia quę pr̨ceperat regina uxor Aristobuli. Et cũctans iuuenis tandẽ cõfidenter ingreditur, nam habuit fiduciam in

amore

amore fratris sui regis. Factumq́ʒ est cum incederet per uias angustorum lo-
corum & festinaret ingredi ad regem fratrem suũ, indutus ornatu bellico &
accinctus armis bellicis, ecce erat in uia in ipsis angustijs turris quædam, Stra
tonis habens nomen instar illius turris, quæ longa abest à Ierosolyma quasi
sexcentis stadijs: sic inquam Ierosolymis erat turris, idem cum illa habens no
men, coniuncta palatio regio. Hunc locum cum præteriret Antigonus, insi-
lierunt in eum custodes regis, & percutientes eum effuderunt sanguinem iu
uenis innocentis, qui non peccauerat nec iniquum quid gessit: innocentem
inquam & iustum occiderunt in loco illo, id quod prædixerat sapiens ille Ie
hudas, unus ex probatioribus Hasidæis. Cum'que factum istud innotuisset
Aristobulo, scilicet quod frater suus occisus esset, commota sunt uiscera eius
super fratre suo, & uociferans magno & acerbissimo eiulatu, percussit utro-
que pugno suo proprium pectus & præcipitauit seipsum in terram, ut fran-
gerentur præcordia eius, aperirentur'que uenæ pectoris eius, & euomeret
per os suum sanguinem. Et dum sic cõtinuo sanguinem spueret illumq́ʒ col-
ligeret in craterem, tradidit craterem ministro ut offerret sanguinem medi-
co regio. Minister itaqʒ ferens craterem & transiens per locum ubi frater re-
gis interfectus fuerat, ecce fuit adhuc ibi super pauimentum marmoreũ san-
guis, quin & totum pauimentum rubrum fuit à sanguine Antigoni. Et cum
pedes ministri in lubrico loco nutarent, subuerso cratere effudit sanguinem
regis super sanguinem fratris eius interfecti. Clamantesq́ʒ satellites regis ex-
postulauerũt cum ministro dicentes: tu pessime & stulte minister, in quo nul
la est prudentia, quare sic egisti, ut effunderes sanguinem regis super sangui-
nem fratris eius interfecti? Respondit minister & ait: Non libens id feci, sed
cum nutarẽ super marmore, euersus est crater in manu mea, effususq́ʒ est san-
guis ut uidetis.

a Vici.] Sunt מיצרים *angustiæ uel angusti transitus. Iosephus exposuit tenebrosum lo-
cum. Patebat enim iter angustum & tenebrosum per turrim Stratonis, ubi insidiæ latitabant.*

CAPVT IX.

AVdiens uero Aristobulus uocẽ clamoris populi, interrogauit
dicens: Quę est uox huius clamoris, & quæ uox correptionis
& expostulationis quã ego audio? Tacuerunt milites eius atqʒ
eunuchi, qui stabant ante eum & nullum responderunt uerbũ.
Cumq́ʒ tacerẽt, suspitio regis magis ac magis augebatur de ea
re quæ contigerat, interrogauitq́ʒ rursum instanter & ait: indicate mihi, quæ
fuerit uox clamoris populi. Quod si nõ indicaueritis mihi, scitote quod mor
te interibitis. Illi ergo respondẽtes indicauerunt regi totum quod factum fue
rat, quomodo effusus esset sanguis eius super sanguinem fratris sui. Et inge-
miscens rex clamauit dicens: Benedictus iudex iustitiæ & iudex ueritatis,
& benedictus qui ulciscitur sanguinem innocentem, quique fudit sangui-
nem impij super sanguinem iusti sine causa interfecti. Loquutus est proinde
rex ad corpus suum, usquequo improbum corpus detines intra te animã, &
non permittis eam egredi & abire ad animas populi sui? Si eijcis, non eijcias
cum sanguine meo. Effunde prius sanguinem in libamen, tradasq́ʒ eum lin
gendum dęmonibus qui adhęrent satanæ, quoniam ipsi incitauerunt atqʒ im
pulerunt

pulerunt me ad facinus istud, ut taliter agerem & interficerem fratrē meum. Cumq́ꝫ hos & alios huiusmodi sermones loqueretur reddidit animam collectusq́ꝫ est ad populos suos. Porrò dies quibus regnauit, fuit annus unus integer. Fleuerunt aūt eum omnis Iehuda, quoniā dilexerūt eū Iudęi. eo quod dilataret terminos. Nam deuicit gentem magnam, nempe Itureos, & circumcidit præputiū eorum, subiecitq́ꝫ eos potestati Iudęorū. Appellauerunt autem eum Greci φιλέλλην, id est, amatorem Grecorum. Reliqua uero gesta eius atque uictoria, nónne hęc scripta sunt in libro Regū Romanorum, & in libro Strabonis Cappadocis & Thimaginis Ierosolymitani ? Regnauit proinde Alexāder frater eius pro eo, ille nēpe Alexander, quē odiuit pater eius Hyrcanus, regnauitq́ꝫ sicut loquutus fuerat ei deus in somnio nocturno. Nam cū soluissent eum à fascibus, quibus frater eius cōstrinxerat eū, sedit super solium regni eius, & produxit exercitū cōtra Ptolemaiden. Habitatores enim Ptolemaidis & Gazę præuaricati sunt in diebus illis contra Iehudam. Proficiscens ergo rex Alexander cum exercitu contra Ptolemaiden obsedit eam, qua in obsidione posita, miserunt uiri ciuitatis [a] ad Lathyrum filium Cleopatræ dicentes: Veni & libera nos de manu Alexandri regis Iudæorū qui oppugnat nos, & erimus serui tui. At Lathyrus noluit uenire, timens agere contra Iudæos, memor adhuc cędis qua Hyrcanus rex Iehuda percusserat eū in bello, quando auxilium ferre conabatur Cuthęis qui erant in Samaria, ob id inquam timuit & recusauit uenire in auxilium eorum. Cui dixerunt ciues Ptolemaidis: non formidet cor tuū uenire & subuenire seruis tuis. Si enim tu ueneris & sociatus fueris nobis, habebimus & alios reges adiutores, nēpe Zoilum regem Sidoniorū atq́ꝫ alios reges, qui nobis opem laturi sunt. Audiens itaq́ꝫ ille uerba huiuscemodi, quibus Ptolemaitę spem eius excitauerunt, adnauigauit, adiunctusq́ꝫ est eis, & fuit totus exercitus eius triginta millia hominum. Alexander uero cessauit ab expugnatione Ptolemaidis propter Lathyrū, eo quod ille uenisset cum exercitu ad Ptolemaidam. Et ingressus uir quidam sapiens nomine [b] Demenesus, loquutus est in auribus seniorū Ptolemaitarum dicens: nónne melius uobis esset, ut ferretis iugum Alexandri Iudæi, quàm ut sinatis in uos dominari uirum alienū ? Cumq́ꝫ in hunc modum loqueretur cum eis, persuasi sunt & non susceperūt Lathyrum, ob quod territus Lathyrus misit ad Zoilum regem Sidoniorum dicens: Veni ut coniungamur & pariter proficiscamur contra Alexandrum regem Iehuda. Quod cum ille noluisset facere, misit rursum Lathyrus nuncios ad Alexandrum dicens: Sit fœdus inter me & inter te, & non feras opem Zoilo regi Sidoniorū hosti meo, ut sit pax inter me & inter te. Misit quoque munus quatuor millium talentorum auri. Alexander ergo non excludens amicitiam Lathyri, [c] perrexit contra Zoilum regem Sidoniorum, & confligens cum eo strauit de exercitu eius plurimos. Et cū Zoilus fugeret à facie eius, accepit Alexander totam illius terram, & rediens uenit Ierosolymam cum fortitudine & uictoria.

¶ *Quæ in hoc capite scribuntur de Aristobuli morte, hæc eisdem ferè uerbis habētur apud Iosephum, nisi quod in fine de Aristobulo sic concludit: Erat autem Aristobulus natura ualde modestæ & pudoris ingenui, sicut testimonium præstat Strabo, nomine Timagenes, et cætera. Defuncto autem Aristobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexandra nominabatur.*

soluens

soluens fratres eius, quos ligatos Aristobolus tenebat, Iamneū qui & Alexander dicebatur regem ordinauit, ætate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Hic ergo cum ad regnum uenisset, interfecit unum e fratribus, nitentem regnum præsumere: alterum uero uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Cumq; principatum suum, sicut ei uidebatur utile, disposuisset, expeditionē cōtra Ptolemaidem egit. Nam ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza solæ ut subijcerentur, restabant, unà cum turre Stratonis & Dora, quas Zoilus tenebat. a *Ad Lathyrum.*] *Hic Ptolemæus Lathyrus cum à matre depulsus è regno fuisset, Cyprum habitabat.* b *Demenesus.*] *Apud Iosephum legimus sic: Per idem tempus Demænetus orator eloquentißimus, persuasit eis sententiam permutare.* c *Perrexit contra Zoilum.*] *Iosephus scribit, Ptolemæum subegisse Zoilum.*

CAPVT X.

POst ista factum est, ut mitteret Alexāder ad Cleopatram matrem Lathyri secreto dicēs, ecce Lathyrus filius tuus præuaricatus est contra te, & ipse aduersatur quoq; mihi. Quare si tibi placet, uenias celeriter cum exercitu tuo, & ego quoq; egrediar cum tota militia mea & capiam eum iuxta desiderium animæ tuæ. Quod cum Lathyrus audisset, ira commotus irruit in Galilæam ipsa die sabbati, & cepit ciuitatem Galilææ a Sachan, fuitq; populus ex ipsa in captiuitatem ductus uiginti duo millia animæ. Proficiscens uero hinc adijt Sephorim, in quo loco multi ex uiris Lathyri prostrati sunt. Diuertentes ergo ab ea ciuitate occurrerunt Alexandro cōflicturi cum eo. Nam cum ille audiuisset quod gestū erat congregauit quinquaginta millia militum Iudęorū, ex quibus elegit b sex millia propugnatorū, qui æreis clypeis utebantur, uocabanturq; hecatontamachi, id est, contra centum pugnantes, seu unus contra centum. Egressus itaq; rex Alexander in die illa cum magnificentia & manu ualida, occurrit Lathyro iuxta Iordanem, monēs suos milites in hunc modum: Irruamus subito in eos, nam habent fluuium à tergo & nos à fronte ut fugere nequeant, nec patet illis uia per quam euadant, nisi à parte nostra fugere uelint, at nos fortissimi sumus et bellis assueti. Moriantur ergo omnes necesse est, ut ne unus quidem residuus maneat. Cōfisus itaq; est Alexander magis in fortitudine sua quàm in domino deo nostro. Timuit tamen Lathyrus & uiri eius non modicum propter Alexandri exercitum. Quod uidens uir quidam sapiens & c in bellis exercitatus, nomine Philostephanus, diuisit Lathyri milites interim quo Alexander adduxit exercitum suum contra exercitum Lathyri. Inito uero prelio, plurimi prostrati sunt de exercitu Lathyri, pugnatumq; est à mane usq; ad meridiē, & superiores fuerunt Iudęi, ceciditq; de exercitu Lathyri magna multitudo. Nam percussit Alexāder medietatem exercitus Lathyri, quę ei in frontē steterat, & permāsit residuus Philostephanus cū medietate exercitus, quā seorsum collocauerat & ad bellū procedere nō permiserat, donec meridies aduenit. Tūc enim accessit Philostephanus cū illa medietate & impetum faciens in Iudæos & Alexandrum, quos fessos inuenit, fecit in eis cædem magnam, prostratiq; sunt in die illa ex Iudæis d triginta millia uirorum qui omnes fortissimi fuerant, qui autem residui manserunt fugerunt in montem. Fugiens quoq; Alexander ex bello & euadens uenit in Ierusalem. Porro strages illa ob id euenit Iudæis, quod non habuerunt fiduciam in deo patrum suorum. Cumq; aduesperasceret uenit Lathyrus in uillam quādam, in

qua

qua mulieres & pueros inuenit, & illos iussit occidi, quosdã uero [e] iussit cõqui in caldario, ut sic terreret populum Iudaicum, illiq; dicerent, eos carnibus uesci humanis. Eodem tempore egressa est regina [f] Cleopatra ut pugnaret contra Lathyrum filium suum. Cui occurrens Alexander, iunxit copias suas cum exercitu eius, ut sic pariter expeditionem pararent contra Lathyrum. At ille hoc audiens, fugit à facie eorum, & euadens nauigio uenit in Cyprum, relinquens multos de exercitu suo in littore maris, quos occiderunt Helkias atque Hananias Iudæi, duces exercitus Cleopatræ. Regina uero reuersa est in Aegyptum, & rex cum exercitu suo proficiscens inde, irruit in planiciem Syriç, obseditq; Geraram ciuitatem decem mensibus, quam & cepit cum uiculis eius. Et hinc digressus uenit contra Hamath, posuitq; castra circũ eam. At Theodorus nocte erũpens ex urbe cũ militibus suis in Iudços, interfecit & fudit in terram de exercitu eorum decem millia. Iudæi ergo mane consurgentes pugnauerunt contra Theodorũ, & fugantes eum fecerunt in exercitu eius cædem maximam. Cumq; ille fugisset à conspectu eorum, cepit rex urbem Hamath & uiculos eius. Et profectus inde castrametatus est contra Raphiam, cepitq; tam eam quàm uiculos eius: & inde progressi expugnauerunt [g] Anthedonem, & postea reuersi sunt in Ierusalem.

¶ a *Sachan.] Iosephus uocat ciuitates istas Asochiton & Sephoram, asserens posteriorem à priori paruo distare spacio.* b *Sex millia.] Iosephus numerat octo millia pugnatorum, qui æreis scutis utebantur.* c *In bellis exercitatus.] Erat is Philostephanus stratagematorum peritus.* d *Triginta millia.] Timagenes retulit quinquaginta millia, reliquos captos, paucos uero ad suam fugisse prouinciam.* e *Iussit coqui.] Hoc simulauit tyrãnus, ut hi qui fugerant à pugna putarent hostes suos carnibus humanis uesci, & exinde eos ualde metuerent.* f *Cleopatra.] Parauit mater contra filium exercitum, ne ille propter uirtutẽ suã amaretur ab Aegyptijs, & matrem priuaret regno.* g *Anthedonem.] Hæc postea ab Herode Agrippias fuit denominata, ciuitas maritima.*

CAPVT XI.

REuoluto autem anno rursum egressus rex cum exercitu obsedit & oppugnauit Gazã, memor malorũ quæ Gazçi & Lathyrus intulerant Iudçis, afflixitq; Gazæos implens passim itinera interfectis eorum. Extruxit etiam munimẽtum per circuitũ, & cincta est urbs obsidione. Tunc miserũt Gazçi ad Aretham regem Arabiæ dicentes: ascende & libera nos de manu Alexandri atq; Iudæorum qui oppugnãt nos, & erimus serui tui. Venit ergo Aretha rex Arabum cum omni populo suo ut auxilium ferret Gazçis. Et audiẽs Alexander Aretham contra se hostiliter uenire, dimisit ducem unũ qui Gazç obsidionẽ continuaret, ipse autem egressus est, cũ militibus suis in occursum Arethæ regis Arabum, initoq; congressu Alexander uictor euasit. Aretha autem fugiens à facie eius reuersus est in terram suam, ad Petram deserti, amissis ex populo suo plurimis interfectis, qui prostrati fuerunt in terràm. In tempore illo reuersus est rex contra Gazam & oppugnauit eam integro anno. Eodem tempore surrexit Lysimachus & interfecit fratrem suum Apollodotum ducem Gazæorum, consurgentesq; contra eum ciues ut illum occiderent, cucurrit Lysimachus ad portam, aperiensq; portam Gazç aduocauit Alexãdrum & Iudços. Qui tubis clangentes uenerũt ad portã & ceperũt urbem, ingressusq;

Alexander ciuitatem precepit militibus suis ut interficerent omnes habitatores urbis absque ulla miseratione. Percussi itaque sunt omnes masculi in ore gladij, præter Lysimachum & totam familiam eius, quos uiuere permiserūt. Fugerunt tamen quingenti primates ad templum Apollinis. Quod cum nunciatū fuisset Alexandro, mittens eduxit eos de templo, præcepitque eos interfici in medio ciuitatis: templum autem & omnes sacerdotes eius iussit cōcremari igni. Sed & idolū Apollinis, quod erat imago aurea, iubente rege proiecerunt in mediū ignis, & post aliquot dies collegerunt aurum in ipsis fauillis. Inde autem rex discedens redijt Ierosolymam, seditque super solium suū in securitate. Factumque est deinde in solennitate tabernaculorum, ut ascēderet rex ad altare iuxta morem sacerdotum, & inciperent Pharisæi, qui & sapientes, ludere cum pomis citreis & surculis palmarū, corde læto & iucūdo. Nam mos erat Iudæis, ludere cū fructu arboris amœnissimæ & cum palmis. Tunc quidam ex Phariseis deliberato animo proiecit citrū in regem, quod ægre ferentes satellites eius dixerunt ad Pharisæos: Quare sic contemptui habetis regem, proijcientes in eum citrū & uirgā palmæ? Responderunt: id nō fit ex contemptu, sed est cōsuetudo nostra ut sic agamus. Opprobrijs proinde afficientes regē, dixerunt eum filium esse prophanæ mulieris, atque ob id sibi non competere sacerdotiū. Vnde iratus plurimū rex, diuertit ab altari & ait: gladius, gladius. Extrahentes ergo milites regis gladios suos, prostrauerunt ex Pharisæis in terram sex millia, totum templi atrium occisis implentes. Præcipienteque rege ædificauerūt parietem de lignis Setim inter altare & reliquam domū, ut sic ab illa die & deinceps paries ille prohiberet populum ne ingrederetur in templum, sed stantibus uulgaribus in atrio templi, soli sacerdotes ingrederentur more suo in templum.

¶ *Cum Alexander obsideret Gazam, Apollodotus dux Gazæorū cum duobus millibus peregrinis & decem millibus ciuiū in exercitum irruit Iudæorū, & quamdiu nox erat Gazæi uincebant arbitrātibus Iudæis rursum Ptolemæū superuenisse. Postero autē die facto, cognoscentes Iudæi ueritatem, reuersi Gazæos inuadunt & prosternūt mille. Exhortabatur autem Gazæos rex Arabū Aretha, qui sperabatur in auxiliū eorū uenturus. Sed cōtigit antequam ueniret, Apollodoto perempto ciuitatem capi. Nam Lysimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præberetur, interfecit eum, militaremque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit.*

CAPVT XII.

POst hæc factum est, ut Alexander congregaret totum exercitum & populum suum, abiretque contra petram deserti, quæ est in Arabia, & percuteret gentem Arabicam, caperetque in ea regione urbes munitas. Ac inde proficiscens uenit contra Medabam & cepit eam, percussitque Moab & fecit eum tributarium. Tunc preuaricante Hamath abijt rex & subuertit eam, & Thiarū qui erat in Hamath occidit, reuersusque rex uenit in Ierusalem. Et surrexit prεliū inter Alexandrum & Phariseos, durauitque bellum illud sex annis, & occidit Alexāder in annis illis quinquaginta millia Iudæorum qui astiterunt Pharisæis, & tandem uocans uniuersum populum dixit ad eos: Purificate cor uestrum & abijcite odium cordis uestri, & nolite amplius odire me, sed quodcūque statueritis de me faciam. Respondentes autem Iudæi dixerūt ad regem. Non purificabimus cor nostrum nisi tu prius mortuus fueris, quoniam uir mortis tu es, &

ta, & iudicio mortis obnoxius. Preuaricati ergo in regē Alexandrū abierūt [b] ad Demetriū. Qui aduocatus uenit, & posuit castra in Sichem. Habuit autem Demetrius [c] exercitum quadraginta millium equitum fortissimorū de Macedonia & tria millia. Videns autē Alexander Iudæos præuaricātes contra se, cōduxit sex millia fortissimorū Macedonum, & accepit uiginti millia militū Iudæorū, qui sibi fauebant. Quod uidēs Demetrius, misit nūcios qui deciperēt Iudæos existentes cum Alexandro: & similiter Alexander misit uiros qui seducerent Iudæos existētes cum Demetrio, initumq́; est prælium magnum, & ceciderunt milites Alexandri, & relictus est Alexander ipse solus. Nam corruerunt omnes milites eius in die illa, & multi quoque ex militibus Demetrij. Siquidem steterunt usq; ad mortem & non auerterunt facies suas, sed mortui sunt in uniuersum, effugitq́; Alexander solus in montem, destitutus cunctis uiribus: & [d] collecti sunt ad eum sex millia fortissimorum Israël, sed & multi Iudæorum qui fuerant cum Demetrio iuncti sunt copijs eius, & uisum fuit ei rursum pugnam excitare contra Demetrium. At Demetrius fugit à facie eius, quoniam defecerunt à se plurimi Iudæi, Alexandro adhærentes. Postea iterum ortū est bellum inter ipsum & Pharisęos, persecutusq́; est eos fugientes [e] in Bethsæmes. Et capiens ciuitatem apprehendit octingētos præcipuos Pharisæos & duxit eos ad Ierusalem. Cúmq; sederet in conuiuio cum uxoribus & concubinis suis in loco præcellenti, præcepit octingentos illos seniores Pharisæos crucifigi, quapropter & Iudæi appellauerunt eum, Alexādrum Crucidam. Regnauit enim tyrannice super Iudęos. Postea congregans omnem populum suum, oppugnauit & cepit [f] Diam, & inde proficiscens contra Hasmonam, cepit eam manu extenta. Exinde contra Gaulam & Seleuciam pergit, easq́; oppugnās capit. Cepit & Gasalam & collem Antiochi, ipsa fuit ciuitas magna, & occidit Demetrium in loco illo. Reuersusq́; est in Ierusalem à fine anni tertij postquam emigrauerat ad prælium, & susceperunt eum Iudæi cum honore magno, saltantes more Græcorum propter uictoriam eius. In diebus illis fuerūt Iudæi potentes per omnem terram Syriæ dominiumq́; habuerunt in regio Palatio terræ Aedom, & in uniuersa terra Moab atq; Ammon, & in omni terra Arabię usq; ad Petrā deserti. Sunt autem ista ciuitatum nomina, quas rex Alexander non subuertit quādo expugnauit eas. Quæ situm habebāt in littore maris hæ sunt: Turris Stratonis, Apollonia, Azotus, Gaza, Anthedon, Raphia & [g] Rhinocura. In Idumæa uero hæ: Hebron, Maresa, Scythopolis, Gadara, Seleucia & terminus Moabitarum, Hesebon, Medaba, Behoron, Megan, Enzara, Colicū, Olan & Pelan. Hæ inquam sunt ciuitates quas Alexander non subuertit, sed percusserunt cum eo fœdus & circumciderunt carnem præputij sui, habitantes in urbibus suis. Reliquas uero Syrię ciuitates subuertit rex.

a Hamath.] Iosephus hanc urbem appellat Amathuntam, & Thiarum ducem eius uocat Theodorū. b Ad Demetrium.] Supra cap.5. ostendi quis sit Demetrius iste, frater scilicet Antiochi Cyziceni. Fuit autem Demetrius iste dictus Eucerus, quē Ptolemæus Lathyrus regem in Damasco cōstituit. Porrò frater eius Philippus rex quoq; fuit in aliqua Syriæ parte. Fuerunt enim quatuor fratres, Antiochus Grypus, Demetrius, Antiochus Cyzicenus & Philippus. Et duo quidem Antiochi fratres in magna discordia regnauerunt. Antiocho Grypo successit filius eius Seleucus, qui & patruū suum Antiochum Cyzicenū interfecit. Seleucū & fratrem eius Antiochum

interfecerunt filij Antiochi Cyziceni, nempe Antonius Pius & Antiochus. c *Exercitus quadraginta.*] *Est locus iste corruptus, id quod ex Iosepho latino patet, qui sic habet: Demetrio equites fuerũt tria millia, pedites uero quadraginta millia.* d *Collecti sunt ad eum.*] *Misericordia ruina eius flexi Iudæi, colliguntur ad eum sex millia.* e *In Bethsemes.*] *Iosephus habet sic: Postea Iudæi iterũ cõtra Alexandrũ bella mouentes, superãtur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorũ etiam potẽtissimos in Bethomis ciuitate cõclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatẽ, & tenuisset eos, duxit ad Ierosolymã, & crudelissimã in eos pœnã exercuit. Hic & Iosippus habet Bethsemes non Bethomis.* f *Diam.*] *Hanc Iosephus uocat Dion, & Hasmonam Essemon. Gaulam uero appellat Galileam, sed puto uitium esse scriptoris. Item pro Gasala apud illũ legimus Gamala.* g *Rhinocura.*] *Cosmographia Ptolemæi habet Rhinocorura, & Iosephus Rhinocolura, sed est error scriptoris. Itẽ pro Hesebon in Iosepho est Sebon, & pro Beboron Lembaoron, & pro Enzara Onzora, & pro Colicum Cilicũ, & pro Olan Aulon, atq; pro Pelan Pellen.*

CAPVT XIII.

FActum est proinde ut caderet rex Alexãder in infirmitatẽ, in febrim scilicet quartanã, & quamuis illa triennio uexauerit eum, nõ tamen destitit à prælio, sed eduxit exercitũ cõtra Ragabam Gerasenorũ, oppugnans eam diebus aliquot & habens secũ in castris uxorẽ atq; cõcubinas suas. Cumq; appropinquaret dies mortis eius accedens regina Alexandra uxor regis Alexãdri ait ad eum: Tu nosti quas inimicitias habeas cum Pharisæis, & filij tui paruuli sunt, destituorq; ego nũc omni auxilio tuo. Et dum fleret Alexãdra regina, ait ad eam rex: ueni & dabo tibi consilium quod nunquã intermittes, & erit tibi & filijs tuis bene post me. Cum enim mortuus fuero, abscõdes corpus meum ne ab ullo homine huius populi uideatur, donec ceperis ciuitatem istam. Cum autem expugnaueris ciuitatẽ, cõdies corpus meum aromatibus ne fœteat, portabisq; me in Ierusalem locum sanctũ quasi hominem ægrotũ, nec reuelabis arcanũ istud nisi eunuchis quos scieueris esse tibi fideles. Et postquã ueneris in Ierusalem, conuocabis Pharisæos hostes meos & reuelabis eis secretũ, tradesq; corpus meũ in potestatẽ eorum & dices ad eos: En Alexãder hostis uester mortuus est. En corpus eius, agite cũ eo quodcũq; libuerit uobis. Si sic locuta fueris ad eos, scio q plurimũ te honoraturi sunt, & me quoq; sepeliẽt honorifice. Noui enim cogitatũ eorũ quod hostilẽ animũ non seruabũt, sed magis misericordes erunt, cooperabũturq; tibi in regno. Nam obediet populus uerbis eorũ, cum ipsi habuerint potestatẽ in populum domini, et faciẽt iuxta arbitriũ eorum. Tu ergo fac omnia quæ illi mãdauerint tibi, et ne deflectas à cõsilio eorũ ad dextrã uel ad sinistrã, regnabisq; sic super ciuitatẽ donec pueri grandescãt. Fecit autẽ regina sic. Nam capta ciuitate redijt in Ierusalẽ, conuocatisq; Pharisæis dixit ad eos omnia quæ præceperat ei Alexander. Pharisæi quoq; cõuocantes populum sepelierunt regẽ cum magno honore, & audiente populo [a] cõstituerunt Alexandrã uxorẽ Alexandri reginã super uniuersum populum Iudaicũ. Porrò dies quibus regnauit Alexãder rex fuerũt anni uigintiseptẽ, mortuusq; est & collectus ad populũ suum. Reliqua uero uerba eius & uictoriæ eius, nõnne hæc scripta sunt in libro regũ Romanorũ? dormiuit itaque rex cum patribus suis, et regnauit Alexandra uxor eius pro eo. Cum autem ipsa sederet in solio regni sui, uocauit multos Pharisæos & dedit

dedit eis potetẽ super omnem populum, mittensq́ adduxit Pharisæos ex omnibus locis quæ fugerant timore Hyrcani soceri sui & Alexandri mariti sui. Videns pride regina quod duo filij sui inciperent grandescere, tradidit Hyrcano sacerdotium, nam ille fuit mansuetus & humilis spiritu: Aristobulum autem filiumum minorem fecit ducem exercitus, eo quod ille esset elegãti forma, pulchriue aspectu & agilis pedibus, ob id præfecit eum Saducæis & constituit principem militiæ. Misit quoq; & eduxit de carceribus omnes qui ex Phariseis uicti detinebãtur, & cõfirmauit omnes traditiones eorũ, quas irritauerat Hyrcus socer eius atq; Alexander maritus eius. Rursum misit regina ad omnes reges quos subiugauerat Hyrcanus socer eius atque Alexander maritus eius, & accepit domos eorum pulchriores, maiores & excelsiores pignoris loco.

¶ Causam morbi in quẽ Alexander incidit, dicit Iosephus fuisse nimiã crapulam. a Constituerunt Alexandram reginam] Nomen regium ipsa ferebat, sed Pharisæi omnem possidebant potestatem. Nam & transfugas reducebant & ligatos soluebant, & nihil à minus diff

CAPVT XIIII.

REgnauit autem regina ipsa cum tranquillitate & quiete [nec] fuit rexit in diebus eius aduersarius aliquis aut hostis nocens [...]fecerunt præterea omnes reges qui erant per circuitum, munera argentea & aurea reginæ, idq́ per singulos annos & cunctis eius diebus: & fuit pax atq; ueritas in diebus Alexãdræ, propter excellentem sapientiam eius & optimam ordinationem, quam sano suo constituerat consilio. Solum præcipui Pharisæi excitabant discordias & contentiones aduersus principes Saducæorũ, uenientesq́ ad reginã unà cum Hyrcano filio eius, locuti sunt ad eam in hũc modum: Viuat regina & præualeat in æternum. Trade nobis principes Saducæorum, qui fuerunt Alexandri regis consiliarij, nostri autem hostes, quiq́ dederunt ei pessimum istud consilium, ut suspenderet octingentos Pharisæos: maritus inquam tuus Alexander id fecit. Quibus respõdit regina: facite quodcũq; uobis placuerit. Abeuntes ergo præcipui Pharisæi occiderũt a Dionũ principẽ Saducæorũ & multos alios cũ eo. Tunc uenientes principes Saducæorũ ad reginã unà cũ Aristobulo filio eius minori, dixerũt ad eã: Ne obliuiscaris sancta regina omniũ molestiarũ, quæ uenerunt super nos in diebus regis Alexandri mariti tui, & omnium tribulationũ quas perpessi sumus cum eo in bellis magnis & horrendis, quæ confecimus cum eo, ponentes animas nostras in manibus nostris pro uita eius, & prœliãtes prœlia eius, eripuimusq́ eum de manu omniũ quærentium animam eius. Nunc ergo quare morimur ueluti ouis quæ ducitur ad uictimam absq; peccato & iniquitate manuum nostrarum, dum tu extollis hostes Alexãdri mariti tui & hostes tuos, & opprimis amicos eius? En dum nos humilias exultãt inimici tui, & Aretha rex Arabię, qui experti sunt robur nostrum & bella nostra. Certe quum quis recordabatur nominis nostri coram Aretha & coram hostibus tuis, contremiscebant & dolebant præ timore in locis habitationum suarum, quanto magis cum uiderent nos à facie? Id quidem longe abest à nobis, ut uelimus præuaricari præcepta tua aut

rebelles existere tibi, quia tu es regina. Id tamen noueris ô regina quod nequaquam feremus ultrà iugum Phariseorum inimicorū nostrorum, neq; moriemur per manum eorum ueluti ouis quæ ducitur ad uictimam. Si igitur placet tibi egrediemur Ierosolymam, & diuertemus ad reliquas urbes Iehuda, uiuemusq; in planiciebus, ne uideamus ultrà populi nostri malum. Hæc dicentes leuabant uocem suam & fleuerunt, commouentes & reginam ad fletum. Tunc aperiens Aristobulus os suum, locutus est ad matrem suam uerba maledictis plena ostendēs & proferens omnes cogitationes quas in corde suo habuit. Regina uero agens more mulierum & nullum sanum captās consilium dixit ad eos: Exite de urbe & eligite uobis alias ciuitates in Iehuda in quibus habitetis, ne simul in Ierusalē habitātes uos & Pharisæi hostes uestri. Quod illi facientes egressi sunt de Ierusalem, principes scilicet Saducæorum unà cum his qui duces fuerant exercituum, & apprehenderunt urbes in quibus habitauerunt.

Dionum Apud Iosippum legimus Dogrum, & apud Iosephum Diogenem. In quo exemplari rectius scribatur, incertum est.

CAPVT XV.

EOdem tempore recusauit Damascus soluere reginæ tributum ab anno in annū, & ob id misit regina Aristobulum filiū suum cum exercitibus populi qui erant ex Pharisæis: militia uero Saducæorum non erat cum eis. Et egredientes de Ierusalem uenerunt contra Damascū, sed reuersi sunt cum confusione & ignominia. Eodem tempore egressus Tigranes rex Armeniæ cum trecentis millibus armatorum, cum populo multo & graui, posuit faciem suam contra terram Iudæorum. Territa est autem regina & populus plurimum à conspectu Tigranis, destinatisq; nūcijs & munere in occursum eius, inuenerūt eum oppugnantē Aconē, quæ est Ptolemais. Et mittens Tigranes nuncios ad eos qui attulerant munus, interrogauit de salute reginæ, & laudans atque benedicens eam, percussit fœdus cum nuncijs reginæ. In tempore illo nunciatum est Tigrani à dicentibus, quod Mithridatē dum persequeretur Lucullus dux Romanus non potuerit comprehendere, eo quod fugisset [a] in montes Persiæ, quapropter Lucullus hostis quoq; eius irruerit in regionem eius. Quod ille audiens festinauit eruere & liberare terram suam de manu Luculli. Nam dicebat: melius est ut defendam terram meam quàm ut alienam concupiscā. In diebus illis cœpit Alexandra regina ægrotare, quo morbo & extincta est. Vidēs autē Aristobulus appropinquare dies mortis matris suæ, reliquit uxorem & filios suos Ierosolymis apud cognationē uxoris, quę illis in urbe subsidio esset, accepto'que secum famulo uno, nocte egressus est urbem, uenitq; ad ciuitates Iudaicas, in quibus Saducæi amici patris sui ueluti peregrini habitabant. Prima autem fuga eius fuit ad Gabatham, in quo loco fuit Galestus amicus eius, fortissimus Saducæorum, & inde secuti sunt eum quidam ut congregarent exercitū Saducæorū. Interea autem nunciatū est reginæ quod Aristobulus filius eius fugisset, congregaturus ad se exercitū Saducæorum, narraueruntq; ei dicentes: ecce Aristobulus occupauit in quindecim diebus uigintiduas ciuitates. Exinde regina cum uniuerso populo Iudaico cœpit

esse

esse [b] in magno timore & pauore, præsertim cum & reliquarum ciuitatū habitatores deficerēt ad Aristobulum, ferrentq; ei præsidium. Tunc præcipiente regina capta est uxor Aristobuli filij sui & cuncta uxoris eius cognatio, & posuerunt eos in quandam custodiam, quæ erat è regione palatij, ubi nullus erat effugiendi locus. Interim autem inualuit plurimum uirtus militum Saducæorum supra uirtutem militum Iudæorū, cōiunctiq; Aristobulo & progressi in agrum clanxerunt tubis, & dederunt signum pro bello. Nam collectus est ad eum populus de monte Libano, de monte Galileæ, & de uniuersa terra dominij Israëlitarum.

¶ [a] *In montes Persiæ.*] *Iosephus habet: in montes Iberiæ.* [b] *In magno timore.*] *Timentes ne ultionem exigeret de illatis sibi contumelijs.*

CAPVT XVI.

TVnc apprehēdit tremor Hyrcanum & seniores Pharisæos, sed & regina uehemēter expauit à facie Aristobuli filij sui, angebaturq; cor eius uehementi mœrore, & interiora cordis eius adeò contrahebantur, ut tandem ingrauescente morbo moreretur. Venerunt autem ad eam potentiores Iudæorum cum principibus Phariseorum habentes secum Hyrcanum reginæ filium maiorem, dixeruntq;: imputabitur nobis pro magna iniquitate, si quicquam citra cōsilium tuum egerimus, quamdiu in uita existis ô sancta regina. Siquidem Aristobulus filius tuus iniecit nobis pauorem magnū, qui manu excelsa parat se contra nos, ut extinguat nomen nostrum & occidat fratrem suum maiorē. Nūc igitur sancta regina fer consilium & auxilium tuum. Quibus respondit regina: abite & discedite à me, quoniā fatigatur anima mea ualde, cum ego iam cōstituta sim in termino uitæ, & cupiā restituere animā meā regi qui eam mihi dedit. Vos ergo agite quod uobis melius uisum fuerit. En habetis aurum & argētum & thesauros multos, habetis quoq; exercitū fortium militum in palatio meo, & idcirco agite iuxta uoluntatem uestrā. Ego quidem nō possum sequi uos & dare consilium in hac re, sed uado per uiam uniuersę terræ. Cumq; loqueretur hos sermones, clausit diem suum, mortuaq; est & collecta ad populum suum. Porrò dies quibus regnauit regina fuerūt anni nouē: cuncti autē dies eius fuerūt anni septuaginta tres. Suppressit mulier ista animum suum muliebrem & non peccauit neq; inique egit contra deum suum, quoniam habuit in corde suo sapientiā, prudentiam & astutiam, et ex nimia prudentia sua non raro præuidit futura. Sed & per sapientiā suā superauit hostes suos, humiliauit amicos atq; eos qui sibi societate coniuncti erant, & idcirco ortæ sunt in domo eius molestię, tribulationes atque discordię, tametsi in diebus eius terra quietem habuerit, quia non affectauit terram alienam, exceptis terris gentium quas deuicit Alexāder maritus eius & Hyrcanus socer eius, restituentes eas Israëlitis. Eas siquidem regina diligentissime seruauit, nec alienatæ sunt de manu eius usque ad diem mortis eius. Hic finem habent gesta Alexandræ reginæ, & nunc conuenit ut recitemus ea quæ contigerunt post eam. [a] Omni etenim scriptori qui libros edit & res indicat ueteres, opus est ut in scribēdo ordinē teneat rerumq; gestarū seriē, ne quicquam eorū quę facta sunt obliuiscatur: super omnia aūt istud obseruandū à scriptoribus, ut ueritatem in scribēdo teneāt. Sic enim præceperūt primi scriptores.

Et recte quidem, cum posteri innitãtur suscipiantq́ tanquam uera, quę prio- res in scriptis reliquerunt. Decens etiam est & iustum, ut omnis liber qui scri ptus fuerit, exigatur ad libros legis sanctæ & immaculatæ reliquorumq́ li- brorum prophetalium, qui subnixi sunt ueritate & iusticia, in quibus mũdus subsistit & fit homo homo, sine autem eis omnia sunt uanitas & afflictio spi- ritus. Quid enim prodest homini habere intelligentiam, si utatur mẽdacijs? Siquidem qui loquitur mendacia, non dirigetur.

¶ De Alexãdræ reginæ obitu Iosephus sic scribit: Decessit anno regni sui nono, ætatis uero septua gesimotertio, mulier quæ debilitati sui sexus nunquam succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidenter ostenditur, & quæ præponeret futuris præsentia, & omnia post- poneret potentiæ principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatẽ ne- gotia domus suæ ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatẽ quam possedit non mul- to tempore tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit tradidit potestatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miserijs regnum post suam mor- tem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace cu- stodiuit. a Omni etenim scriptori.] Hæc à Iosepho latino sic scribuntur: Qui con- scribunt historias & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatẽ narrationi decus impo- nere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatio- ne experientiam possint rerum concipere. Super omnia uero certius conscriptores debent & ueri- tatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni.

CAPVT XVII.

ANno itaq́ septuagesimo tertio Olympiadis in a diebus Rina- tij & Ortensij ducum Romanorum, cum innouaretur fœdus, inter Romanos & gentem Iudaicam ictum, quod sculptum in tabula ænea Ierosolymis & Romæ habebatur, in diebus inquã horum ducum excitatum est bellum inter Hyrcanũ & Aristo- bulum fratres, filios Alexandri, commissaq́ pugna prope Iordanem & Ieri- ho, exanimati sunt homines innumeri & prostrata plurima corpora ex uul- garibus Israëlis. Nam Aristobulus usq́adeo afflixit exercitum Hyrcani, ut ille non ferre posset insultum Aristobuli & militum eius, neq́ sustinere gra- ue bellum eius, sed uertentes tergum fugerũt uersus Ierusalem. Aristobulus itaque uicit in pugna illa Hyrcanum & exercitum eius, persecutusq́ est eos ipse & milites eius eundo & percutiendo usque ad portas Ierusalem. Et qui residui manserunt de exercitu Hyrcani, iunxerunt se Aristobulo: Aristobu- lus autem & uniuersus populus Iudaicus oppugnabant Ierusalem, conaban turq́ deijcere muros eius propter Hyrcanum, qui fugerat intra eam. Conclu dentes enim ciuitatem manu excelsa, cingebãt eam uiris bellicis, ueluti cum quis cingulo lumbos circũcingit. Hyrcanus uero cum in tribulatione esset, ingrauesceretq́ cõtra eum bellum, eduxit uxorẽ Aristobuli & filios eius de carcere, quos Alexandra regina in carcerẽ cõiecerat, captamq́ mulierẽ & fi lios eius apud se tenebat, ut sic liberaret animã suã à gladio fratris sui mediãte uxore & filijs eius. Tũc egressi seniores Israël et seniores sacerdotes, adierũt Aristobulũ et flentes pręcabãtur eũ, ut percuteret fœdus cũ fratre suo, esset q́ ipse rex super uniuersum populum Iehuda, Hyrcanus autem frater eius esset

sacerdos

ſacerdos in templo domini, & ſubderetur ſic regi, ut ſecundus eſſet in aula. Cui ſermoni cōſentiens Ariſtobolus acceptauit conditionē. Ingreſſus namque urbem ſuſcepit regnū & iniȷt fœdus cum Hyrcano fratre ſuo, intrātesq; templum domini iurauerūt ſibi inuicē. Quod uidētes populi, abierunt ſinguli ad ciuitates & terras ſuas, pacatusq; eſt prælij tumultus. Poſtea factū eſt, ut adamaret Hyrcanū uir quidā nomine [b] Antipater, uir diues & potēs in auro atq; argēto, in pecoribus & familia multa, uir fortis & bello aſſuetus, uir conſiliorum, callidus & aſtutus & exercitatus in omnibus fallaciȷs, quiq; elicere potuit mentes hominū & deprehendere conſilia eorum. Hic Antipater fuit dux gentis Aedumæorū, habens eos ſub tributo, præfectus eis ab Alexādro cum adhuc eſſet adoleſcens, & accepit uxorē de ſemine regio Aedumæorū, quę genuit illi quatuor filios, quorū nomina hæc ſunt: primus Phaſelus, ſecundus Herodes, qui factus eſt rex, tertius Pherora & quartus Ioſeph. Nomen uero filiæ eius erat Salomith, & nomē uxoris Ciparon Aedomęa. Vnde & ſcriptores dixerunt ipſum Antipatrū quoq; fuiſſe Aedumæum, ſed Nicolaus hiſtoricus dicit ipſum ortū ex nobilioribus Iehuda, ex Iudæis illis qui redierunt de Babylone in Ieruſalem tēpore Nehemię filȷ Hachalię, & Ezræ ſcribæ atq; ſacerdotis.

¶ *In Olympiadibus non cōuenit hic inter autorē noſtrum & Ioſephū, ſed dubium non eſt, quin utrumq; exemplar per ſcriptores ſit uiciatū. Eſt autē Olympias ſpaciū quinq; annorū. Et Græci quidem ſupputauerunt tēpora ſua per Olympiades. Olympiade autem 55. Iudæi egreßi ſunt de captiuitate Babylonica ſecundū Euſebiū: & ſecundū eundem anno tertio Olympiadis 173. Ariſtobolus & Hyrcanus certauerūt de regno, quod Ioſephus dicit factū Olympiade 183. In noſtro ergo exemplari omiſſus eſt numerus centenarius, & tunc nō diſcrepabit ab Euſebio. In Ioſepho uero uidētur male ſcripta 80. pro 70. id quod facile ex ipſomet probari poteſt. Nam dicit primū annū Iohannis Hyrcani filij Simeonis fuiſſe annū Olympiadis 162. Hyrcanus autē ille regnauit annis 31. & Ariſtobulus regnauit anno uno, & Alexāder annis 27. & Alexandra annis 9. qui omnes ſimul accepti faciunt Olympiades 13. & annos 2. &c.* [a] *In diebus Rinatij*] *Ioſephus habet ſic: Q. Hortenſio & Quinto Metello Cretico conſulibus, bellum contra Hyrcanum Ariſtobulus præparauit.*

[b] *Antipater.*] *De hoc Ioſephus ſic habet: Amicus quidā Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas poßidens pecunias, et uir efficax, Ariſtobulo ſuſpectus habebatur propter Hyrcanū. Nicolaus tamen Damaſcenus ait hunc genere nobilißimū Iudæum fuiſſe, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuerſi ſunt. Hæc autē refert ad gratiā Herodis filij eius, quem regem Iudæorū contigit poſtea fieri. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, et eodem quo pater nomine uocabatur, cum eum Alexander rex & uxor eius ducē totius Idumææ ordinaſſent, amicitias iniſſe cū finitimis Arabibus & Gazæis atq; Aſcalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos ſibi cōiungens. Hæc Ioſephus. Proinde ne multiplicia nomina Hyrcanorum, Ariſtobulorum & Alexandrorum tibi in ſequentibus imponant, uolumus iam ſeriem regum Iudaicorū, ultra illa quæ ſupra capite quinto ſignauimus, extendere in ulteriores gradus:*

Alexander, *Alexandra*:
- *Hyrcanus* — *Alexādra: hanc duxit Alexander patrui Ariſtobuli filius*
- *Ariſtobolus*:
  - *Alexander*:
    - *Ariſtobulus*
    - *Marimi quam duxit Herodes.*
  - *Antigonus*

Genealogia

sibi regnū. At Aretha rennuit uenire & pugnare cōtra Iudeos, memor quomodo ab Alexandro tribus uicibus in prælio percussus fuisset, ablatæq; sibi essent urbes munitæ, quæ Arabum fuerant. Ad quem Antipater ait: Non formidet cor tuum ascendere nobiscum, quoniam habemus ex fortissimis Israëlitis manum adiutricem contra Aristobulum. Respondens uero Aretha dixit: Si restitueritis mihi omnem terram & ª decem ciuitates quas mihi abstulit Alexander, ascendam uobiscū & pugnabo contra hostes uestros. Et promisit Hyrcanus se redditurum ei omnem terram atq; memoratas decem ciuitates. Obsequens ergo ei Aretha, congregauit exercitum militum suorum ut proficisceretur cum eis contra Ierusalem ad expugnandum eam.

¶ Cum Antipater formidaret potentiam Aristobuli, timēs ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat cōtra eum Iudæorū ualidissimos uiros, iniustū esse dicēs negligere, dum uiderent Aristobulum inique principatū habere, fratremq; eius priorē electū, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Sed & cum ad Hyrcanū multa locutus fuisset, ille autē nō attenderet uerba eius, nō parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi inferere, tanquā eū interficere festinaret, quē uix impulit ad Aretham Arabū regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoq; futurum. ª *Decem ciuitates.] Hæ decem ciuitates fuerunt Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Morslingon, Adissa, Ribdaiusa, Oriblo.*

CAPVT XIX.

HAbuit autem Aretha in exercitu suo quinquaginta millia equitum & plurimos uulgares atq; robustos milites. Et profecti de Petra deserti uenerunt in terram Iehuda, & egressus Aristobulus in occursum eorum cœpit pugnare cōtra eos. Factumq; est ea die qua congressi sunt, ut magna multitudo populi afflueret ad Hyrcanum & Antipatrum, opem latura. Et uidens Aristobulus multitudinem uulgi ab exercitu Iudæorū deficere ad Hyrcanū, relicta pugna solus fugit mente consternatus in Ierusalem. Nam omnes bellatores eius iunxerūt se Hyrcano & Antipatro. Aretha uero rex Arabum progressus obsedit Ierusalem, habens secum uniuersum populum Iudæorum & Arabum: Aristobulus autem habuit duntaxat uiros Ierosolymitanos & sacerdotes. Factum est itaq; ut bellū indies magis ac magis cresceret, & bellicus ille tumultus extenderetur usq; ad decimumquintū diem primi mensis. Quapropter multi pij & iusti Iudæi relinquētes prouinciā Iudeæ secesserunt in Aegyptum, ut ibi celebrarent solennitatem azymorū, quam in Iuda a celebrare nequiuerunt propter bella. Circūdantibus aūt Iudęis et Arabibus ex omni parte Ierosolymā, latebat inter eos Iudæus quidā nomine Honias, uir iustus & deo amabilis, qui probatus & perfectus inuentus, stabat in dissidio & orabat pro populo dei. Cumq; cœlum clausum esset & non redderet pluuiā, orabat uir ille Honias & petebat à domino pluuiā, & dominus exaudiens eum nō distulit petitionē eius. Et sic quidē fecit multis uicibus, cū esset fames & siccitas in terra Iehuda. Factū itaq; est eo tēpore quādo bellū istud gerebat, ut inuenirēt Honiā latentē in castris Iudæorū, cōprehendentesq; eū duces Iudęorū statuerūt in mediū populi & dixerūt ei: effunde orationē ob istū conflictū qui accidit nobis, si fortasse dominus ꝓpter nomen suū exaudiat te, sicut exaudiuit te cū rogares eū pro pluuia, & tradat in manus nostras Aristobulū & sacerdotes,

qui

qui sunt cum eo. Respondens autem Honias ait: Vos populus domini estis & illi sunt sacerdotes eius, & ego sic orabo pro uobis, ut illis nihil mali precer neq; maledicā sacerdotibus domini. At illi coēgerūt eum dicentes: si non feceris secundum uoluntatem nostram, noueris te morte moriturū. Cum ergo molestarent eum, leuauit oculos suos in cœlū, & expansis manibus orabat dicens: Domine deus cœlorum & rex omnium populorum, in cuius manu est omnis uiuens & figmentū cogitationū recti cordis humani, & figmentum cogitationum populi tui & sacerdotum tuorum, dirige cor illorum ad te, & non exaudias istos contra illos in malum sed in bonum, quoniam isti sunt populus tuus & illi sacerdotes tui. Cumq; oraret iuxta hæc uerba, irruerunt in eum quidē impij Iudęi & interfecerunt eum. Sed deus non distulit ultionem suam. Nam percussit castra Iudæorum, mortuiq; sunt plurimi ex plebe is, propter sanguinem Honiæ. Post hęc factum est ut clamarēt sacerdotes de muro ad populum Israēl dicentes: Vos Israēlitæ populus domini, date manum deo uestro atq; sanctuario eius & offerte ei oues, hircos & arietes, ut sacrificemus secundū solennitatis ritum. Est enim hodie festum azymorum, & idcirco altari domini nihil subtrahi debet, ne habeatis peccatum. Quibus populus respondēs ait: date nobis aurū & argentū, pro singulis arietibus mille drachmas aureas, sic pro unoquoq; hirco & oue, & dabimus uobis iuxta petitionem cordis uestri. Cumq; Aristobulus & sacerdotes dedissent aurū, illi non reddiderunt eis hostiam, sed impie agentes & peccantes fraudauerūt altare uictima. Orauerūt ergo sacerdotes & clamauerūt ad dominū super hac rapina, quam populus fecit in hostijs domini, et dominus non est remoratus pœnā, sed percussit populum fame magna, ut modius unus tritici emeretur una drachma aurea.

¶ *De Honia habes apud Iosephū cap. 3. libri 14. in hunc modū: Cumq; Honias orasset, maleuoli iudæi adorti interfecerūt eum. Deus autem statim ab eis ultionem crudelitatis, & pœnam exegit post mortē Honiæ hoc modo: Cumq; sacerdotes obsessi petijssent iudæos, ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro singulo capite dixerunt. Quam pecuniā cum accepissent, nequaquam uictimas reddiderūt, sed maleuolentia tracti, fidei transgressores & impij coram deo pro defraudatione hostiarū extiterunt. Sacerdotes ergo orauerunt deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam, procellam uehementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittēs, cōsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur. Vides hic lector, autorē nostræ editionis discrepare in duobus locis à Iosepho. Porrò drachma secundum Hebræos habet pondus 96. granorum hordeaceorum, ut in annotationibus nostris super 17. caput Matthæ. fusius ostendimus.*

CAPVT XX.

IN diebus illis egressus est Pompeius dux magnus militiæ Romanorum cum exercitu magno & graui, contra Tigranem regem Armeniæ, & mittens Scaurū unum ex seruis suis pręcepit ei ut expeditionem moueret in Syriā. Cumq; Scaurus uenisset in Damascum, misit Aristobulus nuncios ad eum ut postularēt auxilium ab eo. Sed & Hyrcanus misit pro auxilio eius, at Scaurus noluit ferre auxilium Hyrcano, quin magis opem suam pollicitus est Aristobulo, eo quod Aristobulus dedisset ei quadringenta auri talenta. Quæ cum Scaurus accepisset, pollicitus est auxiliū suum, misitq; epistolam ad Aretham regem

Arabum,qui obsidebat Ierosolymam,dicens: Discede à Ierusalem,nisi enim recesseris,senties Romanos uenientes contra te ut te occidant. Aretha ergo lecta epistola quam Scaurus scripserat, soluta obsidione recessit à Ierusalem, comitatiq́; sunt eum Hycanus & Antipater, eo quod auxiliator eorum defecisset. Tunc egressus Aristobulus de Ierusalem cum populo exiguo, persecutus est Aretham & Hyrcanum atq; Antipatrum, apprehensisq́; eis in campo Capiron pugnauit ibi,& superans eos prostrauit in terram sex millia bellicosorum uirorum de populo Arabico & Iudaico,qui erant cum Hyrcano: interfecit quoq; Cophalum fratrē Antipatri, ac deinde reuersus in Ierusalem regnauit super Iehudam. Post hæc factum est ut ueniret Pompeius magnus in Damascum,& miserunt cunctæ gentes ad eum legatos, Aristobulus quoque misit ei pro munere uitem auream quingentorum talentorū & hortum aureum, quem nominabant Terpnon. Ista uero uitis atque hortus Romæ uidetur in templo Iouis,& fuit scriptum super uitem ipsam in hæc uerba: Hanc uitem misit Aristobulus rex Iudæorum ad Romam. His itaq; gestis,uenerūt nuncij ad Pompeium ab Hyrcano & Aristobulo. Et Hyrcanus quidem misit Antipatrum & Aristobulus Nicomedem, & ipse precatus est eum, ut ferret auxilium manumq́; porrigeret Aristobulo. Nam dederat ei quadringenta talenta auri. Antipater uero uidēs quod Nicomedes inclinasset Pompeiū ad auxiliandum Aristobulo, locutus est ad eum secreto dicens: ut quid pollicitus es auxilium Aristobulo & accepisti munus de manu eius? Nonne melius erit tibi, si tu dominium habeas in gentem Iudæorum, & consequaris nomen, faciasq́; rem magnam, quam patres tui attentare non præsumpserunt? Etenim si auxilium tuleris Hyrcano in regno, habebis eum seruum, sed & omnes Iudæi erunt serui tui. Itaque cum Pompeius audisset uerba ista, gauisus est ualde, dixitq́; ad Antipatrum: Si ita uobis uisum fuerit, quiescite uos, donec ego uerbis persuasero eū. Fortassis Aristobulus ipse ueniet ad me. Siquidem ego non audeo bellum illi indicere, ne forte ipse aciem ordinet occupetq́; uada,& prohibeat Iudæos de terra sua. Idcirco expectate donec ille uenerit ad me & decipiam eum, ueniamq́; cum illo in Ierusalem, & tunc tradam regnum Hyrcano, sed hac conditione, ut singulis annis nobis tributum pendatis.

¶ *Cum legati Aristobuli & Hyrcani uenissent ad Scaurum in Damascum, ut peterent auxilia, & Aristobulus promitteret quadraginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nam & diues & magnanimus Aristobulus erat, & omnino paruum erat quod dari postulabat. Alter uero & pauper & tenax fuit. Flexus itaque Scaurus pecunia, soluit obsidionem & præcepit Aretham recedere, ne Romanis hostis appareret. Paulò post cum Pompeius in Damascum peruenisset, & legati undiq; ad eum cum muneribus uenirent, misit Aristobulus quoq; donum maximum, uitem scilicet auream seu hortum aureum quingentorum talentorum, quem nominabant Terpnon, id est, delectabile, ut Iosephus exponit. Est enim τερπνὸς iucundus. Iosippus dicit uitis illius radices, pampinos, folia, botros & uuas fuisse ex auro puro. Dicit & opus ipsum tam artificiose factum, ut senatus Romanus plurimū miratus fuerit ingeniū artificis illius, ponentes uitem in templa deorum suorum in conspectu Iouis magni idoli.*

CAPVT XXI.

Post hæc factum est, ut diceret Pompeius: uocate Nicomedem. Cumq; uocassent eum, decipiens ille eum ait ei: Dic ad Aristobulum dominum tuum. Sic ait Pompeius princeps militiæ Romanę: Festina absq; mora uenire ad me. Nam Antipater expectat te in Damasco quousq; uenias ad me. En ego confirmabo regnum tuum Iudaicum in manu tua. Sic enim constituit Consul & trecenti atq; uiginti consiliarij eius. Sunt autē hæc uerba epistolæ, quā misit Pōpeius ad Aristobulū dicens: Pompeius dux exercitus Romanorū Aristobulo regi & semini regio, qui sunt sacerdotes domini Iudæorū pax. Notum sit uobis quod uitem & hortū quos misisti mihi accepi, misiq; ad Romam, & læta tus est Consul atq; treceni & uiginti consiliarij eius, & ponētes illud munus tuum in templo Iouis, laudauerunt te, orauerūtq; pro te in loco illo. Scripsit preterea Consul mihi, ut confirmem regnum in manu tua, quapropter si tibi uisum fuerit, ueni festinanter in Damascum ad me, & faciam iuxta placitum tuum, & quicquid bonum & rectum tibi uisum fuerit. Hæc autem epistola scripta est in libro regum Romanorum. Factum est proinde, cum Aristobulus uenisset in Damascum ad Pompeium ducem magnum Romanorum, ut inciperent Hyrcanus & Antipater atq; seniores Iudæorum, qui erāt à parte Hyrcani & Antipatri, loqui ad Pompeium in hunc modum: Decerne iudicium ô dux magne & uir misericors. En Aristobulus conatur per uiolentiā dominari & opprimere eum qui maior se est. Nam usurpauit regnum per gladiū, per hastam & seditionem, nec satis est quod uiolenter regnat super populum Iudaicum, sed percussit quoque omnes gentes quæ nobis sunt uicinæ, & quæ ab heri & nudiustertius nobis iunctę fuerunt amicitia, usus in hoc uersutijs, effuditq; sanguinem multum in terra earum, crudelis existens & in populum suū & in alienos. Produxit deniq; Antipater mille senes testes, qui testimonium præbuerūt super omnibus uerbis istis. Respondens uero Aristobulus dixit: Verum est, frater meus maior me est, sed quoniam est ignauus & debilis, est ineptus ad regnandum: nec ego affectaui regnum neque ambiui ipsum, sed uidēs diffluere potentiam populi, & omnes seruos Iudæorum, quos patres nostri deuicerunt, præuaricari & obuertere humerum rebellem, nihilumq; esse & potentem & abiectum, cum hæc inquā uidissem suscepi regnum, gessi bella & reduxi memoratos sub potestatem Iudęorum. Sed & pater meus ante diem mortis suæ pręcepit mihi, ut susciperem regnū post mortem matris meæ, uidens nimirum segnitiem fratris mei & defectum mentis eius. Produxit etiam Aristobulus testes, qui hæc uerba eius comprobauerunt. Fuerunt autem omnes testes illi quos adduxit, iuuenes induti hyacintho & purpura, habentes superposita ornamēta aurea, quibus inserti erāt lapides præciosi. Admiratus'que Pompeius ornatum iuuenum & elegantiam uultuum, ait ad seniores: Omnis populus iste reges sunt: beatus rex qui imperium habet super hunc populum, sed & nos beati erimus si ualuerimus regnare super populū huiuscemodi. Iam certe diuulgabitur nomen nostrum in omnem terram, & pauor nostri nominis atq; metus erunt super omnes gentes, postquam subiugauerimus populum istum.

¶ Cum Aristobulus beneuolentiam & gratiam Romanorum obtinuisset per uitem auream, munus magnificũ, siquidem muneribus capiũtur dij & homines, dissolutæ sunt manus Hyrcani. Quem consolans Antipater, omnis uersutiæ inuentor, ait: Non sit tibi molesta amicitia illa quam Pompeius habet ad fratrem tuum. En ego uadam & inclinabo cor eius ad te, ut te illi præponat. Quod & factum est. Nam cum abijsset Antipater ad Pompeium, dixit ad eum: Si fuerit Hyrcanus sub manibus tuis, scias quod totus Israël tibi subdetur. Nam omnes diligunt eum. Sin Aristobulus fuerit sub manibus tuis, non omnis Israël obtemperabit tibi, eo quod illum odio habeant. Cui respondit Pompeius: Nemo sciat quicquam de his rebus, de quibus locutus es ad me. Ego enim mittam ad Aristobulum, ut ueniat ad me in Damascum, & tunc apprehendam eum, uinctumq́; tradam in manũ fratris sui, & restituam regnum fratri suo, &c. Hæc ex Iosippo huc retuli.

CAPVT XXII.

His gestis, Pompeius profectus est à Damasco ut adiret Ierosolymam, comitatiq́; sunt eum Aristobulus & Hyrcanus. Et cum essent in itinere, disceptauerũt duo fratres de regno. Sed & gentes qui erãt ex ciuitatibus illis quas Aristobulus ceperat, clamauerunt ad Pompeium quod sub iugum coacti essent. Tunc clamans Pompeius ad Aristobolum, iussit ut restitueret ciuitates dominis suis, scriberetq́; chirographum in quo certiores eos redderet, quod nũquam eos bello peteret. Parens itaq; ei Aristobulus, reddidit illis ciuitates, scripsitq́; eis chirographum iuxta omnia quæ præceperat ei Pompeius. Et cum rursus disceptaret cum Hyrcano fratre suo de regno, dixit ad eos Pompeius: quiescite donec uenero in ciuitates uestras & cognouero causam uestrã. At Aristobulus diuertens abijt inconsulto Põpeio, uenitq́; in [a] Delion, & inde abiẽs trãsiuit Pellam & Scythopolim, et ultra progressus peruenit in Alexandriũ, mansitq́; ibi. Et iratus Pompeius uertit omnem bellicum apparatum, quem in Persiam destinare cogitauerat, persecutúsq; est eum & apprehendit eum in Alexandrio. Nam cum obsedisset ciuitatem, dixerunt sapientes Aristobuli ad eum: cur uis rebellare Romanis, cum illi ferè totius mundi dominio potiantur, nec sit nobis auxiliũ à populo nostro, qui illis magis iũctus est? Obediens ergo eis egressus est ad eum, salutauitq́; eum pacifice. Et cum rursum contenderet cum fratre suo de regno, consentiente Pompeio reuersus est in ciuitatem Alexandrij. Factúmq; est in crastinum, ut egressus Aristobulus de ciuitate, tuba clangeret, & rebellans perueniret in Ierusalem. Quem persecutus est Pompeius & totus apparatus Romani exercitus, totúmq; pondus militiæ eorum. Profecti autem uenerunt in Ieriho ciuitatem fragrantissimi odoris & posuerunt ibi castra. Crescebat enim in illo loco [b] balsamum, quod est oleum suauissimum, quod Apharsemon uocãt atq; Pannag. Nec unquam arbor illa alibi quàm in Ieriho uisa est, quantumlibet multi reges & omnes Aegyptiorum reges tulerint inde surculos, sed quĩ aruerunt & non creuerũt alibi. Mansit proinde arbor illa in Ieriho usq; ad desolationem templi. Deuastato namq; sanctuario, translatum est arbustũ illud de Ieriho in Aegyptum & ad alia loca. Factũ itaq; est ut post ista mane cõsurgeret Pompeius & abiret de Ieriho uersus Ierusalem: & uidẽs altitudinem muri ciuitatis excelsasq́; eius turres, resplendentes lapides, fenestras lucentes, elegantiam faciei rũ, candorem, nobilitatem atq; pulchritudinẽ urbis, stupefactus dixit: quis poterit

lapidem è funda proijcere, aut iaculum mittere contra hanc sanctam urbem? Beatus rex, qui imperio huius urbis potitur. Itaqȝ cum ista uideret Aristobulus, exhibuit se Pompeio, rogauitq́ȝ eum pro pace, pœnitudine ductus quod rebellis ei extitisset. Quem suscipiens Pompeius, fecit cum eo pacē. Et ait ad eum Aristobulus: omnia quæ dixeris mihi faciam, atqȝ cuncta quæ imposueris mihi dabo, si modo mihi patrocinatus fueris pro regno conseruando, humiliaueris q́ȝ ante faciem meam hostes meos. Ad quem dixit Pompeius: uasa aurea quæ sunt in templo tuo & lapides preciosos trade mihi, & mittā ea in Italiam, in templum Iouis Romani, & tunc agam tecum iuxta placitum tuū. Cumq́ȝ Aristobulus assensum præbuisset, misit Pompeius Gabinium uirum bellicosum & cum eo cateruam robustam militum Romanorum, qui tollerent uasa & lapides præciosos de templo domini quod erat in Ierusalem. Sed sacerdotes & populus noluerūt dare omnia quæ Pōpeius postulauerat, quin magis excluserunt Gabiniū ab urbe, & prostrati sunt multi ex militibus Romanis intra Ierusalem. Vnde iratus Pompeius tradidit Aristobulum in carcerem, uinxitq́ȝ eum catenis. Et appropinquans ut urbē manu ualida expugnaret, uidit illam ex omni parte munitissimā esse, quia sita erat in monte ædito præter septētrionalem partē. Ibi enim erat planicies, & propterea Pompeius collocauit illuc omnia machinamēta sua bellica, atqȝ omnē exercitū suū, qui ualidissimus erat. Nam milites Romani qui destinati erant in Persiam, collecti sunt cōtra Ierusalem. At uiri Ierosolymitani subito erumpētes & pugnantes contra Pompeium, præmisso clangore fecerunt impetum magnum in castra eius, strauerunt q́ȝ plurimos in terram. Et stupefactus Pompeius de audacia hominū illorū & de iuuenum leuitate, cōstituit apud se recedere ab urbe.

¶ *Totum caput istud Iosippus his breuibus complectitur uerbis: Cum Aristobulus uideret quod Pōpeius nō staret pacto quod pepigerat secū ab initio propter litem, cōtempto eo fugit in Alexandrium. Et cum Pompeius atq; totus exercitus eius moueret castra & obsideret Alexandrium, fugit Aristobulus rursum & reuersus est in Ierusalem. Quem insecutus Pompeius usq; in Ierusalem, scripsit ei epistolam fœderis, remittens iniquitatem. Egressus ergo Aristobolus ad eum, non fecit Pompeius ei aliquid mali, sed rogauit eum ut daret sibi omnia uasa domus domini. Qgod cum Aristobulus facere nollet, iratus Pompeius constrinxit eum compedibus ferreis & impugnās Ierusalem contriuit murum eius ualde. Ipsi autem egressi contra eum, percusserunt de exercitu eius duodecim millia uirorum.* a *Delion.] Iosephus uocat Delon, & post Scythopolim ponit aliū locum quem Corias uocat, qui initium est Iudææ mediterraneæ, unde munitißimū oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quo Aristobulus confugerat.* b *Balsamū.] de hoc Iosephus sic scribit: Vbi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit, distillat. Videtur autem quod locus ille ob suauißimam fragratiam balsami sortitus sit nomen Ieriho, nam* ריח *significat Hebræis odorem.*

CAPVT XXIII.

POst hæc factum est, ut dissidium oriretur intra urbem Ierosolymitanam, inter uiros Aristobuli & uiros Hyrcani, quia illi dixerunt aperiendam portam ciuitatis & suscipiēdum Pompeium intra urbem, & qui erant à parte Aristobuli obsistebant ne intromitteretur, sicq́ȝ grauius erat bellum internum quàm externum, & ceciderunt multi de populo Iudaico in illa seditione. Quod cum audisset

differet Pompeius, accessit ad portam, & multi Iudæi uiolenter aperuerũt portam ipsam & intromiserunt Pompeium. Tunc ille cepit urbem & palatium regium, templum autem non cepit, quia sacerdotes clauserũt portas templi & domum sanctuarij, occupaueruntq́ aditus templi & repugnauerunt uiriliter. Factum est ergo in quarto mense, & pugnauerunt sacerdotes usque ad decimumseptimum diem, quando erat ieiunium, & sacerdotes obtulerũt ea die sacrificia atq; holocausta coram altari domini: Pompeius uero [a] adduxit arietem ferreum ut cõcuteret turrim templi, [b] quatiensq́ turrim deiecit eam in terram, & apertis interioribus templi, ascendit in primis Cornelius & Faustus filij Syllæ, ingressiq́ sunt templum dum sacerdotes sacrificijs intenderẽt & offerrent holocausta coram domino. Post Cornelium uero ascendit Phurius & Phirius cum ui magna & cũ militibus Pompei, habentes in manibus suis gladios euaginatos, & ingressi templũ domini, percusserunt sacerdotes domini. At sacerdotes neq; territi sunt neq; pauefacti à gladijs euaginatis, nec tremefacti à resplendẽtibus mucronibus, nec animo fracti propter cadauera mortuorum passim in medio templi corruentium, sed incedebant super cadauera & exequebantur ministerium domini, offerẽtes sacrificia, holocausta & uictimas eius, exhortantesq́ semetipsos dicebant adinuicem: agite uiriliter & simus fortes ô sacerdotes domini, moriamurq́ ante altare eius. Honestum enim est ut moriamur in officio nostro & nõ deseramus ministeriũ domini, neque proijciamus cultum eius. Versabantur itaq; sacerdotes domini in bello illo absq; ullo pauore, timore & mentis perturbatione, perinde ac si in firma pace ambularent. Et quando sacerdos unus cadebat ex numero sacrificantium, mox successit illi alius, accipiensq́ hostiam de manu interfecti, obtulit eam. Quod si & ipse interficeret, aderat collega eius & exequebatur quod ille facere conabatur. Et istud fiebat donec consummabatur totum ministerium domini per sacerdotes in illa ieiuniorum die. Et in hũc modum iugulabãt omnes sacerdotes accinctos ephod lineo, indutosq́ uestibus sacris, & cadebãt cadauera sacerdotum super corpora hostiarum, mixtusq́ est sanguis eorum cum sanguine hostiarum, & mortui sunt in loco sancto coram altari domini. Omnia autem quæ hic scribo de sacerdotibus domini non sunt mentita, quapropter qui hæc legerit in libro meo & noluerit credere, eat & legat aliorum scriptorũ libros. Nam multi scriptores idipsum testantur, præsertim habetur id scriptum in libro Nicolai Damasceni, & in Strabone Cappadoce atque in Tito Liuio historico, qui conscripsit gesta Pompei Romani, & in alijs libris. Cum itaq; sacerdotes in tẽplo essent cõsummati, ingressi sunt duces Romani in sanctuarium & manserunt ibi. Nomina autem eorum hæc sunt, Gaius Antonius, Marcus Tullius Cicero, qui dux fuit & scriptor, scripsitq́ in libro suo omnia quæ proprijs oculis conspexit, quæ fiebãt in sanctuario domini & sacerdotibus eius. Veniens quoque tandem Pompeius & multi Romani cũ eo, ingressus est sanctuariũ domini, uidensq́ [c] sanctũ sanctorũ pepercit ei & nõ misit manũ in rem ullam quę erat in sanctuario. Inuenerũt autẽ ibi magnã copiam auri & drachmas aureas, nempe duo millia talenta, nec uoluit Pompeius contingere rem ullam quam inuenit in templo, sed præcepit residuis sacerdotibus ut repurgarent templum & adducerent sacrificia atq; offerrent holocausta, quod & illi fecerunt. Porrò Hyrcano tradi

dit regnum,& interfecit omnes fautores Aristobuli,ipsum autem Aristobulum ligauit catenis,ut illum Romam duceret. Cūctas quoq; Syriæ ciuitates quas Iudæi iure belli acquisierāt,restituit Syris ipsis,& omnes terras quas reges Machabæorum deuastauerant, reddidit Pompeius habitatoribus suis, eos autem quos Ierosolymitani subiectos tenebant fecit Pompeius liberos, ne amplius serui essent Iudæorum, & Ierosolymā quæ fuerat domina prouinciarū, [d] fecit seruire sub tributo. Omnia ista uenerunt super nos propter Hyrcanum & Aristobulum fratres,ipsi enim fuerunt primi autores mali suscitati in Ierusalem,ob quod serui facti sumus Romanorū. Ab eo tempore descēdimus à magnificentia nostra & fuimus humiliati.

¶ a *Adduxit arietem.*] *Offerebant milites Pompei uerba pacifica in templo cōclusis, sed hi dum nō obedirent, loca iuxta templum posita muris circumdederunt, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius enim circa templum à parte aquilonis collocauit milites ubi fuerūt turres & fossæ altissimæ, quæ uallo circumdabantur. In ea ualle Pompeius aggerem fecit & fossam coæquauit, machinamentaq; bellica à Tyro deportata superimposuit, per quæ etiam templum deposuit. Sed si mos bis patrium non fuisset, ait Iosephus, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit, si quid uero aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis nec manus armantibus, turres erigere uel machinamēta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebantur.* b *Quatiensq; turrim.*] *Cum machinamentum primum illatum fuisset, turris maxima commota cecidit & aperuit partem templi per quam hostes irruperunt. Quorum primus Cornelius Faustus Syllæ filius cum suis militibus super murum ascendit, & post eum per alterā partē Furius centurio cum suis, in medio uero Fabius & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cæde Iudæorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uero semetipsos occidebant, ita ut circiter uiginti duo millia Iudæorum sternerentur. Hæc ex Iosepho libuit huc referre, quandoquidem autor noster ab illo in quibusdam uidetur differre.* c *Sanctum sanctorū.*] *Hoc est, eam templi partem, quam non licuit nisi sacerdotibus intueri, in qua erāt mensa aurea, candelabrum, libatoria, aromata, sacra pecunia, &c.* d *Fecit seruire.*] *Tunc enim Iudæi libertatē deposuerūt & subiecti sunt Romanis, & prouinciam quam armis possederunt à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sunt denuo restituere. Insuper decem millia talenta pau co tempore Romani eos exegerunt, & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est.*

CAPVT XXIIII.

POst ista factū est, ut Pōpeius reuerteretur in terrā suā, peteretq; Romam, ducens secū Aristobulum cū duobus filijs & filiabus eius: tertius uero filius, nēpe Alexāder, euasit. Reliquitq; Pompeius dominatorem in terra Israël, Hyrcanum & Antipatrum, apud quos & Scaurum dimisit, cōmissa ei omni terra Aegypti. Abeunte aūt Pompeio & pergēte uersus Romā, Scaurus ab heri & nudiustertius profectus fuerat ad Petrā deserti. Et interim factū est cum essent Hyrcanus & Antipater apud Petrā deserti unà cum Scauro duce exercitus Pompeiani & [a] oppugnarent Arabiā, effugit Alexander manus Pōpei, & ueniēs in Ierusalem instaurauit murū Ierusalem, quem diruerat Pompeius, & congregauit ex Iudæis manum ualidam pugnauitq; contra Hyrcanum & Antipatrum, & uertit eos in fugam. Sed nec Scaurus stare potuit ante eum. Tunc

ascendit Gabinius ab urbe Roma in terram Syriæ, & audiēs omnia quæ egerat Alexander filius Aristobuli, quomodo pugnasset contra Scaurum & occidisset multos Romanos, & in fugam uertisset Hyrcanum atque Antipatrum, instaurassetq; murum ciuitatis quem destruxerat Pompeius Magnus, profectus est contra eum, cum grauissimo exercitu, collecto ex milite Romano atq; ex militibus Syrorum, quibus etiam iuncta est ualidissima manus Iudæorum, nempe qui erāt cum Antipatro & Hyrcano. Sed & Antonius qui & Marcus, duo enim habuit nomina propter excellentem fortitudinem suā, fuit enim uir fortis & bellicosus, additus est illis. Venerūtq; duces isti contra Ierusalem, ut oppugnarent Alexandrum filium Aristobuli: & egressus in occursum eorum Alexāder cum manu non admodum ualida, quippe qui habuit quasi decem millia peditum & quingentos equites, iniit pugnam cum memoratis ducibus, prostratiq; sunt ex militibus eius in bello illo sex millia, ipse autem cum residuis bellatoribus suis fugit ad castellum Alexādrium. Et cū appropinquasset Gabinius castello ut illud expugnaret, egressus est rursum Alexāder & fecit impetum in castra Gabinij, atq; strauit ex eis in terram interfectos plurimos, nempe nouē millia & trecentos. Tunc exurgens Marcus Antonius acriter repugnauit, factumq; est prælium dirum, & ceciderunt ex Romanis interfecti quasi quinq; millia, & Gabinius egit Alexādrum retrorsum, fugauitq; in ciuitatem, & prostratis multis militibus eius, obsedit ciuitatem & oppugnauit eam. Accedens uero ad eum mater Alexandri, uxor Aristobuli, flens obsecrabat eum, ut pacem faceret inter se & Alexandrum, quod & factum est. Deinde [b] distribuit regionem in partes, constituitq; Hyrcanum dominatorem in Ierusalem, & in Gadira altera parte dominatorem alium, in Hemath dominatorem alium, in Zephorim dominatorem alium, atq; in Ieriho dominatorem alium.

¶ a Oppugnarent Arabiam.] Scaurus contra Petram Arabiæ exercitum produxit, sed propter difficultatem ciuitatis in circuitu terram uastauit. Cumq; exercitus Romanus fame laboraret, Antipater à Iudæis triticum & quæcunq; erant necessaria destinabat, donec tandem Antipater à Scauro ad Aretam missus, belli seditionem composuit. b Distribuit regionem.] Hæc à Iosepho in hunc modum describuntur: Hyrcanum Gabinius ad Ierosolymam reduxit, habiturum templi diligentiam. Quinq; tamen curias constituens, æqualibus turmis gentem diuisit, quarum una in Ierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Ierichunte, quinta in Sephoris Galilææ, qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione uiuebant.

CAPVT XXV.

CIrca idem tempus euasit Aristobulus & Antigonus filius eius ab urbe Roma in terram Iehuda. Cumq; peruenisset [a] ad extremitatem Iudææ [b] Pisilaus dux Ierosolymitanus defecit ad eum cum mille uiris fortissimis, memor pristinę glorię eius. Et uidēs Aristobulus populum multum uenire ad se, separauit pauperem & inermem populum, & elegit ex omnibus octo millia fortissimos uiros, qui facies suas non uerterunt retrorsum, nec auerterunt se à facie cuiuscunq;. Egressus ergo cōtra Gabiniū, qui contra se ueniebat cum grauissimo exercitu Romanorū & cum militibus Iudæorum, qui adhærebant Gabinio

contra Aristobulum, pugnare cœpit fortiter, fecitque cum octo millibus armatorum in magno illo Romanorum exercitu cædem maximam, corruentibus passim in terram interfectis multis de exercitu Romanorũ. Sed ex militibus Aristobuli ceciderunt quoque c septem millia in conflictu illo, mansitque residuus Aristobulus cum mille ex bellatoribus suis, & penetrans per castra Romanorum, procedendo & utrinque cædendo peruenit ad cacumen cuiusdam montis. Cumque persequerẽtur eum milites Romani & apprehenderẽt eum, conuertit ille faciem suam & repugnauit biduo. Tertia uero die factum est, ut caderent quoque mille milites illi quos secum habuerat & strauerant plurimos de exercitu Romanorũ, relictusque est Aristobulus solus, pugnans & interficiens multos, donec tandem & ipse tot sauciaretur uulneribus, ut etiam galea ferrea capitis eius incideretur, et ipse caderet in terrã. Capientes autem eum duxerunt ad Gabinium, sanatumque à uulneribus innodauerũt uinculis, & catenis sic ligatum miserunt denuo Romam ad Consulem & ad trecẽtos atque uiginti consulares eius. Porrò dies quibus regnauit Aristobulus fuerunt anni tres & menses sex, fuitque uir clarus, fortis & potens & pulchro aspectu elegantique forma. Post hæc misit senatus filios Aristobuli è Roma in Ierusalem, misertus matris eorum uxoris Aristobuli, quoniã scripserat Gabinius de prudentia mulieris, commouitque senatum ad commiserationem, ut remitteret filios & filias eius. Interiecto uero tempore Gabinius traiecto Eufrate pugnauit cõtra Persas & Medos, & denuo sub iugũ redegit eos, quos Pompeius magnus antea deuicerat. Sed cũ ab eis recederet, illi rursum rebellauerunt, donec Gabinius cõtra eos processit & humiliauit eos, posuitque sub tributo. Præuaricati sunt quoque in tempore illo Aegyptij & renuerunt dare Romanis tributũ. Quapropter Ptolemæus misit ad Gabinium & pollicitus est ei auxilium: sed & Gabinius uenit cum toto exercitu suo, ut suppetias ferret Ptolemæo regi Aegyptiorum, mittensque ad Hyrcanum & ad Antipatrũ, rogauit eos pro auxilio. Egressus ergo Antipater de Ierusalem cum exercitu grauissimo superante exercitũ gentiũ seruientium Romanis, habebat enim omnes bellatores Iehuda & Biniamin, & ueniens ut auxiliũ ferret Gabinio, inuenit eum in Damasco reuersum à Persia. Ad quem ait Gabinius: Sit pax ueniente te. Rursumque ait illi, ut se præcederet & aperiret uiam in Aegyptũ. Ingressus enim Gabinius in Aegyptũ restituit Ptolemæum in regnũ suum. Eo tempore cum Antonius esset apud Gabinium in Aegypto, Alexander filius Aristobuli collegit iterum ex militibus Iudæorum cateruam magnam, & irruens in montem Garizim percussit custodes Romanorum, quos Gabinius ibi dimisit, exterminauitque omnes Romanos de terra Iehuda. Quod audiens Gabinius misit Antipatrum qui denũciaret pacem his qui rebellionem mouerant. Abiens itaque Antipater redarguit populum & reduxit eos ad Gabiniũ. Alexander uero nolens obedire illi, sumptis secum triginta millibus electis Iudæis perrexit ad montem Thabor, & ordinauit prœliũ aduersus Gabiniũ, ceciderúntque de exercitu suo decem millia, cum reliquis autem uiginti millibus fugit. Et reuersus Gabinius uenit in Ierusalem & confirmauit Hyrcano regnum, sed & Antipatro dedit potestatem super totum populum Iudaicum, & discedens inde redijt Romam.

¶ a Ad extremitatem.] Iosephus habet, Ad Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, & Aristobulus illud renouare cupiebat. b Pisilaus.] Apud Iosephum legimus, Pitholaus dux Ierosolymorum. c Septem millia.] Iosephus sic habet: Licet Iudaei propensius decertarent, tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorum quinq; millia prosternũtur, reliqui uero dispersi ut unusquisq; ualuit per fugam sibi salutem quaesiuit, tamen plus mille Aristobulus habens in Macheruntem munitissimũ oppidum recessit. Cumq; male perdidisset, nihilominus spem sibi bonam promittebat. Per duos tamen dies obsidioni resistens multis perfossus uulneribus captiuus cum Antigono filio ad Gabinium trahitur.

CAPVT XXVI.

REuoluto autẽ anno uno, audiuit senatus Romanus quod Parthi & Medi molirentur praeuaricationem: quapropter miserũt contra eos Crassum cum exercitu grauissimo. Hic itaque cum abijsset & peruenisset in Ierusalem, intrauit tẽplum domini, & misit manum suam ut acciperet ea quae erãt in templo domini. Erant autem ibi duo millia talentorum in drachmis aureis. Fuit etiam in diebus illis sacerdos magnus nomine Eleazar, uir iustus & timens deum, & hic dixit ad Crassum: quare mittis manum tuam ad spoliandum templum domini, & tollis aurum quod nec Pompeius neq; alij duces contingere uoluerũt? Iura nunc mihi, ut non auferas aurũ istud, & ego dabo tibi trabem unã aureã ponderantẽ trecentas minas aureas. Erant autẽ in trabe illa suspensa omnia uela hiacynthina & purpurea, quibus operiebant sanctum sanctorũ, tectaq; erat trabs illa pannis illis ut uideri nequiret. Et cum Crassus iurasset se non contrectaturum aut surrepturum quicquam ex omni auro quod erat in templo praeter trabẽ ipsam, tradidit ei sacerdos trabẽ, opus manuũ artificis, ponderantem trecentas auri minas. Habet autem mina duas libras & dimidiam, libram uero faciũt sexaginta unciae. Porrò Crassus accepta trabe mutauit iuramentum suum: nam cõuersus abstulit omne aurum quod inueniebatur in domo domini, nempe duo millia talentorum auri puri. Quod si quidam noluerint adhibere fidem uerbis meis, tãtas scilicet fuisse diuitias in templo dei nostri, hi legant librum Strabonis, & inuenient uerba mea esse uera, & ab eis omne exclusum mendacium. Siquidem multi & magni reges miserunt per singulos annos munera ad templum domini, uasa argentea & aurea, quibus dominum propitium sibi facerent: sed & multae gentes dederunt tributa pro templo dei nostri, uasa argentea & aurea. Erant praeterea in diebus illis multi Iudaei ualde diuites propter eximiam loci sancti ubertatem. Et licet gentes uenerint contra urbem ipsam ut perderent eam, tamen cum agnoscerent sublimitatem & sanctitatem sanctuarij nostri, coeperũt tãdem honorare templum, & offerre munera aurea & lapides praeciosos, id quod multi scriptores testantur, nempe ego, Nicolaus Damascenus, sed & Strabo de Cappadocia facit mentionem de opibus Iudaeorum, ita dicens: Transmittens autem Mithridates rex Armeniae in ciuitatẽ quae Coum appellatur, quae est in extremitate terrae Asianae, & accepit inde aurum quod illuc deposuerat Cleopatra regina Aegypti: accepit praeterea aurũ quod sanctificauerant Iudaei & destinare decreuerãt in templũ dei nostri, cuius pondus fuit octingenta tantũ talenta argenti & auri, lapides quoq; praeciosi, quae omnia sanctificauerant Iudaei

habitantes

habitantes in Asia minori. Nec fuit aurum illud de terra Iehuda neq; de terra Alexādriæ, sed de ipsa Asia fuit aurum illud. Postquam autem Crassus abstulerat aurũ repertũ in templo domini, abijt ut bellũ inferret Persis & Medis, ceciditq; in eo bello una die totus exercitus eius. Qua uictoria Persæ potiti, uenerũt in Syriam. Sed Cassius liberauit Syriã ab incursu Persarũ, restituitq; eam dominio Romanorum, fugato exercitu Persarum à Syria. Et conuersus Cassius uenit in terram Iehuda, & inuenit populum Iudaicũ pugnantẽ contra Hyrcanum & Antipatrum, adiuuansq; Hyrcanum & Antipatrum, pacatum reddidit regnum sub manu Hyrcani. Et discedens inde Cassius traiecit fluuium Eufratem, positisq; insidijs contra Persas & Medos excitauit inter eos prælia magna, donec illos rursum coëgit sub potestatem Romanorum quos antea Pompeius, cum esset in oriente, subiugauerat.

¶ *Historiam istam quæ ab initio huius capitis describitur, habes quoque in Iosepho, nisi quod ibi additur, trabem auream alia lignea circũdatam, delituisseq; intra eam. Erat hæc trabs aurea & uersatilis, pensans trecẽtas minas, quam pecuniarum custos Eleazarus sacerdos tradidit Crasso, putans illum hoc auro contentum esse, quod tamen non fecit. Cæterum quid Hebræi sentiant de mina & libra, Dauid Kimhi in radicibus in hunc modum explicat:*

מָנֶה הוּא שִׁשִּׁים שְׁקָלִים וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה

Hoc est, mina habet sexaginta siclos, & siclus habet uiginti obolos. Quod autem mina habeat sexaginta siclos, probat ex 45 capite Ezech. ubi sic habetur:

עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם

Hoc est, Viginti sicli & uigintiquinque sicli, & quindecim sicli erunt uobis pro mina. Cuius loci hic sensus est, Omnes sicli isti simul accepti qui sunt sexaginta, faciũt unam minã siue לִיטְרָא *libram uulgarẽ. Et diuidit propheta sexaginta illos siclos in tres partes, quod quilibet numerus per se tunc propriam haberet denominationem, certamq; cõstitueret monetam nobis hodie incognitam. Cabalistæ apud Hebræos hos in monetis signãt gradus:* גֵּרָה *Obolus habet pondus 16. granorũ hordeaceorũ* דִּינָר *seu* זוּזָא *Denarius qui & zuza et drachma habet 6. obolos siue 96. grana.* שֶׁקֶל *siclus habet 4. denarios siue 384. grana.* מָנֶה *&* לִיטְרָא *Mina & libra habet 60. siclos, id est, 23040. grana.* כִּכָּר *Talentum continet 60. libras, id est, 1382400. grana. Dissenit ergo Iosephus à Iudæis illis qui post desolationẽ templi secundi scripserunt, quando dicit minam cõtinere duas libras & dimidiã, isti autem dicũt cum Græcis minam & librã unum & idem esse pondus, quod Latini Pondo uocant. Discrepat & Budæus in suo asse supra modum à Iudæis. quando dicit talentum Atticum ualuisse sexaginta libras seu minas, hoc est, sexcentos coronatos, id quod facile probari potest ex 25. capite Exodi, ubi sic scribitur:*

ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה.

Id est, Ex talento auri mũdi facies candelabrum & omnia uasa eius. Si ex talento uno fabrefactum fuit tam magnificũ opus cãdelabri & omnia uasa eius, nempe lucernæ, flores, calices, sphærulæ & forcipes, necesse est, ut talentum maxima fuerit auri massa, & qualem sexcenti coronati cõstituere nequeũt. Nec obstat si arguas talentũ sanctuarij fuisse duplum ad talentũ uulgare, quia nec bis sexcenti coronati tantum possent efficere corpus quantũ fuit candelabrum sanctuarij. In Matthæo nostro capite 25. plura de monetis Iudæorum scripsi. Est tamen ibi error in eo quod scripsi libram seu minã habere 25 siclos, cũ potius sexaginta cõplectatur siclos, id est, grana hordeacea 23040. quæ si sexagesies multiplicentur efficient 1382400. talenti pondus.

HISTO-

HISTORIARVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS, EXtensus ab Antipatro Herodis magni patre usqꝫ ad Pontium Pilatum.

Caput I.

IN diebus illis contigit Romæ mori mulierem quādam grauidam, quæ uxor fuerat cuiusdam senatoris Romani. Cum autem mortua esset, mouebat se fœtus in utero eius & collidebatur:& aperientes uterum eius extraxerunt infantem uiuum, & dederunt ei nomen Iulij, eo quod in mense Ab siue Iulio egressus esset dematris suæ uisceribus. Vocauerūt quoque eum Cęsarē,ob id quod mater eius cęsa fuerat. Sonat enim Cæsar in lingua latina idē quod [a] carut in lingua sancta, id est, excisus. Factus est proinde Iulius successu tēporis uir fortis & bellicosus: & cū senatus mitteret Pompeium in Orientem,misit simul Iulium Cæsarem in Occidentem,ut deuinceret reges habitantes in Occidente. Pugnans autem Cæsar in Occidente, coēgit sub iugum gentem Francorū & Britannorū,imò totam plagā occidentalem usqꝫ ad oceanum, & rediens Romam cum magna pompa atqꝫ uictoria, dixit corde superbo:Regnabo super totam Romam. Cui respondit senatus: Non sustinebimus super nos regem, cum à diebus Tarquinij rex nō imperauerit nobis. Is enim cum uiolenter [b] rapuisset uxorē cuiusdā uiri,& illa tanto afficeretur mœrore,ut cultro uentrem suum perfoderet occideretqꝫ semetipsam,iurauerūt patres nostri,ut nullū deinceps sibi imponerent regē. Ab eo ergo tēpore usqꝫ nunc per tot annos elapsos nō habuimus regē imperitantē nobis. Et tu conaris uiolate præceptū patrū nostrorū?En Pompeius collega tuus fecit quoqꝫ uictoriā & habuit triūphos in Oriente, nam subiecit uiginti duos reges magnos,habentes uberes prouētus,à quorū cōspectu reliqui reges terræ multo tēpore tremuerūt:subiecit quoqꝫ populū Iudaicū gentē magnā & potentē,& tamen nō postulauit regnū. Notū ergo sit tibi,ꝙ nō suscipiemus te ut regnes super nos. At Cęsar respōdit superbo animo:certe ego regnabo super uos,ueluti rex super seruos suos. Excitásqꝫ bellū magnū in urbe,strauit homines innumeros,& usurpauit sibi uiolenter imperiū, ponēs coronā super caput suū. Et in hūc modū cœpit regnare Cęsar,ꝗ alio nomine Iulius uocat̄,omnesqꝫ imperatores ꝗ subsecuti sunt eū,appellati sunt ab eo Cęsares. Factū est proinde cū audisset Pōpeius in Cappadocia Iuliū usurpasse Romanū imperiū & subiugasse senatum,collegit omnia regna terrę, in quę assecutus fuerat imperiū,ut secū proficiscerentur cōtra Cæsarē. Quod cū audisset Cęsar,eduxit Aristobulū de carcere,fecitqꝫ eum ducē exercitus,tradēs ei duas legiones,hoc est,duodecim millia uirorū,præcepitqꝫ eis ut abirent in Syriā,& deuastarēt occiderētqꝫ habitatores eius:adiungerēt autē sibi populum Iudaicū,quorū auxilio postea affligerent Pompeiū. Pompeius uero audiēs hoc,uehemēter timuit propter Aristobulum,missaqꝫ epistola indicauit id socijs suis qui erant Ierosolymis. Porrò Ierosolymitani miserunt uiros in occursum Aristobuli,destināntes eos in Syriā,& illi uerbis pacificis excipientes eū, comederūt & biberūt cū eo, potauerūntqꝫ eum ueneno mortifero & occiderūt ibi. Pompeius uero transiens in Italiā pugnauit cōtra Cæsarem,& ceciderunt de exercitu Pompei plurimi uulnerati. Cúmqꝫ Pōpeius fugisset à

facie

facie Cæsaris, persecutus est eum Cæsar & interfecit eum. Et tūc regnauit Cæsar super uniuersam Romanorum terram, trāsiensq; in Syriam, sategit ingredi in Aegyptum: at Aegyptij noluerunt suscipere eum, eo quod potentiores quos habuerat Pompeius, essent apud eos.

¶ Vocant Iudæi cum Chaldæis mensem Iuliū Ab, non quod Iulius & Ab precise in diebus respondeant, sed lunatio quæ cadit in Iulium, eam Hebræi appellant Ab, estq; undecimus mensis supputatus à Tisri primo mense in anno communi, in anno autem embolismico, qui tredecim constat lunationibus, est duodecimus mensis. a *Carut.] Hebraice scribitur* כָּרוּת *excisus magis quàm cæsus. Cæsum enim Hebræi uocāt* מֻכָּה *& discissum* קָרוּעַ *Iosippus tamē utitur* קצוצה *uerbo.* b *Rapuisset uxorem.] Hæc fuit Lucretia, de qua apud Romanos scriptores multa inueniuntur.*

CAPVT II.

ANtipater quoq; acceptis fortissimis Iudæorum militibus abijt ut auxiliū ferret Mithridati: concurrentesq; & copias suas coniungentes, ingressi in Aegyptum castrametati sunt contra Pelusium, fortiter oppugnantes ipsum. Nam Mithridates oppugnauit murum & Antipater portam. Obtētaq; porta ingressus est Antipater ciuitatem unà cum militibus Iudæis, & percusserūt eam in ore gladij, ablatisq; spolijs abierunt ad locum qui uocatur Onia, & inuenerunt ibi Iudæos Aegyptios habitantes in Aegypto, exercitum magnum, qui dare noluerūt transitum Mithridati & Antipatro per Aegyptum. Sed Antipater ostendit eis literas quas Hyrcanus scripserat, continentes uerba fraterna & pacifica, in quibus monebātur ut essent à parte Cæsaris susciperentq; Mithridatem. Quod cū fecissent Iudæi Aegyptij, suscepissentq; Mithridatē, abeuntes inde Mithridates & Antipater uenerunt ad alium locum, qui appellatur Delta, ubi fuit maximus & ualidissimus exercitus, ita ut Mithridates stupefactus uerteret faciē suā & fugeret. Illi uero cōuersi inierunt prælium cum eo, inclinatoq; cornu dextro quod Mithridates tenebat, cœpit trepidare corpo puli sui uidētis pondus prælij & ruinam suorū sub manu exercitus regis Aegypti. Cumq; uidisset Antipater fugam Mithridatis & casum ducum eius, cucurrit cum tribus uiris bellicosis de Iehuda & liberauit Mithridatē à morte, & cōuertens Aegyptios in fugam, persecutus est eos percussitq; eos cæde magna & grauissima, adigēs eos ad ripam fluminis, cecideruntq; Aegyptij in gladio iuxta ripam fluminis. Qui autem gladium euasit, perijt in flumine, sicq; obtinuit Antipater uniuersum regnum Aegypti auxilio Mithridatis. Denunciauit proinde Mithridates Cæsari omnia egregia facta & uictorias quas fecit Antipater in Aegypto, quomodo humiliarit superbiā Aegyptiorum & reduxit eos sub dominiū Cęsaris, qualia bella gessit et quid suscepit, quomodo sauciatus fuit magnis uulneribus & rursum sanatus. Quæ cū audisset Cæsar, plurimū amauit Antipatrū & laudauit eū, missisq; nūcijs adduxit eum ad se cum honore. Et cū uenisset Antipater cū Mithridate ad Cęsarem in Damascum, ait illi: Audiui omnem molestiam tuam & egregia facta atq; uictoriam quam fecisti in Aegypto propter nos, & quomodo reduxeris Aegytios ad dominiū nostrum, & idcirco nostrū est, ut te honoremus propter hanc magnificam uirtutem tuam.

Iosephu

¶ Ioſephus libro antiquitatum 14. capite 16. hoc bellum paulò fuſius deſcribit. Siquidem poſt mortem Pompei, dum Cæſar contra Aegyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potētiſſimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus dum per Corycum tranſiret & minime potuiſſet per Peluſium uiam conficere ſed in Aſcalone moraretur, Antipater ei tria millia armatos Iudæos adduxit, necnon & Arabum nobiliſſimos auxiliatores illi parauit. Tunc Mithridates ſurgens cum ad Peluſium perueniſſet, ciuitatem obſedit & tandem deuaſtauit. Reliqua patent in textu.

CAPVT III.

INterea ueniens Antigonus filius minor Ariſtobuli ante cōſpectum Cæſaris, fleuit & indicauit ei de patre ſuo, quomodo ſocij Pompei uiri Ieroſolymitani potaſſent eum ueneno mortifero per cōſilium Hyrcani & Antipatri, qui fuerunt amici Pompei & conſiliarij eius. Adijciensq́ Antigonus filius Ariſtobuli loqui, ait ad Cæſarem: Tu noſti quomodo Hyrcanus patruus meus & Antipater extiterunt amici & conſiliarij Pompei, tui autem inimici. At Antipater reſpondens ait corā rege: Amicus quidem fui Pompei, quia fecit mihi bonum, & præterea ille habuit omne dominium Romanū illo tempore in manu ſua, & ego geſſi bella eius. Prælium autem iſtud quod iam geſſi, & poſui animam meam in manibus meis atque redegi omnem ſuperbiam Aegyptiorum ſub dominium Cæſaris, feci ſub nomine Cæſaris, ſauciatus uulneribus, ut oculi ueſtri uident, & exuens ueſtimenta ſua oſtendit plagas in carne ſua, & uulnera quæ habuit in capite ſuo, reſpondensq́ ait: Teſtimonium præbēt mihi uulnera mea ceu teſtes ueraces, & reſpondent p me plagæ meæ, quoniam geſſi bellum iſtud ſub nomine Cæſaris & nō ſub nomine Pompei qui mortuus eſt. Reſpondens autē Cæſar dixit ad Antipatrū: Pax tibi fortiſſime Iehuda, & pax omnibus qui quærunt pacem & bonum tuum. Nam ueritas tecum eſt in omnibus quæ dixiſti, teſtantibus uulneribus tuis robur tuum atque uictoriam tuam, & comprobantibus plagis tuīs uirtutē tuam. Nunc itaque conſtituo te principem militiæ ſuper uiros qui prælia mea proſequūtur, donec expugnauero gentes quæ ſunt ultra fluuium Euphratem, & humilia uero eas, tunc reuerteris ad terram & ciuitatem tuam. Poſuit ergo Cæſar Antipatrum ſuper exercitum Romanorum ab illa die & deinceps, donec humiliauit ſuperbiā Oriētalium & totā Indiæ terrā. Tunc enim reuerſus eſt Antipater ad terrā ſuā & ad Ieruſalem ciuitatem ſuam ſanctam: Cæſar uero Romam abijt. Sunt & alij ſcriptores, qui hoc idem teſtantur de uictoria Antipatri, qua ipſe potitus eſt eo tempore. Id enim dicit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Cappadox, & alij quidam ſcriptores. Redijt ergo Antipater in tempore illo in Ieruſalem & uenit ad Hyrcanum regem Iehuda, qui eum à ſe dimiſerat. Ipſe autem Hyrcanus reſtaurauit murum Ieruſalem, quem deſtruxerat Pompeius & regnauit ſecure. Fuit tamen Hyrcanus uir ſimplex & rectus, & ualde ſegnis ad egrediendū & ingrediendū: uidēsq́ Antipater ignauiam eius, poſuit filios ſuos ſuper uniuerſam Iudæam, iubente & permittente id Hyrcano. Mittens enim Phaſelum filium maiorem, præfecit eum Ieroſolymæ: Herodem uero alterū filiū fecit ducem in Galilæa, cum adhuc eſſet paruulus, nempe filius quindecim annorum.

¶ Superata Aegypto, demandat Mithridates Cesari uictoriam simul & salutem, quam per Antipatrum obtinuerat, unde Cesar Antipatrum tantum dilexit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Bello autem finito, Cesar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano quidem principatum sacerdotij firmum indulsit, Antipatrum uero ciuitate Romana donauit. Interim ueniens Antigonus Aristobuli filius ad Cesarem, deflet patris sui calamitatem, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq́; suus securi à Scipione percussus: praeterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, quod male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum adesset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonum cum suis socijs differens: & narrabat quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cesare, & dicebat iuste Aristobulum Romam tractum, quod semper Romanis hostis extitisset, fratrem uero eius latrocinij causa pœnam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hec Antipater uerba fecisset, Cesar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uero potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorē eum totius Iudaeae constituens. Et hec initia fuerunt translationis regni Iudaeorum in Romanos.

CAPVT IIII.

FActum est autem in tempore illo, ut depopulator quidam egrederetur de Ierusalem, homo iuuenis nomine Hizkija, qui erat princeps nebulonum, homo perniciosus & nociuus, qui incursionibus suis multa damna intulit omnibus Syris, & occidit indesinenter milites eorū, subuertit ciuitates atq; munitiones eorum, & deuastauit sine intermissione & absq; ulla commiseratione terram illorum, & in omni loco ubi Syri habitabant, uexabat eos Hizkija & alij multi praedones qui sibi adhaerebant. Perterriti proinde Syri ob incursiones eius, non ualebant illi satis resistere. Cumq́; Herodes filius Antipatri, dux & praefectus constitutus esset in Galilaea, misit ad eum Sextus filius patrui Caesaris epistolam in hunc modū sonantem. Herodi filio Antipatri pax: Noueris innotuisse nobis, te factum ducem Galilaeae, de qua re non mediocri gaudio affecti sumus. Nunc itaque memineris quomodo Cesar amicitia prosequutus sit patrē tuum & honorauerit eum, ille autem gesserit praelia Caesaris. Et ecce Hizkija princeps perditorum hominum egressus de terra uestra, depopulatur uniuersam terrā Syriae, cui ego sum praefectus, & non audent Syri ob metū eius cōsurgere. Tu ergo uade & infer illi bellum, & ubi occideris eum, accipies munus magnū, honorem & magnificentiam à Caesare & à me. Gerensq́; Herodes morem Sexto, uenit cum expeditione & irruit in Hizkijam nihil metuentē & qui se non munierat, percussitq́; & interfecit tam eū quàm complices eius. Quod audiens Sextus, misit ei munera argentea & aurea atque lapides praeciosos, eo quod bellum intulisset & occidisset Hizkijam. Ditatus itaq; est iuuenis supra modum isto munere aureo & argenteo, quod miserāt Syri ob id quod occidisset Hizkijam. Audientes autem principes Iehuda omnia quae fecerat Herodes Hizkijae, [a] aegerrimae id tulerūt, dixeruntq́; ad Hyrcanum: usq; quo sustinebis molestiam Antipatri & filiorum eius? En totum regnum est in manu eorū, & quicquid uolunt id agunt. Siquidem Antipater ex bonis & thesauris suis fauorem obtinuit regum Romanorum, effecitq́; ut Phaselus filius eius dux factus sit in Ierusalem, & tu praeter nudū nomen nullam portionem habes in regno Iehuda. Nam totum regnum est in manu eorū. Sed & Herodes filius eius occidit Hizkijam uirum bellicosum, quem timuerunt & à quo tremuerunt omnes populi. Tuum itaq; nunc est,

ut adducas

ut adducas Herodem filium Antipatri ad iudicium coram concilio sancto. Cumq; huiusmodi uerba per singulos dies loquerentur ad eum, superuenerunt quoq; matres illorum adolescentum unà cum matre Hizkijæ & clamabant ad Hyrcanum cottidie cum ingrederetur in templum domini, obijcientes quomodo Herodes occidisset filios earum. Quibus tandem acquiescens Hyrcanus, misit et uocauit Herodem ad iudicium, ut staret ante seniores qui fuerunt in diebus illis. Cumq; Antipater istud audisset, misit ad Herodem filium suum dicens: quando Hyrcanus uocauerit te ut uenias ad se, [b] facies id sine mora. Caue bis tamen ne solus uenias, sed cuneo militū stipatus. Et cum ingressus fueris urbē nō uenias cum multo populo, sed cū paucis militibus. Fecit ergo Herodes sicut pater eius demādauerat ei, ueniensq; cū paucis sed fortibus uiris, comparuit ante concilium. Et stans coram iudicibus indutus erat purpura & caput eius fuit adornatū, stipatusq; satellitibus & accinctus gladio incussit terrorem iudicibus & his qui præerant concilio, ita ut tacentes nullum loquerentur uerbum. Sed & omnes qui eum, antequam uenisset, accusauerant, tacuerunt & non aperuerunt os suum. Tunc Samai discipulus Hillel senioris respondens ait coram senioribus & coram cōcilio magno & paruo, uidente omni populo synagogæ: Verbū habeo ad uos ô electi dei & magnifici iudices, quoniam uidi hodie rem nouam inter uos, nempe quod omnis reus qui sistendus est ante iudiciū, stare debet in uestibus nigris & crinibus capitis puluere & fauilla respersis, imploraturus misericordiam super culpa quam cōmisit & super præuaricatione qua transgressus est, at iuuenis iste Herodes stat ante uos pupura indutus & caput ornatus, stipatus satellitibus & accinctus gladio, ut si puniatur in iudicio, conuersus occidat uos. Nec ego miror factū Herodis, quoniam nō facit ista nisi ut redimat animā suam. Vos autem delinquitis, aspicientes personam eius & permittentes eum talia facere. Ecce dies uenient, quod Herodes iste quē uos in iudicio reueriti estis, & cui Hyrcanus pepercit, interfecturus sit Hyrcanū & occupaturus regnū eius. Cum autem [c] Samai ista loqueretur, ait Hyrcanus ad concilium: discedamus & abeamus unusquisq; in domum suam quoniam inclinata est iam dies [d] Cras reuertamur & ueniamus ad locum iudicij, ut diligentius scrutemur & cognoscamus causam. Porrò Hyrcanus non dixit uerbum istud, nisi ut liberaret Herodem à iudicio: quoniam uiderat quomodo iudices conspirauerant pariter, ut morte cōdemnarent Herodem. Surgens ergo Hyrcanus abijt, & similiter omnes iudices abierunt unusquisq; in domū suam. Factum est autē nocte illa, ut egrederetur Herodes ab urbe unà cū militibus suis, & fugiens uenit in Damascum Syriæ ad Sextum, qui præfectus erat uniuersæ Syriæ, narrauitq; ei omnia quæ acciderant sibi in Ierusalem. Tunc constituit eum Sextus ducem super totam Syriam.

¶ *Sextus iste, cuius in hoc capite fit mentio, à Iosepho uocatur Cæsar & cognatus magni Cæsaris.* [d] *Aegerrime id tulerunt.*] *Perimendo enim Hizkijam, legem Iudæorum transgressus fuit, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus sit, nisi primum in concilio condemnatus sit. Herodes uero dum nullam ab Hyrcano suscepisset potestatem, hæc ausus fuit committere.*

[b] *Facies id.*] *Herodes nedum persuasionibus patris impulsus uenit, sed & Sextus Syriæ rector id iussit, scribens Hyrcano & supplicans, ut liberaret à iudicio Herodem, simul & interminans ei si non obediret. Sexti ergo literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententia concilij He*

 rodes,

rodes, sed magis absolueretur. c *Samai.] Iosephus uocat hunc Sameum, fuitq; uir iustus, & ob id minime deuitauit periculum, sed libere dixit id quod futurum cognouit, nempe quod Herodes occupato regno omnes iudices in concilio tunc inuentos cum ipso Hyrcano interfecturus esset.* d *Cras reuertamur.] Cum Hyrcanus uidisset propensiores iudices ad necem Herodis, iudicium in posterum diem distulit, & mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare.*

CAPVT V.

POst annum uero elapsum, factũ est ut colligeret Herodes uniuersam militiam Syriæ, ueniensq; contra Hyrcanum uoluit oppugnare eum, sed egressi in occursum eius Antipater pater eius & Phaselus frater eius dixerunt ad eum: tu non retribuis Hyrcano iuxta beneficentiam eius quam tibi exhibuit. Nam liberauit te à morte & non duxit te in iudicium. Certe sequeris in hoc facto pessimorum hominũ consiliũ, cum ille te ut filium suũ amauerit. Recede itaq; ab eo, ne forte delinquas & pecces in deũ si non destiteris. Neq; dicas in corde tuo, quod in hoc prælio copias habeas insuperabiles. Omnis enim uictoria in prelio pendet à deo, & cui ille uult cõcedit uictoriã. Cumq; ista audisset Herodes, abijt & reuersus est in Syriam, ostensa potentia sua. Quibus gestis misit Hyrcanus nuncios ad Romam, ut innouaret fœdus cum Iulio Cæsare. Et hic nunc conuenit ut referamus, quomodo Romani principes amauerint patres nostros propter uirtutem & fidem eorum. Quia enim tam uiriliter egerunt tamq; fideles extiterunt, uoluerunt omnes reges terræ percutere fœdus cum eis, aduertentes fortitudinem & constantem animũ eorum, sed & reges Persarum & Medorum miserunt eis munera, & epistolas plurimas in Ierusalem, audita fama Ierosolymitanorũ & fortitudine eorum, pacifice scribentes eis, id quod cũ alij scriptores in suis libris signauerint, nolui ego ea omnia scribere, sed duntaxat pauca referre de epistolis eorũ. Sunt autem hæc uerba fœderis & epistolæ quam misit Iulius Cæsar ad duces Romanorum, qui habitabant in Tyro & Sidone. a Pax: Notum sit uobis quod accepi epistolam Hyrcani regis Iudæorum, & gaudio affectus sum ob literas & dilectionem eius. Volui etiam uos certiores reddere quid ille mihi scripsit, & ob id inserui uerba literarũ eius in literis meis, & misi ad uos mãdans uobis ut scribatis ea latinè uel græcè in tabula ærea, ponatisq; in tẽplo Iouis, quod est in Sidone, in loco edito, ut scilicet iugiter legi possint & nunquã obliuioni tradi uerba epistolarum, sicq; omnibus nota fiat amicitia Romanorum & gentis Iudaicæ, quomodo Hyrcanus rex Iehuda & populus eius, gens scilicet Iudæorum suppetias tulerint genti Romanorum. Nam cum ego pugnarem cõtra Aegyptios, misit Hyrcanus Antipatrum fortissimum Iudæum, qui eripuerat Mithridatem à morte, & is fregit peruicaciam Aegyptiorum, ambo autẽ aperuerunt nobis totam Aegyptum. Sed & Iudæi ipsi fuerunt nobis auxilio in omnibus prelijs nostris usque ad terram Indiæ, & idcirco ego Iulius mando omnibus his qui inhabitant littora maris, à Gaza usq; ad Sidonem ut tributa conferant in templum dei magni, quod est in Ierusalem, per singulos annos, exceptis Sidonijs, qui de labore suo dare debẽt in templum dei magni quod est in Ierusalem, uiginti millia, quingentos & quinquagintaquinq; modios tritici per singulos annos. Totam quoq; terram Lydiæ, quam tradiderunt duces Roman

ces Romani & Pompeius magnus regibus Syriæ iubemus auferri à Syris, & restitui Hyrcano filio Alexandri regi Iudæorum. Sed & omnem terram usq; ad Eufratem, quã reges Machabæi in bello acceperũt, Pompeius autem rursum reddidit dominis suis, ego Iulius præcipio totã illam terrã restitui Hyrcano Ierosolymitano, quia patres eorum acquisierunt eam gladio suo, & ob id ipsorum esse debet quicquid in bello adepti sunt. Omnis ergo rex & omnis dux ex quacũq; lingua, omnis populus & prouincia quæ est sub dominio regni mei, omnis inquã qui irritũ fecerit pactũ meũ atq; consiliũ meum & aperuerit os & ausus fuerit loqui cõtra ista, cõtumaciter q; renuerit exequi consiliũ meum perire debet gladio, siue rex fuerit siue dux, & terra eius deseri debet squalida & absque ullo habitatore, homine & pecore. Porrò nũcij quos miserat Hyrcanus ad Romã, sederũt in cõspectu Iulij Cæsaris, habẽtes locũ ante omnes gentiũ legatos, splendide induti, spectantes cursum generosorũ equorũ qui præsentiũt bellum, & intuentes quadrigas atq; certantes bestias, quæ omnia pro spectaculis parata erãt ante Iulium Cæsarẽ. Aderant & ingeniosi homines, qui suis luctationibus animũ Cæsaris recreabant. Sunt autem ista nomina legatorũ Iudæorum: Lysimachus filius Pausaniæ, Alexander filius Theodori, Patroclus filius Cheree & Ionathan filius Oniæ.

¶ Sextus Cæsar cum uẽdidisset pecunijs Herodi ducatũ Syriæ, Hyrcanus timebat Herodẽ, ne quando contra se exercitum produceret, sicut nec multis trãsactis diebus hoc euenit. Herodes enim aduersus eum expeditionẽ ducẽs, irascebatur, eo quod ad iudiciũ uocatus esset satisfacturus. Prohibuerunt tamen eum obuiã uenientes pater Antipater & frater, impetumq; eius retinuerũt, rogantes ne accederet prope Ierosolymam, ne aliquod opus niterẽtur facere cõtra eos, qui concesserũt ei ad talem peruenire dignitatẽ. Deprecabantur etiam, ut indignationẽ deponeret, quod uocatus ad iudicium esset, sed absolutionis gratiã potius recordaretur, nec ita dolorẽ cõsideraret, ut saluti ingratus existeret, & animaduertendũ uero, quod & bellorũ casus deus dispensat, quapropter uictoriã non omnino speraret, expugnando regem & amicum, qui multũ ei profuisset, nihil uero sponte in eum cõmisisset aduersi, sed per maleuolos suasores actum, quod difficultatis umbram præstiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus satis sibi factũ, quod suam fortitudinẽ genti demonstrasset, reuersus est.

a Pax.] In Iosepho latino huius decreti exemplar sic habet: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundo magistratibus Sidoniorum & curiæ & populo salutem. Si sani estis, bene est: & ego sanus sum cum meo exercitu. Exemplum facti decreti ad Hyrcanum filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorum, uobis destinaui, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græcè uel Latinè in ærea tabula scriptũ hoc ponere, &c. Reliqua inuenies libro antiquitatum 14. cap. 19.

CAPVT VI.

IN diebus illis cum esset Iulius Cæsar in pace & quiete, oraretq; in templo Iouis quod est Romę, surrexerunt cõtra eum hostes, qui ex amicis Pompei residui manserant, & confoderũt corpus eius, latus scilicet eius triginta saucia ntes ictibus & interficientes eum in templo. Sunt autem ista nomina uirorũ qui eum interfecerũt: Cassius & Brutus. Egressusq; Cassius è Roma traiecit mare cũ maximo exercitu, ueniensq; in Asiã minorẽ uastauit eam, ac inde proficiscẽs peruenit in terrã Iehuda & mulctauit eam septuaginta talentis auri. Et uidens Antipater Iulium Cęsarem mortuũ, conatus est uindicare eum illato q; Cassio Bello, non potuit superare eum, quoniã habuit exercitũ ualidissimũ,

ex omnibus conflatū gentibus, Tunc diuisit Antipater uniuersam terrā Iehuda duobus filijs suis, qui exigerent tributū, quod traderetur Cassio. Et Herodes quidē extorsit tributū de terra sibi designata, & tradens illud Cassio obtinuit gratiā eius: nam Cassius dilexit eum ueluti propriam animā, assumptaq́ꝫ pecunia abijt de terra Iehuda ad Macedoniā, timēs reuerti Romam. [c] Tunc principes Iehuda inierūt consiliū ut occiderēt Antipatrū, surgensq́ꝫ Malchia conabatur mittere manū in Antipatrū. Quod cū innotuisset Antipatro, collegit milites & satellites suos, ut bellū inferret Malchię. Timens aūt Malchia faciē Antipatri, iuramēto satisfecit ei: cuius uerbis [d] adhibens fidē Antipater, fecit cū eo pacē. Et cōuenientes ambo ad conuiuiū corā Hyrcano, inebriauit Malchia præcipuū Hyrcani Pincernā, traditóq́ꝫ ei auro multo dedit ei uenenum mortiferū, per quod interficeret Antipatrū. Interfectus est ergo Antipater uir magnus & fortis, atqꝫ in hunc modū clausit diē suū & inuenit terminū uitæ suæ. Et sicut uir iste impulit in gladiū suū populū Iudaicū & ciuitatē sanctam, ita quoqꝫ accepit sortē suam. Audiēs uero Herodes omnia quę fecerat Malchia patri suo, uenit cōtra eum manu robusta, ut uindicaret patrē suū. At Phasel. frater eius ꝓhibuit eū dicēs: Ne forte cōsurgat pręliū magnū & effundat̄ sanguis multus in medio urbis sanctę Ierusalē. Initóq́ꝫ cōsilio, dolo decreuerūt interficere Malchiā. Et mittens Herodes ad Cassiū, significauit ei omīa q̄ fecerat Malchia patri suo. At Cassius rursus mittēs ad Herod. ait: ulciscere patrē q̄ te genuit quíq́ꝫ te nutriuit sup genua sua, de Malchia. Cúq́ꝫ ego uenero in Tyrū & uenerint ad me Hyrcan. & Malchia, tu q́qꝫ et frater tuus uenite illuc ad me, & ulciscere patrē tuū de Malchia. Cui obediēs Herodes fecit sic. Nam cū uenisset Cassius in Tyrū, abijt ad eū Hyrc. cū ducib. Iehuda & [e] cū Malchia. Sequuti quoqꝫ sunt eū Phasel. & Herodes. Nā iurauerat eis dicens: innocēs sum ego sup patre uestro, neqꝫ interfui cōsilio interfectionis eius. Et dissimulabāt milites quasi id crederēt, clam aūt consiliū inierāt interficere eū sciētes Malchiā falso iurasse, cū ipse occidisset patrē eorū. Cū itaqꝫ pergerēt uersus Tyrū cū Hyrcano & uenissent ad Cassiū ducē Romanū, ꝑcepit Cassius satellitibus suis dicēs: in omnibus quę uobis dixerit Herodes obedite ei, & ne præuaricemini mandatū eius, ne forte moriamini. Facto autē prādio cū dormiuissent somnū meridianū et umbra inclinata esset, Hyrcanus egressus portā urbis ad uesperā diei, præcepit Malchiæ, Herodi et Phaselo ut se precederent. Qui cū id facerēt, dāteq́ꝫ Herode signū militib. Romanis, extrahētes illi cōtinuo gladios insilierūt in eos, & uibrātes gladios super capita quatuor illorū, solū Malchiā interfecerūt, Hyrcanū uero & duces eius nō læserūt. Stupefactus tamen est Hyrcanus usqꝫ adeo, ut sensum amitteret & ferè mortuus esset, donec tandem ad se reuersus cōsuleret Herodē, quid nam hoc esset & ob quid occisus esset Malchia. Respondēs autē Herodes ait, nescio. Cassius pręcepit occidi eū. Tūc respōdit Hyrcan. & ait: profecto ob id, quia fuit uir malus et peruersus à diebus suis. Loquebat̄ tamē Hyrc. uerba ista ex timore.

¶ a *Cassius et Brutus.*] *Hi duo interfecerūt Cæsarē in senatu, cū principatū tenuisset tribus annis & mensibus sex, id quod per Suetonium & alios Romanos scriptores diligentius est annotatum.*

b *Mulctauit eam.*] *Circuiuit, inquit Iosephus, ciuitates & milites cū armis cōglomerauit & fiscalia grauia eis imponebat, à Iudæa plus q̄ septuaginta talenta pecuniarū exigēs. Cumq́ꝫ Antipater uidisset in maximo timore negocia cōstituta, diuisit pecuniarū exactiones, utroqꝫ filio eas tradēs. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uero alijs præcepit colligere. Cumq́ꝫ primus Herodes à*

Galileæ exegisset, quàta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Caßio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorē eorū sibi laboribus alienis parare. c *Tūc principes Iehuda.*] *Iosephus sic habet: Cū Caßius cū multis pecunijs à Iudæa discesßisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitū eius principatus Hyrcani tutelā fore putarit. Quod Antipater intelligēs, discessit trans Iordanē, ubi exercitū Arabicū simul & prouincialē cōgregauit. Malachus aūt callidus existens, iureiurādo negabat se insidias ipsi, uel filijs eius fecisse, satisfaciēs ei.* d *Adhibens fidē.*] *Cū Marcus Syriā procuraret, audiuit Malachū nouis rebus per Iudæā studere, quapropter ueniens uoluit interficere eū. Quod ferè cōtigisset, nisi Antipater eum petēdo liberasset, nescius q̃ suū interfectorem Malachū liberaret.* e *Cū Malchia.*] *Venit quidē Malachus ad Tyrū, putās d simulationē suā ab omnibus creditā, conatusq; est magnū quid agere, nēpe filiū in Tyro obsidē existentē furto auferre, & ad Iudæā reuerti, credēs se gentē Iudæorū cōtra Romanos excitaturū, et deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Caßius ab Antonio occupatur. Consilijs tamen eius deus restitit.*

CAPVT VII.

HIs gestis discedēs Cassius abijt in Macedoniā cōtra Octauianū filiū fratris Iulij Cæsaris & contra Antoniū fortissimū ducē Romanum, qui uenerāt ultionē sumere de Cassio interfectore Iulij Cæsaris. Eodem tēpore excitatū est per terrā Iehuda bellum magnū. Nam Felix uenerat à Damasco cū ualidissimo Romanorū exercitu, ut dominaretur in terra Iehuda. Et dixit Phaselus filius Antipatri ad Felicē Romanū: abi in Damascū ad locū quē pro requie tua dereliquit tibi Cassius, quoniam non habes partē in terra Iehuda. Cūq; Felix nō acquiesceret Phaselo, sed magis bellū inferret illi, Phaselus repugnans Felici, strauit de exercitu eius plurimos in terrā, & parū abfuit quin & Felix cecidisset in eo prælio. Fugiēs ergo a in paruā quandā ciuitatē, in ea saluatus est. At cū Phasel. obtinuisset ciuitatē illā, cepissetq; Felicē uiuū, abiēs dimisit eū. Cassius uero bellū instituit cōtra Octauianū & Antoniū electissimos bellatores Romanos, fuitq; bellū illud tam magnū & acerrimū, ut illa die prosternerētur amplius q̃ centū millia hominū. Cumq; Cassius fugisset à conspectu eorū, persecutus est eū Octauian. & Anton. percussumq; interfecerunt. Regnauit ergo Octauianus pro Iulio Cæsare, eò q̃ filius esset fratris eius. Et cū antea Octauianus appellatus fuisset, adeptus est quoq; nomen Augusti, ob id nempe q̃ auxerit dominiū super omnes qui fuerūt ante eum. Sonat enim Augustus latine, in lingua hebraica idem quod מרבית, id est, auctor, quia ipse auxit imperiū magis q̃ omnes reges Romani qui secuti sunt eū, qui & ipsi appellati sunt Augusti iuxta nomen Octauiani. Appellantē quoq; nomine Cæsaris, à Iulio patruo eius. Cum itaq; Octauianus Augustus & Anton. uicissent Cassiū & Brutū in terra Macedoniæ in planicie Philippensi, ingressi sunt in terrā Ephesiorū. Tunc destinauit ad eos Hyrcanus legatos, misit per manus eorū munus, nempe coronā regiā & lapides p̄ciosos. Cūmq; hęc obtulissent Augusto et collegę eius, illi renouarūt fœdus quod fuerat inter Hyrcanū & Iuliū Cęsarē. Rogauerūt aūt Augustū, ut redderet captiuitatē quā Cassius abduxerat de terra Iehuda, dimitteretq; cūctos Iudæos qui uēditi fuerāt in diebus Cassij, & manumitteret eos liberos, reliquos uero Iudæos habitātes in uniuersa Græcia & in cunctis Asiæ terris, dimitterent in pace & quiete. Quorū petitionē exaudiens Augustus & Antonius, annuit cunctis quæ postulauerat Hyrcanus. Sunt autē hęc uerba epistolæ, quā miserūt Augustus & Antonius Hyrcano regi Iudæorū. Octauianus Augustus rex & Marcus Antonius collega eius Hyrcano regi

Iudæorũ pacem & ſalutẽ. Notũ ſit uobis, nos accepiſſe literas ueſtras per manum Lyſimachi filij Pauſaniæ & Ioſephi filij Minæi & Alexandri filij Theodori, quos legatos miſiſtis Epheſum ad nos, ut percuteremus uobiſcum fœdus iuxta beneplacitum ueſtrum. Lætati itaq; ſumus de pace & ſalute ueſtra. Nos uero hactenus bello fuimus impliciti cõtra Caſſiũ, qui impie agẽs occidit Cæſarẽ: et nos quidẽ reddidimus ei iuxta maliciã ſuã. Is enim ueritus non fuit mittere manum ſuam in Cæſarem, etiã ſole coruſcante proſternens eum in terram: & idcirco nos geſſimus maxima bella cõtra eum, ſuperauimúsq; impietatẽ eius in Philippenſi planicie, occidẽtes tam eum quàm Brutũ collegam eius, liberatáq; eſt terra Aſiæ de manu eorũ, ueluti cum mulier liberatur à tortionibus ſuis ea die qua pepererit, et infirmus liberatur à moleſtia dolorũ ſuorum. Illi ſiquidẽ poſuerunt uniuerſam Aſiæ terram in cõculcationem ueluti ſtercus platearũ per impias incurſiones quas fecerunt in ea, non parcẽtes innocẽtibus neq; templis neq; obſidibus, ſed nec animaduertentes iuſiurãdum hominibus factũ, præſumpſerunt regnare in terra Macedoniæ. Maledicta terra Macedonum, quæ ſuſcepit & fouit eos & maliciã eorũ inter fœmora ſua, ſicut meretrix abſcondit eum qui meretricatur ſecum ſub pallio ſuo, ſic terra Macedoniæ abſcondit apud ſe omnia mala Caſſij. Nos ergo uidẽtes ea quæ fecerunt apud Iudæos & cunctos nobis cõfœderatos, ſcitote quod interfecimus impios & perditiſſimos illos, qui perdiderunt omnẽ terrã, & idcirco bono animo ſit rex Hyrcanus & omnis populus Iudaicus, lætẽtur ciuitas ſancta & cũcti habitatores eius, lætentur ſacerdotes dei magni & glorioſi, qui ſunt in templo Ieroſolymitano, & accipiant munus quod miſimus, orentq; pro uita Auguſti regis Romanorum & Antonij collegæ eius. Proinde ego Auguſtus [b] miſi ad omnia loca dominij mei, ad ea quæ ſunt ultra mare Indicum, & ad ea quæ ſunt in occidẽte ultra terrã Britanniæ, ubi eſt Oceanus, & ad omnẽ locum ubi inueniuntur uiri aut mulieres de ſemine Iudæorum, ſerui aut ancillæ, ut dimittãtur liberi abſq; ulla redemptione, uiſo mandato Auguſti & Antonij collegæ eius. Nunc itaq; uiuite & proſpere agite uos & cũcti homines, qui habent pacem nobiſcum.

¶ a *In paruam ciuitatẽ.*] *Ioſephus ſic habet: Phaſelus Felicẽ ſuperàs in aliqua eum turre concludit, quẽ poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit. Interim aũt cũ frater Malachi multa occupaſſet loca, Herodes à ualetudine liberatus duxit cõtra eum exercitum, cõprehenſumq́; ſub pactionis lege dimiſit. Deinde Antigonũ Ariſtobuli filiũ cum ſuis cõplicibus prælio cõmiſſo uicit, & penè iam altiora Iudææ tenentẽ fortiter expulit, uictoriáq́; potitus ad Ieroſolymã uenit, ubi coronas ei tam Hyrcanus quàm populus ob uirtutis præmiũ offerebãt. Nam cognatus Hyrcani per affinitatẽ credebatur, ideoq́; magis eũ defendebat, ueluti ducturũ neptem ſuã fratris Ariſtobuli filiã, ex qua triũ mariũ & duarũ fœminarũ extitit pater. Habuit quidẽ priorẽ uxorẽ Dorim uel Doſim nomine, popularem ex gente Iudæorũ, ex qua prior filius eius Antipater natus fuit.* b *Miſi ad omnia loca.*] *Erant ergo & tũc Iudæi diſperſi per uniuerſum mundũ, quantũlibet propriũ poſſiderẽt regnũ, quod manifeſtũ erat argumentũ imminẽtis & in propinquo exiſtẽtis Meſsiæ, qui rurſum oues Iſraël diſperſas cõgregaret in unũ, iuxta illud Iſa. 43. uaticiniũ: Ne timeas, quia ego tecũ ſum, & ab oriẽte adducam ſemen tuũ, & ab occidẽte cõgregabo te. Ego dicã aquiloni, da, et auſtro, ne prohibeas: adduc filios meos à longe, & filias meas ab extremo terræ. Nõ quod Ieroſolymis eſſent congregãdi, ſicut in hodiernũ uſq; diem cæci Iudæi hoc tenẽtur errore, ſed Chriſti corpori, quod eſt eccleſia ſancta uniẽdi. Venit enim tunc hora, q̃ ueri adoratores nõ Ieroſolymis ſed in ſpiritu & ueritate adorarẽt patrem.*

CAPVT

CAPVT VIII.

POst hæc abiens Augustus reuersus est ad urbem Romanã seditq; super solium suum, Antonius uero rursum ueniens in Ephesum, misit literas ad duces exercitus Romani [a] habitantes in Tyro, sic dicens: Quare non restituistis terrã quam abstulistis Iudæis in diebus Cassij uiri scelesti: Nunc itaq; scitote, quod in breui sentietis gladiũ Romanorum, nisi reddideritis terram Iudæis amicis nostris. Festinate ergo ut pacem faciatis cum eis, aliàs incũbet uobis & terræ uestræ res magna. Ego Marcus Antonius iuraui & non mutabo. Post hæc factum est, ut abeunte Antonio in Syriam, ueniret ad eum [b] Cleopatra regina Aegypti, dormiretq; Antonius cũ ea & adamaret eam. Nam allexit Cleopatra ad se cor Antonij incãtationibus suis, ut ille faceret omnia quæ Cleopatra postulauit à die illa & deinceps, usq; adeo fascinauit eum multiplici incãtatione sua. Eodẽ tempore uenerũt ad Antoniũ centũ magnates ex Iudæa, ob id quod Herodes & Phaselus frater eius usurpassent dominium, dixeruntq;: Isti filij Antipatri acceperunt de manu Hyrcani regnũ, & nihil præter nomen remansit Hyrcano. Et cum Antonius interrogasset Hyrcanũ num uerũ id esset [c] respondit Hyrcanus & ait: Absit, nam Herodes & Phaselus sunt fidelissimi serui mei. Quod audiens Antonius lætatus est de responsione Hyrcani. Amauit enim adolescentes illos propter Antipatrum patrem ipsorum. Nam fuerat Antonius familiaris Antipatro patri eorũ. Cumq; Antonius uenisset ad munitionẽ Tyri, quæ erat in littore maris, egressi sunt rursum ad eũ multi ex magnatibus Iudæorũ ut accusarẽt memoratos adolescẽtes. Cõtra quos iratus Antonius, reclusit quindecim uiros ex eis in carcerẽ, qui uociferati fuerãt cõtra Herodem & Phaselũ [d] Occidit etiã multos ex illis qui cõtra dixerant, & reueritus est faciem Phaseli atq; Herodis fratris eius & honorauit eos, sublimansq; eos mitit cũ honore in Ierusalẽ, ipse autẽ Antonius reuersus est Romã, postq; subegerat omnia regna Persiæ. Quibus gestis, egressus est Antigonus filius Aristobuli de Ierusalẽ, rebellionemq; mouẽs cõtra Hyrcanũ patruum suũ, abijt in terrã Persidis, habens secũ ex nobilioribus Iehuda manũ robustã, adiensq; Pacorũ Persarũ regẽ promisit ei mille talẽta auri & [e] octingẽtas mulieres ingenuas atq; nobiles ex regno Iehuda, si ferret ei auxiliũ, priuaretq; Hyrcanũ regno, & occideret Herodẽ atq; Phaselum fratrẽ eius. Pacorus itaq; morem gerẽs Antigono filio Aristobuli, cõgregauit ex Persis & Medis exercitũ magnũ, ueniẽtesq; in Syriã occupauerũt eam, & percusserũt omnes Romanos quos ibi inuenerũt, Antoniũ quoq; ducẽ exercitus Romani. Postea misit Pacorus rex Persarũ ducẽ exercitus, nẽpe Pincernã suũ, cũ exercitu in Ierusalẽ, cui cõiunctus erat Antigonus filius Aristobuli. Pręcepit aũt eis rex Persarũ dicens: Sic agetis cũ ingressi fueritis Ierosolymã. Prædicate pacẽ ciuitatis, donec ingressi fueritis ciuitatẽ. Et cũ fueritis intra ciuitatẽ excitate pręliũ & interficite Hyrcanũ, Herodẽ et Phaselũ fratrẽ eius, regnũq; ipsum tradite Antigono filio Arist. Abeũtes ergo ingressi sunt Ierosol. princeps Pincernarũ regis Persarũ & Antigonus filius Arist. prędicantes pacẽ urbis & pacẽ populi. At ubi intrò uenerũt, excitauerũt bellũ cõtra Hyrcan. in medio urbis. Tũc diuiserũt inter se Herodes & Phaselus frater eius loca ipsa, occupauitq; Herodes palatiũ regiũ ut tutaretur illud, & Phaselus frater eius ascẽdit sup murũ,

protecturus

protecturus ascensum muri. Persæ autem & Antigonus cœperũt percutere populum & diripere ciuitatem. Quod uidens Herodes descendit de palatio regis, ipse & milites eius, cõmissoq; prælio in platea ciuitatis cũ Persis & militibus Antigoni, fecit in eis cædẽ maximã, uertitq; eos in fugã. Sed & Phaselus descendens de muro percussit omnes qui sibi resistebãt, atq; in hunc modum fortiter pugnabant & uicerũt Persas & milites Antigoni. Post septem uero dies uocans princeps & Pincerna regis Persarum Herodem atq; Phaselum, dixit ad eos: Quàm diu durat bellum istud in ciuitate sancta? Cessate à pugna & [a] ite in occursum Pacori regis Persarũ domini mei & facite amicitiam cum eo, ut sit manus eius uobiscũ. Magis enim mihi placet, ut uos sitis amici eius, qui tam fortes athletæ estis, quàm ut socij sitis Antigoni, cuius robur uestræ fortitudini adæquari nequit. Cumq; Herodes nollet credere uerbis eius, Hyrcanus & Phaselus adhibuerunt fidem ei, feceruntq; sicut loquutus fuerat ad eos princeps & Pincerna regis, & egredientes in occursum Pacori, inuenerunt eum in Syria. Et is quidem suscepit eos cum magno honore, ut ipsi putabant, clàm autem inito consilio posuit nocturnos insidiatores, qui eos ligarent catenis. Vnde cum Hyrcanus & Phaselus nocte consurrexissent, obsidebant domũ insidiatores armis muniti bellicis, nesciebantq; isti quod propter se ista fierent. Tunc uenientes Ofellius & Saramalla ditissimi Syrorum ad Phaselum, indicauerunt ei omnem uersutiam Pacori regis Persarum, quomodo scilicet Antigonus corrupisset cor eius mille talentis auri, & promisisset dare octingentas mulieres de nobilioribus Iudæorum. Et rursum dixerunt diuites illi Syri ad Phaselum: en adest nauis in mari parata ad eundum uiam suam, per quam euadere poteris in terram Iehuda. Fuit enim in diebus illis Pacorus in littore maris. At Phaselus noluit fugere & deserere Hyrcanum, sed accedens ad Pacorum regem Persarum dixit: fregisti in nobis fœdus tuũ. Iam cognouimus nullã esse fidẽ in populo Persarũ, & quod audiuimus iam uidemus oculis nostris, quia inijsti consiliũ cõtra nos. Quod si paupertas ipsa te ad id adegit, & deficit tibi aurũ & argentũ, en Hyrcanus satis potens est, ut tradat tibi in duplo plus auri, q; Antigonus tibi pollicitus est. Saltẽ hoc unũ caue, ne uioles fœdus quod inijsti cũ uiris istis. Hæc cũ audisset Pacorus rex Persarum, & iurauit & negauit, assecurauitq; eos his uerbis dicens: Rumorẽ falsum & mendaciũ audistis de me, quoniã non cogitaui istud, neq; uenit in cor meũ, ut facerem malum istud magnũ fratribus nostris & uiris pacis nostræ. His ergo uerbis animosiores eos fecit & securiores, ut abirent & dormirent confidenter. Et cum obdormiuissent, irruerunt in eos milites Persarum & apprehenderunt, ligaueruntq; eos catenis. Et cum euigilasset Phaselus à somno suo, uidit manus suas ferro ligatas, mouensq; se per saltus huc & illuc ut quæreret & extraheret gladium suum, nihil potuit efficere, quia manus eius erant colligatæ. Leuatis autẽ oculis uidit lapidẽ quendam magnum, ad quem currens & in altum à terra subsiliens, caput atrociter ex indignatione animi in saxum allisit, atq; mortuus est. Antequã tamen moreretur, indicauit ei mulier quædam de Herode quomodo euasisset, de quo Phaselus gaudio repletus ait: lætificasti me, nunc cognoui quod post me relinquo uindicem & ultorem sanguinis mei. Et cum hæc uerba dixisset, mortuus est & appositus ad populum suum.

a Habitatres

¶ a Habitantes in Tyro.] Iosephus asserit edictum istud destinatum magistratibus Tyriorum, curiæ populoq́. Et hæc eadē Sidonijs, & Antiochenis atq; Aradijs conscripsit. b Cleopatra.] Hæc Antonio per Ciliciam obuiauit & amore suo detinuit. c Respondit Hyrcanus.] Iosephus sic habet: Contradicebat autem eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsente, qui socer iam Herodis erat: Consulens quoq; Antonius Hyrcanum, qui magis gentem continerent, illo autem respondente, Herodē & fratrem eius, Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternā hospitalitatem, ambos tetrarchas ordinauit, & cōmisit eis Iudæorū negotia: quindecim autē ex resistentibus ligauit ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. d Occidit etiam multos.] Cum enim Iudæi nollent quiescere & ægreferrent alieni regis surrogationem, & mitterent ad Antonium alios legatos, præcepit ille locorum præsidibus, legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatū totius. Mox autem Herodes sedētibus ante ciuitatē cum Hyrcano nūciauit ut recederent ne magnum malum eis eueniret. Cui dum quidam nō cōsentirent recedere, sed quasi cōtrarij resisterēt, Romani milites armis eos inuadūt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabāt, residui uero fugientes cum nimio metu ad propria redierunt. e Octingētas mulieres.] Iosippus habet, Centū uirgines de filiabus Israel, Iosephus autē, Quingentas mulieres obtulit Antigonus Parthis. f Ite in occursum.] Iosephus sic habet: Pacorus dux Parthorū cum paucis equitibus, Antigono petēte, ad ciuitatē peruenit, prætextu quidē cōponendæ seditionis, reuera autē Antigono principatū traditurus. Cui dum Phaselus occurrisset & hospitio suscepisset, Pacorus dolū aliquem excogitās, flectit eum legationem ad Barzafarnem deducere. Phaselus quidē nihil suspicatus acquieuit, & tandē insidijs circumuentus & ligatus, saxo caput suū allidens uitam finiuit. Veritus proinde Antigonus ne multitudo Hyrcano aliquando regnum restitueret, dum adhuc à Parthis custodiretur aures eius amputauit, molitus ne posset rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc mutilationē, dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere.

CAPVT IX.

AVdiens autē Herodes omnia quę fecerat Pacorus rex Persarū Phaselo fratri suo & Hyrcano regi Iehuda, existens Ierosolymis accepit matrē suā, socrū suam & Marimi sibi desponsatam filiā Alexādri filij Aristobuli, atq; matrē eius Alexandrā filiam Hyrcani, cuius suprà mentionē fecimus. Erat aūt Marimi puella elegantissima & pulcherrimo aspectu. Has mulieres imposuit Herodes equis & mulis, egressiq́; sunt [a] nocte de Ierusalē cū decē milibus fortissimorum Iudæorū, et uertit Herodes faciē suā contra terrā Aedom. Cumq́; essent in itinere, descenderūt mulieres & pueri de iumētis, mater autē Herodis uertens currū cui insidebat, substitit. Nam dixerunt mulieres, moriamur in Ierusalem ciuitate sancta, & nō elongemur ab ea. Herodes aūt extrahēs gladiū suū, uoluit seipsum interficere, timēs ne forte superuenirēt hostes & abducerent mulieres. Et accurrētes famuli eius tenuerūt manū eius dicētes: Ignominiosum est tali uiro, qualis tu es, seipsum absque gloria occidere. Transeant mulieres ante nos, & nos hic stabimus donec ueniat exercitus Persarū, qui egressus est de Ierusalem ad persequendum nos, & sentient quales hi sunt quos persequuntur. Et cum ista acta essent mulieresq́; transissent, stetit Herodes, & omnes bellicosi uiri qui cum eo erant, quasi decem millia, undique hostem præstolantes. Et ecce uenit contra eos princeps Pincernarum regis Persiæ, habens secum manum ualidam & robur militum Persarū. At Herodes pugnans cōtra eos cum uiris suis, percussit & strauit eos in terrā, uertitq́; principem Pincernarum in fugam, ut rediret in Ierusalem à facie Herodis.

Sed

Sed & multi Iudæi qui adhærebant Antigono, persecuti sunt Herodē, & apprehendētes eum pugnauerunt contra eum, cadentesq; in manum eius percussit eos cæde maxima: in quo loco ubi percusserat Iudęos, [b] fecit ciuitatē & palatium magnū anno primo regni sui, uocauitq; nomen ciuitatis Herodion, quæ distabat à Ierusalem stadijs sexaginta. Arripiens proinde Herodes uiam suā uersus terrā Aedom, Ioseph frater eius, egressus in occursum eius, [c] habuit cōsilium cum eo, introducentesq; mulieres in munitū quendā locū, qui erat in terra Aedom tradiderūt eis triticū, aquā, ligna, et uiros bellicosos, sed & Ioseph frater eius, māsit cū eis. Herodes uero præcepit residuo populo, ut iret per uniuersam Idumæā & cōpararet sibi uictū, datisq; eis drachmis aureis secundum exigentiam eorum, ipse cum paucis uiris transiuit uiam suam ad Petram deserti, uenitq; ad Maluchum regem Arabiæ. Nam ab heri & nudiustertius Maluchus fuit amicus Hyrcani & Herodis, sed non est recordatus [d] beneficentiæ quam sibi Hyrcanus exhibuerat. Veniens ergo Herodes in Aegyptum ad Cleopatram reginam Aegypti, suscipitur à regina cum honore, uoluitq; eum facere ducem exercitus sui, at cum ille renueret, festinabat enim ire Romam, dedit ei regina diuitias multas & naues, quæ ipsum ferrent in Italiā. Ingressus ergo Herodes in naues, bis repellitur in Aegyptum, quia [e] hyems erat & uenti fortes obsistebant ei. Tertia uero uice cum pro se haberet uentum, traijciens mare, peruenit ad littus magnum quod est iuxta Anconam in extremitate Italiæ, ubi Augustus imperator habuit præfectum, qui suscepit eū cum honore & dedit ei equos & uiros, qui deduxerunt eum ad Romam. Veniens autem Romam, diuertit ad domum Marci Antonij amici sui, qui unus fuit ex primorib. Romanis: cui & omnia narrauit quę ei acciderāt, quomodo scilicet Antigonus rebellauit Hyrcano & ligauit eum catenis, atque amputauit aures eius, ne fungeretur amplius sacerdotio, & quomodo se iunxisset Pacoro regi Persarū, contemptoq; regno Romanorū adhęserit regi Persarū. Cumq; Antonius & Augustus atq; senatus Romanus audissent quod Pacorus rex Persarum irritasset imperium Romanū, unanimi consilio & sine mora uocauerunt Herodem & imposuerunt capiti eius [f] coronā regiam, præceperuntq; populo ut clangerēt tubis. Interim autē quo tubis clangebant, leuabant uocem & iubilantes dicebant: Herodes factus est rex in Iudæa atq; in Ierusalem ciuitate sancta. Et egrediētes Augustus atq; Antonius foras, ingressi sunt domum Antonij, instruxitq; eis Antonius conuiuiū grande & inuitauit Augustum, senatum & cunctos seniores Romanos. Comedentes autem & bibētes, plurimum cōgratulati sunt Herodi quod esset rex coronatus, & signātes diem illum pro initio regni Herodis, percusserūt cum eo fœdus, & exarauerunt uerba fœderis in tabula ænea, posueruntq; eam in capitolio quod fuit Romæ, ut legerent fœdus ipsum cunctis diebus.

¶ [a Nocte.] *Hostibus ignorantibus Herodes fugit cum suis ex urbe, sustinensq; fortiter rei atrocitatem magnanimus contra omne periculum per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet se mœstitiæ, quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorum deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabant, ipse uero penè se interemit, dum carpento euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorem, ne hostes eos persecuti remorantes circa passionis curam cōprehenderent, suum gladium euaginauit, seq; perimere conantem retinuerunt præsentes uiri, dum dicerent, non oportere inimicis satis-*

tis satisfieri. Nam non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberans, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogitauerat prætermisit, matremq́; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellum peruenit. b *Fecit ciuitatem.*] *Iosephus sic habet: Cum Herodes in fuga illa multas pugnas contra Parthos excurrentes egisset, totas obtinuit. In fuga uero nec Iudæis pepercit, qui eum à ciuitate 60. stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uero loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus, aulam oportunam construxit, ciuitatemq́; ædificauit, quam Herodion appellauit.* c *Habuit consilium.*] *Quid scilicet ageret. Nam magna multitudo sequebatur eum præter peregrinos conductos milites. Oppidum autem Massada nimis paruum erat pro tot hominum susceptione. Dimittens ergo nouem millia, præcepit ut per Idumæam sese liberarent, præstans eis uiæ stipendia, necessarios autem in oppidum adducēs peruenit. Interim Parthi Ierosolymam depredauerunt & totam prouinciam spoliabant. Antigonus tamen ualde cruciabatur, quod mulieres fugissent, quas hostibus dare promiserat.* d *Beneficentiæ.*] *Debebat rex Arabiæ magnam uim pecuniæ Herodi, quam acceperat ab Antipatro patre Herodis, & ob id nobiliores Arabes iritabant regem, quatenus pecunias illas depositas seu acceptas lucraretur, pellendo à se Herodem.* e *Hyems erat.*] *Tēpestate bis repulsus fuit, deinde uero cum nauigasset ad Pamphyliam, uix ad Rhodum deductus fuit. Vbi cōstruens triremes & nauigās cum amicis ad Italiam, in Brūdusium deducitur & exinde Romam perrexit. Sic quidem sentit Iosephus, at autor noster dicit illum ad Anconam deductū, & deinde Romam peruenisse. Sed fieri potest quod in uocabulo Anconæ erratū fuerit, præsertim cum textus dicat, Herodem delatum ad extremitatem Italiæ. Ancona autem non est in extremitate Italiæ, ut est Hydruntum, Tarentum & Brundusium.* f *Coronam regiam.*] *Ad hoc enim spirauerat uulpes illa, & iam dudum promiserat se daturum magnam molem pecuniæ si rex fieret Iudæorum. Accessit & occasio commodissima, dum Parthorum rex cristas erigeret contra Romanos, & Herodes optimus defensor Romani imperij in Oriente à senatu decerneretur.*

CAPVT X.

HIs gestis ingressus est Antonius et Herodes in naues, ut uenientes pugnarent contra Pacorum regem Persarum & contra Antigonum regem Iudæorum. Habuerūt autem secum classes & naues multas & exercitum magnum ualidissimúmq́;. Egressus uero Antonius in Antiochiam, profectus est ut bellum inferret Pacoro regi Persarū, sed Herodes egressus est in Ptolemaidē, quæ & Acon est, habens secum ex Romanis exercitum magnū & ualidum, adhærebantq́; ei [a] Ventidius & Silo Pardelius fortissimi Romani, quos Augustus miserat cū eo. Interim uero Antigonus & omnis exercitus eius obsidebāt Massadā Idumææ oppidū, in quo fuit tota familia Herodis, nempe mater eius, socrus eius, sponsa eius, & Ioseph frater eius, cœperuntq́; homines intra ciuitatē laborare siti. Antigonus enim abegit aquęductum fluentē in ciuitatem, & intantum uexauit ciues, ut deliberauerint aperire ciuitatem. Ioseph autem frater Herodis proposuerat fugere ad regem Arabiæ. Audierat enim regē Arabiæ pœnituisse de hoc, quod non suscepisset Herodem dum fugeret à cōspectu Antigoni. At deus obstitit ei ut fugere nequiret: quoniā misit pluuiā nocturnam in terram unde omnes [b] cisternæ impletæ sunt, ut ille fugā intermitteret. Eodem tempore egressus Herodes de Acone, habuit secum Antoniū & omnes duces Romanos: & cum peruenisset ad Massadā contra castra Antigoni, egressus Ioseph frater eius de ciuitate cōiunctus est illis: pugnātesq́; contra Antigonū percusserūt castra eius. Cúmq́; Antigonus fugisset in Ierusalem

salem, eduxit Herodes omnem familiam suam de Massada, cõgregatoq; toto exercitu suo, qui erat maximus, quoniam defecerunt ad eum multi Iudæi, ueniens cõtra Ierusalem oppugnauit eam unà cum ducibus Romanis, quos miserat Antonius in auxiliũ eius, sed non perstiterunt duces Romani in Antigoni oppugnatione, quin magis neglexerunt mandatũ Antonij, eo quod Antigonus dedisset eius munera. Nihil tamẽ ob id defuit Herodi in auxilio: nam habuit exercitum maximũ & ualidissimum ex omnibus Iudæis, sed & omnes uiri Galilæi adiuncti sunt ei tuleruntq; auxilium. Cum uero obsedisset Ierosolymam oppugnaretq; Antigonum, mandauit uoce præconis omnibus militibus suis, ut per circuitum uallarent ciuitatem, quod & fecerũt. Duces tamen Ventidius [a] & Silon Pardelius, muneribus corrupti ab Antigono, noluerunt reuelare uerbum. Accedens autem Herodes ad murum & clamãs uoce magna ait: audite & aduertite, nónne proficuũ erit uobis [c] si pacem feceritis mecum? Sed non responderũt ei uerbũ. [d] Ponensq; illuc castra mandauit artificibus ut facerẽt instrumenta ferrea & arcas magnas ligneas, quas catenis ferreis ligarẽt, implẽsq; arcas militibus fortibus, armis bellicis, pane & alijs uictualibus, reposuit hæc omnia intra arcas, deditq; inclusis militibus falces longas, quibus extraherent latrones è speluncis. Demittens enim arcas è uertice mõtis, adhibuit eas ori speluncarũ. Quod uidentes latrones, timuerũt egredi de speluncis. Tunc unus ex adolescentibus accinctus gladio & apprehẽsa catena ferrea à qua pendebat arca, transiliensq; per catenam se ipsum impulit in mediũ speluncæ & occidit multos ex latronibus, apprehendensq; falce corpora eorũ præcipitauit ea in uallem. Et in hũc modũ fecerũt cũcti milites, interficientes latrones in omnibus speluncis, excepta duntaxat una, ad cuius introitum nõ fuit demissa arca, in qua latitabat uir quidam senex cum uxore & septem filijs suis. Et stans senex ille in ore speluncæ dicebat ad filios suos: [e] exite. Egresso autem uno, euaginauit senex gladium suum & interfecit eum. Sic fecit secundo, sic omnibus septem filijs suis, non obstante quod rex Herodes ex cõmiseratione clamaret & precaretur senem ne interficeret filios suos. Noluit siquidẽ senex obtemperare regi, quin magis exprobrabat, conuiciabatur & maledicebat regi: & post hæc interfecit uxorẽ suam & præcipitauit eam in uallẽ post filios eius, & tandẽ quoq; occidit seipsum, cadens in uallem super cadauera filiorum suorum, & mortuus est.

¶ *a Ventidius.] Hic ab Antonio transmissus, dum componeret turbas, quas per Syriæ ciuitates Parthi cõmouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat. Silonẽ quoq; Antigonus remunerabat, ut nihil molestaret, sperãs rursus sibi Parthos adiutores. b Cisternæ impletæ.] Qua copia obsessi recreati, exeuntes contra Antigonũ confligebant, cum quibusdam palàm, cum alijs uero furtim, quorũ etiam multos in cõgressionibus prostrauere. c Si pacem feceritis mecum.] Apud Iosephum sic legimus: Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præsto esset & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorum maliciam recordaretur, sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promisit. d Ponensq; illuc castra.] Iosephus hanc historiam clarius & latius describit cap. 24. libri. 14. Siquidẽ cum exercitus Romanus inopia uictualium laboraret, Herodes procurauit afferri ex Samaria copiam tritici, uini, olei, pecorum & aliarum rerum. Quod cum non latuisset Antigonũ misit, per prouinciam qui insidijs prohiberent deportatores alimentorũ. Cumq; præceptis Antigoni paruissent, grandem multitudinem armatorum circa Hierichuntem congregantes,*

tes, super mõtes locati custodiebãt alimoniã deducentes. At Herodes nõ ociose agens cũ armata manu ad Hierichũta peruenit. Cumq́; ciuitatẽ desertã inuenisset, quingẽtos uero excelsa præoccupasse cum uxoribus & cognationibus, hos dimisit, & ad Galilæã proficiscens, illã ab hostibus & latronibus repurgare sategit. Erant enim latronũ cubilia in montibus abruptis cõstituta, & per medium altißimos habentia transitus, saxis acutißimis circumdatos, ubi cum omnibus familiaribus latebant.

c *Exite.] Rogauerant filij patrẽ senem, quatenus eos ad hostes dimitteret exire: ille uero stans super ostium speluncæ, unũquemq́; filiorũ suorũ exeuntem prosternit, usq; quo cũctos interemit, post autẽ & suam uxorẽ. Cumq́; in præcipitio cadauera iactasset super illa se quoq; dedit, mortem pro seruitute sustinens, multaq́; prius in Herodem uociferatus & infirmitatem exprobãs, licet rex dexteram ei tetendisset, & omnem licentiam promisisset.*

CAPVT XI.

POst hæc nunciatũ est Herodi, quomodo Antonius oppugnãs Pacotum regẽ Persarũ interfecerit eum, moramq́ egerit ᵃ iuxta fluuium Euphraten: & abiẽs Herodes in occursum eius, inuenit cœtum maximũ, qui uolebat trãsire ad Antoniũ, sed non poterat propter Arabes, qui occidebãt omnes quos inueniebãt in itinere euntes ad auxiliandũ Antonio. Quæ res cum Herodi innotuisset, perrexit cum militibus suis, inueniẽsq́ eos instruxit bellum cõtra eos & percussit eos in ore gladij, apertaq́ uia liberum fecit transitum omnibus uolentibus ire ad Antoniũ. Rex uero ᵇ direptis spolijs eorũ profectus est inde. Tũc misit Antonius magnam turmam quadrigarũ & equitum, & item coronam aureã pro munere ad regem Herodẽ, eo quod suppetias sibi tulisset & prostrauisset Arabes, aperuissetq́ uiam. Et cũ Herodes pergeret ad eum, egressus Antonius in occursum eius, amplexatus et osculatus est eum, atq; gaudio magno recreatus ab eo. Postquam autẽ Marcus Antonius percussit Pacorum regem Persarum, direxit faciem suã ut intraret Aegyptũ, tradiditq́ regi Herodi Sosiũ ducẽ exercitus sui cũ copijs maximis & manu ualidissima, collecta ex militibus Romanis, & mittens epistolã ad uniuersam Syriã, scripsit sic: Marcus Antonius legatus principalior omnibus ducibus Syriæ. Notũ sit uobis, quod Herodes constitutus est rex super Iehudã, quemadmodũ Octauianus Augustus & imperator declarauit, & quemadmodum cõstitui ego Marcus Antonius iuxta decretum senatus Romani. Nunc igitur cauete, ne forte difficiles sitis, in auxilium eius mittere uiros bellicosos, cum ille expeditionem facere uoluerit contra Antigonum. Nisi enim illico ei auxiliũ iuxta decretum meum miseritis, gladius & magnũ malum imminebit uobis. Ego Marcus Antonius iuraui & non mutabo. Post ista factum est ut abiret Herodes cum Sosio, præliaturus cõtra Antigonum, habens secum exercitum Romanum & omnes copias Syriæ, nunciatumq́ est Herodi in itinere de fratre suo Ioseph, quomodo in bello ᶜ mortuus esset. Nam interemit Pappus & eũ & cunctum exercitum Romanum qui erat in Iehuda, quiq; ab initio uenerat cum Herode. Fugiẽtibus enim ducibus eorũ, Ioseph frater Herodis hostiliter resistẽs noluit fugere. Pappus ergo abscidens caput Ioseph fratris Herodis misit illud in Ierusalem ad Antigonum regem Ierosolymitanũ. Quod emens Pherora frater Herodis quinquaginta talentis auri sepeliuit ipsum in sepulchris patrũ suorũ. Nũciata autẽ sunt uerba ista regi, cui tamen iam constiterat de rebus istis. Nam in somnio uiderat omnia quæ euenerãt fratri suo.

Turbatus ergo rex luctum habuit modicum,& nō distulit uindictam. Siquidem relicto Sosio apud cūctum exercitum, assumptisq; duodecim millibus Romanis & uiginti millibus Iudæis, perrexit ad Libanum,& transcēso monte progressus est ut pugnaret contra exercitum quem miserat Pappus in occursum eius. Et inueniēs eos in lateribus Galilææ, percussit eos à meridie usque ad uesperā cæde maxima. [d] Factoq; uespere præcepit rex militibus suis ut ederent & biberent, ipse autē cum familia sua ingressus est domum cuiusdam Gad nomine: & cum cœnaret, subito corruit tota domus super regē & super familiam eius, sed non est oppressus rex neq; uulneratus, sed nec quisquam è familia eius aut alijs uiris læsus est: unde crediderunt omnes, Herodē singulariter adamatum à deo.

¶ a *Iuxta fluuium.*] *Iosephus dicit Antonium Samosata oppidum iuxta Euphratē obsedisse cum equitibus & peditibus auxiliatoribus, & Barbaros spinis obstruxisse camporū aditus, maioresq; impediuisse, ne quisquam auderet transire ad Antonium. Sed Herodes impetum faciens in Barbaros, uertit eos in fugam & multos strauit suisq; audaciā transeundi dedit.* b *Direptis spolijs.*] *Barbari cum multa diripuissent uasa, sarcinulas, & mancipia, uniuersa hæc Herodes eripiens pergebat. Et cum prope Samosata perrexisset, transmisit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxilij causa. Cumq; præsentē alacriter uidisset, et cognouisset ab eo quæ per uiā acciderāt, amplectebatur, & uirtutē eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi, quē paulo ante regem ipse monstrauerat.* c *Mortuus esset.*] *Duxit Ioseph exercitum per montes & loca difficilia, in quibus comprehensus ab Antigoni exercitu interfectus est & ipse & totus ferè exercitus eius.* d *Factoq; uespere.*] *Iosephus dicit regem ex Galilæa profectum ad Hierichuntē, ut ultionem exigeret pro fratre. Vbi cum peruenisset, potentissimos suos pauit. Post conuiuium autem cum ad superiorem domum ascēdisset, dimisit omnes qui præsentes erant, ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit & neminem cōprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorē esse, dum tam maximum & mirandum periculum uelociter euitasset. Tale quidem fuit uulgi iudicium de impio homine.*

CAPVT XII.

Crastina uero die egressus est Herodes, ut bellū iniret cum Antigono & Pappo stantibus ex aduerso cum grauissimo exercitu. Et cum certamen iam esset maximū, fugit Antigonus in Ierusalem, stante Pappo & uiriliter pugnante [a] cōtra Herodem. Ceciderunt autē in die illa plurimi, quin & Pappus dux Ierosolymitanus percussus & uulneratus est in bello illo, & abscidens Pherora caput eius, misit illud in conspectū regis Herodis fratris sui, qui iussit sepeliri illud. Porrò milites qui fugerant in bello illo, latuerunt in domibus illius loci, & præcipiente rege deiecerunt domos super illos & mortui sunt, & in hunc modum ultus est fratrem suum. Vespere autem facto præcepit rex militibus suis ut cœnarent, ipse uero ingressus est in balneū [b] cum duobus pueris, ubi latitabant ex militibus Pappi aliqui uiri, qui effugerāt de prælio, habentes in manibus suis gladios euaginatos, sed non læserunt regem, ex qua re populus secundò collegit, illum à deo ordinatum regem. Proficiscens uero inde Herodes uersus Ierusalem cum toto exercitu suo, nempe cum triginta millibus uirorum ex nobilioribus Iehuda, uenit rursum Sosius, quem miserat Antonius in auxilium Herodis, cum populo graui & manu ualida, cum exercitu

Romanorum

Romanorum & duobus regibus Syriæ, & pariter oppugnauerũt Ieruſalem uſq; ad initiũ c quarti anni regni eius, facientes prælia multa. Nonnunquam enim obſeſſi exierũt contra hoſtes & percuſſerũt eos cęde maxima, ſed non potuerunt eos arcere à Ieruſalem. Aliquando etiam incenderunt igni machinamenta, reportantes uictoriã extra murũ. Tandẽ uero præualente exercitu Herodis cõtra Antigonũ, d fugati ſunt in ciuitatẽ intra mœnia. Nam pauci extiterunt uiri cum Antigono, interfectis militibus eius in prælio. Poſt hæc factum eſt, ut nocte conſurgerent uiginti Iudæi ex militibus Herodis & erigerent ſcalas ad murum, & aſcenderunt poſt eos milites Soſij, interim quo cuſtodes muri labore fatigati dormierunt. Cum autẽ aſcendiſſent, percuſſerũt cuſtodes, & milites qui erant cum Herode accurrẽtes fregerũt portas, ſtupefactisq; ciuibus capta eſt Ieruſalẽ urbs ſancta, & ingreſſi Herodes & Soſius urbem, percuſſerũt ciues cęde magna atq; atroci, nõ parcẽtes iuuenibus, uirginibus, ſenibus & mulieribus. Et indignatus Herodes cõtra duces Soſij, ait ad Soſiũ: Si gladius abſumpſerit omnẽ populũ, d ubi regnabo ego? Quod cum Soſius audiſſet, fecit diuulgari uocem huiuſmodi: Qui interfecerit Iſraëlitam aliquem, morte moriatur. Veniẽtes autem duces Soſij ad templum, conabantur illud aperire & uidere ſanctumſanctorum, ſed nihil efficere potuerunt. Nam rex Herodes extracto gladio ſtabat ante portã templi, ipſe & milites eius, & abegerunt Romanos ne uiderent ſanctumſanctorũ. Dixit namque rex: melius eſt ut moriamur, quàm ut gentes uideant myſteria dei quę habentur intra ſanctũſanctorum. Tũc dedit rex de bonis ſuis Soſio & ducibus eius aurum & argentũ, ſtipendiũ ſcilicet pro exhibito auxilio eorum, & reliqua urbis ſpolia liberauit. Eodẽ tempore cõtulit Soſius in tẽplum domini coronam magnã aureã, plurimũ timẽs ne forte ſibi eueniret aliquid à domino, eo quod oppugnaſſet ciuitatẽ domini. Porrò e hæc clades cõtigit Ieroſolymorũ urbi ſanctæ, cõſulibus Romanis Marco Agrippa, & Canidio Gallo, anno centeſimo & octogeſimoprimo olympiadis, mẽſe 4. in die diei ieiunij.

¶ a *Contra Herodem.*] *Licet Herodes uictor euaſerit, nõ tamen fuit uictoria eius incruẽta. Nam aduerſarij in pugnã deſcendẽtes, iaculis lapidibusq; regis ſocios excũtes uulnerabãt, & quidam Herodẽ telo circa præcordia percuſſit.* b *Cum duobus pueris.*] *Ioſephus mentionem facit unius pueri. Nam Herodes laſſus domũ quandã ingreſſus ubi balneũ erat, penè maximũ periculum incidit. Nudum enim, & cum uno ſequente puero lauantem, hoſtiũ quidã, qui armati in eadẽ domo præ timore cælati fuerant, inuadunt. Quorum unus exijt gladiũ tenẽs, & per ianuã cucurrit, & poſt hunc ſecũdus & tertius ſimiliter armati, nihil tamen regem læſerunt.* c *Quarti anni.*] *Intercempto enim Pappo & deſinente hyeme regreſſus Herodes peruenit prope Ieroſolymã, & iuxta ciuitatem caſtra ſua locauit, tertio regni ſui anno, ex quo Romæ ordinatus erat.* d *Fugati ſunt in ciuitatẽ.*] *Defuit Iudæis intra mœnia diſciplina militaris, ideo deſperatione potius quàm prouidentia belli uſq; ad ultimũ permanebãt, licet magna expeditione obſeſſi, uel fame fatigati, uel inopia neceſſariorũ fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tũc acciderat annus. Interea aſcendũt quidem ſuper murũ uiginti priores, poſtea uero cẽturiones Soſij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, ſecundus autẽ quindecim, & aliquæ circa templũ porticus incẽſæ ſunt, quas Herodes Antigonũ incẽdiſſe dicebat odium ei mercatus Iudæorũ. Sed poſt dum capta exterior pars templi fuiſſet & inferior ciuitas, ad interius ſacrariũ & ad ſuperiorẽ ciuitatẽ Iudæi confugerũt. Cumq; timuiſſent ne prohiberent eos Romani deo quotidianas immolationes offerre, per legatos ſupplicabant, permitti uictimas ſolitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuiſſe, conſenſit.*

Sed cum nihil uideret fieri eorum quæ putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instanter accedens, ciuitatē expugnat, & omnia statim internitionibus sunt cōpleta. Siquidem Romani pro mora obsidionis irascebantur, Herodes autē nullos ex Iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscūq; inuenissent, fugantes eos, & in templo concludentes: neq; infantibus, neq; senibus, neq; infirmitati mulierū misericordiā præstantes. Sed & rege destinante & petente ut parcerent, nemo fuit qui dextram retineret immotā, sed furiosi cunctā ætatem extinguebant. Vnde & Antigonus nec priorem nec præsentē fortunā considerans, à turre descendit & procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus pro calamitate, sed plausibus incōtinenter usus, Antigonā eum tanquam fœminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia remisit. Ille enim ligatus custodiebatur. d Vbi regnabo ego?] Dum festinaret multitudo peregrina templum uidere et sancta in sacrario cōstituta, rex quosdā petens, alijs interminatus, multos autem & armis uetabat, perditionē priorem uictoriam æstimans. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarint, solitudinis me regem relinquent, sed & tantis ciuibus prostratis, paruum uniuersi mundi principatū iudicari, pro repensatione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsessione militibus iuste prædā permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suò pro mercede singulis præstiturum, & ita reliquam ciuitatem promißionibus cōpletis liberauit. Nam ita munificēter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. e Hæc clades.] Idem sentit Iosephus libro 14. capite ultimo, ubi sic scribit: Hæc clades Ierosolymorū urbi contigit, cōsulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo, centesima & octogesimaquinta olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorū, tanquam reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam & tunc eodem die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uero cum auream deo coronam deuouisset, reuersus ab Ierosolymis Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio & Romam perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendentē, Herodem autem priuatum: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset, multis pecunijs cōpulit Antoniū, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes timorem deposuit. Desiit itaque hoc modo Hasmonæorum principatus post centum uigintisex annos. Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari & genere priuato, regibusq; subiecto. Et tunc cœpit impleri prophetia Iacob patriachæ, qui sic longe antè prædixerat: Non recedet sceptrū de Iehuda & scriba de medio pedum eius quousq; ueniat Silo, id est, Meschias. Iam dudum quidem recesserat sceptrum de tribu Iehuda, quia Hasmonæi, qui sibi regnum usurpauerunt, fuerūt de genere sacerdotali seu Leuitica, sed scribæ de tribu Iehuda adhuc fuerunt sub regibus Hasmonæis, quos Hebræi Sanhedrin uocant, quos Herodes tyrannus successiue cum uniuerso regio semine extinxit.

CAPVT XIII.

HIs gestis, abijt Sosius ad Antonium in Aegyptū, Antigonus autem uinctus erat catenis, & misit Herodes Antonio plurimum auri & argēti ut occideret Antigonum. Timuit enim Herodes ne regnum reuerteretur ad ipsum, Interfecto aūt Antigono, secure regnauit Herodes super Iehudā. Factumq; est cum iuxta animi sui sententiam regnaret, honorauit omnes Iudæos, qui ab initio fuerūt à parte eius. Honorauit quoq; supra modum Hillelum seniorem principem Pharisæorum, & Sameum discipulum eius. Illi enim primi fuerunt, qui popu

lo sua

lo suaserũt electionem regis Herodis. Nam dixerunt Pharisæi, id à domino factum propter iniquitatẽ populi, & melius esse alienũ regnare, quàm multum sanguinis in medio Ierusalem effundi: & ob id etiã honorauit Herodes Pharisæos, & erga cũctos hostes suos durus fuit. Nam occidit eos in ore gladij, & accipiens aurum & argentũ eorum consignauit domui suæ, & in hunc modum collegit plurimum auri & argenti. Pugnauit præterea cõtra omnes uicinas gentes, & uictoria potitus abstulit aurum earum & applicuit domui suæ. Posuit etiam custodes in portis, qui perscrutarentur omnem egrediẽtem de Ierusalem, & apud quemcunq; inueniebatur argentũ uel aurũ, auferebãt illud ab eo & ferebant ad regem. Sed & mortuos perscrutabantur custodes, ne forte aurũ absconditũ esset in feretris eorum, dum efferebantur ad sepulchra: ditabaturq; sic Herodes supra omnes reges qui fuerunt ante eũ in templo secundo. In diebus illis fuit Hyrcanus filius Alexãdri regis apud [a] Pacorum regem Persarum, qui amans eum duxit eum in Babylonem ad cœtũ Iudæorum qui fuerunt in Babylone, mansitq; apud illos, & susceperunt eum Iudæi qui erant ultra fluuium ueluti regem, honorauerũtq; ueluti Christũ domini, nec quicquã defuit ei à regno nisi quod non regnauit in Ierusalem, nec uidit templum domini. Vnde cum audisset Herodem filium Antipatri regnare, cõplacuit ei, quippe quem enutrierat & dilexerat ceu filium suum. Subijt ergo animũ Hyrcani, ire in Ierusalem, quoniã desiderauit uisitare templũ domini. Herodes uero audiẽs Hyrcanum apud Babylonios esse in magno honore, timuit ualde ne oblata occasione regnũ Iehuda rediret ad ipsum. Quapropter mittens nuncios ad regem Persarum, sic scripsit: Hyrcanus qui apud te & in terra tua est, ipse me educauit, atq; ideo magnæ reputationis est apud me ueluti alter pater, q̃ tam beneficus mihi fuit: & is hodie est in exilio, quoniam expulit eum Antigonus filius Aristobuli fratris sui, detentusq; est ante me in Persia apud Pacorum. Cum autem ego iam factus sim rex [b] memor adhuc sum beneficentiæ & bonitatis eius quam mihi in Iehuda exhibuit, atque ideo mitto ad te pro munere aurum & argentum, ut nõ prohibeas illum uenire ad me. Nam cupio eum honorare atque compensare ei beneficia quę exhibuit patri meo atq; mihi. Quod si non miseris eum, scias multa tibi imminere prælia à Romanis & Iudęis. Quę cum percepisset rex Persarũ, misit ad Hyrcanum in Babylonem, ubi habuit locum quietis suæ, & quo cõfugerat propter Herodem, & ubi habebatur ueluti rex, in hęc uerba scribẽs: Si uolueris ire in Ierusalem, non impediam te: suadeo tamen ut non uadas sed caueas ab Herode, qui uir sanguinum est, ne forte perdat caniciem tuam. Sed & Iudæi qui morabantur in Babylone, loquebantur huiusmodi uerba ad Hyrcanum dicentes: Ne putes Herodem ex amore ad te misisse & te uocasse ad se, sed æmulatione amittendi regni facit id. [c] Reges enim nunquam benefaciũt his hominibus qui eis benefecerunt cum essent in humiliori statu, quoniam honor mutat eos & magnificentia peruertit cor illorum. Rursum dixerunt: Tu nosti quod nõ potes fungi sacerdotio in Ierusalẽ propter maculã quam tibi intulit Antigonus filius Aristobuli fratris tui, qui tibi abscidit auriculã, propterea mane apud nos, quandoquidem in nulla re penuriam habeas, & sis in oculis nostris sicut rex. Continet in loco tuo, & ne concites denuo bellum in malum urbis Ierusalem.

ab Hyrcano, sperans per eas amicus fieri regis, tradidit eas Herodi sigillo Hyrcani obsignatas, aperuitq; ei totum consilium quod dixerat sibi Hyrcanus & Alexandra filia eius. Et cum rex accepisset literas de manu Dosithæi, laudans & benedicens eum, dedit ei munus magnũ auri & argenti, dixitq; ei rex: Vade in uiam tuam & in locũ ad quem misit te Hyrcanus, & accipe epistolam quam tibi cõmisit sigillo Hyrcani signatã: & quãdo acceperis literas quas tibi daturus est Malachus rex Arabũ deferes eas ad me, & uiros quoq; quos cum equis missurus est ut abducant Hyrcanũ ostendes mihi ut eos capiam. Morem ergo gerens Dosithęus regi secundũ omnia quæ ei cõmiserat, abijt ad Malachũ regẽ Arabum, & reuersus ad Herodẽ regẽ, tradidit ei literas quas Malachus scripserat Hyrcano, et inuitauit ut ad se ueniret. Acceptis autẽ Herodes literis, misit satellites ad paludẽ bituminis & cepit uiros, quos rex Arabũ cum equis miserat, ut abducerent Hyrcanũ. Et mittens rex ad septuaginta seniores cœpit loqui et expostulare cũ Hyrcano, num fœdus esset inter ipsum & Malachũ regem Arabum. Respondens autem Hyrcanus ait: non est fœdus inter me & eum. Dixit rex: Quare ergo misisti ad Malachum, & ubi sunt literę quas ille misit ad te? Ait: Nõ uenerũt ad me literæ ullę, neq; misi nuncium ad eum. Tunc producens rex Dosithæum & literas atq; uiros Malachi quos ceperat cum equis, constituit eos in cõspectu septuaginta seniorũ, præcepitq; uni ex satellitibus suis, ut auferret caput ab Hyrcano. Percutiens ergo eum satelles abscidit caput eius: & hoc modo mortuus est Hyrcanus uir iustus & bonus atq; uir grandæuus, qui interea quo pręfuit regno nemini nocuit, & tamen transierunt super eum plurimæ calamitates à pueritia sua, pręsertim à morte matris suæ quando suscepit regnũ & pręfuit ei duntaxat tribus mẽsibus. Nam illico pugnauit cõtra eũ Aristobulus frater eius, & eripuit regnum de manu eius. Deinde à fine trium annorum restitutus in regnum suum, præfuit ei quadraginta annis. Et tunc rursum pugnauit cõtra eum Antigonus filius fratris eius Aristobuli, & captũ mutilauit auricula, ut ineptus redderetur sacerdotio, ablegauitq; eum in Chaldæã. Postea exactis tribus annis rex Herodes, quem ipse alimonia sua nutrierat, interfecit eum, reddens ei malũ pro bono. Vnde plurimũ turbatæ sunt mulieres istæ, [b] Marimi uxor Herodis & Alexandra mater Marimi, conceperuntq; magnum odium contra eum, quod patrem ipsarum hominem senem interfecisset.

¶ [a] *Noluit Hyrcanus acquiescere.] Refert Iosippus, huius rei causam fuisse à domino, qui iniuriam sapientibus illatam ulcisci uoluit, quos pater Hyrcani & auus eius occiderunt: ob id nunquam noluit dominus, ut nomen residuum maneret Hasmonæis.* [b] *Marimi.] Genealogiam omnium harum personarum habes supra capite 17. libri quarti pulchre descriptam.*

CAPVT XV.

Porrò Herodes tradidit pontificatum [a] Hananeli, uni ex ignobilibus sacerdotibus, qui non fuit de genere Hasmonæorum. Alexãdra autẽ misit ad Cleopatram reginã Aegypti sodalem suã, uxorẽ Antonij ducis Romanorũ, ut loqueretur cũ Antonio, quatenus ille nũcios destinaret ad Herodẽ, per quos mandaret auferri sacerdotium ab Hananele & tradi Aristobulo filio suo, qui adhuc puer erat, ętatem habens quindecim annorũ, formosus & eleganti aspectu, acuto & ueloci ingenio, agilis ad saltãdum instar caprearũ, cui in diebus

eius nullus similis inueniebatur in pulchritudine & forma, frater existens Marimi reginæ uxoris Herodis regis, cuius mater Alexandra genuit Alexandro hunc Aristobulum. Exequens proinde regina Cleopatra petitionem Alexandræ sodalis suæ, rogauit maritum suum Antonium, ut mitteret nuncios qui cum Herode agerent, quatenus sacerdotium ab Hananele trasferretur ad Aristobulum iuuenem, illeque fieret pontifex. ᵇ Quam exaudiens Antonius, misit Gelliū unum ex ducibus suis in Ierusalem ad Herodem, rogans ut faceret uoluntatem Cleopatræ uxoris eius & Alexandræ. Veniens ergo Gellius Ierosolymam locutus est cum Herode secundum uerba ista. At Herodes recusauit tradere sacerdotium Aristobulo, prętexens non esse cōsuetudinem, ut pontifex aliquis uiuus deponatur & alius in locum eius surrogetur. Factū autem est, ut Gellius interim quo Ierosolymis agebat, cōtemplaretur Aristobulum adolescentē & sororē eius Marimi, uideretque insignem utriusque pulchritudinis formā & decorē, & admiratus uenustatē eorū, quippe quibus in nulla terra neque in ulla gēte similes uiderat, ait ad Alexandrā: quo patre istos genuisti? Non est cōgressus tecum homo sed angelus dei, & ob id genuisti angelicos filios. Nunc itaque audi uocem meā, & excipe per pictoris artificiū effigiem & imaginē utriusque, & mitte per manū meā ad Antoniū: erit enim cum ille uiderit imagines adolescētis & puellæ, ut faciat quicquid desiderauerint. Cui obsequens Alexandra, misit imagines filiorū suorū ad Antoniū. Quas cum Antonius uidisset, ᶜ accensus abominabili concupiscentia, misit epistolam ad Herodem in hæc uerba: Marcus Antonius dux Romanorum Herodi regi Iudæorum salutem. Recordare beneficentię quam exhibui tibi, qui te promoui ad regnandum super uniuersam Iudæam, & uicissim mittere digneris ad me Aristobulum. Quod si illud non festinanter feceris, scias tibi imminere bella Romanorum. Cumque Herodes literas istas legisset, deprehendit illum abominabili inflammatū cōcupiscentia erga iuuenem, & idcirco mox cōtulit pontificatum puero, scripsitque ad Antonium in hunc modum: Non licet puero ut egrediatur prouinciam, quoniam agit pontificem loco Hananelis, sed nec egredi posset prouinciam citra bellorum cōmotionem & multam Iudaici sanguinis effusionem. Prius enim Iudæi morerētur, quàm ut puerum traderent. Quod cum audisset Antonius, destitit laborare pro puero. Rex uero Herodes amoto Hananele de sacerdotio, tradidit illud uxoris suę fratri, qui puer fuit sedecim annorū. Ab initio uero maturi uiri præficiebātur pontificatui, & præerant eidem usque ad mortē suam. Sed Antiochus Epiphanes polluit pontificatū. Ipse enim deposuit sacerdotem magnū, & collocauit in locū eius ᵈ Vriam. Deinde Aristobulus secundus fuit, qui amouit fratrem suum Hyrcanū, & Herodes iste tertius, qui abiecto Hananele tradidit pontificatum fratri uxoris suæ, faciens id propter dissensiones quæ natæ fuerant in domo eius ut illas cōpesceret: nihil tamen effecit, siquidē contentiones in domo eius non fuerūt sedatę. ᵉ Socrus enim & uxor eius adhuc erant odio concitatæ contra eum, quod seniorem Hyrcanum patrem earum interfecisset.

¶ a Hananeli.] *Cum Herodes mala conscientia possideret regnum, omnia erant ei suspecta quæ in regia & legitima successione uidebātur præ se ferre quandā eminentiā. Et hinc est quod diligēter obseruabat, ne nobilissimus quidam princeps sacerdotū dei haberetur, sed potius inuitauit aliquē ex ignobilissimis sacerdotē de Babylone, & huic principatū sacerdotij designauit. Quod nō*

perluit

pertulit Alexandra filia Hyrcani uxor Alexandri, ex quo habuit filium Aristobulũ & filiã Mariamnen. Sic enim uocat Iosephus Marimi. b *Quã exaudiens.*] *Iosephus sic habet: Negligente Antonio petitionẽ uxoris, amicus eius Gellius ad Iudæam cum propter aliquas causas peruenisset, & uidisset Aristobuli pulchritudinẽ, mirabatur flexitq; matrem, pingere utriusq; prolis imaginem & Antonio destinare, &c.* c *Accensus*] *Puellam tamen accersere erubuit Herodi nuptam, quin & Cleopatram metuit contristari, sed puerum scripsit transmitti cum honore.*

d *Vriam.*] *Iosephus sic habet: Nõ licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotiũ, & ordinaret fratrẽ eius Oniam.*

e *Socrus enim.*] *Licet filius adeptus esset sacerdotiũ, adhuc tamẽ Alexandra nõ fuit quietata, renuens consolari super innocenti patris sui interfectione. Quod aduertens insanus Herodes, conuentum facit amicorum & accusat Alexandram, dicendo, latenter insidias egisse pro principatu dum per Cleopatrã ageret, quatenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso rerũ administrationem ab Antonio susciperet.*

CAPVT XVI.

PRæcepit ergo Herodes, [a] ut occulte obseruarent Alexandrã. Timuit enim ne contra se excitaret in populo seditionem. Porrò Alexandra denunciauit Cleopatræ, quomodo instituerit ad se fugere in Aegyptũ à facie Herodis. Quapropter & duas thecas parari fecit instar loculorũ, in quibus efferri disposuerat inter funera mortuorũ, quæ ab urbe sepeliẽda in Hebrone aut alijs locis euehebantur. Siquidem ipsa latitabat in arca una, ut sic de Ierusalem ueniret in Ioppen ad mare & ad locũ in quem Cleopatra miserat nauem, quã Alexãdra & filius eius fugituri ingrederentur. Quod sciens [b] Sabion unus ex consiliarijs Alexandræ, abijt & retulit regi. Et rex dixit ad Sabionẽ: Capite arcas in quibus latent Alexãdra & filius eius, sicut percepistis ab ea. Cumq; sic inclusas apprehenderitis, ducite arcas ipsas ad me, ut cõprehendam eos intra ipsas arcas. Faciens ergo sic Sabion, duxit captas arcas ad regẽ: & rex aperiens arcas inuenit Alexandrã & filiũ eius intra ipsas, dixitq; ad Alexandrã: quousq; nõ erubescis talia facere? Largitus est tamen rex huic iniquitati [c] ueniam. Factũ est proinde post reuolutũ annũ, ut ascenderet Aristobulus sacerdos magnus in solennitate tabernaculorũ ad altare, oblaturus incẽsum, indutus uestibus pontificalibus & exequuturus ministeriũ summi sacerdotis. Vidẽsq; populus adolescentẽ stantem in gradu suo, accinctũ indumentis suis, & forma pulchritudineq; renitentem instar angeli dei, solutus est præ gaudio in fletũ, benedixeruntq; dominũ & sacerdotẽ. De qua re plurimũ stupefactus rex dixit in corde suo: nisi sustulero adolescẽtem illum à facie mea, breui fiet ut regnũ redeat ad eum. Nam cor totius populi id cogitat, ut cõstituat eum regem. Factum est ergo post solẽnitatem, ut egressus ab urbe Ierusalẽ cum tota familia sua, ueniret in Iericho ciuitatem magnam, ubi herba balsami crescit, unde nobilissimum exit oleũ, & à cuius fragrantia ciuitas ipsa [d] Iericho appellata est. Cúmque illuc uenisset rex, fecit grande conuiuium cunctis principibus qui secum uenerant, & accumbens dixit ad Aristobulum pontificem: [e] sede. Sedente autem adolescẽte iuxta regem, consederunt omnes principes & ministri eius, unusquisq; iuxta gradũ suum, lætatusq; est rex ualde & cuncti ministri eius. Expleto autem prandio & transacto meridie, egressus est rex atque Aristobulus põtifex unà cũ principibus ad hortos, & fontes regios, ut uiderent

rent quomodo ministri regis natarent in aquis. Erãt enim ibi piscinæ magnæ & profundissimæ, quæ implebãtur fontium aquis. Stans ergo rex iuxta piscinam unam, uidit quomodo serui sui natabãt in aquis atq; ludebant, & quomodo unus conabatur alium mergere. Et inuitabant adolescentes Aristobulum ex consilio regis, ut ueniens nataret cũ eis. At ille renuit nisi rex iuberet. Rogans ergo Aristobulus regem ait: descendam quæso & ego ut natem in aquis cum adolescẽtibus istis. Respondit ei rex: quamobrem uis iam descendere? Cumq; obnixius regẽ rogaret, ait rex: Fac quod tibi libet. Descendens ergo iuuenis natauit cum reliquis adolescentibus in aquis. Et cum rex abijsset & ingressus esset domum, luserunt serui eius in aquis cum Aristobulo donec inclinaretur dies, & f merserunt eum tamdiu in aquis, donec ex consilio Herodis occiderunt eum. Audiens uero populus mortuum Aristobulum, leuauerunt uocem suam & fleuerunt. Sed & principes regis & ministri eius fleuerunt. Eiulantes præterea mulieres Alexandra & Marimi, dixit Marimi regina ad regem audiente cuncto populo: ut quid ego sola relinquor ex omni cognatione mea, quam totam sustulisti gladio tuo, nõ parcens senectuti matris meæ, neq; fratri meo puero? En quàm desolata relinquor ex omni familia mea. Eiulans ergo coram omni populo, cõmouit etiam regem ipsum ad fletum. Nam accendebãtur uiscera eius super pulchritudine adolescentis, ut etiam g magno apparatu sepulchrum eius adornaret, & munificenter exequias eius honoraret. Alexandra uero mater adolescentis, seipsam interficere quærebat, & nihil eam in uita retinebat, quàm ut occasionem adinueniret, qua ulcisceretur se de Herode. Ab illa etiã die & deinceps Marimi nõ loquebatur cum Cypri matre regis & cum Salomith sorore eius, sed detestabatur eas atq; maledicebat eis iugiter, obijciẽs eis opprobria cognationis earum, & asserẽs prophanas esse Cyprin matrẽ regis & Salomith sororẽ eius. Quapropter Salomith accusabat eam apud regẽ, sed rex nõ animaduertit uerba eius, neq; corripuit Marimi uxorẽ suam propter nimiũ amorẽ quo diligebat eam. Vnde et Marimi audacior facta ex amore eius, licentius maledicebat & blasphemabat cognationem regis.

¶ a *Vt occulte obseruarent.] Licet rex recõciliatus fuerit Alexandræ post Hyrcani interfectionem, non tamen securus degebat, dum Alexandrã ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerum caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiã custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur, quæ paulatim magis illam exacerbabant & in odio suscitabant.* b *Sabion.] Hic amicus Alexandræ fuit & inimicus Herodis. Nam inter insidiatores Antipatri de ueneno conscius putabatur, & ob id odium lenire pro indicationis fauore putauit, nuncians regi insidias Alexandræ.* c *Veniam.] Inuitus cõcessit culpam, dum putaret Cleopatram nullatenus cessare, si contra se causam inuenisset. Proposuit tamen omnibus modis adolescentem perimere, non cito, propter uerisimilem dissimulationem.* d *Ieribo.] Habet hebraica uox* יריחו *denominationem à* ריח *quod odorem significat, iuxta illud Genesis octauo,* וירח יהוה את ריח הניחוח *Et odoratus est dominus odorẽ refrigerantem.* e *Sede.] Iosephus addit, quod Herodes adulabatur adolescenti & illiciebat ad affluentiam potionis, paratus colludere uel iuueniliter ad gratiã illius iocari.* f *Merserunt eum.] Cum scilicet iam ageret decimũ & octauum ætatis annum & principatum sacerdotij anno non amplius tenuisset, quem post eum rursus Hananel suscepit. Iosippus dicit eos balneasse in Iordane, qui fluit iuxta Ieribo &*

paulo

paulò post labitur in mare mortuum. g *Magno apparatu.] Hæc omnia pro satisfactione faciebat. Nam munificenter exequias eius honorans, multũ apparatum circa locellos, & multitudinem aromatũ fecit, nimiumq; ornatũ simul sepelijt, ut dolorem mulierum penè deleret, & solaretur per istã partẽ. Alexandrã tamẽ nihil tale deuicit, sed semper mali memoriã mœstitia incitabat.*

CAPVT XVII.

IN tẽpore illo suscitata sunt bella apud Syros & Persas, quoniã rebelles extiterũt imperio Romanorum, eo quod Marcus Antonius dux Romanorum, qui tunc habitabat in Aegypto, affligeret eos, traderetq; eos ueluti donũ quoddam Cleopatrę uxori suæ. Quicquid enim Cleopatra dicebat Antonio, hoc ille faciebat. Sic ipsa incitabat eum contra reges ut raperet terram eorum, & daret ei aurum atq; argentum ipsorum, omnem deniq; substantiam eorũ quam habebãt reges in peculijs suis, sibi daret, quod & Antonius fecit, occidẽs reges magnos & tradens ei. Incitauit quoq; eum ut occideret regem Iehuda & regem Arabię, & traderet eos & spolia eorũ sibi. At Antonius rem ipsam profundius considerans, reuersus est ad mentem suã, sicut qui amens fuit rursum redit ad se ab infirmitate sua, dixitq;: non est bonũ ut tam magni reges interficiantur, quia nõ præualebimus eis citra ruinam Romanorũ & effusionẽ sanguinis. Ecce enim Herodes rex Iehuda amicus meus est, & hic factus est rex per consilium Augusti & senatus Romanorum, atq; ideo non cõuenit ut sic agam. Non tamen pepercit Antonius regi Syriæ, sed acceptis spolijs & terra eius, tradidit ea Cleopatrę, rursumq; egressus occidit reges multos. Et cum proficisceretur contra Persas comitata est & cõduxit eum Cleopatra usque ad Persiã, ac inde reuersa regina ut rediret in Aegyptum, peruenit in terram Iehuda. Quam honorifice suscipiens Herodes in Iericho ciuitate fragrãtiæ, ubi inuenitur nobilissimũ oleũ, fecit ei atq; ministris eius cõuiuium magnũ. Et regina quidẽ Cleopatra sollicitauit regem ut cubaret secũ, sed noluit rex Herodes id facere, quin magis consiliũ habuit cum consiliarijs suis, ut introductam in cõclaue interficeret, interim quo erat in dominio suo, liberaretq; populos à malicia eius. Cõsiliarij tamen eius dissuaserunt dicẽtes: absit à te ut id facias. Nam si iam occideres eam, orirentur inter te & Antoniũ prælia magna. Quod cum rex audisset, destitit à proposito suo, traditisq; ei argento & auro atq; lapidibus præciosis iuxta magnificentiã regis, deduxit eam usq; in Aegyptum: ipse autẽ rex reuersus est in Ierusalem. Porrò Antonius pugnãs cõtra Armeniã obtinuit eam, & digressus inde oppugnauit & uicit Persas, duxitq; secum Artabazen regẽ Armeniæ & reliquos Persici regni reges uinctos catenis, & omnia spolia, donauitq; eos Cleopatræ ueluti ancillas. Quapropter omnes gentes oderũt Antoniũ, quoniam cum dominus tradidisset in manum eius reges magnos & insignes, ipse ignominiose tractauit eos, donans eos ueluti ancillas Cleopatrę mulieri.

¶ Exponit hoc caput maliciã Cleopatræ. Hæc non desistebat Antonium flectere, quatenus omnibus oppreßis, potentiam singulorũ ablatam sibi donaret, multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidẽ fratrẽ suũ, quem iam habiturũ regnum sciret, ueneno aggressa consumpserat: sororem autem Arsinoën Ephesi ad templum Dianæ confugientem per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa & corpora uiolabat, neq; sacrarium tam castum fuit aut asyli priuilegio tutũ, cuius ornatum ipsa non abstulit. Et cum omnia

expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidē cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs auferrētem sibi donare. Petijt etiā Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus esset, ut non tantū uerbis sed etiā uenenis uideretur obedire, manifestam quidē iniquitatem uidēs, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, &c. Cumq; deduxisset Antoniū usq; ad Euphratem & illa rediisset ad Herodem, tentabat cum eo concumbere: at ille recusauit, sciens quod per luxuriam uellet insidias ei parare. Vnde & consilium cum amicis sumpsit, ut eam sub potestate sua positam occideret, ut & se & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri posse putabatur. Prohibebant tamen eum amici, quod multa mala hinc surgere timebant.

CAPVT XVIII.

POst hæc incitauit Cleopatra Antonium ut arma sumeret contra Octauianum Augustum, qui imperium extēderat à Roma usq; ad Indiam & Britāniam, quæ est ab occidente in Oceano, instruxitq; Antonius aciem cōtra eū, anno olympiadū [a] octogesimoseptimo, uenientem cōtra se cum exercitu ualidissimo. Audierat enim quāta & qualia egerat Cleopatra uxor illius. Herodes quoque congregauit exercitum magnum ex omni Iudæa, & ex cunctis gētibus à se subactis cōflauit magnum robur, parauit quoq; plurimas naues & abijt in Aegyptum, ut auxilium ferret Antonio, et proficisceretur cum eo in Italiā, & pugnaret contra Octauianū Augustū. Factum est autē cum Herodes uenisset in Aegyptū, ut diceret illi Antonius: Tu nō ibis nobiscū, ne forte interim quo ego proficiscor in Italiā & pugnauero cōtra Augustū, [b] omnia regna ista præuaricētur. Tu magis hoc pacto nobis subsidio eris, si pficiscaris & percutias Arabiā. Nam trāsgressus est rex Arabū initū pactū. Cumq; Herodes audisset uerba ista, cōgregauit equites & pedites, & ueniens in terram Arabiæ deuastauit eam gladio & igne. Sed & Cleopatra misit [c] Antemū ducem exercitus sui in auxiliū Herodis, dixitq; ei in occulto: Sit cōsilium tuum cum rege Arabiæ. Et cum fueris in ipso cōgressu belli, stabis à tergo castrorū Iudaicorū, percutiesq; in ipso cōflictu & ab ea parte exercitū eorum, ut sic Iudæi undiq; cæsi cadant cum Herode rege suo, & ego uendicabo mihi terram Iehuda & regnabo super eam. Existente itaq; Herode in terra Arabiæ & ueniēte ad eum Antemo, misit Antemus ad regem Arabiæ & indicauit ei memorata uerba. Egressusq; est rex Arabiæ in occursum hostium cum ualidissimo exercitu, rex uero Herodes mansit intra castra, & misit ducem militię Iudęorum extra castra contra regem Arabiæ: conferentesq; manus acriter pugnauerunt. Pręualentes uero primum Iudæi, percusserunt Arabes cæde magna, ita ut multus populus fugeret à facie eorum, Antemus autem percussit tabernacula Iudæorū à tergo eorum, sicut iusserat Cleopatra regina. Cumq; respicerent Iudęi, eccę incubuit eis bellum à fronte & à tergo, & conuersi ut pugnarent contra Antemum & Aegyptios, uenerunt in medium Arabū & Aegyptiorum, habentes hos ab una parte & istos ab alia, ipsi autem cōstituti in medio, sustinebāt totum belli pondus, cecideruntq; plurimi ex eis. Quod uidens Herodes egressus est uelociter extra castra cū equis & curribus suis, & percussit exercitū Antemi. Fugiente aūt à conspectu eius Antemo, [d] percussit exercitū Arabum cæde maxima, prosternens in terram de populo illo plurimos, & reliquos persequēs usq; ad munitiones eorū, & postea reuersus

est in

est in Ierusalē. In diebus illis factus est per totā terrā Iehuda ingens & horribilis [e] terrę motus, qualis nō fuit à diebus Vzię regis Iehuda, mortuiq́ꝫ sunt plurimi in terra Iehuda: nā multa pecora perierūt ab illo terrę motu, multi quoqꝫ uiri, mulieres & paruuli in uicis Ierusalem. Quasi decē millia interierunt pręter eos qui mortui fuerūt in ciuitatibus Iehuda. De qua re territus est rex Herodes & omnis gens Iudęorum, stupefactumq́ꝫ est cor regis atqꝫ cor populi sui uehementer, & commotum instar arborum syluestrium, quę commouentur à uento. Dixeruntq́ꝫ: omni tempore inueniendus est modus ut pacem habeamus cum omnibus uicinis nostris, ne quisquā nos impediat quo minus conuertamur ad dominū. Miserunt ergo nuncios ad gentes quę erant in circuitu eorum, & fecerunt pacem per circuitum. Herodes quoqꝫ misit nuncios ad regem Arabię, cupiens facere cum eo pacem: at rex Arabię [f] apprehendens nuncios Herodis, iugulauit eos extra Petram urbem deserti, metropolim regni, & congregans omnem militiam suam, militiam scilicet Arabiæ & militiam Barbariæ, populum plurimum instar harenę, quę multa est in littore maris, conatus est intrare terram Iehuda & deuastare eam. Audierat enim terrę motum perdidisse omnem superbiam Iudæorum. Audiens uero rex Herodes, regem Arabię iugulasse nuncios suos, indoluit plurimum, & conuocans duces & milites suos atqꝫ uniuersum populum, [g] locutus est uerba huiuscemodi in auribus eorū: audite fratres mei, socij mei & sancti domini quæ ego loquor ad uos hodie. Scio quod calamitas magna uenit super nos hoc anno, & ob id timui loqui ad uos, ne forte uerba mea uobis essent molesta & grauia, qui huc usqꝫ amaro fuistis animo. Sed audite & inclinate cor uestrum ad eloquia mea. Ecce pugnauimus hactenus contra filios uinctorum, & ut ostenderemus uirtutem nostrā & robur nostrum, rapuimus spolia & diripuimus prædam. Modo uicimus & modo succubuimus more omnium populorum. Vicimus quidē & accepimus terram eorum & substātiam eorum. Iam uero nobis ad pręlium sic est egrediendū, ut non spolia aut substantias rapiamus, sed ulciscamur sanguinem innocentem quem effuderunt in terra sua & occiderūt nuncios nostros, quos misimus ad eos ut faceremus cum eis pacē. Et nūc miror ego, si multitudinē eorum timeatis. Certe scitis quod in omnibus prælijs uicimus eos. Quod si dixeritis à terrę motu infirmatū cor uestrū, uanus est hic timor uester, et sine causa induxistis illum metum in cor uestrū. Nō enim nocuit nobis iste terræmotus sed magis profuit, quandoquidē eduxerit Arabes in pręlium. Si terræmotus nō contigisset, illi non processissent contra nos in pugnam, sed audientes damnum nobis euenisse ex terrę motu, securius exierūt. Scire propterea debetis, per uoluntatē dei hoc exortū bellū, id quod ex his qui in terræmotu perierunt aduertere potestis, cū nullus homo bello aptus apud nos mortuus sit, sed tantum senes, mulieres & paruuli. Hostes quidē ex calamitate quę accidit nobis audaces facti sunt, fiduciā habētes in re uana, sed uę illi qui spem habet in re nihili & in casu hostis sui. Fieri etenim solet, ut in momento mutetur inter homines euentus aliquis. Nam ex angustia sæpe transit homo in refrigeriū & latitudinem cordis, & rursum ex refrigerio in angustiam. Talia siquidem solent hominibus per uices euenire. Aduertite obsecro quid fecerint nobis Arabes in pugna prima, & quomodo in posteriori non steterint ante faciem nostram, sed fugam arripuerūt.

Nam cum nos percuteret Antemus & illi iam coruissent, hi qui fugerant reuersi contra nos sumpserunt animum ut impugnarent nos. Et nunc quidem metus incussus est uobis ex domibus quæ in terræmotu conciderunt & oppresserunt animas multas. Quod si deus uellet amplius affligere nos, id quidem facile posset. Quis enim illi resistere potest? Ex benignitate sua & propter iniquitates nostras afflixit nos, & ideo iam innocẽtes sumus à scelere & peccato. Et quoniam percussi sumus in terræmotu, non affliget nos deus amplius propter omnia ista. Nam semper post furorem sequũtur miserationes. Roborate ergo & confortate cor uestrum gens sancta, sicut fecerunt patres uestri primi. Quod si interierũt nobis possessiones, certe hostibus nostris defecit consilium & intercidit fides. Mittentes enim manus suas in nuncios nostros, non tantum præuaricati sunt legem nostram, sed & legem gentium, legem Romanorum & legem Græcorum, imò & legem suam uiolauerũt, eo id quod extenderunt manus suas in sanctos. Siquidem nuncij sancti sunt sicut & Græci eos sanctos appellant. Et nos quoque uocamus eos angelos ad instar angelorum dei, eo quod faciũt pacem inter diffidentes gentes, & præcauent sanguinis effusionem. Nunc itaque cõfortamini & uiriliter agite, ut uindictam sumamus de eis, haud secus quàm si extẽdissent manũ suam in angelos dei. Monuit itaque eos ut festinarent ad prælium & perficerent uoluntatem domini, antequam ille exigeret uindictam. Festinemus inquit, quando sanguis istorum nobis auxilio est, quoniam angeli domini nobiscum sunt & pugnant pro nobis propter effusum sanguinem, adiuuantque nos cõtra hostem.

¶ a Octogesimo septimo.] *Iosephus habet, centesima octogesima septima olympiade, quando Cæsar cũ Antonio de republica decertabat.* b Omnia regna ista.] *Orientalia scilicet, quibus Antonius præfuit & sub obedientia Romanorũ continuit.* c Antemum.] *Iosephus legit Artemũ. Fuit hic dux Cleopatræ, & inimicus Herodis, qui futura non imprudenter prospexit: ut si quid clarũ agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autẽ eis, quod & cõtigit, ex proprijs præparatis militibus inuaderet Iudæos, quos tunc lassos & iam uicisse putantes, subito superueniens prosternebat.* d Percussit exercitũ.] *Iosephus diuersum sentit cum in hunc modum scribit: Rex Herodes desperationi pugnæ uectus equo ducere tentauit auxiliũ sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent non mediocrem felicitatem tenuerunt, plurimũ aduersariorum prosternentes exercitum. Exinde latrocinijs utebatur Herodes, multamque Arabum terram discurrens uexabat, recusans manus cum eis ex æquo conferere.* e Terræmotus.] *Gesto bello Acciaco inter Cæsarem & Antonium anno septimo regni Herodis, terra Iudæorum commota est, qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciã gesta, perempti sunt à ruinis etiam hominum decem millia. Milites uero cum sub diuo degerent, nihil ab oppreßione sunt læsi.* f Apprehendẽs nũcios.] *Cum Arabes de terræmotu quærerent, & plus quàm in ueritate erat audirent, quæ facta fuissent, tanquam prouincia hostium euersa hominibus peremptis: nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quò cum legati Iudæorum peruenissent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum præparabantur.* g Locutus est uerba.] *Cum Iudæi uarijs calamitatibus oppreßi nequaquam bellare decernerent, dum non pares sese preijs Arabum putarent, neque auxilium haberent, rex Herodes ita dispositos flectere sermone tentauit ut recuperaret in eis antiquum alacritatis animum, & exhortatus aliquos optimatum, ausus est etiam & ad populum sermocinari, nam prius pigebat eum ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Orationem istam Herodis inuenies descriptam apud Iosephum lib. 15. cap. 6.*

CAPVT XIX.

CVm autem Iudæi hæc audiuissent uerba, commoti sunt ad bellum. Et uidēs Herodes rex sibi consentire populū, eumq́ quasi uirum unum accinctum ad prælium contra Arabes, oblatis domino holocaustis & pacificis, traiecit Iordanem, habens secum currus & equites plurimos, atque robur & exercitum ualidissimum ex Iehuda & Beniamin collectum, qui omnes fortissimi erant milites non ad tergum respicientes. Ingresso autem eo in terram Arabiæ, egressus est rex Arabiæ in occursum eius, habēs secum exercitum magnum instar arenæ quę est in littore maris: & congressu facto ceciderunt ex Arabibus in prima pugna quinq; millia uirorum. Instaurantesq́ uires suas Arabes & rursum in conflictum descendentes, amiserunt quatuor millia uirorum. Et cum fugerent Arabes, persecuti sunt eos Iudęi donec illi uenirēt in castra sua. Nec sunt toto biduo de castris egressi, neque poterant Iudæi ingredi ad eos, quia clausa erāt castra per circuitū. Pugnantibusq́ Arabibus ex castris, rex Herodes admouens castra Iudæorū, collocauit ea ante castra Arabum, & nō permisit quenq; egredi de castris ad afferendū aquas. Cūq; illi munus obtulissent regi, noluit rex illud acceptare: quia induxerat rex in animū suū, ultionē sumere de eis. Et idcirco dixerunt Arabes ad inuicē: uenite & egrediamur ad pugnā. Melius enim est nobis ut moriamur in bello, quàm ut hic siti pereamus. Ordinata ergo acie factum est prelium maximum. Nam irruentes Iudæi in Arabes, occiderunt ex eis septem millia, reliqui uero Arabes uertentes tergum fugerunt, persecutusq́ est eos rex Herodes cum populo suo, donec illi ingrederentur ciuitates suas munitas, percutiens eos cæde magna & ualida, ut occisi pre multitudine numerari nō potuerint. [a] Obtinuit insuper rex Herodes ciuitates illorū munitas, præsertim Petrā deserti & omnes reliquas ciuitates eorū, factiq́ sunt serui Herodis cūctis diebus uitæ eius. Herodes uero & uniuersus exercitus Iudęorum in pace reuersi sunt in Ierusalem, nec ullus defuit ex eis uir, quapropter dantes confessionē & laudem domino deo suo, obtulerunt munera in templum domini de spolijs Arabum, quę plurima secum tulerunt de Arabia & Barbaria, & diuitias maximas.

¶ a *Obtinuit.] Quæ in fine huius capitis scribuntur de expugnatis Arabum urbibus apud Iosephum latinum non habentur. Describit autem hanc historiam capite sexto libri 15. Iudaicarum antiquitatum.*

CAPVT XX.

IN diebus illis pugnauit Antonius contra Octauianum Augustum, sed Augustus præualens contra Antonium uicit eum, & adepto omni dominio uenit nauigio in Rhodum, ut inde transiret in Aegyptum. Cumq́ nūciatum esset Herodi Antonium occubuisse [a] anxiatus est ualde, resumptoq́ animo constituit adire Augustū in Rhodiorū urbe, quæ est urbs Grecorū, ut muneribus preueniret faciē eius. Disponēs ergo uniuersam domum suam, cōmendauit Cyprim matrem suam & Salomith sororem suam Pherorę fratri suo, præcipiēs ei ut illas duceret in [b] Mazodam Aedomęorū locum, Marimi uero uxorem

suam atq; Alexandram matrem eius commẽdauit Iosepho marito Salomith sororis suæ & Soẽmo cuidam Tyrio, præcipiens eis ut ducerent illas in oppidum nomine Alexandrium, adiuransq; eos, ut si audirent quippiam de interitu suo, interficerent Marimi uxorem suam & matrem eius Alexandram. Abiensq; naui peruenit ad Augustum, meditantem occisionẽ Herodis propter amicitiam quam habuit ad Antonium. Perueniẽs itaq; ad Augustũ nihil amouit à se nisi regnum, hoc est, solam coronam deposuit, dixitq; ad Augustum: si propter amicitiam quam habui cum Antonio irasceris contra me, certe non abscondo à te, me dilexisse Antoniũ, etiãsi ille adhuc uiueret essem amicus eius, eo quod ille mihi subsidio fuit in regno meo, & omnia quæ loquebatur os meum cum Antonio, hæc pro uirili mea exhibui in prælio, paratus etiam ad proficiscendum cum eo in Italiam & ad gerẽdum pugnam contra te. Non tamen transiui cum eo in Italiam nec interfui prælio uestro, quia non potui id facere propter bella Arabica & propter pessimũ consiliũ quod ei dederat Cleopatra uxor eius: ob id inquam non secutus sum eum, nec leuaui gladium meum contra te neque pugnaui contra te, non quidem formidine belli aut pauorè cordis, nec ueluti qui deserit amicum suum in die tribulationis sic deserui Antoniũ, aliàs enim erubescerem si illum comitatus non fuissem, sed destinaui ad eum exercitum militum & naues ferentes omnis generis arma bellica, frumẽtum & cõmeatum multum, & ut semel dicam summam amicitiam libenter illi ostendissem quando erat in ualle Acciaca, in regione Italiæ & in loco pugnæ, sed non fui ibi. Et ecce nõ celo à te uerbum, ne forte reputer à te ueluti qui amico suo opem denegat in die tribulationis, quantumlibet iudicia tua & prælium tuum mihi immineat. Sed non timeo intantum bella tua, sicut formido iudicia tua. Nam in iudicio non succurrit homini uirtus sua, sed in iniquitate sua deprehenditur. Nihilominus ego uolo tibi ostendere qualis fuerim amicus. Ecce cum tu iam præualueris contra Antonium & ille fugiens humiliatus sit, noueris si inuenissem eum non deseruissem eum sed fuissem illi auxilio, nõ obstante quod ille mentis inops perierit. Et tu quidẽ cum exercitu tuo præualuisti & uicisti auxilio Romanorũ militum, sed multo magis ille uictus est defectu mentis suæ. Nam dementauit eum Cleopatra fornicatione sua atque incantationibus suis. Neque uoluit audire consilium meum ut illam interficeret cum esset inimica eius & incitaret eum ad inferendum tibi bellum. Si audisset me & interfecisset eam, bene ei fuisset. Nam tunc & ego secutus fuissem eum in bellum contra te. Et licet ille obedierit consilio eius & deseruerit me, ego tamen non dereliqui eũ, eo quod ipse imposuerit capiti meo coronã, quam ueniens ad te rursum abstuli à capite meo. Noueris tamen me illam deposuisse pro tuo honore, quia sto ante tribunal tuum. Et certe si ille adhuc esset in uita, ego inimicarer inimicis eius, essemq; amicus amicorum eius. Habemus autem plurimos amicos, & habent amici nostri magnam fiduciam, innituntur q; nobis in die tribulationis. Cumq; in hunc modum ille loqueretur, ait Cæsar ad Herodem, dignus es omnibus modis ut regnes, postquam tam fidelis es erga amicos tuos & obseruas amicitiam inuiolatam, nec erubescis manifestare amicitiam tuam quam habuisti ad Antonium hostem nostrum. At deinceps eris amicus noster, & nos dabimus tibi munera pro amicitia tua, in duplo maiora

quàm

quàm tibi tradiderit Antonius. Et quemadmodũ uici illum in prælio, sic nũc uincam eum liberalitate erga te, dando omnia quę postulaueris à nobis. Antonius quidem non fecit tibi sicut meruisti, sed magis auscultauit Cleopatræ quàm cõsilio tuo, sequens incantationes eius magis quàm ut tibi fidem præberet. Sed hoc tibi mirũ uideri non debet, cum & mihi sicut tibi fecerit. Nam propter Cleopatram dimisit amicitiam meam & uersus est mihi in hostem. Accipiens itaque Augustus coronam regiam, imposuit eam rursum capiti Herodis, auxitq́ꝫ regnum eius in duplo. Et secutus est eum Herodes usq; [e] in Aegyptum. Quo cum peruenissent, accepit Augustus uniuersum regnum quod Antonius tradiderat Cleopatrę, & regnauit ibi unà cum Herode. Assignauit præterea Augustus Herodi quadringentos fortissimos uiros, qui natione Galli erant, honorãs eum supra modũ donec reuersus est in Ierusalem.

¶ a Anxiatus est ualde.] Propter amicitias scilicet quas habuerat cum Antonio Aemulo Cæsaris. b Mazodam] Iosephus uocat Massadam, & ex Soēmo Tyrio facit duas personas, Soēmum & Iturũ, quos Herodes unà cum Iosippo ueluti fidos amicos dimisit apud Marimi seu Mariamnem & Alexandram. c Nihil amouit.] Aliud nihil de dignitate sua diminuit quàm diadema, quod deposuit. Cumq́; loqueretur cum Cæsare, seruauit suæ maiestatis honorem, dum nec ad preces nec ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis suis satisfaciens, sed ratione actuum suorum confidens, sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq́; pro uirtute sua egisse, quatenus ille rerum potentiam sortiretur: militiæ tamen eius nullatenus communicasse, eo quod occupatus Arabes expugnaret, transmisisse uero & pecunias & frumenta. d In ualle Acciaca.] Habet textus, uallem istam fuisse in Italia, at alij dicunt Actium esse promontorium in Epiro, ubi Augustus deuictis naualı prælio Antonio & Cleopatra urbem condidit, & Nicopolim à uictoria nominauit. Habes in Ptolemæo tabula decima Europæ, & Actium & Nicopolim. e In Aegyptum.] Addit hic Iosippus, Cleopatram induisse uestimenta sua splendidiora sedisseq́ꝫ in solio regio, & illatam uiperam adhibuisse pectori suo, & ob susceptum uirulentum morsum exanimatam.

CAPVT XXI.

Reuersus [a] autem Herodes inuenit totam domum suam turbatam, quoniam Ioseph & Soēmus uir Tyrius, quibus rex tradiderat custodiendas Marimi uxorem suam atque matrem eius, [b] reuelauerunt secreta regis, nempe quod interficerẽt Marimi uxorem eius, ne uir alius post mortem eius duceret eam. Quod cum audisset mulier, indicibili fuit mœrore repleta. Vnde quando rex ei prædicabat omnem honorem & magnificentiam sibi exhibitam, illa non congratulabatur ei, neque hilarem faciem ostendebat, imò nec audire dignabatur uerba eius, quin magis maledicebat cognationem eius. Sentiens ergo Herodes odium uxoris suæ, grauiter id ferebat, eo quod plurimũ amaret eam. Factum est proinde quadam die ut rixaretur Marimi regina cum Salomith sorore regis & uxore Ioseph, conuiciareturq́ꝫ & pessime loqueretur de cognatione eius. Quã accusans Salomith apud regẽ dixit: cũ tu rex esses

apud Augustum, Ioseph maritus meus dormiuit cum Marimi regina. At rex non adhibuit ei fidem, sciens uxorem suam ab heri & nudiustertius semper pudicam fuisse. Propter odiũ tamen quo uxor sua ipsum odire cœpit, ex uerbis istis nonnihil suspitionis concepit in corde suo. Vocans itaque uxorem suam interrogauit eam dicens: Dic mihi quare tantum odium sine causa conceperis contra me, & non amas me sicut antea fecisti, [c] cum ego te amem supra omnes mulieres, iurauerimq́ tibi, quod ab ea die qua ueni ad te, non irrepserit mihi ulla cõcupiscentia aut illicitus amor erga aliam mulierem quàm ad te. Respondit Marimi: Si amares me sicut dicere soles, nõ esses inimicus meus. Quis audiuit unquam tale, ut quis dicat se esse amicũ alicuius, & quærit eum interficere? Quare tu præcepisti Iosepho, ut interficeret me interim quo abijsti ad Augustum regem Romanorum? Quæ cum audisset rex expauit stupore magno, deserensq́ eam & desiliẽs ab amplexibus eius, clamauit & ait: Verum est uerbum quod audiui. Nunquam enim reuelasset Ioseph secretum meum [d] nisi dormiuisset cum ea. Egressusq́ rex è domo illa, dormiuit in domo alia. Salomith uero soror regis uidens regem credere ea quæ de uxore sua audierat, accepit unum ex eunuchis & Pincernis regis, & dans ei pro munere aurum & argentum, dixit ad eum: Tolle in manu tua uenenum istud mortiferũ, & pergens ad regem dic ad eum: Marimi uxor tua dedit mihi argentũ & aurum, & tradens simul hunc potum dixit mihi: Vade & offer regi hunc potum: est autem potus amoris, quo cupio animum regis allicere ad me. Quod cum fecisset eunuchus, exequens omnia quæ ei præceperat Salomith, stupefactus rex ait: ubi est Pincerna? Accedens uero Pincerna, porrexit ei potum. Quem accipientes obtulerũt cuidam ebibendum, qui commeruerat mortem: & is mox ut potum illum sumpsit mortuus est. Tunc præcepit rex ut caperent Marimi & Ioseph sororium suum atq́ Soëmum uirum Tyrium. Captus quoq́ est eunuchus unus qui fuerat apud Marimi, & præcipiente rege eunuchus ille tortus est atque afflictus pœnis magnis, ut confiteretur aliquid de ipso potu. Sed nihil confessus est, nisi quod Marimi uxor eius concepisset odium erga eum propter uerbum illud secretum, quod reuelauerant ei Ioseph & Soëmus. Tunc iubente rege occiderũt Iosephum & Soëmum uirum Tyrium. Marimi autem præcepit rex seruari in custodia, donec conuocato cœtu septuaginta seniorum, qui fuerunt in diebus illis, illam statueret ante tribunal, & iuxta sententiam illorum interficeret eam. Festinantes autem Salomith & consiliarij eius dixerunt ad regem: Notum sit tibi, si superuixerit Marimi adhuc die una, faciet populus conspirationem contra te: quoniam congregabuntur ministri reginę ex omnibus locis & non permittent illam interfici sine turbatione & bello. Et ait rex: agite iuxta placitum uestrum. Traxerunt ergo eam ut occiderent extra ciuitatem, egressaq́ Alexandra mater eius, uociferata est & clamauit in hunc modum: egredere egredere exasperatrix, quæ rebellis extitisti marito tuo. Exprobrando itaque maledixit ei cum lamento & fletu. Sed non dixit Alexandra hæc uerba nisi ex dolo, ut hoc prætextu uiueret aliquandiu post filiam & ultionem sumeret, occasionem'que inueniret interficiendi Herodem. Sed & multæ mulieres improperabant & blasphemabant, putantes illam ream esse. At Marimi inter hæc tacuit, nec ullum ædidit uerbum, sed humiliter iuit ad

mortem

mortē, absq; pauore & timore, perinde quasi ingressura esset domū gaudij. Non sunt mutati uultus eius, neq; intercisus gressus & incessus eius, sed contempsit mortē sicut fecerunt omnes cognati eius, filij Hasmonai. Attendens ergo nobilitatem cognationis suę & magnificētiam patrū suorum, denudauit collum uibranti gladio, & occisa collecta est ad populum suū. Hæc itaq; mulier excelluit omnes mulieres in pulchritudine & uenustate, sed & in sanctitate & timore domini facile superauit cunctas fœminas quæ fuerūt in diebus eius. e Sola modestia caruit. Nam iugiter maledicebat marito cū illū intueretur, eo quod sciuisset in cognationem eius. Porrò quàm pulchra fuerit, nemo est qui id facile explicabit. Deus uero non differens uindictā, percussit familiam regis plaga pestifera, unde plurimi ministri regis interierūt. Sed & multi ex magnatibus & principibus eius mortui sunt, atq; cunctę urbes Iehuda senserūt plagam pestis in diebus illis. Orantes ergo populi dixerūt: Deus æterne, num propter animam unam morientur plurimi in populo tuo? Sanauit itaq; dominus populum & cohibita est plaga.

¶ a Reuersus Herodes.] *Redijt in Iudæam tyrannus cum ampliore honore, incutiens stuporem cum metu sperantibus contraria, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset.* b Reuelauerūt.] *Soemus ab initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis patefecit, sed cum sermonibus & donationibus mulierū flexus paulatim deuictus esset, in ultimo cuncta regis mādata dilucidauit, dum tamen non omnino speraret eum cum eadē potestate reuersurum, sed si potius periculum fugeret, ne rediret insignior, ideoq; nō parua mulieribus putauit præstare, utiq; ampliorem beneficiorū retributionem se accepturū sperans, si regnaret, &c.* c Cum ego te amem.] *Dilexit Herodes uxorem quod casta & fidelis esset, illa tamen muliebre uel molestum quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito seruienti libidini, & sæpius cōtumeliosè eum aggressa est. Quod ille dissimulans ferebat & blandiebatur, licet matris eius uel sororis ignobilitatem illa derideret & detraheret.* d Nisi dormiuisset.] *Hæc eadem habētur apud Iosippum sed non apud Iosephū, tametsi suspitionis quoq; faciat mētionem, quæ tali data occasione erupit. Meridie dum uoluisset Herodes requiescere, accersijt Mariammen, amore quem semper in eam habebat astrictus. Quæ cum intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit, & improperauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome paratū olim Pincernam regium intromisit, præcipiēs dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium cōfecisse regi: & si quidem ille turbaretur, & interrogaret quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, &c.* e Sola modestia.] *Cōsentit & Iosephus latinus in hæc uerba scribēs: Et illa quidem sic interijt, fœmina quæ ad cōtinentiam & ad magnitudinē animi optima erat, modestia uero ei defuit. Pulchritudine corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis æstimare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum semper potiretur illius amore, & nihil difficile ab illo speraret, fiduciā immoderatam habuit, cōtristabant autem eam quæ erga suos euenerant.*

CAPVT XXII.

POst hæc factum est ut pœniteret Herodem se occidisse Marimi uxorē suā, uersusq; est furor eius in feruorē amoris. Nam desiderio Marimi uxoris suę exardescens, iugiter nominis illius recordabat, acsi adhuc in uita esset. Precepit q; ministris eius ut pro ea instruerēt cōuiuia, collocarētq; ei soliū ad latus regis, sicut ea

uiuente

uiuente fecerāt. Cecidit autē rex in grauē [b] infirmitatē ob amorē Marimi & desideriū eius, nec potuit ferre desiderium illud. At Alexandra uidens regem ægrotare, [c] conata est occidere eum. Quod cum regi innotuisset, interfecta est & ipsa ex præcepto eius. Filij autem Herodis Aristobulus & Alexander, quos Marimi genuerat, erant Romæ in diebus illis, ut linguam discerent latinam. Et audientes quod fiebat, uehementi dolore & ira affecti sunt, propter matrem suam interfectā. Sed gesta eorū postea referemus. Sanatus autē rex ab infirmitate sua, dedit Salomith sorori suæ Custobarū uirum, Idumęum maritum, constituitq; eum ducem super uniuersam Idumæam. Nam fuit Idumęa sub Iudęis à tempore Hyrcani filij Simeonis, qui circumciderat eos & ligauerat eos uinculis circūcisionis. Cum itaq; Custobarus pręesset Idumæis, conatus est liberare Idumæos de potestate Iudæorū, & ob id erexit [d] idolū quoddam antiquum in Idumæa, misitq; in Aegyptum pro curribus & equitibus, ut rebellaret Herodi. Quod cum nunciatum esset Herodi, nitebatur interficere eum. At cum mater eius atq; soror rogassent eum, rex ueniam dedit Custobaro uice illa. Postea contigit ut discordes fierent Custobarus & Salomith uxor eius, & accusans eum uxor eius apud regem, rogauit simul ut loqueretur cū Custobaro, ut scriberet sibi libellum repudij. Quod cum fecisset rex, parauit Custobarus libellum repudij obsequutus regis pręcepto, quod tamē erat præter legem Mosaicam, cum mulier non possit dimittere à se maritum suum. Maritus autem potest repudiare uxorē suam, præsertim si odio habeat eam. Post hæc factum est, ut loqueretur Salomith ad regem de uiris quibusdam, quos absconderat Custobarus in uilla sua, qui erant [e] de semine regio, fueruntq; abscōditi ab eo tempore quo Herodes cepit Ierusalem, duodecim scilicet annis. Vbi ergo mulier prodidit eos, pręcepit rex occidi Custobarum & eos quos absconderat. Interfecit quoq; Lysimachum & Dosithæum, qui erant ex proceribus Iudæorū, [f] nec ullum superstitem dimisit, qui resistebat iniquitatibus eius. Vnde licenter uiolauit legem, faciens Ierosolymis peregrina ædificia, utpute, [g] theatra ex marmore & lapide albo, sculpitq; in eis simulachra gentium quas deuicit. Fecit etiam in campo opus quoddā magnificum, nempe amphitheatrum: fecit & quadrigas pro equis, & inclusit eos. Fecit præterea clausuram pro feris, intra quam posuit leones, pardos, lupos & porcos, obiectisq; eis ouibus et armētis, excitauit inter eos altercationē & pugnam. Sed & homines incitauit contra feras, ut mutuo inter se certarent: & aliquādo quidem superior fuit homo, aliquando inualuit fera, mutuo sese conficientes, magno uictoribus proposito premio. Et extraneis quidem fuit hæc res spectaculum gratum, at Iudæis fuit molestissimum. Vnde zelo commoti decē uiri Iudæi, nempe Samæus & socij eius, irruerunt in Herodē euaginatis gladijs, sed rex iam cognouerat quid illi molituri erant, nam erat ei ante diem unum indicatum, atq; ideo illi non potuerunt, ut uolebant, eum occidere, sed magis satellites regis circumdantes eos, interfecerūt eos. Ille quoque [h] qui rem ipsam indicauerat regi, peccans post triduum in regem, iubente rege caro eius in frusta est dilacerata atque canibus obiecta.

¶ a *Instruerent conuiuia.*] *Moliebatur omnia facere quæ possent solatiū afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes etiā regales recusabat, & tantū doloribus tenebatur,*

tebatur, ut aliquando Mariammen uocare ministris tanquam uiuentem ualentemq; praeciperet.

b Infirmitatem.] Dum animus Herodis aestuaret desiderio Marimi nec illa frui posset, adeò ad peiora peruenit, ut in ultimo solitudines eligeret sub occasione uenationis. Hisq; confectus cogitationibus, non potuit multos dies protrahere, sed incidit in difficillimã ualetudinem. Nam inflammatione uel astrictione gutturis, mentisq; mutatione tenebatur, & quae potuissent curam exhibere, nihil penitus profuerunt, sed cõtraria inueniebantur. Iacebat autẽ sic inualidus in Samaria, Sebaste nominata. c Conata est occidere.] Erat Alexandra Ierosolymis, cum audisset in quibus esset Herodes, festinauitq; custodias ciuitatis obtinere. Vnde custodibus obtulit sermonẽ, quod oportuisset ipsi uel filijs Herodis custodias tradere, ne quis alter eas praeoccuparet illo defuncto. Erant aũt duae custodiae, una ciuitatis, altera tẽpli, quas si quis sub potestate sua cõprehendisset, omnem gentem sibi subdebat. Cum autem haec Alexandrae sententia regi esset nunciata, praecepit illico eam interfici. d Idolum quoddam.] Iosephus dicit deum illum Idumaeorum uocatum Cozen. e De semine regio.] Hi fuerunt filij Babae, quos rex olim destinauit persequi, quod inimici sui fuissent: tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius exciderũt. Et hi cum Herodes oppugnaret Antigonum & ciuitatem Ierosolymitanã, accusabant Herodẽ, suadebantq; seruandũ principatũ regio generi. f Nec ullum superstitem.] Id quoque mouit tyranni animũ, ut tot innocẽtes pueros interficeret, ubi à Magis audiuit in Bethlehem natum regem Iudaeorum. g Theatra.] De his Iosephus sic scribit: Herodes peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpebat, unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt, diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidem certamen quinquennale Caesari constituit, & theatrũ in Ierosolymis cõdidit: rursus in campo maximo amphitheatrũ, utraq; conspicua, à moribus uero Iudaicis aliena. Celebrationem quidem illam clarissimã per quinquenniũ construebat, nuncians finitimis, & conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina, & de tota terra inuitabat, ut spe propositorum praemiorũ & uictoriae gloria cõuenirent. Igitur collecti sunt capitales artifices, nam non tantũ eos qui exercitationibus corporis praeualerent, sed & musica praecellentes, proponẽs maxima uictoriae praemia, omnesq; nobilissimos ad conflictionem conuenire uocitabat. Cõstituit quoq; & quadrigis & bigis, & unius equi cursui non parua dona: & omnia quae munificentia uel decore apud singulos praefulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberalitate composuit: theatrum uero circa Caesaris imagines habebat, & trophaea gentiũ quas bellãdo ille deuicerat, auro scilicet & argento puro cunctis instructis: & neq; de ueste neq; de uasis aut de lapidibus preciosissimum aliquid defuit, quod certantibus non offerebat. Apparatus etiam ferarũ fuit. Nam leonibus multis cõgregatis, & alijs quae eminent ferocitate & raro inueniuntur, quorũ inter se altercationes & pugnae contra homines excogitabantur, peregrinis quidem ammiratio sumptuũ & delectatio spectaculi uidebatur, prouincialibus autẽ euidentissima solutio morũ qui apud eos coluntur. Impium est enim feris homines pro hominũ spectaculo subdere: iniquũ etiã peregrinis moribus solita permutare. Super omnia uero contristabant eos trophaea, dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non patriũ illis fuerat talia colere. Cumq; tumultuarẽtur, uocans Herodes primos & ostendens trophaea, cõsuluit quid illis haec uiderentur. Qui cum clamassent, hominum imagines, praecipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda, quae statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo quosdã mitigauit Herodes, quidam uero permanebant in difficultatibus suis, & cõiurauerunt omne periculum se subire antequam ferrent ea quae non fuerunt solita inter Iudaeos, sed deprehensi omnes fuerunt interfecti. Notandum hic quod loco amphitheatri in Hebraeo habetur graeca uox ἱπποδρομία. quae sonat equorum cursum & ludum circensem.

h Qui rem ipsam.] Iosephus paulo aliter de isto accusatore scribit. Nam habet sic: Non multo post, cum qui talia nunciauit, odio quidam rapientes non tantum interfecerunt, sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt.

CAPVT

CAPVT XXIII.

FEcit proinde Herodes & alia multa, subijciens scilicet ditioni suæ ciuitates multas, & multas de nouo construens, inter quas Samariã quoq; restaurauit, in longitudine & latitudine æqualem faciens priori, uocansq; eam Sebastiam. Aedificauit etiam in medio eius magnificum templum in honorem Augusti Cæsaris. Extruxit & Cæsareã de lapidibus marmoreis & ornauit eam supra modum. Aedificauit quoq; Alman & portum pro nauibus appellentibus ibi, & alias plurimas ciuitates restaurauit, quæ præ multitudine numerari nequeũt. Factum est proinde anno decimotertio regni eius, ut [a] fames magna & ualida occuparet terram Iehuda, & terras omnium gentium quas Herodes subdiderat imperio suo: in Aegypto autem erat magna satietas. Aperiens ergo rex thesaurum suum proferebat argentum & aurũ atq; lapides præciosos in magna copia ut iuuaret populum, quoniam extenuatus erat ualde populus propter famem. Misit quoq; ad uniuersum regnũ suum, & ex singulis populis destinauit quosdam in Aegyptum, cõgregans triticum immensum quasi arenam quæ est in littore maris. Aduexit autem ipsum per mare Ioppense & & per mare Cæsariense, & introduxit in terram nostram magnã copiam & satietatem frumẽti. Scripsit etiam Augustus Cæsar epistolam ad Petronium præsidem Aegypti, ut emitteret naues magnas & multas frumẽtum ferẽtes, uenderetq; in terra Iehuda. Parauit & naues quasdã frumento impletas, quas Augustus pro munere misit Herodi regi, & abiens Petronius cum nauibus illis multis, deportauit magnam abundantiam in terram Iehuda, uendiditq; triticum copiosum ut præceperat Augustus. Cibauit itaq; Herodes in hunc modum uniuersam terram Iehuda, & præcepit pistoribus ut darẽt panes his qui detenti erant senio & infirmitate: reliquo autem populo & præsertim iunioribus tradidit triticũ. Sic fecit rex cunctis diebus famis, pascens de substantia sua populum. Sed & extraneis & alienigenis [b] dedit octoginta millia tritici coros. Corus autem habet decem modios. Dilexerũt ergo eum à die illa & deinceps Iudæi & cũctæ gentes quæ erant per circuitũ eius, abijtq; nomen eius in omnes terras, quia erat ueluti clypeus & murus populi sui. Liberati enim à fame, obliti sunt omnis mali quod antea intulerat. Laudauerũt proinde eum quando uiderunt eum in die tribulationis, & non sunt recordati eius in malo sed in bono. Quin & hostes eius nõ sunt ausi male loqui cõtra eum propter timorẽ & pauorem. Nam solebat frequenter mutare uestimenta sua regia & populis sese immiscere cum uestimentis humilibus ne agnoscerent ipsum, & loqui cum eis atq; tentare eos. Et quando aliquem deprehendebat sibi fauere, honorauit & ditauit eum. Quando uero aduertit aliquem sibi male uelle, hunc exquisitis interfecit pœnis. Astrinxit etiã populum ut sibi præstarent [c] iuramentũ. Et cum multi nollent ei iurare, nõ euaserũt manus eius. Adiurauit autem eos ut sibi essent fideles. Et populares qui illud facere recusabant, eos perdidit in tempore illo, exceptis duntaxat senioribus Pharisæis Samai & Hillel atq; socijs eorũ. Hos non coëgit iurare, nam ipsi amabãt regem. Siquidem cum aduersarẽtur Ierosolymitanis, Herodes & Antonius iuuabant partes eorum, ipsi autem incitauerunt populum ut susciperent Herodem & intromitterent in urbẽ atq; cõstituerent eum regem. Dixerunt enim:

propter duros & ceruicosos regnabit iste. Hæc itaq; fuit causa, quare rex eos non induxit ad iuramentum. Sed nec [d] Essenos, qui de collegio piorũ erant, coëgit ad iuramentum, propter Menahem Essenum, qui fuit uir iustus & sapiens in diebus illis.

De locis ab Herode sumptuose extructis Iosephus sic scribit in decimoquinto libro antiquitatũ: Samariã deliberauit muris circũdare, quam mutato nomine Sebastiam appellauerunt. Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Ierosolymis aberat unius diei uia & olim uocabatur Stratonis turris, etiam eum constructum Cæsaream nominauit, circundans muro fortißimo altiora loca & custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uero mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum, in quo templum amplitudine & pulchritudine excellẽs ædificauit paulatimq; totam ciuitatẽ exornauit & munitioni eius prospexit. a *Fames magna.] Eo tempore calamitates magnæ occupauerunt prouinciam. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Vnde corruptis frugibus terræ, horreisq; exhaustis, nulla spes alimentorum præter pestilentiæ malum expectabatur. Et illius inopiæ necessitas nõ minus regi quàm populo imminebat. Nam uectigalia quæ de terra solitus erat accipere minime colligere ualebat, & pecunias consumpserat largißime ciuitates ædificando. Incidit ergo ornatum regium, neque preciosißimis uasis, neq; artificiosißimis parcens. Mittebat autem pecunias ad Aegyptum Petronio præsidi à Cæsare constituto, & dum nõ pauci ad eum cõfugissent propter eandem necessitatem, & amicus Herodis priuatim existeret, uolens subiectis eius subuenire, primis ipsis deportare triticum cõceßit, per omnia eos & in emptione & in nauigatione subleuãs, ut maxima pars ipse huius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis non tantum sententias in horrore se prius habentium mutauit, imò maximam ostentationem sui fauoris & patrocinij lucidauit. Deinde & ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præbendo, quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquisisset.* b *Dedit octoginta millia.] Dissentit hic Iosephus ab autore nostro: nam habet sic. Sed & populi uel ciuitates & priuati ad eum confugientes, solatium impetrarunt, in tantum ut æstimaretur indigentibus extraneis plus decem millia tritici coros dedisse. Corus autẽ habet modia Attica decem. In ipso autem regno suo octoginta millia expendit. Hæc ille. De Coro Dauid Kimhi sic scribit.* חבור הוא החומר והוא שלשים סאים *id est, Corus idem est quod Homer, continens triginta sata. Continet autẽ satum 144. oua.* c *Iuramentum.] Idem sentit Iosephus, qui in hunc modũ scribit: Sæpe priuatũ accipiens habitum, nocte cum populis conuersabatur, experimentum faciens quid de principatu suo sentirent. Et si quos omnino atroces nec approbantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequebatur, & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem existere, & cogebat fauorem cum iureiurando sibi uel principatui custodire. Quorum multi placãtes eum uel timentes, ueniebãt ad quod postulasset: alios uero seruantes suam opinionem & grauiter ferentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat.* d *Essenos.] Genus hominũ erat, quod conuersatione utebatur, quam apud Græcos Pythagoras tradidit.*

CAPVT XXIIII.

SVnt et quędã à nobis cõscribenda de pręlio populi domini. Nõ autem fuerunt sapientiores homines in mundo ꝙ fuerit populus domini, nec regnauit sapientia in alio populo ꝙ in populo dei, id quod facile agnoscent & deprehendent cunctę gẽtes in memorato Menahẽ, in quo fuit eximia sapientia sicut & in alijs Israëlitis collegis eius. Nam cum esset Herodes iuuenis & discendi gratia ueniret ad sapientes, [a] Menahem autem sederet in loco seniorum atq; eorũ qui decernebant iustitiam, uidens puerũ incuruauit se coram eo & ait: uiuat rex.

At rex putans se irrideri à Menahem, maledixit sapienti. Sapiens uero apprehendens eum percussit eum manu sua in fimbrijs eius more puerorũ qui sese inuicem percutiũt, & ait: regnabis in diuitijs multis & magnis, & magnificabitur ualde regnũ in populo domini. Cumq́ue sederis in solio regni tui, recordare percussionis istius qua te percussi, quia signum est scelerũ & iniquitatũ quas perpetrabis, facturus plurima mala, tametsi bona quoque facturus sis. Audi propterea uocẽ meã, & prosequere ea quę recta sunt: quę autẽ peruersa, dimitte. Sed frustra arguo te his uerbis, uidens quid futurum sit: nam non cessabis mala facere. Flens itaq; Menahem fletu magno, apprehẽdit eum iterum & percussit eum in fimbrijs eius. Cõmotus autem puer ad fletum, abijt in uiam suam. Cumq́; regno potiretur Herodes, ut illi prædixerat sapiens, recordatus uerborũ istorũ, uocauit Menahem & ait illi: Impleta sunt uerba tua quæ prædixisti, & ob id uideo esse in te sapientiã dei. Et nũc cupio à te scire, quot annis regnaturus sim, quotq́; annis uicturus. Tacuit autẽ sapiens & nihil respondit. Vidensq́; rex quod non respõderet ei uerbũ, stupefactus ait in corde suo: uere sapiens iste uidit appropinquasse dies meos & ob id tacet. Et interrogans eum rursum rex dixit ei: indica mihi, si adhuc regnaturus sim uel decem annis. Respondens Menahem ait: decẽ, etiam uiginti imò triginta & ultrà. Ait rex: quot ultrà? Tacuit sapiens & non respondit ei ultrà ad sermones istos. Lætatus est tamẽ rex propter uerba Menahem & credidit ei, honoransq́; eum dedit ei diuitias magnas. Cõtigerunt aũt ista in populo domini eo tẽpore quo Herodes impleuerat decimũoctauum regni annũ, postquam percusserat & expugnauerat tot reges & extruxerat tot ciuitates magnas & munitas, dante ei domino deo Israelis requiẽ ab omnibus hostibus eius per circuitum. Cõgregans proinde uniuersum populum domini principes, ministros & milites suos atq; reliquũ populum, [b] locutus est in auribus eorũ uerba ista, dixitq́; Audite & auribus percipite uos, quos dominus elegit sibi in populum peculiarẽ præ cunctis populis, propter dilectionẽ patrũ uestrorum & propter iuramentũ quod fecit eis, atq; custodiuit iuramentũ ipsum & fœdus, liberando nos in prælijs magnis atq; subijciendo nobis gẽtes multas & reges magnificos, præter reges Romanorum qui sunt amici & socij nostri & domini omniũ regnorũ. Nunc itaq; fratres mei & socij mei, en dominus dedit nobis requiem per circuitũ & dilatationẽ, sicut uident oculi uestri hodie, quare ergo non retribuimus ei iuxta retributionẽ & opera eius bona, quæ fecit & impendit nobis? Vt quid torpemus ocio, & non cõstruimus templum eius atq; domũ eius ad instar ædificij primi? Siquidem patres nostri qui redierunt ex captiuitate cõstruxerunt ipsum, sed non secũdum mensurã primam. Non tamẽ possumus ob id insimulare patres nostros & id culpæ eorum adscribere, cũ ipsi tunc serui fuerint Persarũ, & ædificiũ erexerint secundũ mensuram à regibus Persarũ pręscriptã. Postea uero extiterunt serui regũ Græcorum, donec Machabæi surrexerũt. Tunc enim obtinuerunt libertatẽ & susceperunt regnũ, sed non potuerunt ædificare templum propter prælia quæ habuerunt per circuitũ. Nunc autem non est Satan aliquis aut occursus malus, ideo cõstruxi ciuitates magnas & celebraui nomen uestrũ. Nõ enim ædificaui eas sub nomine meo, quia ego unus sum, uos autem multi & populus magnus atq; ualidus. Nolite igitur ô sancti dei segniter agere, quoniam ędificium

ficiũ illud non est hominũ, sed illius qui est rex totius mũdi, & idcirco cõfortamini et uiriliter agite fratres mei atq; socij mei, ut ędificemus templum eius ad instar ædificij primi, in lõgitudine, latitudine & altitudine eius. Aggrediamur itaq; rem ipsam feliciter. Populus uero tacuit & non respondit ei uerbũ, timens ne forte dirueret templum & tardaret ad reparandũ ipsum. Et ait rex: Non diruemus, donec disposuerimus ea quæ necessaria sunt pro ædificio & instauratione eius.

¶ *Omittitur hic quomodo Herodes Simonē quēdam uulgarem sacerdotē ad summũ sacerdotiũ euexit, & filiam eius uxorem duxit, quomodo arces & oppida extruxit, filios Alexandrũ & Aristobolum Romã transmisit, etiam si id ante matris eorũ interfectionē cõtigerit. De quibus uidere poteris Iosephum capite 12 libri 15.* a *Menahem.] Iosephus latinus hunc uocat Manachemum. Qui præscientiã futurorũ à deo habens, Herodē puerũ ad doctores pergentem, ut regem Iudæorũ salutauit, & feriens manu posteriora eius, regnabis, inquit, feliciter, sed recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno cõmittendis. Nam optima est ratio, si iustitiã & dei pietatē dilexeris, & modestiã circa ciues habueris, sed non talē te futurũ intelligo dum omnia cognoscã. Felicitate namq; omnes præcelles & habebis gloriam æternã, obliuionē uero pietatis & æquitatis possidebis. Hæc non latebũt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore.* b *Locutus est in auribus.] Cum Herodes dei templum maximũ cõstruere uellet, existimans id peruenire ad æternã memoriã & cognosceret non facile populo persuaderi propter operis magnitudinē, cõuocans eos longa oratione mulcebat dicens: Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, ô uiri contribules, minorē mihi, uobis autem maiorē utilitatem ferre uidentur. Nam in difficultatibus non neglexi quæ ad uestra cõmoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis quàm uobis omnibus festinaui tutelam impendere. Constructæ namq; sunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus nostrũ exaltauimus, quas operosum mihi uidetur scientibus enumerare. Quod aũt nunc nitor efficere omni pietate præcellētius, explanabo. Bene enim nostis, quod istud maximũ deo templum nostri patres ædificauerunt, cũ à Babylonia remeassent, & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon cõstruxerat, nemo negligentiã pietatis parentũ nostrorum accuset, quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus & Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri preceperunt. Quibus illi seruientes, & post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istius] mensurã perducerent. Nunc autē quãdo nutu dei principatui meo pax larga concessa est & diuitiarum possessio & multitudo redditⱱum, &, quod maximũ est, amicitia fauorq; Romanorũ, qui omnium rerum domini existunt, cur non studemus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere, & integrum deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis? &c. Confer tu nunc hanc orationem cum hebraica oratione.*

CAPVT XXV.

FEcit ergo rex sic, & disposuit ex bonis & thesauris suis quicqd opus erat pro instauratione templi, nempe ligna & lapides atq; quadrigas quæ apportarent lapides: item argentũ, aurum, lapides præciosos & decem millia artificũ ingeniosorum, atq; mille sacerdotes qui ingrederentur sanctumsanctorũ, eum scilicet locum in quem extraneus intrare nõ poterat. Et dispositis omnibus lætatus est populus, dixitq; ad regem: Pergemus & feliciter inchoabimus. Cum itaq; uideret rex omnem populum consensisse ad cõstructionem templi domini, diruit fundamenta & iecit fundamenta alia de lapidibus magnis & superædificauit templum. Habuit autē templum illud quod Herodes rex erexit, cẽtum

cubitos in longitudine & centum in latitudine: in altitudine autem cẽtum & uiginti, in medio scilicet altitudinis ædificij, id est, [a] in medio tecti totius ædificij erant adhuc uiginti cubiti, & fundamenta desubtus decem tenebant cubitos. Lapides uero quibus rex ædificium templi perficiebat erant albi quasi nix, eratq́ꝫ longitudo lapidum uigintiquinq́ꝫ cubitorum, & latitudo duodecim cubitorum, altitudo autem octo. Vnam & eandem mensuram habebant omnes lapides à fundamento ædificij usq́ꝫ ad summitatem eius & eminebat templum ipsum in sui medio supra modum, ut à longe uideri posset. Ceterũ ianuas fecit opere uario, & postes earum atq́ꝫ superliminaria fecit argentea. Sed & uela fecit opere textorio de hyacintho, purpura, cocco & lapidibus præciosis, interspersis punctis aureis, posuitq́ꝫ super uelum coronã aureã flores exprimentem. [b] Sanctũ uero sanctorũ fecit in longitudine & latitudine iuxta mensurã primi tẽpli, ordinauitq́ꝫ ipsum in facie latitudinis tẽpli in loco cõpetenti. Fecit etiam rex columnas argenteas & bases earũ argenteas, [c] capita autem earũ fecit aurea. Fecit insuper uitem de auro mundo & posuit in summitate columnarũ, cuius pondus erat mille talentorũ aureorum. Erat autem uitis ipsa facta opere ingenioso, habens ramos perplexos, cuius folia & germina facta erãt ex rutilanti auro, botri autẽ ex auro fuluo, & grana eius, acini atq́ꝫ folliculi facti erant ex lapidibus præciosis, totumq́ꝫ opus erat fabre factum opere uario, ut esset mirandũ spectaculum & gaudium cordis omnibus intuentibus ipsam. Multi quoq́ꝫ scriptores Romani testantur se eam uidisse cum desolaretur templum. Cõstruxit præterea [d] porticum interiorem & posuit eam in facie latitudinis templi, addiditq́ꝫ ei duos parietes opere artificiosissimo, & cõnexuit eam foris ferro, nec est homo qui amplius sciat artificium illius operis. Fecit etiam planiciem per circuitũ templi, implens & ad æqualitatem redigens quicquid per circuitũ erat inæquale. Fecit quoq́ꝫ quatuor porticus, cõstituens porticũ orientalem ab oriente, cuius posteriora respiciebant orientem, priora autẽ templum ipsum, [e] cuius longitudo habuit ducentos & quinquaginta cubitos, latitudo uero tenebat centum cubitos iuxta mensuram templi. In altum uero surgebat centum atq́ꝫ uiginti cubitis. Fecit deinde atriũ ante porticum orientalem, strauitq́ꝫ ipsum pauimento. Constituit etiam centum & sexaginta columnas & ordines quatuor. Quadraginta columnas habuit ordo primus, & quadraginta columnas ordo secundus, quadraginta quoq́ꝫ ordo tertius, & quadraginta ordo quartus. [f] Lõgitudo uero columnæ unius erat quinquaginta cubitorũ. Crassities autem eius erat trium cubitorũ, eratq́ꝫ mensura una cẽtum illis & sexaginta columnis. Porrò inter columnam & columnã erant quindecim cubiti, & lõgitudo atrij orientalis occupabat septingẽtos & uiginti cubitos. Prolongauit enim ædificium usq́ꝫ ad torrentem Cidron. Fecit & testudines ultra torrẽtem, imposuitq́ꝫ pontes ipsis testudinibus, & strauit eos lapidibus & construxit ædificium altissimum supra torrentem ẽ regione templi, habẽs tria tecta. Et quicumq́ꝫ stabat in diebus illis super tectum tertium, non potuit prospicere in profundã uallem propter nimiam ædificij altitudinem, quoniam subiecta uallis uidebatur quodammodo in tenebris esse. Construxit præterea rex parietem argẽteum inter porticũ & templum, in quo fecit ianuam aureã, & in ipsa ianua suspendit gladium habentem pondus talenti auri mundi, eratq́ꝫ sic scriptum in ipso

gladio

gladio: Alienus qui accesserit interficiatur. Fecit & porticũ australẽ, ponens scilicet eam in latere tẽpli meridiano, cuius posteriora austrũ, frons uero templum respiciebat, habuitq; longitudo eius cubitos ducẽtos et quinquaginta, latitudo autẽ habuit centũ cubitos secundũ mensurã tẽpli, & altitudo habuit cubitos centũ & uiginti, assignauitq; ei atriũ. Fecit autẽ porticũ illam eminere ultra atrium, clausitq; atriũ, & cõiunxit ipsum atrio oriẽtali, faciens in ipso portas sicut in atrio orientali fecerat. Rursum fecit porticũ uersus plagã occidentalem, cuius posteriora occidentẽ et priora templum respiciebãt: longitudo eius habuit cubitos ducẽtos & quinquaginta, latitudo autẽ centum cubitos secundũ mensurã templi. Fecit quoq; atriũ in plaga illa, cõstituens ipsum ante porticũ ad occasum Solis, & faciens in ea quatuor portas, quarũ una respiciebat palatiũ regis Herodis, eratq; intermedia uallis, in qua erant itinera ducentia ambulantes extra urbem. Alia autẽ per gradus transmittebat uiatores in uallem, ubi flexus erat ascẽsus in urbem. a Erat enim urbs ipsa ueluti propugnaculũ respectu sanctuarij, quam à meridie ambiebat uallis magna. Demũ fecit rex porticũ ad septentrionẽ, cuius posteriora respiciebãt aquilonem & priora tẽplum, habuitq; in longitudine cubitos ducẽtos & quinquaginta, & in latitudine cubitos centũ secundũ mensurã tẽpli, in altitudine aũt cubitos centũ & uiginti. Fecit proinde ante porticũ illã aquilonarẽ atriũ longitudine 27. cubitorũ, latitudo enim eius cũ longitudine & latitudine orientali atq; cum longitudine & latitudine atrij meridionalis in mẽsura cõueniebat: sic omnibus porticibus fuit mensura una, sicut & atria omnia habuerũt mensurã unam, excepto atrio quarto quod reliquis nõ fuit æquale propter loci angustiã. Non enim potuit rex illud ultrà extẽdere. Posuit proinde rex in atrijs portas, quatuor scilicet in latere occidentali & quatuor in atrio respiciente meridiẽ, & quatuor in atrio septẽtrionali, & inter istas duodecim portas una fuit magna per quam intrauimus cũ uxoribus & liberis nostris atq; lignis nostris. Intrauimus autẽ cum sanctitate & puritate in diebus illis, & ingressi deambulauimus in pauimento atrij ante porticũ illam, quæ erat à fronte tẽpli: sed & porticũ ipsam ingressi sumus, licet mulieres foris manerẽt, templum autem nõ intrauimus, quia locus erat sacerdotũ, quin & sacerdotes nõ ingrediebantur b sanctumsanctorũ præter summũ sacerdotẽ, qui semel in anno ipsum ingrediebatur. Nihilominus nos foris intra porticum constituti in diebus illis uidimus omnia quæ erant in templo, etiam aurea, quando porta templi aperiebatur, tunc in atrio ipso uideri poterat uitis aurea & quicquid ex auro fabrefactum fuit, omnia quoque ornamenta aurea, quæ suspenderat rex in pariete templi de spolijs gentiũ, quas dominus tradidit in manus eius: hęc inquam uidentes lætati sumus.

¶ *Hic noster autor, Iosippus & Iosephus in descriptione tẽpli Herodiani nõ per omnia cõsentiũt. Deinde autor noster quędã habet quæ in Iosepho nõ habẽtur, & rursus Iosephus habet aliqua quæ hic omittuntur. Iosephus scribit templũ ædificatũ ex lapidibus albis & tenacißimis, quorum magnitudo in lõgitudine uigintiquinq; cubitorũ, altitudine octo, latitudine duodecim erat. Iosippus uero dicit lapides illos fuisse* בהט ושיש *quos Kimhi Ester primo exponit esse* מרמר *id est, marmoreos. Dicit etiã, sicut Iosephus, latitudinem unius lapidis habuisse 12. cubitos, & craßitudinẽ octo cubitos.* a *In medio scilicet.] Iosephus hunc locũ sic exprimit: Totius tẽpli circuitus & porticus undiq; humilima, altißimum uero mediũ fuit, ut à multis stadijs consþiceretur.* b *Sanctumsanctorũ.] quod Latini sacrariũ uocãt, uulgares chorũ.* c *Capita.] Fecit*

aureos flores ambiẽtes collinas, super quarũ capita uitis tendebatur, botryones aureos habens pendẽtes, qui mirandã magnitudinẽ & artificij claritatẽ uidẽtibus exhibebãt, propter materiæ pulchritudinem. Iosippus dicit autem habuisse botros crystallinos, eamq; tam magnã fuisse ut pondus habuerit mille librarũ auri puri. Ponit enim לירטין Autor autẽ noster ponit ככר talentũ, de quorum differentia scripsimus supra capite 26. libri 4. Iosephus pondus non exprimit. d *Porticũ.] De porticibus Iosephus sic scribit: Circũdedit maximis porticibus omne tẽplum, & secundũ quãtitatem uniuscuiusq; rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autẽ duæ maximis parietibus fulciebãtur, ipsi autem parietes opere inaudito cõstructi erant. Nam collis erat saxosus paululum erectus à parte orientali ciuitatis, pronus super arcem ab inferioribus incipiens, quem uallis altißima circũdabat. Saxa uero Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca cõplecterentur, multũ spatium structura cõprehendente, ab interiore uero parte lapides ferro ligati, cõpaginem muniebant immobilem per omnia tẽpora. Cumq; ita factũ opus continuaret, usq; ad summitatẽ collis perduxit, & fossas circa murũ positas cõplens, planum super æqualemq; cõfecit.* e *Cuius longitudo.] Mensura huius porticus à Iosepho nõ describitur, sed dicit duntaxat, duplicẽ porticũ pari longitudine à parte orientali contra templi ianuas cõstitutam.* f *Longitudo columnæ.] Dissonat & hic Iosephus ab autore nostro. Nam ille sic scribit: Craßitudo cuiusq; columnæ tres cõiunctas ulnas habebat, longitudo autem pedes uigintiseptem, duplici spira supposita. Testudinum & pontium non meminit.* g *Erat urbs ueluti propugnaculũ.] Iosephus sic habet: Ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altißima per omnem australem tractum.*

CAPVT XXVI.

Consummatũ est autẽ uniuersum opus post finem octaui anni, & in his octo annis, ab initio cõstructionis usq; ad finem ędificij dominus non pluit interdiu super Ierusalem sed nocte tãtum, ne impediretur ædificiũ templi. Obtulit proinde rex Herodes holocausta & pacifica domino, nempe trecẽtos boues, suppeditans oblationẽ pro pacificis & holocaustis ut regiã decuit munificentiã. Nam [a] ea die qua rex solitus erat singulis annis magnũ instruere conuiuiũ & celebrare suscepti regni memoriã, ea inquam die perfectum est uniuersum opus templi domini. Fecit etiam rex propter gaudiũ cõsummati templi domini cõuiuia per integrũ annum in omnibus ciuitatibus Iehuda, lætatusq; est populus ualde & laudauerunt dominũ cum gaudio, hymnis, musicis instrumentis, citharis, nablis, tubis, taratantaris & uoce clangoris, propter cõsummatum templi ædificium, [b] quod utinam cito in diebus nostris reparari contingat. Porrò templi huius ædificium solum in genere descripsimus & uix medietatem eius, imò tertiam partem signauimus, tam magnum & egregium fuit opus illud.

¶ *Meminit et Iosephus huius miraculi, si modo uerũ est quod nõ pluerit per dies, octo illis annis quibus Herodes operã dedit cõstructioni tẽpli, tãetsi idẽ Iosephus id pro certo non referat, nam scribit sic: Dicitur aũt per illud tẽpus dum tẽplum cõstrueretur, quod in die quidẽ nõ pluerit, nocte uero imbres descẽderint, quatenus tẽpli cõstructio nõ prohiberetur. Quod uerbũ nostri patres tradiderũt, nec est incredibile, si etiã dei prouidentiã aliquis cõsideret.* a *Ea die.] Cũ occurrisset tẽpli dedicatio, regisq; natalitius dies, quo principatum assumpserat, insignis est celebrata festiuitas.*

b *Quod utinã.] Istud iudaicũ est, nam expectat gens illa misera in hodiernũ usq; diẽ tertium templum, quod futurũ existimat sub Meschia.*

CAPVT XXVII.

Actum est autem post ista, ut egrederẽtur filij Herodis regis Iehuda è Roma, quos ei genuerat Marimi uxor eius, quorũ unus Alexander & alter Aristobulus uocabatur: & uenientes adolescẽtes pleni fuerunt furore & ira propter matrẽ suam intẽremptam. Habuerunt

buerũt autem secum copias quasdam ualidas de cognatione uxorum. Nam Alexander duxerat uxorem Glaphiram filiam Archelai regis Cappadocũ, & Aristobulus accepit uxorem filiam Salomith sororis Herodis regis Iudęorum. Non autem dederunt honorem regi patri suo propter odium quod habuerunt cõtra eum, ob interfectionẽ matris suę. At Herodes rex facile potuit cognoscere ex facie eorũ id quod uolebãt in corde suo. Sed & [a] multi erãt qui regem monebãt, ut sibi caueret à filijs suis, dicẽtes ei, quod illi iugiter meditarentur quo pacto uindicarẽt matrẽ suã. Stupefactus ergo rex, uocauit ad se Antipatrũ filiũ suum, quẽ sibi genuerat Dosithæa uxor sua prior, quam habuit antequam regnaret, quæ fuit de familia humili, eiecerat'q; eam Herodes unà cum filio eius ante aliquod tẽpus propter amorẽ Marimi uxoris suæ: & uidens se odio haberi à filijs Marimi, reuocauit illã in domũ suã atq; Antipatrum filiũ eius, cui & potestatẽ dedit super totã domũ suam [b] instituitq; eum regem post se. Quoniã Antipater habuit iugiter cõpassionem cum rege, dixitq;: Ego quidẽ sum de cognatione pauperũ, fratres autẽ illi sunt de cognatione nobili, sed quęrunt occasionem ut te interficiant atq; me. Fuit proinde Antipater ualde astutus & cõsiliarius iniquus. Et [c] iratus Herodes rex abijt Romã, comitatus'q; est eum [d] Alexander filius eius, & statuens eũ pater ante tribunal Augusti regis Romanorũ, rogauit ut corã se illum pœna afficeret. At Alexander cœpit prudenter loqui corã Augusto & corã patre suo sedentibus pariter, dixitq;: Augustus Cæsar & pater meus rex in hoc consentiunt, quod [e] deus præcepit de parentibus honorãdis, sed nihilominus natura affectum mihi indidit erga matrẽ meam interfectã absq; ullo crimine, cũ nullum sit cor hominis sic formatũ, quod non mœrore afficiatur ob interitũ parẽtum suorũ sed & bestiarũ atq; iumẽtorum uiscera cõmouentur erga carnẽ suam atq; propinquos suos. Et quomodo ego compassione & mœrore non afficiar, quãdo recordor matris meæ de qua egressus sum? Absit autẽ ut cupiam inhonorare patrẽ meũ, cum sciam magnũ deferendũ patri honorẽ. Et quem admodum uiolatio materni honoris interficit filiũ, sic qui inhonorat patrem dignus est morte. At Antipater frater meus accẽdit furorẽ patris nostri cõtra nos, ut ille conetur interficere nos, sicut interfecta est mater nostra. Dixit & alia multa uerba Alexander, cũ quibus uocẽ fletus & lamẽti emisit, ut etiam Augustus & cũcti principes eius cõmouerentur uerbis eius ad fletum. Et rogauit Augustus Herodẽ regẽ Iehuda, ut amplexaretur filiũ suum, oscularetur'q; eum. Cui Herodes obsequutus, benigne inclinatus est ad Alexãdrum filium suum, amplexans'q; eum osculatus est eum iuxta uerba Augusti.

¶ *De reditu filiorũ Herodis Iosippus idẽ scribit quod autor noster. Iosephus uero latinus ab utroq; dissentire uidetur. Nam scribit in hunc modũ. Eodem tẽpore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæsarẽ desiderans salutare, & uidere filios suos Romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens, perfectos et doctrina filios reddidit: quos ad propria reduxit. Cum uero ab Italia rediissent, studiũ populi circa iuuenes erat, & conspicui omnibus facti magnitudine corporis & ore natu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, & illis qui accusationibus Mariamnem damnauerant, dum putarent, quod si præualerent ultionẽ exigerent de his, quæ in matrem suam commissa uidebantur.* [a] *Multi erant.*] *Potißimum Pheroras & Salome monitores erant, ut Herodes sibi caueret à filijs, qui minime sustinerẽt multum matris interitũ. Addebãt etiã quod Archelai Cappadocis spe niterentur, tanq̃ per illũ ad Cæsarẽ profecturi & patrem Herodẽ accusaturi. Audiens itaq; hæc Herodes turbatus est, & in deiectionem*

 adulescentium

adulescentium Antipatrũ filium ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens omnia in eum transtulit, putans sic fiduciã filiorũ Marimi in nihilũ redigere, dum crederent alium præter se patri succedere. b *Instituit eum regẽ.*] *Putauit Herodes prouectione Antipatri filios Marimi deponere supercilũ, eosq; posse cõuerti ad meliora. Quod tamen nõ sic euenit. Nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus quam prius nõ habuit, festinauit fratres affligere eorũq; accusatoribus cõsentire, & patris animũ in fratres accẽdere.* c *Iratus Herodes.*] *Iosephus scribit, Herodẽ misisse Antipatrũ ad Romam, multisq; amicis Antipatrũ suis scriptis cõmendasse. Interim uero Antipater contristabatur, quod absens fratres suos nõ ualeret accusare. Timebat enim ne mutatus pater, modestius filios Marimi diligeret. Vnde cõtra fratres frequẽter scribens, uereri patris interitũ simulabat, usq; quo Herodem ad tantum iræ perduxit, ut tam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantũ facinus perpetraretur, melius putauit Romã nauigare, & filios apud Cæsarẽ accusare, nihilq; sibi tale permittere, quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret.* d *Alexander.*] *Iosephus dicit Herodem filios suos præsentasse, & insolentiã audaciamq; eorũ accusasse, quod festinassent patrẽ suũ perimere, & regnũ tyrannico more inuadere. Vterq; ergo filius secundũ Iosephum fuit ante tribunal Cæsaris.* e *Deus præcepit.*] *Habet hæc oratio Alexandri apud Iosephum aliud penitus argumentũ: est & longe prolixior, subijciturq; in fine: Petebat Cæsar Herodem, ut omnem opinionem abijciens, recõciliaretur cũ filijs, dum nõ esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cũ hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad uestigia patris sese proijcere. Qua supplicatione pater eos lachrymabiliter est amplexus: quod cernẽtes qui aderãt, flexi miseratione, in lachrymas facile proruperũt. Illi autem gratias Cæsari agentes, pariter discesserunt, & unà cum his Antipater, simulans lætitiam pro eorum reconciliatione celebrata.*

CAPVT XXVIII.

IRadidit autẽ Augustus rex Romanorũ Herodi regi Iudæorũ argentũ & aurũ, munus magnificũ, rediensq; rex uenit Ierosolymã, & cõuocato populo loquutus est in auribus eorũ dicens: Audite socij mei, ego abiens Romã perueni ad Augustũ, adiũctusq; sum illi in iudicio, ut unà cum illo sententiã ferrem, quã solus ferre nolui, quis scilicet filiorũ meorum regnaret post me, & decreto statuimus ille & ego, ut sint tres filij mei [a] collegæ in regno, præsintq; regno omnes tres post me. Nam Antipater est primogenitus, sed mater eius nõ fuit de cognatiõe nobili, Alexander uero & Aristobulus sunt de familia clara propter matrẽ suam, & ob id isti non imperabunt super istum, nec iste imperiũ habebit in illos, sed erũt tres ipsi collegę. Et uos quidem hodie testes estis corã domino, quod tradiderim regnũ tribus filijs meis. Quoniã regnũ magnũ & terrã late patentẽ concessit dominus. Date ergo gloriã filijs meis, præsertim ignobiliori, dum ego sum in uita, & seruate amicitiã cũ eis atq; cũ deo dante retributionẽ unicuiq; secundũ opera eius. [b] Cauete à lingua mala & ab operibus malis, et ne multiplicaueritis uerba cũ filijs meis, quia uerba multa & protractio cõuiuij inducunt hominem in consiliũ malum. Verba enim introducunt in cor hominis indignationẽ, & ex ipsa indignatione labitur homo in cogitationes malas. Nam sicut uentus tempestuosus incidẽs in tranquillum mare turbat ipsum, sic uerba inquietum reddunt cor hominum. Vos autem principes mei & fortissimi milites, date consilia bona filijs meis, & loquimini ad eos uerba bona ne præuaricentur in patrẽ suũ atq; peccẽt. Et uos quoq; filij mei honorate patrẽ uestrũ, quatenus prolõgetis dies uestros, & diligat unusquisq; fratrẽ suũ. Osculatus est autẽ rursum tres illos coram populo, & colligauit eos uinculo

amicitiæ,

amicitiæ, deferensq́ populum abijt unusquisq; in uiam suã. Non tamẽ quieuit æmulatio in domo Herodis, eo quod filij Marimi dixissent, non decet ut Antipater sit collega noster, cũ sit de cognatione humili. Sed Antipater fuit ualde astutus in malo, nam præsentibus fratribus simulauit amicitiam, locutusq́ est cum eis pacifice, ponens interim insidiatores, qui auscultarẽt uerbis fratrum suorũ, nunciarentq́ patri eorũ. Insidiatores ergo, ea quę locuti sunt adolescentes, & quæ nõ sunt locuti indicauerũt, data eis mercede ab Antipatro. Fecit enim Antipater opera nõ bona, habens cõmertium cum impijs, eligens cõsiliarios pessimos & amans cõsessum adulatorũ & uiam peccatorũ, seditq́ iugiter cum eis in cõuiuijs, & mercede cõduxit eos ut falsum testimonium dicerent contra fratres suos, nempe quod illi conarentur interimere regem patrẽ suum. Venientes ergo isti indicauerũt regi talia in præsentia Antipatri. Sed Antipater respondit dolose coram patre suo dicens: Ne credas rex sermonibus istis, quia non est malum istud in corde fratrũ meorũ. Fefellit ergo in hunc modũ regem, ut ille crederet ei, innixumq́ est cor regis astutiæ & dolo eius. At ille rursum subordinauit quosdã cõtra fratres suos qui accusarent eos, pręsertim Pherorã fratrẽ regis & Salomith sororẽ eius, cui rex singulis annis dabat centũ talẽta de prouincia quę erat sita ultra Euphraten fluuium, dilexitq́ eum ualde, dans ei uxorem sororẽ uxoris suæ: & cum illa mortua esset dedit ei filiam suã in uxorẽ. Sed cum Pherora incaute semel loquutus esset de [c] cõcubina eius, indignatus est cõtra eum rex. Fuerunt etiam qui accusauerunt eum, perinde quasi cõtenderet potare regem ueneno mortifero. Sed & Salomith sororẽ eius accusauerunt, asserentes illam misisse epistolam [d] ad Silęum hostẽ regis, ut fornicaretur cum ea. At Pherora & Salomith cito in gratiã regis sunt suscepti, omnisq́ furor regis in Alexandrum effusus est. Nam Antipater mercede cõduxerat impios, qui dixerunt regi: Vidimus Alexandrũ stantem & habentem gladium euaginatũ in manu sua, ad interficiendũ Antipatrũ fratrem suũ. Clamans ergo Antipater ad regem, ait: Pater mi tu nosti, quod in hanc usq; horã subsidio fui fratribus meis, locutusq́ sum coram te bonum de eis: & ecce Alexãder frater meus surgens uoluit occidere me. Superueniẽtes deniq; [e] tres eunuchi, quorum unus erat Pincerna regis, alter inferebat paropsides ante eum, & tertius custodiebat lectũ eius, dixerunt ad eum: Dedit nobis munera, dixitq́ ad nos: quamdiu fiduciam habetis in sene illo, de cuius capite ceciderunt pili præ nimia senectute? Adhærete mihi & facite uoluntatẽ meam atq; occidite patrem meum, & dabo uobis diuitias multas, si obtinuero regnum. Nam habeo manum ualidam præ cunctis potentibus Iehuda.

¶ a Collegæ.] *Iosephus sic habet: De regno potestatẽ concessit, quem uellet filiorũ successorem relinquere, uel partiri unicuiq; regnum, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuente, hoc agere non permisit, dicens: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem possidere.*

b Cautele.] *Hæc omnia usque ad, Osculatus est autem, &c. non habentur in Iosepho neq; in Iosippo.* c Cõcubina.] *De hac sequẽti dicetur capite.* d Ad Sileũ.] *Fuit hic Sileus Arabs, dispensator regni Arabum. Cumq; pro causa quadam uenisset ad Herodẽ, incidit in amorem Salomith, quam & rex illi dedisset in uxorem, si circumcisionem admisisset.*

e Tres Eunuchi.] *Hic Iosippus & Iosephus aliter q̃ autor noster sentire uidentur. Iosippus enim sic habet: Substituit & alios pueros de pueris regis, qui testificarentur contra Alexandrum,*

quod

quod dederit eis magna munera, ut alliceret eos ad illicitum concubitum. Ioſephus autem in hunc modum ſcripſit. Fuerunt eunuchi regi, propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles, quorum unus Pincerna, alter infertor, alter uero lectuli regis creditarius, qui & conſilio eius intererat. De quibus nunciauit quidā regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti eſſent. Qui requirenti regi, de facta quidē cōmunione uel permixtione cōfeßi ſunt, aliud uero nihil acerbū ſcire de patre dixerūt. Cumq; magis torquerentur, & in neceßitatibus eſſent, ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam Antipatri hoc confeßi ſunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet, & perſuaderet eis Herodem quidem ſpernere, &c.

CAPVT XXIX.

QVæ cū audiſſet Herodes, exarſit intra ipſum furor eius, cepitq; plurimos ex ſeruis ſuis & occidit multos, ſed & Alexandrū filium ſuum cepit & conſtrinxit catenis & cōpedibus ferreis, poſuitq; in carcerem. Cepit etiam multos ex ſeruis ſuis qui amicitiam habebant cum Alexandro, & iuſſit ut percuteret eos, torquerentq; crudeliter donec dicerent ueritatē & reuelarent ſecreta cōſilia quę habuerant cū Alexandro. Multi autem eorū nihil cōfitentes, mortui ſunt uarijs pœnis & cruciatibus horrēdis: unus tamen ex eis nō ualens ſuſtinere torturam illam, ait: uerū eſt quod Alexander & Ariſtobulus inierunt conſilium ad interficiendū regem [a] tempore prandij, ut cum rex animū ſuum poſuerit ad cibū ſederitq; cōfidenter in menſa, Alexander & Ariſtobulus irruentes in eum gladijs euaginatis interficiāt regem, fugiantq; Romā & ſaluent animas ſuas, ſi forte inueniāt gratiā in oculis Auguſti regis Romanorū & ab illo impetrent exercitū, cum quo expugnent Antipatrū filium regis. Quæ cum audiſſet rex [b] credidit, & illico cōprehendens Ariſtobulū ligauit eum catenis cum Alexandro fratre eius. Vidensq; Alexander ſe abominabilem factū coram patre ſuo, ſcripſit quatuor epiſtolas, in quibus ſignauit uerba acerba, accuſans cōſiliarios Antipatri fratris ſui & Pherorā fratrem regis atq; Salomith ſororē regis. Ait enim: Verū eſt, ego peccaui, ſed Pherora & Salomith incitauerunt me ad facta iſta. Nam Pherora inimicus eſt regis ab ea die qua cōtentionem habuit cū uxore ſua filia regis propter cōcubinam eius, quam rex ſuſtulit de domo eius. Ab ea inquam die & deinceps hoſtis fuit regis. Scripſit & alia multa uerba cōtra eū, ſicut & Salomith accuſauit de fornicatione quā cōmiſit cum adoleſcente quodā. Scripſit deniq; multa cōtra principes regis & cōſiliarios eius, & miſit ea ad regem. In tēpore illo [c] uenit Archilaus rex Cappadociæ, pater Glaphyræ uxoris Alexādri, ut eriperet generū ſuū de manu Herodis per prudentiā & aſturiā ſuā, ſciens ꝙ illum precibus liberare nō poſſet. Factūq; eſt cū ueniſſet ante conſpectū Herodis regis, ut clamaret ex indignatione & diceret: [d] Viuit ne adhuc gener meus Alexāder homicida ille? ubi eſt ille? Ego uolo manibus meis auferre ab eo caput eius, eo ꝙ nō pepercerit patri ſuo: quanto minus peperciſſet mihi? Oſtendite mihi ubi ſit, & ego tollam manibus meis filios uiſcerum eius, & filiam meam tradā uiro alteri, ſi illa non communicauit cum eo in malicia. Si autem particeps eſt maliciæ eius, morietur & ipſa. Nam ego non dedi eam ut auxilium ferret homicidę. Miror ego ô rex de te, ſi ille adhuc uiuit. Sed deus uoluit me adducere ut ſociarer tibi in ultione iſta. Nam eo die quo tu interfeceris filium tuū, ego quoq; interficiam filiam meam, quoniā in manum tuam tradidi eam, ut eſſet

quaſi

quasi filia tua, sed quia amat hominem impium & preuaricata est in te, digna est iudicio mortis, ob id potissimũ quod nõ indicauit tibi cõsilia impij hominis. Festinemus itaq; & interficiamus utrũq;, quia nõ sunt digni ut illorũ misereamur. Quod si tu miseratione mouearis erga filium tuum, ueni & permutemus inuertamusq́; officia, tu interfice filiã meã & ego interficiã filiũ tuum homicidam. Audiẽs ergo rex uerba Archelai, credidit uerbis eius, quieuitq́; paululum furor eius quẽ conceperat contra filios suos. Et acceptata amicitia Archelai, placuit sibi cõuiuari cum eo. Interim autẽ quo amice in mensa confabulabãtur, rapuit Archelaus rex Cappadociæ animũ regis, ut crederet sese ei tanquam fratri suo. Et uidens Archelaus rex Cappadociæ se inuenisse gratiam in oculis Herodis, locutus est aperte dicens: Pone cor tuũ ad uerba mea ô rex Herodes. Ob quid quæso conati sunt filij tui mittere manus in regem? Quid non habuerunt à te? Non defuit eis aurũ & argentũ, nec aliquid aliud nisi regnum: quin & regnũ dedisti eis. Non ergo ipsi cogitauerũt cõtra te malum, nisi ex cõsilio impiorũ, præsertim cõsilio Pheroræ fratris tui. Nam quemadmodum incitauerunt te cõtra filios, ita incitauerunt filios contra te, rapientes tam animũ eorum quàm animũ tuum, præsertim cum sis senio confectus, & cupias esse in quiete, illi seminãt discordias in domo tua inter te & inter filios tuos, ne possis uiuere in pace & quiete. Ipsi inquam pessimi sunt consultores & seminatores discordiarum, hoc unum agentes ut perdãt seniũ tuum & exterminẽt filios tuos. Credidit itaq; rex uerbis Archelai & sopitus est furor eius contra Alexandrũ atq; Aristobulum, & exarsit indignatio eius uehementer contra Pheroram fratrem suum.

¶ a Tempore prandij] *Dissidet iste locus à Iosepho latino in quo ita habetur: Cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adulescentẽ, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittandi peritia, hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere, dum pater inuideret, & idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret, in uenationibus uero cum sagittaret, illo præsente non recte iaculari propter genitoris inuidiam, quam de gloria sua haberet. Cumq́; uerbum scrutaretur, & remissio pœnarũ corporis interuenisset, addebat, quod fratrem Aristobulum consciũ haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romã cõfugerent, regnumq́; peterent.* b Credidit.] *Remittẽs uero atrocitatẽ suam non credebat ea quæ audierat, nihilq́; existimabat dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse, sed querela erat uel iuuenilis temeritas: & quod manifeste interficientes eum Romã cõfugerent, non uerisimile uidebatur.* c Venit Archelaus.] *Iosippus asserit Archelaũ uocatum per literas Alexandri.* d Viuit ne adhuc?] *Archelaus cupiens Herodem ab insania reuocare, aliũ tenens ordinẽ, iuueni interminabatur & Herodẽ mitem dicebat, dum nihil temerarie fecisset, matrimonium quoq; filiæ soluere se promittens, & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi cõscia non indicaret. Cũ talẽ præter expectationem Herodes Archelaũ uidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab iracundia mutatus, dum putaret iuste acta quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt.*

CAPUT XXX.

VIdens autem Pherora frater regis cõtra se excitatũ furorem regis, aduertẽs etiã regem obtẽperare Archelao, rogauit Archelaũ ut pro se loqueretur ad regẽ, auferretq́; indignationẽ regis à se. Cui respondens Archelaus ait: Ego loquar cũ rege. Sed tu cũ ueneris ad regẽ, ne celaueris iniquitates tuas, quin magis cõfitere, quicquid egisti, & quomodo discordias disseminaueris inter regẽ & filios

lios eius. Veniens itaq; Pherora ante cōspectum regis Herodis, cecidit ante illum in terram ad pedes eius, & cōfessus est omnia quę fecerat, dixitq;: propter concubinam meam, quam rex abstulit à me, ira commotus feci ista. Tūc ait Archelaus ad regem: remitte quæso offensam fratri tuo, quoniam uterq; egressi estis ab utero uno. Est & mihi frater qui peccauit in me, sed ueniā dedi ei. Quid enim potest homo facere contra se atq; contra carnem suā? Et certe si dolet homini manus aut pes, curat ut remedium adhibeatur ei, cum non conueniat ut homo temere resecet membrum de corpore suo. Obtemperans itaq; rex Archelao, offensam remisit fratri suo & suscepit in gratiā. Dixit autem rex: uenisti ad nos ceu medicus qui ægrotum sanat, sic tu sanasti & compescuisti omnem furorem qui fuit in corde meo contra filios meos & contra fratrem meum. Et nunc ego uicissim rogo te, ut remittas offensam filio meo Alexandro, & non tollas ab eo filiam tuam, quia ego amo eam sicuti filiam meam. Et præterea Alexander filius meus non est homo prouectæ ætatis, filia autē tua est mulier prudēs, quæ castigare poterit eum, si tale quid molitus fuerit, & ille obtemperabit ei & nō peccabit. Respondens autem Archelaus dixit ad Herodem: Dimitte me, ut accipiam filiā meam ab eo, tradamq; eam uni ex seruis tuis, non enim relinquam eam apud Alexādrum, eo quod perfecto odio oderim eum. Ait rex Herodes ad regem Cappadocię: Dimitte quæso hac ipsa die iniquitatē eius & propitius esto ei. Respondit Archelaus: faciam ergo iuxta uerbum regis. Post hæc accesserunt Alexander & Aristobulus, & amplexatus est eos rex atq; osculatus, sed & Aristobulus amplexatus est & osculatus patrē, uersusq; est mœror in gaudium & cōuiuium. Hac industria liberauit Archelaus Alexandrū de manu patris sui. Herodes autē facto conuiuio magno, dedit Archelao septuaginta talenta auri & lectū aureum, in quo erant preciosi lapides, eunuchos quoq; elegātes & cōcubinam suam, quæ erat mulier formosa & pulchro aspectu nomine Phanichos, præcepitq; cunctis principibus suis, ut offerrent ei munera. Qui regi obedientes dederūt ei diuitias magnas, comitatusq; est eum rex usq; ad Antiochiam, & inde reuersus uenit ad domum suam in pace.

¶ *Nihil eorū quæ in hoc tractantur capite inuenies apud Iosephum latinum, excepto initio & fine.*

CAPVT XXXII.

POst hæc cōtigit, ut uir quidā Lacedæmonius nomine Eurycles ueniret Ierosolymam, homo auarus, & amator auri, qui obtulit regi munus, cui rex uicissim duplicia & nihil amplius pro munere eius dedit. Stans autem ille ante regem et ministrans ei, inuenit gratiā in oculis eius, deputauitq; eum rex inter cōsiliarios suos. Aduertit proinde Eurycles odium quod erat inter Antipatrum primogenitum regis & Alexandrum atq; Aristobulum filios Marimi, & instituebat Antipater Euryclem, ut mala conflaret fratribus suis. Adulabatur proinde Eurycles Alexandro huiuscemodi uerbis: Dignus tu es, qui regnes super omnem Iehudā, eo quod uir sis electus & fortis, natus de familia nobili, nec decet ut cōsortem in regno habeas Antipatrū, cuius mater est de cognatione humili. Respondens autem Alexander aperuit ei totum cor suum & astutiā Archelai, qua ille liberauerat ipsum de manu patris sui. Insinuauit quoq; Alexander Euryclι uerba quædam de patre suo. Tunc ueniens Eurycles ad

regem Herodem, cœpit ſic loqui: indecorum eſſet mihi ô rex ſi obticerem omnia mala, quæ uideo pullulare in domo tua. Nam dixit mihi Alexander filius tuus: quādiu differt deus ultionem ſuam in patre meo, qui occidit matrem meam? Manifeſtauit etiam ei conſilium, quod Archelaus ſocer Alexandri de occidendo Herode dictauerat dicens, quod ille ulturus eſſet ſanguinem matris ſuæ & progenitorum ſuorum quos occiderat, adiecitq; & alia uerba, quæ Alexander adoleſcens non fuerat loquutus. Ait proinde Eurycles: notum ſit tibi ô rex, quod filij tui conſilium inierūt cum ducibus militiarum tuarum, ut cum tu ſederis in quiete, illi irruentes interficiant te. Inquiſitionem ergo faciens rex, inuenit ſchedam unam ſcriptā ſub nomine Alexandri & Ariſtobuli, miſſam ad quendam principem, qui pręerat ciuitati uni, in qua ſic continebatur: Occidemus patrem noſtrum & confugiemus ad te, ut tuti ſimus in medio ciuitatis, donec cōgregauerimus uiros pro defenſione noſtra. Capiens autem rex principem ciuitatis, ligauit eum crudeliter, adegitq; ad cōfeſſionem. At cum ille nihil confiteretur nec quicquam ex eo deprehenderetur, præcepit rex, nimio repletus furore, Alexandrum & Ariſtobulum filios ſuos uinculis innodari, datisq; Euryclí quinquaginta talentis auri, abijt ille in uiam ſuam. In diebus illis arripuit Herodes iter uerſus Tyrum, quę eſt iuxta mare. & abijt inde Cæſaream, & quocunq; perrexit [a] duxit ſecum filios ſuos, uinculis conſtrictos. Miſerti autem ſunt eorum equites & milites eius, at ipſe nullam habuit erga proprios filios commiſerationem. Cæterum fuit in medio militię regis uir quidam animoſus & bellicoſus, qui à pueritia ſua exercitatus fuerat in prælijs, conſenueratq; in bellicis exercitijs, cuius nomen erat Tyro, & hic habuit filium qui erat amicus & ſocius Alexādri filij regis, propterq; amicitiam filij ſui miſertus eſt ſuper Alexandrum filium Herodis regis, dum uideret eum ſic circunduci in cōpedibus ferreis.[b] Clamans ergo uoce magna ait: Perierūt miſerationes, deſijt compaſſio, & ablata eſt ueritas. Dixit pręterea ad Herodem regem: uæ patri qui nullam compaſſionem habet ad filios uiſcerum ſuorum ſicut tu facis, qui fidem adhibes conſiliarijs impijs, qui inimicātur tibi, conantes auferre filios tuos à conſpectu tuo, ut tu ſolitarius & deſtitutus filijs remaneas, & ipſi poſtea ſurgāt aduerſum te & interficiant te. Vbi ſapientia tua ô Herodes? ubi cor tuum, ut non aduertas quomodo tibi imponunt conſiliarij tui iniqui, qui te incitant ad fundendum ſanguinem filiorum tuorum? Ceſſante autem Tyrone loqui ad regem, dixerunt cōſiliarij regis ad ipſum regē. Notum ſit tibi rex, hunc non protuliſſe ſermonem iſtum, niſi ut oſtēderet inimicitias cordis ſui contra te. Nam Tyro iſte dedit tale conſilium [c] barbitonſori tuo, dicens ad eum: cum raſeris barbam regis, ſtringes nouaculam acutam in collum regis & interficies eum, dabitq; tibi Alexander filius regis pro mercede facti tui diuitias magnas. Quo audito, præcepit rex ut comprehenderēt Tyronem & Tryphonem, qui ſolebat radere barbam regis, & utrunq; crudeliter & exquiſitis pœnis torquerent.

¶ *Licet Herodis domus nunquam careret malo, etiam cum omnia tranquilla eſſe uiderentur, tamē malum illud ex aduentu Euryclis peſſimi paraſiti magis præualuit. Is enim multis donis fauorem Herodis comparauit, ut inter neceſſarios amicos deputaretur. Et manens apud Antipatrum, aditum & conſuetudinem cum Alexandro habebat, ſemperq; dicta uel facta notabat, ut exinde poſſet accu-*

sationibus confertis gratias Herodis conquirere. Alexander uero fidelem illum sibi existimans, dolens de his quæ paßus fuerat, narrauit ei quomodo pater alienatus fuißet, & mater sua interfecta ab eo perißet, Antipatrum autem sibi præposuisset, & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixißet, & ad odium illum incitaßet, ut nec conuiuijs eos nec conuentu dignaretur. Cumq; dolens talia defleuißet, statim Eurycles Antipatro omnia nuntiauit, corruptusq; Eurycles muneribus Antipatri, iubetur ea quoq; Herodi explanare. Quod cum fecißet, animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Qui à rege donationem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaum regem Capadociæ profectus, Alexandrum modestum & bonum referebat, multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. a Duxit secum filios.] Antequã ueniret ad Tyrum iam in Beryto damnauerat filios, congregato concilio centum et quinquaginta iudicum: coram quibus pater uiolenter perorabat & in approbatione causæ turbabatur, atq; maximi furoris & ferocitatis signa monstrabat. Defendebat tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant, & quæ ipse cõtra filios scripserat legebat, clamauitq; iurãdo, quod melius uita priuaretur, quã talia uellet audire. Deinde quod natura & Cæsare atq; patria lege cõcedente potestatem haberet perimere filios, sed uellet spectare illorũ iudicia. Cum hæc & alia multa rex dixißet, & adulescentes ad satisfactionẽ transißent, uidentes iudices quod modestiã uel reconciliationẽ minime rex aßumeret, potestatẽ ei cõfirmarunt. Quidã tamen sic dãnarunt filios Herodis, ut interficere eos non iustũ arbitrarentur. Alij & morte puniendos pronuntiarunt. Hac accepta sententia, Herodes ad Tyrũ peruenit, ducens secum miseros adolescentes. b Clamans.] Inter multitudinẽ primum clamabat, quod perißet ueritas, quod iusticia ab hominibus recessißet &c. Deinde adiens regẽm aiebat: Non poßũ rex continere pro tali dolore audaciã meam &c. c Barbi[illegible]n sori.] Iosephus dicit Tryphonem tonsorem inuenta occasione adijsse regem, dixisseq;: Suasit mihi Tyro sæpius, ut regem tondens, guttur eius inciderem &c.

CAPVT XXXII.

IT uidens filius Tyronis patrẽ suum tam crudeliter affligi, cõmota sunt uiscera eius erga patrẽ suum, dixitq; ad regẽm: si uolueris mitius agere cum [a] patre meo & illi deinceps parcere atq; propicius esse, ego referã tibi omnia, pãdamq; secreta quęq;. Ait rex: En parco patri tuo & non torqueo eum amplius, ut mihi dicas ueritatẽ. Respondit puer & ait: Verum est quod Alexãder filius tuus incitauit patrẽ meum ad occidendũ te, at pater meus nunquã uoluit iniicere manus in te, & ob id dixit ad Tryphonẽ, ut ille exequeretur facinus illud, sicut audisti. Dixit autẽ puer uerba ista, ut eriperet patrẽ suum, tametsi nihil ei profuerit cõmentum istud. Cõuocans enim rex omnes principes & ministros suos, retulit illis quid moliti fuerant Tyro & Tryphon, incitauitq; populũ cõtra eos, ut fustibus occiderint in die illa Tyronẽ & filium eius atq; Tryphonẽ coram rege, Alexandrũ autẽ & Aristobolũ filios eius, quos genuerat Marimi uxor eius, iubente rege [b] duxerunt in Samariã, quæ tunc uocabatur Sebastia, & suspenderunt utrunq; in patibulo, præcipiente rege patre eorũ, mortuiq; sunt. Tunc lætatus est Antipater filius Herodis de interitu fratrũ suorum, propter quod concitauit odiũ totius populi cõtra se, nec destitit à uersutijs & consilijs animi sui pessimis. Nam cœperũt Iudæi magnificare filios Alexandri atq; Aristobuli interfectorũ. Fuerũt autem filij Alexandri Tigranes & Alexander, iuxta nomẽ patris eius, quem genuerat ei Glaphyra filia regis Cappadocię. Porrò filij Aristobuli fuerunt hi: primus uocabaẽ Herodes, & secundus Agrippas, tertius

uero

uero iuxta nomen patris eius uocabatur Aristobulus, quem genuerat ei Berenice filia Salomith. Duæ quoque erant filiæ, quarũ prima uocabatur Aridadã, & secunda Marimi. Et cum Antipater intueretur pueros, uideretque cor regis cõuersum ad eos propter duos filios eius interfectos, contigit quadã die ut congregaret rex principes & milites suos, diceretque eis: scio quod peruenerim ad seniũ & appropinquauerint dies finis mei, & intueor iugiter pueros filiorum meorum interfectorũ, nec ualeo eos sine lachrymis & fletu intueri, quia ego sum causa huius fletus, & cacaui mihi malũ istud, auferendo eos à conspectu meo in furore meo: & nũc quidẽ [c] misereor puerorũ, ob id quod paruuli sunt & orphani. Vnde necesse est ut habeant tutores qui sint loco patrum. Dixitque ad Pherorã: desponsa filiã tuam filio Alexandri primogeniti, & sis ei loco patris. Ad Antipatrũ uero ait: fili mi, accipe filiã Aristobuli & desponsa eam filio tuo maiori: sed & filius tuus Herodes minor natu accipiat pro sponsa aliam filiam Aristobuli. Et apprehẽdens rex Herodes manũ unius & manũ alterius, fecit cõnubia, lætatique sunt omnes qui stabant circum regẽ præter solum Antipatrũ, qui ualde iratus erat, immutabanturque uultus eius ob id quod filius Alexãdri duxisset uxorẽ filiam Pheroræ fratris regis Herodis, qui habuit potentiã & autoritatẽ magnã. Sed & Archelaus rex Cappadociæ auus erat filij Alexãdri: quapropter Antipater timuit, ne forte auxiliũ ferrent filio Alexandri, fleuitque Antipater iugiter coram rege patre suo dicens ad eum: Quid prodest mihi quod regnũ tradidisti mihi, & potestatẽ tradidisti filio Alexandri, quando quidem illi dedisti uxorẽ filiam Pheroræ fratris tui, qui & nepos est Archelai regis Cappadociæ? Certe ego stare nequeo ante hos fortissimos principes. Cui respondit pater eius. Ego præcepi ut tu regnes post me: quare ergo times, cum regnũ habeas in manu tua? At Antipater non potuit non timere propter tot filios regis Herodis. Habuit nanque rex Herodes nouẽ uxores, quæ omnes genuerunt ei filios & filias, exceptis duabus, quæ ob sterilitatẽ non genuerũt, aliæ autẽ genuerunt filios & filias. [d] Dosithea quidẽ uxor eius genuit Antipatrũ, & Marimi alia uxor eius peperit Herodẽ iuniorẽ, alij autem duo filij eius perempti fuerunt. Cæterũ Malthachos alia uxor eius genuit Antipam & Archelaum & filiam nomine Olympiadẽ. Cleopatra uero Ierosolymitis alia uxor genuit ei Herodẽ & Philippũ. Et Arodiphilos etiam uxor eius genuit ei duas filias, quarum unius nomen erat Roxane, & alterius Salomith. Aliarum uero uxorũ regis nomina erant Phedra & Elpis. Itaque propter omnes istas cognationes regis Herodis, multũ timuit Antipater, associauitque sibi cõsiliarios impios, quibus dedit munera argentea & aurea atque lapides preciosos, cõiunctique simul duo illi Antipater & Pherora consiliarij iniqui & uiri Belijaal, rogauerunt regem Herodem, circunuenientesque eum dissoluerunt connubia, quæ instituerat rex inter filios peremptorum filiorum. Siquidem Antipater & Pherora frater regis hac de causa quotidiana faciebant consilia, & inierunt duo illi consilia multis diebus.

¶ a *Patre meo.*] *Iosephus dicit & filium Tyronis tormentis subditum, sed non tantis sicut patrem. Dicit etiam incertũ esse, utrum ea quæ cõfeßus filius fuerat, ueritate an neceßitate retulerit, ut aliquod perfugiũ in præsentibus malis inueniret.* b *Duxerunt in Samariam.*] *Idem sentit Iosippus, sed Iosephus dicit filios Herodis in Cæsarea suspensos. Habet enim sic: Herodes autẽ*

licet deliberasset iam dudum filios interimere, tunc tamẽ festinauit crudelitati suæ finem imponere et in concione producens, trecentos priores militũ reos factos, cum Tyrone filioq; eius & accusatore tonsore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidẽ multitudo peremit: Alexander autẽ & Aristobulus in Cæsareã tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. c *Misereor puerorũ.*] *Videns Antipater patrem teneri compaßione ad nepotes, non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autẽ eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent, Archelao etiam auxiliũ nepotibus præbituro, uiro in regni culmine constituto. Hæc cum Antipater aduerteret, quietum animũ habere non potuit, & tamẽ publice nihil agere audebat, sed omnia per insidias & calliditatẽ. Erat autem ad fingendas amicitias callidißimus, & ad odium dißimulandũ ualde credibilis, & ad celandum semetipsum astutißimus.* d *Dosithea.*] *Iosephus uocat eam Dosim & in primo de Iudaico bello libro, Doridem, fuitq; nata ex obscura progenie. Secunda uxor fuit Marimi, & tertia Malibachos ex gente Samaræorũ. Quarta uero fuit Cleopatra, cuius filij Herodes & Philippus Romæ educabantur. Quinta fuit Arodiphilos, sexta Phedra & septima Elpis. Aliæ duæ hic omittuntur. Iosephus uero ita enumerat eas: Herodi regiea tempestate nouem erant uxores, nempe Antipatri mater, filia pontificis, Simonis scilicet Boethi, fratris filia, neptis alia, Samaritis, Cleopatra, Pallas quæ Phaselum peperit, Phedra & Helpis. Sed præstat hic Herodis succeßionem signare, ne Herodum multiplex commemoratio lectoribus confusionem pariat.*

Herodes Ascalonita seu magnus genuit ex uxore

- *Dosi seu Dosithea, Antipatrum*
- *Marimi*
  - *Aristobulum, cuius filij & filiæ*
    - *Agrippa post Philippum tetrarcha & rex Herodes. Hunc corroserũt uermes Act. 12.*
    - *Aristobulus*
    - *Aridada, uxor Philippi & cõcubina Herodis, quã Herodiadẽ uocãt, Marci 6.*
    - *Marimi*
  - *Alexandrum, cuius filij*
    - *Tigranes*
    - *Alexander*
  - *Herodẽ iuniorẽ, qui mortuus fuit ante occisionẽ Antipatri, relicto filio Antipatro nomine, cuius mentio fit infra Cap. 43.*
- *Maltacbe*
  - *Antipam qui & Herodes, qui baptistam interfecit*
  - *Archelaum*
  - *Olympiadem*
- *Cleopatra*
  - *Herodem*
  - *Philippum tetrarcham*
- *Arodiphilo*
  - *Roxanam*
  - *Salomith*

Has duas filias Iosephus asserit natas ex Phædra & Helpi.

Caput

CAPVT XXXIII.

FActum est proinde quadã die, ut rex Herodes [a] indignaret̃ contra Pherorã fratrem suum, diceretq́; illi: Vade in domum tuam, & caue ne appareas amplius in cõspectu meo. Abiens ergo Pherora sedit in domo sua, & faciem regis non uidit. Antipatrũ uero filium suum misit rex Romã ad Augustum imperatorẽ, ut salutaret eum pacifice, misitq́; ei munus magnificũ. In diebus illis ęgrotauit Pherora frater regis morbo suo, quo & mortuus est, & misit ad regem Herodẽ, rogans ut ad se ueniret in domũ suam, impartiretq́; gratiã domui suę atq; filijs suis. Misertus autẽ rex super fratre suo, abijt ad eum & fleuit super eo. Mortuoq́; Pherora, fecit super eo lamẽtum magnũ, & introductũ in Ierusalẽ sepeliuit in sepulchris patrum suorũ cum magno honore. Cum autẽ rex recordaretur [b] rumoris quem antea audierat de fratre suo, quomodo ille instituisset eum potare ueneno mortifero dum adhuc uiueret, studebat inquirere rei ueritatẽ, & ob id coniecit in uincula eunuchos fratris sui atq; ancillas eius, præcepitq́; eos crudeliter torqueri, exquisitis, uarijs & pessimis pœnis & flagris. Tunc una ancillarum cõstituta in pœnis uociferãs dixit: Deus uniuersi mundi, in cuius manu est omnis uiuentis anima, uirtus & robur, libera nos à crudelitate ista, quoniam sine causa morimur & absq; culpa. Deus mundi, cõuerte hanc iniquitatẽ in caput Dosithex uxoris regis & matris Antipatri, quę machinata est nobis omnia mala ista, dum iugiter instrueret conuiuia in domo sua Pheroræ fratri regis & Antipatro filio suo, existẽtibus eis cõtinuo in cõuiuio, & uenientibus ad domũ Dosithex matris Antipatri & sedẽtibus per totam noctẽ ad potandum & excogitantibus consilium contra regem, ut scilicet Antipater abiret Romam, Pherora autem maneret cum rege & prębceret ei potum ueneno mortifero mixtum, quo sic rex occideretur, & postea ueniens Antipater ẽ Roma occuparet regnum. Nam dixit Antipater: Nisi interfecerimus eum, non euademus manũ eius, sicut nec filij eius liberati sunt de manu eius, quos ipse interfecit. Cui enim parceret ille, qui non pepercit uxori suæ prædilectæ atq; filijs eius? Certe aliud nihil facere possumus, quàm ut elongemur ab eo, fugiamusq́; à facie huius pessimę bestię. Instituit quidem me regem, sed non sine dolo. Quando enim regnaturus sum? Dum adhuc iuuenili fruor ætate? Et iam quidem cõsenui, & cœperunt crescere in capite meo pili cani. Et quis scit qui prior moriatur inter me & illum? Sed & pueri, filij fratrum meorum peremptorum iam incipiunt crescere, & fit sicut cum quis resecat caput serpentis, ille autem reuiuiscens rursum mordet. Sic filius eius minor, Herodes scilicet, quem genuit Marimi, amatur plurimũ à patre meo, & ego scio quod non tradet mihi regnum sed illudit mihi, quæritq́; non cõmodum meum sed malũ, cum hostis sit omniũ filiorum suorum, uxorũ, fratrum & totius cognationis suæ. Ecce enim odio habet Pherorã fratrẽ suum, qui à puericia sua seruiuit ei, dixitq́; mihi in secreto, ne habeas amicitiã cum patruo tuo neq; loquaris cũ eo, & ego dabo tibi centum talenta auri. Et ut semel dicã, ille hostis est omniũ creaturarũ. Tũc ait Pherora: quis ergo poterit ferre maliciã eius? nisi mutemur in bestias & iumẽta, donec saluemus animas nostras de manu eius.

Nam quomodo poterit ille, qui non pepercit uxori suæ & filijs suis, parcere fratribus suis? Certe hic nõ est euasio & liberatio alia quàm dextera nostra & gladius noster. Viriliter agite & confortemur, ut occidamus illum priusquam ipse interficiat nos. Cumq́ omnia uerba ista recensuisset ancilla regi, liberauit animam suam atque animas sodalium suarum à pœnis illis diris, nam credidit rex sermonibus eius propter centum illa talenta, quæ se traditurum Antipatro pollicitus fuerat, nec tunc quispiam adfuerat qui uerbum istud audire potuisset præter solum regem & Antipatrum, ob id inquam adhibuit rex fidem ancillæ Pheroræ.

¶ a Indignaretur.] *Indignatio illa nata fuit ob pessimã Pheroræ uxorem, quæ bonũ mariti ingenium euertit, & seminarium discordiarum inter fratres fuit, multaq́; mala suscitauit, propter quæ rex iussit, ut Pherora uxorem abijceret, sic enim non posset charitas fraternitatis imminui. At Pherora affirmabat se nihil iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere, eligere se potius mori quã illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uero differebat circa Pheroram super hoc iracundiã, Antipatro tamen & matri eius interdixit cum Pherora miscere colloquium uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant, obseruarentq́;, ne in unum aliquatenus conuenirent, quod illi profitentes nequaquam obseruabant, sed secreta fecerunt conuiuia donec rex Pheroram ad propria discedere iuberet.* b Rumoris.] *Iosephus asserit non ex rumore sed filiorum Pheroræ querela id Herodi innotuisse. Nam mortuo Pherora duo ex liberis eius uenerunt ad Herodem, postulantes ne inultam relinqueret patris mortem. Querebantur enim illum apud coniugem die proxima antequam ægritudinem incurreret cœnasse & uenenũ in cibo sumpsisse, ex eoq́; perisse. His uerbis Herodes excitatus, ancillas tormẽtis examinat etc. Tũc omnia palã facta sunt & conuiuia & conuentus secreto facti sæpissime, odiũ quoq; quo Antipater cõcitabatur in patrem, & lamentationes quas ad matrem propriam frequentabat, quod tam prolixe pater adiuueret: sibi iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, nõ liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atq; molestiam. Ad hæc etiam multos sibi fratres in regno illo coalescere, & fratrũ plures filios, ex quibus omnibus minus spem suam tutam haberet.*

CAPVT XXXIIII.

Mittens autem rex Herodes apprehendit œconomum Antipatri filij sui & afflixit eum pœnis crudelibus. Cumq́ ille pœnas ferre non posset, confessus est & ait: Verum est quod Teudion amicus Antipatri filij regis misit ex Aegypto phialam unam paruã plenam ueneno mortifero ad propinandum illud regi, & accipiens Antipater phialã dedit illam Pheroræ fratri regis, dixitq́ ad eum Antipater: cum ego abiero Romam tu propinabis istud patri meo, ne forte dicant de me quod ego occiderim patrem meum. Et accipiens Pherora phialam tradidit eam uxori suę seruandam. Misit ergo rex ad uxorem Pherorę dicens: tolle in manum tuam uasculum ueneni, quod tibi seruandum tradidit Pherora frater meus, & festinanter fer illud ad me. Quod audiens mulier ait ad uiros quos ad se miserat rex: expectate donec tulero uasculum in quo est uenenum mortiferũ & ibo uobiscum ad regem. Illa autem ascẽdens in cœnaculũ domus & in locum tecti ut afferret uasculum, timensq́ue uenire ad regem a præcipitauit semetipsam de sublimitate tecti in terram: sed quia non cecidit super caput non est mortua, siquidem à deo id factum fuit, ut talio redderetur Antipatro, fieretq́

fiereq; ei sicut ipse fecerat fratribus suis. Afferentes autem mulierem in conspectum regis, posuerunt eam in lecto coram rege. Ad quam ait rex: Dic ueritatem, ne forte lacerem carnem tuam & proijciam eam ante canes. Quod si reuelaueris mihi arcanum dixerisq; ueritatem, ecce propicius ero tibi & omnibus hominibus domus tuæ. Respondens ergo mulier ait: audi ò rex quem deus elegit, & non abscondam à te nunc rem ipsam. Cui enim seruarem arcanum illud, cum Pherora maritus meus mortuus sit? Quod si ille adhuc in uita existeret, non reuelarem secretum eius, sed prius traderem ceruicem meam spiculatori. Nunc autem cum ille euaserit manus tuas & migrauerit ad eum locum ubi seruus tutus est à domino suo, quare celarem illud à te? Propter amicitiam'ne Antipatri filij tui impij, qui introduxit me in periculum istud? Dixit ergo mulier: recordare quæso ô rex diei illius quādo uenisti ad Pheroram fratrem tuum ægrotantem, qua ægritudine & mortuus est, quomodo effuderis lachrymas, ut fratres solent flere super se inuicem. & cum uesperi cessares, abijsti in domum tuam ut dormires usque mane, in illa inquam nocte factum est, ut uocaret me frater tuus diceretque, Vxor mea: Cui dixi, en adest ancilla tua domine. Et ait: uidisti ne lachrymas, quas effudit frater meus rex? Dixi: uidi. Qui rursum ait: Captus sum in retibus impij Antipatri, qui circunuenit & cepit me astutia sua, sicut auceps irretit auiculam. Nam cogitaueram occidere regem fratem meum & reddere ei malum pro bono, qui me magnificauit, benefecitque mihi. Nūc igitur uade & affer phialam in qua est uenenum, quod dedit mihi impius Antipater, & effunde illud coram oculis meis in terram, ne forte Antipater inueniat illud & occidat fratrem meum regem. Afferens ergo phialam, effudi uenenum quod erat in ea uidente illo in terram, nisi quod b paululum retinui & reseruaui in ipso uasculo, ut ostenderem tibi ô rex quod sollicita fuerim de hodierno die, qui iam transijt super me. Leuans proinde mulier manum suam, tradidit phialam regi: & accipiens rex phialam de manu mulieris remisit ei offensam, præcepitq; medicis ut curarent eam, & sic dimisit eam in domum suam.

¶ *Quis fuerit Antipatri œconomus cuius huius capitis initium meminit, Iosephus his uerbis explanat. Amplius aduersus filium iracundiam regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius in tormentis aperuisset, illud quoque prodiderat, quomodo uenenum mortiferum confecerat, dederatq; Pheroræ, iubens ut post eius abscessum, cum iam spacium aliquanti temporis cucurrisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret, & dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri, transmissum autem Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxorem Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendum.* a *Præcipitauit.*] *Ex lapsu non est mortua, quod cadens in pedes terra susciperetur. Recreata autem anima perfertur ad Herodem & explicat ei ueritatem, quomodo Antipater induxisset Pheroram aduersus patrem suum, consilia iniqua constituens, & quomodo nundinatus esset uenenum in eius perniciem.* b *Paululum retinui.*] *Reseruauit aliquantulum de ueneno, ut Pherora defuncto, si eam rex male fortassis attenderet, illo usa, seculi huius necessitates effugeret. Sic enim Iosephus paululum illud exponit.*

CAPVT XXXV.

IN tempore illo misit rex Herodes literas Romam ad Antipatrũ filium suum dicens: Veni absq; ulla mora, quia non ualco amplius gubernare regnum, & tu non es hic apud me. Fuerunt quoq; in diebus illis Romæ apud Antipatrum filium regis maiorẽ alij duo filij eius, Archelaus & Philippus, æmulatusq; est eos Antipater & scripsit in epistola ad regem in hunc modum: Etiam isti filij tui inimicãtur tibi. Nam locuti sunt de te malum coram Augusto & principibus eius. Ad quę rex rursum scripsit Antipatro filio suo, dicens: Verum est, & ego scio quod ipsi aduersarij mei sunt: tu ergo festina & redi ad me, nec diutius differas aduentum tuum, ducasq; tecum fratres tuos ut ultionem sumam de eis, & te solum constituam regem ante mortem meam. Factum itaq; est à fine [a] septem mensium postquam rex miserat literas, egressus est Antipater de urbe Roma, & perueniens ad ciuitatem quę [b] Tarenium uocatur, audiuit ibi mortuũ Pheroram patruum suum, quapropter fleuit & plurimũ doluit, nõ quidem quod tam charus ei fuerit Pherora, sed quod solus relictus esset & non haberet subsidium ad occidendũ patrem suum. Hinc autẽ soluens, uenit nauigio usq; [c] ad portum Cæsareæ, audiensq; ibi regem abiecisse matrem suam ne esset domina, expauit stupore magno & fleuit, sciens detectũ arcanum suum. Vnde cogitauit per nauem fugere, sed serui eius & eunuchi qui erant cum eo statuerunt ire in domos suas, & ideo dixerunt ad eum: Si modo fugeris, dicturi sunt de te inimici tui multa mala in auribus regis, & ob id non est tibi bonum ut locum des hostibus tuis. At si ueneris ad regem, cadent omnes inimici tui, & illi qui te accusauerunt cadent in foueam quam fecerũt. Sed & rex cum te uiderit, sublimabit te & honorabit te sicut antea fecit, humiliabitq; cunctos hostes tuos. Credidit itaq; consilio eorum & egressus de naui in terram, cœpit pedibus suis ambulare per terrã.[d] Nec fuit quispiam qui ueniret ei in occursum: nam quidam timuerunt offensam regis, alij autem odio habuerunt eum, atq; ob id nemo exiuit in occursum eius. Videns ergo se captum haud secus quam cum piscis reti capitur, progrediens peruenit in Ierusalem, nec inuenit ullum hominem in itinere cum quo loqueretur. Comitabãtur tamen eum custodes regis ne elaberetur; Veniens autem in urbem non intrauit in domum suam, sed ascendit in domum regis, & properans ante conspectum regis cecidit ante pedes eius, at rex abscondebat faciem suam ne intueretur eum. Surgensq; Antipater conabatur amplexari patrem suum, at rex abnuit amplexum Antipatri dicens:[e] tu homicida, quomodo non erubescis amplexari me quem conatus es interficere, & contrectas me manu tua quę plena est sanguine? Laua prius manum tuam in innocentia, si potes, & abijce à te famam illam quam audiui de te, atq; cras ueni ante conspectum meum tu & legatus quem misit Augustus imperator Romanus, nomine Varus, & affer in mediũ uerba tua. Cras enim dedi tibi ô homicida locum loquendi, auditurus in quiete uerba tua. Egressus est itaq; Antipater à conspectu regis cum tremore & pauore, diuertens in domum suam & nesciens quicquam eorum quæ cõtigerunt à principio usq; ad finem. Et cum cor illius ualde turbaretur intra ipsum, uenerunt ad eum mater eius & [f] uxor eius, & indicauerunt ei rem quæ contigerat. Audiens autem

diens autem Antipater, cœpit se parare quomodo euaderet, uerbisq; à se deprecaretur culpam.

¶ *Interim quo Herodes rex sciscitatur & deprehendit fratris et filij iniquã machinationẽ, mittitur Bathillus ex libertis Antipatri è Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenũ aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pherorae tradendũ, ut si primum uenenũ minus regem peremisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romae constitutis, consilio Antipatri & dictatione cõpositas, accusationem habentes Archelai atq; Philippi.* a *Septem mẽsium.*] *Mirabitur aliquis, quomodo tantis aduersus Antipatrũ in Iudaea motis turbinibus, fermè septem mensiũ tempore decurrente nihil illi fuerit nuntiatum. Causa uero huius rei erat obseruatio uiarum atq; custodia, & odiũ hominũ, quo circa eum tenebãtur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; cõquirere.* b *Tarenti.*] *Cum redeundo uenisset ad extremitatẽ Italiae, accepit patris literas, in quibus Pherorae declarabatur interitus. Quibus lectis, aegre satis tulit & aspere, non propter Pherorae gratiã, sed quia patris interitu, ut promiserat, non peracto defecerat.* c *Ad portum Caesareae.*] *Iosephus dicit Antipatrum posteriores patris literas in Cilicia accepisse: ubi cum audiret matrem abiectã, ambigere cœpit utrum deberet domum sicut instituerat tendere. Sed persuasus quorundã uerbis, ultra nauigauit, & exceptus est portu nomine Sebasto.* d *Nec fuit quispiam.*] *In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis precibus prosequebantur, nunc econtra aduersis eum maledictis non prohibebantur excipere.* e *Tu homicida.*] *Accedentem Antipatrũ pater repulit, fratricidij simul accusans, & consilia obiectans super sumetipsius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinũ Varum Quintilium fore confirmat. Erat enim Varus ea tempestate in Ierosolymis, qui successor Saturnini ad Syriae regionem fuerat destinatus.* f *Vxor eius.*] *Ea fuit quae residua mãserat de filiabus Antigoni, qui ante Herodem in Iudaea regnauerat. De quo libro superiore capite 17.*

CAPVT XXXVII.

FActum est autẽ in crastinũ, ut rex mitteret & cõgregaret principes suos atq; amicos suos, & eos qui accusauerãt Antipatrum. Mittens quoq; uocauit Varum Romanum, quẽ miserat Augustus imperator ut pacifice salutaret Herodem regem Iudaeorum & is sedit ante regẽ. Dixitq; rex: audisti ne Vare, quomodo surrexerit contra me Antipater filius meus, & conatus est me interficere? Respõdit Varus regi. Iudicet rex in misericordia. Lectaq; est epistola corã rege quã miserat Dosithea mater Antipatri ad filium suum, sonans in hęc uerba: Audiuit pater tuus omnia, quomodo consilium inieris ad interficiendum eum, & ob id caue ne huc uenias nisi stipatus uirtute magna atq; exercitu graui. Vnde rogabis Augustum, ut tibi robur aliquod assignet. Hic certe nulla est tutela aut euasio, sed manus ad bellum inclinata. Mittens proinde rex adduxit ante conspectum suum Antipatrum. Qui cum uenisset, cecidit grauiter ante pedes patris sui, ueluti cum quis gladio percussus cadit in terram. Et ait rex ad circunstantes: tacete, & tacuerunt omnes. Et a cõsilium quaerens rex ait: Non est uir tam iustus in terra, qui ferre posset malum istud, nec est quispiam tam patiens, qui longanimis esse posset super hunc Antipatrum. At ego noui cõtumaciam eius. Et certe molestissimum est mihi, quod tales genuerim filios. Occidi duos ex filijs meis, & ut uideo illi innocẽtes mortui sunt, nullam mortis habẽtes culpam, quos ob accusationẽ huius nebulonis interfeci, in quem

tamen nihil peccauerunt, sed ipse sine causa odiuit eos, & incitauit me sua æmulatione contra eos. Infestus fuit eis ob id quod mater eorum fuit de cognatione nobili, honesta & regia, & ego stultus factus declaraui hunc fatuum filium regem, qui uersus est mihi & fratribus suis in hostem. Nam circunuenit eos & excitauit eos contra me, ut fierent hostes mei propter uerba istius Antipatri. Sed & ego propter accusationem Antipatri factus sum hostis filiorũ meorum: occidi enim eos, illiq; mortui sunt in luctum patris sui & in gaudiũ fratris sui Antipatri. Ego fleo super filios meos, ille autẽ gaudet super fratres suos. Et quomodo ô Vare non flerem, quando iugiter uideo in domo mea uxores filiorũ meorum uiduas, & filios filiorum meorũ occisorũ pupillos? Et filios quidẽ meos occidi ob id quod surrexerunt contra me propter regnum, quod huic tradidi. Cum autẽ iugiter intueor filios eorum pupillos & uxores eorum uiduas, pœnitet me facti & nescio quid faciam. Abieci omnes ex domo mea, & dedi locum huic impio. Nec satis fuit quod impius iste consilio & astutia sua occidit fratres suos, sed surrexit quoq; contra me ut me occideret. Et ego quidẽ feci omnia ista, quãdo hunc exaltaui supra omnes filios meos, & institui eum regẽ post me. Noluit expectare diem illum quando ego moriturus sum corã deo, sed anhelauit & festinauit cum effusione sanguinis ad regnũ: nam uoluit fundere sanguinẽ patris sui, & ei reddere malũ pro bono. Vnde sicut dilexi eum, sic iam odio habeo impudentẽ illũ hominẽ, cui uiuus tradidi regnũ, & numeraui quoq; ei trecẽta talenta auri, cum eum Romã mitterem, quo gratior existeret Augusto regi Romanorũ. Quod si dixeris, & fratres suos quos occidi, cõsurrexisse in me sicut iste surrexit, absit hoc, nam uir iste sanguinũ & seductor execrandus fecit omnia mala. Caue igit Vare, caue ne fidẽ adhibeas uerbis eius atq; uoci precationũ eius, & ne cõpatiaris lachrymis eius. Ipse enim instructus est ad decipiendũ & ad circũueniendum quoscunq;, sicut imposuit mihi & alijs multis. Nam incitauit me contra fratres suos, quando iugiter illos corã me accusauit lingua pessima, circunueniens me fraudulẽter & introducens usq; ad lectũ & quietẽ. Publice quidẽ uidebatur esse à parte mea quasi murus firmus, cum interim in secreto esset insidiator & hostis. Et ego concredidi ei animam meam & ossa mea, quin & totum corpus meum tradidi in manum eius, quomodo ergo euasi manum eius? Nõ reputauit me uiuum sed mortuum, aut quasi in somnio uiuentẽ, alioquin quis credidisset me potuisse euadere manũ eius? Qui tamen feci eum regẽ post me & dilexi eum atq; exhibui ei honorem & magnificentiam super omnes filios uteri mei, quorum minime misertus sum, nec clementiam ullam ostendi propter multas iniquitates & sanguinis effusionem. Hæc uerba cum rex Herodes deprompsisset cum furore & mentis indignatione, ita ut furor absorberet uocem eius, tacuit.

¶ Cum Herodes rex iniquißimũ filium Antipatrũ iudicio sistere uellet, cõuocat Varum, & utrorunq; amicos. Iubentur quoq; adeße regis consanguinei, & Salomith soror, & si qui nuntiaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui deniq; Antipatri, qui pauloante fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiã, ne ad patriã repedaret, quod cuncta uidelicet ad patris noticiã reuelata peruenißẽt, solumq; illi suffugium remansiße Cæsarem. a *Consiliũ quærens rex.*] *Herodes iubens Antipatrũ produci in mediũ, ipse lamentaret*

mentari primitus cœpit, quod tales illi filios habere contigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerent, aut unde tantam diuinitatis indignationem compararuerit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones & educationes, quas filijs studiose præbuerat &c. Miratur tyrannus ille & impius rex, unde sibi contigerint tam peruersi filij, & non aduertit dei circa se iudicium, qui multo iniquior fuit erga innocentes pueros quos propter dominum in Bethlehem & finibus eius occidit, Math. 2. Cæterum uerba Herodis, quibus Antipatrum coram iudicio accusat, hic multo prolixiora sunt quam apud Iosephum latinum.

CAPVT XXXVIII.

TVnc Antipater paululū leuauit caput suum à terra, haud secus quam cum quis gladio percussus erigit caput suum, apertoque ore dixit: Pater mi, uerba cōtentionum tuarum, quibus mecum expostulas, iuuant me & sunt pro parte mea, atq; ideo interpres idoneus es: & cum queris me condemnare, iustificas me potius uerbis tuis: & utiq; quando dixisti me tui custodiam egisse, non potui esse homicida, cum iugiter uigilauerim pro te, ne hostes tui irruerent in te palam aut in absconso. Et quis nescit, deum ultionē sumpturum de homine illo, qui malum conatur inferre patri suo? Et licet insipientior sim omni homine, scio tamen id ita esse. Quod si id nescirem, potuissem discere ex his quæ euenerunt fratribus meis. Talia enim & mihi euentura essent, qualia illis euenerunt. Ipsi iuxta uerba tua propter æmulationem qua me æmulati sunt, conati sunt te occidere, eo quod in regno moderando collega eorum factus essem, cum tamen ipsi nati essent ex cognatione nobiliori. Vnde uidentes me regem declaratum, steterunt aduersum te in malum, mortuique sunt propter iniquitatem suam. Et quidem scio mihi nō competere regnum, nec habeo quicquā quod non est à te. Proinde quando asseris me consilium inijsse ut te interficerem, si id propterea ais factum ut regnum consequerer, en tu iam declaraueras me regem. Si propter honorem, en iam honoraueras me. Et certe hæc sunt quæ ad iram concitauerunt fratres meos, nempe quod rex declaratus fui. Et procul dubio si illis regnum tradidisses, non surrexissent aduersum te, nec quispiam potuisset illos inducere, ut manum suam mitterent in te. Id solū mouit eos, quod uiderunt me constitutum regem, & quod ego neminem præter te timui, id quod & uox tua de me testatur. Quid quæso potuisset nunc me ad hoc incitare, ut te interficerem? Paupertas? & quidem paupertas nonnunquam adigit hominem, ut interficiat proximum & habeat bona eius. Sed tu iam tradideras mihi diuitias magnas & feceras me opulētum, misistique Romam, ubi uidi reges qui illuc uenerant, ut salutarent Augustum Cæsarem. Et illi quidem reges fuerunt mihi similes, sed tam diuites non fuerunt ut ego. Pacifice preterea salutaui Augustum, & reddidi eum tibi amicum nesciente Silæo aduersario tuo. Et licet Silæus ipse obtulerit plurimum auri Cæsari, ut assignaret ei exercitum contra te, noluit tamen Cæsar id facere, sed honorauit in hoc me cum uenissem ad eum, factus amicus tuus & inimicus Silæi cupientis pugnare contra te. Et quis quæso reuelauit tibi arcanum aliorum consultantium ut te occiderent? Nonne ego insidias eorum prodidi? Et sum propterea homicida quod deprehendi fraudulētiam illius qui insidias posuit tibi? Nonne ego apprehēdi & afflixi eum torturis uarijs & crudelibus, donec cōfessus

est & dixit ueritatem, & ultionem sumpsi de eo? Quod si ego tacuissem & negligētior extitissem, nónne clanculum occidisset te? At ego sum qui eripui te de manu eius, id quod tu nosti. Si fuisset in me crudelis animus aut furor aliquis, nónne is mitigari potuisset multiplici bonitate tua, quam mihi exhibuisti? Vel saltem id mãsuetiorem me facere potuisset, quod ex tua bonitate spoliasti fratres meos regno, quod tamē illis debebatur, & declarasti me regem, cui minime cōpetebat regnum. Nec tantum post te instituisti me regē, sed etiam uiuente te collegam me esse uoluisti in regno, ut tecum scilicet regnarē. Sed heu hæc largissima manus tua & multiplex bonitas tua quam mihi exhibuisti, cessit mihi in dãnum. Nam ob id excitaui inuidiam cōtra me. Væ mihi & insipientię meę quod te derelicto abij, dans locum ęmulis & audaciam insidiatoribus, qui insidiantur animę meę. Abij quidē pro uita tua, sed interim uitam meam longe abieci. Abeundo aūt non feci uoluntatē meam, cum neq; cogitauerim de itinere, quin magis tu me misisti, & ꝑpter te pater mi peregre ꝑfectus sum non propter me, ne Silęus humiliaret & prosterneret senectutē tuã, tolleret'q; à te regnum, te adhuc uiuēte, neq; disiungeret Cæsarem ab amicitia tua. In qua re testem habeo Augustū Cęsarē, qui residet Romę & dominat omnibus gētibus terrę. Et licet is pręsens non sit, nouit tamen uoluntatē meam & uerba quę locutus sum audiente eo in causa patris mei.

¶ *Enumerat in hoc capite Antipater cuncta paterne circa se benignitatis exempla, honores'q; sibi à patre concessos, quos minime percepißet, nisi uirtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur. Iosephus hanc longißimam excusationem breuißimis complectitur uerbis.*

CAPVT XXXIX.

HAec cum dixisset Antipater clamauit: ô Cæsar, ô Cæsar, qui nō es pręsens, ueni & fer mihi testmonium corã patre meo, quid locutus sim in auribus Cęsaris de patre meo, & quid tu quoq; Cæsar dixeris de homicidis stantibus coram te in iudicio. Nónne sumpsisti de eis ultionē? Nónne odisti homicidas? Quomodo ergo potuissem ego mentionē facere coram te de homicidio perpetrando in patrem meum? Dic quæso ô Cęsar & fer testimonium de omnibus quæ audisti. Et quãuis tu longe absis, nempe Romę existens, ego autem sim Ierosolymis, & ob id absq; te corã patre meo expositus sim pœnis, tamen præsens esse poteris, cum literæ tuæ hic sint, quas ego habeo in manibus meis. Literæ inquam tuæ sunt quas reformidat omnis homicida, quas'q; execrantur omnes hostes mei homicidę. Accipe pater mi literas Cæsaris amici tui, quæ te docebunt, quomodo fuerim pro te apud illum: accipe inquam literas Cæsaris & lege eas, & inuenies pacem tuam dextra Cæsaris signatam, qui nunquam tibi nocuit, sed magis imposuit capiti tuo coronam regiam. Et quis igitur magis odiret me quàm Cæsar, si inueniretur illa iniquitas in me? Sed absit hoc. Propter a Silęū quidem abij, ne ille tibi noceret, licet tu me miseris. Recordare ergo mi pater quomodo renuerim abire, cum tunc aduerterim æmulos esse, qui parabant foueam pedibus meis. Suscepi tamen molestiam illam, quæ mihi in itinere occurrit, propter te, nec recusaui eam. Clamaui autem ad Cęsarem, ut si non audiretur uerbum meum, ipse repurgaret me literis suis ab ista iniquitate. Vides nunc mi pater quomodo profectus fuerim & redierim à conspectu

Cæsaris

Cæsaris, uenerimq; in conspectum tuum, imò festinauerim redire. Et tunc quidem non propter me discessi à conspectu tuo, sed tu me misisti & abij. Vides pater mi testes meos. Nec poteris dicere, me adduxisse testes suspectos, filios scilicet hominū, ex quibus aliqui præ timore non audent contestari ueritatē, & alij accipiunt munera, sed testes mei qui testimoniū ferunt pro me, non timent faciem tuam ut cælent ueritatē, neq; accipiunt munera à me ut testentur falsitatē & mendaciū sicut faciunt homines, omnis enim homo mendax est, sicut scriptū est: sed ecce ego aduoco coram te tres testes qui testimonium ferant pro me, & hi sunt, cœlū, terra, & mare, qui non propicianтur homini insurgenti contra sanguinē patris sui. Ego itaq; quando uenio sub cœlū, quare nō tonat cœlū, coruscat & mittit fulmē super me atq; interficit me? Et rursum quādo ingredior & traijcio mare, atq; peruenio in ipsam maris sectionē, quare non absorbet me? Aut quādo egredior super terrā, quare non aperit terra os suum & deuorat me, sicut fecit ipsi Dathan & Abiram, quādo surrexerunt cōtra Mosen, uirum bonę memorię, qui non læserat eos neq; Israëlitas, quin magis fuit pater eorū & obiurgator. Aut cur nō fit mihi sicut Absalomi cum fugeret in prælio ut saluaret animā suam? sed non dimisit eum terra, quin magis pręcepit uni ex arboribus suis, quæ apprehendit eum crinibus capitis eius & suspensum tenuit, donec uenit occisor qui eū perforauit, & non est permissus fugere, ut saluaret animā suam apud patrē suum. Nam si uenisset ad patrē suum, euasisset mortis discrimen. Et ecce ego ueni ad te, & quare morior? Dauid sumpsit ultionē de interfectiōe filij sui, pręcepitq; interfici occisorē, at ego non exigo ultionē de hostibus meis, hoc autē unum rogo, ut suscipias faciē meam, audiasq; uocē meam & non tradas me in manū aliorum, qui ultionē sumāt de me, sed corā te & corā oculis tuis sume ultionē de me absq; ulla miseratione, neq; suscipias amplius faciē meā. Produc filios uteri mei & interroga eos: extrahe omnia interiora mea & interroga ea, si uel cogitauerint cōtra te malū. Educ cor meū de interioribus meis & cōcide illud in minutas partes, & scrutare omnia latibula cordis mei, effunde sanguinē meū, et si quidē fluxerit interroga ipsum ut tibi dicat ueritatē. Scrutare, inquire, inuestiga et interroga dilligēter in omnibus mēbris meis ueritatē, si uel cogitatū malū habuerim aduersum te aut nō. Nunc itaq; mi pater, quādiu expectas? Si misericors esse uolueris in filiū tuū, purifica me ab hac culpa. Sin misereri nolueris, festinăter sume uindictā de me. Quod si dixeris in corde tuo, non mittā manū meam in filium meum, quia est os meum et caro mea, quomodo is poterit esse os tuum & caro tua, qui conatus est leuare manum suam crudelem contra te?

¶ *Quæ in priori capite scribuntur, Antipater sua dicebat esse monumēta, quibus conuersationē suam cum magna beneuolentia circa patrē agitasse probaretur. Romæ uero quæ gesserit, in hoc capite testē Cæsarē conuocat quem iuxta ac deum fallere nemo posset, quorū fidē facere literas ab eodem destinatas. Porrò omnia ferè quæ in hoc capite scribūtur à Iosepho intermittūtur. Cōmemorat hoc unū, Antipatrū causatū de tormentis, quod eorū uiolentia factū esset ut falsa dicerentur. Doloris quippe ac necessitatis eam affirmauit esse naturā, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt.* a *Propter Sileū.*] *Fuit hic Arabs, cuius et supra cap. 18. fit mētio, qui cōcupiuit habere Salomith sororē Herodis in uxorē. Cūq; nuptię eius sibi negarētur, factus est hostis Herodis, præstititq; refugiū latronibus*

qui Iudæam depredabantur. Interim uero Silæo Romam ascendente, Herodes Arabiam ingreditur & Narebum ducem Arabum cum paucis sternit. Quod cum Silæus, in aula Cæsaris permanens audißet, singulaq; exaggerata ei nuntiata fuißent, mutata nigra ueste ad Cæsarem ingreßus, si sis lachrymis Herodem accusat &c. Iratus ergo Cæsar contra Herodem, præsentes homines Herodis percunctatus est, si Herodes Arabiam deuastaßet &c.

CAPVT XL.

CVm autem cessasset loqui, leuauerunt omnes, qui regem circunstabant, uocem suam & fleuerunt. Solus uero rex non fleuit & [a] Nicolaus scriba. Nam dilexerat Nicolaus pueros, filios Herodis qui interempti erant. Respondens autem Nicolaus scriba ex præcepto regis, ait ad eos qui flebant: Propter uerba Antipatri & propter dolos eius atq; mendacia eius fletis? Ob quid fletis? Cui miseremini? Si compatimini & miseremini, miseremini puerorum filiorum nobilium, qui sine causa mortui sunt, quos iste occidit lingua sua pessima & detestanda uersutia sua. Si iste euaserit, tota domus regis cadet in interitum. Et quare euadet iste qui interemit fratres suos, nec patri suo pepercit? Leuauit proinde Nicolaus uocem suam contra eos qui moriturū deplangebant, & acclamans interfectos dicebat. Expergiscere Alexander & exurge Aristobule & uidete inimicum uestrum, qui uerbis nititur se saluare, postquam uos innocentes interfecit. Producit testes iniquos qui testimonium ferant contra uos, cum ipse scripserit literas falsas quibus uos condemnet & calumnietur apud patrem suum lingua pessima, nec pater eius cogitar quod mentitur contra fratres suos. Nunc itaq; morte moriatur is qui occidit fratres suos, & qui induxit patrem suum ut elongauerit eos à se ne uideret mortem eorum, occideritq; eos à remotis. Si is euaserit, necesse est ut cuncti filij regis intereant. Nam iste nouit artem, qua homines ueneno interficit, & nouit quomodo fascinet mentes hominum, circunueniatq; filios hominum, id quod patet in Pherora fratre regis. Nā cum iste fidelis esset regi atq; amicissimus, tyrānus iste sic circunuenit eum, ut uersus fuerit in hostem regis. Locutus quoq; est Nicolaus & alia multa uerba, quibus omnē culpam reiecit in illum, imponens ei omnia mala quæ fecerat. Et cum loqui cessaret Nicolaus taceretq;, dixit rex ad Varum: Interroga tu eum, si quicquam amplius loqui uelit. At Antipater nihil respondit prę ter id: Deus mihi testis est quod innocens sum ab omnibus istis. Tunc ait rex: Afferte mihi uasculū in quo est letale uenenum. Attulerunt ergo quod Antipater cōmiserat Pherorę fratri regis. Et ait rex Herodes: adducite coram me hominem qui cōmeruit mortem. Adducto autē quodam ante regem, pręcepit rex ut illi propinarēt. Cumq; propinassent ei et ille bibisset, illico mortuus est. Et accipiēs rex à propinatore dedit Varo, ut illud ferret ad Augustum, ostenderetq; ei maliciam Antipatri. Deinde præcepit rex ut uincirent Antipatrum catenis, traderentq; eum in carcerem. Interim autem quo Antipater fuit in custodia, non destitit à uersutia sua neq; à lingua maligna, sed scripsit epistolā sub nomine [b] Acme ancillæ Cæsaris maledictis plenam & opprobrijs ad regem, perinde quasi Salomith soror regis misisset literas ad Acme sodalē suam, & maledictis insectata fuisset regem. Inuenta enim fuit epistola, & parum abfuit quin rex occidisset Salomith sororem suam. Inuenit etiam aliam

epistolam

epiſtolã quam miſerat Acme ad Antipatrũ, hęc continentē uerba: Sicut mihi loquutus es ita ſcripſi patri tuo ratione Salomith ſororis ſuę epiſtolã plenam maledictis & opprobrijs. Scio enim quod rex interfecturus eſt eam. Tu ergo mitte mihi aurũ quod pollicitus es propter teſtimoniũ quod dedi regi ad interficiendũ ſororē ſuam. Inueniens uero rex epiſtolã iſtam, uidit cōmentum eſſe Antipatri, ut interimeret Salomith, ſicût antea per epiſtolam & uerſutiã eius interfecerat Alexandrum & Ariſtobulum fratres eius.

¶ Antipater in ſua excuſatione tam efficacibus uſus eſt perſuaſionibus, ut totus conſeſſus miſeraretur eum, profuſione lachrymarum & uultus humilitate miſerabilem iudicantes, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Quin & Herodis animus inclinatus flectebatur, licet conaretur ſuam mentem alijs non eſſe manifeſtam. a *Nicolaus ſcriba.*] *Fuit hic Nicolaus Damaſcenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unà ſemperq; uerſatus, & modum quo res geſtæ fuerant aſſecutus, & hic exorſus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat, cauſam amplificare cœpit, & cuncta quæ uel tormentis eruta. uel teſtibus erant relata proferens, congregabat undiq; criminis probamenta, prolixa oratione omnes Antipatri excuſationes confutans, ut ille tanta confuſione fuerit oppreſſus, ut neq; negare neq; contradicere uoluiſſet. Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut ſe tantis criminibus expurgaret. At ille in faciem prouolutus, deo rem omnibusq; commendabat, qui ſibi teſtificarētur, nihil ſe improbum cogitaſſe, atq; ſignum à deo fieri poſtulabat, inſidiatorem ſe patris penitus non fuiſſe. Tunc Varus uidens quod ille nihil amplius quam dei proferret inuocationem, resq; pergeret in infinitum, iuſſit uenenum in medium proferri, ut experiretur quænam eſſet uis eius &c.* b *Acme.*] *Fuit Acme Iudæa quidem genere, in ſeruitio autem erat Iuliæ Cæſaris coniugis, quam Antipater magnis pecuniarum muneribus ſibi iunxerat, ut ſuffragaretur ſibi inſidijs ſuis, quæ res cum innotuiſſet Cæſari fecit illam interfici.*

CAPUT XLI.

Contigit autē in diebus illis regem laborare morbo ſuo, ingraueſcenteq; morbo ſcripſit [a] in teſtamento Antipatrũ filium ſuum ſibi in regno ſucceſſurũ. Et uocans rex Salomith ſororē ſuam, dedit ei argentũ & aurum, præcepitq; quid ageret cum principibus & cũ filijs principũ [b] quos recluſerat in hippodromo, ut ſcilicet illos occideret, & ita multi flerent in morte regis Herodis. Fuit autē rex ſeptuaginta annorũ cum ægrotaret, inualeſcebatq; indies morbus eius, & conabatur uindictã ſumere de Antipatro filio ſuo ante mortē ſuam. Expectauit tamen nuntios quos miſerat ad Auguſtũ Cęſarē, qui illi referrent acta Acme ancillę Auguſti imperatoris. Nam fuerat Acme in cōſilio Antipatri & ob id miſit rex Herodes nuntios ad Auguſtũ, qui illi oſtēderent quo pacto [c] ultio ſumeretē de Acme & poſtea de Antipatro. Factũ eſt proinde quadã die ut ingraueſceret morbus eius, tæderetq; ipſum uitę ſuę ob maximas anguſtias in quibus erat, ut etiã mortē appeteret, diceretq; miniſtris ſuis: afferte pomũ & date in manũ meã. Qđ cũ miniſtri eius feciſſent, ait rex: date mihi & cultrũ ut manu mea excoriē illud, delectat eñ me comedere. Dato aũt cultro in manũ eius, ſurrexit paululũ & roborãs atq; ſuſtentãs ſe brachio ſuo ſiniſtro, leuauit manum dextrã cum cultro quo mundabat pomum, & conabatur illum ſtringere in uentrem ſuum. Sed accurrens Aciabus tenebat dexteram eius, tulitq; cultrum de manu regis & liberauit eum à morte. Leuantes autem omnes qui

regem

regem circunstabant & cuncti serui eius atq; tota familia uocem suam, clamauerūt fletu & eiulatu magno, ut uox in longinquū audiretur & rumor passim spargeretur, regem Herodem mortuum. Ad quam populi uocē gauisus Antipater dixit ad præfectum carceris: Dimitte me ut hinc egrediar. At præfectus nondum satis persuasus, non dimisit eum, sed uenit ad regem Herodem & retulit ei uerba Antipatri. Et clamans rex Herodes cum ira & indignatione dixit: Gaudet adhuc homicida ille & lætatur in die interitus atque mortis meæ. Acceptoq; regis precepto spiculatores [d] interfecerūt eum, & mortuus est Antipater ille impius & sepultus in urbe quę Hyrcaniū uocatur, secundū quod rex preceperat. Deleuerunt preterea eum ex conscripto testamento, in quo post Herodem rex declaratus fuerat, uixitq; rex postquam mortuus est Antipater quinq; diebus & mortuus est atq; collectus ad populum suum. Porrò dies quibus Herodes regnauit super Iehudam, fuerunt anni [e] trigintaseptem mortuusq; est Herodes, magna usus prosperitate. Et utinā sicut deus illum ab extra & per circuitum magna uallauit prosperitate, sic quoq; humanus fuisset erga familiam suam. Fuit nanq; in domo sua perpetuis implicatus discordijs, quantumlibet ab ineunte ætate fortunatissimus fuerit. Quia non debebatur ei regnum à progenitoribus suis, nec satis fuit tot annis occupare regnū, nisi & regnum tradidisset filio suo, cum ipse illud non acceperit à patre suo. Mortuus autem dereliquit domum suam in fletu & plāctu, eo quod occidisset filios suos. Porrò commissionem illam quam dederat ipsi Salomith & Alexę adiurans eos ut interficerent principes populi & filios eorum, quatenus multi flerent in morte eius, nō est executa Salomith, sed sic locuta est audientibus militibus: Pręcepit rex ut aperirem hippodromum & dimitterem principes populi & filios eorum. Pœnituit enim regem mali quod iusserat fieri eis. Dimissi ergo illi, abierunt in domos suas. Cęterum ex hoc regis decreto, poteris facile perpendere crudelem Herodis animum, qui iusserat interfici principes & seruos suos atq; digniores uiros suos, qui erant decor & gloria eius, & paruulos eorum, qui tamen nihil iniquum gesserant. Et cum ipsi essent desiderium patrum suorum & gaudium matrum suarum, dominarum scilicet & principissarum, uolebat iste conuertere exultationem in mœrorem & gaudium in luctū magnum, quatenus multi essent qui flerent in morte eius & in die sepulturæ eius, putaretq; populus, principes & magnates flere atq; lugere, ꝑpter ipsum.

¶ *Cum deo uisum esset, ut expeteret ab Herode supplicia commissorum scelerum, immisit ei morbum irremediabilem, febrim scilicet & incendium lentum, quod interiora conflagrabat, & simul auiditatem inexplebilem cibi. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, & doloribus coli sæuissimis cruciabatur. Sed & uerenda ipsa putredine corrupta scatebant uermibus, spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat diritate fœtoris satis obscœna & anhelitus respiratione creberrima. Cumq; spe salutis consequendæ uteretur medicis, omnia frustra fiebant.* a *In testamento Antipatrum.]* Apud Iosephum ita legimus: *Testamentum interea scribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem sibi successorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galileæ regionis atq; Berœæ, Archelao uero regnum contribuit. Sciendum hic, Antipatrum illum nō fuisse Herodis filium sed nepotem, de quo infra capite 43. & supra capite 32. in genealogia Herodiana. Primo libro de Iudaico bello habetur, Antipam, qui postea Herodes dictus, declaratum regem, prælteritis Archelao & Philippo natu maioribus.* b *Quos recluserat.]* *Cum Herodes*

aduerteret

aduerteret mortem suam ob ingentes dolores non multum differendam, eamque cunctis fore optabilem, se aũt sine luctu periturum, quod regibus, maxime autem sibi, magni mœroris esse firmabat, sororem Salomith & maritum eius Alexam conuocans, dicebat eis: Cum uideritis me expirantẽ an imam, circumuallantes hippodromum omni militia, nec dum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perficite, & ita cunctis intereuntibus duo cõmoda prouentura, quod & regnum illis post suam mortem firmũ perseueret, hostibus amputatis, & super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum. Venerant autem ex omnibus locis per eius præceptum Iudæorũ optimates, proposita etiam morte cõtemptoribus præcepti, in quos omnes magna regis furia fuit concitata, concludens pariter in hippodromo culpabiles inculpabilesque; &c. c *Vltio sumebetur.] Redierunt aũt nuncij à Cæsare antequam Herodes moreretur, portantes literas Cæsaris, in quibus scriptum erat, quod Acme indignatione Cæsaris extincta esset, pro facinoribus quæ cũ Antipatro perpetrare tentauerat: ipsum autem Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex eius sententia fieret, siue illum in exilium detrudi siue morte multari uellet, in eius propo sito constitutum.* d *Interfecerunt eum.] Iosippus dicit Antipatrum eductum in plateam ciuitatis, & ibi amputatum caput eius. Et quod sequitur, Deleuerunt eum ex testamento, lib. 1. de Iudaico bello Iosephus sic habet: deinde rursum corrigit testamentũ, & successorẽ quidem Archelaũ Antipæ fratrẽ scripsit, tetrarchã uero Antipã.* e *Trigintaseptem.] Tot annis regnauit Herodes postquã à Romanis regnũ perceperat, uir in omnes æqualiter crudelis, iræ quidem subditus, à iustitia uero effrenatus: fortuna porro propitia super quolibet affluẽter abusus, & ex plebeio in regnum assurgens, & pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circumseptus.*

CAPVT XLII.

FActũ est aũt post ista ut cõueniret omnis populus, & egrederetur Ptolemæus seruus regis Herodis fidelis, loqueretur que audiẽte populo sermones bonos & rectos, & ostẽderet eis anulũ regis diceret que ad milites. Præcepit rex dari anulũ istũ Archelao, eum que post se institui regẽ, aperiens que simul testamẽti literas, legit in auribus eorũ. Cum aũt rex præcepisset Archelaũ instituendũ regem, plauserũt cũcti milites manibus & iubilauerũt dicẽtes: Viuat rex Archelaus. Abijt uero Archelaus & uniuersus populus ut sepelirẽt regẽ in oppido Herodio, q̃d distabat à Ierusalem stadijs ducẽtis, ferẽtes regis feretrũ, in quo rex mortuus iacebat. Porro lectus ipse factus erat ex auro puro, inclusis ei lapidibus pretiosis: & [a] operimẽtũ ei alligatũ erat formatũ ex auro, habẽs quoque inclusos lapides p̃tiosos. Præterea coronam aureã habebat in capite suo, & super ipsam circulũ regni, & in dextra sua sceptrũ. Sedebat aũt in accubitu, in ipso feretro perinde quasi adhuc esset uiuus, & [b] præcedebat eũ caterua militũ & fortissimi quique Iudæorũ, & post milites caterua Germanorũ & Gallorũ q̃ sunt Francigenæ, omnes gladijs accincti & induti loricis quasi bellũ ingressuri, flẽtes & lugẽtes atque cũ lamẽto incedẽtes: reliquus uero populus sequebatur eũ. Porro principes q̃ iuxta feretrũ incedebãt, habebãt singuli ornamẽta sua, et antique cõspicua auro & gẽmis, accincti armis bellicis. Aderãt quoque quingẽti ex seruis eius, qui per omnem uiam spargebant myrrham & aloën & alios uarios suaues odores. Erat autem facies regis è regione feretri, sepultus que est in ciuitate Herodio ut ipse iusserat, distante itinere ducentorũ stadiorũ, & habuerũt magnã pompã ubique locorũ, sed totum istud non fecerunt nisi timore eius. Nã multi ex populo habuerunt inimicitias in corde suo cõtra Herodem & filios eius, tametsi ore nõ auderent eas exprimere, cogitantes illum habere potesta-

tem ad bonũ & ad malum. Vbi autem sepultus fuit, emiserunt cogitationes cordis sui & odiũ quo eũ iam pridẽ oderãt, locutiq; sunt cõtra eũ aperte, dicẽtes: Fuit Herodes c uir molestissimus & pessimus, qui nos pressit iugo suo & ualde crudeliter tractauit, qui superbe & tyrannice regno præfuit, ut etiam uiros in ipsa canicie interfecerit. Ipse extraxit indumenta populi sui & non permisit homini diuitias propter exactiones quibus nos grauauit. Ditauit externos & depauperauit Iudæos: ipse est qui inuexit picturas in locum sanctum & inquinauit sanctuarium, ut beatus sit qui antea mortuus est & non sensit crudelitatem Herodis, in paucis illis annis qui fluxerunt à tribulatione illa quæ fuit in captiuitate in terra inimicorum nostrorum, quando regnauerunt super nos reges Babyloniæ. Quoniam Herodes iste afflixit nos in terra nostra grauius quã experti sumus in ipsa captiuitate & terra inimicorum nostrorum, in diebus Medorum & Persarum. Darius enim & Artaxerxes emiserunt nos de captiuitate in terram nostram, at iste rex Herodes plurimos transtulit de terra nostra, & fecit eos tributarios sibi & alijs multis populis. Nam fuit Herodes multo crudelior Dario, iactantior Artaxerxe, & auarior Medis. Expectauimus propterea diem mortis eius ut egrederemur in libertatem, ipse enim redegit nos in seruitutem, & substituit in locum suum Archelaum regem, nouum malum præter omnia mala quæ fecit. Et quoniam Archelaus regnaturus est, uæ regi & uæ illis super quos est regnaturus. Ille enim regnaturus est super nos, quem tamen minime elegimus. Et certe melius esset nobis sine rege esse, quàm ut Archelaus imperet nobis sicut fecit Herodes. Nam hic ut ille usurpauit regnum. Non autem in Iehuda tantum Iehudæi dicebant uerba ista, sed etiam Romæ accusabant Archelaum coram Cæsare & coram senatu in templo Apollinis, quod extruxerat Augustus Cæsar.

Mortuo Herode, soror eius Salomith congregata cuncta militia primum fecit legi regis epistolam quam ad milites fecerat, deinde gratias eius pro fidẽ eorum, quam circa eum exhibuerunt, insinuauit, petitiones quoque eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimauit. Ptolemeus quoque cui fuerat testamentum à rege creditum, annulusq; quo signauerat commissus, denunciat contenta in testamento, addens testamentum non habere robur, nisi prius deferretur ad Cæsarem. Dehinc sepultura regi præparatur. a *Operimentum.] Iosephus dicit mortuum circumamictum purpureis uestimentis, & caput eius diademate coronatum.* b *Præcedebat caterua.] Iosephus asserit hunc seruatum ordinem. Primi pergebant armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos natio Germanorum atque Galatarum. Ergo quod additur in textu, qui sunt Francigenæ, superadditum est autori, cum Francigenæ ea tempestate quando Herodes mortuus est, nondum fuerint in Gallia. Hos item sequebatur cũ maximo ornatu cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia postrema sequebatur, digesti in eum modum, qualiter solebant in bellum procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur seruorum eius quingenti, odores uarios & aromata deportantes. Fuit autem iter ducentorum stadiorum, quod Iosippus exponit pro itinere duorum dierum & semis.* c *Vir molestißimus.] Fuit iniquus, durus & ferus in subiectos atq; in domesticos. Nam dum ad immensam largitionem munificẽtiamq; produceretur, si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ, sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat. Quapropter cõpellebatur sæuus in subiectos existere, dum præsentibus cõsumptis pecunijs, alias uellet acquirere. Cumq; cognosceret propter uiolentias suas se subiectorũ odio teneri, corrigere quidẽ uitia nõ facile poterat, conabatur aũt*

tur aut odiū suū occasione pecuniarū ulcisci. Familiariū uero, qui cū uerbo nō placasset, sese humiliando & seruū dicēdo, aut si suspicatus fuisset aliquē de principatu cogitare, nullatenus se poterat moderari, sed persequebatur & cognatos & amicos tanquā hostes. Et dum uellet solū se honorari, talibus delictis succubuit. Vnde & Iudæos exosos habuit, quod nō uellent nec eis licebat, cum tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia Herodes fuit sæuissimus in suos, in extraneos uero munificus d Picturas.] Erant picturæ Iudæis in locis sacris prohibitæ. Prohibet namq; lex imaginū eleuationes & animaliū propositiones cōstituere, his qui uolūt secundū eius præcepta conuersari. Herodes autem construxerat supra portam templi munus quasi deo propositum, aquilam auream immanem, & qualitate & quantitate satis opulentam, quam Iudas & Matthias expositores legis doctissimi, deijcientes & securibus concidentes, tumultum excitauerunt. Vide caput octauum libri 17. Antiquitatum Iudaicarum.

CAPVT. XLIII.

ADuertens aūt ista [a] Antipater filius Salomith sororis regis, ait: [b] Miror ego de te ô Cæsar, q̄d suscipis uerba Archelai loquentis ad te. Iuua me ut ego regnem super Iehudam, cum ille te nō salutato iam regnauerit. Sedit enim super solium Iehuda citra decretū tuū, alioquin quid opus erat ut cōscēderet quadrigam totaliter deauratā, si non cœpit regnare? Quare imposuit capiti suo diadema regni si nō cœpit regnare? Quare consenserunt ei ut sederet in excelso solio, & de solio ipso benediceret populo, stiparentq; eum milites eius, ut fieri solet regibus? Nōne quia iam seipsum fecerat regē, & nō expectauit iudiciū tuū? Nonne Herodes pater eius ex decreto tuo Cæsar & consensu senatus regnauit? Certe sicut cautum fuit in tabulis testamenti, quæ sunt apud nos & apud uos, quam diu Herodes sanus fuit & usus est prudentia sua, instituerat Antipatrum filium suum regem: at cum inualuisset in eo morbus & destitueretur usu rationis, declarauit Archelaum regem, hominem insanum, quippe qui mox ut regnare inciperet, egit more insanorū. Nam [c] irruit in templum domini in solennitate azymorum cum militibus suis & uexauit populum. Præcepit denique gladiatoribus suis, quod illi extraxerunt gladios suos & fecerunt in populo cædem magnam, sternentes in terram & occidentes in ipso templo nouem milia interfectorum, in solennitate sacrificij, quando Archelaus sacrificium fecit in principio regni sui. Miserere igitur nostri ô Cæsar atque Senatus, & amouete à nobis crudelem hunc regem, quoniam non conuenit ut in Iehuda alius regnet quàm qui est de semine Iehuda & ex primoribus atque ex semine regio. At Archelaus iste filius est Herodis, cuius mater fuit Aedomæa, cui non competit regnum. Et quidem Antipater senior, pater Herodis gessit bella Cæsaris primi, & fuit magni nominis apud Cæsarem & Romanos, & tamen nunquam contendit pro regno, sciens sibi minime competere. Herodes autem filius eius regnauit propter populi offendicula: nec satis fuit quod ipse usurpauit regnum, sed & filio suo dedit regnum, cum tamen ipse illud non acceperit à patre suo. Locutus est præterea filius Salomith & alia multa uerba, quibus accusauit Archelaum, subiecitq;: Nunc itaque Cæsar da nobis principes de terra uestra, quales constituisti in Syria, & obediemus eis nec rebellabimus. [d] Respōdens aūt Nicolaus scriba Herodis regis, dixit ad filiū Salomith: Cū tu sis de familia seditiosa, locutus es

gnum, sic accipiendum est, quod Cæsar nihil certum adhuc definierat de regno, nec illum confirmare uoluit, donec uideret quomodo sese gereret in imperio. Constituit igitur eum Toparcham dimidiæ Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat. Alterã uero dimidiã, bifariã distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo scilicet & Antipæ. Antipæ regio trans Iordanem Galilea tributa reddebat, Philippo autem Bathanea cum Trachonitide & Auranitide, & Archelao Idumæa, Iudæa & Samaria. a *Regem Iobab.*] *Hic à nostris uocatur Iuba rex Lybiæ seu Maurorum.* b *Cum liberos haberet*] *Poterat quidem sub lege Mosaica frater fratris defuncti ducere uxorem, si defunctus nullam reliquit prolem. Sin proles superstes mansisset, iam fas non erat defuncti fratris contingere uxorem* c *Vni ex sapientibus.*] *Iosephus latinus capite ultim. decimiseptimi libri dicit sapientem illum uocatum Simonem, fuisseq; Essenum professione.*

De domino Iesu saluatore nostro.

Omittitur hic in Hebraico contextu magnificum illud præconium, quod Iosephus tribuit seruatori nostro Iesu Christo, capite sexto decimi octaui libri Antiquitatum Iudaicarũ. Quod an Iudæi ex Hebraico uolumine eraserint, aut ipse autor data opera id omiserit ne suis illudere uideretur, incertum est. Celebrat autem Iosephus in Græca æditione Christũ nostrum his uerbis: Fuit eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operũ effector, & doctor hominum eorum, qui libenter quæ uera sunt audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis uirorum, cum Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus, secundum quod diuinitus inspirati Prophetæ, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernũ, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus.

CAPVT XLV.

POrro in diebus Tiberij Cæsaris non tantum in Iehuda tales factæ sunt stultitiæ, sed & Romæ quæ caput fuit sui imperij talia sunt perpetrata. Referam autem hic unam ex stulticijs quæ tũc factæ fuerunt. Fuit in diebus Tiberij Cęsaris mulier quędã Romę pulchræ formę & elegantissimi aspectus, tota faceta & uenusta, ut etiam omnes qui eam intuebantur, dimitterent opus suum & contemplarentur eam. Erant etiam multi qui appetebant concubitum eius, quẽ tamen obtinere non ualebant, eo quod illa esset pudica & marito addicta. Vocabatur autem Paulina & uersabatur continuo in templo. Quam cũ uidisset adolescens quidam Mundus nomine, qui erat princeps constitutus super quadrigas Tiberij, accendebatur amore erga pulchritudinem mulieris, rogabatque eam ut secum dormiret pro mercede mille dragmarum aurearum. At mulier renuit ei obsequi, & præterea reuelauit secretum narrauitque marito suo. Videns uero Mũdus quod non obediuisset sibi, abijt ad sacerdotem, qui præfuit templo Romano. Fuerunt autem eo tempore in tẽplo illo duæ imagines, una Isidis & alia Anubis, eratq; Anubis maior Iside opinione populi. Abiens itaq; adolescens ad sacerdotem, dedit ei mille dragmas auri, ut inuitaret illam introduceretque in tẽplum. Et sacerdos quidem pergens locutus est cum muliere dicẽs: sic locutus est Anubis deus magnus: Ingredere templum meum & dormi è regione altaris mei, & cõsurgam in ipsa nocte atq; reuelabo tibi secreta. Nam diligo te & cupio te esse prophetissam me-

fam meam. Quo audito gauisa est mulier supra modum & narrauit marito suo, dixit ei maritus eius. Et quis poterit abnuere id quod ipse deus postulauit? Abijt erga mulier ad templum unà cum puellis suis. Cumq; stratū parassent ante altare & mulier sese quieti dedisset, egressæ sunt de templo: nam sic præceperat sacerdos. Cumq; obdormisset, exurgens adolescens ex posteriori parte altaris in similitudine Anubis, ingrediēsq; ad eam ruit subter operimenta eius in complexum eius libidine insatiabili. Euigilāsq; mulier interrogauit eū dicens: quis es tu? Respondit. Ego Anubis ueni ut te amem. Ait mulier, si tu es deus, quare teneris concupiscentia mulieris? Poterit ne deus misceri cū muliere? Respōdit iuuenis. Poterit. Rea enim mulier pulchra ut tu es, suscepit super se deum & genuit ei Ioue, qui est deus sicut ego. Peperit & mulier quædam alia à deo. Sic multę aliæ sunt mulieres, quę plurimos genuerunt deos. Hæc cum mulier illa credidisset, ait: Beata sum ego in filiabus ut etiam deus meus adamauerit me. Non ergo repudiauit mulier petitionē adolescentis, sed ille dormiuit cum ea usq; mane. Tunc abijt mulier in domū suam cum magno gaudio, & narrauit marito suo omnia quæ sibi euenerant in templo. De qua re exhilaratus uir ipse, dixit: Bene nobis quod Deus nos uisitauit. Sed & cunctę mulieres beatificabant eam dicentes: Felix es tu Paulina, quod deo coniuncta es. Contigit autem postea, ut Mundus ueniens loqueretur ad Paulinā in hunc modum: Felis es tu quæ sociata es magno deo Anubi. Disce inde, ut sicut non denegasti deo postulationem eius, sic nō abnuas homini petitionem eius, & sicut arcana tua non abscondisti à deo, sic deinceps non cœles ab homine. Et quidem deus magnus dedit mihi quod tu negasti, & desiderium meum quod tu mihi non impleuisti, ille mihi concessit. Est autem nomen illius Anubis. Ipse introduxit te in templum & tradidit te mihi, ut facerem tecum uoluntatem meam, agerem iuxta concupiscētiam meam. Et quod tu non fecisti desiderium meum atq; uoluntatem meam, neq; accepisti uiginti auri dragmas, quas tibi obtuli, ecce deus fecit gratis & absq; pecunia concessit ea pro quibus eum rogaui. Quando nomē meum erat Mundus, tu noluisti facere uoluntatem meam, sed cum uertissem nomen meum in Anubim, fecisti omne desiderium meum. Disce erga Paulina nunc & deinceps, meam facere uoluntatem. Quę cum audisset mulier, uehementer cōtristata est, quod sic delusa esset, abiensqúe retulit marito suo. Maritus autem eius nullum respondit uxori suę rixosum uerbum, quia ipse iusserat illam abire in templum. Cęsar uero audiens omnia uerba ista, interfecit sacerdotes & diruit templū, imaginesqúe demersit in Tyberim fluuium. Adolescentem autem non interfecit Cęsar, sed dixit: amor eius inflammauit eum, & concupiscentia eius inualuit in eo, expulitq; eum in longinquum. Propter ista itaq; iam cōmemorata, scripsimus suprà, contigisse absurda quædam Romæ in diebus Tiberij Cęsaris.

Mulier illa cuius mentio fit in hoc capite, erat maiorum dignitate praeclara, studio castitatis intenta & honestatis opinione perspicua: Erat etiam opum magnitudine locuples, & multus pulchritudine decora, ætate aūt quando maxime mulieres pudicitia decorātur. Hæc nupta erat Saturnino, etiā ipsi genere, opibus, cæteroq; cultu cōsimili. a *Princeps.*] *Erat ex numero*

sed habemus oportunum remedium & auxilium. Venite & cofugiamus ad uetus & primum auxilium, ad auxilium patrum nostrorum, ad dominum deum nostrum, sanctificantes ieiunium & conuocantes cœtum in terra inimicorum nostrorum. Sanctificantes ergo Iudæi ieiunium in terra Romana, & conuocantes ecclesiam tribus diebus, clamauerunt ad dominum deum Israël, exaudiuitq́ eos dominus deus patrũ suorum in ieiunio & oratione. & factũ est die tertia ut excitaret dominus contra Gaium spiritũ militum suorum, qui exertis gladijs irruerunt in eum & in frusta conciderunt eum, ut sepeliri non potuerit, sed canes deuorauerunt carnem eius, quæ insepulta iacuit. Et in hunc modum sumpsit dominus deus Israël ultionem de Gaio Cæsare, regnauitq́ post eum Claudius Cæsar. Hic Claudius dimisit sapientẽ Philonem & Iudæos cum magna gloria à se in pace. Qui lætantes abierunt in Ierusalem, & subuerterunt cuncta altaria, quæ erant constructa sub nomine Gaij per uniuersam terram Israël. Fuit autẽ Agrippa rex in maximo honore apud Claudium Cæsarem. [b] Et moriens Agrippa rex Iehuda, regnauit pro eo filius eius Agrippa, præfuitq́ regno uiginti annis. Mortuus est autem & Claudius, successitq́ ei in imperio Nero Cæsar. Tempore Agrippæ desolatum est templum secundum & excitata sunt prælia magna per uniuersam terram Iehuda atque per omnem regionem Syriæ.

Omnia quæ in initio huius capitis scribũtur de Herode & Philippo fratre eius, abductaq́ uxore, ab euangelistis quoque commemorantur. Iosephus Latinus uidetur aliter sentire quam autor iste & euangelistæ, scribens capite nono libri 18. Herodem alteri Herodi abduxisse uxorem Herodiadem. Sed neque meminit Iohannem baptistam ab Herode interfectum, quod corripuerat eum & notauerat de incestu. Scribit autem sic de Iohanne: Quibusdam Iudæorum uidebatur ideo periisse Herodis exercitum, quod in eum satis iuste indignatio diuina commota sit, pro uindicta Iohannis, qui uocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum, qui præcipiebat Iudæis uirtuti operam dare, iustitiam colere, in deum seruare pietatem & per baptismum in unum coire. Tum demum enim baptismum acceptabile fore, si non solum ad abluenda peccata sumatur, uerumetiam ad castimoniã corporis atq; ad animæ iustitiam, purificationemq́; seruetur: omniumq́; pariter uirtutum uelut signaculum & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atq; ad audiendum eum perplurima multitudo concurreret, ueritus Herodes ne forte doctrinæ eius persuasione populi à suo regno discederent, melius credidit priusquam noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm postmodum turbatis rebus seram pœnitudinem gerere. Ex sola hac suspitione Herodis, uinctus in castellũ Macherũta abducitur Iohannes, ibiq́; obtruncatur. a *Herodem in Hispaniam.] Iosephus capite 14. libri Antiquitatum 18. dicit Herodem istum à Caio imperatore reiectum in perpetuũ exilium, constituto ei habitaculo in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Tetrarchia autem eius fuit addita regno Agrippæ. Porro libro secundo de Iudaico bello, dicit Herodem fugisse in Hispaniam & illic decessisse è uiuis unà cum Herodiade uxore. Quæ subnectuntur de Philone, Iosephus quoq; ea recitat, licet breuioribus uerbis, iam memorato 18. libro capite decimoquinto.* b *Et moriens Agrippa.] De de hoc Agrippa aut potius filio eius scribitur Act 26. quod diuus Paulus ferè persuaserit eum ut fieret Christianus. Nam cum illi prædicaret, prophetarum oracula in Christo adimpleta, respondit: In modico persuades mihi ut fiam Christianus. De eius uero morte scribit Iosephus cap. septimo lib. 19. quod cum quarto regni sui anno uenisset Cæsaream, ibiq́; spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebraret, & omnis prouinciæ multitudo nobilium & procerum conuenisset, ille stola uestitus undiq; argento contexta, ualde perspicuum & oculis inspicientibus formidandum exhibuit. Et mox*

adulatores

adulatores uoces fauorabiles emittebant quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, deum scilicet eum appellantes. Et has uoces nequaquam cōpescuit, nec impia eorum uerba cōpreßit. Post paululum uero respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam fune sedentem bubonem, quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo paßionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos, Ego, inquit, uester deus iam uitam mutare compellor. Repente namq; increpitus sum, cum mēdaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à deo. Viximus etenim non praue, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaq; cum dixisset, crescente dolore comprimebatur. Et cum quinq; continuis diebus uentris dolore confectus esset, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum. Derelinquens uero de suo genere filium, Agrippam nomine, agētem septimū & decimum ætatis annum, qui tunc Romæ alebatur à Cæsare, Claudius Cæsar misit præfectum in Iudæam nomine Cuspium Fadum, qui loco filij immaturi gubernaret regnum. Cui succeßit præses Felix, sub quo multæ seditiones in Iudæa excitatæ fuerunt. Hoc accusato apud imperatorem, succeßit ei Portius Festus. Atq; interim Agrippa iunior præfuit tetrarchiæ Philippi, Bathaneæ, & Trachonitidi, sub quo & Ierosolyma destructa fuit.

Quinti libri Iosephi de Iudaicis historijs, interprete Sebastiano Munstero, Finis.

BASILEAE APVD HENRICVM
PETRVM, MENSE MARTIO,
ANNO M. D. XLI.



וַיִּרְגְּמוּ עָלָיו בְּחַרְבוֹתֵיהֶם שְׁלוּפוֹת וַיִּכְרְתוּהוּ וַיְקַצְּצוּהוּ חֲתִיכוֹת עַד בְּלִי לִקְבּוֹר וְאָכְלוּ הַכְּלָבִים אֶת בְּשָׂרוֹ כִּי לֹא נִקְבַּר וַיָּקָם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נִקְמָתוֹ מֵאֵת גָּיוֹס קֵיסַר וַיִּמְלוֹךְ אַחֲרָיו קְלַאוּדְיָאוּס קֵיסַר וַיִּשְׁלַח קְלַאוּדְיָאוּס אֶת פִּילוֹ הֶחָכָם וְאֶת הַיְּהוּדִים בְּכָבוֹד גָּדוֹל מִלְּפָנָיו בְּשָׁלוֹם וַיִּשְׂמְחוּ וַיֵּלְכוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיַּהַרְסוּ אֶת כָּל הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בָּנוּ עַל שֵׁם גָּיוֹס בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיְהִי אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ נִכְבָּד בְּעֵינֵי ס קְלַאוּדְיָאוּס קֵיסַר מְאֹד. וַיָּמָת אַגְרִיפַּס מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלוֹךְ תַּחְתָּיו אַגְרִיפַּס בְּנוֹ וַיִּמְלוֹךְ ב׳ שָׁנָה וְגַם קְלַאוּדְיָאוּס מֵת וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו נֵירוֹ קֵיסַר. וּבִימֵי אַגְרִיפַּס נֶחֱרַב בַּיִת שֵׁנִי וְהִתְעוֹרְרוּ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל אֶרֶץ יְהוּדָה וּבְכָל אֶרֶץ אֲרָם ׃

נשלם ספר המישי יוסף בן גוריון ׃

תיבריוס אבל הבחור לא הרג כי אמר המלכה קיסר כי אהבתו בערה בו ויצרו גבר עליו ויריחהו למרחוק. על כן כתבנו את הנבלה אשר נעשת ברומה בימי תיבריאוס קיסר ׃

ובימים ההם מת ארכילאוס בן ארודוס וימלוך אנטיפס אחיו תחתיו מר ויסב את שמו ארודוס וגם הוא הרשיע לעשות מכל אשר היו ל לפניו ולא עזב תועבת אשר לא עשה וימלוך יא׳ שנה והוא לקח אשת פיליפוס אחיו בעודנו חי וגם היו לה בנים מאחיו ויקחה לו לאשה ויהרוג רבים מחכמי ישראל וגם הוא הרג את יוחנן על אשר אמר לו אסור לך לקחת את אשת פיליפוס ויהרגהו. הוא יוחנן אשר עשה טבילה. ויגלה תיבריאוס קיסר מלך רומה את ארודוס ל לארץ ספרד וימת שם וימלוך אגריפס בן ארסתובלוס בן ארודוס ה הגדול וימלוך כג׳ שנה ובימיו מת תיבריאוס קיסר וימלוך תחתיו ג גיוס אשר הרשיע לעשות מכל אשר היו לפניו. הוא גיוס אשר קרא עצמו אלהים ויצו לבנות לו מזבחות בכל הארץ ולהזכיר שמו אלהים ולהשביע בשמו כל אדם כבשם אלהים ויאותו לכל הגוים לבנות לו מזבחות וישבעו בשמו ויזכירו אותו כאלהים רק היהודים לא אבו שמוע לו. ויתעוררו למלחמות ויאמרו צמותה יחד ולא נשמע ולא נעבוד לו. בימים ההם שלחו אנשי מצרים שליח אל גיוס מלך רומה ושמו אפיון וגם היהודים שלחו כמו כן שליח אל גיוס מלך מלכים ושמו פילו איש חכם אשר עשה ספרים הרבה זה פילו. ויען אפיון לפני גיוס מלך רומה ויאמר כל הגוים יזכירו שמך אלהים ויבנו לך מזבחות על ש שמך וישבעו בשמך כבשם אלהים רק אלה היהודים לבדם לא יבנו לך מזבחות ולא יזכירו שמך אלהים ולא ישבעו בשמך. ויען פילו ויאמר אמנם כי לא נבנה מזבח רק ליי׳ אלהי ישראל ולא נזכיר שם אלהים אחרים בלתי שם יי׳ אלהינו ולא נשבע בשם אחר זולתי ב בשמו הגדול והנורא ולא נזבח לאלהים בלתי ליי׳ לבדו טרם נמסור נפשותינו למות כי אין אנחנו נאותים ולא נשמע לדבריכם. ויקצוף גיוס מלך רומה על פילו וישליכהו מלפניו בבזיון ויאמר להכותו בחוץ הוא וכל היהודים הנמצאים עמו ברומה ויאמרו היהודים ל לאמר לא תסובו לבבכם היום כי עת צרה היא לישראל כי קצף גיוס מלך רומה מאד אבל יש רפואה לדבר ועזרה באו ונשוב לעזרת ישנה ראשונה עזרת אבותינו אל יי׳ אלהינו ונקדש צום ונקראה ע עצרה בארץ אויבינו ויקדשו היהודים צום בארץ רומה ויקראו עצרה ג׳ ימים ויקראו אל יי׳ אלהי ישראל ויענם יי׳ אלהי אבותם ב בצום ובתפלה ויהי ביום השלישי ויגער יי׳ על גיוס את רוח גרוריו

וידלגו

זהב ותמאן האשה שמוע לה ותגלה את הסוד ותספר לבעלה וירא
מונדרוס כי לא האזינה אליו וילך אל הכהן אשר היה על ההיכל אשר ח
היה ברומה. בימים ההם בהיכל ההוא היו שני צלמים שם האחד
איסיריס ושם השני אנוב וגדול מאיסיריס היה בעיני העם. וילך
הבחור אל הכהן ויתן לו אלף דרכמוני זהב לחסיתה ולהביאה אל ההיכל
וילך הכהן וידבר אל האשה לאמור כה דבר אנוב אלוה הגדול באי ל
להיכלי ושכבי לנוכח מזבחי ואקום בלילה ואדבר לה סתר כי אהבתיך
אשר תהיי נביאתי ותשמח מאד האשה ותספר לבעלה ויאמר לה אישה
ומי יוכל לחשוך את אשר שאל אלהים ותלך האשה אל ההיכל ויפרשו
לה נערותיה לנוכח המזבח ותשכב האשה ותצאנה נערותיה מן ההיכל
כי כן צוה הכהן. ויהי בשכבה ויקום הבחור מאחרי המזבח ברמות
אנוב ויבא תחת בגדיה ויפול בנשיקה עד בלי שובע ותיקץ האשה
ותשאלהו ותאמר מי אתה ויאמר אנכי אנוב באתי על אהבתך ותאמר
האשה אם אתה אלוה למה תתאוה את האשה ויוכל אלוה להתערב
עם אשה. ויאמר הבחור יוכל כי ויאת אשה יפה כמותך כן קבלת
עליה אלוה ותלד לו את יוכים אלוה כמוני וגם ילדת אשת
אחרת מאלוה וגם נשים רבות אשר תלדנה אלהים רבים ותאמן
האשה ותאמר מאשרת אני בבנות אם יאהבני אלהי על כן לא השכבת
האשה את אשר שאל הבחור וישכב עמה עד הבקר ותלך לביתה ש
שמחה מאד ותספר לבעלה את כל אשר קרא לה בהיכל וישמח האיש
מאד ויאמר אשרינו אשר פקד אותנו אלהים וגם כל הנשים מאשרות
אותה ואומרות אשריך פאולינה אשר התחברת עם האלהים. ויהי
אחרי כן וילך מונדרוס וידבר אל פאולינה לאמר אשריך אשר התחברת
לאנוב אלוה הגדול למדי נא מעתה כאשר לא מנעת אל האלהים את
שאלתו כן לא תמנעי את שאלת אדם וכאשר לא חשכת את מ
מסתריך מהאלהים כן מעתה לא תחשכי גם לאדם כי אלהים
גדולים הוא נתן לי את אשר חשכת ואשר מנעת לי הוא נתן לי כל
תאותי ושמו אנוב וגם אותה הביא בהיכל ויתנך לי לעשות רצוני עליך
ותאותי מה שלא עשית חפצי ברצוני ולא לקחת כ' דרכמוני זהב אשר
הבאתי לך הנה אלהים עשה לי חנם בלא כסף את אשר שאלתי
להם ואני בהיות שמי מונדרוס לא אביה לעשות רצוני וכאשר ת
חסבותי שמי אנוב עשית כל חפצי למדי פאולינה מעתה והלאה ל
לעשות רצוני. ותשמע האשה ותתעצב מאד כי נתעוללה ותלך
ותספר לבעלה ולא היה לו מענה לשון להריב עם אשתו כי הוא
צוה עליה ללכת אל ההיכל. וישמע הקיסר כל הדברים האלה
ויהרוג הכהנים וגם את ההיכל הרס ואת הצלמים הטביע בנהר
תיבורים

הוגד לקיסר כי כבר התעוררו למרוד אנשי יהודה ויבא ארכילאוס ביהודה ויעש נבלות הרבה. וימלוך ס' שנים וישמע כי מלך יובב מת הוא מלך לוב אשר לקח לו לאשה גלפירה אשת אלכסנדר הנהרג בן הורדוס אחי ארכילאוס אחרי מות יובב מלך לוב לקח לו לאשה ויהי לה בנים מאלכסנדר אחי ארכילאוס. ויהי כאשר לקח ארכילאוס את גלפירה יבמתו ויביאה ירושלם אל ביתו ותחלום ה האשה והנה אלכסנדר בעלה הראשון עומד לנגדה ותחמוד גלפירה ל לחבקהו ויחרפה אלכסנדר ויאמר חדלי לך מעלי ואל תגעי בי. הלא הכלמי להבקשי כי נבעלת אחרי ליובב מלך לוב ולא רב לך כי נבעלת לארכילאוס אחי ובאת בבית לחרפתי וישבע ויאמר כי לא אשא את החרפה הזאת עד אשר אעשה נקמה בך ובארכילאוס אחי אשר עשה עמך נבלה ותקץ האשה ותספר את החלום לנערותיה ותהי גלפירה יומים אחרי חלומותה ותמת ותאסף אל עמה מקץ שני י ימים אשר ראתה גלפירה את החלום. וגם ארכילאוס ראה בחלום והנה ט' שבלים מלאות וטובות עומדות בקנה אחד וישא ע עיניו וירא והנה שור אחד גדול עומד כנגד השבלים ויוצא השור את לשונו ויהלוך את השבלים ויבלעם ויקץ מחלומו ויספר את החלום אל אחד מן החכמים ויאמר לו חכם ט' שבלים ט' שנים אשר מלכת והשור אשר ראית להרג הוא קיסר מלך אשר יקח מלכותך בשנה הזאת

ויהי מקץ ח' ימים עלה עליו חיל קיסר מלך רומה ויאסרהו בנחושתים ויוליכהו אל רומה וימת שם וימלוך אנטיפס אחיו אחריו ויסב את שמו הורודוס. ובימים ההם מת קיסר וימלוך תיבריאוס קיסר אחריו איש רע ורשע אשר שלח פילטוס שר צבאו בירושלם ותהלם המורת תיבריאוס קיסר בידו ויבקש להביא הצלם העירה וימנעוהו העם מלבא העיר כי אמרו העם פן יבא צלם ארם בעיר ה הקדש ויקצוף פילטוס שר צבאו ורבים מן העם בחרב המית וגם רבים מגדודיו הוצעו פגרים רבים ארצה מתים :

כי בימי תיבריאוס קיסר לא לבד ביהודה נעשו נבלות כי אם ברומה מר בעיר מלכותו נעשו נבלות הרבה. ועתה אספר אחת מן הנבלות אשר נעשו בימי תיבריאוס קיסר בימיו היתה אשה ברומה יפת תואר ויפת מראה מאד והיתה האשה ההיא מלאת חן ויופי כי כל רואיה עיבו מלאכתם ומביטים אליה ורבים התאוו לשכב עמה ולא יכלו כי היתה צנועה ובעולה בעל ושמה פאולינה והיתה האשה מ מהמודה לבית תפלתה. וירא אותה בחור אחד ושמו מונדוס והוא שר הרכב אשר לתיבריאוס קיסר ותבער בו אהבתו כאש על יפת תואר האשה וישאלה לשכב עמה על שכר עשרים אלף דרכמוני

ממשפטיך כי מה לו לרכוב מרכבה כלה זהב הלא כי מלך ולמה
נתן כתר מלכות בראשו הלא כי מלך ולמה מלאו לבו לשבת במרום
הכסא ומעל הכסא לברך את העם וסביביו גדודיו כחוק המלכים
הלא כי כבר המלך מעצמו ולא הפר ממשפטיך הלא ארודוס אביו
ממשפטיך קיסר וממשפט הישיש מלך כבהיוב על לוחות הברית
אשר בינינו וביניכם עד אשר לא חלה בהיות בו חכמתו המליך את
אנטיפטר בנו וכאשר הכביר החולי וסרה דעתו ממנו המליך את
ארכילאוס אדם משוגע אשר עשה ביום אשר מלך כחוק המשוגעים
ויבא בהיכל יי בחג המצות עם גדודיו וילחץ את העם ויצו לגדודיו
וישלפו את חרבותם ויציעו בעם מצע ט׳ אלפים פגרים מהם ארצה
בתוך ההיכל בחג זה תובח אשר זבח ארכילאוס בתחלת מלכותו.
והמונו קיסר והישיש והסירו מעלינו את המלך האכזר הזה כי לא
נאת למלוך בתורה כי אם מזרע יהודה ומן הפרתמים מזרע המלוכה
אבל ארכילאוס זרע בן ארודוס אשר היתה אמו ארומית מאין לו ל
למלך כי אנטיפטר הגדול אבי ארודוס הנלחם מלחמות קיסר הראשון
ונכבד בעיני קיסר ובעיני רומיים לעולם לא שאל מלכות כי ידע כי
לא נאה לו וארודוס בנו מלך ממוקשי עם ולא די לו אשר מלך
ויתן גם את המלכות לבנו אשר הוא לא קבל מיד אביו הדבר עוד בן
שלומית דברי׳ רבים להלשין את ארכילאוס ועתה קיסר תן לנו ראשים
מארצכם כאשר נתתם בארם ונשמע להם ולא נמרוד. ויען ניקולאוס
סופר ארודוס המלך ויאמר לבן שלומית משפחת רומיה הזאת מ
מאולת הברת ולא ממוסר כל הדברים האלה אשר תעורר קנאת על
ארכילאוס כי זהו חקכם להשחית את השלום ולעורר מלחמות ואם
יש בלבבכם להרים יד במלכות רומיים מה לכם להלשין ארכילאוס
ומה תתמה בלוחות כתוב האחרון אשר מלך לפני הראשון וזאת פעמי׳
רבות יעשה כי הממשלה לקיסר היא אם לבקש להמליך האחרון על
הראשון כי נאה לקיסר להמליך את אשר יבחר ולא אשר תבחרו אתם
ואתם תקבלו את קיסר כי בחר ארודוס אביו וגם את ארכילאוס אשר
הוא ומתי הטיב לעשות לארודוס ביום אשר הכעיס קיסר או ביום
אשר התרצה כי ביום אשר המליך אנטיפטר קיסר קצת וביום אשר
המליך את ארכילאוס קיסר התרצה כי הדבר יתקיים שים על לבך
קיסר ויאמנו דברי אביך אשר המליכך אתו לא יאמנו אשר צוה ל
לחיורו אחרת מלך אחריו כי אביך ידע העתיד וכן אחרת הרע את
העתיד והממשלה בידך להמליך הטוב בעיניך:

מג וישמע קיסר את דבריהם ויועד עם הישיש ויתן השררה לארכילאוס
ולא נתן לו המלכות ויאמר לשאת לו מלכות אם יתירה נאמן כי אנ
הזוגר

וַיִּשְׂאוּ אֶת מִטַּת הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר שָׁכַב עָלֶיהָ הַמֶּלֶךְ מִטָּה וַתְּהִי הַמִּטָּה זָהָב
טָהוֹר וְאַבְנֵי יְקָרָה עָלֶיהָ וּכְסוּת הַמִּטָּה הַנִּקְשָׁר עָלָיו זָהָב אֲשֶׁר בָּהּ אֶבֶן
יְקָרָה וַעֲטָרָה זָהָב בְּרֹאשׁוֹ וְעָלֶיהָ כֶּתֶר מַלְכוּת וּמַקְלוֹ בִּימִינוֹ וְהוּא
יוֹשֵׁב בְּמִסִבּוֹ עַל הַמִּטָּה כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹתוֹ בַּחַיִּים וְכַת הַגְּדוּדִים לְפָנָיו ו
וְגִבּוֹרֵי יְהוּדָה וְאַחֲרֵי גְדוּדָיו כַּת גַּרְמַנְיָאה וְגַלּוּס הֵם פְּרַנְקוּס כֻּלָּם ח
חֲגוּרֵי חֶרֶב וּלְבוּשֵׁי שִׁרְיוֹנוֹת כְּבָאִים הַמִּלְחָמָה וְהַבּוֹכִים וְהַמִּתְאַבְּלִים
הוֹלְכִים מִנֶּגֶד הַלּוֹךְ וּבָכֹה וְיֶתֶר הָעָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו וְהַשָּׂרִים הוֹלְכִים
לְמִשְׁמֶרֶת אִישׁ עֶדְיוֹ עָלָיו זָהָב וּפָז וְאַבְנֵי יְקָרָה וַהֲגוּרִים כְּלֵי מִלְחָמָה ו
וַחֲמִשִּׁים מֵעֲבָדָיו מְפֻזָּרִים בְּכָל הַדֶּרֶךְ מוֹר וַאֲהָלוֹת וְכָל רֵיחַ עֶרֶב וּפְנֵי
הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי הַמִּטָּה וַיִּקָּבֵר בְּעִיר אֵירוֹדְיָאוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה הַדֶּרֶךְ רְחוֹקָה
סָל רִיס וַיַּעֲשׂוּ כָּבוֹד גָּדוֹל בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲבָל לֹא כָל זֶה כִּי אִם מִיִּרְאָתוֹ
כִּי רַבִּים מִן הָעָם אֵיבָה הָיְתָה בִלְבָבָם עַל אוֹרְדוּס וְעַל בָּנָיו וְאַף כִּי יָרֵא
אָדָם לְדַבֵּר בְּפִיו בְּלִבּוֹ לַחֲשׁוֹב מֶמְשֶׁלֶת יֵשׁ לוֹ אִם טוֹב וְאִם רָע.
וַיִּקָּבֵר אוֹרְדוּס וַיּוֹצִיאוּ הָעָם אֶת מַחְשְׁבוֹת לְבָבָם הוּצָה וְאֶת הַשִּׂנְאָה
אֲשֶׁר שְׂנֵאוּהוּ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיְדַבְּרוּ עָלָיו בְּגָלוּי לֵאמֹר אִישׁ טוֹרֵחַ
וְאִישׁ רַע הָיָה אוֹרְדוּס אֲשֶׁר טָרְחוֹ וְעוֹלוֹ הִכְבִּיר עָלֵינוּ מְאֹד וְאַכְזָרִיּוּת
אֲשֶׁר גָּזַר לְעַמּוֹ גֵּאֶה וְאַכְזָר לֹא מָלַךְ עַד אֲשֶׁר הָרַג אִישׁ בְּשִׁיבָתוֹ וַאֲשֶׁר
הִפְשִׁיט אֶת בְּשׂוֹרַת עַמּוֹ וְלֹא הֵנִיחַ לְאָדָם עוֹשֶׁר בְּמַס אֲשֶׁר הִכְבִּיר ע
עָלֵינוּ הֶעֱשִׁיר נָכְרִיִּם וַיְדַל יְהוּדִים אֲשֶׁר הֵבִיא צִיּוּרִים עַל הַקֹּדֶשׁ ו
וְטִנֵּף אֶת הַקֹּדֶשׁ וְהַמִּקְדָּשׁ וַאֲשֵׁרִי אֲשֶׁר מִיַּד מִלְּפָנִים וְלֹא לוֹקֵחַ בּ
בְּאַכְזָרִיּוּת אוֹרְדוּס כִּמְעַט שָׁנִים מִן הַצָּרָה אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה בְּאֶרֶץ א
אוֹיְבֵינוּ אֲשֶׁר מָלְכוּ עָלֵינוּ מַלְכֵי בָבֶל כִּי זֶה אוֹרְדוּס הִטְרִיחַ עָלֵינוּ
בְּאַרְצֵנוּ מִן הַטְּרָחוֹת אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּגוֹלָה בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵינוּ בִּימֵי מַלְכֵי מ
מָדַי וּפָרַס דָּרְיָוֶשׁ וְאַרְתַּחְשַׁסְתְּא מִגּוֹלָה שִׁלְּחוּ אוֹתָנוּ לְאַרְצֵנוּ אֲבָל זֶה
הַמֶּלֶךְ אוֹרְדוּס רַבִּים הֶגְלָה מֵאַרְצֵנוּ וַיִּתְּנֵם לְמַס עוֹבֵר לוֹ וּלְעַמִּים ר
רַבִּים כִּי אוֹרְדוּס אַכְזָר מִדָּרְיָוֶשׁ וְזֵדוֹן מֵאַרְתַּחְשַׁסְתְּא וּבוֹצֵעַ מִמָּדַי
וְחִכִּינוּ אֶת יוֹם מוֹתוֹ לָצֵאת לְחֵירוּת וְהוּא הִטְרִיחָנוּ לַעֲבוֹדָה כִּי הִמְלִיךְ
בִּמְקוֹמוֹ אַרְכִילָאוּס כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו וְעוֹד הוֹסִיף חֲדָשׁוֹת
וַאֲשֶׁר יִמְלוֹךְ אַרְכִילָאוּס הוֹי עַל הַמֶּלֶךְ וְעַל אֲשֶׁר יִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם כִּי מ
מַלָּה עָלֵינוּ אֲשֶׁר לֹא בָחַרְנוּ בוֹ כִּי טוֹב לָנוּ לִחְיוֹת בְּלֹא מֶלֶךְ מִמְּלוֹךְ
עָלֵינוּ אַרְכִילָאוּס כְּאוֹרְדוּס בֶּן הוּא וְזֶה קִבֵּל מַלְכוּת וְלֹא בִיהוּדָה לְבַדָּהּ
אוֹמְרִים הַיְּהוּדִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי גַם בְּרוֹמָה הִלְשִׁינוּ אֶת אַרְכִילָאוּס
לִפְנֵי קֵיסָר וְלִפְנֵי הַיְשִׁישׁ בְּהֵיכַל אַפּוֹלִינִיס אֲשֶׁר בָּנָה אַגִּיסְתּוּס קֵיסָר.

מב וַיָּבֹן אַנְטִיפַּטֵר בֶּן שְׁלוֹמִית אֲחוֹת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תָּמֵהַּ אֲנִי מִמְּךָ
קֵיסָר אֲשֶׁר תְּקַבֵּל דִּבְרֵי אַרְכִילָאוּס בְּאָמְרוֹ לְךָ עֲזָרֵנִי וְאֶמְלוֹךְ עַל
יְהוּדָה כִּי כְּבָר מָלַךְ וּפִיךָ לֹא שָׁאַל כִּי יָשַׁב עַל כִּסֵּא יְהוּדָה וְלֹא מ

אשר טהר את התפוח ויבקש לתתקיעה בבטנו וירץ אביאבוס ויחוש
בימינו ויקח אותו מיד המלך ויצילהו ויוצא את קולם ויבכו
כל העומדים לפני המלך וגם כל עבדיו וכל אנשי ביתו צעקו צ
צעקה גדולה בבכי והקול נשמע עד למרחוק ותצא השמועה לאמר
כי מת המלך ארודוס וישמח אנטיפטר לקול צעקה העם ויאמר אל
הפקיד אשר על בית האסורים. שלחני ואלך והפקיד לא רב לו
שלא שלחו כי בא לפני המלך ארודוס ויספר לו הפקיד את דברי
אנטיפטר ויצעק המלך ארודוס בחרון אפו ויאמר המלך העיר
ישמח חרוצה ויגל ביום מפלתי ובמותי ויצו לחורגים ויהרגוהו
במצודת המלך וימות אנטיפטר הרשע ויקבר בעיר אשר שמה א
אירקנוס כאשר צוה המלך ארודוס וימחוהו ממכתב הבריה להיות
מלך אחריו. ויהי המלך אחרי אשר מת אנטיפטר ה' ימים
וימת ויאסף אל עמיו. והימים אשר מלך ארודוס על כל יהודה לז'
שנה וימת ארודוס איש מצליח ומי יתן כאשר הצליח לו אלהים
מחוץ ומסביב יהיה ענג לאנשי ביתו אבל בביתו איש מדון היה ויהי
איש מצליח מנעוריו כי לא נארה לו המלכות מאבותיו ולא רב לו כי
מלך שנים רבות ויתן את המלכות לבנו אשר הוא לא לקח מאביו
וימת ויעזוב ביתו בבכי ובנהי כי הרג את בניו אבל הגזירה אשר גזר
על שלומיה ועל אלכסה וישביעם להרוג את שרי העם ואת בניהם
למען יבכו רבים במותו לא עשתה שלומיה בן ותדבר שלומית באזני
הגרודים לאמור צוה המלכה לפתוח את אסורימי ולשלוח את שרי
העם ואת בניהם כי נחם המלך על הרעה אשר דבר לעשות להם ו
וישלחום וילכו לבתיהם. ומזאת הגזרה שגזר הבל להבין
אכזריות זרה המלך ארודוס שצוה להרוג שריו ועבדיו אנשי מעלה
שהיו ליקר תפארת גדלהו ובניהם הקטנים אשר לא פשעו מהמרי
אבותיהם ושמחת אמותם הגבירות והשורות למען יהפך השׂשון ל
ליגון והשמחה לאבל גדול יען יבכו רבים במותו וביום קבורתו
למען ירמו העם לבעבורו הם בוכים ומתאבלים אלה השרים
גדולים׃

מא ויהי אחרי כן ויאספו כל העם ויצא הלמי עבד המלך ארודוס
הנאמן וידבר באזני העם דברים טובים ונכוחים ויוצא להם את
טבעתו ויאמר אל הגדודים המלך צוה לתת את הטבעת אל א
ארבילאוס להמליכהו אחריו ויפתח את מכתב הברית ויקרא באזניהם
כאשר צוה להמליך את ארבילאוס ויתחזקו בה כל הגדודים ויריעו ו
ויאמרו יחי המלך ארבילאוס. וילך ארבילאוס וכל העם לקבור
את המלך בעיר אשר שמה ארודיאון והיא רחוקה מירושלם סק' ריס

וישאו

חירה ואוהב מאד אבל האבור חירה גונב דעתו ונהפך לאויב למלך.
וידבר עוד ניקולאוס דברים רבים לגולל עליו את רעתו
להביא עליו את הרעות אשר עשה ויכל לדבר ניקולאוס וידום.
ויאמר המלך אל וורו. שאל אותו היש לו לדבר עוד. ולא ענה
אנטיפטר עוד כי אם הנה האלהים יהיה לעד כי אני נקי מכל זאת.
ויאמר המלך הביאו את הכלי אשר בו כם המות. ויביאו אשר נתן
אנטיפטר אל פרורה אחי המלך ויאמר המלך ארורוס. הביאו לפני
איש אשר לו משפט מות. ויובא לפני המלך ויצו להשקות
והשקוהו וישת האיש וימת מיד. ויקח המלך מן המשקה ויתן אל
וורו לשאת אותו לפני אגוסתוס להראות לו את רעת אנטיפטר.
ויצו עוד המלך לאסור את אנטיפטר בנחושתים ויתנהו אל בית
האסורים. ואת כי אנטיפטר בבית האסורים לא חדל מערמותיו
ומלשון הרע ויכתוב אגרת על שם אקמי אמת קיסר אגרת כתובה
מלאה קללות וחרפות אל המלך כאשר שלומית אחות המלך שלחה
אל אקמי רעותה כאשר קללה והרפה שלומית אל המלך ותמצא ה
האגרת הזאת וכמעט שלא הרג שלומית אחותו אבל מצא אגרת
אחרת אשר שלחה אקמי אל אנטיפטר לאמור כאשר דברת לי כתבתי
לאביך על אודות שלומית אחותו אגרת מלאה קללות וחרפות וגם י
ידעתי כי המלך יהרוג אותה ואתה שלח לי את הזהב אשר נדרת לי על
דבר אשר העידותי על המלך להרוג את אחותו. וימצא המלך את
האגרת הזאת וירא כי ערמת אנטיפטר הוא להרוג את שלומית כאשר
הרג את אלכסנדר ואריסתובלוס אחיו באגרת ערמתו:
ויהי בימים ההם חלה המלך את חליו ויכבד עליו החולי ויכתוב מ
בברית למלוך אנטיפטר בנו אחריו ויקרא המלך את שלומית אחותו
ויתן לה כסף וזהב ויצו עליה לעשות את שרי העם על בני השרים
אשר סגר באיפודרומי להרוג אותם למען יבכו רבים במות המלך
ארורוס. והמלך בן ע' שנה בחלותו ויכבד עליו חליו מיום ליום
ויבקש לעשות נקמה באנטיפטר בנו לפני מותו אבל חכה את ה
המלאכים אשר שלח אל אגוסתוס קיסר לדבר לו על אודות אקמי
שפחת אגוסתוס מלכת מלכים כי אקמי בעצת אנטיפטר היתה על כן ש
שלח המלך ארודוס להודיע אל אגוסתוס קיסר לעשות נקמה ב
באקמי ואחרי כן באנטיפטר. ויהי היום ויכבד החולי עליו
ויצר לו מאד וישנא את חייו ויבחר במות ויאמר למשרתיו הביאו
הפיח ותנו בידי ויעשו כן משרתיו. ויאמר המלך תנו לי
מאכלת ואסחרנו בידי כי ערב לי לאכול ויתנו לידו את המאכלת
ויעם מעט ויתחזק ויסמוך בזרועו השמאלית וירם יד ימינו בחרב

אשר

פיה ותבלעני כאשר עשתה לדתן ולאבירם כאשר קמו על משה אשר לא חרע להם לישראל ותיה לישראל לאב ולמוכיח.

ובאבשלום בברחו למלחמה למלט את נפשו ולא עבהו הארץ כי צותה אחר מאילניה ואחזתו בשערות ראשו ותלה אותו עד בא הרורג והרג אותו כי לא נעזב לברוח למלט אל אביו כי אם בא אל אביו נמלט. ואני הנני לפניך באתי ולמה אני מורד ובוגד עשות נקמה על הריגת בנו ורצה להרוג את ההורג ואני לא אהבת נקמה מאויבי אבל כדבר אחר שא נא את פני ושמע בקולי ואל תתנני ביד אחרים לעשות בי נקמה כי אם לפניך לעיניך עשה בי נקמה בלי חמלה ולא תשא עוד פני: הוציא בני מעי ושאל אותם והוצא את כל קרבי ושאל אותם אם חשבו עליך רעה והוציא את לבי מקרבי ובדוק אותו בחרב וקצוץ אותו חתיכות חתיכות וחפש כל מסתרות אשר בלבי ושפוך דמי ותיה כי יגוב שאל אותו לדבר לך האמת ועור כל בשרי ועצמותי בחרון באש למצוא האמת.

חפש ודרוש ושאל היטב בכל איברי אמור אם חשבתי עליך רעה ואם לא. ועתה מתי התנה אבי אם תחמול על בנך טהרני מאשמה ואם לא תחמול מהר לעשות בי נקמה.

ואם תאמר בלבבך לא אשלח ידי בבני כי עצמי ובשרי הוא איך עצמך ובשרך איש אשר בקש להרים ידו בך באכזריות:

לט ויהי כאשר כלה לדבר וישאו קולם ויבכו כל השומרים לפני המלך גם המלך לבדו לא בכה וניקולאוס הסופר כי אהב היה ניקולאוס לנערים בני ארודוס אשר נהרגו. ויען ניקולאוס הסופר במצות המלך ויאמר לפניו. מדברי אנטיפטר ומערמותיו ובזביו תבכו ולמי תרחמו ואם תחמלו ותרחמו רחמו על הנערים בניכם הקרים אשר מתו הנם אשר הרגם זה בלשון הרע וערמות הרשע אשר לו כי אם זה ימלט כל בירת המלכה יפול בשחת ולמה זה ימלט אשר רצח את אחיו וגם לאביו לא חמל. ויישא ניקולאוס את קולו בנועם אשר יכפרו על חמרת ויקרא על הנהרגים ויאמר עירה אלכסנדר וחסימות ארסטובלוס וראו את אויבכם אשר יבקש למלט בדברים והרג אתכם נקיים בהביאו עידי שקר להעיד עליכם בכתבו אגרת שקר לענוש אתכם בדברו עליכם לאביו לשון הרע ואביו לא חשב אשר יכזב על אחיו. ועתה מות יומת אשר הרג את אחיו הוא אשר יעץ את אביו להרחיקם מעליו לבלתי ראות במותם ויהרוג אותם מרחוק ואם זה ימלט כל בני המלך ימותו כי זרת מלומר לחששות ארם במשקה סם המות ולגנוב דעת חבריו ולרמות את בני האדם כי פרונה אחי המלך נאמן למלך היה:

בן התעוררתי סנאת עלי ואוי לי על חוסר דעתי אשר עזבתי אותך
והלכתי על כן נתתי מקום למקנאים וממשלת לאורבים אשר א
ארבו לנפשי כי כאשר הלכתי למען חייך את חיי השלכתי מנגד אבל
לא עשות חפצי הלכתי ולא לי לחשוב הדרך ואתה שלחתני ולך
אני גרתי אבי כי לא לי למען אשר לא ישפיל ולא יכניע סיליאון
את שיבתך ולא יקח מתוך הממלכות בשרך חי ולא יפריד קיסר מ
מאהבתך הנה העיר עלי אגוסטוס קיסר אשר יושב ברומה ומושל ב
בכל גויי הארץ ואת כי איננו פה הוא יודע רצוני ואת דברי אשר דברתי
באזניו על אודות אבי :

ויקרא אנטיפטר ויאמר קיסר קיסר ואת כי איננו פה בא והעד לה
עלי עדות לפני אבי מה דברתי באזני קיסר על אודות אבי ומה א
אתה דברת קיסר על אודות הרוצחים אשר עמדו לפניך לדין הלא
עשית בם נקמה הלא שנאת רוצחים ואיך דברתי אני לפניך לרצוח
את אבי . דבר והעד קיסר כל אשר שמעת ואת כי
אתה מרחוק ברומה ואני בירושלם ואני בלא אותך נענשתי לפני
אבי . הלא הנך פה כי אגרותיך פה והם בידי אגרותיך אשר
ירא כל רוצח ואשר יחברו כל שונאי רוצחים . קבל אבי אגרת
קיסר אוהבך והוא תלמידך אבן שרתיך לפניו קבל אגרת קיסר אשר
תקרא שלומך בתוכה בימין קיסר ימין אשר לא תרע לך אשר נתן
כתר מלכות בראשך ומי ישנא אותי יותר מקיסר אם ימצא כי
העון הזה אבל חלילה כי בעבור סיליאון הלכתי לבלתי ירע לך כי
אתה שלחתני . זכר אבי כי לא רציתי ללכת כי אז ראיתי מ
מקנאים כורים לרגלי שוחה אבל קבלתי את התלאה אשר מצאתני
בדרך בעבורך ולא שנאתיה ואקרא אל קיסר אשר לא ישמע דברי
אבל הוא אשר יסתירני באגרותיו מעון הזה . הנני אבי
נסעתי והלכתי מאת פני קיסר ובאתי לפניך ומהרתי לבא ולי אז
לא הלכתי מאת פניך אבל שלחתני והלכתי . הנה אבי
והנה עדי ואל תאמר כי הבאתי לפניך עדים בני אדם מהם יראים
להעיד האמת ומהם לוקחין שוחד אבל עדי אשר יעידו בי ואשר יענו
עדות לא יראים מפניך להסתיר את האמת ולא יקחו שוחד ממני
להעיד שקר וטוב כבני אדם כי כל האדם כוזב כאשר כתוב אבל הנה
אני קראתי לפניך את שלשת עדים והם יענו כי שלשתם שמים
וארץ וחיים אשר לא יחמלו לאיש אשר ישום על דם אביו ואני
באתי הולך תחת השמים ולמה לא הרעים השמים והבריק עלי ברק
והמיתני . ועוד באתי ועברתי בים הולך בתוך פלג הים
ולמה לא תטביעני ויצאתי הולך על הארץ ולמה לא פתחה הארץ

לא סלחתי ולא רחמתי עליהם. אבל היה דבר המלך ארודוס בחרון אף ובחמתו ויקצף המלך את קולו בחרון אפו וידום ׃

לו ויִשא אנטיפטר את ראשו מעט מעל הארץ כאשר ישא את ראשו אדם אשר הוא מוכה בחרב ויפתח פיו ויאמר אבי דברי ריבותיך ותוכחותיך המרות יעוררוני ויעמדו עלי כמליץ יושר וכאשר בקשת ל להרשיעני תצדיקני בדבריך ואמנם כאשר דברת שומרך הייתי ואין אני רוצח כי הייתי שוקד עליך תמיד לבלתי נגוע בך אויביך בגלוי או בסתר ומי לא ידע כי אלהים יעשה נקמות באיש אשר יבקש רע על אביו ואם בער אני מכל הבריות גם ידעתי כי כן. ואם לא ידעתי יש לי ללמד את מקרות אחי מן יקרה לי כאשר תקרה להם. הם בדבריך בעבור הקנאה אשר קנאוני בקשו להרגך כי המלכתי עמהם והם היו ממשפחה יקרה ויראו כי המלכתי על כן עמדו עליך לרעה וימותו בעונם ואני לא נאה לי למלוך ולא ידעתי כי אם מידך ומות הדבר אשר יעצתי להרגך אם לקבל מלכות ואתה כבר המלכתני.

ואם בעבור הכבוד כבר כבדתני והם אחי הרה להם בעבור אשר המלכתי ואם נהתה להם המלכות לא שמו עליך לרעה כי מי הביאם לשלוח ידם בך כי אם בשנאו שהמלכתי אני ואני כאשר קולך יעיר עלי לא יראתי כי ממך ומה הדבר אשר חסית להרגך אם עניות כי עניות יסית את האדם להרוג נפש לקחת עושר ואתה כבר נתת לי ע עושר גדול ועשית אותי עשיר ושלחת אותי אל רומה וראיתי שם מלכים אשר באו שם לשאול את שלום אגוסטוס קיסר מלכים כ כמוני היו אבל עשירים כמוני לא היו וגם אותו אגוסטוס השלמתיו עמך ועשיתי אותו אוהבך לבלתי היות יורע סיליאון הנלחם בך ואת כי נתן לו סיליאון זהב לרוב לתת לו חיל להלחם בך ולא אבה קיסר שמוע לו בלכתי אני שם כי נשאתי פני ונעשה קיסר אוהבך ונהפך לאויב אל סיליאון הנלחם בך.

ומי גלה את סוד אחרים אשר יעצו להרוג אותך אלא אשר אני גליתי את סודם ואיה אני רוצח אשר תפשתי סורצתו אשר ארב לך הלא אני תפשתיו ויסרתיו ביסורין רעים ובחבוט אבזרי להתודות והודה דבר אמת ועשיתי בו נקמה ואם החרשתי ושתקתי הלא הייתי הורג בשתיקה אבל הצלתיך מידו כאשר ידעת אם אכזריות הייתי כי או המת הנהם מרוב טובתך אשר עשית עמי יש עלי ללבוש ענות מרוב טובתך בהסירך את אחי המלכים מלהיות מלכים והמלכת אותי אשר לא נאה לי מלכות ולא לבד אחריך המלכתי כי עמך מלכתי וחלק מלכותך הייתי ומלך כמוך.

אוי כי שודד אני מרוב בחברת ידיך וטובותיך אשר עשית עמי על

כן

פיל כי אין פה ריוח והצלה כי אם יד רמה ומלחמה . וישלח המלך
ויביא את אנטיפטר לפניו ויפול לרגלי אביו כבוכה כאשר יפול אדם
ממכת חרב ויאמר המלך אל העומדים לפניו החרישו ויחרישו כלם .
ויזעק המלך ויאמר המלך אין איש צדיק בארץ אשר יסבול את
הרע הזאת ואין ארך אפים אשר יאריך אפו מעל אנטיפטר אבל ידעתי
ודונו כי שנאתי כי הולדתי בנים כאלה והרגתי את שני בני אבל הם
לפי אשר הבינותי נקיים מתו כי לא חטאו אבל בלשון הרע הזה הרגתי
אותם וגם לזה לא חטאו כי שנאו אותם חנם ויעוררני עליהם בקנאתו
אשר קנאם על אודות אשר היתה אמם ממשפחה יקרה ונאדרת
המלכות נעשיתי אני כבער והמלכתי זה בן אהלה ונחמד לי ולאחיו
לאויב ויגנוב דעתם לגרות אותם עלי ונחשבו עלי לאויבים כדברי
זרת אנטיפטר וגם אני מלשון אנטיפטר נחשבתי לאויב לבני ואמנם
כי הרגתי אותם ויתמותו לאבל אביהם ולשמחת אחיהם אנטיפטר ואני
אבכה על בני והוא ישמח על אחיו . ואיה לא
אבכה ודוה כי תמיד בביתי נשי בני אלמנות ואת בני בני הנהרגים
יתומים ואת בני הרגתי בעבור אשר שמו עלי על אודות המלכות א
אשר נתתי לזה ואראה תמיד את בניהם יתומים ואת נשיהם אלמנות
ונחמתי ואין מה לעשות כי בערתי חבל מביתי ונתתי מסום לזרת
הרשע ולא רב לו כי הרג את אחיו בעצתו ובערמתו הרשע הזה ויקם
עלי להרוג אותי כי אני עשיתי כל זאת כאשר נשאתיו על כל בני
והמלכתי אותו להיות מלך אחרי והוא לא הכה את יום מותי לפני
האלהים אבל התאוה ומהר למלוך בשפיכות דם לשפוך את דם אביו
לשלם לי רע תחת טובה כאשר אהבתי אותו שנאתיו המתועב הזה
אשר נתתי לו מלכות בשני חיי ונתתי לו שלש מאות ככרי זהב ו
ושלחתי אותו להיות אהוב אל רומה אל אגוסטוס מלך רומה .
ואם תאמר כי אחיו אשר הרגתי שמו עלי כאשר שם זה חלילה
אבל זה עשה כל הרעות איש דמים ומרמה יתעב . תשמר לך
דורו תשמר לך פן תאמין לדבריו לקול תחנוניו ופן תרחם על המעהיר
כי זרתו מלומד לרמות ולגנוב דעת הבריות כאשר גנב דעתי ו
ורעה רבים לעוררני על אחיו כאמרו אלי תמיד מחם לשון הרע ו
וירמני במרמה והביאני עד משה ושוכר אני להיות בחומה לעיני
בני אדם ובסתר באורב ובאויב ואני האמנתי לו את נפשי ואת ע
עצמותי את כל בשרי נתתי בידו ואיך נמלטתי מידו וירמה לי כי
אין אני חי כי מת אני רק בחלום אני חי . ומי
יאמין כי נמלטתי מידו אשר המלכתי עלי זה ואהבתיו ועשיתי לו
יקר וגדלה על כל בני מעי אבל מרוב עונות ומרוב שפיכות דם
לא

ואמליך אותך לבנך לפני מותי. ויהי מקץ שבעת חדשים אשר שלח
המלך את האגרת ויצא אנטיפטר מעיר רומה ויבא עד עיר אשר ש
שמה תרינתו וישמע שם כי מת פרורה דודו ויבך ויתאבל מאד ולא
מאהבת פרורה בכה אבל כי נשאר לבדו ואין מי יעזרהו להרוג את
אביו. ומשם נסעת באניה ותבא במחוז קיסריה וישמע שם כי
השליך המלך את אמו מחיורת גברת ויחרד אנטיפטר חרדה גדולה
ויבך אנטיפטר כי ידע כי נגלה כל סודו ויחשוב לברוח באניה אבל ע
עבדיו הסריסים אשר היו עמו התאוו ללכת אל ביתם. ויאמרו
לו אם תברח עתה יאמרו אליך אויביך נעורת הרבה באזני המלך
ולא טוב לך אשר תתן מקום לאויביך כי בלכתך אל המלך יפלו
כל אויביך והם אשר הלשינו אותך יפלו בשחת כרו.
וכראותך המלך ירוממך ויכבדך כתמול שלשום וישפיל כל שונאיך
ויאמן לעצתם ויצא לארץ מן האניה ויואל ללכת ברגליו אל הארץ
לא יצאו לקראתו כי אחרים היו יראים פן יפגשו את המלך ואחרים
משנאה אשר שנאוהו על כן לא יצא אדם וירא כי נלכד כאשר ילכד
חרג ברשת. ויסע וילך ירושלם ולא מצא אדם בדרך אשר ידבר וגם
שומרי המלך באים עמו לבלתי יברח ויבא העירה ולא הלך לבירתו
ויעל אל בית המלך ויבא פתאום לפניו ויפול לרגלי המלך ויסתר את
המלך פניו לבלתי ראות אותו ויקם אנטיפטר ויבקש לחבק אביו ו
ויתרות המלך את הבוס אנטיפטר מעליו ויאמר. רוצח איך לא תבוש
לחבק את אשר בקשת להרוג ותגע אותי בידך מלאת דם רחוץ ידך
קודם בנקיון אם תוכל והשלך מעליך את השמועה אשר שמעתי ע
עליך. למחר תבא לפני אתה והשליח אשר שלח אגוסתוס מלך רומה
ושמו וורו ודבר דבריך ואת כי אתה רוצח אבל למחר נתתי לך מקום
לדבר ואשמע דבריך בנחת ויצא אנטיפטר מלפני המלך ברעד ופחד
וילך אל בירתו ולא ידע הדבר מראש ועד סות ויסער בלבו מאד ו
ותבאנה אליו אמו ואשתו ותגדנה הדבר לאנטיפטר וישמע ויואל ל
לערוך איבה ימלט בדברים מן האשמה אשר בה:
לו ויהי ממחרת וישלח המלך ויאסות את שריו ואת אוהביו ויאסות
עוד את המלשינים אשר דברו על אנטיפטר וישלח ויקרא אל וורו
הרומי אשר שלח אגוסתוס מלך רומי לשאול שלום ארודוס מלך
יהודה וישב וורו לפני המלך. ויאמר המלך השמעת וורו כאשר קם
עלי אנטיפטר בני ויבקש להרוג אותי. ויאמר וורו אל המלך ישפוט
המלך ברחמים ותקרא האגרת לפני המלך אשר שלחה רוסיתיאה אם
אנטיפטר אל בנה לאמר שמע אביך אתכל אשר יעצת להרגו השמר לך
פן תבא הנה כי אם בכח גדול וחיל כבד ושאל לך מארת אגוסתוס
חיל

למשמרת ומהרי להביא אותו אלי. ותשמע האשה ותאמר לאנשים
אשר שלח המלך אליה חכו עד אקח בידי את הכלי אשר בו סם המות
ואבואה עמכם אל המלכה ותעל האשה בעליית הבירה במקום הגג ל
להביא את הכלי ותמהר לבא אל המלך ותשמט עצמה מעל מרום
הגג ארצה ולא נפלה על ראשה ולא מתה כי מהאלהים היתה למען
ישלם לאנטיפטר אל פניו את אשר עשה לאחיו ויביאו את האשה לפני
המלך וישימו אותה במטה לפני המלך ויאמר לה המלך אמרי אמת
פן אכרות את בשרך ואשליך אותו לכלבים ואם תגלי הסוד ותדברי ה
האמת הנה סלחתי לך ולכל אנשי ביתך. ותען האשה ותאמר שמע
המלך אשר בחר אלהים בך כי לא אכסה ממך דבר עתה ולמי אני
שומרת את האמונה כי פרורה אישי מת כי בעודנו בחיים לא גליתי
את סודו טרם נתתי צוארי לחרב אבל הוא נמלט מידך ותלה במקום
אשר ינצל עבד מאדניו ועתה למה אסתיר ממך או מאהבת אנטיפטר
בנך הרשע אשר הביאני אל השחת הזה ותאמר האשה זכר נא המלך
את יום אשר באת אל פרורה אחיך ביום אשר חלה את חליו אשר מת
בו ובכית בדמעות כחק האחים וכאשר סבלת אתה בערב והלכת אל
ביתך לשכב עד הבקר בלילה קראני אחיך ויאמר אשתי ואמרתי הנה
אמתך אנכי. ויאמר הראית את הדמעות אשר הדמיע אחי המלך
ואמרתי ראיתי. ויאמר נלכדתי במצודת אנטיפטר הרשע כי
צדני ולכדני בערמתו כאשר יצוד את הצפור כי חשבתי להרוג את
המלך אחי ולשלם לו רעה תחת טובה אשר גדלני ואשר היטיב לי
אחי המלך ועתה לכי והביאי את הכלי אשר בו סם המות אשר נתן
לי אנטיפטר הרשע ושפכי אותו לעיני ארצה בעבור אשר לא ימצא
אותו אנטיפטר הרשע להרוג את אחי המלך והבאתי את הכלי
ושפכתי את סם המות אשר בו לעיניו ארצה אבל הותרתי בו מעט
ושמרתי באותו הכלי למען הראות לך המלך כי יראתי את היום הזה
אשר עבר עלי עתה ותרם האשה את ידה ותשט את הכלי אל המלך ו
ויקח המלך הכלי מיד האשה ויסלח לה ויצו לרופאים לרפאתה ו
וישלחה לביתה:

בעת ההיא שלח המלך הורודוס אגרת אל רומה אל אנטיפטר בנו לח
לאמר בא ואל תעמוד כי לא אוכל לנהוג את המלכות ואינך אתה הנה
בימים ההם גם ארכילאוס ופליפוס בני המלך היו ברומי עם אנטיפטר
בנו הגדול ויקנא להם אנטיפטר ויכתוב אגרת אל המלך כי גם
אלה בניך אויביך הם כי ידברו עליך רע לפני אגוסטוס ולפני שריו.
ויכתוב עוד המלך אל אנטיפטר בנו אמנם ידעתי כי אויבי הם אבל
מהר בא אלי אתה ואל תעמוד ותבא עמך אחיך ואעשה בם נקמה

ואמליך

דוסיתיאה אשת המלך אם אנטיפטר אשר עשתה את כל הרעות
האלה בעשותה המיר משתה בביתה לפרורה אחי המלך ולאנטיפטר
בנה בעמדם במשתה המיר ויבאו בבירת דוסיתיאה אם אנטיפטר ו
וישבו לשתות כל הלילה ויתיעצו עצה על המלך לדבר אנטיפטר אל
רומה ופרורה לעמוד עם המלך להשקותו משקה סם המות ל
להרוג את המלך ואחר כך לבוא אנטיפטר מן רומה למלוך. כי אמר
אנטיפטר אם לא נמלט מידו ונמיתהו לא נמלט מידו אנחנו כאשר לא נמלטו
בניו מידו אשר הרג אותם ועל מי יחמול זה אשר לא חמל על את
אשתו אשר אהב ועל בניה. אין לנו מה לעשות כי אם לרחוק
ממנו לנוס מפני הרעה הזאת כי המליכני במרמה ומתי אמלוך
כי אם כעוד אראה בבחור ואני כבר זקנתי והתחילו שיבות לצמוח
בראשי ומי יודע מי ימות טרם ביני ובינו.

ועוד כי הנה הילדים בני אחי הנהרגים התחילו לגדל כאשר
יכרות אדם את ראש הנחש ויחיה עוד וינשוך ובנו הקטן ארודוס אשר
ילדה מרימי הוא אהוב בעיני אבי ואני ידעתי כי לא יתן לי המלכות
רק ירמה אותי כי לא יבקש על טוב כי אם רע כי אויב הוא לכל
בניו ולנשיו ולאחיו ולכל משפחתו ותגד פרורה אחיו אשר הוא מ
מנעוריו שנאת לפניו הוא אויב לו ודבר לי בסתר לאמור אל יהי לך
אהבה עם הורג ואל תדבר עמו ועלי לתת לך מאה ככרי זהב כי את
אויב לכל הבריות. ויאמר פרורה מי יוכל
לסבול את רעתו אולי נהפכנו לחיות ולבהמות עד למלט את נפשינו
מידו כי איש אשר לא חמל על אשתו ועל בניו איך יחמול על אחיו.

אבל פה רוחה והצלה אחר כל זאת כי אם ימיתנו והרגנו. חזקה
ונתחזק להרגו טרם יהרוג אותנו. וכל הדברים האלה דברה
שפחת אל המלכה והצילה נפשה ונפשות חברותיה מהכות אכזריות
כי האמין המלכה את דבריה על אודות מאה ככרי זהב אשר דבר לתת
לאנטיפטר כי לא שמע את הדבר הזה אדם זולתי המלך ואנטיפטר
על כן האמין המלך ארודוס את שפחת פרורה ׃

לד וישלח המלך ארודוס ויתפוש את הפקיד אשר לאנטיפטר בנו
נאמן ביתו ויחבטהו בחבוט אכזריות ויהי כאשר לא יוכל לסבול את
התורה ויאמר אמנם כי ממצרים שלח תיאודריאון אוהב לאנטיפטר בן
המלך כלי אחד קטן מלא סם המות להשקות את המלך ויקח אנטיפטר
את הכלי ויתן אותו אל פרורה אחי המלך לאמר אליו אנטיפטר אני
בלכתי אל רומה השקה אותו אל אבי לבלתי יאמרו עלי כי אני הרגתי את
אבי ויקח פרורה את הכלי ויתנהו אל אשתו למשמרת. וישלח המלך
אל אשת פרורה לאמור קחי בידך את כלי סם המות אשר נתן לך פרורה
אחי למשמרת

ויירא אנטיפטר מן יעורו את הנער בן אלכסנדר ויבך אנטיפטר את תמיד לפני המלך אביו ויאמר לו מה בצע בתתך לי את המלכות ואת הכח בתת לבן אלכסנדר בתתך לו את בת פרורה אחיך ותהא בן בתו אשר לארכילאוס מלך בפתור ואין אני יכול לעמוד לפני שרים הגבורים האלה. ויאמר לו אביו אני צויתי אשר תמלוך אתה אחרי ומה לך אשר תירא כי לך המלכות ובידך ה היא. ויירא אנטיפטר מכל בני המלך ארודוס כי ט' נשים היו למלך ותלדנה למלך ארודוס בנים ובנות רק שתים מהם היו ע עקרות ולא ילדו והאחרות תלדנה בנים ובנות. ותלד לו דוסיתיאת אשתו את אנטיפטר ותלד לו גם מרימי אשתו את ארודוס הקטן כי השנים נהרגו ותלד לו מלתכוס אשתו את אנטיפס ואת ארכילאוס ובת שמה אולימפיאדס ותלד לו גם את קליאופטרה ירושלמית א אשתו את ארודוס ואת פיליפוס וגם ארודימילוס אשתו ילדה לו שתי בנות שם האחת רוכני ושם השנית שלומית.

ונשי המלך האחרות שם האחת מירה ושם השניה אלפיס על כן ירא אנטיפטר מכל משפחת המלך ארודוס ויתחבר אנטיפטר ליועצי הרשע ויתן להם שוחד כסף וזהב ואבן יקרה ויתחברו שניהם אנטיפטר ופרורה יועצי הרשע ואנשי הבליעל ויתחננו למלך ארודוס ויגנבו את דעתו ויתירו את התחנות אשר למלך מן הילדים בני ה הנהרגים. ואנטיפטר ופרורה אחי המלך עושים תמיד משתה בכל יום ויום ויועצו שניהם ימים רבים:

ויהי היום ויקצוף המלך ארודוס על פרורה אחיו ויאמר לו לך לג
לביתך השמר לך שלא תראה את פני עוד. וילך פרורה וישב בביתו ופני המלך לא ראה. וישלח המלך אנטיפטר בנו אל רומה אל אגוסטוס מלך רומה לשאול לו לשלום ושלח לו מנחה גדולה.

ובימים ההם חלה פרורה אחי המלך את חליו אשר מת בו וישלח אל המלך דברי התחנונים לבוא המלך ארודוס אליו להנן המלך על ביתו ועל בניו ויתחמל המלך על אחיו וילך אליו ויבך המלך על אחיו וימת פרורה ויעש לו מספד גדול ויביאהו ירושלם ויקבור אותו בקברות אבותיו בכבוד גדול אבל השמועה ששמע המלך על אודות אחיו כי בקש להשקותו סם המות בעודנו חי זכר המלך את הדבר הזה ויבקש למצוא הדבר וילכוד את סריסי אחיו ואת שפחותיו ויצו ליסרם באכזריות ובכל מיני הכות ויסורין רעים.

והנה אחת מן השפחות אשר היתה ביסורין צעקה ואמרה אלהי כל העולם אשר נפש כל חי בידך וכח וגבורה הצל אותנו מן האכזריות הזה כי חנם נמות בלא עון אלהי עולם השב את העון הזה על ראש

לתפוש תורו ותריפון אשר לו הס לגלות זקן המלך ויצו המלך להכות
את תורו ואת תריפון באכזריות וביסורין רעים :

לב ויירא הנער בן תורו את מכת אביו ויסוריו ויכמרו רחמיו על אביו
ויאמר אל המלך אם תחמול על אבי לא תיסרהו עוד ותסלח לו ואני
אדבר לך את כל הדברים ואגלה את כל הסתרים. ויאמר המלך הנה
סלחתי לאביך ולא איסרהו עוד רק אשר תאמר האמת. ויען הנער
ויאמר אמנם כי אלכסנדר בנך הסית את אבי להרגך ואבי לא בקש
לשלוח יד בך על כן דבר להריפון לעשות הדברים האלה כאשר ש
שמעת ולא דבר זאת הנער כי אם להציל את אביו ולא הועיל לו.

ויקרא המלך את כל שריו ועבדיו וידבר באזניהם על
אודות תורו ועל אודות תריפון ויעורר עליהם ויהרגו העם ביום ההו'
את תורו ובנו ואת תריפון במקלות לפני המלך ואת אלכסנדר
ואת ארסטובלוס בניו אשר ילדה מרימי אשתו צוה וישאו אותם ש
שומרונה אשר נקרא שמה סבסטיאה ויתלו את שניהם על העץ ב
במצות המלך אביהם וימותו. וישמח אנטיפטר בן הורדוס על
מפלת אחיו על זה התעוררה שנאת כל העם עליו ולא חדל אנטיפטר
מערמות ומעצות רעות ברשעו כי התחילו היהודים לגדל בני א
אלכסנדר ובני ארסטובלוס ההרוגים. ויהיו בני אלכסנדר תיגרן
ואלכסנדר כשם אביו אשר ילדה לו גלפירה בת מלך כפתור.

ובני ארסטובלוס היו שם האחד הורדוס ושם השני אגריפס ושם
השלישי ארסטובלוס כשם אביו אשר ילדה לו בירוניקי בת שלומית
ושתים בנות שם האחת אריאראם שם השנית מרימי.

ויירא אנטיפטר את הילדים והנה המלך נהפך לבם על הילדים משני
בניו ההרוגים. ויהי היום ויאסף את שריו וגבוריו ויאמר להם.

ידעתי כי הגעתי לזקנות וקרבו ימי קצי ובראותי המיר הילדים בני
ההרוגים ולא אוכל להביט אליהם כי אם בדמעות ובבכי כי אני ה
הוא אשר עשיתי את הסבבות הזאת ומידי היתה לי והסירותי אתהם מ
מלפני בחמתי והמיתי עתה על הילדים בעבור אשר הם קטנים ו
ויתומים על כן נאה עליהם עוזרים אשר יהיו להם כאבות ויאמר
לפרונה תן בתך לארוסה לבן אלכסנדר הבכור ותהיה לו לאב.

ויאמר לאנטיפטר בני קח בת ארסטובלוס לבנך הגדול
לארוסה וגם בנך הורדוס הקטן יקח ארוסה בת ארסטובלוס האחרת
ויאחוז המלך הורדוס יד זה ביד זה ויעש התנאות וישמחו כל ה
העומדים לפני המלך רק לאנטיפטר חרה מאד וישנו פניו בעבור
אשר לקח בן אלכסנדר את בת פרונה אחי המלך הורדוס ושנתה
גורלה בידו וגם ארכילאוס מלך כפתור וסגו אשר לנער בן אלכסנדר
ויירא

אלכסנדר כדברים האלה ויאמר לו נאה לך למלוך על כל יהודה כי אתה בחור וגבור ממשפחה ישרה לא נאה לך להיות אנטיפטר חברך במלכות כי אמו ממשפחה שפלה וידבר לו אלכסנדר כל לבו וערמת ארכילאוס אשר מלטו מיד אביו ויאמר אלכסנדר לאיריכלס דברים על אביו. ויבא איריכליס ויאמר למלך ארודוס לאמר לא נאה לי לכסות כל הרעות אשר אני רואה בביתך כי דבר לי אלכסנדר בנך מתי לא יעשה אלהים נקמתו באבי אשר הרג אמי וגם העצה אשר דבר ארכילאוס חותנו להרוג ארודוס וידבר לו כי גואל הדם לאמו ו ולזקניו שהרג וידבר דברים אשר לא דבר הנער אלכסנדר. ויאמר איריכליס ידוע יהיה לך המלך כי יעצו בניך עם שרי החילים אשר לך בשבתך בשקט לשום עליך להרגך ויבקש המלך הדבר וימצא אגרת אחת כתובה על שם אלכסנדר וארסתובלוס שלוחה אל שר אחד א אשר לקריה אחרת לאמר נהרוג לאבינו ונברח לך ורב לנו בתוך ת הקריה עד אשר נאסות אנשי עזרתנו וילכד המלך את שר הקריה ויאסרהו באכזריות להתודות ולא התודה השר ולא נמצא דבר אבל המלך מרוב כעסו ומרוב חמתו ויצו ויאסור בנחושתים את אלכסנדר ואת ארסתובלוס בניו ויתן אל איריכליס חמשים ככרי ז זהב וילך לדרכו. בימים ההם הלך ארודוס אל צור אשר על הים ומשם בא אל קיסריה ובכל אשר הלך הוליך את בניו עמו אסורים בנחושתים ויהמו חילו וכל מהנהו עליהם ו והוא לא חמל על הנערים בניו. ויהי בהוך הצבא המלחמה של המלך איש גבור חיל למלחמה אשר מנעוריו איש מלמד מלחמה וחזקין בגבורה ובמלחמות ושמו תורו ויהי לו בן אוהב לאלכסנדר בן המלך וחברו ובעבור אהבת בנו חמל על אלכסנדר בן המלך את ארודוס בראותו משוך בכבלי ברזל ויאמר ויקרא בקול גדול את אבריו הרחמים והם החמלה ונעדרה האמת ויאמר אל המלך את ארודוס חוי על אב אשר לא יחמול את בני מעיו במיוך אשר תאמין ל ליועצי הרשע כי הם אויביך אשר בקשו להסיר את בניך מלפניך ותשאר בדד ושומם בלא בנים ואחר כך יסימו עליך ויהרגוך ואיפה חכמתך ארודוס ואיה לבך אשר לא הבין איך השיאוך יועצי הרשע א אשר לך לשורך לשפוך דם בניך ויכל תורו לדבר אל המלך.

ויאמרו יועצי המלך אל המלך ידוע יהיה לך המלך כי לא דבר הדבר הזה כי אם להראות האיבה אשר בלבו עליך כי זרה תורו נתן עצה לאיש אשר לו חוק לגלח זקנך ויאמר לו לאמור בגלחך זקן המלך בתער הכה גרונו בתער בגרונו והמיתהו ויתן לך אלכסנדר בן המלך שכר פעולתך עשר גדול. ויצו המלך

מרגנים אשר דמו את שיבתך והשחיתו את בניך. ויאמן המלך
את דברי ארכילאוס ותשכך חמתו מעל אלכסנדר וארסטובלוס ותבער
חמתו על פרורה אחיו מאד:

ל ויירא פרורה אחי המלך כי בערה בו חמת המלך בראותו כי שמע
המלך אל ארכילאוס ויחנן לו לדבר אל המלך להסיר חרון המלך מ
מעליו ויאמר ארכילאוס אני אדבר אל המלך אבל כבואך אל המלך
אל תכסה פשעך התודה כל אשר עשית והמרגנים אשר שלחת בין
המלך ובין בניו. ויבא פרורה לפני המלך הורודוס ויפול
לפניו ארצה לרגליו ויתודה כל אשר עשה ויאמר בעבור פילגשי אשר
הפריד המלך ממני כעסתי ועשיתי כל זאת. ויאמר ארכילאוס אל
המלך שא נא עון אחיך כי מבטן אחד יצאתם שניכם כי גם יש לי אח
ופשע לי אבל סלחתי לו כי מה יעשה אדם לעצמו ובשרו כי אם
תכאיבה לאדם ידו או רגלו ראוי לעשות לו רפואה כי לא נאה לאדם
לקצץ בשרו. וישמע המלך את ארכילאוס ויסלח לאחיו ויתרצה
ויאמר המלך באת לנו כרופא להועלת וירפאנו כן רפאת ושככת כל ה
חימה שהיתה בלבי על בני ועל אחי וכן אני אתן לך אשר תשאל א
אתה אל אלכסנדר בני ואל תקח מעמו בתך כי אני אהבתיה בבתי כי
בני אלכסנדר אינו אדם נקי ובתך אשת חכמה והיא תיסרהו ב
בדברים האלה וישמע לה ולא יחטא. ויאמר ארכילאוס אל
הורודוס עזוב אותי ואקח את בתי מעמו ואתננה לאחר מעבדיך ולא
אניחנה לאלכסנדר כי תכלית שנאה שנאתיו. ויאמר המלך
הורודוס. מלך כפתור שא נא עונו ביום הזה ותסלח לו. ויאמר
ארכילאוס אני אעשה כדבר המלך. ויהי אחרי כן ויבא אלכסנדר
וארסטובלוס ויחבקם המלך וינשקם וגם ארסטובלוס חבקו וינשקהו
ותהפך הצרה לשמחה ולמשתה על זאת התרמה הציל ארכילאוס את
אלכסנדר מיד אביו. ויעש המלך משתה גדול ויתן המלך הורודוס
לארכילאוס ע' ככרי זהב ואת ערש הזהב אשר בו אבנים יקרות ואת
הסריסים היפים ואת פילגשו אשת יפת תואר ויפת מראה אשר שמה
פניכוס ויצו לכל שריו לתת לו מנחה ויתנו לו עשר גדול וילך עמו
המלך עד אנטוכיה וישב ויבא המלך אל ביתו בשלום:

לא ויהי אחרי הדברים האלה ויבא בירושלם איש מזרע לקון ושמו
אירובלים איש בוצע אוהב זהב ויבא למלך מנחה ויתן לו המלך כ
ככרים במנחתו ולא רב ויעמד לפני המלך וישרת לו וימצא חן בעיני
המלך ויקבלהו המלך בין היועצים. וירא אירובלים את השנאה אשר
בין אנטיפטר בן המלך הבכור ובין אלכסנדר וארסטובלוס בני מרימי
וישכור אנטיפטר את אירובלים לתבע לאחיו ויפתה אירובלים את
אלכסנדר

לשאול ממני חיל לבא להלחם עם אנטיפטר בן המלך . ויהי
כשמוע המלך האמין לו ויכבד את ארסתובלוס ויאסור אותו ב
בנחושתים עם אלכסנדר אחיו . וירא אלכסנדר כי נבאש בעיני אביו
ויכתוב ד' אגרות ויכתוב בהם דברי לשון הרע להלשין גם הוא את
יועצי אנטיפטר אחיו ואת פרורה אחי המלך ואת שלומית אחות ה
המלך . ויאמר אמנם אני חטאתי אבל פרורה ושלומית הם
אשר הסיתוני במעשים האלה כי פרורה אויב למלך מיום אשר היה
לו מריבה עם אשתו בת המלך בעבור פילגשו אשר הסיר המלך מ
מביתו מהיום ההוא והלאה הוא אויב למלך ויכתוב עליו עוד דברים
רבים וגם שלומית הלשין על אודות הזנות אשר זנתה עם בחור אחד ו
ויכתוב דברים רבים ועל שרי המלך ועל יועציו כדברים האלה וישלח
אל המלכה . בעת ההיא בא ארכילאוס
מלך כפתור אבי גלפירה אשת אלכסנדר חותנו למלט אותו מיד א
ארודוס בחכמה ובערמה שידע כי לא יוכל להצילו בהתגונים .
ויהי כבאו לפני המלך ארודוס בא לפניו ויצעק בחרון אף העוד חתני
אלכסנדר הרוצח חי איה הוא ואסיר את ראשו מעליו בידי כי לא
חמל על אביו ואיך יחמול עלי תורוגי אירת ההיא ואקח את בני מ
מעיו בידי ואתן בתי לאיש אחר אם לא עותה ואם עותה המורה גם
היא כי לא נהתיה אני לעזרת הרוצח תמות אני ממך המלך אם עוד
ההיא חי אבל מאת האלהים היה להביאני להתחבר עמך בנקמת ה
הזאת כי ביום תהרג בנך אהרוג אני את בתי כי כידך נהתיה להיות לך
כבת והיא אוהבת את הרשע ועוזרת בנך על כן יש עליה משפט מות
כי לא הגידה לך את עצות הרשע . נמהר
ונהרוג את שניהם כי לא נאה לרחם עליהם ואם תרחם על בנך בא
ונהליות ונמיר את הדבר תהרוג את בתי ואני אהרוג את בנך הרוצח .
וישמע המלך את דברי ארכילאוס ויאמן א' דבריו ותשכך מעט
חמתו מעל בניו . ויקבל אהבת ארכילאוס ויואל לאכול ולשתות עמו
באהבה ויגנוב ארכילאוס מלך כפתור את דעת המלך ויאמן בו כאחיו .
וירא ארכילאוס מלך כפתור כי מצא חן בעיני ארודוס וידבר באזניו
לאמור שים לבך אל דברי המלך ארודוס על מה בקשו בניך לשלוח
יד במלך מה חסרו עמך לא חסרו זהב וכסף ולא חסרו כי אם מ
מלכות גם כי מלכות נתת להם לא חשבו עליך רעה כי אם בעצת
רשעים ובעצת פרורה אחיך כי כאשר הסיתו אותך על הנערים ב
כן גם את הנערים הסיתו עליך ויגנבו את דעתם וגם את דעתך ג
גנבו בהיותך זקן ורצית להיות בנחת וישלחו מרגנים בביתך בינך
ובין בניך לא תוכל בהשקט ובשלוה הם יועצי הרשע משלחי מ

אנטיפטר נתן שכר לאורבים כי אנטיפטר אין מעשיו טובים כי אם הבורות רשעים ויועצי הרשע וישיבת חנפים ודרך חטאים וישב עמהם תמיד לאכול ולשתות וישכור אותם להעיר שקר על אחיו לאמר כי הם מבקשים לשלוח יד להרוג את המלך אביהם ויבאו ויגידו למלך לפני אנטיפטר. ויען אנטיפטר לפני אביו במרמה לאמר אל תאמין המלך את הדברים האלה כי אין כלב אחי דבר רע על בן רמח את המלך ויאמין בו ויצר לב המלך במצורתו ובערמתו וישכור עוד על אחיו לחלשינם את פרורת אחי המלך ואת שלומית אחותו כי המלכה נותן לו מדי שנה בשנה כברים מאת ממדינת אשר מעבר לנהר פרת ויאהבהו המלך מאד ויתן לו אשת אחות אשתו ואחרי מותה נתן לו את בתו לאשה ויענה פרורת על דבר פילגשו ויקצוף המלך על אחיו ואת חלשינו אותו ואמרו עליו כי ב בקש להשקות למלך סם המות וגם שלומית אחותו חלשינו א אותה ואמרו כי שלחה אגרת אל סיליאו אויב המלך לזנות עמה.

אבל פרורה ושלומית מהרה הרצו אל המלכה ובל המת המלך שסובבת על אלכסנדר כי אנטיפטר שכר רשעים ויאמרו ל למלך מי ראינו אלכסנדר עומד וחרבו שלופה בידו להרוג את א אנטיפטר אחיו. ויקרא אנטיפטר אל המלך אבי אתה ידעת כי עד עתה עמדתי בעזרת אחי ודברתי עליהם טוב לפניך ועתה הנה אלכסנדר אחי קם להרגני ויבאו עוד שלשה כריסי אחד משרת למלך אחר אשר יביא קערות לפניו ואחד שומר מ מטתו ויאמרו לו נתן לנו שוחד ואמר לנו עד מתי תבטחו לזקן א אשר נפלו שערות ראשו מזקנות בטחו כי ועשו רצוני להרוג אבי ואתן לכם עושר גדול ביום אשר אמלוך כי יש לי יד נמרת מגבורי יהודה ;

מט ויהי כשמוע הורודוס ותבער בו חמתו וילכוד רבים מעבדיו ויהרוג מהם רבים וגם אלכסנדר בנו לבד ויאסרהו בנחשתים ו ובכבלי ברזל ויתנהו במשמר וילכד רבים מעבדיו אוהבי אלכסנדר ויצו לחבותם וליסרם באכזריות בעבור אשר ידברו האמת ויגלו את הסוד ואת העצה אשר היתה עם אלכסנדר ורבים מהם אשר לא הודו מתו בנגעים ובסורין רעים אבל אחד מהם אשר לא ה היה יכול לסבול את המכות התורה ויאמר אמנם כי אלכסנדר וארכתובלוס יעצו עצה להרוג את המלך בעת האוכל כאשר ישים המלך דעתו אל האכילה וישב לבטח לדלג עליו אלכסנ' וארכתובלוס בחרבות שלופות להרוג את המלך ולברוח אל רומה למלט א את נפשם. ואולי ימצאו חן בעיני אגוסטוס מלך רומה לשאול

הורים והטבע גם הוא מחייב שיצר לי על אמי אשר נהרגה בלא עון
כי לא לב האדם מוצר שלא ידאג על מפולת אבותיו כי גם החיות
והבהמות יכמרו רחמיהם על בשרם ועל קרוביהם ואני איך לא
אחמול ולא אדאג כאשר אזכור את אמי אשר יצאתי ממנה אבל חלילה
לחלל את אבי כי גדול כבוד האב וכאשר חלול האם ימית את הבן כן
חלול האב ימית את הבן אבל אנטיפטר אחי הוא אשר יבער את חמת
אבינו עלינו להרוג אותנו כאשר נהרגה אמנו. וירבה דבריו עוד
בקול בכי ובקול נהי וגם אגוסטוס וכל שריו בכו על דברי אלכסנדר
ויחנן אגוסטוס את ארודוס מלך יהודה לחבק את בנו ולנשק
אותו ויתרצה ארודוס אל אלכסנדר בנו ויחבקהו וינשקהו כדברי
אגוסטוס:

כח ויתן אגוסטוס מלך רומה אל ארודוס מלך יהודה כסף וזהב מנחה
גדול' וישב המלך ויבא ירושלם ויקרא את העם וידבר באזניהם לאמר
שמעו חברי הלכתי אל רומה אל אגוסטוס להתחבר עמו במשפט ל
לשפוט עמו כי לא אביתי לבדי לשפוט מי מבני ימלוך אחרי ושפטנו
הוא ואני להיות שלשה בני הבכורים במלכות וימלכו שלשתם אחרי כי
אנטיפטר הוא בכור אבל אמו לא היתה ממשפחה יקרה ואלכסנדר
ואריסטובלוס ממשפחה יקרה היתה אמם על כן לא ימשלו אלה על
זה ולא זה על אלה ויהיו שלשתם הבכורים עדים אתם היום עם
יי' כי נתתי המלכות לשלשת בני כי המלכות גדול' והארץ רחבה ידים
נתן יי' ואתם תנו כבוד לבני כי נקלה ביותר אשר לא נאה כעוד אני
בחיים אבל תהיו באחברה עם בני ועם האל משלם גמול לכל איש
ואיש במעשיו. השמרו לכם מלשון רע ומעשות
רע ואל תרבו דברים עם בני כי לעולם דברים רבים וישיברו משפחת
יביאו אדם בעצת רעה ודברים מביאים כעס בלב אדם מתוך כעס
יבוא אדם למחשבות רעות וכאשר הרוח סוער הים בהיות הים
בהשקט וסוערת אותו הרוח כן דברים מסעירים את לב בני אדם
ואתם שרי וגבורי עצו את בני עצה טובה ודברו דברים
טובים באזניהם לבלתי ימשעו אל אביהם ויחטאו ואתם בני בחרו את
אביכם למען תאריכו ימיכם ואהבו איש את אחיו וינשק עוד אל ש
שלשתם לפני העם ויאסרם באחברה אחת ויעזוב את העם וילכו איש
לדרכו. ולא שקטה הקנאת מבית ארודוס כי בני מרימי אמרו לא
נאה לאנטיפטר להיות חברנו כי אמרו ממשפחה שפלה הוא גם
אנטיפטר ערום לרע מאד ויהנת את אחיו לפניהם וידבר עמם שלום
וישם אורבים לשמוע את דברי אחיו להגיד לאביו.
והאורבים אשר דברו הבחורים ואשר לא דברו הגידו כי

אנטיפטר K

עד החצר הנראה והגפן אשר לזהב וכל מעשה הזהב אשר לבית וכל
עדיי הזהב אשר תקע אותו המלך בקיר הבית שלל גוים אשר נתן יי
בידו וראינו ושמחנו ׃

כו ותשלם כל המלאכה מקץ שמונה שנים כי בשמונה השנים האלה
מתחלת בנין הבית ועד סות כל הבנין לא המטיר יי ביום על י
ירושלם רק כלילה לבלתי מנוע את בנין ההיכל. ויעל המלך
ארודוס עולות ושלמים ליי שלוש מאות פרים נתן ולזבחים ו
ולשלמים ולעולות ביד המלך כי ביום המשתה אשר עשה המלך
מדי שנה בשנה יום אשר קבל המלכות בו ביום נגמרה כל מ
מלאכת בית יי. ויעש המלך שמחה בית יי שנה אחרת
התמימה משתה כל השנה ההיא בכל ערי יהודה וישמח העם מאד
ויהללו את יי בשמחה ובחליל ובכלי שיר ובכנורות ובנבלים ו
ובשופרות ובחצוצרות ובקול תרועה על בנין בית יי אשר יבנה ע
עוד במהרה בימינו. ובנין הבית אשר בהבנו מקצת הבנין כי
מלאכה גדולה היתה על כן לא בהבנו בחציה ובשלישית ׃

כז ויהי אחרי הדברים ויבאו מעיר רומה בני ארודוס אשר ילדה
לו מרימי אשתו שם האחד אלכסנדר ושם השני ארסתובלוס ויבאו
הבחורים מלאים חמה וכעס בעבור אשר נהרגה אמם והיה לחם ז
זרוע וכח ממשפחה נשים כי אלכסנדר לקח לו אשה את גלפירה
בת ארכילאוס מלך כפתור. וגם ארסתובלוס לקח לו אשה בת
שלומית אחות ארודוס מלך יהודה ולא נתנו כבוד אל המלך אביהם
משנאה אשר שנאו אותו על אודות אמם ויכר המלך ארודוס בפניהם
את רעת לבבם וגם רבים מגידים גלו אזן המלך לחשמר מפני בניו
ויאמרו לו כי נקמת אמם תמיד מבקשים לעשות ויהרר המלך
ויאסות אליו הביתה את אנטיפטר בנו אשר ילדה לו רוכיהיאה אשתו
הראשונה אשר היתה לו טרם אשר מלך והיא ממשפחה צעירה ו
וישלחה ארודוס ואת בנה מתמול שלשם בעבור אהבה מרימי אשתו
וכאשר ראה כי שנאו אותו בני מרימי וישיבה לביתו היא ואנטיפטר
בנה ויתן ביד אנטיפטר את כל ביתו וימליכהו תחתיו להיות מלך א
אחריו כי אנטיפטר תמיד מתחנן אל המלך כי אמר אני ממשפחה דלה
ואחי הם ממשפחה יקרה והם מבקשים להרוג אותך ואותי ויהי
אנטיפטר ערום מאד ויועץ הרשע. ויקצות המלך ארודוס וילך אל
רומה וילך עמו אלכסנדר בנו ויעמידהו לפני אגוסטוס מלך רומה
למשפט לענוש אותו לפני אגוסטוס וידבר אלכסנדר את דבריו
בחכמה לפני אגוסטוס ולפני אביו היושבי יחד ויאמר אגוסטוס קיסר
והמלך אבי יסכימו על מה שאומר כי יש אל אשר צוה על כבוד
הורים

ועשרים באמה כי משך את הבנין עד נחל קדרון. ויעש כפורת
על הנחל ויבנה על הכפות גשרים ורצפת אבנים ויבנה את הבנין ע
עליהם ויגבה את הבנין מאד על הנחל אל מול פני הבית ויעשהו
כשלשת גגות. כל אשר עמד בימים ההם על הגג השלישי
מלמעלה לא היה יכול להביט אל עומק הנחל מרוב הגובה אשר ל
לבנין כי החושך נראה אל עומק הנחל ויבנה המלך את קיר המסך
בין האולם ובין הבית ויעש דלת זהב ויקם על הדלת חרב ככר זהב
טהור משקלה ויכתבו על החרב והזר הקרב יומת.

ויעש את האולם התימני ויתנהו על פני הבית נגבה והאולם
אחוריו תימנה ופניו אל הבירה מאתים וחמשים באמה ארכו ור
ורחבו מאה באמה במדת הבירה וגבהו מאה ועשרים באמה ויתן לו
את החצר ויעש את האולם גבוה מעל החצר ויסגור את החצר ו
וידבקהו אל החצר המזרחי ויעש את השערים כאשר עשה לחצר
המזרחי. ויעש את האולם במערב מבוא השמש אחוריו במערב
ופניו אל הבירה מאתים וחמשים באמה ארכו ורחבו מאה באמה כ
במדת הבית. ויעש את החצר אשר למערב ויתנהו על פני
האולם מבוא השמש ויעש בו ארבעה שערים. השער האחד
משקיף אל בית המלך הורדוס והעמק בתוך אשר בה דרכים הולכים
אל מחוץ לעיר והאחת הולך ויורד במעלות אל העמק ומשם סובב
ועולה אל העיר כי העיר אל המקדש נראה בבירנת סביבה עמק גדול
אל הנגב. ויעש את האולם אשר לצפון על פני
הבית צפונה והאולם אחוריו ופניו אל הבירה מאתים וחמשים באמה
ארכה ורחבו מאה באמה במדת הבית ומאה ועשרים באמה גבהו.

ויעש את החצר ויתנהו על פני האולם צפונה
ארכו כו' באמה ורחבו בארך וברוחב המזרחי ובארך וברוחב החצר ת
התימני והאולמים מדה אחת לכל אולם והחצרים מדה אחת לכלם
רק החצר הרביעית לא היתה במדתם כי המקום מקום צורים על כן
לא האריך אותו המלך ויתן בו המלך ארבעה שערים לפאת ת
המערב ארבעה שערים נתן לחצר התימן נגבה וארבעה שערים
נתן לחצר אשר בצפון יב' שערים בהן אחד גדול אשר באנו בו כב
בנשינו ובטפנו ובעצינו רק בקדושה ובטהרה באנו בו בימים ההם
ובאים והולכים על הרצפה אשר לחצר לפני האולם אשר על פני
הבית ונבא באולם רק הנשים לא באות בו ואל הבית לא נגשנו
כי מקום הכהנים הוא וגם הכהנים לא נגשו אל קדש הקדשים כי
אם כהן גדול אחת בשנה אבל כל אשר בבירה ראינו בעמדנו בתוך ת
האולם בימי' ההם כל מעשה הזהב אשר בבית בהיות שער הבית פתוח
ער

וזהב ואבני יקרה ואומנים עשרת אלפים יודעי מלאכה ואלה כוהנים
לבא בקדש הקדשים במקום שלא יקרב איש זר ויערוך את הכל
וישמח העם ויאמרו אל המלך נעשה ונצליח.

ויהי כראות המלך כי לב כל העם כאיש אחד לבנות את בית
יי ויהרוס את יסודותיו ויעש יסודות מאבנים גדולות ויבנה את
הבית עליהם. והבית אשר בנה המלך ארורוס מאה באמת
ארכו ומאה באמה רחבו ומאה ועשרים באמת גבהו רק בתוך הגובה
אשר לבנין אשר בתוך גג הבית הגובה עשרים באמות עוד ואת
היסודות על עשרת אמות מתחת והאבנים אשר בנה בהן המלך א
את הבית לבנות כשלג ארך האבן כה באמה ורחבה יב באמה וח אמות
קומתה מדה אחת לכל האבנים מיסוד הבית עד קצות הבית ו
ויגבה מאד כתוה ויראה את הבית מרחוק. ויעש את הדלתות
מעשרת צעצועים מזוזותיהם ומפתנותיהם עשרת כסת.

ויעש את הפרוכות מעשיהן מעשה אורג תכלת וארגמן
ותולעת שני ואבני יקרה וקורות זהב ויתן על הפרוכת זר זהב שעשת
פרח ויעש את קדש הקדשים בארכו וברחבו ובמדה ראשונה ויתנהו
על פני רוחב הבית במשפט. ויעש המלך עמודי כסת ואדניהם
כסת ואת וויהם עשת זהב. ויעש גפן
זהב טהור ויתן על ראש העמודים מלמעלה אלה כבר זהב משקלה
והגפן מעשה אמן היה שריגיה ועליה ופרחיה זהב מוצק ואשכלותיה
זהב ירקרס ועגביה וחרצניה וזגיה אבני יקרה וכלם מעשה נקור
והיתה הגפן ההיא תמהה לעיני כל רואיה ושמחת לבב לכל המביטי
אליה ורבים מסופרי רומה העידו כי ראו אותה בחורבן הבית.

ויעש את האולם הפנימי ויתנהו על פני רוחב
הבית ויבנה על פניו שתי סירות מעשה אמן ויקשרהו בברזל מתוך
ולא ידע אדם מחשבת המעשה עוד. ויעש המלך
מישור סביב לבית וימלא את כל העקוב ויעש את כל המקום מישור
ויסוב הבית ארבע אולמים ויעש את אולם המזרחי ויתנהו על פני ס
קדמה והאולם אחריו במזרח ופניו אל הבית ארכו מאתים וחמשים
באמת ורחבו מאה באמה במדת הבית וגבהו מאה ועשרים באמה.

ויעש את החצר לפני אולם המזרחי ויבנהו בעשרת
רצפת ויעש מאות וששים עמודים וטורים ארבעה ארבעים ע
עמודים הטור האחד ארבעים עמודים הטור השני. ארבעים הטור
השלישי ארבעים הטור הרביעי וארך העמוד האחד המושם אמות
שלש אמות עביו ומדה אחת למאה וששים עמודים. ובין עמוד
לעמוד חמש עשרה אמות ואורך החצר המזרחי שבע מאות
ועשרים

החכם ויזכור את הדברים האלה ויקרא אל מנחם לאמר לו נאמנו דבריך אשר דברת וגם כי חכמת אלהים בך. דבר נא עתה והודיעני את השנים אשר אמלוך כמה אהיה וכמה אמלוך ויחרש החכם ולא ענהו. ובראות המלך כי לא ענה דבר ויחל ויאמר בלבו אמנם כי נאה חכם הזה כי קרבו ימי על בן דומם. וישאלהו עוד המלך ויאמר לו אמור נא לי האמלוך שנים עשר. ויען מנחם ויאמר עשר וגם כ׳ וגם ל׳ ועוד ויאמר המלך כמה עוד ויחרש החכם ולא ענהו עוד על הדברים האלה. וישמח המלך על דברי מנחם ויאמן לו ויכבדהו ויתן לו עושר גדול ויהי הדבר אשר היה בעם יי׳ בעת ההיא בשנת יח׳ שנים למלוך הורדוס אחרי הכותו את כל המלכים אשר נלחם ואחרי הבנותו את כל הערים הגדולות והבצורות אשר בנה בהניח יי׳ אלהי ישראל מכל אויביו מסביב. ויאסוף את כל עם יי׳ ושריו ועבדיו וגבוריו ואת יתר העם וידבר באזניהם את הדברים האלה לאמור שמעו והאזינו עם אשר בחר יי׳ להיות לו לעם סגלה מכל העמים בעבור אהבת אבותיכם ובעבור השבועה אשר נשבע ל להם וישמור השבועה ואת הברית על כן הציל אותנו ממלחמות גדולות ויכבוש לפנינו גוים רבים ומלכים אדירים וזולתי מלכי ר רומיים אשר הם אוהבינו וחברינו ואדונים לכל הממלכות.

ועתה אחי ורעי הניח יי׳ לנו מסביב והרחיב לנו כאשר תראינה עיניכם היום ומדוע לא נשלם לו גמול בגמולו וכמעשיו הטובים אשר גמלנו ואשר עשה לנו. ומדוע נתעצל ולא נבנה את היכלו ואת ביתו כבנין הראשון כי אבותינו אשר שבו מהגולה אותו בנו ולא כמדה הראשונה ולא נאה לנו להלשין אבותינו כדברת הזאת כי עבדים היו למלכי פרס ויבנו במדה אשר נהגו להם מלכי פ פרס ואחרי כן היו עבדים למלכי יון עד אשר קמו בני החשמונאים ו ויצאו לחירות ויקחו את המלוכה אבל לא יכלו לבנות את הבירה מפני המלחמות אשר סבבום ועתה אין שטן ואין פגע רע ובניתי ערים גדולות לגדל את שמכם כי לא על שמי בניתי אותם כי אני אחד ואתם רבים עם רב ועצום. ועתה קדושי יי׳ אל תתעצלו לבנות כי לא לאדם הבנין אבל למלך כל העולם. חזקו ואמצו אחי ורעי ונבנה את ביתו כבנין הראשון כארכו ורחבו וגבהו בעשרה ובצלתה. ויחרישו העם ולא ענוהו דבר כי יראו פן יהרוס הבירה ויאחר את הבנין ויאמר המלך לא נהרוס עד אשר נערוך את כל הבנין ואת כל ברס הבירה:

בח ויעש כן המלך ויערוך את כל ברס לבנות את הבירה מהמונו ומאוצרותיו עצים ואבנים ועגלות לשאת את האבנים וכסף

אֲגוּסְטוּס וַיַּשְׁבַּע אֲרוֹדוֹס אֶת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לְאוֹמִים ו וַיִּתְּנוּ הַלֶּחֶם לִזְקֵנִים וּלְחוֹלִים וּלְיֶתֶר הָעָם הַבַּחוּרִים נָתַן חִטִּים כַּדַּת עָשָׂה הַמֶּלֶךְ כָּל יְמֵי הָרָעָב כִּלְכֵּל הַמֶּלֶךְ הָעָם מֵהֲמוֹנוֹ . וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ לַגְּבָרִים אֲחֵרִים שְׁמֹנִים אֶלֶף הוֹמָרִים וְהַחוֹמֶר עֶשֶׂר אֵפוֹת וַיֶּאֱהָבוּהוּ עַם יְהוּדָה מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה עִם כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיו וְגַם אֲהֵבוּהוּ וַיֵּלֶךְ שְׁמוֹ בְּכָל הָאֲרָצוֹת זֶה אֲשֶׁר מָגֵן עַמּוֹ כְּחוֹמָה וַיַּצִּילֵם מֵרָעָב וַיִּשְׁכְּחוּ הָעָם אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיְהַלְלוּהוּ כַּאֲשֶׁר רְאוּהוּ בְּיוֹם צָרָה וְלֹא הִזְכִּירוּ אוֹתוֹ בְּרָעָה כִּי אִם בְּטוֹב וְגַם אוֹיְבָיו לֹא דִּבְּרוּ עָלָיו רָעָה מִיִּרְאָה וּמִפַּחַד כִּי שָׁנָה הַמֶּלֶךְ אֶת בִּגְדֵי מַלְכוּתוֹ וְהָלַךְ בְּתוֹךְ הָעָם בְּבִגְדֵי עֲנִיּוּת לְבִלְתִּי יַכִּירוּ אוֹתוֹ וְדִבֵּר עִם הָעָם וַיִּבְחַן אוֹתָם וְכַאֲשֶׁר מָצָא אוֹהֲבוֹ כִּבְּדוֹ וְהֶעֱשִׁירוֹ וְכַאֲשֶׁר מָצָא אוֹיְבוֹ יְמִיתֵהוּ בְּיִסּוּרִין רָעִים וַיַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעָם וַיַּאַסְרֵם בִּשְׁבוּעָה וְרַבִּים לֹא רָצוּ לְהִשָּׁבַע וְלֹא נִמְלְטוּ מִיָּדוֹ אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַ אוֹתָם ל לִהְיוֹת נֶאֱמָנָיו וַיִּרָצֵץ מִן הָעָם בָּעֵת הַהִיא הֵם אֲשֶׁר לֹא נִשְׁבְּעוּ רַק לְבַד הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר לַפְּרוּשִׁים הִלֵּל וְשַׁמַּאי וְחַבְרֵיהֶם וְלֹא הֱבִיאָם בִּשְׁבוּעָה כִּי הָיוּ אוֹהֲבִים לַמֶּלֶךְ כִּי בְּיוֹם אֲשֶׁר צָרוּ עַל יְרוּשָׁלַיִם אֲרוֹדוֹס וְאַנְטוֹנִיוּס הֵם עִם הַפְּרוּשִׁים אֲשֶׁר הֵסִיתוּ אֶת הָעָם לְקַבֵּל אֲרוֹדוֹס וְלַהֲבִיאָהוּ הָעִירָה וּלְהַמְלִיכֵהוּ כִּי אָמְרוּ בַּעֲבוּר מוּקְשֵׁי עַם מָלוֹךְ יִמְלוֹךְ זֶה עַל כֵּן לֹא הֵבִיא אוֹתָם בִּשְׁבוּעַת הַמֶּלֶךְ וְגַם הַשּׁוֹנִים א אֲשֶׁר לַחֲסִידִי' לֹא הֲבִיאָם בִּשְׁבוּעָה בַּעֲבוּר מְנַחֵם הַשּׁוֹנֶה אֲשֶׁר לַחֲסִידִים כִּי מְנַחֵם אִישׁ צַדִּיק וְחָכָם הָיָה בַּיָּמִים הָהֵם ׃

בר וְגַם יֵשׁ לָנוּ דְּבָרִים הַרְבֵּה לִכְתּוֹב מִמִּלְחֶמֶת עִם יְיָ כִּי חֲכָמִים לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם כְּעַם יְיָ וְהַחָכְמָה לֹא מָלְכָה בְּעַם אַחֵר כִּי אִם בְּעַם יְיָ אֲבָל בָּזֶה מְנַחֵם יַכִּירוּ עַתָּה וְיֵדְעוּ כָּל הַגּוֹיִם אִי זֶה חָכְמַת הַיְּהוּדִים ל לְיִשְׂרָאֵל חַבְרֵי מְנַחֵם . וַיְהִי בִּהְיוֹת אֲרוֹדוֹס נַעַר וְהוֹלֵךְ אֶל הַחֲכָמִים לִלְמוֹד וּמְנַחֵם יוֹשֵׁב בִּישִׁיבַת הַזְּקֵנִים וְהַבּוֹרְתִים צֶרֶס וַיַּרְא מְנַחֵם אֶת הַנַּעַר וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיֹּאמֶר יְחִי הַמֶּלֶךְ וַיְהַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ כִּי שָׂחַק מִמֶּנּוּ מְנַחֵם וַיְקַלֵּל אֶת הֶחָכָם וּתְפָשׂוֹ הֶחָכָם וַיַּכֵּהוּ בְּיָדוֹ בְּשׁוּלָיו כַּאֲשֶׁר יַכֶּה אֶת הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר מָלוֹךְ תִּמְלוֹךְ בְּעוֹשֶׁר רַב וְגָדוֹל וְתִגְדַּל מַלְכוּת ב בְּעַם יְיָ מְאֹד וְהָיָה כְּשִׁבְתְּךָ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתְךָ זָכוֹר תִּזְכּוֹר אֶת הַמַּכָּה אֲשֶׁר הִכִּיתִיךָ כִּי אוֹת הוּא מֵעֲווֹנוֹת וְהַטָּאוֹת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לַחֲטוֹא וְלַעֲשׂוֹת רָעוֹת הַרְבֵּה וְגַם טוֹבוֹת תַּעֲשֶׂה .

אֲבָל שְׁמַע בְּקוֹלִי תְּפוֹשׂ הַטּוֹבוֹת וַעֲזוֹב אֶת הָרָעוֹת אֲבָל לַשָּׁוְא אֲיַסֶּרְךָ בִּדְבָרִים כִּי רוֹאֶה אֲנִי אֶת הֶעָתִיד כִּי לֹא תָּשׁוּב אֶת הָרָעוֹת וַיֵּבְךְּ מְנַחֵם בְּכִי גָדוֹל וַיִּתְפַּשְּׂרוּ עוֹר וַיַּכְּרוּהוּ עַל שׁוּלָיו וַיֵּבְךְּ הַנַּעַר וַיֵּלֶךְ לְדַרְכּוֹ . וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מָלַךְ אֲרוֹדוֹס כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר

החכם

המלה ותתחנן לו לדבר אל פוסתוברוס לכתוב לה ספר כריתות ויצו
המלך אל פוסתוברוס ויעש לה ספר כריתות במצות המלך ולא כ
בתורת משה כי לא תוכל האשה לשוב את בעלה. אבל האיש יוכל
לשוב את אשתו רק אם שנאה. ויהי אחרי כן ותדבר שלומית
למלך על אודות האנשים אשר החביא אותם פוסתוברוס בכפר אשר
לו והם מן זרע המלוכה ויהיו הבואי' מיום אשר לכד ארודוס ירושלם
יב' שנה ותגד אל המלך ויצו להרוג את פוסתוברוס ואשר החביא ויהרג
גם ליסימכוס וגם דוסיתיאוס מן הפרתמים אשר ליהודה ולא השאיר
אשר יעמד לפני עינותיו על כן הלל מתיכה ויעש קרניות לירושלם
מן השיש ואבן לבנה ויחקק עליהם את תמונת הגוים אשר כבש.
ויעש בבקעה מעשה גדול אפודרומיא ויעש עגלות אשר לסוסים
ויכגרם. ויבן מסגר אשר לחיות ויתן בהוג המסגר אריות ונמרים
וזאבים וחזירים וישם וישלך להם צאן ובקר לעורר בינותם מלחמה
וגם בני האדם התגר עם החיות פעם כפעם פעם יגבר האדם ופעם
הגבר הבהמה ויהרוג זה את זה ויתן המלך רכוש רב למתגברים ורבר
זה לנכרים היה שמחה וליהודים היה צרה. וישנאו עשרה מבחורי
יהודה שמי והבריו וירלגו עליו בחרבותם שלופות ובכבר ידע המלך
את הדבר כי הוגד לו מסורים לכן יום אחד על כן לא יוכלו להרוג אתו
כאשר רצו עליו ויסבבום גדודי המלה וימיתום וגם הוא אשר הר
הודיע את הדבר הזה ביום השלישי חטא למלך ויצו המלך ויתכו
את בשרו וישליכוהו לכלבים ׃
כג ודברים רבים עשה ארודוס ועדים רבות כבש ורבות ערים בנה
ויבן שמרון בארוך וברוחב כמדת הראשונה ויקראה סבסתיאה ויבן
בתוכה היכל גדול לאגוסטוס המלה ויבן קיסריה המלה מאבני שיש ויתיפת
העיר מאד ויבן את אלמן ומחוז לאניות הבאות שם ויבנה ערים רבות
אשר לא הספרנה מרוב. ויהי בשנת שלש עשרת שנה למלכותו
ויהי רעב גדול וכבד בארץ יהודה ובאר צורת כל הגוים אשר כבש א
ארודוס ממשלת ידו והיה שובע גדול במצרים ויוציא המלך כסת
וזהב מאוצרו ואבני יקרה לרוב לעזור את העם כי דלו העם מאד מפני
הרעב וישלח המלך אל כל מלכות אשר לו וישלח למצרים ויאסות ת
חטים כחול אשר על שפת הים לרוב ויתן אותו על ים יפו ועל ים
קיסרית ויעש זול ושובע בארצנו כי אגוסתוס מלה רומיים שלח א
אגרת אל פטרוניוס אשר במצרים לשלוח ספינות ואניות גדולות
הרבה מאד נושאות חטים למכור בארץ יהודה לבד האניות מלאות
אשר שלח אגוסתוס מנחה לארודוס המלך ויהי פטרוניוס באניות
הרבה וימצא זול בארץ יהודה וימכרו את החטים בזול כאשר צוה

ותגוע למות בלא בחלת ומלחמה. ויאמר המלך עשו כרצונכם והמשכה אותה למות אל מחוץ לעיר ותצא אלכסנדרה אמה ותצעק ותקרא צאי צאי סוררת אשר כפרת לאישך ותהרה ותקלל אותה בקול בכי ונהי ולא דברה אלכסנדרה כי אם במרמה לחיות מעט אחריה אולי תוכל לנקום נקמתה ולמצא עלילה להרוג את הורודוס וגם נשים רבות מגדפות ומחרפות כי חשבו כאשמה אותה. ומרימי לא ענתה דבר כי שתקה כי אם צועקת ותלכת אל המות בלא פחד ובלא יראה כאשר תלך אל בית השמחה ולא שנו את פניה ולא שנתה צער הליכתה ותבז המלכה את המות כאשר עשו כל משפחתה בני החשמונים ותראה לכל ארץ יקר משפחתה ואת גדלת אבותיה ותפשט צוארה לחרב ותהרג והאכת אל עמה כי היא עלתה על כל הנשים ביופי ובמראה ובקרושה וביראת יי נצחה כל הנשים אשר היו בימיה רק ענוה לא היתה בה כי קללת המיר את המלך בראותה אותו כי חטא במשפחתה אבל ביופי לא יוכל אדם לספר ארץ יופיה. ולא אחר יי את נקמתה ויך את בית המלך במכת דבר וימותו רבים משרתי המלך וגם רבים ממשמניו ושריו מתו ובכל ערי יהודה לקו בדבר בימים ההם. ויתפללו העם ויאמרו אלהי עולם על נפש אחת לא ימותו נפשות רבות מעמך וירפא יי את העם ותעצר המגפה:

כב ויהי אחרי כן וינחם הורודוס על אשר הרג את מרימי אשתו ונתהפכת חמת המלך לתאוה ויתאו המלך את מרימי אשתו ויזכר את שמה תמיד כמו היתה בחיים ויצו למשרתית לעשות לה כיה משתה ולערך לה כסא לצד המלכה בחיים ויפול המלך בחלי גדול על אהבת מרימי ועל תאותה כי לא יכול לסבול את התאוה ותרא אלכסנדרה כי חלה המלך ותיעץ להרגו וישמע המלך ויצו ותהרג.

ובני הורודוס ארסטובלוס ואלכסנדר אשר ילדה מרימי היו ברומה בימים ההם ללמוד אותיות רומיים וישמעו את הדבר הזה ויתעצבו ויחר להם מאד התאות אשר נהרגת אמם אבל נספר את מעשיהם אחרי זאת. ויתרפא המלך מחליו ויתן אל שלומית אחותו את קוסתוברוס איש אדומי לאשה וישימהו לנגיד על כל אדום כי היתה אדום תחת יד יהודה מימי הורקנוס בן שמעון אשר מל אותם ויאסר אותם בכבלי מילה. ויהי במלוך קוסתוברוס באדום ויבקש להוציא את אדום מתחת יד יהודה ויסם את צלם הקדמוני לאדום וישלח למצרים לשאול רכב ופרשים למרד בהורודוס ויוגד להורודוס ויבקש להרגו ותתחנן לו אמו ואחותו וימחל לו המלך לקוסתוברוס בפעם הזאת. ויהי אחרי כן ותפול מריבה בין קוסתוברוס ובין שלומית אשתו ותלשינהו אשתו אל המלך

ובדברו אליה המלך תמיר את כל היקר והגדלה אשר תקרת לו לא
שמחה האשה ולא היטיבה פניה ולא האזינה אל דבריו כי קללת
את משפחתו וירא ארודוס את שנאת אשתו ויצר לו מאד כי אהב
אותה המלך מאד.   ויהי היום ותעש מרימי
מריבה עם שלומית אחות המלך אשת יוסף ותחרפה המלכה מאד
ותחרת את משפחתה ותלשינה שלומית אל המלך ותאמר שלומית
בהיות המלך עם אגוסטוס שכב יוסף בעלי עם מרימי המלכה ו
ולא האמין המלך כי ידע את אשתו צנועה מתמול שלשום אבל ב
בעבור השנאה אשר שנאה אותו אשתו מעט שם המלך את הדברים
האלה אל לבו. ויקרא את אשתו וישאלה ויאמר לה אמרי לי מה השנאה
הזאת אשר תשנאי אותי חנם ולא אהבתיני כתמול שלשום כי אני א
אוהב אותך מכל הנשים והשבעתי לך כי מיום אשר באתי אליך לא
באה אלי תאוה מאשה אחרת זולתי אהבתך ותאותך.   ותאמר
מרימי אם אהבתני כאשר אמרת לא היית לי אויב מי שמע כזאת
לחיות אדם אוהב והורג אוהבו   למה צוית את יוסף להרוג אותי
ביום אשר הלכת לאגוסטוס מלך רומה. ויהי כשמוע המלך כן ויחר
חרה גדולה ויעזבה מחבוק אשר חבקה ויצעק ויאמר אמנם הדבר
אשר שמעתי הנה האות כי לא גלה יוסף את סודי כי אם שכב עמה.
ויצא המלך מן הבית וישכב בבית אחר.   ותרא
שלומית אחות המלך כי האמין המלך אשר שמע מאשתו ותקח מ
מסריסי המלך מן המשקים ותתן לו שוחד כסף וזהב ותאמר לו קח
בידך את סם המות הזה והלכת אל המלך אמור לו מרימי אשתך נתנה
לי כסף וזהב ונתנה לי את המשקה ותאמר לי לך והשקית את המלך
המשקה הזה כי משקה של אהבה היא לשוב דעת המלך אלי ויעש ת
הסריס ככל אשר צותה עליו שלומית ויחרד המלך ויאמר ואירת ת
המשקה ויבא לפניו והביא המשקה ויתנו אותו אל איש אשר עליו מ
משפט מות וישת מן המשקה וימת מיד. ויצו המלך לקבר את
מרימי ואת יוסף חותנו ואת שומי איש צורי ויקבר גם סריס אחר
אשר למרימי ויצו ליסרהו בנגעים גדולים להתודות הסריס על דבר
המשקה ולא הודה כלום אבל הודה על השנאה אשר שנאה אותו
אשתו על הדבר אשר דבר לה יוסף ושומי וגלו את סוד המלך ויצו
המלך ויהרגו את יוסף ואת שומי איש צורי ואת מרימי צוה המלך
לשמרה במשמרת עד אשר ישלחו לאסות את עתזקנים אשר היו ב
בימים ההם להעמידה במשפט ולהמיתה כמשפטם ותמהר שלומית
ויועציה ויאמרו אל המלך ידוע יהיה לך כי אם תחיה מרימי יום אחד
עתה יקשרו עליך העם כי יאספו משרתי המלכה מכל המקומות ולא

ואת אניות נושאות את כל כלי המלחמה ובר ומזון לרוב וכל האהבה
אשר אהבתיהו רואת הייתי עמו בבקשה אפיאו בארץ ב
תים במקום המלחמה אבל לא הייתי שם כי יראה כי לא אסתיר
ממנו דבר פן אהיה בעיניך כאיש אשר לא ישור אותו אוהבו ביום
צרה כי משפטיך דבר עלי ומלחמתו ויראה אני משפטיך כי לא א
אפחד ממלחמתך כי במשפט לא יועיל לאדם כחו כי בעונו ילכד
על כן אני ארצה להראות לך האוהב ראה עתה את אשר גברת על א
אנטוניוס ותובא בשפלות ותהי בורח אם אמצאהו לא אעזבהו
כי אעזרהו ואת כי נאבד בחוסר דעתו אבל גברת אתה בחילך ונצחת
בעזרת גבורי רומיים אבל ביותר הוא נצוח בחוסר דעתו ויתנצחהו
קליאופטרה בזנותה ובכשפיה ולא שמע בעצתי להרוג אותה כי היא
היא היתה אויבתו אשר הסתו ללחום בך. ואם שמע
אלי והרג אותה או טוב לו ואז באתי עמו למלחמה עליך אבל שמעו
לעצתה והיא עזבני כי אני לא עזבתיהו כי הוא אשר שם כתר מ
מלכות בראשי ובאתי אליך והסירותיה מעל ראשי. אבל דע
כי בכבודך הסירותי ואת כי אעמוד במשפטיך ואם תהא עוד בחיים
אויב אני על אויביו ואוהב לכל אוהביו כי רבים אוהבים לנו על כן
ובטחו אוהבינו וישענו בנו ביום צרת כל אוהבינו.
ויהי בדברו כדברים האלה ויאמר אל ארודוס. נאה לך ביותר
אשר תמלוך כי נאמן אתה לאוהביך ותשמור אהבה לא תבוש ל
לגלות אהבתך אשר היתה לך עם אנטוניוס אויבנו אבל מעתה תהיה
אוהבנו ואנחנו נתן לך שוחר שכר אהבתך על כל אשר נתן לך אנטוניוס
מכלים כי אני אשר נצחתי אותו במלחמה אנצחנו עתה ברוחב ידים
ואתן לך כל אשר תשאל מעמנו כי אנטוניוס לא בגמולך עשה לך
כי שמע אל קליאופטרה ולא שמע לעצתך ובחר בכשפיה ולא האמין
בך ואל תתמה אתה כי כאשר עשה לך כן עשה לי כי בעבור
קליאופטרה עזב אהבתי ונהפך לי לאויב.
ויקח אגוסטוס את נזר המלכות וישם בראש ארודוס ויוסף לו מלכות
בכלים וילך אתו ארודוס עד מצרים ויקח לו אגוסטוס את כל המלכות
אשר נתן אנטוניוס אל קליאופטרה וימלוך שם אגוסטוס את ארודוס
ויתן לו עוד אגוסטוס ד׳ מאות גבורים מגוי הנקראים גלוס ו
ויכבדהו מאד:
כא וישב ארודוס ירושלים וימצא את כל ביתו בבהלה כי יוסף ושומי
איש צורי אשר מסר המלך אותם לשמור מרימי אשתו ואמה וגלו
את מסתורי המלך אשר לחם להרוג את מרימי אשתו בעבור שלא
יקחנה איש אחר מיתתו. ויהי בשמוע האשה ותתעצב מאד
ובדברו

עזבו אותם לצאת מן המחנה ולשאת מים ויקריבו מנחה למלך
ולא קבלה המלך . כי תקשה המלה את רוחו לעשות
בהם נקמה . ויאמרו הערביים איש אל רעהו הבה ונצא למלחמה
כי טוב לנו למות במלחמה ולא נמות בצמא ויצאו ויערכו מלחמה
גדולה מאד ויצאו היהודים לקראת ערביים ותתגבר המלחמה ויהרגו
היהודים מהערביים שבעת אלפים ויחתכו את ערפם הערביים ל
לנוס וינוסו וירדפם המלך ארודוס ועמו עד ערי מבצריהם ויך בהם
מכה רבה ועצומה אשר לא תספר מרוב .

וילכד המלך ארודוס את ערי מבצריהם ואת סלע מדברה ואת כל
עריהם ויהיו עבדים לארודוס כל ימי חייו וישב המלך ירושלימה
וכל מחנה היהודים בשלום כי לא נעדר מהם איש ויתנו תודות והלל
ליי אלהיהם ויתנו מנחה בבית יי כי שלל רב הביאו עמהם אשר לקחו
מן ערב ומן במדבר עושר גדול מאד :

ב בימים ההם נלחם אנטוניוס באוקטביאנוס אגוסטוס ויחזק
אגוסטוס על אנטוניאוס וינצחהו וילכד אגוסטוס את כל הממשלות
ויבא כאניה אל רודוס לבא מצרים ויוגד לארודוס כי אבד אנטוניוס
ויצר לו מאד וישם את נפשו בכפיו ללכת אל אגוסטוס אל עיר ר
רודוס עיר היוונים לחקרים פניו במנחה ויצו את כל ביתו ויתן את
קיפרון אמו ואת שלומית אחותו לפרורס אחיו ויצו עליו לצאת א
אותם במצודה אשר לארום ואת מרימי אשתו ואת אמה אלכסנדרה
נתן ליוסף בעל שלומית אחותו ולשומי איש צורי ויצו להם לשאת
אתהן לעיר אשר שמה אלכסנדרה וישביעם אם ישמעו ממנו אסון
להרוג את מרימי אשתו ואת אלכסנדרה אמה . והוא בא
באניה וילך אל אגוסטוס ובקש להרוג ארודוס על האהבה אשר היה
לארודוס עם אנטוניוס .

ויהי כבואו לפני אגוסטוס לא הסיר מעליו מבלעדי המלכות כי אם
הנזר לבדו ויאמר לאגוסטוס אם בעבור האהבה אשר היה לי עם א
אנטוניוס קצפת עלי לא אסתיר ממך כי אמנם אוהב הייתי לאנטוניוס
ואם בחיים הוא עוד אני אוהבו כי הוא עזרני בממלכתי וכל אשר
ידבר פי על אשר לי עם אנטוניוס ובדברי הראיתי במלחמה אם עברתי
עמו כתימה ללחום בך אבל לא עברתי עמו כתימה במלחמתכם כי
לא יכלתי בעבור מלחמות הערביים ועצת רעה אשר נתנה לו ס
סליאופטרה אשתו לבלתי בואי עמו ועל כן לא הרימותי הרבי ע
עליך ולא נלחמתי בך כי לא מיראת המלחמה ולא ממורך הלבב
ולא כאיש אשר ישוב את אהבו ביום צרה עזבתי את אנטוניוס כי
בושתי אם לא הייתי עמו אבל שלחתי עמו את צבא גדודים

אבדנו ברעש על כן יצאו לבטח. הרעו לכם כי ברצון אלהים
נעשה המלחמה הזאת שימו לבבכם על המתים אשר מתו ברעש
כי לא מת מאנשי המלחמה אשר לנו אדם כי אם זקנים ונשים ו
וטף והם מצרה הבא עלינו אזרו גבורה לשוא בטחו חוי על הבוטח ב
בשוא במסולת אויבו כי ברגע אחד ישתנה מקרה בני האדם כי מ
מתוך צרה יצא אדם לרוחה ומרוחה לצרה כי מקרה בני האדם כן
הוא. ראו אשר עשו לנו ערביים במלחמה הראשונה
ולא באחרונה עמדו לפנינו כי ברחו ואחרי כן הכה אותנו אנטימו ו
ואחר נפלו והם אשר ברחו שבו עלינו ותהפכו אתה פניהם להלחם
בנו ועתה היראה הזאת אשר תפחדו מן החתים אשר נפלו ברעש
ותהרגו רבים נפשות ואם בקש אלהים לענות אותנו עוד יכול ויוכל
כי מי יעמוד לפניו אבל בחפצו ענה אותנו מעונינו.
כבר נקיים אנחנו מפשע ומחטא כי לקינו ברעש ולא יענה אותנו
על כל זה האלהים עוד כי לעולם לאחר חרון יבואו רחמים ועתה
חזקו ואמצו לבבכם גוי קדוש כאשר עשו אבותיכם הראשונים:
ואם מה לנו מקנה לאויבינו מתה העצה ותמה להם האמונה
כי שלחו ידיהם במלאכינו לא על תורתינו לבד פשעו כי על תורת
כל הגוים תורת רומיים ותורת יונים ועוד בתורת שלהם עשו פ
פשע ועון כי שלחו ידיהם בקדושים כי מלאכים קדושים הם כי י
יונים קוראים אותם קדושים וגם נקרא אותם מלאכים במלאכי א
אלהים הם אשר יעשו בין גוי לגוי שלום לבלתי ישפך דם ועתה חזקו
ואמצו לנקום נקמתם כאשר שלחו ידם במלאכי האלהים ויקרא
אליהם למחר המלחמה ברצון יי טרם אשר יעשה נקמה כדבר על
כן נמהר כשור הממם ישור כי עמנו מלאכי יי אשר ילחמו לנו על
הדם אשר שפוך ויעזרו אותנו על האויב:
יט ויהי כשמוע היהודים הדברים האלה התעוררו למלחמה וירא
ארודוס המלך את לב העם כאיש אחד להלחם בערב ויעל המלך ע
עולות ושלמים ליי. ויעבור את הירדן ועמו רכב ופרשים
רבים ויד גדולה ועצומה מאד חיל יהודה ובנימין כלם גבורים א
אשר לא יסבו פניהם וילך ארצה ערב ויצא מלך ערב לקראתו ועמו
חיל כחול אשר על שפת הים לרוב ויערכו מלחמה ויפלו בערב ב
במלחמה הראשונה ח' אלפים איש ויתחזקו מעמד וילחמו ויפלו עוד
מערב ד' אלפים איש וינוסו וירדפו היהודים את ערביים עד המחנה
שלהם ולא יצאו מן המחנה ימים ולא יכלו היהודים לבוא ב
במחנה כי המחנה סגור מסביב והערביים נלחמים בתוך מחניהם
וישם המלך ארודוס את מחנה היהודים לפני מחנה ערביים לא

עבו

היהודים בתחלת המלחמה ויכו בערב מכה רבה וינוסו עם רב מפניהם
ויך אנטימוס את אהלי היהודים מאחור כאשר צותה קליאופטרה
המלכה ויפנו היהודים ותנה לחם המלחמה פנים ואחור ויסבו פניהם
להלחם באנטימוס ובמצרים ויבאו בתוך ערביים ובתוך מצרים אנשי
אנטימוס אלה מזה ואלה מזה והיהודים בתוך ותהי שם מפולת היהודים
גדולה ויפלו רבים במלחמה ההיא וימהר ארודוס המלך ויצא מן ה
המחנה בסוסיו וברכבו ויך את חיל אנטימוס ויגס אנטימוס מפניו וגם
חיל ערב הכה מכה רבה גדולה מאד וסלת מהמונם פגרים רבים ארצה
וירדפם עד ערי מבצריהם וישב ירושלם. ויהי בימים ההם
ותרעש כל ארץ יהודה ויהי רעש גדול ואדיר אשר לא היתה כמותו
מימי עוזיהו מלך יהודה וימותו רבים בארץ יהודה גם מקנה רב
מתו ברעש וגם אנשים ונשים וטף מתו בחוצות ירושלם כי אלף
מלבד אשר מתו בערי יהודה ויבהל המלך ארודוס וכל גוי יהודה
ויהדר לב המלך ולבב עמו מאד וינוע כנוע עצי יער מפני רוח ויאמרו
לכל זמן ועת למצוא דרך לבקש שלום מכל שכנינו כדי שלא יהיה
לנו מונע לשוב אל יי וישלחו מלאכים אל הגוים אשר סביבותיהם
ויעשו שלום מסביב וישלח ארודוס מלאכים אל מלך ערב לעשות
עמו שלום ויתפוש מלך ערב אל מלאכי ארודוס וישחטם חוץ לעיר
הנקראת סלע מדברה עיר מלכותו ויאסוף כל חילו חיל ערב וחיל
מדברי עם רב כחול אשר על שפת הים לרוב לבא בארץ יהודה ל
להשחיתה כי שמע כי אבד ברעש כל גאון יהודה. וישמע המלך
ארודוס כי שחט מלך ערב את מלאכיו ויתעצב לבו מאד ויקרא אל
שריו גבוריו ואל כל העם וידבר באזניהם כדברים האלה שמעו א
אחי ורעי קדושי יי אשר אני דובר באזניכם היום ידעתי כי צרה ג
גדולה באה עלינו בשנה היאת על כן יראתי לדבר באזניכם פן יעשו
לכם דבר תלאה ופן יהיה לכם לטורח כי מרי נפש אתם אבל שמעו
וחשו לבבכם לאמר כי בבני אסירים נלחמנו עד עתה להראות כחנו
וגבורתנו לשלול שלל ולבוז בז פעם נצחנו ופעם נסלנו בדרך כל ה
העם וגם נצחנו ולקחנו את ארצם ואת רכושם אבל עתה נצא
למלחמה לא על שלל ולא על רכוש כי על הנקמת אשר שפכו דם
נקי בארצם ויהרגו את מלאכינו אשר שלחנו אליהם לעשות עמהם
שלום. ועתה המה אני אם תיראו את המונם. אתם ידעתם
כי בכל המלחמות נצחנו אותם. ואם תאמרו כי מן הרעש הרג
לבבכם הבר זאת חנם תיראון ותביאו מורך בלבבכם הרעש הזאת
לא הרע לנו כי אם טוב היה לנו כי הוציא ערביים למלחמה כי אם
לא היתה הרעש הזה לא יצאו לפנינו להלחם בנו אבל שמעו כי

I אברנו

וְאֶת אַרְצוֹ אֶל קְלֵאוֹפַּטְרָה וַיֵּצֵא עוֹד וַיַּהֲרֹג מְלָכִים רַבִּים וַיֵּצֵא לָלֶכֶת לְהִלָּחֵם בְּפָרַס וַתֵּצֵא עִמּוֹ קְלֵאוֹפַּטְרָה וַתּוֹלִיכֵהוּ עַד פָּרַס וַתָּשָׁב הַמַּלְכָּה לָלֶכֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם וַתָּבֹא אֶרֶץ יְהוּדָה וַיְקַבְּלָהּ הַמֶּלֶךְ אֵרוֹדוֹס בִּירִיחוֹ עִיר הַרֵיחַ אֲשֶׁר בָּהּ הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב וַיַּעַשׂ לָהּ וְלַעֲבָדֶיהָ מִשְׁתֶּה גָדוֹל ו וַתְּסִיתֵהוּ הַמַּלְכָּה קְלֵיאוֹפַּטְרָה לִשְׁכַּב עִמָּהּ וַיְמָאֵן הַמֶּלֶךְ אֵרוֹדוֹס וַיִּוָּעֵץ בָּם יוֹעֲצָיו לְהָבִיא אוֹתָהּ הַהֶרְגָה בְּמֶמְשַׁלְתּוֹ לַהֲרוֹג אוֹתָהּ לְהַצִּיל עַמִּים מֵרָעָתָהּ וַיִּמְנָעוּהוּ יוֹעֲצָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ חָלִילָה לְךָ מֵעֲשׂוֹת כֵּן כִּי אִם תַּהַרְגָהּ עַתָּה יִתְעוֹרְרוּ בֵּינְךָ וּבֵין אַנְטוֹנְיוּס מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת. וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ כֵּן וַיֶּחְדַּל מֵלַעֲשׂוֹת כֵּן אֲבָל נָתַן לָהּ כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנֵי יְקָרָה כְּיַד הַמֶּלֶךְ וַיּוֹלִיכֶהָ עַד מִצְרַיִם וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלָיִם.

וְאַנְטוֹנְיוּס נִלְחַם בְּאַרְמִינִיאָה וַיִּלְכְּדָהּ וּמִשָּׁם נָסַע וַיִּלָּחֵם בְּפָרַס וַיִּלְכְּדָהּ וַיָּבִיא אַנְטוֹנְיוּס אֶת אַתְרַבַּן מֶלֶךְ אַרְמִינִיאָה וְאֶת שְׁאָר מֶלֶךְ פָּרַס אֲסוּרִים בִּנְחֻשְׁתַּיִם וְאֶת כָּל עָרֵיהֶם וַיִּתֵּן אוֹתָם מַתָּנָה אֶל קְלֵיאוֹפַּטְרָה בְּשִׁפְחוּת עַל כֵּן כָּל הַגּוֹיִם שָׂנְאוּ אֶת אַנְטוֹנְיוּס כִּי נָתַן יְיָ בְּיָדוֹ מְלָכִים גְּדוֹלִים וְאַדִּירִים וְעָשָׂה הוּא לָהֶם קָלוֹן וַיִּתֵּן בְּיַד אִשָּׁה קְלֵיאוֹפַּטְרָה בְּשִׁפְחוּת:

יח וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתָּסֶת קְלֵאוֹפַּטְרָה אֶת אַנְטוֹנְיוּס לְהִלָּחֵם בְּאוֹקְטַבְיָאנוּס אָגוּסְטוּס אֲשֶׁר מָלַךְ בְּרוֹמָה וּמָשַׁל מֵעֵבֶר לְאֶרֶץ הוֹדוּ וְעַד בְּרִיטַנְיָה אֲשֶׁר עַל יַם אוֹקְיָינוּס בְּמַעֲרָב וַיָּעַר אַנְטוֹנְיוּס לְהִלָּחֵם עִמּוֹ בִּשְׁנַת ס״ו לְאוֹלִימְפָּדֶס בָּא בְּחַיִל כָּבֵד וְעָצוּם מְאֹד כִּי שָׁמַע אֶת דִּבְרֵי קְלֵיאוֹפַּטְרָה אִשְׁתּוֹ וּמֶלֶךְ אֵרוֹדוֹס קִבֵּץ חַיִל לְרֹב כָּל יְהוּדָה וְכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר כָּבַשׁ יַד נִמְרֶת וַחֲזָקָה מְאֹד וְגַם אֲנִיּוֹת הַרְבֵּה מְאֹד וַיֵּלֶךְ מִצְרַיְמָה לְעֶזְרַת אַנְטוֹנְיוּס לָלֶכֶת עִמּוֹ בִּתְמוּרָה לְהִלָּחֵם בְּאוֹקְטַבְיָאנוּס אָגוּסְטוּס. וַיְהִי כְּבֹא הַמֶּלֶךְ אֵרוֹדוֹס מִצְרַיְמָה וַיֹּאמֶר לוֹ אַנְטוֹנְיוּס לֹא תָבֹא עִמָּנוּ אַתָּה פֶּן יִפְשְׁעוּ כָּל הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה בִּלְבַדִּי בִּתְמוּרָה לְהִלָּחֵם בְּאָגוּסְטוּס אֲבָל אַתָּה תִּהְיֶה לָנוּ לְעֶזְרַת מֵעֵבֶר הַזֶּה וְלֵךְ וְהִכִּיתָ אֶת עֲרָב כִּי פָשַׁע מֶלֶךְ עֲרָב. וַיְהִי כִּשְׁמוֹעַ אֵרוֹדוֹס אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֶּאֱסֹף פָּרָשִׁים וְרַגְלִיִּים וַיָּבֹא אֶרֶץ עֲרָב וַיַּשְׁחֵת אֶרֶץ עֲרָב בְּחֶרֶב וּבָאֵשׁ וַתִּשְׁלַח קְלֵיאוֹפַּטְרָה אֶת אַנְטִימוֹ שַׂר צְבָאָהּ לְעֶזְרַת אֵרוֹדוֹס וַתֹּאמֶר לוֹ בְּסֵתֶר תְּהִי עֲצָתְךָ עִם מֶלֶךְ עֲרָב וִיהִי בְּקָרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה בְּהִתְגָּרֵת מִלְחָמָה עֲמוֹד מֵאָחוֹר לְמַחֲנֵה יְהוּדִים וְהִכֵּית אֶת מַחֲנֵם מֵאָחוֹר וְיָבֹאוּ בְּתוֹךְ הַיְּהוּדִים וְיִפְּלוּ עִם אֵרוֹדוֹס מַלְכָּם וְאֶקַּח אֶרֶץ יְהוּדָה וְאֶמְלוֹךְ עָלֶיהָ. וַיֵּלֶךְ אֵרוֹדוֹס בְּאֶרֶץ עֲרָב וְאַנְטִימוֹ עִמּוֹ וַיִּשְׁלַח אַנְטִימוֹ בְּסֵתֶר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְמֶלֶךְ עֲרָב וַיֵּצֵא לִקְרָאתָם בְּעַם עָצוּם וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֵרוֹדוֹס בְּמַחֲנֵה וַיִּשְׁלַח שַׂר צְבָא יְהוּדָה אֶל מִחוּץ לְמַחֲנֶה לִקְרַאת מֶלֶךְ עֲרָב וַתִּתְגָּר מִלְחָמָה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּגְבְּרוּ הַיְּהוּדִים

לראות איך ישוטו במים עבדי המלך כי ברכות מים גדולות ע
עמוקות מאד אשר תמלאנה ממימי המעינות. ויעמד המלך על
הבריכות האחת וירא את עבדיו שוחים במים ומשחקים ויתגרו ה
הבחורים להטביע איש את רעהו ויקראו הבחורים אל ארסתובלוס
בעצת המלך לבא ולשחות עמהם ולא אבה כי אם על פי המלך וישאל
ארסתובלוס את פי המלך ויאמר ארדה נא ואשוט במים עם ה
הבחורים. ויאמר לו המלך למה זה הרר עתה ויפצר בו ויאמר לו
המלך עשה בחפצך וירד הנער וישוט במים עם הבחורים וילך המלך
ויבא ביתה ועבדי המלך שחסו במים עם ארסתובלוס עד פנות היום
ויטבעו אותו במים עד אשר המיתוהו בעצת ארודוס המלך וישמע
העם כי מת ארסתובלוס וישאו קולם ויבכו וגם כל שרי המלך ועבדיו
בכו. ותצעקנה הנשים אלכסנדרה ומרימי ותאמר מרימי המלכה אל
המלך באזני כל העם איכה נשארתי בדד מכל משפחתי אשר לקחת
בחרבך ולא חמלת על שיבת אבי ולא על הילד אחי ושוממה אני מכל
משפחתי ותצעק לעיני כל העם מאד וגם המלך ארודוס בכה כי נכמרו
רחמיו על ימי הנער ויעש לספדו מעשה גדול וכבוד גדול עשה ב
במיתתו ואלכסנדרה אם הבחור בקשה להמית את נפשה ובהרה בחיים
למען תמצא עלילה לעשות נקמה בארודוס ומהיום ההוא והלאה לא
דברה מרימי עם קיפרון אם המלך ועם שלומית אחותו משנאתה
אותן ותקלל אותן תמיד ותחרת לחן חרפה ממשפחתן באמרה כי
מעבדות הנה קיפרון אם המלך ושלומית אחותו ותלשן שלומית
אותה אל המלך ולא האזין המלך לדבריה ולא הוכיח מרימי אשתו
מאהבתו אותה כי ביותר אהב אותה ולכן מרימי בטחה באהבתו ו
ותקלל ותחרף את משפחת המלך :

יז בעת ההיא התעוררו מלחמות בארם ובפרס כי פשעו במלכות
רומה כי לחץ אותם מרקוס אנטוניוס גבור היושב במצרים כי נתן
אותם מתנה אל קליאופטרה אשתו כי כל אשר תאמר קליאופטרה
לאנטוניוס עשה רצונה. ותסיתהו על המלכים לקחת את ארצם להרת
לה את זהבם ואת כספם ואת כל רכושם אשר הם בידם לסגלת מלכים
ולתת לה. וכן עשה אנטוניוס הרג מלכים אדירי ויתן לה. עוד הסיתה
אותו להרוג מלך יהודה ואת מלך ערב לתת אותם ואת שללם לה.
ותדבר זאת שם על לבו אנטוניוס ותשוב אליו דעתו כאשר ישוב
המשתגע אליו מחליו ויאמר אנטוניוס לא טוב להרוג מלכים גדולים
כאלה כי לא נוכל אותם בלא ממשלת רומיים ושמיכות דם כי ארודוס
מלך יהודה אוהבי הוא אשר המלה בעצת אגוסטוס אשר ברומה
ותשיש ולא נאה לעשות כן אבל על המלך ארם לא חמל אנטוניוס.
ויתן את שללו ואת

יוּכַל הַנַּעַר לָצֵאת מִן הַמְּדִינָה כִּי הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל בִּמְקוֹם חֲנַנְאֵל וְאִם
יֵצֵא הַנַּעַר מִן הַמְּדִינָה עַתָּה יְעוֹרְרוּ מִלְחֲמוֹת הַיְהוּדִים וְיִשָּׁפֵךְ דָּם רַב
כִּי טֶרֶם יָמוּתוּ וְלֹא יִתְּנוּ אֶת הַנַּעַר. וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בֶּן אַנְטוֹנְיוֹס וַיֶּחְדַּל
לִשְׁאוֹל אֶת הַנַּעַר וְהַמַּלְכָּה. אֲרוֹרוֹס הוֹצִיא חֲנַנְאֵל מִן הַכְּהוּנָּה וַיִּתְּנָהּ
לְאַרִסְתּוֹבְּלוֹס אֲחִי אִשְׁתּוֹ וְהוּא נַעַר בֶּן יז' שָׁנָה כִּי מִתְּחִלָּה הָיוּ גְּדוֹלִים
בִּכְהוּנָּה עַד יוֹם מוֹתָם אֲבָל אַנְטִיוֹכוּס אֶפִּיפָנֵס הוּא הֵחֵל הַכְּהוּנָּה בְּהוֹצִיאוֹ
כֹּהֵן גָּדוֹל וַיַּעֲמִיד בִּמְקוֹמוֹ אַחֵר. וְגַם שֵׁנִי אַרִסְתּוֹבְּלוֹס הֵסִיר אָחִיו
הוּרְקָנוֹס וּשְׁלִישִׁי זֶה אֲרוֹרוֹס הִשְׁלִיךְ חֲנַנְאֵל מִן הַכְּהוּנָּה וַיִּתְּנָהּ אֶל אֲחִי
אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר מְרִיבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בְּבֵיתוֹ לְהַשְׁלִים אֶת מַחְלוֹקֶת בֵּיתוֹ וְזֹאת
עָשָׂה וְלֹא נָח בְּבֵיתוֹ כִּי שְׂנֵאוּ אוֹתוֹ חוֹתַנְתּוֹ וְאִשְׁתּוֹ עַל דְּבַר אֲשֶׁר הָרַג
יו הַזָּקֵן הוּרְקָנוֹס אֲבִיהֶן: וַיְצַו אֲרוֹרוֹס לִשְׁמֹר אֶת אֲלֶכְסַנְדְּרָה בְּסֵהַר
כִּי יָרְאָה פֶּן תִּגָּרֶה עָלָיו אֶת הָעָם. וַתִּשְׁלַח אֲלֶכְסַנְדְּרָה אֶל קְלֵאוֹפַטְרָה לִבְרוֹחַ
מִפְּנֵי אֲרוֹרוֹס לָבֹא מִצְרַיִם וַתַּעַשׂ אֲלֶכְסַנְדְּרָה שְׁתֵּי תֵּיבוֹת כִּדְמוּת
קְבָרוֹת לָצֵאת מִירוּשָׁלַיִם כְּעֵין תֵּיבוֹת הַמֵּתִים הַיּוֹצְאִים מִירוּשָׁלַיִם לְהִקָּבֵר
בְּחֶבְרוֹן אוֹ בִמְקוֹמוֹת אֲחֵרוֹת וַתִּשְׁכַּב אֲלֶכְסַנְדְּרָה בְּתֵיבָה אַחֶרֶת לָצֵאת
מִירוּשָׁלַיִם לָלֶכֶת עַד יָפוֹ לַיָּם מָקוֹם אֲשֶׁר שָׁלְחָה שָׁם קְלֵיאוֹפַטְרָה סְפִינָה
לָתֵת אֶת אֲלֶכְסַנְדְּרָה אֵלֶיהָ וְאֶת בְּנָהּ וַיֵּלֶךְ סַבְיוֹן אֶחָד מִיּוֹעֲצֵי אֲלֶכְסַנְדְּרָה
וַיְסַפֵּר לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְסַבְיוֹן לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת הַתֵּיבוֹת אֲשֶׁר בְּתוֹכָם
אֲלֶכְסַנְדְּרָה וּבְנָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבְּרָה לָכֶם אֲלֶכְסַנְדְּרָה וְהָיָה בְּנָשְׂאֲכֶם אוֹתָם
בַּמִּכְסָה אֲשֶׁר לָהֶם הָבִיאוּ אֶת הַתֵּיבוֹת לְפָנַי וְאֶתְפְּשֵׂם בְּתוֹךְ הַתֵּיבוֹת
וַיַּעַשׂ בֶּן סַבְיוֹן וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּיבוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּפְתַּח הַמֶּלֶךְ אֶת הַתֵּיבוֹת
וְהִנֵּה אֲלֶכְסַנְדְּרָה וּבְנָהּ בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ. אֲלֶכְסַנְדְּרָה עַד מָתַי לֹא
תִתְבּוֹשִׁי לַעֲשׂוֹת כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיִּמְחוֹל הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת הֶעָוֹן הַזֶּה:

וַיְהִי מִקֵּץ שָׁנָה אַחַת בְּחַג הַסֻּכּוֹת וַיַּעַל אַרִסְתּוֹבְּלוֹס הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל
הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר בִּלְבוּשׁ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת כֹּהֵן גָּדוֹל וַיַּרְא
הָעָם הַבָּחוּר עוֹמֵד עַל עָמְדוֹ אָפוּד בְּמַדָּיו בְּתָאֳרוֹ וּבְיוֹפְיוֹ וּבִדְמוּתוֹ
כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂמַח הָעָם וַיִּבְכּוּ מֵרוֹב הַשִּׂמְחָה וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ וְאֶת
הַכֹּהֵן וַיֶּחֱרַר הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ אִם לֹא אָסִיר אֶת זֶה הַנַּעַר מִלְּפָנַי
מְהֵרָה תָּשׁוּב אֵלָיו הַמַּלְכוּת כִּי לְבַב כָּל הָעָם לְהַמְלִיכוֹ. וַיְהִי אַחֲרֵי הֶחָג
וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַיִם הוּא וְכָל בֵּיתוֹ וַיֵּלֶךְ בִּירִיחוֹ עִיר הַגְּדוֹלָה מְקוֹם
אֲשֶׁר שָׁם כַּלְסָמוֹן הוּא אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּנּוּ שֶׁמֶן הַטּוֹב עַל כֵּן נִקְרֵאת הָעִיר
יְרִיחוֹ עַל דְּבַר הָרֵיחַ. וַיְהִי בְּלֶכֶת הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה לְכָל הַשָּׂרִים
הַבָּאִים עִמּוֹ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ בְּמִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר אֶל אַרִסְתּוֹבְּלוֹס כֹּהֵן גָּדוֹל שֵׁב
וַיֵּשֶׁב הַנַּעַר אַרִסְתּוֹבְּלוֹס אֵצֶל הַמֶּלֶךְ וְכָל שָׂרָיו וַעֲבָדָיו יָשְׁבוּ אִישׁ כְּפִי
כְּבוֹדוֹ וַיִּשְׂמַח הַמֶּלֶךְ הוּא וְכָל עֲבָדָיו מְאֹד וַיְהִי אַחַר הַמִּשְׁתֶּה לְאַחַר
הַצָּהֳרַיִם יָצָא הַמֶּלֶךְ וְאַרִסְתּוֹבְּלוֹס הַכֹּהֵן וְשָׂרֵי הַמֶּלֶךְ אֶל הַגַּנּוֹת וְאֶל
מַעְיְנוֹת הַמֶּלֶךְ לָר

אָחִיו וַיִּקַּח אֶת הַמַּלְכוּת מִיָּדוֹ. וּלְמִקֵּץ שָׁלשׁ שָׁנִים הוּשַׁב בְּמַלְכוּתוֹ וַיִּמְלֹךְ מ' שָׁנִים וַיִּלָּחֵם בּוֹ אַנְטִיגְנוּס בֶּן אָחִיו אַרִסְטוּבְלוּס וַיִּלְכְּדֵהוּ וַיְקַצֵּץ אֶת אָזְנוֹ לְבִלְתִּי הֱיוֹת כֹּהֵן וַיַּגְלֵהוּ בַּשְּׁבִיָּה. וּלְמִקֵּץ ג' שָׁנִים מָלַךְ אֵרוֹדוֹס אֲשֶׁר הוּא גִּדְּלוֹ בְּמוֹת בָּגוֹ וַיַּהַרְגֵהוּ וַיְשַׁלֵּם לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה. וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּתְעַצֵּבְנָה הַנָּשִׁים אֶת מָרִימִי אֵשֶׁת אֵרוֹדוֹס וְאֶת אַלֶכְּסַנְדְרָה אִמָּהּ וַתִּשְׂנֶאנָה אוֹתוֹ מְאֹד עַל אֲשֶׁר הָרַג הַזָּקֵן אֲבִיהֶם׃

טו וַיַּמְלֵךְ אֵרוֹדוֹס נָתַן אֶת הַכְּהוּנָּה לַחֲנַנְאֵל אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים בּוֹרִים כִּי לֹא הָיָה מֵהַחַשְׁמוֹנָיִם. וַתִּשְׁלַח אַלֶכְּסַנְדְרָה אֶל קְלֵיאוֹפַּטְרָה מַלְכַּת מִצְרַיִם רֵעָתָהּ אֵשֶׁת אַנְטוֹנְיוּס גִּבּוֹר רוֹמָה לְדַבֵּר לְאַנְטוֹנְיוּס לִשְׁלוֹחַ לְאֵרוֹדוֹס מַלְאָכִים לְצַוּוֹת לוֹ לְקַחַת אֶת הַכְּהוּנָּה מֵאֵת חֲנַנְאֵל וְלָתֵת אוֹתָהּ לְאַרִסְטוּבְלוּס בְּנָהּ נַעַר בֶּן ט"ו שָׁנָה יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה חָרוּץ וְקַל הַתְּכוּנָה מְדַלֵּג כְּאַחַד צְבָאִים אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא בְּיָמָיו כָּמוֹהוּ בְּיָפְיוֹ כְּמַרְאֵהוּ וְהוּא אֲחִי מָרִימִי הַמַּלְכָּה אֵשֶׁת אֵרוֹדוֹס הַמֶּלֶךְ וּבֶן אַלֶכְּסַנְדְרָה אִמָּהּ אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַלֶכְּסַנְדְּר בֶּן אַרִסְטוּבְלוּס וַתַּעַשׂ הַמַּלְכָּה קְלֵיאוֹפַּטְרָה כְּדִבְרֵי אַלֶכְּסַנְדְרָה רֵעָתָהּ וַתִּתְחַנֵּן אֶל בַּעְלָהּ אַנְטוֹנְיוּס לִשְׁלוֹחַ מַלְאָכִים אֶל אֵרוֹדוֹס לָקַחַת אֶת הַכְּהוּנָּה מֵאֵת חֲנַנְאֵל וְלָתֵת אוֹתָהּ לְאַרִסְטוּבְלוּס הַנַּעַר לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל. וַיִּשְׁלַח אַנְטוֹנְיוּס גִּילְיָאס אֶחָד מִשָּׂרָיו יְרוּשַׁלַיְמָה אֶל אֵרוֹדוֹס לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קְלֵיאוֹפַּטְרָה אִשְׁתּוֹ וְאַלֶכְּסַנְדְרָה וַיָּבֹא גִּילְיָאס יְרוּשָׁלַיְמָה וַיְדַבֵּר אֶל אֵרוֹדוֹס כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיְמָאֵן אֵרוֹדוֹס לָתֵת אֶת הַכְּהוּנָּה אֶל אַרִסְטוּבְלוּס כִּי אָמַר אֵין זֶה מִשְׁפָּט לְהוֹצִיא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּעוֹדֶנּוּ חַי וּלְהַעֲמִיד אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ. וַיְהִי בִּהְיוֹת גִּילְיָאס בִּירוּשָׁלַיִם וַיַּרְא אֶת אַרִסְטוּבְלוּס הַנַּעַר בְּתָאֳרוֹ וּבְיָפְיוֹ וְגַם אֶת מָרִימִי אֲחוֹתוֹ וְהִיא יְפַת תֹּאַר וִיפֵה מַרְאֶה מְאֹד וַיִּתְהַלֵּל גִּילְיָאס לְיָפְיָם כִּי לֹא רָאָה כְּמוֹתָם בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם וַיֹּאמֶר גִּילְיָאס אֶל אַלֶכְּסַנְדְרָה לְמִי הוֹלַדְתְּ אֵלֶּה לֹא הִתְחַבֵּר לָךְ אִישׁ כִּי אִם מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עַל כֵּן יָלַדְתְּ בָּנִים כְּאֵלֶּה וְעַתָּה שִׁמְעִי בְקוֹלִי וּקְחִי אֶת תַּבְנִיתָם וְקוּם וְקוֹמַת צֶלֶם שְׁנֵיהֶם וְשִׁלְחִי בְּיָדִי אֶל אַנְטוֹנְיוּס וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ אֶת צַלְמֵי הַבָּחוּר וְהַנַּעֲרָה הוּא יַעֲשֶׂה כָּל חֶפְצֵךְ וַתַּעַשׂ אַלֶכְּסַנְדְרָה כְּדִבְרֵי גִּילְיָאס וַתִּשְׁלַח אֶת צַלְמֵי בָּנֶיהָ אֶל אַנְטוֹנְיוּס וְכִרְאוֹתוֹ הַצְּלָמִים הִבְעִיר יֵצֶר תּוֹעֲבָתוֹ וַיִּשְׁלַח אִגֶּרֶת אֶל אֵרוֹדוֹס לֵאמֹר. מַרְקוּס אַנְטוֹנְיוּס גִּבּוֹר רוֹמִי אֶל אֵרוֹדוֹס מֶלֶךְ יְהוּדָה שָׁלוֹם. זְכוֹר הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמְּךָ וַאֲנִי עֲזַרְתִּיךָ לְהַמְלִיכְךָ עַל כָּל יְהוּדָה וְעַתָּה אַל תִּמְנַע לִשְׁלוֹחַ אֵלַי אֶת אַרִסְטוּבְלוּס וְאִם לֹא תְשַׁלְּחֵהוּ מְהֵרָה דַּע כִּי מִלְחָמוֹת רוֹמִיִּים עָלֶיךָ.

וַיְהִי כִּקְרוֹת אֵרוֹדוֹס אֶת הָאִגֶּרֶת וַיֵּדַע כִּי בַּעֲבוּר תּוֹעֲבוֹתָיו הִתְאַוָּה לַנַּעַר וַיְמַהֵר וַיִּתֵּן אֶת הַכְּהוּנָּה אֶל הַנַּעַר וַיִּכְתֹּב אֶל אַנְטוֹנְיוּס לֵאמֹר לֹא

יוכל

וד ולא אבה הורקנוס שמוע להם וילך הורקנוס ירושלם ויצא ארורוס
לקראתו הוא וכל שריו ויחבקהו וינשקהו ויביאהו אל ביתו ויכבדהו
מאד לעיני הכל ויעש לפניו תמיד משתה ויקראו אבי לעיני כל העם
ובסתר צוה לקחת את נפשו. ותשמע אלכסנדרה בת הורקנוס אם
מרימי אשת ארורוס בת אלכסנדרה אשר ילדה לאלכסנדר בן
ארסתובלוס אחי הורקנוס אביה ותאמר אלכסנדרה אל הורקנוס אביה
השמר לך מפני ארורוס כי לא יעשה כל זאת לך כי אם להרגך אבל
שמע בקולי ולך ברח לך אל מלוס מלך ערב פן ישחית בחרב ארורוס
שיבתך איש בשמי הזה ולא אבה הורקנוס שמוע לה ותפצר בו ותציקהו
ויקראו את דוסיתיאוס אחד משועי יהודה ויאמינו בו ויגלו לו הסוד
כי דוסיתיאוס אויב ארורוס על אשר הרג את אחיו על כן גלו לו את
הסוד ויתנו לו שוחד וישלח לשלוח אליו מלוס אנשים וסוסים בכתב
אליו לעמוד במקום אגם החומר לשאת את הורקנוס אל מלוס מלך
ערב לברוח מפני ארורוס. ויהי כאשר קבל דוסיתיאוס את האגרת
הזאת מידו וימצא עליה לחיות אהוב למלך ויתן דוסיתיאוס את
האגרת ביד ארורוס כאשר היתה חתומה בחותם הורקנוס ויגלה לו את
כל הסוד אשר דבר לו הורקנוס ואלכסנדרה בתו. ויהי כאשר קבל
המלך את האגרת מיד דוסיתיאוס ויהלל את דוסיתיאוס ויברכהו ויתן
לו מנחה גדולה זהב וכסף ויאמר אליו המלך לך לדרכך למקום אשר
שלחך הורקנוס וקח את האגרת בידך אשר נתן כאשר היא חתומה
בחותם הורקנוס וכאשר תקבל האגרת אשר יתן לך מלוס מלך ערב
הביאנה לי ואת האנשים אשר ישלח ואת הסוסים לשאת את הורקנוס
הראם אלי ואלכדם. ויעש דוסיתיאוס ככל אשר דבר לו המלך וילך
אל מלוס מלך ערב וישב אל ארורוס המלך ויתן לו את האגרת הזאת
אשר שלח מלוס אל הורקנוס לבוא אליו. ויקבל המלך האגרת
וישלח גדודים אל אגם החומר וילכד את האנשים ואת הסוסים אשר
שלח מלך ערב לשאת את הורקנוס. וישלח המלך אל ע' הזקנים
ויאמר להורקנוס וישאלהו אם יש ברית בינו ובין מלוס מלך ערב.
ויאמר הורקנוס אין ברית ביני וביניו ויאמר המלך אי זאת שלחת
ואי זה אגרת אשר שלח לך מלוס ויאמר לא באה אלי אגרת ולא
שלחתי אליו שליח ויוצא המלך את דוסיתיאוס ואת האגרת ואת אנשי
מלוס אשר לכד ואת הסוסי' ויראם לפני ע' הזקנים ויצו אחד מגדודיו
להסיר את ראש הורקנוס מעליו ויכהו הגדוד ויתז את ראשו.
וימת הורקנוס איש צדיק וטוב איש זקן אשר בחיותו במלכותו לא
עשה רעה לאדם ועברו עליו צרות רבות מנעוריו כאשר מהם אמור
ויקבל הורקנוס את המלכות וימלוך שלשה חדשים וילחם בו
ארסתובלוס

לקורתו. ויכבד מאד את הלל הזקן שר הפרושים ואת שמאי תלמידו
כי הם היו ההלה אשר יעצו את העם למלוך ארודוס כי אמרו הפרושי'
שמאת יי' היתה זאת בעון העם וטוב שימלוך זה טרם שישפך דם לרוב
בקרב ירושלם על כן ארודוס כבד את הפרושים ואת כל אויביו לא חמל
כי הרג אותם לפי חרב ולקח את זהבם ואת כספם ויתן בביתו ויאסוף
זהב וכסף לרוב ועוד נלחם בכל הגוים אשר סביבותם וינצח ויקח את
זהבם ויתן בביתו. וישם שומרי' בשערים לחפש כל היוצא מירושלם
ולמי אשר ימצא כסף או זהב יקחו אותו השומרים ויביאוהו אל המלך
וגם את המתים כן חפשו אותם השומרים פן יסתירו זהב בעריסותם
בנשאם אל הקברות ויתעשר ארודוס מכל המלכים אשר לפניו בבית
שני. בימים ההם הורקנוס בן אלכסנדר המלך היה עם פגורוס מלך
פרס ואוהבו הוליכהו בבלה בתוך המון היהודים אשר שם בבבלה
וישב בתוכם ויקבלוהו היהודים אשר בעבר הנהר כמלך ויכבדוהו
כמשיח יי' ולא חסר מן המלכות רק אשר לא מלך בירושלם ואת
היכל יי' לא ראה ויהי כשמוע הורקנוס כי מלך ארודוס בן אנטיפטר
אוהבו אשר הוא גדלו ויאהבהו כבנו ויתאו הורקנוס לבא לירושלם כי
אחזתהו תאות על מקדש יי'. וישמע ארודוס כי הורקנוס הוא בבבל
בכבוד גדול וירא מאד פן יבאו עלילות ותשוב אליו ממלכת יהודה
וישלח מלאכים אל מלך פרס לאמר הורקנוס אשר עמך בארצך הוא
גואלי והוא חשוב בעיני כאבי והוא הסיר היום בגלות אשר הגלה
אותו אנטיגנוס בן ארסתובלוס אחיו עם פגורוס הנמלט מלפני בפרס
ועתה כשהומלכתי אני לפניך זכרתי חסדיו ואת טובתו אשר עשה
ביתרה והנה שלחתי לך שוחד זהב וכסף אל תמנעהו לבא אלי וא
ואכבדהו ואשלם לו גמולו ואגמול לו הטובות אשר עשה עם אבי
ועמי ואם לא תשלחהו דע כי מלחמות רבות עליך רומיים ויהודים.
ויהי כשמוע כן מלך פרס וישלח להורקנוס בבלה אשר שם היה משכן
מנוחתו ושם ברח מפני ארודוס ושם היה נחשב כמלך לאמור אם
אהבת ללכת ירושלם אין אני מונע אותך אבל איעצך שלא תלך ו
ותשמר מפני ארודוס כי איש דמים הוא פן ישחית את שיבתך וגם
היהודים יושבי בבל דברו להורקנוס כדברים האלה לאמור אל תחשב
בלבבך כי מאהבה שלח ארודוס להביאך אליו כי מקנאה על דבר ה
המלוכה כי לעולם המלכים אינם גומלים טובות לבני אדם אשר י
יעשו להם טובות בהיותם בשפלות כי הגבור ימיר אותם והגדולה
תהפך את לבם ועוד אמרו אתה תדע לא תוכל לכהן בירושלם בעבור
המומים אשר שם בך אנטיגנוס בן ארסתובלוס אחיך ויקצץ אזנך שב לך
עמנו ולא תחסר דבר תהיה בעינינו כמלך שב במקומך ואל תתגרה
עוד במלחמות ירושלם לרעה :

חפתים עליהם וימותו ויאנסים את נקמת אחיו. ויהי בערב ויצא
המלך אל גרורו לאכול ולשתות והוא בא במרחץ עם שני נערים
קטנים ושם התחבאו מגבורי ספוס אנשים אשר נסו מן מלחמת
וחרבותם שלופות בידיהם ולא נגעו אל המלך וידעו עוד העם כי
מן האלהים הומלך. ויסע משם ארורוס וילך ירושלם וכל
מחנהו עמו ל' אלף איש משועי יהודה ויבא עוד סוסיאו אשר שלח
אורתו אנסוניוס לעזרת ארורוס ויבא בעם כבר וכביר חזקה ועמו חיל
רומיים ושני מלכי ארם ויחנו על ירושלם עד התחלת שנת רביעית
למלכותו ויעשו מלחמות גבורות כי פעמים גבורות יצאו אליהם ל
למלחמת ויכו מהם מכת רבה מאד אבל לא יכלו לחבריהם מעל
ירושלם. כי פעמים גבורות שרפו את הסוללות באש ויעשו
נצח וגבורה מחוץ לחומה. ויהי אחרי כן ויתגבר חיל ארורוס
על אנטיגנוס ויבריחם העירה אל תוך החומה כי מתי מעט היו עם
אנטיגנוס כי נפלו גבוריו במלחמה. ויהי אחרי כן ויקומו בלילה
ב' יהודים מבחורי ארורוס וירימו סלמות על החומה ויעלו אחריהם
גבורי סוסיאו כי שומרי החומה שוכבים עיפים ויהי בעלותם ויכו את
השומרים ויריצו המחנה אשר עם ארורוס וישברו השער ויתבהלו אנשי
העיר ותלכד ירושלם עיר הקדש ויבאו ארורוס וסוסיאו העירה ויכו
באנשי העיר מכה רבה ועצומה ולא חמלו על בחור ועל בתולה וזקן
ואשה. ויקצות ארורוס על שרי סוסיאו ויאמר אל סוסיאו אם כל העם
תאכל בחרב אני אנה אמלוך. ויהי כשמוע כן סוסיאו ויעבור קול
לאמור התורג נפש אחת מישראל מות ימות. ושרי סוסיאו באו אל
ההיכל ויבקשו לפתוח את ההיכל ולראות את קדש הקדשים ולא יכלו
כי המלך ארורוס שלף את חרבו ועמד לפני שער ההיכל הוא ובחוריו
ויבריחו את רומיים מלראות את קדש הקדשים כי אמר המלך טוב
לנו למות ולא יראו גוים את סתרי יי' אשר בקדש הקדשים אז נתן
המלך מרכושו אל סוסיאו ואל שריו זהב וכסף את שבר שרהם אשר
ערותו ואת יתר שלל העיר הציל. בעת ההיא נתן סוסיאו אל היכל יי'
עטרת זהב גדולה כי ירא מאד פן יקרהו דבר מאת יי' על אשר נלחם
בעיר יי'. וזאת הרעה אשר באת על ירושלם עיר הקדש בימי שרי
רומה מרכוס אגריפס וכנירא וגלוס בשנת קפא לאולימיאדס בחדש
יג הרביעי ביום הצום. ויהי אחרי כן וילך סוסיאוס אל אנסוניוס
למצרים ואנטיגנוס אסור בנחשתים וישלח ארורוס כסף וזהב לרוב אל
אנטוניוס להרוג לאנטיגנוס כי ירא ארורוס פן ישוב אליו המלכות.
. ויהי כאשר נהרג אנטיגנוס אז מלך ארורוס לבטח על יהודה. ויהי
כאשר מלך בכל אות נפשו ויכבד את כל היהודי' אשר תחלה היה ירם
לשורתו

אנטוניוס חיל רכב ופרשים ועטרת זהב מנחה אל המלך ארודוס על
אודות העזרה אשר עזרו ועל אשר סלה את הערביים ויפתח את
הדרך וילך המלך אליו ויצא אנטוניוס לקראתו ויחבקהו וינשקהו
וישמח עמו שמחה גדולה. ויהי אחרי אשר הכה מרקוס אנטוניוס
את פגורוס מלך פרס וישם פניו לבא מצרימה ויתן אל המלך ארודוס
את סוסיאו שר צבאו עם חיל כבד מאד ויד רבה והעזרה מאד מ
מגבורי רומה וישלח אגרת בכל ארם לאמר. מרקוס אנטוניוס
מושל מלאכים לכל שרי ארם. ידוע יהיה לכם כי המלך ארודוס
על יהודה כאשר צוה אתביאנוס אגוסתוס מלך מלכים וכאשר צ
צויתי אני מרקוס אנטוניוס וכאשר יעץ הישיש אשר ברומה ועתה
השמרו לכם פן תמנעו לשלוח אנשי מלחמתכם לעזרהו בבאו ל
להלחם על אנטיגנוס כי אם לא תמהרו ללכת לעזרתו כאשר צויתי חרב
עליכם ודבר גדול כי אני מרקוס אנטוניוס נשבעתי ולא אמיר. ויהי
אחרי כן וילך ארודוס עם סוסיאו להלחם על אנטיגנוס ועמהם חיל
רומה וכל צבא ארם ויוגד בדרך לארודוס על אודות יוסף אחיו אשר
מת במלחמה כי הרגו פפוס ואת כל צבא רומה אשר ביהודה אשר באו
בתחלה עם ארודוס ויבריח את שריהם ויעמוד יוסף אחי ארודוס כי
לא אבה לנוס וילחם בפפוס ויכרות את ראש יוסף אחי ארודוס ו
וישלח אותו ירושלימה אל אנטיגנוס מלך ירושלם. ויקנהו פרורת
אחי ארודוס בנ' ככרי זהב ויקברהו בקבורת אבותיו ויגד למלך את
הדברים האלה והוא כבר ידע את הדברים האלה כי בחלום ראה את
כל אשר קראהו לאחיו ויתחל המלך ויתאבל מעט ולא אחר נקמה
וישוב סוסיאו עם כל הצבא ויקח יב' אלף רומיים וכ' אלף יהודים
ויבא בלבנון ויעבר אליו ויעתק משם וילך להלחם על הצבא אשר ש
שלח פפוס לקראתו וימצאם לירכתי הגליל ויכם מחצי היום ועד
הערב מכה רבה מאד. ויהי בערב ויצו המלך לבחוריו
לאכול ולשתות והוא עם אנשי ביתו בא אל בית גר אחר ויהי באכול
המלך ויפול פתאום כל הבית על המלך ועל אנשי ביתו ולא נהרג
המלך ולא חמצע המלך ולא ביתו ולא הוא ולא אחד מאנשי ביתו על
כן האמינו כל העם כי ארודוס אהוב לאלהים הוא:

ויהי ממחרת יצא ארודוס להלחם עם אנטיגנוס ועל פפוס השומרים יב
לנגדו במחנה כבד מאד ותתגר מלחמה גדולה וינס אנטיגנוס יר
ירושלם ויעמד פפוס וילחם בארודוס וסלו ביום ההוא פגרים רבים
וגם פפוס גבור ירושלם הכה והמצע במלחמה ההיא ויכרות פרורת
את ראשו ויביאהו לפני המלך ארודוס אחיו ויצו המלך ויקברהו ו
והבחורי' אשר נסו במלחמה ויתחבאו בבתי המקום ויצו המלך ויחרכו

ארודוס מקנו הוא וכל שרי רומה אנטוניוס עמו ויבא מצרה אל
מחנה אנטיגנוס ויצא יוסף אחיו מן העיר ויתחבר עמהם וילחמו
באנטיגנוס ויכו את מחנהו וינס אנטיגנוס ירושלם ויוצא ארודוס את
כל אנשי ביתו ממצרה ויאסוף את כל חילו כי נפלו עליו יהודים
רבים חיל גדול לרוב ויבא ירושלימה ויחנו עליה ושרי רומיים עמהם
אשר שלח אנטוניוס לעזרתו ולא עזבו שרי רומיים להלחם באנטיגנוס
ויפרו את מצות אנטוניוס כי נתן להם אנטיגנוס שוחד אבל לא היה
חסרון לארודוס עזרתם כי היה חיל גדול עמו לרוב מאד כי גדולה
מכל היהודים וכל אנשי הגליל נתחברו עמו לעזרתו ויחן ארודוס על
ירושלם וילחם באנטיגנוס ויצו ויעבר קול בכל מחנהו לסבוב את
העיר ויסבו את העיר ושרי כנטיריאוס וסילון פרהליאוס אשר לקחו
שוחד מאנטיגנוס לא אבו לגלות הדבר ויגש ארודוס אל החומה ויקרא
בקול גדול ויאמר שמעו והאזינו כי טוב לכם להשלים עמי ולא ענו
לו דבר ויחן שם ויצו לחרשים ויעשו כלי ברזל וגם עשה תיבות עד
גדולות ויקשרם בכבלי ברזל אשר עשה וימלא את התיבות בחורים
גבורים בכלי מלחמתם וגם לחם ומזון נתן בתיבות ויתן להם מגלות
ארוכות להוציא את הפריצים מן המערות ויורד את התיבות בראש
ההר ויתנם על פי המערות וייראו הפריצים לצאת מן המערות ויאץ
אחד מן הבחורים חגור חרב תפש בכל הברזל אשר תלויה בה התיבה
וידלג בכבל ויקפוץ בתוך המערה ויהרג רבים מן הפריצים ויתפוש
את פגריהם במגל וישמטם בעמק ויעשו כן כל הבחורים ויהרגו את
הפריצים מכל המערות רק מערה אחת נשארה כי לא נהגו התיבות
על פיה ושם היה זקן אחד עם אשתו ועם שבעת בניו ויעמד הזקן על
פי המערה ויאמר להם לבניו צאו ויצא אחד מהם וישלוף הזקן
את חרבו וימיתהו וגם את השני וגם את שבעת בניו עד תמם
ואת פי המלך ארודוס חמל ויצעק ויתחנן לזקן אשר לא יהרג את
בניו ולא שמע הזקן אל המלך ויחרף ויגדף ויקלל את המלך ואחר
כן הרג את אשתו וישמטה בעמק אחרי בניה ויהרג גם את נפשו
ויפל בעמק על פגרי בניו וימות :
יא ויהי אחרי הדברים האלה ויוגד לארודוס כי גלהם אנטוניוס בפגורוס
מלך פרס ויהרגהו והוא יושב על נהר פרת וילך ארודוס לקראתו
וימצא קהל גדול מאד אשר רצו ללכת לאנטוניוס ולא יכלו כי ע
ערביים בדרך הורגים את כל אשר מצאו הולכים אל אנטוניוס לעזרתו
ויודע הדבר לארודוס וילך הוא ובחוריו וימצאם וילחם בם ויך אותם
לפי חרב ויפתח את הדרך וילכו אל אנטוניוס כל המבקשים ללכת
אליו. ויקח המלך את כל שללם וילך. אז שלח אנטוניוס
חיל

שלשום ולא נזכר מלוק את החסד אשר עשה עמו הורקנוס. וארודוס
בא מצרימה אל קליאופטרה מלכת מצרים ותקבלהו המלכה בכבוד
ותבקש לעשות אותו שר צבאה וימאן ארודוס כי מהר מלכת אל
רומה ותתן לו המלכה עושר גדול וספינות לשאת אותו כתימרת
איטליאה ויבא ארודוס בספינות ויושב פעמים למצרים כי חורת הרת
ויתחזקו הרוחות עליו ופעם השלישית נתישבה הרוח ויעבור הים
ויבא אל מחוז הגדול אשר באנכונה אשר בקצה ארץ איטליאה ושם
היה פקיד אשר לאגוסתוס מלך רומה ויקבלהו בכבוד ויתן לו סוסים
ואנשים ויוליכוהו אל רומה וילך ויבא רומה ויחן בבית אנטוניוס
אוהבו הוא מרקוס גבור רומה ויספר לו את כל אשר קרהו כאשר · מ
מרד אנטיגנוס על הורקנוס ויאסרהו בנחשתים ויקצץ את אזניו
לבלתי היות כהן עוד כאשר התחבר עם פגורוס מלך פרס ויהלל את
מלכות רומה וישען במלך פרס. ויהי כשמע אנטוניוס
ואגוסתוס והישיש אשר ברומה כי חלל פגורוס מלך פרס את מלכות
רומה ויועצו יחדו ולא אחרו הדבר ויקראו את ארודוס וישימו כתר
מלכות בראשו ויצו את העם לתריע בשופרות ויתקעו בשופרות
וירימו קול ויריעו ויאמרו מלך ארודוס בירושלם ובית הבחירה עיר ה
הקדש ויצאו אגוסתוס ואנטוניוס וארודוס בתוך ויבאו אל בית
אנטוניוס ויערוך אנטוניוס להם משתה גדול ויקרא אגוסתוס את
הישיש ואת כל זקני רומה ויאכלו וישתו וישמחו מאד על ארודוס א
אשר מלך ויכתבו את היום ההוא תחלת מלכות ארודוס ויכרתו עמו
ברית ויכתבו את הברית בלוחת נחשת וישימו אותה בהיכל מלכות
אשר ברומה לקרוא את הברית כל הימים ;

ויהי אחר הדברים האלה ויבא אנטוניוס וארודוס בספינות לבא
להלחם על פגורוס מלך פרס ועל אנטיגנוס מלך יהודה ועמהם ס
ספינות ואניות רבות וחיל גדול ואדיר וכבד מאד. ויצא אנטוניוס
באנטוכיא ויעבור להלחם בפגורוס מלך פרס וארודוס יצא אל תלמירת
היא עכו ועמו חיל רומה יד גדולה וחזקה ועמו בנטידיוס וסילון
פרליאוס גבורי רומיים אשר שלח אגוסתוס עמו. בעת ההיא
אנטיגנוס וכל חילו חונים על מצדה אשר לאדום כי שם היו כל אנשי
בית ארודוס אמו וחותנתו וארוסתו ויוסף אחיו ויצמאו למים אנשי
העיר כי אנטיגנוס הרס את כל תעלת המים הבאות העירה ויחשבו א
אנשי העיר לפתוח את העיר ויוסף אחי ארודוס חשב לברוח אל מלך
ערב כי שמע כי נחם מלך ערב על הדבר אשר לא קבל את ארודוס
בברחו מפני אנטיגנוס וימנעהו אלהים לברוח כי נתן מטר על הארץ
בלילה וימלאו את כל הבורות מים ויחדל לברוח. ואז יצא

השבתי זאת ולא עלתה על לבי לעשות את הרעה הגדולה הזאת לאחינו ואנשי שלומנו ויחוסו ויבטיחם בדברי האלה וישובו וישכבו לבטח ויהי בשכבם ויפלו עליהם גדודי פרס ויתפשום ויאסרום ב בנחושתים ויקץ פסילו משנתו והנה ידיו אסורות בברזל אז קפץ פסילו כה וכה ויתלק ויבקש לשלוף את חרבו ולא יכל כי היו ידיו אסורות וישא עיניו והנה אבן אחת גדולה וירץ אל האבן וידלג לרום הארץ וינפץ ראשו על האבן בכח חמתו וימות . ובטרם שימות הגידה לו אשה אחת על ארורוס כי נמלט וישמח פסילו ויאמר ש שמחתיני עתה ידעתי כי עזבתי גואל דמי נוקם נקמתי ובדברו ב בדברים האלה וימת ויאסף אל עמיו ׃

ט וישמע ארורוס את כל אשר עשה פגורוס מלך פרס לפסילו אחיו ותורקנוס מלך יהודה והוא בירושלם ויקח את אמו ואת חותנתו ואת מרימי ארוסתו והיא בת אלכסנדר בן ארסתובלוס ואמה אלכסנדרה בת הורקנוס אשר הזכרנו למעלה והנערה יפת תואר ויפת מראה מאד וירכב ארורוס את הנשים על הסוסים ועל הפרדים ויצאו מירושלם לילה ועשרת אלפים מגבורי יהודה עמו וישם פניו ארץ ארום ויהי בדרך ותרדנה הנשים והילדים ותהפוך אמו את הרכב אשר רכבת ותעמד כי אמרו הנשים נמותה נא בירושלם עיר הקדש ולא נתחשב מעלים וישלוף ארורוס את חרבו ויבקש להרוג את נפשו כי ירא פן יבאו האויבים וישאו את הנשים וירוצו בחניו ויתפשו את ידו ויאמרו אליו חרפה זאת לאיש במונך להרוג את נפשך בלא כבוד אבל תעברנה הנשים לפנינו ואנחנו פה נעמד עד בא חיל פרס אשר יצא מירושלם לרדות אותנו וידעו את מי הם רודפים . ויהי ככלותם ותעברנה הנשים ויעמד ארורוס וכל אנשי המלחמה אשר עמו כעשרת אלפים ויהי עד כה ועד כה והנה עליהם שר המשקה אשר למלך פרס ועמו גדודי פרס יד גדולה ותחזק מאד וילחם בו ארורוס הוא ואנשיו ויכם ויניסם ארצה ויברחו את שר המשקה וינס ירושלם מפני ארורוס וגם חורים רבים מאנשי אנטיגנוס רדפו אותו וישיגוהו וילחמו עמו ויפלו בידו ויכם מכה גדולה מאד ובמקום ההוא אשר הכה את היהודים עשה ארורוס עיר והיכל גדול בשנת אחת למלכו ויקרא שם העיר ארוריאון אשר היא רחוקה מירושלם ס׳ ריס וילך ארורוס לדרכו ארץ ארום ויצא יוסף אחיו לקראתו ויועץ עמו ויביאו את הנשים במצודת אשר לארום ויתנו בעיר חטים ומים ועצים ואנשי מלחמה ויוסף אחיו עמהם ויצו ליתר העם ללכת בכל ארום למצא בהם מחיה ויתן להם הרבמוני זהב בדי מחסורם והוא במתי מעט עבר לדרכו אסלע מדברת אל מלוך מלך ערב כי אוהב היה מלוך להורקנוס ולארורוס מתמול שלשום

צבא המשמרת אשר לו בחיל ירושלם ואנטיגנוס בן ארסתובלוס עמו
ויצו להם מלך פרס לאמר כה תעשו בבאכם ירושלימה קראו את
שלום העיר עד אשר תבאו העירה ובבאכם העירה התגרו מלחמה
והכו את הורקנוס ואת ארודוס ואת פסילו אחיו ונתתם את המלכות
לאנטיגנוס בן ארסתובלוס ויסעו ויבאו ירושלימה שר המשקה אשר
למלך פרס ואנטיגנוס בן ארסתובלוס עמו ויקראו את שלום העיר
ואת שלום העם ויבאו העירה ויתגרו מלחמה בהורקנוס בתוך העיר
או חלקו ביניהם את המשמרת ארודוס ופסילו אחיו ויקבל ארודוס
את היכל המלך לשמרתו ופסילו אחיו עלה על החומה לשמור את
עליית החומה ואנשי פרס ואנטיגנוס החלו לחכות בעם ולבוז את
העיר וירד ארודוס מהיכל המלך הוא ובחוריו ויתגר מלחמה ברחוב
העיר באנשי פרס ובאנשי אנטיגנוס ויך בהם מכה רבה מאד ויבריחם
גם פסילו ירד מן החומה ויך את כל העומדים לנגדו וילחמו בכח
וינצחו את אנשי פרס ואת אנשי אנטיגנוס. ויהי מקץ ו' ימים
ויקרא שר המשקה אשר למלך פרס את ארודוס ואת פסילו ויאמר
להם עד מתי תהיה המלחמה הזאת בעיר הקדש חדלו לכם ממלחמת
ולכו לקראת פגורוס מלך פרס אדני והתחברו עמו ותהיה ידו עמכם
כי טוב לי בהיותכם אתם אוהביו כאשר אתם גבורים מהיות הביני
אנטיגנוס אשר איננו שוה לגבורתכם ולא האמין ארודוס לדבריו אבל
הורקנוס ופסילו האמינו לו ויעשו כן כאשר דבר להם שר המשקה
אשר למלך וילכו לקראת פגורוס וימצאו לו בארם. ויקבלם
בכבוד גדול לעיניהם אבל בסתר יעץ וישם עליהם אורבים ללכת
לאסור אותם בנחשתים ויסגמו הורקנוס ופסילו בלילה והנה אורבים
סביבות הבית בכלי מלחמתם ולא ידעו כי בעבורם הם שומרים.
אז באו אמיליאוס ושרמלח עשירי ארם אל פסילו ויגידו לו את כל
ערמת פגורוס מלך פרס כאשר חשב לבו אנטיגנוס באלת כברי זהב
ואשר נדר לו לתת שמונה מאות נשים משועות יהודה. ויאמרו
עשירי ארם אל פסילו הנה לך ספינה ערוכה בים ללכת לברחה המלט
ארץ יהודה כי בחות חיים חיה פגורוס בימים ההם. וימאן
פסילו לברוח ולעזוב את הורקנוס ויגש אל פגורוס מלך פרס ויאמר
השחת את בריתך עמנו עתה ידענו כי אין אמונה בעם פרס כאשר
שמענו וראינו בעינינו על העצה אשר יעצת עלינו ואם איש מחסור
ממון אתה ואין עמך זהב וכסף הנה הורקנוס יש לאל ידו לתת לך
זהב כפלים בכל אשר דבר אנטיגנוס רק אל תשחית ידך באנשים אשר
כרת ברית עמהם. וכשמוע בן פגרוס מלך פרס וישבע
ויכחש ויבטיחם בדברים לאמר שבועת שקר וכזב שמעתם עלי כי לא

השברתי H

רומה ואנטוניוס חבירו כי שלחתי אני אגוסטוס בכל ממשלתי אשר
מעבר לים הודו ועד המערביים אשר מעבר ארץ בריתונירה הוא
ים אוקיינוס וכל מקום אשר ימצאו בו איש או אשה מזרע היהודים
עבד אתו אמה ישלחו חפשים בלא פדיון כי אם במצות אגוסטוס ו
ואנטוניוס חבירו ועתה תחיו ותצליחו אתם וכל אנשי שלומנו :

ח ויהי אחרי כן וישב וילך אגוסטוס אל עיר רומה וישב על כסאו
ואנטוניוס שב עוד הוא באיספאניא וישלח אגרת לשרי חיל רומה
היושבים בצור לאמר מדוע לא השיבותם את הארץ אשר לקחתם
מארץ יהודה בימי כסיאו איש הבליעל ועתה דעו כי חרב רומיים
עליכם במהרה אם לא תשיבו את הארץ ליהודים אנשי שלומנו אם
לא תמהרו לתשלים עמהם דבר גדול בארצכם ולבכם אני מרקוס אנ
אנטוניוס נשבעתי ולא אמיר. ויהי אחרי כן ויסע וילך
אנטוניוס בארם ותלך אליו קליאופטרה מלכת מצרים וישב עמה
אנטוניוס ויאהבה ותט את לב קליאופטרה את לב אנטוניוס בכשפיה
ויהיה אנטוניוס עושה כל אשר בקשה קליאופטרה מהיום ההוא והלאה
כי הטתו ברוב כשפיה. אז באו ס' מגדולי יהודה אל אנטוניוס
כי תשליט ארודוס ואת פסילו אחיו ויאמרו לאמר אלה בני אנטיפטר
לקחו המלכה מיד הורקנוס ולא נשאר להורקנוס בלתי השם וישאל
אנטוניוס את הורקנוס אם אמת הדבר ויען הורקנוס ויאמר חלילה
כי ארודוס ופסילו הם עבדי ונאמנים לי הרבה מאד וישמח אנטוניוס
על דברי הורקנוס כי אהב את הבחורים בעבור אנטיפטר אביהם כי
אוהב היה אנטוניוס לאנטיפטר אביהם. ויהיה כבוא
אנטוניוס אל מבצר צור אשר על שפת הים ויוסיפו עוד ללכת אליו
רבים מגדולי יהודה להלשין את הבחורים ויקצות עליהם אנטוניוס
ויתן מהם בית האסורים ט' אנשים אשר צעקו על ארודוס ועל פסילו
וגם מן הצועקים הרג רבים כי נשא פנים לפסילו ולארודוס אחיו
ויכבדם וינשאם וישלחם ירושלם בכבוד וישב אנטוניוס וילך אל רומה
אחרי אשר כבש כל ממלכות פרס.

ויהי אחרי הדברים האלה ויצא אנטיגנוס בן ארסטובלוס מירושלם
וימרוד על דודו הורקנוס וילך אל ארץ פרס ויר גדולה עמו משועי
יהודה וילך אל פגורוס מלך פרס וידור לו אנטיגנוס אלף ככרי זהב
וה' מאות נשים מן השעורות והיקרות אשר ביהודה להיות ידו
עמו לעזרתו לקחת את המלוכה מיד הורקנוס ולהרוג ארודוס ופסילו
אחיו וישמע פגורוס אל אנטיגנוס בן ארסטובלוס ויאסף חיל לרוב ח
חיל פרס ומדי ויבאו בארם וילכדוה ויכו את כל הרומיים אשר נ
מצאו שם ואנטוניוס שר צבא רומה וישלח פגורוס מלך פרס שר
צבא

מפניהם ויהרפהו אוקטביאנוס ואנטוניוס ויכהו וימיתהו. וימלוך
אוקטביאנוס תחת יוליאוס קיסר כי בן אחיו היה זה אוקטביאנוס הנקרא
שמו אגוסטוס על דבר אשר הוסיף ממשלת על כל אשר היה לפניו
אגוסטוס בלשון רומי הוא ובלשון קדש מליץ זה הוסיף על כל מ
מלכי רומי ואחריו נקראו אגוסטוס על שם אוקטביאנוס ועוד נקראו
קיסר על שם יוליאוס הורג. ויהי כאשר נצח אוקטביאנוס אגוסטוס
ואנטוניאוס את כסיאו ואת ברוטוס בארץ מקדון בבקעת פילפוס אז
באו בארץ אימסיאה. וישלח אליהם הורקנוס מלאכים ובידם
מנחה כתר מלכות ואבני יקרה ויתנו לאגוסטוס וחברו ויחדשו הברית
אשר היתה בין הורקנוס ובין יוליאוס קיסר וישאלו מאתו אגוסטוס
להשיב את השבויה אשר שבה כסיאו מארץ יהודה ולעזוב את כל
היהודים אשר נמכרו בימי כסיאו לשלוח אותם חפשים ואת יתר
היהודים היושבים בכל ארץ יון ובכל ארץ אסיאה לישב בשקט וב
ובשלוה וישמע אגוסטוס ואנטוניוס לכל אשר שאל הורקנוס
ואלה דברי האגרת אשר שלחו אגוסטוס ואנטוניוס אל הורקנוס מלך
יהודה לאמר אוקטביאנוס אגוסטוס המלך ומרקוס אנטוניוס חבירו
להורקנוס מלך יהודה שלום וישועה. ידוע יהיה לכם כי קבלנו
אגרותיכם מיד ליסימכוס בן פאוזמיאס ועמו יוסף בן מינימאוס ו
ואלכסנדר בן תודרוס מלאכים אשר שלחתם אלינו באימסיאה לכרות
ברית עמכם כחפצכם ושמחנו בשלומכם ובישועתכם עתה נלחמנו
עם כסיאו אשר הרשיע להרוג את קיסר ויחשבנו לו את רעהו אשר ש
שלח ידו בקיסר בשלוח ידו בשמש ובמסילותיו ארצה על כן נלחמנו
עמו מלחמות גדולות ועצומות ונצחנו רשעתו בבקעת פיליפוס
והרגנו אותו ואת ברוטוס חברו ונמלטה ארץ אסיאה מידם כאשר ת
תמלט האשה מצירית ביום אשר תלד וכאשר ימלט החולה מחולי
חליו כי נתנו את כל ארץ אסיאה במרמס בטיט חוצות במרוצת
הרשע אשר רצו בה ולא חסו על נקיים ולא על חיבל ולא על שרים
ולא שמעו שבועת לאדם אשר נשבעו לו וימלכו על ארץ מוקדון
ואדונה ארץ מקדון אשר קבלה אותם ואשר החביאה אותם ואת
רעתם כיון יריבת כאשר תחביא זונה את חזונה עמה התורה ש
שמלותיה כן ארץ מקדון החביאה בהוכה את כל רעת כסיאו ו
וכראותנו אשר עשו ביהודים ובכל אנשי שלומנו ידוע יהיה לכם
כי הרגנו הרשעים והמשחיתים אשר השחיתו את כל הארץ.
ועתה ישמח מלך הורקנוס וכל עם יהודה והשמח עיר
הקדש וכל יושביה וישמחו כהני אלוה הגדול והאדיר אשר בהיכל י
ירושלם ויקחו מנחה אשר שלחנו ויתפללו על חיי אגוסטוס מלך ר
רומה

בעיר רמה לנקום נקמת אביו וימנערו פסילו אחיו כי אמר פן תהיה
מלחמה גדולה וישפך דם לה״ב בקרב עיר הקדש ירושלם אבל יעצו
יחדיו להרוג את מלכיה בערמה וישלח ארורוס אל כסיאוס ויודיעהו
הדבר הזה ככל אשר עשה מלכיה לאביו וישלח כסיאוס לארורוס ל
לאמר נקום נקמת אביך מולידך אשר גדלך על ברכיו מאת מלכיה
והיה כבואי אל עיר צור ובבוא הורקנוס ומלכיה אלי אתה ואחיך ב
בואו אלי שם ונקום נקמת אביך מאת מלכיה ויעש כן ארורוס.
ויהי כבא כסיאוס אל עיר צור וילך אליו הורקנוס ואת שרי יהודה
ואת מלכיה וגם פסילו ואת ארורוס עמו כי נשבע להם לאמר נקי
אני מאביכם ולא הייתי בעצת מיתתו ויאמינו הבחורים לעיניו אבל
בסתר יעצו להרגו כי ידעו כי בשקר נשבע מלכיה כי הרג את אביהם.
ויהי בלכתם אל צור עם הורקנוס ויבאו אל כסיאוס
גבור רומי ויצו להם כסיאוס לגדודיו כל אשר יאמר לכם ארורוס ש
שמעו ואל תעברו את פיהו פן תמותו. ויהי לאחר המשתה וישכבו
משכב הצהרים בנטות הצל יצא הורקנוס בשער העיר לרוח היום ויצא
אל מלכיה וישב לפניו גם לפסילו וארורוס וישכבו לפניו. וירמוז
ארורוס אל גדודי רומי וידלגו עליהם בחרבות שלופות וירימו את
החרבות על ראש ארבעתם ויהרגו את מלכיה לבדו ואת הורקנוס וש
ושריו לא נגעו ויתבהל ממנו ותסר דעתו ממנו כי נבהל וכמעט מת
ותשב דעתו אליו וישאל את ארורוס מה זה ועל מה זה נהרג מלכיה
ויאמר ארורוס לא ידעתי אבל כסיאוס צוה להרגו. ויען הורקנוס
ויאמר אמנם כי איש רע ואיש בליעל מלכיה מימיו ולא דבר ה
הורקנוס את הדברים האלה כי אם מיראה:
ז ויהי אחרי הדברים האלה ויסע וילך כסיאוס מקרונה לקראת אהביאנוס
בן אחיו אשר ליוליאוס קיסר ואנטוניוס גבור חיל אשר ברומה ל
להלחם ולנקום נקמת יוליאוס קיסר מאת כסיאוס אשר הרג יוליוס
קיסר. ובעת ההיא התגר מלחמה גדולה בארץ יהודה כי פילוס
בא מדמשק בחיל כבד חיל רומיים למשול בארץ יהודה ויאמר מ
פסילו בן אנטיפטר לפילוס הרומי לאמר לך לך דמשק מקום אשר
הניחך כסיאוס כי אין לך בארץ יהודה חלק ולא שמע פילוס אל
פסילו ויתגר עמו למלחמה וילחם פסילו על פילוס וישלך מחילו ר
רבים הרוגים ארצה ויצא פילוס במעט נפל במלחמה אבל ברח
וימלט קריה אחת קטנה וילכד פסילו את הקריה וילכד גם מ
פילוס חי וילך וישלחהו ובסיוס נלחם באהביאנוס הבחור ובאנטוניוס
גבור רומיים ותהי שם מלחמה גדולה ועצומה. ויפלו
ביום ההוא יותר מס׳ אלף פגרים במלחמה ההיא וינס כסיאוס
מפניהם

וחמש מאות ונח׳ מדי שנה בשנה ואת כל ארץ לודיאות אשר נתנו
שרי רומה ופומפיוס הגדול למלכי ארם צויתי לקחתה מיד ארם
ולהשיב אותה אל הורקנוס בן אלכסנדר מלך יהודה וכל הארץ עד פרת
אשר לקחו במלחמ׳ מלכי החשמונים והשיב אותם פומפיוס לבעליהן
אני יוליוס צויתי להשיב את כל הארץ להורקנוס אשר בירושלם כי
בחרבם לקחום אבותם לבן תהיה לחם כל אשר לקחו במלחמ׳ וכל מלך
וכל שר מכל לשון עם ועם מדינה ומדינ׳ אשר תחת ממשלת מלכותי
אשר יפר אות בריתי ועצתי ופורץ פה ומצפצף לדבר כנגדם ויזיד
לבלתי עשות מצותי יאבד המלך והשר ההוא בחרב וארצו תעזב
שממה מבלי יושב בה אדם ובהמה. המלאכים אשר שלח
הורקנוס אל רומה ישבו עם יוליוס קיסר לפני כל מלאכי הגוים וישבו
עמו כנגדו לבושי מכלול לראות במרוצת הסוסים אביריהם מריהי מ
מלחמה ובעגלות ובמלחמות החיות אשר נעשו לפני יוליוס קיסר
ובני ארם ערומים נצים ולכל אשר נעשו לפניו לשמוח את נפשו.
ואלה שמות המלאכים אשר שלח ליסימכוס בן פאומיאס ואלכסנדר
בן תרורוס פטרוקלוס בן ביריאה ויהונתן בן אוניא׃
בעת ההיא בהיות יוליוס קיסר בששט ובשלוה ובהתפללו בהיכל ו
יובים אשר ברומה ויקומו עליו אויבי׳ אשר נשארו מאוהבי פומפיוס
ויתקעו בגופו ובצדו שלשים הניתות ויהרגוהו בהיכל ואלה שמות
האנשים אשר הרגוהו כסיאוס וברותוס. אז יצא כסיאוס מרומה
ויעבור את הים בחיל כבד מאד ויבא ארץ אסיאה וישחיתה ויסע מ
משם וילך אל ארץ יהודה ויענוש את הארץ ע׳ ככרי זהב וירא אנטיפטר
כי מת יוליוס קיסר ויבקש לנקים נקמתו ולהלחם בכסיאוס ולא
יכל כי היה עם כסיאוס עד גדולה ועצורה מכל הגוים. אז חלק
אנטיפטר את כל ארץ יהודה לשני בניו להוציא את המס ולתת לכסיוס
וירצא אהורדוס אות חמס מארץ יהודה ויתן אל כסיאוס וימצא חן
בעיניו ויאהבהו בנפשו ויקח כסיאוס אות הזהב מארץ יהודה וילך
מקדונייה כי ירא לשוב ברומה ואז יעצו שרי יהודה להרוג א
אנטיפטר ויקם מלכיה ויבקש לשלוח יד באנטיפטר ויודע הדבר ל
לאנטיפטר ויאסוף גדודיו וגבוריו להלחם במלכיה ויירא מלכיה
מפני אנטיפטר וישבע לו על הדבר הזה ויאמן אנטיפטר לדבריו
ויעש עמו שלום ויקראו שניהם במשתה היין לפני הורקנוס וישחד
מלכיה את שר המשקה אשר להורקנוס ויתן לו זהב הרבה ויתן סם
המות לאנטיפטר ויהרגהו וימת אנטיפטר איש גדול וגבור עד כה כגר
יומו ומצא גבול חייו איש אשר בחרבו מגן את עם יהודה ואת עיר
מקדש בן קבל גורלו. וישמע אהורדוס כל אשר עשה מלכיה לאביו
ויבא עליו ב

· הזאת כי אם למלט ארורוס מן המשפט כי ראה את חבורת השופטים
נתחברו יחד לשפוט את ארורוס מות ויקם הורקנוס וילך וגם כל
השופטים הלכו איש לביתו. ויהי בלילה ההוא ויצא ארורוס
מירושלם עם גדודיו ויגס וילך בארם דמשק אל סיקתוס אשר היה
הפקיד על כל ארם ויספר לו לאמר את כל אשר אירע לו בירושלם אז
הפקיר אותו סיקתוס נגיד על כל ארם ׃

ח ויהי לתקופת השנה ויאסוף ארודוס את כל צבא ארם ויבא
על הורקנוס למלחמה ויצאו לקראתו אנטיפטר אביו ופסילו אחיו
ויאמרו לו לא כגמול אשר גמלך הורקנוס תגמול עליו כי הצילך מן
המות ולא הביאך במשפט כי בעצת יועצים רעים אתה עושה כי הוא
אוהבך בכנו ועתה חדל לך מעליו פן אשמת וחטאת לאלהים אם לא
תחדל ואל תאמר בלבבך כי נלחמת בחוזק יד ובנצחת כי כל המלחמות
מהאלהים המה ולמי אשר יחפוץ יתן גבורה. ויהי כשמוע כן
ארורוס וישב וילך בארם לאחר אשר הראה את גבורותיו. ויהי
אחרי הדברים וישלח הורקנוס מלאכים אל רומה לחדש הברית עם
יוליוס קיסר ועתה נאה לנו לספר את אהבת שרי רומיים כי אהבו את
אבותינו בעבור כחם ובעבור אמונתם כי גבורים ונאמנים היו על כן
כל מלכי הארץ אהבו לכרות ברית עמהם על דבר כחם ואמונתם גם
מלכי פרס ומדי שלחו להם מנחות ואגרות הרבה אל ירושלם
בעבור שמע עם ירושלם וגבורתם בדברי שלום וסופרים אחרים
כתבו הכל בכתבם ואני התעצלתי לכתוב אותם כלם כי אם כתבתי
מעט מאגרותיהם. ואלה דברי ברית האגרת אשר שלח
יוליוס קיסר אל שרי רומה אשר ישבו בצור ובצידון שלום. ידוע
יהיה לכם כי קבלתי אגרת הורקנוס מלך יהודה ושמחתי באגרותיו
ובאהבתו ושלחתי לכם כתובים כל הדברים אשר היו כתובים באגרת
הורקנוס על כן שלחתי אותם לכם וצויתי לכם אשר תכתבו בלשון
רומי ואו בלשון יוני כלוח נחשת ותשימו אותם בהיכל יובים אשר
בצידון במקום גבוה ויקראו תמיד לבלתי ישכחו הדברי' אשר באגרות
להודיע לכל את אהבת רומיים וגוי יהודה כי הורקנוס מלך יהודה
הוא ועמו גוי יהודה המה היו זרוע לגוי רומיים כי כאשר נלחמתי
במצרים הוא שלח אנטיפטר גבור יהודה אשר הציל את מתרידת מן
המות ויך את גאון מצרים ויפתחו לנו את כל מצרים ויעזרו אתנו
היהודים בכל מלחמותינו עד ארץ הודו על כן אני יוליוס מצוה לכל
יושבי חות הים היושבים מעזה ועד צידון לתת מס להיכל אלוה ה
הגדול אשר בירושלם מדי שנה בשנה לבד מצידון כי צידונים ב
בחזקם יתנו בהיכל אלוה הגדול אשר בירושלם חטים איפות כ' אלף
והמש

חביריו הפריצים הרג וישמע סיקתוס את הדבר הזה וישלח לו מנחת
כסף וזהב ואבני יקרות על אשר גלהם בחזקיה וימיתהו על כן כברתו
ויתעשר ההוא מאד בכסף ובזהב כי העשירוהו ארמים על אשר הוא
הרג חזקיה. וישמעו שרי יהודה את כל אשר עשה ארודוס לחזקיהו
ויתעצבו האנשים מאד ויאמרו אל הורקנוס עד מתי תשא עליך את
טורח אנטיפטר ובניו כי כל הממלכות בידם וגם כל אשר מבקשים
לעשות יעשו כי אנטיפטר מחונך ומאז צרותיך יתרצה למלכי רומה
ופסילו בנו נגיד הוא בירושלם יעשה ואין לך בממלכות יתרת חלק רק
השם לבד כי כל הממלכות בידם וארודוס בנו הרג את חזקיהו איש
גבור אשר מאימתו נבהלו ומפחדו רעדו כל העמים ועתה הבא את
ארודוס בן אנטיפטר למשפט לפני סנהדרין הקדושה. ויהי באמרם
אליו יום ויום כדברים האלה ועוד אמות החמורים אשר עם אם
חזקיהו היו צועקות לפני הורקנוס בבאו תמיד בהיכל יי על דבר אשר
הרג ארודוס בניהם ויאות הורקנוס וישלח ויביא ארודוס למשפט ל
להעמידו לפני הזקנים אשר היו בימים ההם. ויהי כשמוע בן
אנטיפטר וישלח לבנו ארודוס לאמר בקראך הורקנוס לבא אליו מ
מהר ואל תעמוד אבל תשמור לך פן תבא יחיד אבל בגדודים ובלאך
העירה אל תבא ברוב עם כי אם במתי מעט גבורים. ויעש ארודוס
כאשר צוהו אביו ויבא במתי מעט גבורים ויעמד לפני סנהדרין ויהי
בעמדו לפניהם בלבוש ארגמן וראשו מורכך והוא עם גדודים וחגור
חרב ויתבהלו השופטים ואנשי סנהדרין ויחרישו ולא ענו דבר.
וכל אשר חלשינו אותו בטרם באו ויחרישו ולא פתחו פיהם.
אז ענה שמאי תלמיד אשר להלל הזקן ויאמר לפני הזקנים והסנהדרין
גדולה וקטנה לעיני כל עם הקהל. דבר לי אליכם בחירי האל גאוני
קדושי יי כי ראיתי היום דבר חדש ביניכם כי כל התורה העומד
למשפט יש לו לעמוד בלבוש שחור ושערות ראשו מלאות עפר
ואפר לבקש רחמים על חטא אשר חטא ועל העברה אשר עבר א
אבל זה הבחור ארודוס יעמוד לפניכם בלבוש ארגמן וראשו מורכך ו
וסביביו גדודים וחגור חרב אם יענש במשפט לשוב להרוג אתכם
ואין אני תמה מארודוס כי לא עשה כל זה כי אם למלט את נפשו
ואתם חטאתם כי נשאתם פניו התורה אשר עזבתם לעשות כדברים
האלה הנה ימים באים זרת ארודוס אשר נשאתם פניו במשפט ועוד
הורקנוס אשר חמל עליו הוא יהרגהו ויקבל מלכותו.
ויהי כאמור שמאי הדברים האלה ויאמר הורקנוס לסנהדרין נפנה
ונלך היום איש לביתו כי כבר פנה היום ולמחר נשוב ונבא למקום
המשפט להסור וליבע ברקרוק המשפט ולא דבר הורקנוס את הדבר

גלהמתי עתה ואשר שמתי נפשי בכפי והשיבותי ארת כל גאון מצרים
לממשלת קיסר על שם קיסר נלחמתי והפצעתי פצעים כאשר עיניכם
רואות ויפשוט את בגדיו וירא אה המכורת אשר בבשרו וארת רת
הפצעים אשר היו כן בראשו ויען ויאמר יענו כי פצעי כשרים
נאמנים ויענו כי מכותי כי על שם קיסר נלחמתי המלחמה הזאת ולא
על שם פומפיוס כי מת. ויען קיסר ויאמר לאנטיפטר שלום לך גבור
יהודה ושלום לכל מבקשי שלומך וטובתך כי תאמרת אתך על כל
מה שאמרת כי פצעיך העירו גבורתך ונצחונך ומכותיך העירו כהנך.
ועתה אפקידך שר צבא על אנשי המלחמה אשר לי עד אשר אלחם
על הגוים אשר מעבר לנהר פרת ואבניעם ואז תשוב לארצך ולעירך
וישם קיסר את אנטיפטר על צבא רומה מהיום ההוא והלאה עד אשר
הכניע את גאון מזרח ואת כל ארץ הודו. ואז שב אנטיפטר לארצו
ולעירו ירושלם עיר הקדש. וקיסר הלך אל רומה את סופרים אחרים
העירו כמוני על דבר גבורת אנטיפטר בעת ההיא ובן דבר ניקולאוס
מדמשק וכן דבר סתרבון הכפתורי וכן סופרים אחרים העירו. וישב
אנטיפטר בעת ההיא אל ירושלם אל הורקנוס מלך יהודה אשר שלח
אותו ויבנה הורקנוס את חומת ירושלם אשר הרס פומפיוס וימלוך
לבטח אבל היה הורקנוס איש תם וישר ועצל מאד לצאת ולבא וירא
אנטיפטר את עצלותו וישם ארת בניו על כל יהודה על פי הורקנוס
וישלח פסילו הגדול וישימו נגיד על ירושלם ויקח בנו השני אשר ש
שמו הורודוס וישם אותו נגיד בגליל והוא נער קטן בן טו׳ שנה ׃
ר ויהי בעת ההיא יצא מירושלם איש שודד בחור ושמו הזקיה שר
הפריצים ותהרת האיש פריץ ושודד אשר במרוצתו השחית כל ארם
ויהרוג תמיד את בחוריהם בחרב ויהרוס את עריהם ואת מבצריהם ו
וישום תמיד את ארצם עד בלי חמלה ובכל מקום אשר היו ארמיים
הנה חזקיהו הפריץ עליהם ורבים עמו מפריצים ויתחבלו כל אנשי א
ארם מאימת מרוצתו ולא היתה להם תקומה לפניו. ויהי בהיות
ארודוס בן אנטיפטר שר ונגיד בגליל וישלח אליו אגרת סיקתוס בן
דודו אשר לארודוס בן אנטיפטר. שלום. ידוע יהיה לך כי שמענו
כאשר הפקדת נגיד בגליל ושמחנו מאד ועתה זכור נא ארת אהבת
קיסר אשר אוהב אביך אשר כברו ולחום אה מלחמת קיסר כי הנה
חזקיהו שר הפריצים אשר מארצכם ישחית את כל ארץ ארם אשר אני
נגיד עליהם ואין תקומה לארמים לפניו ועתה לך ונלחמת בו והרגת
אותו ותקבל מנחה גדולה וכבוד גדול וגדלה מן הקיסר ומאתי.
וישמע ארודוס אל סיקתוס ויבא בזריזות ובכח רבה ויתפש
בחזקיהו והוא בא לבטח כי לא נשמר ממנו ויכהו ויהרגהו וגם
חבריו

ויעבור קיסר בארץ ויבקש לבא מצרימה ולא קבלוהו אנשי מ
מצרים כי עוד יראי שרי פומפיוס עמהם :

ב ויקח לו אנטיפטר יד רמה מגבורי יהודה וילך לעזרת מתרידת
לקראתו ויתחברו שניהם יחד וילכו לבא מצרימה ויחנו על פלוסיאו
וילחמו עליה וילחם מתרידת להרוס העיר ואנטיפטר נלחם השערה
וילכד אנטיפטר את השער ויבא העיר הוא וגבורי יהודה ויכו את
העיר לפי חרב ויקחו כל שללה ויסעו וילכו עד מקום הנקרא עיר אוני
וימצאו שם יהודיים מצריים היושבים במצרים חיל כבד מאד לבלתי
תת לעבור מתרידת ואנטיפטר מצרים ויראה להם אנטיפטר את הכתב
אשר כתב להם הורקנוס דברי אהוה ושלום להיות יחד עם קיסר
ולקבל את מתרידת ויעשו כן היהודים המצריים ויקבלו את מתרידת
ויסעו משם מתרידת ואנטיפטר ויבאו עד מקום הנקרא שמו דלתה
וחנה שם חיל כבד ואדיר מאד ויתחבל מתרידת ויסב פניו ויברח
וילכו אחריו ויתגרו מלחמה עמו ונגע קרן הימנית אשר לו ותרך
לבב עמו מפני כובד המלחמה החזקה ומפלתם כי רב עם חיל מלה מ
מצרים וירא אנטיפטר מנוסת מתרידת ואת מפלת שריו וירץ
אנטיפטר בשלשה איש בחור מיהודה וימלט את מתרידת מן המות
וישב לאחור את כל מצרים וינוסו מפניו וירדפם ויכם מכה רבה
ועצומה מאד וילחץ אותם על שפת היאור ויפלו מצרים בחרב על
שפת היאור והנמלט מן החרב ימות ביאור וילכד אנטיפטר את כל
מלכות מצרים ומתרידת עמו. וישלח מתרידת אל קיסר את כל
הגבורה והנצח אשר עשה אנטיפטר במצרים כאשר הכניע את גאון
מצרים ואשר השיבם לממשלת קיסר ואשר נלחם ואשר לקח ב
במלחמה והפצע פצעים גדולים ונתרפא. וישמע קיסר הדבר הזה
ויאהב את אנטיפטר מאד ויהללהו וישלח מלאכיו להביאו אליו בכבוד
וילך אנטיפטר ומתרידת אל קיסר ויגש לפני קיסר ויאמר לו שמעתי
את כל התלאה אשר מצאתך ואת הגבורה והנצח אשר עשית במצרים
בעבורנו ואשר השיבות את מצרים לממשלתנו ועתה עלינו לכבדך
על דבר כחך וגבורתך :

ג ויהי בא אנטיגנוס בן אריסטובלוס הקטון לפני קיסר ויבך ויספר לו
על אביו אשר השקיהו חברי פומפיוס אנשי ירושלם סם מות בעצת
הורקנוס ואנטיפטר אוהבי פומפיוס ויועציו ויוסף עוד אנטיגנוס בן
אריסטובלוס לדבר ויאמר אל קיסר אתה ידעת כי הורקנוס דודי
ואנטיפטר אוהבי פומפיוס ויועציו היו והם אויביך. ויען אנטיפטר
לפני המלך ויאמר אוהב הייתי לפומפיוס כי גמלני טובה ונתתה בידו
על ממשלת רומה ביום ההוא ונלחמתי את מלחמתו אבל המלחמה

ויהי בימים ההם ותמת אשה הרה ברומה
אשת אחד מג' מאות וכ' יועצי רומה.
ויהי במותה וינוע הילד בבטנה ו
ויתרוצץ ויפתחו רחמה ויוציאו את
הילד ויהי הילד ויגדל ויקראו שמו
יוליאוס כי בחדש אב יצא ממעי אמו ויקראו שמו עוד קיסר כי ב
כריתת היתה וקיסר יאמר בלשון קדש כרותה ובלשון רומי קיסר ו
ויהי הבחור ההוא גבור מלחמה וכשלח הישיש את פומפיוס במזרח
גם את יוליאוס קיסר שלח במערב להכניע מלכי ערב וילחם קיסר
בערב ויכנע את גוי פרנסוס ואת בריטניאס ואת כל מערב ועד ים
אוקיינוס וישוב לרומה בגבורה ובנצח ויגבה לבו ויאמר אמלוך על
כל רומה ויאמר הישיש וג' מאות וכ' יועציו לא נסבול מלך ע
עלינו כי לא מלך עלינו מלך מימי תרקיאנוס המלך אשר לקח את
אשת איש בחוזקה ותתעצב האשה ותדקור את בטנה ותהרוג את
נפשה ומאז נשבעו אבותינו לבלתי ישימו מלך עליהם ומאז ועד
עתה לא מלך מלך עלינו זה שנים רבות ואתה מבקש להלל את
מצות אבותינו וגם פומפיוס חברך עשה נצח וגבורה במזרח ויכבוש
שנים ועשרים מלכים גדולים בעלי התנשאות אשר מימי קדם ו
נערו שאר מלכי ארץ מפניהם וגם הכניע את עם יהודה גוי גדול
ואדיר ולא שאל המלכות ועתה ידוע יהיה לך כי לא נקבל אותך
ולא תמלוך עלינו ויתגאה קיסר ויאמר לא כי אמלוך עליכם ואתם
עבדי ואני מלככם ויתגר מלחמה גדולה ברומה וישפוך נפשות רבות
לאין מספר וימלוך בחוזקה וישם כתר מלכות בראשו. וימלך קיסר
אשר שמו יוליוס על כן כל המלכים אשר מלכו אחריו נקראו קיסר
על שמו. ויהי כשמוע פומפיוס בארץ כפתור כי מלך קיסר ברומה
ואשר הבריח את הישיש ואשר הרג ג' מאות וכ' יועציו ויאסוף פ
פומפיוס את כל ממלכות הארץ ממשלת ידו לבא להלחם בקיסר.
ויהי כשמוע קיסר כן ויוצא את ארסתובלוס מבית האסורים ויתן
לו שר צבא שני לגיונים בי' אלף איש ויצו עליהם ללכת לארם
להשמיד ולהחרים ואת עם יהודה להתחבר עמהם ללחוץ את פ
פומפיוס מאחור וישמע פומפיוס את הדבר הזה ויירא מאד מפני
ארסתובלוס וישלח אגרת ויודיע הדבר לחביריו בירושלם וישלחו
אנשי ירושלם אנשים לקראת ארסתובלוס באם בדרכי שלום ויאכלו
עמו וישתו וישקוהו כס המות וימיתוהו שם. ויעבור פומפיוס
בתימת וילחם בקיסר ויפלו חללים רבי' מחיל פומפיוס וינס פומפיוס
מפני קיסר וירדפהו קיסר וימיתהו וימלוך קיסר על כל ארץ רומה
ויעבור

אשר בקצרת ארץ אסיאה ויקח מהם את הזהב אשר הניחרת שם ס
קליאופטרה מלכת מצרים וגם עוד לקח את הזהב אשר הקדישו
היהודים לשלוח אותו אל היכל אלהינו ויהי משקל הזהב ההוא ב
כברים ח׳ מאות לבד הכסף והזהב והאבנים יקרות אשר הקדישו ה
היהודים היושבים בארץ אסיאה כי לא היה שם זהב מארץ יהודה ולא
מארץ אלכסנדריה רק לבד מארץ אסיאה היה הזהב הזה.

ויהי אחרי אשר לקח גרסוס הזהב הנמצא בהיכל יי׳ הלך למלחמת
על פרס ועל מדי ויפול שם כל חילו ביום ההוא באחד וגם אנשים
פרס גברו בחרב ויבאו. בארם וכסיאוס מלטה ממורוצרת פרס וישיבה
אל ממשלת רומה ויבריח חיל פרס מארם וישב כסיאו ויבא אל ארץ
יהודה וימצא את עם יהודה נלחמים על הורקנוס ועל אנטיפטר ויעזר
את הורקנוס ואת אנטיפטר ותשקוט הממלכה ביד הורקנוס.

ויסע משם כסיאוס ויעבור את נהר פרת וישם ארב על פרס
ועל מדי וישנר מלחמות גדולות בהם עד אשר השיב
אתם לממשלת רומה כאשר הכניעם פומפיוס
בהיותו במזרח:

במצרים ויוסף עוד אלכסנדר בן ארסתובלוס ויאסוף יד גדולה מבחורי יהודה ויתפשט כחר גרזים ויך את משמרת רומיים אשר עזב גביניוס שם וגם כל רומיים בער מארץ יהודה. ויהי כשמע בן גביניוס וישלח אנטיפטר לדבר באזני העם אשר מרדו דברי שלום וילך אנטיפטר ויוכח את העם וישב אותם אל גביניאוס אבל אלכסנדר לא רצה לשמוע לו ויקח לו ל׳ אלף בחור מיהודה וילך אל הר תבור ויערוך מלחמה לקראת גביניאוס ויפלו עשרת אלפים מבחוריו וינס בב׳ אלף וישב גביניאוס ויבא ירושלם ויחדש את המלוכה להורקנוס וגם את אנטיפטר המשיל על כל עם יהודה ויסע משם וישב אל רומה ׃

כו ויהי להקופת השנה וישמע הישיש אשר ברומה וג׳ מאות וכ׳ יועציו כי פשעו פרס ומדי וישלח את גרסוס בחיל כבד מאד ויעבור גרסוס ויבא ירושלם ויבא אל היכל יי׳ וישלח ידו לקחת את הזה אשר בהיכל יי׳ וימצא שם אלפים כברים דרכמוני זהב. ובימים ההם היה שם כהן גדול ושמו אלעזר איש צדיק ירא יי׳ ויאמר הכהן אל גרסוס למה תשלח ידיך לשלול את היכל יי׳ ולקחת את הזהב אשר לא נגע פומפיוס ושרים אחרים ועתה השבעה לי שלא תקח הזהב הזה ועלי לתת לך קורת אחת אשר לזהב משקלת ג׳ מאות מנה אשר לזהב ובה היו תלואות כל בגדי תכלת וארגמן אשר כסו את שערי קדש הקדשים על כן נעלמה הקורה מפני כל ולא נראתה וישבע לו גרסוס אשר לא יגע ולא יקח מכל הזהב אשר בהיכל זולתי הקורה ויתן לו אלעזר הכהן את הקורה מעשה ידי אומן ג׳ מאות מנה אשר לזהב משקלה. והמנה שנים לטרי ו וחצי הוא אשר יעשו אונקיאות ס׳ הלטרא.

ויהי כאשר לקח גרסוס את הקורה ויגמר את שבועתו וישב ויקח את כל הזהב הנמצא בבית יי׳ והיה אלפים כברים זהב טהור.

ואם לא יאמינו לדברי על דבר עושר מקדש אלהינו יקראו את ספר שטרבון וימצאו כי נאמנו דברי ולא נמצא בהם שקר כי רבים מ מלכים גדולים שלחו מנחה אל היכל יי׳ מדי שנה בשנה את כלי כסף ו וכלי זהב לבקש את פני יי׳ ועוד גוים רבים נתנו מס להיכל אלהינו כלי כסף וכלי זהב ובימים ההם היו היהודים עשירים רבים הרבה מאד וזה היה מרוב השגחת המקום ההוא הקדוש כי אפילו הגוים הבאים עליה למלחמה ולהשחיתה היו בסות נותנים כבוד אל המקום ההוא בהיותם מכירים כי מרום וקדוש מקום מקדשנו והיו מנשאים במנחת זהב ואבן יקרה ורבים סופרים העידו כמוני וכן ניקולאוס מדמשק וכן דבר סתרבון מכפתור על דבר עושר היהודים לאמר. וישלח מתרידת מלך ארמיניאה בעיר אשר נקרא בואר

אשר

וַיִּתֵּן בַּהֲמַת מוֹשֵׁל אַחֵר וַיִּתֵּן בְּצִפּוֹרִים מוֹשֵׁל אַחֵר וַיִּתֵּן בִּירִיחוֹ מוֹשֵׁל
אַחֵר ׃ בָּעֵת הַהִיא בָּרַח אַרִסְתּוֹבְלוֹס כח
וְאַנְטִיגָנִיס בְּנוֹ מֵעִיר רוֹמָה אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה וַיָּבֹא בִּקְצֵה אֶרֶץ יְהוּדָה ו
וּפִיסִילָאוּס נָגִיד בִּירוּשָׁלַם נָפַל עָלָיו בְּאֶלֶת אִישׁ גִּבּוֹר כִּי זָכַר אֶת כ
בְּכוֹרוֹ הָרִאשׁוֹן וַיַּרְא אַרִיסְתּוֹבְלוֹס אֶת עַם רַב אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּבְדֵּל אֶת
דַּלַּת הָעָם מֵעַמּוֹ וַיִּבְחַר מִכָּל הָעָם ח' אֲלָפִים אִישׁ מִגִּבּוֹרֵי מִלְחָמָה
אֲשֶׁר לֹא יָסוֹבּוּ פְּנֵיהֶם וְלֹא יָשׁוּבוּ מִפְּנֵי כָל וַיֵּצֵא לִקְרַאת גַּבִּינִיאוּס
לַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בָּא בְּחַיִל כָּבֵד מְאוֹד חֵיל רוֹמִיִּים וְחֵיל יְהוּדָה אֲשֶׁר ב
בָּאוּ עִם גַּבִּינִיאוּס עַל אַרִסְתּוֹבְלוֹס לַמִּלְחָמָה בְּעִיר רָמָה. וַיִּתְגָּר בָּהֶם
אַרִסְתּוֹבְלוֹס מִלְחָמָה בְּח' אֲלָפִים גִּבּוֹרָיו וַיַּךְ בַּהֲמוֹן רוֹמִיִּים מַכָּה ג
גְּדוֹלָה מְאֹד וְהִשְׁלִיכוּ שָׁם אַרְצָה הֲרוּגִים רַבִּים מֵחֵיל רוֹמִיִּים וְגַם
ז' אֲלָפִים מִגִּבּוֹרֵי אַרִסְתּוֹבְלוֹס בְּקֶרֶב סְלוּ וַיִּשָּׁאֵר אַרִסְתּוֹבְלוֹס עִם אֶלֶף
מִגִּבּוֹרָיו וַיִּבְקַע אֶת מַחֲנֵה רוֹמִיִּים הָלוֹךְ וְהַכּוֹת עַד אֲשֶׁר נִמְלַט בְּרֹאשׁ
הַר וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיו חֵיל רוֹמִיִּים וַיַּשִּׂיגוּהוּ וַיָּסֹב אַרִסְתּוֹבְלוֹס פָּנָיו ו
וַיִּלָּחֵם בָּהֶם יוֹמַיִם. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּפְּלוּ גַּם אֶלֶף גִּבּוֹרָיו אַחַר
אֲשֶׁר הִרְבּוּ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה רוֹמִיִּים עוֹד וַיִּשָּׁאֵר אַרִסְתּוֹבְלוֹס לְבַדּוֹ ו
וַיִּלָּחֵם וַיָּמֶת רַבִּים וַיִּפְצְעוּ אוֹתוֹ בִּפְצָעִים גְּדוֹלִים עַד כִּי נֶהְתַּךְ כּוֹבַע
הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ וַיִּפּוֹל לָאָרֶץ וַיִּלְכְּדוּהוּ וַיִּשָּׂאוּהוּ אֶל גַּבִּינִיאוּס
וַיְרַפְּאֵהוּ מִן הַמַּכּוֹת וַיַּאַסְרֵהוּ עוֹד וַיִּשְׁלָחֵהוּ אֶל רוֹמָה אָסוּר בַּנְחֻשְׁתַּיִם
וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל רוֹמָה אֶל הַיִּשִׁישׁ וְאֶל ג' מֵאוֹת וְכָל יוֹעֲצָיו וְחַכָמִים
אֲשֶׁר מָלַךְ אַרִסְתּוֹבְלוֹס ג שָׁנִים ו' חֳדָשִׁים אִישׁ יָקָר וְגִבּוֹר וּרְחַב יָדַיִם
וִיפֵה עֵינַיִם וִיפֵה תֹאַר. וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיִּשְׁלַח הַיִּשִׁישׁ
אֶת בְּנֵי אַרִסְתּוֹבְלוֹס מֵרוֹמָה אֶל יְרוּשָׁלַם כִּי חָמַל עַל אֵשֶׁת אַרִסְתּוֹבְלוֹס
אִמָּם כִּי כָּתַב גַּבִּינִיאוּס אֶת חָכְמַת הָאִשָּׁה עַל כֵּן חָמַל עָלֶיהָ הַיִּשִׁישׁ אֲשֶׁר
בְּרוֹמָה וַיִּשְׁלַח לָהּ אֶת בָּנֶיהָ וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ. וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן
וַיֵּלֶךְ גַּבִּינִיאוּס וַיַּעֲבוֹר אֶת נְהַר פְּרָת וַיִּלָּחֵם עַל פָּרַס וְעַל מָדַי וַיַּכְנִיעֵם
כִּי כָבַשׁ אוֹתָם פּוֹמְפֵּיוּס הַגָּדוֹל וְכַאֲשֶׁר הָלַךְ מֵהֶם פָּשְׁעוּ עַל כֵּן הָלַךְ
גַּבִּינִיאוּס אֲלֵיהֶם וַיַּכְנִיעֵם וַיְשִׂימֵם לְמַס עוֹבֵד. וּבָעֵת הַהִיא
פָּשְׁעוּ אַנְשֵׁי מִצְרַיִם לֹא נָתְנוּ עוֹד מַס לְרוֹמָה וַיִּשְׁלַח תַּלְמַי אֶל ג
גַּבִּינִיאוּס לַעֲזוֹר לוֹ וַיָּבֹא גַּבִּינִיאוּס וְכָל חֵילוֹ לַעֲזוֹר אֶת תַּלְמַי מֶלֶךְ מ
מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח גַּבִּינִיאוּס אֶל הוּרְקָנוֹס וְאֶל אַנְטִיפַּטֵר לַעֲזוֹר לוֹ. וַיֵּצֵא
אַנְטִיפַּטֵר מִירוּשָׁלַם בְּחַיִל כָּבֵד מְאֹד מֵחֵיל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָיוּ עוֹבְרִים
אֶל רוֹמָה וְגַם כָּל חֵיל יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וַיֵּלֶךְ לְעֶזְרַת גַּבִּינִיאוּס וַיִּמְצָאֵהוּ
בְּדַמֶּשֶׂק בְּשׁוּבוֹ מֵאֶרֶץ פָּרַס וַיֹּאמֶר לוֹ גַּבִּינִיאוּס שָׁלוֹם בּוֹאֶךָ.
וַיֹּאמֶר לוֹ גַּבִּינִיאוּס לַחֲקָרִים לִפְתּוֹחַ אֶת הַדֶּרֶךְ וַיָּבֹא גַּבִּינִיאוּס מִצְרַיְמָה
וְהֵשִׁיב אֶת תַּלְמַי בְּמַלְכוּתוֹ וּבָעֵת הַהִיא בִּהְיוֹת אַנְטוֹנִיוּס עִם גַּבִּינִיאוּס

אותה פומפיוס ליושביה וכל אשר היו בגועים תחת ירושלם המש אותם פומפיוס מלחיות עבדי ירושלם וגם את ירושלם אשר היתה גברת על כל המדינות היתה למס עובר. כל זאת באתנו מיד חורקנוס וארסתובלוס אחים כי הם היו אשר התגרו החלה את הרעה הזאת בירושלם ונהיה עבדים אל רומה ומאז ירדנו מגדלתנו והיינו בגועים:

בר ויהי אחרי כן וילך וישב פומפיוס לארצו אל רומה וישא עמו ארסתובלוס עם ב' בניו ועם ב' בנותיו כי בנו השלישי ברח הוא אלכסנדר וימלט. ויעזוב פומפיוס מושל בארץ ישראל את חורקנוס ואנטיפטר ויעזוב עמהם את סבאורוס ויתן לו כל ארץ מצרים ופומפיוס הלך לדרכו אל רומה וסבאורוס נסע אל סלע מדברה מהמול שלשום. ויהי בהיות חורקנוס ואנטיפטר אל סלע מדברה עם סבאורוס שר צבא פומפיוס להלחם בערב ויברח אלכסנדר מיד פומפיוס ויבא ירושלם ויבנה את חומת ירושלם אשר הרס פומפיוס ויאסות יד מן היהודים וילחם בחורקנוס ובאנטיפטר ויבריחם גם סבאורוס לא עמד לפניו. אז עלה גביניאוס ממדינת רומה אל ארץ ארם וישמע את כל אשר עשה אלכסנדר בן ארסתובלוס ואשר נלחם עם סבאורוס ויחרוג רומיים לרוב ואשר הבריח הורקנוס ואנטיפטר ואשר בנה חומת ירושלם אשר הרס פומפיוס הגדול ויבא עליו גביניאוס בחיל כבד מאד מחיל רומיים וחיל ארם ועוד נוסף לו מחיל יהודה יד גדולה וחזקה מאד אשר עם אנטיפטר וחורקנוס ויתחבר עמהם שר אנטוניוס הוא מרקוס כי שמות שנים היו לו על אודות גבורתו כי איש גבור היה ובעל מלחמות. ויבאו השרים האלה למלחמה על אלכסנדר בן ארסתובלוס ירושלם ויצא לקראתם אלכסנדר וירא מעט עמו כי אלפים רגלי ות' מאות רוכבי סוסים ויתגר עמו מלחמה בשרים האלה ו' אלפים מגבוריו סלו במלחמה ויברח עם יתר אנשיו ויבא אל אלכסנדרונה ויגש גביניאוס על העיר להלחם עליה. ויצא עיר מן העיר ויתן מרוצה על מחנה גביניאוס וישלך ארצה מהם הרוגים רבים ט' אלפים וג' מאות במלחמה במחנה גביניאוס ואז עמד מרקוס אנטוניוס במלחמ' ההיא ותהי מלחמה עצומה ויפלו ממחנה רומיים פגרים כה' אלת ותשיב אלכסנדר לאחור ויבריחהו בעיר ורבים מאנשיו במלחמה הציע ויצר גביניאוס על העיר וילחם עליה. ותבא אליו אם אלכסנדר אשת ארסתובלוס ותבך ותתחנן לו לעשות שלום בין גביניאוס ובין אלכסנדר ויעשו שלום. ויחלק הלסים לחיות בירושלם חורקנוס מושל ויתן בגרינת אחר כחלק השני.

ויהי

תרביעי וילחמו הכהנים עד יו' יום ויהי ביום הצום בהעלות המנחה
ויקריבו הכהנים הזבחים והעולות לפני מזבח יי וגם פומפיוס הקריב
את איל הברזל לנגח את מגדל ההיכל ויך את המגדל וישמטהו א
ארצה ויפתחו את קרבי ההיכל ויעל בראשונה קורניליאוס ופאוסתוס
בני סלה ויבאו אל ההיכל בעת אשר הכהנים זובחים את הזבח ו
ומקריבים את העולות לפני יי ויעל אחרי קורניליאוס פוריאוס ו
ופיריאוס ועם גדולה עמו מגבורי פומפיוס וחרבותם שלופות בידם
ויצערו בתוך ההיכל הלוך והכות כהני יי ולא חרדו הכהנים ולא
פחדו מן החרבות השלופות ולא רגזו מן הרמחים מבריקים ולא ר
בערו מן פגרים מתים הנופלים בתוך היכל יי אבל על הפגרים הלכו
הכהנים לעבוד את עבודת יי ולזבוח זבחיו ולהעלות עולותיו ו
ולהקריב קרבנותיו ויאמרו הכהנים איש אל רעהו חזקו ונתחזקה בהני
יי ונהרג לפני מזבחו כי טוב למות במשמרתנו ולא נעזוב את
משמרת יי ולא נשליך את עבודתו מנגד. וילכו כהני יי בלא פחד
ובלא יראה בלא צער במלחמה כאשר ילך איש בעומס השלום.

ויהי בנפול הכהן ממקריבי הזבח ויבא חבירו ויקח מידו את הקרבן
ויקריבהו הוא ובשנהרג גם זה יבא חבירו ויעשה לו כאשר הוא עושה
לחבירו עד תום כל עבודת יי מיד הכהנים ביום הצום וישחטו את
הכהנים כלם הגורים אפוד בד ומלבשים בגדי קדש ויפלו פגרי ה
חללי הכהנים על פגרי זבחיהם ויתערב דמם בדם הזבח וימותו ב
בקדושה לפני מזבח יי. כל אשר דברתי על כהני יי לא שקרתי
וכל אשר יקרא בספרי ולא יאמין ילך ויקרא בספר סופרים אחרים כי
סופרי' רבים העידו כן והנה הוא כתוב בספר ניקולאוס מדמשק ועל
סתרבון הכפתורי ועל ספר טיטוס הסופר אשר כתב מעשה פומפיוס
הרומי ועל ספרים אחרים. ויהי כאשר תמו הכהנים מן ההיכל
ויבאו שרי רומה בתוך המקדש וישבו שם. ואלה שמותם
גיוס אנטוניאוס ומורקוס וטוליאוס וקיקריאוס וזה השר היה איש
סופר וכתב בספרו כל אשר ראה בעיניו על כהני יי ועל מקדשו.

ויהי אחרי כן ויבא גם פומפיוס עמו רבים מהרומיים ויבא
במקדש יי וירא את קדש הקדשים ויתמול עליו ולא שלח ידו בכל
אשר במקדש כי מצאו שם זהב הרבה מאד ודרכמוני זהב אלפים כ
כברים ולא אבה פומפיוס לנגוע בכל אשר מצא בהיכל ויצו ליהוד ה
הכהנים לטהר הבית ולהקריב קרבן ולהעלות עולות ויעשו כן. ויתן
להורקנוס את המלכות ויהרג את אחבי ארסתובלוס ויאסרהו בנחשתי'
להוליך אותו אל רומה וכל ערי ארם אשר לקחו היהודים במלחמת
השיב אותם לארמי' וכל הארץ אשר הקריבו מלכי חשמונים השיב
אותם

היה צומח בלסאמו הוא שמן הטוב הנקרא אפרסמון והוא פנג.
והעץ הזה לא נראה מעולם במקום אחר כי אם בירחו ורבים
מלכים וגם כל מלכי מצרים לקחו מנטעי העץ ולא קבל עליו העץ
כי יבש והיה העץ ההוא בירחו עד חורבן הבית. והיה כשנחרב
בית המקדש או נחלת העץ מירחו אל מצרים ולמקומות אחרים.
ויהי אחרי כן וישכם פומפיוס מירחו וילך ירושלם וירא פומפיוס
את גובה חומת העיר ואת רום מגדליה וכאשר נצצו אבניה וארת בחק
שמשותיה ואת חבר יפיה ואת זיו יקר הבית וישתגע פומפיוס בראות
הוד העיר ויאמר פומפיוס מי יסלע אבן ומי יורה עליה חץ על העיר
הקדושה הזאת אשרי המלך אשר ימלוה על העיר הזאת. ויהי
אחרי כן וירא ארסתובלוס אליו וישאלהו לשלום וינחם על אשר מרר
וישכלהו פומפיוס ויעש עמו שלום. ויאמר לו ארסתובלוס כל אשר
תאמר אלי אעשה וכל אשר תשים עלי אתן רק אם תעזרני על ה
המלכות ואם תשפיל לפני אויבי. ויאמר לו פומפיוס. את כלי הזהב
אשר בהיכלך ואבני יקרת הבא אותם אלי ואשלהם בתימה אל רומה
אל היכל יובים ואז אעשה כל רצונך. ויאות ארסתובלוס לעשות כן
וישלח פומפיוס את גביניוס איש גבור ועיר נמה אתו מגבורי
רומה לקחת את הכלים ואת האבנים היקרות מהיכל יי אשר ב
בירושלם וימאנו הכהנים והעם לתת את כל אשר שאל פומפיאוס
ויבריחו גביניוס מן העיר ורבים מגבורי רומה סלו במלחמה בתוך
ירושלם על כן קצת פומפיוס ויתן את ארסתובלוס במשמר ויאסרהו
בנחשתים ויגש אל העיר להלחם עליה ביד נמרה וירא והנה
העיר בצורה מאד מכל פיאה כי בהר מרום הרים יושבת זולתי פאת
צפון מישור ושם שרה פומפיוס את כל מיני מלחמתו וכל חילו עמו
ביד הזקה מאד כי חיל רומה אשר שלחו אל פרס מיד נקבצו אל י
ירושלם. ויבאו אנשי ירושלם למלחמה על פומפיאוס פתאום
ויריעו ויתנו מרוצה גדולה על מחנהו וישליכו הרוגים רבים ארצה
ויבהל פומפיוס על גבורת האנשים ועל קלות הבחורים ויהשוב ל
כג לנסוע מעל העיר. ויהי אחרי כן ותהי המלחמה בתוך עיר
ירושלם בין אנשי ארסתובלוס ובין אנשי הורקנוס כי אמרו לפתוח א
את שער העיר לקבל פומפיוס בעיר ואנשי אריסתובלוס מנעורהו
מלבוא ותחזק המלחמה הפנימה מן המלחמה החיצונה וימות ע
עם רב מיתורה במלחמה הזאת. ויהי בשמוע כן פומפיוס ויגש אל
השער ויפתחו חששי יהודי רבים בידם ויקבלו פומפיוס ולבד ירושלם
ואת היכל המלך רק היכל יי לא לבד כי הכהנים סגרו את שערי ההיכל
והבית של היכל יי וילכדו את מבואות ההיכל וילהמו בכח והיה בחדש

במלחמת ועזר לא רב לו כי מלך בחזקה על עם יהודה ויך ארץ כל
הגוים שכנינו כי היו אויבינו מתמול שלשום בגבורות וישפוט
גם רב בארצם והוא אבוד לעמו ולנכרים ויוציא אנטיפטר אלה ע
ערים וזקנים ויעידו כדברים האלה כלם. ויען
ארסטובלוס ויאמר אמת כי אחי גדול ממני אבל הוא עצל וחלש
ולא נאה לו למלוך ואני לא חמדתי לי מלוכה ולא אהבתיה אבל
ראיתי כי אזלת יד בעם ויאו פשעו כל עברי יהודה אשר כבשו אבותינו
ויתנו כסת כורות ואפס עציר ועזוב ואני באשר ראיתי כי כן קבלתי
המלכות ונלחמתי והשיבותי אותם תחת יד יהודה. ועוד כה צוה אבי
לפני יום מותו אשר אני אמלוך אחרי מות אמי כי ראה את עצלות
אחי ואת הוסר דעתו ויוציא ארסטובלוס שרים ויעידו כדברים האלה
והשרים אשר נתן היו בחורים כלם לבושי תכלת וארגמן וכלם עליהם
עדי זהב ואבני יקרה ויתמה פומפיוס על פאר הבחורים ועל הדרי י
יפים ויען ויאמר אל הזקנים העם הזה כלם מלאכים אשרי המלך
אשר ימלוך בעם זה ואשרינו אם נוכל למלוך על עם כזה עתה ילך
שמנו בכל הארץ וימלוך פחדנו ומוראנו על כל הגוים בהכניענו את
הגוי הזה: ויהי אחרי כן ויסע פומפיוס מדמשק ללכת כב
ירושלם וארסטובלוס והורקנוס עמו. ויהי בדרך ויריבו שני האחים
על אודות המלוכה וגם הגוים אנשי הערים אשר לכד צעקו לפומפיוס
אשר הכניעם. ויקרא פומפיוס אל ארסטובלוס ויאמר לו
להשיב את הערים לבעליהן ולכתוב בכתב ידו לקיים להם הכתב אשר
לא יבא עליהם למלחמה וישמע ממנו ארסטובלוס וישב להם הערים
ויכתב להם כתב ידו ככל אשר צוהו פומפיוס. וירב עם הורקנוס
אחיו על אודות המלכות ויאמר להם פומפיוס דומו עד בואי בעריכם
וארע מה אעשה לכם. וימן ארסטובלוס ויסע לילה ופיהו לא
שאל ויבא דליונה וילך ויעבור פילוס ושיטופולי ומשם נסע ויבא
אלכסנדרונה וישב שם. ויחר את פומפיוס ויסב ארץ כל טורח
המלחמה אשר חשב לשלחו על פרס וירדוף אחריו פומפיוס ויתבקש
באלכסנדרונה ויצר על העיר ויאמרו חכמי ארסטובלוס מה לך למרוד
ברומיים אשר כמעט רודים בכל העולם כראוהך כי אין לנו מ
מעמנו כי נרסס עמהם וישמע אליהם ויצא אל פומפיוס וישאלהו
לשלום. וירב עוד באחיו על דבר המלכות וישב עוד ויבא
אלכסנדרונה העיר על פי פומפיוס. ויהי ממחרת
ויצא ארסטובלוס מן העיר ויתקע בשופר וימרוד וילך ירושלם ופ
ופומפיוס אחריו וכל טורח חיל רומיים עמו וכל כובד צבאם ויבעו
ויבאו הלוך ובא עד יריחו עיר התמרים ויחנו שמה כי במקום ההוא
ריח

האלה ויבא גם פומפיוס הגדול דמשק וישלחו אליו מלאכים כל
הגוים וגם ארסתובלוס שלח לו מנחה גפן אשר לזהב המש מאות
ככרי זהב וגם גן לזהב הנקרא טרפון וזה הגפן וזאת הגן אשר ראיתם
בהיכל יוביס צלם אשר ברומה ותהי כתוב על הגפן כדברים ה
האלה. וזאת הגפן אשר שלח אריסתובלוס מלך יהודה אל רומה.
ויהי אחר הדברים האלה ויבאו מלאכים אל פומפיוס מהורקנוס
ומארסתובלוס וישלח הורקנוס את אנטיפטר וגם ארסתובלוס שלח
ניקמידם ויתחנן אליו להיות ידו לעזרת ארסתובלוס כי נתן לו ד׳ מאות
ככרי זהב וגם אנטיפטר כאשר ראה כי הטה ניקומידם לעזרת א
ארסתובלוס וידבר אליו בסתר לאמר מה לך לעזרת ארסתובלוס
ולקחת השוחד מידו הלא טוב לך למשול על גוי יהודה ויהיה לך שם
ותעשה דבר גדול אשר לא עשו אבותיך ואם תעזור את הורקנוס
על המלוכה הזאת יהיה עבדך וכל עם יהודה יהיו עבדיך.
ויהי כשמוע פומפיוס את הדברים האלה וישמח מאד ויאמר אל
אנטיפטר לאמר אם כה חפצכם דומו לכם עד שאפתנו בדברים לא
אולי יבא אלי ארסתובלוס כי ירא אנכי להתגרה עמו פן יערוך מ
מלחמה במעברות היהודים למנוע אותם מארצם אבל הבו עד אשר
יבא אלי וארמה אותו ואבוא עמו ירושלם ואז אתן את המלוכה
להורקנוס רק על מנת כן אשר תתנו לנו מס בכל שנה ׃
כא ויהי אחרי כן ויאמר פומפיאוס קראו לניקמידם וכאשר קראו
אותו וירמה אותו ויאמר לו לאמר אמור אל ארסתובלוס אדוניך
כה אמר פומפיוס שר צבא רומה מהר אלי ואל תעמוד ואנטיפטר
מחכה אותך בדמשק עד אשר תבא אלי ואחזק את מלכות יהודה
בידך כי כן גזר הישיש וג׳ מאות וכ׳ יועציו. ואלה דברי
האגרת אשר שלח פומפיוס אל ארסתובלוס לאמר פומפיוס שר צבא
רומה אל ארסתובלוס המלך ואל זרע המלוכה אשר לכהני יי׳ ויהודה
שלום. ידוע יהיה לכם כי הגפן והגן אשר שלחת אלי קבלתי ולרומה
אותם שלחתי וישמח הישיש ושלש מאות ועשרים יועציו ויתנו את
מנחתך בהיכל יובים ויהללו אותך ויתפללו עליך במקום ההוא
וכתב אלי הישיש לחזק את המלוכה בידך ועתה אם טוב בעיניך מהר
בא אלי דמשק ואעשה חפצך כטוב וכישר בעיניך.
והאגרת הזאת כתובה על ספר מלכי רומה. ויהי אחרי
כן הלך ארסתובלוס דמשק אל פומפיוס הגדול גבור רומה וגם
הורקנוס ואנטיפטר וזקני יהודה אשר היו עם הורקנוס ועם אנטיפטר
ויאמרו אל פומפיוס שפוט השר הגדול ואיש רחמים כי ארסתובלוס
יורד בפרך על הגדול ממנו וילכוד את המלוכה בחרב וברומה
ובמלחמות

מטר ויתן בידינו את ארסתובלוס ואת הכהנים אשר עמו. ויען
הוני ויאמר אתם עם יי והם כהניו ואני אתפלל עליכם ולא אקלל
ולא אאור את כהני יי ויפצרו בו ויאמרו לו אם לא תעשה
בהפצרה רע כי מות תמותה. ויהי כהפצר לו וישא עיניו השמימה ויפרוש
את כפיו ויתפלל ויאמר יי אלהי השמים מלך על כל העם אשר נפש
כל חי בידך ויצר מחשבות לבב אנוש ישר ויצר מחשבות עמך וכהניך
הכן לבבם אליך ואל תענה אלה על אלה לרעת כי אם לטוב כי אלה
עמך ואלה כהניך. ויהי כהתפללו כדברים האלה ויפלו עם
רשעי יהודה על הוני וימיתוהו ולא אחר יי את נקמתו ויהי את מ
מחנה יהודה וימותו המון רב על דם הוני. ויהי אחרי כן
וידברו הכהנים מעל החומה אל העם לאמר ישראל עם יי תנו יד
לאלהיכם ולבית מקדשו ותנו לו כבשים ועתודים ואילים ונזבח
זבח כמשפט כי חג המצות היום ואל ישבתו מעל מזבח יי ויהי עליכם
אשמם. ויענו העם ויאמרו תנו לנו כסף וזהב לכל
איל ואיל אלף דרכמוני זהב וכן כל כבש וכן כל עתוד ואנחנו נתן לכם
את שאלת הפצכם ויתן ארסתובלוס והכהנים את הזהב ולא ג
נתנו להם את הזבח ויגלו החטאים הרשעים את הזבח.
ויתפללו ויזעקו על הדבר אשר גלו העם את זבחי יי ולא
איחר יי את הנקמה ויך את העם ברעב גדול עד היות איפת חטים
כאחד דרכמוני זהב!

ב בימים ההם פומפיוס הגדול שר צבא רומה יצא בחיל
גדול וכבד מאד על תיגרן מלך ארמיניאה וישלח כבאורוס אחד מ
מעבדיו ויצר עליו להרת מרוצה לארם ויבא כבאורוס דמשק ו
וישלח אליו ארסתובלוס מלאכים להיות בעזרתו וגם הורקנוס ש
שלח מלאכים להיות בעזרתו ולא אבה סבאורוס להיות בעזרת
הורקנוס כי רצה להיות עם ארסתובלוס כי נתן לו ארסתובלוס ארבע
מאות ככרי זהב להיות בעזרתו ויקח סבאורוס הזהב וישלח אגרת אל
חרתם מלך ערב לירושלם לאמר חדל לך מעל ירושלם אם לא תחדל
אודיעך כי רומיים באו עליך להרג ויהי בקרות חרתם את האגרה אשר
כתב סבאורוס ויחדל מעל ירושלם וילך לו וגם הורקנוס ואנטיפטר ע
עמו כי כשל עוזר ואז יצא ארסתובלוס מירושלם ועם מעט עמו ו
וירדות אחרי חרתם ואחרי הורקנוס ואנטיפטר וידביקם בבקעת
קיפרון וילחם בם וינצח במלחמה וישלח ארצה ששת אלפים גבורי
ההרוגים מעם ערב וגם יהודה אשר עם הורקנוס סלה פגרים
רבים ארצה ההרוג במלחמה ההיא גם את כופלוס אחי אנטיפטר וישב
ארסתובלוס לירושלם וימלוך על יהודה. ויהי אחרי הדברים

אוהבו מתמול שלשום ויכרות עמו ברית וישבע לו לבלתי יסגיר את
הורקנוס ביד מבקשי נפשו וישב אנטיפטר ויבא ירושלימה ויגד
להורקנוס את כל אשר עשה ויצא עמו מירושלם וילכו מהלך
ימים רבים עד סלע מדברה אל חיכל והוא מלך ערב ויצא חרתם
לקראת הורקנוס ברכב ובפרשים ויקבלהו בכבוד גדול ויהי בביתו
ימים אחרים. ויהי אחרי כן ויואל אנטיפטר להסית מלך ערב
לבא עם הורקנוס ירושלימה להלחם עם ארסתובלוס ולהשיב את
המלוכה להורקנוס וימאן חרתם לבוא להלחם עם היהודים כי שלש
פעמים הכהו אלכסנדר במלחמת ויקח מידו ערי מבצר אשר לערב
ויאמר לו אנטיפטר אל ירך לבבך לעלות עמנו כי יש עמנו יד רמה
מגבורי ישראל להלחם עם ארסתובלוס ויען חרתם ויאמר אם תשיבו
לי את כל הארץ ואת עשרת ערים אשר לקח אלכסנדר מידי או א
אעלה להלחם עם אויביכם וישבע לו הורקנוס להשיב לו את כל
הארץ ואת עשרת הערים האלה. ויאות חרתם ויאסוף את
צבא גבוריו ויסע עמהם וילך למלחמה על ירושלם בחיל נ׳ אלף
פרשים ועם רב ועצום מאד:
וט ויסעו מסלע מדברה ויבאו ארץ יהודה ויצא ארסתובלוס
לקראתם ויתגר בו מלחמה ויהי ביום המלחמה ויפלו עם רב על
הורקנוס ועל אנטיפטר לעזרתם. ויהי בראות ארסתובלוס כי נפלה
המון רב על הורקנוס מחיל יהודה וישוב את המחנה ויבא ירושלם
ברח ושוממם כי כל חילו נוספו על הורקנוס ועל אנטיפטר.
ויסע חרתם מלך ערב ויחן על ירושלם עם כל עם יהודה וכל עם
ערב אתו רק אנשי ירושלם והכהנים היו עם ארסתובלוס ויהי מיום
ליום צמחה המלחמה וגדלה מאד ויגדל שאון המלחמה עד חדש ה
הראשון בטו׳ לחדש ורבים החסידים והצדיקים שבו ארץ יהודה ו
וילכו לגור מצרימה ולחוג את חג המצות מפני המלחמות אשר
בארץ יהודה. ויהי בעת ההיא ויקיפו את ירושלם
מפה ומפה עם יהודה ועם ערב והיה מסתתר בעם יהודה איש ושמו
חוני איש צדיק ואהוב לאלהיו אשר בוחן ונמצא שלם והוא היה
שומר בפרץ ומתפלל בעבור עם יי. ובהעצר שמים
ולא היה מטר האיש הזה חוני היה מתפלל ושואל מטר מעם יי
היה ענהו ולא אחר שאלתו כה עשה פעמים רבות בהיות בצורת
בארץ יהודה. ויהי ביום המלחמה וימצאו את
חוני הביא במחנה יהודה ויוליכוהו ראשי היהודים ויעמוד בתוך העם
ויאמרו לו הראשים והעם התפלל על הדבר הזה אשר אירע לנו א
אולי יעשה יי למען שמו ויענך כאשר ענה אותך על שאלת

מטר

משנחו ויאות ארסתובלוס על הדבר הזה ויעשו כן. ויבא ארסתובלוס
העירה ויקבל המלכות ויכרות ברית עם הורקנוס אחיו ויבאו ב
בהיכל יי וישבעו איש לאחיו ויראו כל העם וילכו איש לעירו ואיש
לארצו וגם המלחמה שקטה. ויהי אחרי הדברים האלה
היה אוהב להורקנוס איש ושמו אנטיפטר איש עשיר וגדול מאד ב
בכסף ובזהב ובמקנה ועבודה רבה ויהיה האיש ההוא גבור חיל ל
למלחמה ואיש עצות בכל ערמה וערום בכל מרמות וגונב דעת בני
אדם ואיש תחבולות הוא אנטיפטר אשר היה נגיד על גוי אדום
וישימם למס עובד את זרע אנטיפטר פסר עליהם המלך אלכסנדר
בעודנו נער ויקח לו אשה מזרע המלוכה אשר לאדום ותלד לו בנים
ד ואלה שמותם שם האחד פסיארה ושם השני ארודוס אשר מלך ו
ושם השלישי פרורה ושם הרביעי יוסף. ושם בתו שלומית ושם
אשתו קיפרון האדומית על כן אמרו הסופרים כי האיש הזה אדומי
היה אבל ניקלאוס הסופר אמר כי האיש הזה אנטיפטר משועי יהודה
היה מאותם היהודים ששבו מבבל ירושלימה בימי נחמיה בן חכליה
ועזרא הסופר הכהן:

ויהי בהיות האיש הזה אוהב להורקנוס יעץ ארסתובלוס להרוג יה
אנטיפטר וישמע אנטיפטר את הדבר הזה וירא מאד מפני א
ארסתובלוס וידבר על לב גבורי יהודה ויפתה אותם בדברים האלה
לאמר דבר לי אליכם קדושי יי כי אראה חמס ושוד בעם קדוש והרב
עון ואשמה וגדול החטא ועצם הרשע ונעדרה האמונה ותצרס אינני
ומהו הצעיר ירדה בגדול למלוכה ארסתובלוס היום נלקחה המלכות
לא מפי אלהים לא מרצון זקני עמו כי אם בכלי חרב ובכלי מלחמה
ובשפיכות דמים מעם יי ועתה ישראל שימו לבבכם על דברי הצדק
והאמת ויהי כהרבה לדבר ויגנוב דעת זקני ישראל וגם הסית את
הורקנוס בסתר לאמר בחר לך מנוסה והמלט כי ארסתובלוס אחיך מ
מתנחם לך להרגך שיועציו ויועציו לאמר כל הימים אשר הורקנוס חי
לא תתקיים אתה ומלכותך כי הוא גדול ממך ויהי בהמיתך אותו אז
תתקיים מלכותך ויקימו העצה להרגך. וישמע הורקנוס את הדבר
הזה כי לא האמין כי היה הם וישר ועניו מאד וירא אנטיפטר כי לא
האמין הורקנוס לדבריו ולא חדל אנטיפטר לדבר עם הורקנוס כ
כדברים האלה יומם ולילה וגם הוציא כסף וזהב וישכור אוהבים
לדבר לו כדברי אנטיפטר ויהי בהסיתו בערמתו ויאמצוהו לברוח.
ויאמר אליו קום לך עד אשר אלך ואפנה לך מקום אשר ת
תמצא בו מנוח. ויצא אנטיפטר מירושלם וילך אל סלע מדברה
אל מקום היכל הרתם מלך ערב וישמח הרתם לקראתו כי היה

מלכה ט' שנים ויהיו כל ימיה עג' שנים האשה אשר הלשרת ארץ י
יצרה ולא חטאה ולא פשעה באלהיה כי חכמה ודעת וערמה בקרבה
ומרוב חכמתה פעם בפעם עתידות ידעה גם בחכמתה הרימה אויביה
והשפל ארץ אוהביה ואת חבריה על כן תלאות וצרות ומלחמות צ
צמחו בביתה אבל בימיה שקטה הארץ כי היא ארץ אחרת לא ה
המרה רק ארצות הגוים אשר הכה אלכסנדרה בעלה והורקנוס
המיתה והשיבו אותם אל ישראל. ושמרתם הממלכה מאד ולא נמלטו
מידה עד יום מותה. ועד הנה גמרו דברי מלכה אלכסנדרה.

ועתה ישר לספר את המעשים אשר נעשו אחריה כי כל הכותב אשר
יכתוב ספרים ואשר יגיד דברים עתיקים ראוי לכתוב בסדר בנהרת
לבלתי שבוח המעשים אשר נעשו ועל כל זאת ראוי לאיש אשר יעשה
ספרים לכתוב דברי אמרת כי בן צוו הסופרים הראשונים.

וקימו וקבלו עליהם האחרונים כי ראוי והגון הוא שיכתוב כל ספר
שיכתוב על קוטבי התורה הקדושה והתמימה ושאר ספרי הנבואות
שהם האמת והצדק כי עליהם העולם בנוי וכחם האדם ארם וזולת זה
הכל הבל ורעות רוח. כי מה לו לאדם בעל תבונה לדבר שקר כי
דובר שקרים לא יכון:

יז בשנת עג' לאולימפירוס בימי ריניציאוס ואורתינציאוס שרי רומה
בהרשם הברית שהיה לשרי רומה עם גוי יהודה כתוב בלוח נחשת
אשר בירושלם וברומה ובימי השרים האלה התגרו מלחמת הורקנוס
וארסתובלוס אחים בני אלכסנדר ותהי המלחמה הזאת על ירדן ירחו
ונשפכו שם נפשות עד אין מספר וקלו פגרים רבים מהמון ישראל
וילחץ ארסתובלוס את צבא הורקנוס ולא נשאו את טורח ארסתובלוס
וגבוריו ולא נשאו את כובד מלחמתם ויהפכו את ערפם וינוסו דרך י
ירושלם וארסתובלוס נצח בקרב ההוא את הורקנוס ואת חילו וירדפם
הוא וגבוריו הלוך והכות עד שערי ירושלם הנשארים מצבא הורקנוס
התחברו עם ארסתובלוס וארסתובלוס וכל עם יהודה נלחמים על
ירושלם להפיל חומותיה בעבור הורקנוס הנמלט בתוכה ויסגרו את
העיר ביד רמה ויאזרוה באנשי מלחמה כאזור אשר במתנים.

והורקנוס בהצר לו ובהכבד עליו המלחמה הוציא את אשת
ארסתובלוס ואת בניו מבית האסורי' אשר אסרתם אלכסנדרה המלכה
וילכוד את האשה ואת בניה להיותם עמו למשמרת למלט נפשו מ
מחרב אחיו בגלל אשתו ובניו. אז יצאו זקני ישראל וזקני
הכהנים וילכו אל ארסתובלוס ויבכו ויתחננו לו לכרות ברית עם אחיו
להיות ארסתובלוס מלך על כל עם יהודה והורקנוס אחיו להיות כהן
בהיכל יי' ולהיות בבית ארסתובלוס בנוע תחת ידו אבל להיות מ

וישלח תיגרן מלאכים על המנחה וישאל להם לשלום המלכה ויהללה ויברכה ויכרות ברית עם מלאכי המלכה. בעת ההיא הוגד לתיגרן לאמר כי לוקולוס שר רומי בררפו מתיגרנת ולא השיגו כי נמלט בהרי פרס וגם לוקולוס אויבו פשט בארצו וימהר ללכת להושיע את ארצו ולהציל אותה מיד לוקולוס ויאמר תיגרן טוב לנו לשמור ארצנו מלהלחם ארץ נכריה. בימים ההם חלתה המלכה אלכסנדרה את חליה אשר מתה בו וירא ארסטובלוס כי קרבו ימי אמו למות ר ויעזוב אשתו ואת בניו בירושלם עם משפחתה להיות לה לעזרה מן העיר והוא לקח עמו עבד אחד ויצא מירושלם לילה וילך לבא אל ע ערי יהודה לגור כאשר יגורו הצדוקים אוהבי אביו ובתחילת מנוסתו בא גבעתה מקום אשר גלוקתוס אוהבו גבור הצדוקים ויבא עמו מן גבעתה ללכת לאסות את חיל הצדוקים.

ויהי אחרי כן ויגד למלכה כי ברח ארסטובלוס בנה והנה הוא הולך לאסות את חיל הצדוקים ויגידו לה לאמר כי הנה ארסטובלוס בט"ו יום לבר כב" עיר ויאו המלכה וכל עם יהודה החלו להיות ביראה ופחד כי יתר יושבי הערים נופלים עליו לעזרתו ותצוה המלכה ל לכבוד את אשת אריסתובלוס ואת בניו ואת כל משפחת אשתו ויתן אתם במשמר מן המשמרות אשר בנגד ההיכל לבלתי ימצאו מנוסה

ויהי אחרי כן ויתגדל יד גבורי צדוקים חזקה מאד מגבורי יהודה ויתחברו עם ארסתובלוס ויבאו בשערי ויתקעו בשופר ויתנו את מלחמה כי נאספו עליו המון מהר הלבנון ומהר הגליל ומכל ארץ ממשלת ישראל:

יו אז אחזה רעדה את הורקנוס וזקני הפרושים וגם המלכה חרדה מאד מפני ארסתובלוס בנה. ותפל המלכה בדאגת בנה אשר נגערה לבה ונתקצרו קירות לבה ובסבת זה החולי מתה לכסות. אז באו מגבורי יהודה עם שרי הפרושים לפני המלכה ועמהם הורקנוס בנה הגדול ויאמר עון גדול חשוב לנו לעשות דבר בלא עצתך בעודך ב בחיים מלכה הקדושה כי ארסתובלוס בנך תראה לנו פחד גדול והנה הוא ביד רמה לבא עלינו למהות את שמנו ולהרוג את אחיו ה הגדול. ועתה מלכה הקדושה תני עצתך ועזרתך. ותען המלכה ותאמר שעו ממני שעו סורו מעלי כי עיפה נפשי מאד כי אני בגבול החיים ואני עומדת לשלם נפשי למלך אשר נתנה ואתם עשו כטוב בעיניכם. הנה לכם כסף וזהב ואוצרות רבות והנה לכם צבא הגבורים אשר בהיכלי עשו אתם כחפצכם כי איני יכולה לבא עמכם בעצרה על הדבר הזה כי אני הולכת בדרך כל הארץ. ויהי כדברה הדברים האלה סגרה יומה ותמת ותאסף אל עמיה. והימים אשר

מרי שנה בשנה כל ימות חיי שלום ואמרת בימי אלכסנדרה מפני רוב חכמתה וכרר הטוב שהיתה נותנת בעצתה הטובה רק רבי ה הפרושים העירו מריבות ומצות עם שרי הצדוקים ויבאו שרי ה הפרושים ועמהם הורקנוס בנה וידברו אל המלכה לאמר מלכה תהיי ותתגברי לעולם תני בידינו את שרי הצדוקים יועצי אלכסנדר המלך אשר הם אויבינו אשר נתנו לו עצה רעה לתלות ח' מאות הפרושים אשר תלה אלכסנדר בעלך. ותאמר להם המלכה עשו כטוב בעיניכם וילכו רבי הפרושים ויהרגו את דיאוגנוס שר הצדוקים ועמו רבים אחרים ויבאו שרי הצדוקים ועמהם ארסתובלוס בנה הקטן וידברו ל למלכה אל תשכחי מלכה הקדושה אל כל התלאות אשר עברו על ראשינו בימי מלך אלכסנדר בעלך כל הצרות אשר ראינו עמו ב במלחמות גדולות ונוראות אשר עשינו עמו ונשים את נפשותינו בכפינו מנגד בעבור חייו ונלחם את מלחמתו ונציל אותו מכת כל מ מבקשי נפשו ועתה למה נמות כצאן לטבח יובל בלא חטא ובלא עול הכפינו בהרימה את אויבי אלכסנדר בעלה ואויביך ותשפלי את א אוהביו ועתה בהשפילך אותנו ישמחו אויביך וישמח הרתם מלך ערב אשר היו רואים את גבורתנו ואת מלחמותינו כי בהזכיר אדם את שמינו לפני הרתם ולפני אויביך היו רוגזים וחלים ורועדים במקום מושבותיהם את כי לראות פנינו והלילה לנו לעבור את מצותיה ו ולמרוד כך כי מלכה את ועתה דעי מלכה כי לא נשא עוד עול רבי הפרושים אויבינו ולא נמות כצאן לטבח יובל בידם ואם ייטיב בעיניה נצא לנו מירושלם אל יתר ערי יהודה ונהיה בשפלות ולא נראה ברעת עמינו עוד ויתנו את קולם ויבכו וגם היא בכתה עמהם. אז פתח פיו ארסתובלוס וידבר לאמו קללות ודברי מאירות וקללות כי הראת והוציא את כל רוחו ואת מחשבתו והמלכה כאחת הנשים עשתה ולא ידעה עצה מה לעשות ותאמר להם צאו לכם מירושלם ובחרו לכם ערים מערי יהודה ושבו בהם ואל תגורו בירושלם עם רבי הפרושים כי הם אויביכם ויעשו כן ויצאו מירושלם שרי הצדוקים ועמהם שרי החילים ויתפשו להם ערים וישבו בהם הצדוקים:

טו ובעת ההיא פשעה דמשק לבלתי תת מס למלכה כחק שנה בשנה ותשלח המלכה את ארסתובלוס בנה עם צבאות העם אשר עם רבי הפרושים כי לא היו עמהם צבא הצדוקים ויצאו מירושלם וילכו דמשק וישובו בבושת ובכלמות. ובעת ההיא יצא תיגרן מלך ארמיניאה בג' מאות אלף לובשי שריונות ועם רב ועצום וישם פניו לבא ארץ יהודה ותפחד המלכה והעם מאד מפני תיגרן ותשלח מלאכים ומנחה לקראתו וימצאוהו נלחם בעכו היא הלמינה

וישלח

עם אשתו ועם פילגשיו. ויהי בהגיע יום מותו ותקרב המלכת אלכסנדרה אשת אלכסנדר המלך ותאמר לו אתה ידעת את האהבה אשר היתה לך עם הפרושים ועתה בניך הם קטנים ועתה לעזרת מי תעזבני ותבך אלכסנדרה המלכה ויאמר לה המלך בואי איעצך נא עצה לא תסורי ממנה וייטב לך ולבניך אחרי. ויהי במותי הסתירי את גופי מכל העם הזה עד אשר תלכדי את העיר הזאת והיה בלכדך את העיר הזאת ומשחת גופי בבשמים לבלתי יבאש הגוף ותשאי אותי אל המקום הקדוש ירושלם כאדם אשר הוא חולה ואל תגלי הסוד כי אם לסריסיך הנאמנים לך והיה כבואך ירושלם וקראת את הפרושים אויבי וגלי להם הסוד ומסרי בידם את גופי ודברת להם הנה אלכסנדר אויבכם מת והנה גופו עשו בו כטוב בעיניכם כי אם תדברי להם כן הם ביום איבתם יא אותה ואותי יקברו בכבוד כי ידעתי את יצרם כי לא ינטרו איבה. רחמנים הם והם יעזרו אותה על המלכות כי ישמע העם את דבריהם ויש להם ממשלת על עם יי לעשות כ ברצונם ואת עשי את כל אשר יצוו אותך ובעצתם תלכי ולא תסורי ימין ושמאל ותמלכי על העיר עד אשר יגדלו הנערים.

ותעש כן המלכה ותלכד את העיר ותלך ירושלם ותקרא אל הפרושים ותאמר להם כל אשר צוה אלכסנדר ויקראו הפרושים את העם ויקברו את המלך בכבוד גדול וידברו באזני העם וימליכו את אלכסנדרה המלכה אשת אלכסנדר על כל עם יהודה. והימים אשר מלך אלכסנדר המלך כו' שנה וימת ויאסף אל עמיו. ויתר דבריו וגבורתו הלא הם כתובים על מלכי רומיים וישכב המלך עם אבותיו ותמלוך אלכסנדרה אשתו תחתיו. ויהי כשבתה על כסא ממלכתה ותקרא רבים הפרושים ותתן להם ממשלת על כל העם ותשלח ותביא הפרושים בכל המקומות אשר ברחו מפני הורקנוס חמיה ואלכסנדר בעלה ותרא המלכה כי החלו שני בניה לגדל ותתן את הכהונה להורקנוס כי הוא היה ענו ושפל רוח וארסתובלוס בנה ה הקטן מנתהו שר צבא כי היה נער יפה תואר ויפה מראה וקל ברגליו על כן מנתה אותו בראש הצדוקים להיות שר צבא ועוד שלחה ותוצא מבית האסורים את כל האסורים אשר לפרושי' ותקיים כל התורה אשר להם אשר הפר הורקנוס חמיה ואלכסנדר בעלה.

ותשלח המלכה לכל המלכים אשר כבש הורקנוס חמיה ואלכסנדר בעלה. ותקח את בתיהם הנאים הגדולים והגבוהים והיו ב בירה לערבון:

ותמלוך המלכה בנחת ובהשקט אין שטן ואין פגע רע בימיה. יד
וישלחו כל המלכים אשר סביבותיה מנחות כסף וזהב אל המלכות

אלי אעשה. ויענו היהודים ויאמרו אל המלך אם מות תמות אז
נבחר לבנו כי איש מות אתה ומשפט מות עליך ויפשעו במלך אל
אלכסנדר וילכו אל דמתריוס ויבא ויחן שם בשכם. ויהי לדמתריוס
חיל מ' אלף פרשים גבורי מקדון וג' אלפים ויירא אלכסנדר כי פשעו
עליו היהודים וישכר אלפים מגבורי מקדון ויקח כ' אלף מגבורי
יהודה אשר היו [illegible] לך דמתריאוס וישלח לפתות את היהודים
אשר עם אלכסנדר [illegible] אלכסנדר [illegible] לפתות את היהודים אשר היו
עם דימתריאוס ותתגר מ[illegible] ישלח פלו גדודי אלכסנדר וישאר
אלכסנדר לבדו כי נפלו כל [illegible] ל שנת[illegible] וא ורבי מגבורי דמהריוס
כי עד מות עמדו ולא חסבו [illegible] לם של[illegible] כלם וימלט אלכסנדר ח
חרב בדד ושוממים ויאספו אליו [illegible] את ה[illegible] גבורי ישראל ורבים מן
היהודים אשר היו עם דימתריאוס [illegible] וירא להלחם עם
דימתריאוס עוד. ויברח [illegible] תריאוס פניו כי נפלו לעזרתו
המון רב מן היהודים. ותהי עוד מלחמה בינו ובין הפרושים וינוסו
בבית שמש וירדות אחריהם וילכוד את העיר וי[illegible] ראש ח' מאות מ
מגדולי הפרושים ויבי[illegible] ירושלם וישב במשתה במקום גבוה עם
נשיו ועם פילגשותי [illegible] יצוה לת[illegible] ת אותם על עצים א[illegible] ח' מאות וקני
הפרושים על כן היהודים אל אלכסנדר קרקירם. וימלוה
על היהודים בחזקה. ויהי אחריכן ויאסות את כל עמו ויצר על ויום
וילכדה ומשם יסע השמונה וילכדה ביד רמה ויסע משם וילך ויצר
על גאולם ועל סלוכיאם ויצר עליהם וילכדם. וילכד את גמלא
את גבע אנטיוכיאם היא העיר הגדול ויהרוג את דימתריאוס במקום
ההוא. וישב ירושלם מקץ שלש שנים אשר הלה למלחמת
ויקבלוהו היהודים בכבוד גדול ויהלגו כהוק היונים על גבורתו כעת
ההיא וירדו היהודים בכל ארץ ארם. וימשלו בכל ארץ ארום
וכל ארץ מואב ועמון וכל ארץ ערב עד סלע מדברה. ואלה שמות
אשר לא הרס המלך אלכסנדר בלבדו אותם במלחמה ויהי מהם בהות
הים מגדל כתרטון אפולניא ואשדוד ועזה ואנטידנוס ורפיאם ו
ורינסיורת ואת חברון ואת מרשה אשר לאדום ואת שיטופולי אשר
לארום ואת גרבן ואת סלוכיא ואת גבולה אשר למואב וארת חשבון
ואת מרבא ואת בחורון ואת מיגן וארת עין זרה ואת סוליסוס ואת
ארלן ואת פילן אלה הערים אשר לא הרס אלכסנדר אשר באו בברית
עמו וימלו ארת בשר ערלתם וישבו בעריהם ויתר ערי ארם הרס רת
יג המלך: ויהי בעת ההיא ויפול המלך אלכסנדר בהולי ויהי חליו קרחת
רביעית ואת כי האריך עליו הקדחת ג' שנים לא הסר מן המלחמת
ויוצא צבא על רגבה אשר ליגריס ויצר עליה ימים כי יצא במהגרת
עם אשתו

מדברת ורבים פגרים מהמונו השליכו ארצה. בעת ההיא וישם
המלך ויבא עזה ויצר עליה שנה אחרת. ויהי בעת ההיא
ויקם ליסימכוס ויהרוג את אחיו את אפולתפלוס נגיד עזה ויקומו
אנשי העיר להרוג ליסימכוס וירץ ליסימכוס אל השער ויפתח את ש
שער עזה ויקרא את אלכסנדר ואת היהודים ויריעו ויבאו אל השער
הלכדו העיר ויבא אלכסנדר העירה ויצו את גבוריו להרוג את כל
יושבי העיר עד בלי המלט ויך את כל זכורה לפי חרב רק ליסימכוס
וכל ביתו הוא לבדו חיו וינוסו ח' מאות שרי העיר אל היכל א
אפולוניאוס ויגד לאלכסנדר ו ויו יצאם מן ההיכל ויצו ויהרגו
אותם בתוך העיר ואת ההיכ באש ואת כל כהניו שרת באש.
ואת האליל אפולוניאוס צ זהב השליכו בתוך האש במצורת
המלך רק לאחר ימים לקט זהב מן השרפה. וישב המלך
ויבא ירושלם וישב על כסאו וימלוך לבטח ויהי בהיות חג הסכות
ויעל המלך על המזבח כחק הכהנים. אז החלו הפרושים המורת
החכמים לשחוק באתרוגים ובמקלות התמרים בשמחה ובטוב לבב
כי חק הוא ליהודים לשחוק בפרי עץ הדר ובתמרים אז אחד מן ת
הפרושים מלא לבו להשליך אתרוג על המלך ויקצפו גדודיו ויאמרו
אל הפרושים למה זה תהללו את המלך לחשל עליו את האתרוג
ואת מקל אשר להמר ויאמרו אין זה הילול כי חק הוא לנו לעשות כן
ויחרפו את המלך ויאמרו בן המחללת לא נאה לך בכהונה ויקצוף
המלך מאד ויט מעל המזבח ויאמר חרב חרב וישלפו חרבותם גדודי
המלך וישליכו ארצה הרוגים מן הפרושים ו' אלפים בכל חצר ההיכל
ויצו המלך ויבנו את הקיר מעצי שטים ויבנו אותו
בין המזבח ובין שאר הבית והמתיחים ההוא והלאה מנעת את העם מ
מלבא את הבית ויעמדו העם בחצר ההיכל רק הכהנים באו אל
הבית כמשפט ׃

יב ויהי אחרי הדברים האלה ויאסוף אלכסנדר את כל חילו ועמו
הלך על סלע מדברה אשר לערב ויך את גוי ערב וילכוד את ה
הערים הבצורות אשר לערב ומשם נסע ויבא מיזבחא וילכדה
ויך את מואב וישם אותו למס עובר.
ואז תשקע המה הלך המלך ויתרכה וגם את תיארוס אשר בהמה
הרג וישב המלך ויבא ירושלם ותתגר מלחמה בין אלכסנדר ובין ה
הפרושים ותארך המלחמה שש שנים ויהרוג אלכסנדר בשנים האלה
מן היהודים אשר עם הפרושים נ' אלף אשר המירו במלחמה
ויקרא אלכסנדר את כל העם ויאמר אליהם טהרו לבבכם והשליכו
השנאה מקרבכם ואל תשנאו אותי וכל המשפט אשר תאמרו א
אלי

ותתגר מלחמה וסלו רבים ממחנה לטירוּ ויחלהמו מהבוקר עד ה
הצהרים וינצחו היהודים וסלו המון רב ממחנה לטירו ויכה את חצי
מחנה לטירו אשר עמד לפניהם וישאר אך פילוסתיפנוס עם חצי ה
המחנה אשר חלק ולא נגשו למלחמה עד הצהרים.
ויהי בצהרים ויגש פילוסתיפנוס עם מחנהו להלחם עם היהודים
ויבאו על אלכסנדר וימצאם עיפים ויך בהם מכה גדולה וסלו ביום
ההוא מן היהודים ל׳ אלף איש ארצה כלם גבורים והנשארים הנה
נסו. ויגס אלכסנדר מן המלחמה וימלט ירושלימה ויהי מפולת
היהודים ביום ההוא תחת כי לא בטחו באלהי אבותם ויהי בערב ויבא
לטירו באחד מן הכפרים וימצא שם נשים וילדים ויצו להרוג אותם
ויקח מן הנשים ומן הילדים ויאמר לבשל אותם בקדרה להפחיד את
עם יהודה התחת אשר יאמרו עליהם כי בשר אדם יאכלו.
בעת ההיא יצאה המלכה קליאופטרה להלחם עם
לטירו בנה ויצא אלכסנדר לקראתה ויתחברו שניהם על לטירו ל
למלחמה וישמע לטירו ויברח מפניהם ויבא בספינה וימלט אל ס
קיפרוס ויעזוב רבים מן מחנהו בתוך הים ויתרגו הלקיה והנגירה ה
היהודים שרי קליאופטרה ותשב המלכה מצרימה והמלך נסע הוא
וכל מחנהו ויפשוט בארץ המישור אשר לארם ויצר על גדרה אשר ל
לארם ויצר עליה י׳ חדשים וילכוד את גדרה ואת בנותיה.
ויסע משם וילך חמתה ויחן עליה. ויהי בלילה ההוא
ויצא תיאודורוס וגדוריו מחמת ויפלו במחנה היהודים וישליכו
מהם ארצה י׳ אלפים מן היהודים הרוגים ויקומו היהודים לאור
הבקר וילחמו עם תיאודורוס ובריתותיו ויכו במחנהו מכה גדולה
מאד וינס מפניהם וילכוד המלך את חמת ואת בנותיה.
ויסע וילך ויחן על רפים וילכדה ואת בנותיה ומשם
נסעו ויחנו באנטוכיה ויבאו ירושלם:
יא ויהי לתקופת השנה ויצא ויבא עזה ויחן על העיר
ויצר עליה כי זכר המלך דבר אנשי עזה כי אנשי עזה היו עם ל
לטירו על היהודים וילחצו את אנשי עזה וימלאו את כל הגדרה
מחללי עזה ויבנה עליה דיק סביב ותבא העיר במצור.
וישלחו אנשי עזה אל חרתם מלך ערב עלה והושיענו מיד
אלכסנדר ומיד היהודים הנלחמים בנו ונחיה עבדיך. ויבא חרתם
מלך ערב הוא וכל עמו לעזרת עזה ויהי כאשר שמע אלכסנדר
כי יבא עליה חרתם למלחמה ויעזוב נגיד אחד לשמור את עזה
ויצאו הוא וכל גבוריו לקראת חרתם מלך ערב ותתגר מלחמה ו
וינצח אלכסנדר במלחמה וינס חרתם מפניו וישב לארצו אל סלע
מרבות

תבהו הורקנוס מלך יהודה במלחמה בלכתו לעזרת הכותיים אשר ב
בשומרון על בן הדד לכן לבא לעזרתם. ויאמרו אליו
אנשי הלמירה אל ירך לבבך לבא להושיע את עבדיך כי אם תעבור
והלך עמנו ונוסה עיר לעזרתנו מלכים אחרים וואילם מלך צירון ו
ומלכים אחרים לעזרתנו. ויהי כשמעו הדברים
האלה ויבטיחו את לטירו ויבא באניה וילך עמהם ויהי כל חילו ל׳ אלף
ויהל אלכסנדר מעל הלמירה מפני לטירו ולטירו וכל מחנהו באו
הלמירה. ובא איש חכם שם ושמו רימריסוס וידבר באזני
זקני הלמירה לאמר הלא טוב לכם לשא של אלכסנדר אשר הוא י
יהודי מלתן עליכם איש נכרי וכדברו עמהם כדברים האלה פשעו
ולא קבלו את לטירו. ויתבהל לטירו מאד וישלח אל וואילם
אל מלך צירון לאמר לכה ונתחברה יחד ונלה למלחמה על אלכסנדר
מלך יהודה. ולא אבה. וישלח עוד מלאכים לטירו אל
אלכסנדר לאמר יהיה ברית ביני ובינך ואל תהי ידך לעזרת וואילם מ
מלך צירון איבי ותהיה שלום ביני ובינך וישלח מנחה ד׳ אלפים ככרי
זהב ויקבל אלכסנדר אהבת לטירו וילך על וואילם מלך צירון למ
למלחמה עמו וסלח פגרים רבים ממהנהו ויגס וואילם מפניו ויקח
אלכסנדר את ארצו מידו וישב ויבא ירושלם בגבורה ובנצח:
ויהי אחרי הדברים האלה וישלח י
אלכסנדר אל קליאופטרה אם לטירו בסתר לאמר הנה לטירו בנך פשע
בה והוא יושב ממולי ואם טוב בעיניך מהרי ובואי עם צבאיך ואני א
אצא עם כל חילי ואלכדהו כאשר תאוה נפשך.
וישמע לטירו את הדבר הזה ויקצוף ויחר לו ויפשוט בגליל
ביום השבת וילכד כבן עיר אשר בגליל ויהיו העם אשר בתוכה אשר
נחג בשבי כב אלף נפשות. ומשם נסע וילך אל
צפורים ורבים כלו מאנשי לטירו במקום ההוא. ויפנו משם
וילכו לקראת אלכסנדר למלחמה ויהי כשמוע את הדברים האלה
ויאסוף את גבורי יהודה ל׳ אלף ויבחר מהם ששת אלפים גבורים
במגני נחשת הנקראי איכהונתמכי אחד למאה. ויצא המלך אלכסנדר
ביום ההוא בגאוה ובכיר רמה ויפגע את לטירו על הירדן ויאמר א
אלכסנדר אל גבוריו הבה ונפול עליו פתאום ותנהר לאחוריהם ואם ינוכו
לפנינו תגרת הנחר יכגור לפניהם ההרג ואין להם פליטה כי כלנו
גבורים ואנשי מלחמה ויפוחהו כלם יחד כאיש אחד ויבטח אלכסנדר
בגבורתו ולא בטח על יי׳ אלהינו ויירא לטירו ואנשיו מאד מפני
אלכס׳ ויהי שם איש חכם מלחמות ואומן להלחם ושמו פילוכתפנוס
ויהי כבא אלכסנדר ומחנהו על מחנהו לטירו ויחלק את הגבורים.

הזהב ויתן לנער ארת האגן לישא את הדם אל הרופא של המלך ו
וישא הנער הכלי ויעבור במקום אשר נהרג אחיו והנה עור כי במיר
גשפכורת על רצפת השיש וכל הרצפה צבועה מדמי אנטיגנוס ויהפח
את רגלי הנער ויהפוך את האגן וישפוך דם המלך על דם אחיו הנהרג
ויצעקו גדודי המלך ויריבו עם הנער ויאמרו רשע נער כער אין
תבונה בך מה זאת עשית לשפוך דם המלך על דם אחיו הנהרג.
ויען הנער ויאמר לא מרצוני עשיתי זארת כי נרהפתי על השיש על
כן נתהפכה בידי האגן ונשפכה הדם כאשר ראיתם ;
ט וישמע ארסתובלוס את קול צעקת העם וישאל ויאמר מה קול
הצעקה הזאת ומה קול תוכחת ומריבות אשר אנכי שומע . ויחרישו
גדודיו וסריסיו השומרים לפניו ולא ענו דבר. וכאשר הם
מחרישים והמלך ביותר נפל בחרחור על הדבר וישאל שר המלך כ
בחוזק ויאמר הגידו לי מה קול צעקת העם ואם לא הגידו לי רעו כי
מות תמותו ויענו ויגידו למלך את כל אשר נעשה כאשר שפוך ארת
דמו על דם אחיו ויאנח המלך ויצעק ויאמר ברוך שופט צדק ודיין א
אמת וברוך נוקם דם נקי אשר שפך דם הרשע על דם הצדיק הנהרג
חנם ויאמר המלך אל גופו עד מתי תרשע תעצר הנפש בקרבך ולא
הניחה לצארת וללכת אל נפשות עמה אם תשליך אל תשליך את דמי
ותשפוך אותו חוץ לזבוח ולתתו ללחוך אותו לשרים אשר עם השטן
כי הם הריתוני ותפסוני במעשה הזה לעשות דברים האלה ולהרג
ארת אחי. ויהי כדברו הדברים האלה שלם נפשו
ויאסף אל עמיו. והימים אשר מלך שנרת אחת תמימה . ויבכו
אורתו כל יהודה מאד כי אהבו אותו היהודים כי הירה רחב ידים
ויתנצח גוי גדול הנקרא איטוריאוס וימל את בשר ערלתם ויכניעם
תחרת יד יהודרת ויקראוהו היונים ארסתובלוס פילאי ליני הוא אוהב
ליונים. ויתר דבריו וגבורתו הלא הם כתובים על
ספר מלכי רומיים ועל ספר סטרבון החכמתורי ותימגיני הירושלמי.
וימלוך אלכסנדר אחיו תחתיו הוא אלכסנדר אשר ש
שנאו אביו הורקנוס וימלוך כאשר דבר לו האלהים בחלום הלילה.
ויהי כאשר התירותו מאגורת אשר אסרו אחיו
וישב על כסא מלכותו ויוציא צבא על תלמירה כי פשעו אנשי ת
תלמירה בימים ההם ואו תפשע עזה בעת ההיא.
וילך המלך אלכסנדר תלמירה למלחמרת ויצר עליה ותבא
העיר במצור וישלחו אנשי העיר אל לטירו בן קליאופטרה לאמור
עלה והושיענו מיד אלכסנדר מלך יהודה הנלחם עלינו ונהיה עבדיך
וימאן לטירו לבא כי ירא להלחם עם היהודים כי זכר את המכה אשר
הכחו

הדבר הזה אשר דברת. ויען ויאמר להם פני מי יתן ויהיה
כוכבים כפי זה הדבר ויהי כדברו כן ויפול לארץ וידום כישן כישנתו
ויגע מרוב הדאגה אשר בלבו ׃

ויהי אחרי כן וילכו בני בליעל ויגידו למלך לאמר הנה ח
אנטיגנוס אחיך בא להרגך והוא בחצר ההיכל עומד הגור כלי קרב
ולבוש עדי מלחמה והוא ערוך עם גדודיו לפול עליך פתאום ולאסור
אותך ואת כל ביתך. ויחרד המלך חרדה גדולה עד מאד וישם
שומרים על השערים וברחובות ובכל המצרים אשר ילכו מהם אל
בית המלה. ויצו לשומרים לאמר כל איש אשר מלאו לבו
לבא אלי והוא חגור כלי קרב אל תשאלוהו ואל תענו אותו דבר כי
אם שלפו חרבכם והרגוהו ברגע. ויתר העם אשר אין להם כלי
מלחמה אל תהרגום אבל מנעו אותם מלבא עלי הפת אשר אני חולה
זולתי אנטיגנוס אחי לבדו יבא אלי ואשאל אותו ואחקרהו על זאת
השמועה אשר שמעתי אם אמת ואם שקר בה.

וצוה המלך לשומרים בעת ההיא ויהיו השומרים כלם גבורים
מלומדי מלחמה. ויהי אחרי כן וישלח המלך לקרוא לאחיו
אנטיגנוס לאמר השלך השריון מעליך והסר כלי מלחמתך ומהר בא
אלי ואל תעמד. והמלכה אשת ארסתובלוס היא ויועצי הרשע
אשר לה הסבו את שליחות המלך לאבן ויראת ותקרא את שליח ת
המלך ותאמר לו בלכתך אל אנטיגנוס תדבר אליו הדברים האלה
לאמר שמע אחיך כי לבשת עדי מלחמה וחגרת כלי קרב ויתאו אחיך
לראות את עדי מלחמה אשר עליך ויצו אשר תבא אליו חגור כלי
קרב ומלובש עדי מלחמות. וילך השליח וידבר אל
אנטיגנוס כל אשר צותה המלכה אשת ארסתובלוס ויאמן הבחור וילך
לבטח כי בטח באהבת אחיו המלך. ויהי בלכתו בדרכי המצרים
למהר לבא אל אחיו המלך והוא לבוש עדי מלחמה וחגור כלי קרב
ותגר בדרך המצרים מגדל אחד ושמו סתרטון כשם המגדל אשר
הוא רחוק מירושלם שש מאות ריס וגם המגדל ההוא אשר ב
בירושלם כה היו קוראים אותו והוא רבוס אל היכל המלך ויעבור
אנטיגנוס במקום ההוא ויתנפלו עליו שומרי המלך ויכוהו וישפכו ד
דמי הבחור הנקי אשר לא חטא ולא פשע ויהרגו נקי וצדיק במקום
ההוא אשר זכר החכם יחזור מן החשובים אשר לחסידים. ויהי
אחר כן ויגד לארסתובלוס כי נהרג אחיו ויכמרו רחמיו על אחיו ויצעק
צעקה גדולה ומרה עד מאד ויך את פניו בשני אגרופיו וישמט
את עצמו לארץ והשבר הריאה אשר בקרבו ויפתחו מקורים אשר
בתוכו ויוציא המלך דם בפיו ויהי בהקיאו הדם מיום ליום על אשר

הגליל ולא ראה את פני אביו. ויהי כשאול הורקנוס אל האלהים וידבר לו האלהים בחלום ובלילה ויאמר לו שא נא עיניך וראה את בנך שימלוך תחתיך וישב על כסאך וישא עיניו וירא והנה אלכסנדר בנו עומד עליו וייקץ הורקנוס משנתו ויבך וישאל עוד באלהים ולא נענה על זה וימלך הורקנוס נאסף אל עמיו. והימים אשר מלך הורקנוס לא שנה ויתר דבריו וכל גבורתו ומלחמותיו אשר נלחם והערים אשר לקח מאדם וגבורות אשר עשה במקרון ואשר הכניע ארום ואשר מל אותם הלא הם כתובים על ספר מלכי רומיים וימלוך אריסטובלוס בנו תחתיו. ויהי הנקרא מלך גדול וזרתו אשר הרהיב את הגבול מאד הוא אשר נלחם על צור ועל צידון וישפך נפשות אשר אין מספר וימל את בשר ערלתם ויכניעם תחת יד יהודה עד אשר בא פומפיוס שר צבא רומי והוא אריסטובלוס אשר הלל את הכהונה ויסירה וישם כתר מלכות בראשו.

ויהי בשבתו על כסא מלכותו התגאה מאד ולבש קנאה גדולה ועצומה עד מרוב גבלותו וקנאתו התעורר לאכזריות. ויאסור את אמו ואת אחיו בנחשתים בלי חמלה ולא זכר כבוד הורים כי היה מקנא את אמו ואת אחיו על דבר המלוכה ויאהב את אנטיגנוס אחיו לבדו הקטון וילבש אותו ארגמן ויכבדהו בכבוד גדול וישלח אותו למלחמה עם כל צבאות גבוריו להלחם על הגוי אשר פשע במלך אריסטובלוס וילך אנטיגנוס על כל המורדים אשר הרימו ידם במלך וסלה פגרים רבים וישפך נפשות לאין מספר וישב ויבא ירושלימה בגבורה. והמלך אריסטובלוס חלה את חליו ויכבד עליו החולי מאד וישמע אנטיגנוס בדרך כי חלה אחיו המלך וירע לו מאד ויבא ירושלם. ויהי כאשר בא הבחור אל העיר לא הלך אל בית המלך וילך אל היכל יי להתפלל על ישועת אחיו כי קצרה נפשו בעמל אחיו ויהי היום חג הסכות אשר הוא חק ליהודים לקבלו בכבוד ולהלל את יי בארבעת מיני עצים ושם היה המון רב מהמון ישראל ויעבור אנטיגנוס עם גבוריו בחצר ההיכל בתוך המון העם והוא חגור כלי קרב ומלבש שריון כלי כסת ויתמהו כל העם על מראהו ועל יופיו.

ושם היה איש אחד ושמו יהודה מן החשובים אשר לחסידים וישא עיניו וירא אנטיגנוס עובר בחצר ההיכל ויאמר יהודה לתלמידיו מי יתן מותי היום הזה טרם אשר אראה מיתת הבחור הזה אנטיגנוס אולי אמותה אני ולא אראה במיתתו כי כן אני רואה כי היום ימות אנטיגנוס במקום אשר נקרא סתרטון. ויאמרו לו תלמידיו.

רביתו כזבים בפיך עתה כי מגדל סתרטון אשר דברת רחוק מירושלם דרך חמש מאות ריס והנה כבר עבר חצי היום ואיך יהיה

הדבר

ויעש המלך הורקנוס משתה גדול לכל שריו ועבדיו חיל יהודה ו
ובנימין וישב המלך על השלחן עם חכמי ישראל המה הפורשים את
התורה. והיה הורקנוס תלמיד מן התלמידים שלהם. ויהי
כטוב לב הירקנוס על היין ויאמר להכמים המורה הפרושים אתם י
ידעתם כי תלמידכם אני ואם תראו אותי אשר אסור מן הדרך הטובה
אתם תוכיחו אותי ותשיבוני אל דרך ישרה כי כן נאה לעשות.

ויענו הפורשים ויאמרו חלילה לנו לראות כך בדבר הזה כי עדים
אנחנו היום הזה כי צדיק אתה ובדרך ישרה אתה הולך כי מלך וכהן
אתה וישמח הורקנוס על דבריהם. ושם היה יושב אחד מן
הפורשים ושמו אלעזר איש שולח מדינים ואיש רע ובליעל.
ויען ויאמר יחי המלך הורקנוס לעולם אם אהבת להיות צדיק כאשר
דברת סר מן הכהונה ורב לך המלכות. ויאמר המלך. ולמה
ויאמר אלעזר כי אמך בשבי הלכה בימי אנטיאוכוס והיא חללת
היתה על כן לא נאה לך בקדש הקדשים ויקצוף המלך מאד ויתהפך
שמחתם לאבל ולמריבה ואהבתם לאיבה. ושם היה יושב איש
עשיר גדול מן הצדוקים ושמו יהונתן ויאמר הלא אמרתי לך אל ת
תאמן להם כי כזבים בפיהם ועתה הם צוו את אלעזר לקלל אותך.

ויען המלך לפרושים שפטו את הדבר הזה על הקללה אשר קלל
אתי אלעזר ויענו ויאמרו יש עליו הכות ומלקות ורב לך כי הפרושים
לא ישפטו מורת. ויען יהונתן ויאמר הלא אמרתי לך כי
מדעתם ומחפצם היתה הקללה הזאת ומהיום ההוא והלאה פשע ת
הורקנוס בדבריהם ונעשה צדוקי רצו המלך ויעביר קול בכל ארץ י
ישראל כל המלמד אשר ילמד את בני תורת הפרושים מות יומת.
ויהרוג הורקנוס מן העם רבים על כן נתעוררה השנאה לו ולבניו מן
העם בימים ההם. עתה אפתח לספר על מה זה הדבר נפלה
המריבה והמחלקת בעם יי כי הפרושים היו אומרים שמרו את ת
התורה אשר מסרו אבותינו בידינו אשר פרשו את התורה והפרושים
היו באותם הימים מחלק אחר הצדוקים ולא היו מאמינים לכל מסרת
ולכל פירוש כי אם לתורת משה לבדה והחסידים חלק אחר. בימים
ההם על אלה המחלוקת גברו מלחמות ונשפכו דמים רבים בעם יי
כי דלת העם היתה ידם עם הפרושים לבד מעשירי העם וגבוריו כי
היו הם עם המלך והצדוקים לו היו עוזרים:

בימים ההם שאל המלך הורקנוס וידרוש את פי יי על ארות ז
בניו על מי ישב על כסאו אחריו. ויהי לו שלשה בנים שם האחד
אריסתובלוס ושם השני אנטיגנוס אלה היו נאהבים בעיני אביהם.
ושם השלישי אלכסנדר זה היה שנוי ומתועב בעיני אביו ויריחו אל

הדברנו לו רבריינו ותשים דברים בפיו לדבר לכם דברי שלום אשת גזר חרשיש ושלש מאות ועשרים יועציו.

ח בימים ההם היו נלחמים מלך מקרון איש באחיו והמלך הורקנוס נסע הוא וכל מחנהו עמו ויחן על שומרון ויצר עליה ויבנה דיק סביב. ויהי רעב גדול בשומרון עד אשר אכלו השומרונים והכותים את הנבלות המושלכות ברחוב. והמלך הורקנוס נסע וילך ירושלימה בעבור צום הכפורים לכפר בעד עם יי כי מלך וכהן היה וישוב את שני בניו על הצבא אשר בשומרון שם האחד אנטיגנוס ושם השני אריסטובלוס ועליהם עלה אנטיוכוס מלך מוקדון ויבא לעזרת להציל את שומרון מיד בני הורקנוס וילחם עמהם ותתגר מלחמה וינס אנטיוכוס המלך מפני בני הורקנוס וימלט בעיר שיטופולי. וביום ההוא היה הורקנוס בבית קדש הקדשים ויתפלל בעד עם ישראל ואחרי כן הזכיר את בניו כי דואג פן יפלו בחרב אנטיאוכוס וישמע בת קול קורא ואומר בין קדש הקדשים אל תירא ואל תתעצב ואל תדאג על בניך כהן הורקנוס גמור עברתך היום כי באה בשלום ותצא בשלום. ויצא הורקנוס מן הקדש ויספר באזני העם כל הדברים האלה ולא האמין העם וישלחו רוכבי סוסים לשומרון אל המלחמה וימצאו דברי הורקנוס נאמנים בכל אשר דבר. וישלחו הכותיים לבן קליאופטרה מלכת מצרים ועמו גלימנדר ואיפיקרטיס שרי מקרון ויבאו לעזרת הכותיים להציל את שומרון מיד בני הורקנוס ויצא הורקנוס מירושלם לקראת צבא מצרים ויך בהם מכה רבה מאד וסלק מהם פגרים רבים וגם גלימנדר וימת שם וינוסו הנשארים וימלטו ולא יספו עוד מלכי מוקדון ומלכי מצרים להציל את שומרון ואת הכותיים עוד.

וישב המלך ויבא שומרון ויצר עליה שנה אחרת ויתנה אלהים בידו ויך את כל זכורה לפי חרב ויהפך את כל מושבותיהם וגם קליאופטרא מלכת מצרים הסירה את שרי מצרים מעל צבאה ותפקד את חלקיה וחנניה שרי צבאות על צבא מצרים כי פשע בה לטירו בנה ויעזבו מצרים את המלכה ותהי ידם עם לטירו.

ויצא חנניה וחלקיה וילחמו בהם ויכניעום ויברח לטירו וילך לקפרוס מאיי הים וישב שם. וילחם הורקנוס בכל אויביו מסביב ויכניעם וישב ישראל לבטח בימי הורקנוס איש תחת גפנו ותחת תאנתו ויפרו וירבו ויעצמו מאד בימים ההם בשבת המלך הורקנוס על כסא מלכותו אשר בירושלם עיר הקדש.

מלך פרס והמלך הורקנוס עמו וזאת הדבר מצאתי וכן סופרים א
אחרים כתבו וכן על ספר ניקולאוס מדמשק מצאתי כתוב.

ויצא המלך אנטיוכוס על ארשק למלחמה וגם הורקנוס עמו
ויבאו על נהר ליקו וילחמו עם ארגינו שר צבא ארשק במלחמת מ
מלך פרס ויבריחוהו ויכו מחיל פרס רבים ויבן שם אנטיוכוס בנין
גדול למראה אשר בנה על שם גבורתו. ויסעו משם
ללכת על ארשק ויצא הורקנוס ויעמוד בדרך יומים בעבור השבת
ובעבור חג השבועות אשר בא אחר השבת על כן עמד הורקנוס י
יומים. וילך אנטיוכוס לבדו עם מחנהו ולא אבה את
הורקנוס לבלתי תתשוב לו גבורה על מלך פרס ויפגע המלך אנטיוכוס
בארשק מלך פרס וילחם עמו וסלו בקרב ההוא גוים מן היונים הרבה
מאד. והמלך אנטיוכוס התם יומו בקרב ההוא. וירא הורקנוס
כי מת אנטיוכוס ויהל ללכת על ארשק וישם את פניו בארם צובא
ויבא מידבה ויצר עליה ששת חדשים ויתנה אלהים בידו וישימה ל
למס עובד. ויסע משם וילך לשמגר וילכדה. וישב ויבא
שכמה ויכה אותה כי לא פתח לו ויכה את הר גריזים ויחרוס את ההיכל
אשר עשה סנבלט חותנו של מנשה הכהן אחי שר הכהנים י
ויחריבהו הורקנוס אחרי סק׳ שנה לבנינו אשר בנו אותו ויהפכהו ה
המלך הורקנוס עד יסודותיו ויך את הכותים מהר שומרון ויסע
וילך אל ארץ אדום ויך דבירה ומרשה אשר לאדום ויכבש את גאון
אדום וישימם למס עובד עד הגולה כי אסרם המלך ויקשרם ב
בקשרים ויכבלם בכבלי מילה וימל את בשר ערלתם ומהיום ההוא
ומלאה היו מולים ושומרים משמרת תורת יהודה עד הגולה וכן
עשה המלך לכל הגוים אשר כבש.

ויהי בהצליחו יי׳ את דרכו וישלח מלאכים אל רומה לחדש הברית
עם שרי רומה. ואלה דברי הברית אשר שלחו שרי רומה
להורקנוס בן שמעון מלך יהודה פניאוס בן מרסוס לוסיאוס מנליוס
בן מנטיאוס גיאוס סימפרוניאוס בן פלרגוס שרי רומיים בני השישים
אשר עמנו להורקנוס מלך יהודה שלום. ידוע יהיה
לך כי אגרותיך קבלנו וקרינו באהבה ושלומך שאלנו מאת שלוחיך
דוסיתיאוס ואפולוניאוס ותירדוס אנשים טובים וחכמים ודברנו א
אתם וישבו עמנו נגד השישים וכל אשר שאלו מעם השישים מלא
המצום ואנהנו עמו. וכל הארץ אשר גזל אנטיאוכוס
יופרו דבריו והערים אשר לכדתם במלחמת לכם יהיו. וכתבנו
אגרת לכל גוי וגוי לקבל בכבוד השלוחים אשר שלחתם אלינו ו
ושלחנו עמתם שליח שלנו ושמו פניאוס ונתנו לו אגרת ועוד ד

ירושלימה. ואז גברו לתלמי אבוריתיו מאד ויצו להרוג אם הורקנוס ואת אחיו ויברח תלמי פילדלפיאה ׃

ג ואנטיאוכוס נטר איבה לשמעון על אשר הרג שריו ויאסות עם רב חיל ויבא ביהודה בייר נמת בשנת ד' למלכותו היא שנת א להורקנוס מלך יהודה ויסגור הורקנוס העיר ויצר עליה על ירושלם ימים רבים ולא יכל לה למען גובה החומות ולמען מבצרי ירושלם ובעבור כח הגבורים היושבים בעיר. ויבן אנטיאוכוס מצפון קל' מגדלים עד גגותיהם וישם על המגדלים מגרותיו ויהפור את חומת ירושלם ויפילה ארצה. ואז נתנו היהודים תרועה גדולה על מפולת החומת ויבאו כל גבורי מקרון אשר מלאו לבם לבא העירה ויצאו במפולת החומה הנצרת וילחמו בחיל אנטיאוכוס ויציעו פגרים רבים ממחנה אנטיאוכוס ויבריחו מן המחנה אנטיאוכוס המלך ויפילו המגדלים אשר עשה אנטיאוכוס ויברח אנטיאוכוס מן העיר כ' ריס וישב מ מחנהו שם. ויהי בימים ההם ויבא חג הסוכות אשר הוא חג על עם יי לשמור ולהעלות עולות ולהקריב קרבנות לזבוח זבחים ו ולהלל ליי בארבעה מיני עצים. וישלח הורקנוס מלאכים אל אנטיאוכוס לאמר תנה לנו ארוכה ימים ח' ונחוג את חג יי אלהינו ויען ויאמר אנטיאוכוס חגו את חגיכם רק יהיה לי חלק עמכם. וישלח אנטיאוכוס מנחה ליי פר וילבש קרניו זהב וישלח כלי כסף וכלי זהב מלאים בשמים כל זאת מנחה להיכל יי ויקחו השוערים את המנחה ההיא ויביאוהו אל הכהנים והכהנים הניפו אותה במקדש.
והמלך אנטיאוכוס הזה היטיב לעשות מאנטיאוכוס אפיפניס הרשע כי הוא בלכדו את ירושלם ויבא בהיכל יי לא היטיב לעשות כי החזיר שחט בהיכל יי וטנף את המזבח בבשר חזיר והשליך ממנו בכל פנות ההיכל על כן נגעו יי וימת בחליים רעים אשר כתבנו למעלה כי זרת אנטיאוכוס הנקרא פיאוס לא עשה כן לישראל כי כבד את ההיכל.

ועל כן מרדו היהודים באפיפניס ולא עבדוהו כי את זה הקרוי פאוס הוא איש רחמים וירא הורקנוס את אנטיאוכוס כי נתן לבו לעבוד יי וישלח אליו מלאכים לכרות עמו ברית ויכרות ברית ע עמו ויקבלוהו בירושלם ויעש לו ולעבדיו משתה גדול מאד ויתן לו ג' מאות ככרי זהב ויצא ללכת אל ארצו.

והורקנוס שאל ודרש את מטמוני הזהב ויפתח את אחד מקברי דוד מלך ישראל ויקח משם שלשת אלפים ככרי זהב ויעזוב שם לרוב ׃

ד והמלך אנטיאוכוס נסע מעל ירושלם וילך להלחם עם ארשס

מלך

השער ולא נתנו את תלמי לבא העירה להרע להורקנוס. וישב תלמי
ויבא ריגונה וישב שם. ויהי אחרי כן ויקבל הורקנוס את שררת
אביו ויעל עולות וזבחים ויוצא צבאת על תלמי בעל אחותו ונצח את ג
אותו בקרב ויסגור תלמי העיר הנקראת ריגונא ויגש הבחור ויצר על
העיר בכלי מלחמות באיל הברזל ובסוללת ובכל כלי משחית ותבאת
העיר במצור. אז העלה תלמי את אם הורקנוס ואת אחיו על
החומות אשר למגדל ויחפשם וייסרם לעיניו בשוטים ובכל מיני
חבוטים ביסורין קשים והבחור הורקנוס בראותו חבוט אמו ואחיו
ויכמרו רחמיו עליהם ויבך בכי גדול וישקט את להב המלחמה ויחדל
מן העיר. והאם פורשת את כפיה ומתחננת אל בנה לאת על
המלה ולא על רחמים כי אם להדליק את להב המלחמה ולהשמיע ת
תרועה ולהשיב את האיל ולהסים הסוללה ולהרבות ולגבר קלעים ו
ולהרוג קשתות ולזרוק חצים להמית נפשותם ולהפור את החומה ו
ולהפילה ולכבור את האויב לעשות נקמה. ועוד אמרה אני
במיתתי אעשה נקמה באויבי זה ולא אמיר את המות הזאת במורת
אחרת חזק בני והזק בן בטני ובר נדרי ותחזק מלחמתך על העיר הזאת
ותהרסה ונקום נקמת אביך מאת הזנו צר ואויב ובעבור חמלת אמך
אל תשכח חריגת אביך הקדוש ואל תחמול על אמך ותשכח אביך ו
ותחטא לאלהיך. ויהי כשמוע הורקנוס צעקת אמו ואת
דבריה בערת בו חמתו ויצו הבחור להריע ולתקוע ולהגביר שאון ו
ולהעלות תשועה ולהרוג קשתות ולזרוק חצים ולהרבות קלעים
ולבנות דייק ולהסים סוללות ויגש את האיל ויך את החומה ואות ח
המגדל ותגע העיר לפול ויצעקו העם מן העיר ויצר לתלמי מאד ו
ובהצר לו העלה אם הורקנוס ואחיו על המגדל אשר נגח באיל ויך
אותם ביסורין ויאמר להשמיט הורגה אם לא יחדל מעל העיר.
ויירא הבחור מכות אמו ויסוריה כי נכמרו רחמיו לכבות ותאמר
עוד לו אמו אל תבך לחום תחזק מלחמתך ואל ירך לבך ואם נכמרו
רחמיך על אמך מדוע לא יהמו רחמי מעיך ותזכור חריגת אביך י
ותנקום נקמתו מאת אויביו. והבחור הורקנוס בזכרו אות
אביו תבער בו חמתו וילבש קנאה וילחץ את העיר ביד רמה ובראות
אמו ואחיו בלחץ ישיב ידו מבלע ומהשחית בחמלתו על אמו ואחיו
לא ידע הבחור מה יעשה כי בזכרו את אביו כעס ובראות אמו וילחם
הבחור בלבו ובקרבו יוהר מן המלחמה אשר נלחם על העיר כי אמר
בלבו עלי העון כל אשר הרע האויב לאמי. ויהי בימים
ההם ותבא שנת השבע שנות השמטה אשר יהוגו בהם היהודים
וישמרו אותה כיום השביעי על כן חדל הורקנוס מן המלחמה ויבא

ויהי אחרי מות יהודה ויתלבו אויבים על עם יי מקדם ומאחור ויאזור יונתן את שררת אחיו ויכהן ז' שנים. ויבא יונתן ירושלימה ויקבל את שררת אחיו וילך כמתי מעט על הירדן וירדת אותו בקידיס בחיל כבד ויבא עליו ביום השבת וילחץ אותו על הירדן ובראות אותו יונתן כי לחץ אותו בקידיס אל המים וישט במים הוא ואנשיו ויעבור אותו בקידיס וכל חילו וישיגו אותו ויתגרו בו בכל עבר ויט יהונתן לחכות את בקידיס וישיבהו אחור ויכריתהו ויבקע יונתן את מחנה בקידיס ויברח וילך באר שבע אשר במדבר ויבנה את מסלת העיר ויבנה בקידיס עליו יד רמה ויצר על העיר ימים רבים ויצר להם מאד ויאמר שמעון עד מתי נבחרה בחיים הרעים הא האלה. נבחרה לנו מות ונצא על צרינו. ויצא יונתן בלילה ההוא ויך את אהל בקידיס ויהרוג את אברהן ואחיו אשר היו את בקידיס ו ויפתח שמעון את השער ויד חזקה עמו מבחורי החשמונים ויצא ויך במחנה בקידיס מכה רבה וישרות את האילים וכל הסוללות ויברח ב בקידיס וימלט במדבר וירדפהו יונתן ואחיו וישיגוהו ויהפכו אליהם בקידיס ויאמר להשיב את השביה וישבע להם.

אז חדלו מעליו ולא יסף עוד לבא אל ארץ יהודה וישב את השבית.

ובעת ההיא נתחזקה השררה ביד יונתן וישפוט עמו וישב לבטח וילחם מסביב בכל אויביו. ויצא לקראת המלך אנטיאוכוס והוא בהר העם לפאת אחרת ויצא ויסוב ויבאו שרי אנטיאוכוס עליו בתוך בין שמעון ובין בניו אלה מזה ואלה מזה ויך שמעון את כל חיל א אנטיאוכוס הגדול הבא עליו ולא נמלט מהם עד אחד וישב ישראל לבטח כל ימי יהונתן איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ויגוע יהונתן ויאסף אל עמיו. ויכהן שמעון אחיו וינהג את השררה הוא ובניו:

ב ותלמי חתן שמעון הרג את שמעון במשתה היין ויקח את אשתו ואת שני בניו ויאסור אותם בנחשתים. והימים אשר משל שמעון בעם יי ז' שנים וימת ויאסף אל עמיו. ויתר דבריו ומלחמותיו והמלחמות אחיו הלא הם כתובים על ספר החשמונים ועל ספר מלכי רומי. והאגרות ששלחו אל רומיים וגוי פרס לא כתבנו.

ויהרוג תלמי את שמעון וישלח להרוג את יהוחנן בן שמעון הוא יהוחנן הנקרא הורקנוס כי בהרוג יוחנן את הורקנוס מלך גדול בימי שמעון אביו ויקרא שמעון שם יהוחנן בנו הורקנוס על כחו ועל גבורתו. ויהי כשמוע הורקנוס כי נהרג אביו וינס עזתה וירדפו תלמי ויבא לפני שער העיר עזה ויסגרו אנשי עזה את

השער

צער חולג ויבא ויגש מול בקיריס בחרבו החדה והרחבה שלופה
מלאה דם וירא בקיריס את פני יהודה והנה פניו כפני האריה ביום
אשר יעמד לפני טרפו ואימרת ונער כפניו ויחסוך בקיריס ערפו ל
לנוס וינס דרך אשדוד וירדפהו ויך לפי חרב כל אשר היו טו אלת
בקרב חציע ויברח בקיריס וימלט באשדוד וחיל אשר היו מאחרי יה
יהודה מצאוהו עית ויגע ובקיריס יצא מן העיר ויתגרו בו מלחמת
מכל עבר ויפלו עוד חללים רבים ויפול גם יהודה בן מ
מתתיהו ביום ההוא על חלליו רבים אשר המית
ויקחו אותו שמעון ויונתן אחיו ויקברו אותו
בקבר המודעית ויבכו אותו כל יש
ישראל ימים רבים ׃

נשלם ספר שלישי,

אל יי ויאמר. יי אלהי אתה שלחת המלאך במחנה סנחריב אל מ
מחוץ לעיר והרפוך והכית מהם קפ״ה אלף הרוגים והחורג לא ראינו
עד היום. ועתה מושל השמים שלח את מלאך הטוב לפנינו
למען ייראו אשר באו בחרפה על עם קדשך.
ותתגר ביום ההוא מלחמה גדולה רבה ועצומה עד מאד ויהי
במלחמת ראה יהודה את ניקנור וחרבו שלו שלופה בידו ויקרא
יהודה המלך אליך ניקנור וירץ עליו בכח חמתו ויחפוך ניקנור ש
שבמו לנוס וינס מפני יהודה וידבק אותו יהודה ויכהו בחרבו ו
ויכרתהו לשנים וישליכהו ארצה. ויפלו ביום ההוא בקרב מעם
מוקדון ל״ה אלף והנשארים נסו וירדפם יהודה הלוך ותקוע בשופר ו
ויצאו מכל ערי ישראל לקראתם ויכום ויכתום ולא נשאר מהם
עד אחד. ויבאו לשפוט את החללים וימצאו זהב ואבן יקרת
וארגמן לרב ויתיזו את ראש ניקנור ואת זרועו אשר נטה אל ההיכל
ויתלו אותם נגד השער על כן קראו שם השער ההוא שער
ניקנור עד היום הזה וישמח העם מאד ויהללו את יי על ידי דוד מלך
ישראל כי טוב כלה. ומהיום ההוא והלאה עשו
את היום הזה חג יום טוב ומשתה היין ביום שלשה עשר לחדש
אדר לפני הפורים יום אחד. וישפוט יהודה את כל עמו ויעש
משפט וצדקה בארץ:
כג ויהי לתקופת השנה ויקרבו ימי יהודה למות ויצו יי את
יהודה לסגור את יומו ולאסות אותו אל עמיו החסידים. ויבא עליו
בקידיס ול׳ אלף מגבורי מוקדון עמו ויבאו מהאום על יהודה והוא
יושב לשם ועמו בשלשת אלפי איש וינוסו כל עם יהודה וישאר
הוא ואחיו וח׳ מאות בחור עמו מבחורי יהודה ולא יסובו את
פניהם ולא נתנו עורף כל אלה לנוס וכל אלה חברי יהודה בחונים
בכל מלחמות יהודה אשר עשה בגוים. ויבא בקידיס
בט׳ אלף ויערוך מלחמת לימין ויהפוך משמאלו את יתר העם
ט׳ אלף ויריעו על יהודה מימינו ומשמאלו. וירא יהודה
המלחמה פנים ואחור כי כבדה מאד ויכר כי בקידיס עמד שם כי
שם היו גבורי בקידיס וקרן הימנית עמו ויריעו וידלג בקרב
ויתחברו עמו מקצת גבורי השמונים וילך על בקידיס ותתגר מלחמת
גדולה ועצומה מאד. ובהתחלת המלחמה נפלו ארצה
אלפים גבורות ויהי במלחמה וירא יהודה את בקידיס עומד
בתוך המלחמה אצל העם וירץ אליו בכח חמתו ויך גבוריו וישליך
ארצה הרוגים הבאי׳ לפניו מימינו ומשמאלו לאין מספר וירבו חללי
יהודה אשר הרג ביום ההוא כי על הרוגים הרג יהודה ועליהם

מתתיהו אסור בנחושתים רע כי מורת תמותו. וישמע יהודה
וילך ויברח ויצא מן העיר לילה וילך ויתקע בשופר ויהן אות מ
מלחמה ויאספו אליו כל צבא החשמונים וכל בחורי החסידים וילך
שומרון וישב שם. ויבא ניקנור אל מקדש יי׳ ויאמר אל ה
הכהנים הוציאו אלי האיש ואשלחנו אל המלך. וישבעו הכהנים
כי לא בא הנה ולא ראינוהו מתמול שלשום ויחרה חיבל יי׳ וגם י
ריס ידו למול ההיכל ויאמר אחרוס ההיכל ולא אעזוב בו אבן על
אבן כי אהפור ואהפוך את כל יסודותיו וילך בחרי אף.
ויבכו הכהנים בין האולם והמזבח ויאמרו. האלהים אשר
שכנת בבית הזה מימי קדם ועד עתה כי חנת כסאך והנה הדום ר
רגליך וכל עבודתך וניקנור מלא לבו להרוס את ביתך ואת מקדש
תפארתך עשה בו נקמה וידעו כל הגוים כי בעבור אשר דבר נבלה
על בן ימות נבל׃
ח׳ כב וניקנור היה מחפש את יהודה בכל בתי ירושלם וישלח
מאות גדודים אל בית ריקסיוס הישיש והוא מהאנשים החסידים כי
בוחן בימי אנטיאוכוס ונמצא שלם כי קבל עליו מכות וייסורין ה
הרבה ונקרא אב ליהודים ושופט בירושלם. ויהי כאשר בקש ניקנור
להראות האיבה אשר היתה בלבו על היהודים ושלח להביאו אליו
ויסובו אל הבית לדברו וימהר הישיש ויקח החרב ויתקעה בבטנו ו
וישמט עצמו בתוך גדודי ניקנור וינוסו הגדודים ויתיבו לו מקום
ויפול ארצה ויקם על רגליו ויעבור את הגדודים ויעמוד על א
אבן אחת גדולה ומרוב הדם שיצא ממנו נחסך לדעת אחרת ויקח ב
בשתי ידיו מבני מעיו וישלך על הגדודים ויקרא אל יי׳ וימת ו
ויאסף אל עמיו. ויהי כשמוע יהודה
את הדברים האלה ויתבער בו חמתו וישלח אל ניקנור לאמר מדוע א
אתה מתאזר. צא לך השרה ואראך את האיש אשר בקשת החרבה
הנה הוא בבקעה ובמישור. ויאסוף ניקנור את כל חילו וילך
לקראת יהודה ביום השבת והיהודים אשר באו עם ניקנור דברו א
אליו לאמר כי אדני אל תעשה בזדון תן כבוד לנוהן יום השבת.
ויאמר ניקנור ומי נתנו ויאמרו אלהים אשר בשמים
מושבו וממשלתו על כל העולם. ויחרה ניקנור וידבר בזדון
דברים אשר אין נאה לכתבם. וישמע יהודה ויאמר אל בחוריו
עד מתי נתעצל ללכת במלחמה ולעשות נקמה במחרת ומגרת הזרת
כי מי הוא הכלב המת הזה המושלך אשר חרף את עז תפארת ישראל.
ויסע יהודה וילך אל ניקנור בחרי אף ובקנאת
גדולת ויצא ניקנור לקראתו בעם כבד וכביר הנער ויקרא יהודה
אל

העם סלו הרבה מאד ויחל המלך מן הקרב וילך לאהלו ויוגד לו ל
לאמר כי הנה פיליפוס מרד בארצך וגם דימיטריאוס בן סליוקוס יבא
מעיר רומה וחיל גדול עמו והוא יבקש לקחת את המלכות מ
מידך ויעש המלך שלום עם יהודה ויכרות ברית עמו וישקרהו
וישבע הוא וליסיאס בן דודו ויאמרו לו לא נוסיף עוד לבא אל
ירושלם למלחמה כל ימי חיינו. ויצא המלך ונהב לרוב
ויתן מנחה אל בית יי אשר בירושלם וילכוד את מינילאוס איש
יהודי אשר הביא אנטיאוכוס אביו על ירושלם לעשות את כל הרעה
אשר עשה וגם את המלך זה אאופטיר הוא הביאו ויקצוף המלך עליו
ויאמר תפשוהו ויהי מגדל במקום ההוא גבהו נ אמה ולגגו אפר
ודשן לאין שיעור. ויצו המלך ויעלו את מנילאוס על המגדל
ויאסרו ידיו וישליכוהו ויטביעוהו בעומק האפר ומת באכזריות ו
ובעונותיו ובחטאתיו כי הרבה הרשיע לעשות את תועבות הרבה מאד
לפני מזבח יי אשר השנו ואפרו קדוש על כן נענש הרשע למות ב
בחנק האפר צדיק הוא יי כי נתן לו כדרכיו וכפרי מעלליו. וילך
המלך לדרכו מקרונה ויהודה החל לשפוט את עמו ולעשות צדקה
כא ומשפט : ובעת ההיא בא דמתריאוס בן סליוקוס ועמו חיל
רומיים וילחם עם אופטיר אנטיאוכוס ויהרוג את חילו ואת ליסיאס
בן דודו וימלוך באנטיוכיא אשר למקדון. וילך אליו אלקימוס
הכהן איש הבליעל שאכל חזיר בימי אנטיוכוס האכזר ויאמ' אלקימוס
אל דמיטריאוס המלך יחיה עד מתי לא תעשה משפט לעבדיך אשר
בארץ יהודה כי גבר בחרבו בארץ יהודה בן מתתיהו ועמו יהודים
הנקראים חסידים ויהרג אותנו תחת אשר מרדנו בתורתם ונבא ב
בתורתכם וידבר זה אלקימוס כזבים ויכניע את דמיטריאוס. וישלח
דמיטריאוס שר צבאו ועמו חיל כבד מאד ס' רכב ופילים ורגלים לאין
מספר ויבא ירושלים' וישלח אל יהודה דברי שלום ויאמר לכה נתראה
פנים באהבה ונדבר יחד דברי שלום ולא נבהל יהודה מדבריו וילך
אל ניקנור ויצא ניקנור לקראתו ויחבקהו וישאל לו לשלום ויביאו כ
כסאות וישימו לפניהם וישבו וידברו דברי שלום. ויהודה צוה לבחורי
בני החשמונים להקריב כלי מלחמתם כי אמר פן ידלגו עלינו הצרים
פתאום ויעמדו עליו בחורי החשמונים כאשר צוה ויעמדו מעל ה
הכסאות וישבו בירושלם ניקנור ויהודה לא התגרו מלחמה ויאהב
ניקנור את יהודה ויאמר לו נאה לאיש כמוך לקחת אשה להוליד בנים
ויקח לו יהודה אשה ויולד בן.

וירא אלקימוס את אהבתם וילך אל המלך ויאמר לו כדברים
האלה ויכתוב המלך אל ניקנור לאמר אם לא תשלח לי את יהודה בן
מתתיהו

אנשים אלף איש. ויסע משם הלה שש מאות ויך שיטופליס
ויראו מאד אנשי שיטופוליס ויצאו לקראתו בבכי ובתחנונים ו
ויאמרו לו אדונינו משיח מלחמה שאל את היהודים היושבים ע
עמנו כי היטבנו להם בימי אנטיאוכוס האכזר אשר נמלטו אלינו
יהודים רבים וחיינו אותם וגם היהודים אשר עמהם העידו כן ו
ויברכם יהודה ויחדל מעליהם ויבא יהודה ירושלימה ימים ג' לפני
חג שבועות ׃ ויהי אחרי החג ויצא על גורגיאס שר צבא יט
אדום וילך אליו בל' רגלים ור' מאות פרשים ויתגר בם ויפלו מסצרת
גבורי החשמונים ביום ההוא אז מחולל דוסיתיאוס שר הצבא ולסרת
על שכמו ובמעט חושבו לאחור בחורי החשמונים וירא יהודה את מ
מפולת בחוריו ויתפלל אל יי ויחזק על בחוריו ויך במחנה גורגיאס
וישלך ארצה הרוגים רבים ויקרא ויאמר אליך גורגיאס וידלג עליו
וייט ימינו לחכותו ויתפרך גורגיאס אחור לברוח ויגס מפני יהודה ו
וישלה מעליו את כלי מלחמתו וימלט ולא נבר עוד לא חי ולא מות
ויש אומרים שמת במדבר אדום וישב יהודה ויך את כל ארץ אדום
ויהרוס את כל עריהם וישימם למס עובד. ואז נמצאו מפסילי הגוים
תחת בגדי בחורי יהודה אשר הכו במלחמה וידע יהודה שבעון הזה נ
נפלו ויאמר ברוך יי המגלה סתרים אשר מגלה נסתרות ויחוס העם
לעבור את יי בפרישה ובטהרה וישב ירושלם ׃
ויהי כשמוע אופטר בן אנטיאוכוס את כל המלחמות אשר עשה כ
יהודה ואת הערים אשר לקח ויספר את הברית אשר הרה לו עם
יהודה ויבא בחיל גדול כחול אשר על שפת הים לרוב ועמו רכב ו
ופרשים ופילים כב' ועמו ליסיאס בן דודו ועם עצום עמו ויבאו
ארץ יהודה ויצר על ביתר ויקרא יהודה וכל זקני ישראל אל יי
בצום ובתחנונים ויעלו עולות ויזבחו זבחי שלמים.
ויהי בלילה ויקח עמו יהודה כל בחורי החשמונים ויבא לילה
על מחנה המלך וישחת מגבורי המלך ד' אלפים ואת הגדול אשר
בפילים המית ויהי לאור הבקר ויערוך המלך מלחמה לקראת י
יהודה ותחזק המלחמה מאד ויראה יהודה אחד מן הפילים בשריון והם
והוא גדול על כל הפילים ויחשב כי המלך רוכב עליו ויקרא ויאמר
מי בכם נערים וידלג אלעזר אחיו אחד מבחורי החשמונים וירץ למול
הפיל וסלה ארצה כל הבא לקראתו מגבורי המלך ויך מימינו ו
ומשמאלו ויפלו לפניו הרוגים הנה והנה ויטבע את עצמו בתוך
עומס המלחמה ויבא בין רגלי הפיל וידקור אותו בחרבו על ט
טבורו ויפול הפיל עליו וימת על יי ועל עמו ויעזוב שם וגבורה
ואבל לעמו ויפלו במלחמה משועי המלך ח' מאות לבד מיתר ת

בכל ערי יהודה ובהלות הים מעורת ועד עט׳ יושבים יהודים וגאי
מוקרון יחד ואנשי יפו ויבנה עשו נערת גדולה ויהרמו היהודים ב
בקרבם לעלות על ספינותיהם עם נשיהם ועם בניהם ללכת לשחוס
עמהם בים ויאמינו בהם וילכו. ויהי כבואם במקום
עמוק ויטבעו מהם בים נפשות ק״ק׳. ויוגד ליהודה ויבך ויקרא
צום וילך אל יפו ויצר עליה ויתנה אלהים בידו ויבהל מתוכה את ה
היהודים ויך את כל העיר לפי חרב מאיש ועד אשה מעולל ועד י
יונק וישרוף את העיר וכן עשה ליבנה וישרוף את כל הספינות אשר
ליפו ואשר ליבנה ועד ירושלם נראה ענן השריפה ואת הלהבה
ספמו ריס ויקום נקמת דמי הילדים והנשים אשר טבעו בים.
וילך משם וילך מדבר ערב ויך את גוי ערב ורבים סלת
בקרבת וישם עליהם מס וישב אל ארץ יהודה.
יח ויעבור בעיר אשר שמה כספין והעיר עיר מבצר מאד כי מכל
הגוים יושבים שם ויבטחו על מבטחם ויקללו את יהודה וידברו ד
דברים על עם ישראל אשר אין נאה לנו לספר. ויאמר
יהודה אל שדי אשר נתת את יריחו ביד יהושע עבדך בקול תרועת
עמך תן בידינו היום את העיר הזאת ואנקמה על החרפות אשר הרפו
עמך ואלהיו. ויקח מגנו בשמאלו וישלוף חרבו וידלג וירץ
אל שער העיר וירוצו אחריו כל בחורי חשמונים ויטיחו את השער ב
בזפת ואת קוצי המדבר ויביאו וישלחו ויבערו השער בזפת ואת
קוצי המדבר. ויבערו השער ויפול לארץ ויתן אלהים
את העיר בידם ויעשו בה הרג אשר לא נעשה מימי קדם כי שני
ריסים בארך וגם שנים ברחב הלך אגם הדם אשר יצא מן העיר כ
באגם מים ויסע משם וילך ו׳ מאות וג׳ ריס ויצא תימותיאוס ל
לקראתו בעם רב ויתפלל יהודה לה׳ וילך בי׳ אלפי איש בחור מיהודה
ויתגר מלחמה גדולה עמו וישלה יהודה מחיל תימותיאוס ל׳ אלף ג
גיבורת ארצה כלם הרוגים ויתפוש שר הצבא וסוסיפטר וילכו מ
מבחורי ישראל וילכדו את תימותאוס חי ויביאוהו אל יהודה ויצו
יהודה להסיר את ראשו מעליו ויבך תימותיאוס ויתחנן בבכי גדול ל
לפני יהודה ויאמר לו אדני יהודה אל נא תהרגני כי רבים יהודים
יושבים בארצי ואשבע לך כי היטב איטיב עמהם כל ימי חיי וישבע
לו ויחמול יהודה׳ עליו ולא הרגו ויעזוב אותו ולא יכה עוד תימותיאוס
להרע אל היהודים כל ימי חייו וישמור השבועה אשר נשבע.
ויסע יהודה וילך דרך מדבר ערב ויפגע בחיל מלך מ
מסרון בא בערב ויכם ויבריחם וישלך ארצה כה׳ אלף. ויסע משם
אל עפרון העיר הגדולה ויצר עליה ויתנה אלהים בידו וסלח בהוכת
אנשים

ויחזק מעמר וישבע ויאמר לא אחדל מעל העיר הזאת עד לכדי
אותה ויצר עוד על העיר ימים רבים :

יו וילך עוד שיפיאו אל אפריקה וישחת את כל ארץ אפריקה
וילך אל ארץ קרטגינה ויצר עליה. וישלחו אל רומה אל אניבל
לאמר מדוע תמרת ארץ גבורתך וארצך נלקחה מידך אם לא ת
תמהר ותבא ותושיענו מיד שיפיאו. עתה נפתח השער ונתן בידו
את העיר ואת כל ביתך. ויקרא אניבל את האגרת הזאת
ויחדל מעל רומה ויבא אל אאופירוס כי שם עמדו ספינות ויהרג
שם רומיים לאין מספר אנשים וטף מן השביה אשר היתה עמו ו
ויבא בספינות וילך אניבל עם חילו ויצא שיפיאו לקראתו ותתגר
מלחמה גדולה וינצחו שיפיאו ויבריחהו ויהרג נפשות רבות ב
בקרב ההוא אלף איש ועד שלש פעמים הכהו במלחמה.

ויברח אניבל מפני שיפיאו ויבא אחריו שיפיאו במצרים ויתנהו
תלמי המלך ביד שיפיאו ויבא אותו שיפיאו בכבוד גדול אל אפריקה.

ויהי כבא אניבל אל ארץ אפריקה וישת סם המות ויקבר שם
וילכוד שיפיאו את כל ארץ אפריקה וכל מקום אשר היה שם מ
מקור חכמת ומוצא הזהב ויגדל פי רומיים על כל גויי הארץ.
והם אשר חזה דניאל איש חמודות אכלה ומדקא ושארה ברגלה רפסא
הם אשר אכלו את עם יהודה והחריבו את ירושלם :

יז ויהי כשמוע יועצי רומה את הגבורה אשר נתן יי ליהודה ויועצו
להתחבר עם יהודה ויעשו כן. ואלה דברי האגרת אשר ש
שלחו רומיים אל יהודה בן מתתיהו קינציוס מימאוס הציוס ש
שפיאוס מינילאוס שרי רומה אל יהודה משוח מלחמה ואל כל זקני
ישראל שלום. ידוע יהיה לכם כי שמענו את גבורת מלחמותיכם
ושמחנו וכל אשר כתבנו על היהודים ואנחנו נכתוב כן בכל ארצנו
ונאת לכם להיות חברים לנו ולא ליונים אשר ענו אתכם ונעלת ב
באנטיוכיה למלחמה על כן מהרו לשלוח לנו אגרת מי ומי אוהביכם
ואלה דברי הברית אשר כרתו רומיים עם יהודה
אם תעמד מלחמה בגוי רומיים יעזרום היהודים ולא יתנו לאויבי
רומיים כלי מלחמה ולא סוסים ולא כל מחיה אשר גזר הישיש
וג' מאות וכ' יועציו ואם התגר מלחמה בגוי יהודה יעזרום גויי
רומיים כפי כחם ולא יתנו לאויבי יהודה לא כלי מלחמה ולא ה
הסים ולא כל מחיה מן היהודים כי יבאו בעזרתם בצרה אל ה
היהודיים ולא יוסיפו אלה על אלה ולא יגרעו כאשר גזר הישיש ו
ויועציו. ויהי אחרי כן ותשקוט הארץ כשמונה חדשים. בימים
ההם החל יהודה לשפוט את הרשעים מקרב עמו. ובעת ההיא

הזרת רומיים עלו למעלה וגברו חיל הרבה מאד עד אשר אכלו ו
והחריסו את כל מלכי כל מלכיות וחם אשר נלחמו עם אנטיאוכוס מלך יון אשר היו כו קב' פילין ועם רב ועצומים וסוס ורכב מאד ו
וישברותו רומיים במלחמה ויכניעוהו להרות להם את המס.

ותהמה בנעו את זרון אניבל מלך אפריקי אשר מלך בעיר קרטגינה כי בא אניבל בעם כבד ורב מחול אשר על שפת הים לרוב ועמו כל חיל ברברי וכל חיל כוש ופוט וגוים רבים ויעבור את הים הקצר אשר בין אפריקי ובין ספרד ויבא בספרד ויכנע את גאון גוי גותוס ויסע משם וילך בכל ארץ גרמניה הוא ארץ מערב ויכנע את בריטניה היושבים על ים אוקיינוס.

ויסע משם וילך אל איטליאה וילחם ברומיים ויצאו רומיים לקראתו ותתגר מלחמה גדולה ויפלו בקרב ההוא רומיים לאין מספר.

וילחמו עוד רומיים עם אניבל בעשר שנים מלחמות יח ולא היתה להם תקומה לפני אניבל ולבסות הוציאו את כל צבא הגבורים ו
וישלחו בראשיהם את שני עריצים שם האחד אמיליוס ושם השני ברוס ויצאו וילחמו באניבל וימצאו נלחם על קנס הוא העיר הגדולה ויערכו מלחמה על נהר אאופידוס ותהי שם מלחמה גדולה ועצומה מאד ויפלו ביום ההוא מגבורי רומיים מ' אלף אז הכה אמיליאס זאת
אשר לרומיים איש גבור וסגר את יומו בקרב ההוא ויברח ברוס וימלט ויבא אל בכטיאה העיר היושבת בין ההרים וארץ המישור וגם מאנשי אניבל הוצעו במלחמה ההיא מ' אלף גיבורת. וירדוף אניבל אחרי חיל רומיים עד שערי רומה וילחם על העיר יח' שנה ויבנה בתים לפני השער ויצר על העיר. ויאמרו יועצי העיר איש אל רעהו. הבה ונפתחה השער ונעבור לאניבל ויכרות לנו ברית ונחיה ולא נמות ויאמרו לעשות כן.

ויקם נער אחד מתוך העיר ושמו שיפיאו ויאמר לבג' יועצי העיר חלילה לנו מעשות כן ולעשות את אניבל. ויאמרו אליו מה נעשה כי אין לנו תקומה לפני אניבל היום יו' שנה.

ויאמר להם הבה נועצה יתר ותנו לי ה' לגיונני גבורים ואלכה אל ארצו ואשחית את ארצו אולי ילך מעליכם ויבא אלי להציל את ארצו מידי ואז ינוח לכם. ויעשו כן ויקחו לו ל' אלף מגבורי רומיים וישא רגליו וילך אל אפריקה ארץ אניבל ויהרוג א
אסתרובל אחיו במלחמה ויתיז ראשו ויבא אותו אל רומה ויקרא אל אניבל ויאמר לו. מדוע חמדת ארצנו ולא באת להציל את ארצך מידי אשר השחתי הנה לך ראש אחיך וישלך אליו את הראש ויכר אניבל את ראש אחיו ויסער את רוחו ויאמץ את לבבו ו

ויהי בבאם ירושלימה ויבאו במקדש ויעלו עולות ויזבחו זבחים
ויקראו אל יי ויצאו מירושלם ללכת לחלחם במחנה יון ויאמר י
יהודה אל בחוריו חזקו ונתחזקה בעד עם יי ובעד אחינו ונמותה יחד
בגבורה ולא נראה הרעה אשר ימצא את עמנו.

ויהי כדברו הדברים האלה וישא עיניו וירא בין
הארץ ובין השמים איש כלבוש זהב ורוכב על סוס ותמורת הסוס
במראה להב ובידו האיש רומח ואחריו לנגד צבא החשמונים ופניו
מול מחנה יון ויהיו נטויה להכות במחנה יון. ויאמר יהודה
ברוך יי אשר מלאכו שלח להושיע את עמו ולהכות במחנה אויביהם
ויצאו משם ויבאו בהר וידלגו בתוך מחנה מקרון ויבהילו את מ
מחנה וישליכו מפגרי מקרון אחד עשר אלף רגלי ואלף ושלש מ
מאות רכבי סוסים ויגס ליסיאה וכל מחנהו בבושת ובכלמה וידע
ליסיאה כי אלהים נלחם לישראל ויכרות ברית עם יהודה.

ואלה דברי הברית האגרת אשר שלח ליסיאה שר
הצבא ומשנה למלך אנטיאוכוס. למשוח יהודה ולכל עמו שלום
ידוע יהיה לכם כי אגרותיכם קבלתי מיד יוחנן ואבשלום
מלאכים אשר שלחתם אלי ודברים השיבותי ליוחנן ואבשלום ו
וגם למלאכי אשר שלחתי אליכם שמתי בפיהם לדבר דברי שלום.

ואלה דברי אגרת אשר שלח המלך אנטיאוכוס אל
ליסיאה בן דודו. מן המלך א ליסיאה אחי שלום. ידוע יהיה
לך כי האגרת. אשר שלחת אלי בעבור היהודים קבלנו וקראנו ב
באהבה אבינו הלך כדרך כל הארץ והדל לחיות עם אנשים ויקח עם
מלאכים ואני מבקש את שלום כל מלכותי ולהשבית מלחמות ו
ולקיים השלום ושמעתי כי היהודים לא אבו שמוע לאבי להפר את
תורתם על כן גברו בחרב והרגו משמני אבי ונכבדיו ועתה תן לנו
ימינך ונכרות להם ברית ויירעו כי מדעתי ומטוב לבי אמשילם ל
לחיות ולשמור תורתם כרצונם.

ואלה דברי האגרת שלח המלך אאופטר אל יהודה משוח מלחמות
ואל יתר העם שלום. ידוע יהיה לכם כי גזרתי גזירה בכל מדינות ו
המדינה ובכל עם ועם ממשלת ידי על היהודים לבלתי לחוץ אותם
לשמור תורתם וכל אשר עשה אבי בתחלה בשגגה עשה מחלו לנו
ואם אנחנו שגגנו הנה נשלח מנילאוס לדבר לכם דברי שלום:

ויהי בימים ההם החל התחת יהודה מלכות רביעית טו
על מלכות שלישי היא מלכות רומיים אשר נתעורר על מלכות
יון הגדל. שם רומיים על כל מלכיות היא היה רביעית אשר הזה
דניאל איש חמודות אשר אכלה ומרקא ושארה ברגלה נפסה כך הגוי

מול יהודה מזה אחד ומזה אחר וממגנים אותו במגניהם והשלשה
נלחמים למול מחנה תימתיאוס. ויהי בראותם יהודה וירע כי מן
חשמונים שלחו לעזרת החסידים ויגס את בחוריו וילחץ את צבא
תימתיאוס ויכה יהודה מצבאו כ' אלף ות"ק מאות ויגס משם תימתיאוס
דרה תירהן ויהודה אחריו חלוה וחפות ומשם ברח אל חות תיכם ו
ויבא עיתה ויחזק מעמד תימתיאוס במקום ההוא ויארוה מלחמה כי
נאספו אליו כל חיל פלשת ויקרב יהודה במקום ההוא ויקפץ עליו קפיצת
מארי על עדרי צאן ויהפוך תימתיאוס ערפו לנוס ונפוצו מעליו כל ח
חילו וירדפו אותם צבא החשמונים ויכום ויכתום עד כלה.
ויבא תימתיאוס בעזה ויסגר הדלת בשער
וילחם מעל החומה ויהודה ובחורי חשמונים נגשו אל העיר ו
וילחמו עליה ה' ימים; ויהי ביום החמישי ויעלו אנשי
תימתיאוס על המגדל הגדול ויקללו ויחרפו את משוח המלחמה
ויגדפו גדופים שאין לנו לספר: אז קנאו כ' בחורים
מבחורי החשמונים על החרפות ויקחו את המגנים בשמאלם ו
וחרבותיהם בימינם וירוצו למול החומה ויעל אחד ואחריו אחד כי
הרימו סלם על החומה וידלגו על החומה וירחיבו מקום לחבריהם
ויעלו הכ' האלה העירה וירדו ברחוב העיר ויריעו וישליכו ארצה ם
מגרים ויבאו השערה וילחמו על השער ותלכד עזה ויקשו ה
המסרפים חיים אשר חרפו משוח מלחמה וישרפום באש ויכו את
עזה לפי חרב ויהרגו כל זכורה ושני ימים לא חדלו להרוג ויברח ת
תימתיאוס ויתחבא באחת הבורות ולא נמצא; וימצאו
את אחיו פירען ואפולופנים ויביאו ליהודה ויצו יהודה ויתיזו את
ראשם ויקחו את שלל העיר ויבאו ירושלימה בשיר ובהלל ובהודות
ומהללים את יי על ידי שיר דוד מלך ישראל כלה:
יד ויהי משמוע אנטיאוכוס המלך הנקרא שמו אמיפנים
הוא אופטיר בן אנטיאוכוס אשר עשה את הרעה בירושלם אשר ה
הרג החסידים הוא אשר מת בנגעים גדולים אשר כתבנו למעלה
וישלח אנטיאוכוס אופטיר את ליסיאה בן דודו בחיל פ' אלף
פרשים ופ' פילים ועם רב ועצום ויבאו ביהודה ובירושלם ו
וילחם על בתר ויחן עליה ויס סביב ויחל לחפור באיל הברזל ובאבני
סוללת ויהודה וכל צבאות החשמונים יושבים ביער ובהרים מפני
חיל יון. ויאמר יהודה אל בחוריו. רת
חברת נקדמה את פני יי אלהינו בצום ובתחנונים ונלכה על צבא י
יון הנלחמים בבתר. ויהי לאחר הצום ויתקע בשופר
ויתן אות וילך עם כל בחוריו עמו לעזרת אחיהם אשר בבתר.

ויהי

מכשרו מחרת ומגרת ואויב אלהים. ויהי כאשר גלאו כל החיל
וגם הוא גלאת מריחו הרע וירע כי יד יי נגעה בו ונשפל ונכנע ויאמר
צדיק יי המשפיל גבוהים אשר השפילני והכניע רשע כמותי היום ת
תחת אשר עשיתי את כל הרעה אשר לעמו ולחסידיו על כן מצאתני
את כל הרעות האלה וידר נדר ויאמר אם ירפאני יי מחלי זה אבואה
אל ירושלם ואמלאנה כסף וזהב ובגדי ארגמן אציע בכל רחובותיה
ואתן את כל אוצרותי אל מקדש אלהים הגדול ואמול את בשר ערלתי
ואלכה בכל הארץ מכריז אין כיי אלהי ישראל בכל העולם.
ולא שמע יי תפלתו ולא האזין אליו כי בכל הארץ אשר הלך האכזר
אנטיאוכוס בעיר חליו בו נסרע בשרו מעל עצמותיו ובסות נפלו מ
מעיר ארצה וימת בכלמה ובארץ נכריה וימלך אאופטר בנו תחתיו :
ויהודה בן מתתיהו וכל עדת החסידים אשר היו עמו יג
באו לירושלם ויהרסו כל המזבחות אשר בנו הערלים ויטהרו הבירה
מגלולי הגוים ויבנו מזבח חדש ויתנו בשר הזבח עליו ויערכו עצים
ואש הקדש לא מצאו ויקראו אל יי ותצא אש מן האבן אשר על ה
המזבח ויתנו עצים עליה ותהי האש ההיא עד הגולה השלישית ויעש
חנוכת המזבח בחדש כסליו בכה יום בו וישימו את לחם הפנים ו
וידליקו את הנרות ויהללו את יי הלל ח' ימים. ויהי
אחרי החנכה וילך יהודה לארץ אדום ויצא לקראתו גורגיאס וצבאו
וינוסו מפניו וירדות אחריהם יהודה ובחוריו וסלה ביום ההוא מ
מאדום גויות עשרים אלף. וינס גורגיאס וילך אל תימתיאס
בארץ ערב כי הוא הפקיד המלך על כל הארץ מערב ויצא תימתיאוס
בקבץ אלף מחיל מקרון ומחיל ערב ויבא בארץ מנשה וגלעד ויהרג
ביום ההוא רבים מעם יהודה וישלחו אגרת אל יהודה לאמר עלה
והושיענו כי כלתנו חרב תימתיאוס ועוד באה אגרת אחרת מן הגליל
לאמר עלה והושיעני כי כלונו אנשי צור וצידון ואנשי מוקרון ה
היושבים שם. ויהי כשמע יהודה את הדברים האלה ויקרא בצום
ובתפלה ויבחר מכל גבורי החסידים וימהר וילך ויעבור את הירדן
ושמעון גם הוא לקח ג' אלפים מגבורי יהודה וילך גלילה ויתגר מ
מלחמה גדולה ויך ארצה ח' אלפים ויושע את אחיו בגלגל ויקח את
כל השלל ויבא ירושלימה. ויהודה משוח מלחמה עבר את
הירדן ויבא גלעדה אל תימתיאוס וימצאהו נלחם על העיר אשר בחר
הגלעד ויתגר בו מלחמה ותהי שם מלחמה גדולה ויעמדו אלה נגד
אלה כי היה עם תימתיאוס עם רב ועצום ועם יהודה מתי מעט.
ויקרא יהודה אל יי מתוך עומק המלחמה וישא עיניו וירא חמשה
בחורים רוכבים על סוסים וכל לבושיהם זהב ותשנים מהם עומדים

וממערכת החסידים ויקרא אל יי ויאמר אלהים הנשגב אשר משלת
מימי קדם מאז ועד עתה תמשל ואתה המשפית מלחמות ובידך כח
וגבורה לרמוס ולהשפיל הגביע והשפיל את הגוי הזה לפני שפלי
עמך כי אתה הוא מדבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו.
ויהי לאחר התפלה ויתקעו הכהנים בחצוצרות הקדש ויריעו העם
וינגף יהודה במלחמה ויך ניקנור מכה רבה וינוסו מפניו וירדו את
אחריהם הלוך וחכות וישפכו דם ט׳ אלפים איש מאויביהם וישובו
ויקחו את שללם והזהב והכסף אשר הביאו הסוחרים לקנות את נ
נערי ישראל ויחלקו אותו לעניים וישבחו שם במקום ההוא כי ביום
הששי נעשה המלחמה הזאת׃
יב ויעבור משם יהודה וילך על בכירם ועל תימוטיאוס ויתגר עמם
מלחמה גדולה כ׳ אלף גבורי מקדון הציע במלחמה וינס בכירס ואת
ותימוטיאוס וירדו אחריהם יהודה ולא רבץ אותם כי באו בעשתרות
קרנים וירבק יהודה את פיליפוס הוא אשר עשה את הרעה בארץ
יהודה. ויהי כאשר קרב יהודה ויט פיליפוס מן הדרך ויבא בבית
אחר אשר היה קרוב ויצר יהודה ויפילו הבירה עליו וישרפו אותו ב
באש במקום ההוא ויקום את נקמת אלעזר ואת דמי החסידים אשר
שפך פיליפוס וישובו לפשוט החללים וישלחו שללם ירושלימה.
ויברח משם ניקנור וימלט כי פשט בגדי הארגמן אשר עליו וילבש
בגדי עניות. ויהי במתגבר וילך ויבא מוסרונגיא ויספר אל ליסיאת
את כל אשר קרהו. בעת ההיא שב אנטיוכוס מארץ פרס בכלמת
כי הבריחוהו אנשי פרס ויהי בבאו אקבתנא ויוגד לו כל אשר עשת
יהודה לשריו ואשר הכה וימלא אנטיוכוס חמת חרת ויגער ויאמר
אבא את אל ירושלם ואעשנה קברות מתים ואמלאנה חללים ויאסות
כל עמו ואת הרכב והפרשים עם רב ועצום מאד. ויקנא יי
לעירו ולהיכלו ויתמול על עמו ויבקש את דמי החסידים מיד א
אנטיוכוס ויכהו יי בשחין רע ובחולי מעים ולא נכנע מן החולי ו
ויאמר מהרו הרכב והפרשים והחיל ואלכה אל ירושלם כי אעשה
רצוני והדבר פי ומי יעמוד לפני הלא הים והיבשה לי המה להמיר את
בריאתם כרצוני לעשות הים ארץ והארץ ים. ויהי בבלותם לדבר
וירכב וילך עם חילו חיל גדול מאד ויהי בדרך ויעבור הרכב ממול
הפיל ויצעק הפיל וירגזו הסוסים וישמטו ויהפכו את הרכב ויפול
אנטיוכוס מעל הרכב ותשברנה כל עצמותיו כי היה איש כבד ועב
ויוסף יי מכה על מכתו ויבאש כל בשרו כריח בשר החלל המושלג
על פני השדה בימי הקיץ וישאו על שכמם מעט וישליכוהו
ארצה וינוסו מעליו כי לא יכלו לגשת אליו מפני ריח הרע היוצא
מבשרו

נלחם בה כל ימי חייו ׃ וישמע סרון
שר צבא ארם ויאמר אעשה לי שם ואלכה ואלחמה ביהודה ויאסף
כל עמו ויבא עד בית חורון ויוגד ליהודה ויאמר יהודה אין לנו
להתאזר נצא אליהם את כי הלכו אחינו מעדת החסידים מעמנו
אם נקוה עד כאם חנה עתה יאמרו צרינו כי יראים אנחנו מהם.
וילך אליהם יהודה כל הלילה ויהי לאור הבקר ויראו עם
רב ועצום ויאמרו אל יהודה איככה נוכל להלחם בהמון הרב הזה ו
ואנחנו מתי מעט. ויאמר להם יהודה קראו ליי' ותושעו
כי ליי' המלחמה. ויבא מצד המחנה של סרון יהודה ויגלג
עליהם פתאם ויהגר בם ויתבהל סרון וכל עמו וינס וירדוף יהודה
אחריו ויתבקרו ויכתו ויסלת מהם פגרים מתים רבים. ויפול
פחד יהודה על כל הגוים אשר תחת ממשלתם ׃
וישמע אנטיוכוס הדברים ויאסוף את כל עמו ואת יא
כל הגוים אשר תחת ממשלתו עם רב ועצום מאד ויהלס את כל ע
עמו ויקח את חצי החיל וילך אל פרס עם עם גדול ממשפחתו מ
מזרע המלוכה אשר למקרון ואחר חצי החיל נתן לשרו ליסיאה.
ויאמר לו אתה ידעת את כל אשר עשה לי יהודה בן
מתתיה ולשני השרים אשר היו לי ולכל צבאם ועתה לך והכית
את כל יושבי הארץ יהודה והנה עמך בני ואני אלך אל ארץ פרס ל
לשרש את גוי פרס תחת אשר פשעו בי.
וילך המלך אנטיוכוס אל ארץ פרס ויעזוב את ליסיאה
האומן לבנו להלחם בארץ יהודה. ויבחר ליסיאה
אנשים גבורים וישלח עמהם מארב אלף בחור עושי מלחמה וש
ושבעת אלפים פרשים ויתחברו להם עוד כל חיל ארם וכל חיל פ
פלשת ויבאו אל ארץ יהודה להשחיתה.
וישמע יהודה וכל זקני ישראל ויקראו צום וילבשו שקים וישימו
עפר על ראשם ויקראו אל יי'. ויהי לאחר הצום ויפקוד
יהודה את כל עמו וישם עליהם שרי מאות ושרי חמשים ושרי
עשרות. ויצא השדה לקראתם אל הצבא הבא
ויעבירו קול במחנה לאמר מי האיש אשר נטע כרם וגו' ואשר בנה
בית ואשר ארש אשה והירא ורך הלבב. וישובו מן העם וישארו
עם שבעת אלפים איש בחור מבחורי ישראל כל אלה גבורי מ
מלחמה אחד לק' לא יסבו פניהם ולא ישובו מפני כל.
ויסע יהודה המלך לקראת ניקנור וניקנור הביא עמו סוחרים
הרבה מאד לקנות להם נערי ישראל מן השביה אשר חשב ל
לשבות בארץ יהודה ויבא בגאות לקראת יהודה ויצא יהודה

ממערכת

בגורל הצדיקים חלקם כי כל אבותינו קנאו ויתן להם ייָ חן וכבוד.

הלא פינחס אבינו על זאת קבל ברית מלח ושאר כל אבותינו אשר קנאו קבלו שכרם מאת ייָ.

ויקרא לשמעון בנו ויאמר לו בני אני ידעתי כי נתן ייָ חכמה בלבך ואל נא תחשוך עצמך מן העם הזה ותהיה לאחיך לאב וא ואליך ישמעון לכל דבר כי עצה וגבורה נתן בך ייָ אלהינו.

ויאמר עוד. קראו לי את יהודה בני. ויקראוהו ויעמוד לפניו. ויאמר לו. בני יהודה הנקרא שמך מכבי על גבורתך. ועתה ידעתי בני כי איש מלחמה אתה והאלהים נתן בך כח וגבורה ולב כלב האריה אשר לא ימס. ועתה בני כבר את ייָ מחונך אשר נתן לך ולהם את מלחמותיו ונלחמת בלי עצלות ו ולך לך בכל פאות ארצך לקחת נקמה מן האויבים הערלים ותהיה לעם הזה לשר צבא ולמשוח מלחמה ויוצא את קרן השמן וישפוך על ראשו וימשח אותו על המלחמה. ויריעו כל העם ויתקעו בשופר ויאמרו יחי המשיח.

ויהי ככלותו לצוות את בניו ויאסף אל עמיו. ויקם תחתיו יהודה בנו הנקרא מכבי ויעזרוהו אחיו וכל בית אביו וכל עדת החסידים ויקבר אביו בכבוד ואחרי כן לבש שריון כגבור ויחגור את כלי מלחמתו וירד על החונים סביבי ההר אשר באו עליו ויך בהם שמונת אלפים ומאתים וישפוט ישראל בחרבו וירמס לארץ נרים ויתבהלו כל עושי עול.

וכאשר יצעק בקולו כקול שאגת אריה בעת אשר ישאג לטרות טרף וישמח כל ישראל בפעלו ויבהל מלכים גדולים וילך שמו לסוף הארץ. וילך מעיר לעיר ויהרוג כל הרשעים מעם יהודה המבהלים את עם ישראל:

וישמע אפולוניאוס שר צבא מקדון כל הדברים האלה ויאמר. מי הוא זה ומי זה הוא אשר מלאו לבו למרוד על אדונינו זה המלך ויאסוף עם רב ועצום ורבם מגבורי מוקדון ו ויבא להלחם בישראל. ויצא יהודה לקראתו ותתגר מלחמה גדולה בין גוי מוקדון ועדת החסידים.

ויהי בהלחמם וירא יהודה את אפולוניאוס עומד בתוך כת מוקדון וירץ אליו בכח חמתו בעומס המלחמה ויך מימינו ומשמאלו ויפיל גבורי מוקדון כאשר יפיל הקוצר את אלומותיו ואת עמירי קצירו ויבא עד אפולוניאוס ויכהו בחרבו וימת.

ויתנו יונים עורף וינוסו וירדפם יהודה ועמו ויכום מכה רבה מאד ויקחו את כל שללם ויקח יהודה חרב אפולוניאוס

וילחם

המלך ותחיו ולא תמותו. ויאמרו לא נצא ולא נחלל השבת
עדים היום בנו שמים וארץ כי נמות באמונתנו.
ויצו פיליפוס ויביאו אש ויתנו עליה עצים ויעשן המערה
וימותו כלם בעשן:

ושרי המלך הלכו אל מתתיה בהר המודעית וימצאוהו הגור ח
בלי קרב ואחיו ובניו ומתי מעט עמו מעדת החסידים כי הלכו ל
להביא את נשיהם ואת בניהם בהר המודעית ויקראו שרי המלך
את מתתיהו דברי שלום ויאמרו. מתתיהו איש נכבד בעמך ע
עשה מצות המלך ותחיה ולא תמות. ויען מתתיהו
בגובה רוחו. את מצות מלכי אני עושה עשו אתם מצות מלככם
אשר צוה אתכם. ויתבהלו שרי המלך וישתקו ולא
ענו דבר כי אם משתוממים למתתיהו איככה ילכדנו ויהרגנו כאשר הרג
את יתר החסידים. ויען אחד מן היהודים אשר עם
שרי המלך מן הפריצים ומבני הבליעל ויאמר תמיא אני משרי
המלך ומחילו עד מתי תחרישו ולא תעשו את מצות המלך ונקמת
במתתיהו אשר העיז פניו לבלתי עשות את מצות המלך.

ובדברו כן וישלף חרבו ויתז את ראש החזיר ויקח אותו בידו אל
המזבח אשר בנו בהיכלי המלך אנטיאוכוס וישם את ראש החזיר עליו
ויקטר לפסילי אנטיוכוס.

וירא מתתיהו ויקנא לאלהיו ויתבער בו חמתו וישלף את חרבו
וידלג על היהודי הזובח ויכהו בחרבו על צוארו ויגבה ראשו לעות ת
השמים ויפול לפני השר אשר נגש לדבר עם מתתיהו ואת גופו נפל
על המזבח אשר עמד עליו את זה הכה מתתיהו וגם את השר ת
הכרית בחרבו והחריב את יתר השרים ורבים כלה מהמונם
ויתקע בשופר ויתן אות מלחמה זה הרים ירו בתחלה על מלכות
מקדון וזה צוה אותנו להלחם בשבת וזה יעמוד לנו מליץ על
הדבר הזה:

ויצא מתתיהו ובניו עמו ועמהם עדת החסידים גדולה
וירדפו את החטאים ויכום ויכתום עד בלתי השאיר להם ש
שריד ופליט בארץ יהודה המולו כל הילדים ויעש יי תשועה ג
גדולה על ידו:

ויקרבו ימי מתתיהו למות ויקרא אל חמשת בניו ויחזקם ט
ויאמר להם בני אני ידעתי כי יתגרו עתה מלחמות גדולות ב
ביניכם על אשר עוררנו אלוהינו בעד עמנו.
ועתה בני קנאו קנאת אלהיכם וקנאת מקדשו ולא תגורו ממות
כי אם תמותו במלחמות תקובלו עם אבותינו ותהיו עמהם ב
בגורל

משנות אמך האולת אשר ילדה אותך הכסיל הזה אנטיאוכוס המשגע
שהרע לעשות לנפשו כי לנו הטובות. ואם מעט נסבול
ונשא את המכאוב הזה בעולם הזה הנה אנחנו הולכים לחיי עולם
הבא ואתה המות מיתה משנה בנגעים גדולים והרר שאול התחתית
ומחשכי המתרת אשר אין שם לא חיים ולא אור כי אם חושך וצ
וצלמות לא יהיה לך שם מרגוע ולא הנאה כי אם צרה וצוקה ו
ואש וגפרית זות חלקך ומנת גורלך מאת אלהינו איש דמים ובליעל
ואלהינו ירחם על עמו וינחם על חסידיו. עד הנה היהדת ת
התמהו מעתה לאיוכית לקצות על עמו כי נחם בנו על כל אשר בא
לנו תחלה שבאמת ובצדקה עשה ואנחנו הרשענו והוא ישוב ירחמנו
ויחיינו חיי העולם.

ויקצות המלך אנטיאוכוס מאד כי לא עשה רצונו ויוסף על זה
מכות נמרצות ואכזריות בכל אשר עשה לאחיו. ויהמית
גם את השביעי והאשה עמדה על פגריהם והפרוש בפיה השמימות
ותאמר אלהים הנשגב אלהי עולם אבואה נא עם בני אני אמתך ב
במקום אשר הכינות להם. ויהי כדברה שלמה נפשה ותצא
רוחה ותפול על בניה ותלך עמהם :

ז וילך המלך לדרכו מקרוניה ויצו לפיליפוס ולשרים אשר
בארץ יהודה ויאמר להם מחה המחו את זכר יהודה מכל הארץ
וכל אשר יזכיר את שמו יהודי הרגוהו וכל אשר יאות להיות מ
מעמנו ויזכיר שמו יון היותו. ויעש בן פיליפוס
הרשע והשרים אשר עמו וימת את כל אשר מצא שומר התורה רס
אשר ברחו עם מתתיהו בן יוחנן בהר המודעית נמלטו כי מהתירות
חרפת הערלים לא נשא ויקנא לאלהיו ויבך ויאמר אוי לי אמי כי
ילדתיני לראות את שבר עמי. וישלח את יהודה בנו
בכל ערי יהודה בסתר לאמר מי בכם ומי ליי׳. ויאספו הכרת
החסידים ויאמר להם מתתיהו מה לנו להרבות דברים אין כי אם ת
תפלה ומלחמה חזקו ונתחזקה ונמותה במלחמה כצאן לטבח יובל וי
ויתחזקו כלם על דברי מתתיהו ויאמרו איש אל רעהו. לאהליך
יהודה עתה מושל בארצך גוי מוקרון מלך אנטיאוכוס רב לך.
הנה הרבך עם יהודה שמור נפשך מגוי מוקרון
ומהיום ההוא והלאה נפרוס עול מקרון מעל עם יהודה.
ויהי כשמוע פיליפוס ושרי המלך את
הדברים וילכו עליהם בחיל כבד. ויהי בלכתם היו בדרך מעם
יהודה אלף נפשות טף ונשים והם במערה אחת. ויבאו
אל פי המערה ויאמרו להם צאו וחללו את השבת ועשו את מצות
המלך

להלחם מול אלהי השמים והארץ הוא ילחם בך וישרשך מן
הארץ. וימת הששי וישאר השביעי
והוא נער קטן ואמו הקדושה אשר ראתה את שבעת בניה הרוגים
ביום אחד לא פחדה ולא נגעה כי אם עמדה בכח על פגרי בניה
ההרוגים ותשא את קולה ותצעק ותשר לאמר. בני אני
אמכם ואלהים בוראכם ורוח נפש נתן בכם והוא גדל ורומם אתכם
ועצמותיכם וארג את הגידין וכסה עור למעלה ונפח באפכם נש
נשמת חיים וכל אלה שנתן לכם והוא עתיד להשיב לכם ולשלם
שכר פעלתכם אשריכם בני על זאת.
ויכלם המלך יען אשר נצחתו אשה ויאמר המלך ה
הביאו אלי השביעי אולי אוכל לפתותו ויעשה ברצוני כי הוא נער
ואל תתפאר עלי האשה לאמר נצחתי את אנטיאוכוס והזקתי את בני
ומתו על אלהים. ויצו המלך
ויביאו את השביעי ויפתהו בדברים ויתחנן לו וישבע לתת לו זהב ו
וכסף ועבד ועבדים ולשים אותו משנה ולהמשילהו בכל מלכותו.
ויבז הנער את דברי המלך כי לא שם לבו אל
דבריו ויקרא אנטיאוכוס אל אמו ויאמר לה אשה טובה חמלי על
חילך הזה ורחמי על פרי בטנך ופתי אותו לעשות רצוני ויחיה זה
לך לפליטה. ותאמר האשה הניחו לי אולי אוכל
לפתותו. ויניחוה לה ותוליכהו מעט מעמהם ותשקהו ותשחק
על בושת המלך ובלימתו ותאמר אליו בני עזוב כל זאת נתתי א
אותך ט' חדשים ואחרי כן היניקתיך ג' שנים ולאחר שהינקתיך כלכלתיך
עד היום ולמדתיך יראת הצור ועתה בני הבט נא השמימה ו
וראה את הארץ ואת הים ואת האש ואת המים כי בדבר יי' שמים
נעשו וארץ כאין נגדו. אל תירא בני את האכזר הזה ומות
על אלהיך ומי יתן בני ותהיה עם אחיך ביחד בגורלות תפארתם וא
ואני אשיג אתכם וביום חתנתכם אני אהיה עמכם.
ויבא הנער לפני המלך ויאמר למה תאחרני ולא
תשכבני לכרת עם אחי הקדושים אל תפתני בחבליך כי לא אסור מ
מאחרי יי' ותורתו הקדושה והתמימה אשר נתן ביד משה עבדו ל
לישראל עמו ובני עבדיו. ואתה
האיש הבליעל רע המעללים אנטיאוכוס איש צר ואויב שונא ה
האמרת אשר חרפת וגדפת אתה הלך והברח מפני אלוהינו אשר לו
הארץ ומלואה הכל ויושבי בה עוד יחיה אותנו וירוממנו ויגדל על כל
גוי ואתה אשר עשית בזדון להרע לעמו ולשלוח יד בעבדיו
לא תנצל מידו ולא תמלט מחרון אפו טוב לך אשר לא נולדת מ

נפשי מן המות אבל לא חפצתי כי אהבתיך ועתה בכרו עלי מכורת
גמרצות ואין כי כח לשארת אבל מיראתך כאין הם בעיני ואקבלם
וברברו בואת כגר ימיו שלם נפשו וישוב גבורה לעמו ׃
ח אז נתפשו שבעה אחים עם אמם ושלחו למלך וכריל בשר חזיר
מתועב כרוח נבאש מלוח כלי לחלוח שכפו באבזריורת חמה וכושר
בשרם חתו . ויבא האחד לפני המלך ויאמר מה
לך לחרבות דברים אתנו או ללמרנו בכר למרנו מאבותינו . והנה
אנחנו נכונים לקבל עול יי ועול תורתו . ויקצות המלך מאד ויצו
להביא מחבת נחשת וישימו אותה על האש ויצו לכרות את לשונו
ויריו ורגליו ויתנום במחבת אשר על האש מתחת שלא ימות מ
מהרה להסתיר את אחיו ואת אמו וחמת היו מאמינים כי יי ומחזקים
זה את זה בראותם כי אחיהם ימות על יי ואומרים איש אל אחיו ה
הנה אשר דבר משה עבד יי בשירו ועל עבדיו יתנחם ועתה ירה
והנחם יי בנו על כל הרעה אשר דבר לעשות לעמו וירחם עליהם .
וימת הראשון ויובא השני ויאמר לו שמע ועשה מצות המלך
למה המות ביסורים גדולים כאשר מת אחיך . ויאמר מהרו
החרב והאש ואל תגרעו מכל אשר עשיתם לאחי כי לא נופל אנכי מ
מאחי מחסידות ומיראת אלהים . ויצו המלך
לכרות את כל אבריו ויתנום על המחבת אשר על האש . ויען
ויאמר למה תענה את נפשותינו אשר לא אתה נתתן ולא אתה
תוציאן ותנה השובנה אל האלהים אשר נתנן . ועוד יחיינו
בהקיצו מתי עמו והרוגיו . וימת השני ויובא השלישי ויט
ימינו למולו ויאמר מה לך לחפחירנו צר ואויב . כל זרת מן
השמים באה לנו אבל באהבתך נסבל עלינו ואתה חשוב כאין ובזוי ב
בעיני כי מן השמים נקוה כבור והוא ישלם לנו שכרנו .
ויתמהו המלך ושריו מגדלת הרוח שהיה בבחור . וימת השלישי
ויובא הרביעי ויאמר אל המלך מה לי לתארית דברים עמך איש
הבליעל נמות על יי אלהינו והוא ישוב יחיינו ולך לא תהיה ע
עוד תקומה . וימת ויובא החמישי ויאמר . אויל
וכסיל אשר לא יבין פעלת יי ומעשיו אל תאמר בלבבך כי אלהים
עזבני כי מאהבתו אותי הביאני עד הכבוד הזה ואתה רשע מסרת
ומגדת על אשר שנאך העיר אותך לעשות בנו את כל זאת כי עתיד
הוא לעשות בך נקמה ובזרעך ויעשן אפו בך ובכל ביתך ׃
ט וימת החמישי ויובא הששי ויאמר ידענו רשענו כי
ליי חטאנו . ועתה אנחנו אשר נתנו נפשותינו למות ובעבור כל
עמנו נמות ואתה אשר מלאך לבך לעשות כזאת לעבדי האלהים
ולחלחם

בבהמות ויתחבאו בחיות ביער כי המלך אנטיאוכוס לא רב לו אשר
הרג ואשר הגלה עזב השמנין בארץ יהודה לעזרת את עם יהודה ו
וגם עזב את פיליפוס ללחום את עם ישורון . ויצו אותו
המלך לאמר כל אשר יאות וישתחוה לרמותי אשר הקימותי
ויאכל בשר החזיר חייתו וכל הממאן הרגהו בכלי המלה .
או מנע את עם יי לשמור יום השבת ולמול בניהם וילך לו המלך .
ופיליפוס איש גבור עשה כדבריו ומנע כל התורה מעם
יהודה ויהיה פריצי עמנו ואת הרשעים ויהרוג רבים מעדת ה
החסידים ;

בימים ההם נמצאו שתי נשים אשר מלו ילדיהן ויתלו הילדים ר
בדדיהן וישמטו אתם ואת ילדיהן ממעל למגדל ותבקענה ותמותנה.
אז נתפש אלעזר הכהן שר הכהנים הוא אלעזר אשר זכרנו
למעלה אשר הלה למצרים בימי הלמי ויביאוהו לפני פיליפוס.
ויאמר לו פיליפוס אלעזר הכהן נבון וחכם אתה הודר שיבתך
ברם שאלה אכול בשר זבחי כאשר צוה המלך אדוני ; ויען הכהן
ויאמר לו חלילה לי להפר את מצות אלהי אשר הוא אדון כל הארץ .
ויקחהו פיליפוס ויאמר לו. אתה ידעת כי אהבתי אותך
וחמלתי על שיבתך ועתה יוקח נא מעט מבשר זבחכם אשר אתם
אוכלים ואכול אותו לפני העם הזה למען יראו . ויאמרו כי מזבח
המלך אכלת והנצל ותחיה ולא המות.
ויהי כשמוע אלעזר כן ויראה לכל את יקר גדולתו וקדושת
תפארתו ויאמר א פיליפוס אני היום בן צ' שנה אין עמי היום ליראת
את האלהים במרמה ולא להעות את עמו ויאמרו הבחורים כי א
אלעזר בן צ' שנה הפר ברית אלהיו ויפרו גם הם וילכו לאבדון ועתה
חלילה לי לטנת קדושתי וטוהר שיבתי ולהלש את עמי לתת רפיון
ידים בתורת אלהי ויאמרו אלעזר בן צ' שנה פשע ליי ויבחר לעבוד ל
לחבלי הגוים ונעשה גם אנחנו כן כי אני ממלט את נפשי היום מ
מידכם לא אוכל להנצל מלפני יי אשר אין מלפניו לנוס ומידו ל
להמלט חי אתו מות כי ממשלתו על החיים והמתים להמית ול
ולהחיות ; טוב לי למות בכח ואעזבה גבורה לעמי
ולבחורי אחרי בראותם את המות הצנועה הזאת ויהאו גם הם
לעשות כן וימותו .

ויהי כשמוע פיליפוס את דבריו ויצו ליסר ולהכות את אלעזר
הישיש החסיד ועניו ולהלל את צבי עדיו ויהי בהכותם אותו בכל מיני
מכות בלי חנינה ויאנח החסיד ויאמר . יי אלהי אשר
אהבת אותי עד תשובת הזאת אתה ידעת כי יכלתי להציל את

חמה . ויעש המלך כן וישלח ספרים ומנחה אל הכהן אשר
היה בימים ההם וישאלהו על הדבר הזה . וישלח לו הכהן
את ע' כהנים ואת אלעזר בראשם אשר היה נכהן בימי אנטיוכוס ו
ונהרג על יי' אלהיו . ויהי כבא אלעזר וע' כהנים המליצים מצרים
ויתן להם המלך בתים ויבדל איש מרעהו ויתן לפני כל אחד ואחד ס
סופרים יודעי כתב ויפרשו הכהנים את כל התורה והמקרא
כד' ספרים אשר המליצו שבעים הכהנים מלשון קדש אל לשון יונית
ויבא אלעזר את מכתבם לפני המלך .
ויקרא המלך לכל אחד ואחד מקרא אשר המליצו . והנה
כלם בעצה אחת ופירוש אחד לכל המליצים וישמח המלך מאד .
ויוציא כסף וזהב ויתן לאלעזר ולע' הכהנים וישלח ירושלם ועוד
שלח יהודים חמשים ביום ההוא מאה ונ' אלף מיהודה ויתן לכל
אחד ואחד קנ"ה דרכמוני זהב וישלח מנחה לאלהינו שלחן זהב טהור
אלף ככרים משקלו וחרות בו תבנית כל ארץ מצרים ונהר שיחור
יאור מצרים ואת דמות היאור אשר יצא וישקה כל ארץ מצרים
ויקשור על השלחן כל אבן יקרה לא נראת כשלחן ההוא בכל ה
הארץ וישלח אותו המלך תלמי ירושלימה מנחה לבית אלהי ה
הגדול אלהי עולם :
ג ויהי אחרי ימים רבים וימלוך אנטיוכוס על גוי מקדון וגם ה
תלמי מלך מצרים נאסף אל עמיו וימלוך תלמי אחר תחתיו .
ועלה עליו אנטיוכוס מלך מקדון ויכהו וימיתהו וילכוד את כל א
ארץ מצרים וימלוך על כל הארץ . בימים ההם החלו
מלחמות גדולות ונוראות לצמוח בעם יהודה כי במלך אנטיוכוס
על ארץ מצרים גבה לבו מאד וישלח בכל ממשלתו לכל עם ועם
להשתחוות לצלם הוא תמונת אנטיוכוס ויאותו כל הגוים ו
וישתחוו ויבאו פריצי עמנו מנילאוס ושמעון ואלקימוס ושאר כל ר
רשעי עמנו ויעוררו את אנטיוכוס להרע אל עם ישראל .
אז נראתה מופת על ירושלם עיר הקדש ויראו יום ולילה בין
הארץ ובין השמים פרמות סוסי אש ורוכביהם נושאים בידם כלי
מלחמה אשר לזהב ודמותם ונלחמים אלה נגד אלה מ' יום ויבאו
רשעי עמנו אל המלך אנטיאוכוס ויאמרו אליו .
הנה נראה מופת בירושלם והמה אומרים כי מות אנטיאוכוס
והמה שמחו על מפלת אדנינו המלך .
ויקצוף המלך מאד ויבא פתאום ירושלימה ויכה לפי חרב ויעש
הרג גדול בעיר ירושלם ויוצא בגולה עם רב ויפזר את כל עדת ה
החסידים אשר בתוכה וינוסו החסידים המערות ויאכלו עשב כב
כבהמות

קרב אשר לזהב והוא רוכב על סוס אדיר הולך ובא ומדלג וירץ אל א
אילאודורוס ויפרו הסוס ברגליו וישמטהו ארצה וירמסהו ויעורר
עליו ויצו שני הבחורים לבושי בדים ובידם שוטים להכות את
אילאודורוס מכה נמרצת. ויעמדו שני הבחורים
האלה על אילאודורוס מזה אחד ומזה אחד ויכוהו בשוטים עד ב
בלי המלה ויאלם האיש ויהי בין המות ובין החיים. ויבאו בחורי
הכהנים וישאוהו על שכמם ויוציאוהו מן הקדש ויתנוהו לאנשיו ו
ויוליכוהו באהלו ויפול על המטה וישכב אלם ולא פתח את פיהו ל
לא לדבר ולא לאכול. אז הלכו כל זקני מקדוניא אל חוניא
הכהן ויבכו ויתחננו לפניו ויאמרו. כי אדונינו התפלל בעד
עבדיך אנחנו ובעד עבדך אילאודורוס אשר באנו עמו ונחיה ולא
נמות כי ידענו כי אין אלהים זולתי אלהיכם כי כל אלהי העמים
הבל ותהו ואלהיכם עשה את כל העולם ונשמת כל חי בידו.

ויתפלל הכהן אל יי ויעל עולות וזבחים ויראו את שני הבחורים
המכים את אילאודורוס במקדש ויאמרו אליו קום לך אל חוניא
הכהן והשתחוה לרגליו ארצ' כי בעבורו ירחמך יי. ויקם אילאודורוס
על רגליו וילך אל חוניא הכהן וישתחו לאפיו ארצה ויברך את יי א
אלהי ישראל ואת הכהן ויתן כסף וזהב לאוצר בית יי ולכהן ויקם
וימהר וירכב ויברח אל מקדוניא אל מלך סליוקוס. ויאמר לו
המלך. מה לך בירושלם היום ימים רבים. ויאמר אילאודורוס אל
המלך. אם יש למלך אויבים אשר יבקשו את נפשו שלח אותם
אל ירושלם ויבאו אל ההיכל אשר בה וימותו שם כי אלוה גדול ו
ואדיר הוא והוא ישחית צרי יהודה וירושלם. ויספר למלך את כל
אשר ראה ולא יסף עוד סליוקוס לשלוח לירושלם להרע כי מדי שנת
בשנה שלח מנחה אל המקדש כל ימי חייו ויאהבו כל מלכי הארץ ל
לשלוח מנחה לכבד את ההיכל אשר בירושלם:

ותלמי המקדוני אשר המלך על מצרים היה איש רחמים וחכם ב
ונבון ואוהב לקראת בספרים ויצו לשני שריו לקבץ ספרים הרבה
שם השר האחד אריסתיאוס ושם השני אנדריאס ויתקבצו ספרים
ספרי מדי וספרי כל הלשונות ויאמר להם המלך. כמה ספרים
בידכם. ויאמרו אליו. תשע מאות וצ״ה ויצחק המלך ויאמר
אליהם הבה ונוסיף עוד חמשה ועשרת אלף ספרים ויאמר אליו
אריסתיאוס כי אדונינו לשוא יגענו על הספרים האלה כי אין בהם מ
מועיל ואם על המלך טוב יכתב אל ירושלם אל הכהן וישלח אליך מן
החכמים אשר בירושלם יודעי לשון יונית ויפרשו לך את ת
תורתם כי היא כתב הקדש אבל כל הכתבים האלה ספרי תוהו

ויהי אחר נצח אלכסנדר מוקדון את דריוש מושל על כל ארץ
המזרח ואחר כן הכביר את יום מותו ויחלק הארץ
לארבעה ראשים גדולים ממשפחתו והמרת ד׳ שריגי יון אשר אבלת
ארץ עם יהודה לולי אלהינו אשר עמד בפרץ והעיר ארץ כחזיו כי
אז אבד את זכר יהודה. ואחר אשר חלק אלכסנדר ארץ הארץ
כגר את משפחות צפונה כבריחי ברזל ובבנין חזק מאד עד ים לבלתי
יצאתו וישחיתו את הארץ ואת ממשלתו. וימרת אלכסנדר
במזרח וימשלו ד׳ ראשים האלה על הארץ וימלוך סליקוס בעיר מ
מקרונייא היא עיר המלוכה ויהי סליקוס איש רחמים וימשול
בנחת על עם יהודה ולא לחץ אותם. אז הלכו אליו מבני פריצי
עמנו רשעים בני בליעל ויאמרו לו הנה באנו אליך להגיד לך עשר
המקדש אשר בירושלם כי אין קץ להמון הכסף והזהב ואבן יקרה א
אשר פה ונאה כל זאת להיות בהיכל ארמנותו המלך סליקוס ויפתוהו
לשלוח אל ירושלם וישלח משריו ממשפחתו ושמו איליאודורוס
לקחת את הזהב ואת הכסף ואבני היקרה אשר במקדש יי.

ויבא ירושלם פתאום ויאמר לו הכהן מדוע אדני בא אל
עבדיו. ויאמר איליאודורוס על דבר הכסף והזהב ואבן היקרה
אשר במקדשכם אשר הוגד לאדני המלך באזני.

ויען הכהן ויאמר למה יבקש המלך לשלול הזהב אשר בבירת
אלות הגורל אשר בידו נפש כל חי. אין שם כי מס אשר נהגו
מלכי מדי ופרס בימים ההם ואשר נתן סליאוקוס ומלכים אחרים
באוצר אלהינו למחירת יתומים ואלמנות על אשר אנחנו מ
מתפללים ליי לחיי המלך ולבניו. ולא שמע איליאודורוס
אל הכהן וישם שומרים סביב ההיכל עד ליום מחרת ותהום כל
העיר ותהי בבירת גדולה וצעקה רבה ומרה עד מאד.

ויקראו הכהנים והזקנים והזקנות והשרים והשרות אל יי והתכסו
באפר ועינו בצום נפשם והילדים עמהם וגם החלב מנעו מן היונקים
ויצעקו אל יי לשמור אוצרו והפקדון אשר הפקיד בבירתו וגם הת
הבתולות היושבות בבירת אבותם פורשות ידיהם השמימה ב
בעד החלונות אשר בבתיהן אל יי ועמהם הוציא הכוהן הגדול מרת
מתפלש באפר ועומד ומתפלל אל יי אלהיו אולי ירחם.

ויהי למחרת ויבוא איליאודורוס וכל גדודיו עמו ויעבר בתוך
מקדש יי ויבא אל הקדש ויי השמיע באזניו ובאזני הבאים עמו קול
רעם ורעש חזק מאד משבר הרים ומפרק סלעים ויגוסו כל גדודיו
ויתחבאו באשר מצאו ונשאר הוא לבדו וישא עיניו וירא והנה
איש ומראהו נורא מאד בלבוש זהב נוצץ אבן יקרה ומגור כלי ק
קרב

בירושלם · ויּלך המלך לדרכו למלחמה ובנה כנבלט מקדש
בהר גריזים ויאמר אל מנשה חתנו הנה לך מקדש ככתוב בתורתכם
ונתתה את הברכה על הר גריזים וגו׳ ויהי זה המקדש לאבן נגף ולצור
מכשול ולמוקש למקדש יי׳ אשר בירושלם ולכהניו כי רבים מפריצי
עמנו היו הולכים אל הר גריזים מדי שנה בשנה לחוג חגם ב
במעשרותיהם ובנדרותיהם ובשלמיהם והיו עוזבים את מקדש יי׳
אשר בירושלם. ויהעשר המקדש ההוא מאד ימים רבים עד
מלוך הורקנוס בן שמעון מבני חשמונאי ויהרס את המקדש
הזה וישב כל העבודה למקדש יי׳ אשר בירושלם. הוא
הורקנוס אשר מל את אדום ויביאם בברית
האכרם בכבלי מילה :

סוף הספר השני

C

וישם המלך הלך ירושלימה לדרכו בחרון אפו וייראו הכהן וכל
העם מאד ויצעקו אל יְיָ ויקראו צום ויהי אחרי הצום ויצאו היהודים
לקראתו להתחנן לו לבלתי השחית את העיר ויצא הכהן מן השער הוא
וכל העם והכהנים והיה הכהן הגדול עומד לפניהם לבוש בדים וירא
המלך אלכסנדר את הכהן וימהר וירד מעל הרכב ויפול על פניו ו
וישתחו לכהן וירגזו המלכים עבדי אלכסנדר ויאמרו אליו מדוע ה
השתחוית לאיש אשר לא כח למלחמה ויאמר המלך אל עבדיו כי
האיש ההולך לפני בכל הגוים במורתו ותארו לאיש הזה אשר ה
השתחויתי לו. ויהי אחרי כן ויבא הכהן והמלך אלכסנדר אל
מקדש אלהינו ויראהו הכהן את ההיכל ואת הדביר ואת גנזיו ואת
אולמיו ואת מקום קדש הקדשים ואת מקום המזבח ואת מקום
העולה. ויאמר המלך ברוך אלהי הבית הזה ואשריכם עבדיו
המשרתים לפניו במקום הזה. ועתה אעשה לי זכר הנה ואתן זהב
לרוב לאומנים ויבנו את צלמי ויקימו אותה בין קדש הקדשים ובין
הבית הזה ויהי צלמי לזכרון בבית אלהים הגדול. ויאמר הכהן אל
המלך הזהב אשר נדבו שפתיך תנהו למחית כהני אלהינו לעניי ה
הכהנים אשר יולדו בשנה הזאת בכל יהודה ובכל ארץ ירושלם יקראו
בשמך אלכסנדר ויהי לך לזכרון כאשר יבאו לעבד את עבודת אלהינו
בבית הזה כי אין לנו לקבל בבית אלהינו פסל וכל תמונה ויעש המלך
כן ויתן את הזהב לכהנים.

ו וישאל המלך מאת הכהן לדרוש אלהים בעדו אם ילך למלחמה
על דריוש ואם יחדל ויאמר לו הכהן לך כי נתן ינתן בידך ויבא ל
לפניו את ספר דניאל ויראהו את הכתב אשר כתוב בו על דבר איל ה
המנגח לכל רוח ועל דבר צפיר העזים אשר רץ אל האיל וירמסהו
ויאמר לו הכהן אתה צפיר העזים ודריוש הוא האיל ואתה תרמסהו
ארצה ותקח את כל ממלכתו ויחזקהו הכהן ויצא אלכסנדר מירושלם
ויעבר ללכת על דריוש למלחמה ויעבור על בני עמון ויצא סנבלט
החורוני לקראתו וישתחו לו ארצה ויקבלהו בבירתו ויעש לו ולכל
שריו משתה ויתן לו זהב וכסף לרוב מאד וישאל ממנו לבנות מ
מקדש בהר גריזים בעבור מנשה הכהן חתנו אשר לקח את בתו והוא
אחי ידוע הכהן הגדול אשר בירושלם כי לא אבה מנשה להוציא
את אשתו מביתו כשאר אחיו אשר הוציאו הנשים הנכריות על כן ג
גרשוהו עדת החסידים מלכהן בירושלם וילך עם אשתו אל סנבלט
חותנו וישב עמו על כן שאל סנבלט מאת אלכסנדר לבנות מקדש
בהר גריזים להיות כהן שם חתנו. ויאמר לו המלך בנה
המקדש אשר שאלת רק תשמר לך פן תהיה למוקש אל אשר בי
בירושלם

בזרועו ויאמר לה מה־לך לא תפחדי מזה אסתר המלכה כי הדת ה
הזאת אשר לנו איננה מושלת עליך באשר את מלכה ורעייתי ויקח את
שרביט הזהב וישם על ידה ויאמר לה מדוע לא תדברי אלי. ות
ותאמר אסתר ראיתי לך אדני המלך ונתבהלה נפשי מפני כבודך וג
וגדלת תפארתך:

ויהי כדברה ותשב עוד ותשם ראשה על הנערה כי עיפה נפשה ה
בצום ובצרה ויבהל המלך מאד ויבך על פני אסתר וכל משרתי ה
המלך מתחננים למלכה לדבר למלך להטיב לבו בראותם את
צרת אדוניהם. ויהי אחרי הדברים האלה ויעש יי ביד
אסתר המלכה וביד מרדכי איש ימיני תשועה גדולה ויתלו את המן
ואת עשרת בניו על העץ ואת כל מבקשי רעת ישראל הכו לפי חרב
ויתנשא מרדכי מן היום והלאה בבית המלך אחשורוש ויעבדו א
אבותינו בנחת ובהשקט את כל מלכי פרס עד אשר המלך דריוש ה
השני. ויהי במלכו ויתגר מלחמה עצומה בגוי מוקדון
ויך בהם מכה רבה מאד וירד בסרה בגוי מוקדון עד אשר המלך א
אלכסנדרוס בן פיליפוס אשר הגדיל את שם גוי מקדון ואשר ה
הכה את ארץ מזרח עד סוף כל הארץ. ויהי בהתעורר גוי
מוקדון על מלכות פרס ויצא אלכסנדרוס ממקדוניא בחיל כבד ו
ויבא על דריוש למלחמה ויך את כל הגוים אשר היו בברית ד
דריוש ויך את ארץ מצרים ואת ארץ ארום ויבא בחמת הים ו
ויך את עכו ואת אשקלון ואת עזה וישם את פניו לעלות אל יר
ירושלם להפיחה תחת אשר היתה בברית עם דריוש ויסע מעזה
עם כל מחנהו הלוך ובא עד אשר בא בדרה במלון ויחן שם הוא
וכל מחנהו. ויהי בלילה ההוא והנה הוא שוכב על מטתו
בתוך האהל וירא והנה איש עומד על ראשו לבוש בדים וחרבו ש
שלופה בידו ומראה החרב כדמות ברק אשר יבריק ביום הגשם ו
וירם חרבו על ראש המלך וירא המלך מאד ויאמר למה אדוני
יכה את עבדו. ויאמר האיש כי שלחני אלהים לכבש לפניך
מלכים גדולים וגוים רבים ואני ההולך לפניך לעזרך. ועתה
דע כי מות תמות על אשר מלאך לבך לעלות ירושלימה ולהרע ל
לכהני יי ולעמו. ויאמר המלך אנא שא נא את פשע
עבדך כי אדני אם רע בעיניך אשובה לי. ויאמר האיש אל תירא
כי נשאתי פניך לך לדרכך ירושלימה. והיה בבואך לפני שער
ירושלם וראית איש לבוש בדים כמוני והיה האיש בתארי ובדמותי
מהר נפול על פניך ארצה והשתחוה לו וכל אשר ידבר אליך עשה ו
ואל תעבור את פיו כי מות תמות ביום ההוא:

ויסע

ובזרועך הנטויה העברתם בים כסוס במדבר ותתן לחם לחם מן השמים ומים מצור החלמיש וגם בשר לשובע נתת לחם ותגרש ל לפניהם מלכים גדולים ואדירים ותנחלתם ארצך הטובה וכאשר חטאו אבותינו לשמך הגדול נתת אותם בשבי הנה אנחנו בגולה כיום הזה :

ד ועוד ספר לי אבי כי דברת במשה עבדך ואת גם זאת בחיותם בארץ אויביהם וגו׳ ועתה לא די להם כי מעבידים אותנו בפרך ותגרה הם אומרים כי לא נתתנו אתה בידם כי לפסילים יודו ולהם י ישתחוו לאמור אתם נתתם את היהודים בידינו על כן אני שפחתך העבתי ושנאתי אותם שנאה גדולה כאשר ישנא אדם בגד אשר ל לאשה נדה כן אני אשנא את בגדי תפארתי ואת כתר מלכותי אשר ב בראשי ולא שמחתי מיום אשר הביאוני הנה כי אם בך.

ועתה אלהינו אבי היתומים עמוד לימין היתומה הבוטחת בך ותן לי רחמים לפני האיש הזה אחשורוש כי יראתיו כאשר ירא גדי העזים מפני האריה והשפילתו עם כל יועציו ויהי בנוגע ובבוש לפני בהן ויופי אשר תתן לי אתה אלהי והן לבו לשנאת אויבינו ולאהבת עבדיך כי לב המלכים בידיך לכל אשר תחפוץ תטנו אל אדיר ונורא ונשגב הצילני נא מן היראה אשר יראתי ומגורתי ואבואה ל לפניו בשמך ואצא מלפניו בשלום.

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר בגדי יופיה ואת עדי תפארתה ותקח עמה נערותיה ותשם ימינה על הנערה האחת ותסמך עליה כחק המלכות והנערה האחרת הולכת אחריה וסומכת עדיה לבלתי נגוע ארצה הזהב אשר עליה בבגדיה וכל מיני אבן יקרה ותצהל את פניה ותכס הדאגה אשר בנפשה ותבא בחצר הפנימית נכח המלך ו ותעמד למולו והמלך יושב על כסאו בלבוש מלכות אפוד זהב ו ונרצן חפו אשר עליו ומתלבד ברקת וכל אבני תפארת אשר בלבושו וישא עיניו ותנה אסתר עומדת למול פניו ותעבר בו חמתו מאד על אשר הפרה המלכה את תורתו ותבא לפניו בלא קריאה.

ותשא אסתר את עיניה

ותרא את פני המלך והנה עיניו בוערות כאש מחממת אשר בלבו ותכר האשה את קצת המלך ותרוגו ותתבהל האשה מאד ותפוג ר רוחה ותשם ראשה על הנערה הסומכת ימינה.

וירא אלהינו וינחם על להז עמו ויחמול על עמל ישראל ובצרות היתומה אשר בטחה עליו ויתן לה חן ל לפני המלך ורוחת יופי על יופיה והוד על חרבה ויקם המלך בבהלה מכסאו וירץ אל אסתר ויחבקה וינשקה ויכמכה ב

בזרועו

מבקשי מלפניו על עמך ועל מולדתך. ויתפלל מרדכי היהודי אל יי אלהיו ויאמר גלוי וידוע לפני כסא כבודך אדון כל העולם כי לא מגובה לבי ולא מרום עיני עשיתי זאת אשר לא השתחויתי לעמלקי הזה המן כי מיראתך התגריתי בו לבלתי השתחוות לו כי יראתי מפניך אלהי עולם לבלתי תת כבוד לבשר וגם ולא רציתי להשתחוות לזולתך כי מי אני אשר לא אשתחוה להמן כי על תשועת ישראל הייתי לוחה הנעל אשר ברגליו ועפרו אשר ירדוך.

ועתה אלהינו הצילנו נא מידו ויפול בשחת פרת וילכד ברשת אשר טמן לרגלי חסידיך וידעו הכל כי לא שכחת את השבועה אשר נשבעת לאבותינו ולא נתתנו בגולה מקצר ידך א אשר לא יכלת להושיע כי אם בעונותינו נמכרנו ובחטאתינו נגלינו כי חטאנו לך!

ג ועתה אלהינו רב להושיע הושיענו מידו כי צר לנו מאד ועליך עינינו ועזרך גברה למגן בעדנו ולעמוד בקרב להלחם לנו מיד כל ת הקמים עלינו וזכר לנו כי חלקך אנחנו כי מאז בהנחילך גוים וב בהפרידך בני אדם ונחי בגורלך אנחנו ותפול עלינו בגורל אשר ת השלכת ונחי כגולים ועתה אלהינו למה יאמרו צרינו כי אין להם אלוה ויפתחו פיהם לבלוע חלקך ולחלל עצביהם וחבליהם. אנא יי אלהינו הושיענו ויבושו מהבליהם ומעצביהם וישימו יד על פה בראותם את ישועתך יי ורחם על עמך ועל נחלתך ואל תסתום פיות מהלליך ערב ובקר ותמיר יהפה א אבלנו לששון ולשמחה. וכל ישראל צעקו אל יי על דבר הצר אשר הצר ואשר הציקם המן בן המדתא העמלקי.

ותנס המלכה אסתר עם רחמי שדי כי פחדה מפני הרעה אשר נצמחה ותפשט את בגדי מלכותה ואת עדי תפארתה ותלבש שק ואפר ותסר את שערות ראשה ותמלא אותם אפר ועפר ותענה בצום נ נפשה ותפול על פניה ותתפלל ותאמר יי אלוהי ישראל אשר מ מושלת מימי קדם ובורא ועושה כל העולם עזור נא לאמתך א אשר אין לה עוזר אחר בלעדיך כי כבר ישבתי הנה וכבר אני בבית המלך בלא אב ואם כיתומה עניה שואלת מבית לבית בן אני ש שאלתי רחמיך מחלון לחלון בבית המלך אחשורוש מן היום אשר נלקחתי הנה עד היום הזה.

ועתה אלהים הנה נפשי בכפי קחנה מידי אם ייטב בעיניך ואם לא תרצה לקחת אותה הצילה נא את צאן מרעיתך מאריות האלה אשר קמו עליהם כי למרגני אבי ודבר לי אשר אתה לקחת את אבותינו מ ממצרים והרגת כל בכורי מצרים ועמך הוצאת מתוכם ובידך החזקה

וכורוש

ויהי בימי אחשורוש כמעט אבר זכר עם יהודה מכל מ
מלכות פרס באיבת איש עמלקי אשר שמו המן
בן המדתא כי גדל אותו המלך אחשורוש והיה עושה כרצונו בכל
מלכותו וחשב להשמיד את זכר יהודה מכל ממשלת פרס על אשר
לא קם לפניו מרדכי היהודי מן הפרתמים אשר לבנימן והמרה ח
חשועים גבורי בנימין אשר באו עם המלך שאול בשרה עמלקי ויכו
ארת עמלק מכה רבה מאד ועצומה מחוילה עד בואך שור מהלך י
ימים רבים וישליכו מהם יותר מחמש מאות אלף פגרי מהיכ בעם
עמלק כל אלה במלחמת המלך שאול בעם עמלק סלה ושפך נפשות
בכל ארץ עמלק אנשים ונשים וטף על אלף אלפים עלה המנין על
בן ועל המלחמות אשר נלחם בם שאול על בן שמר איבת המן ה
האגגי בעם יהודה ועל שבט בנימין. בימים ההם כשבת מרדכי
בשער המלך ויבר לחישת שני סריסי המלך שוערים שיעצו להרים
יד במלך ולהסיר את ראשו למען שארת אותו למלך מוקדון כי או
התעוררו מלכי מוקדון על מלכי פרס ואלה שמות הסריסים
שם האחד בגתן ושם השני תרש ויגד מרדכי הדבר לאסתר ותגד את
אסתר למלך. ויבקש הדבר וימצא ויצר המלך לכתוב את אמונת
מרדכי ואת הגמול הטוב אשר גמל למלך על ספר דברי הימים ל
למלכי מדי ופרס:

ב ויהי כאשר נתלו הסריסים על העץ ויקצות המן מאד על אשר
נתלו יועציו ויבקש המן להשמיד את כל היהודים וידע מרדכי את מ
מחשבת המן ויזכור החלום אשר ראה בשנת השנית למלך את
אחשורוש. וירא בחלום והנה רעש גדול ורעם חזק מאד
ותהי בהלת על כל הארץ ופחד ורעד על כל יושביה ויריעו שם שני
התנינים זה לקראת זה למלחמה ויריצו לקולם כל גויי הארץ ויהי
היום ההוא חשך ואפלה לכל ויצר לגוי הקטן מאד ויהיו צועקים אל
יי והתנינים נלחמים באכזריות חמה ואין מציל ביניהם וירא מ
מרדכי והנה מעין מים קטון עובר בין שני התנינים האלה ויפרד
ביניהם מן המלחמה אשר היתה ביניהם והמעין נגדל ויהי לנהר ש
שוטת כשטת ים הגדול ושוטת בכל הארץ. וירא
והנה זרחת השמש על הארץ ויהי אור על כל העולם ויתרוממו ו
ויתגדל הגוי הקטון התחתי והגבוהים השפלו ונעשה שלום ואמת
בכל העולם. ויהי מהיום ההוא והלאה שמר מרדכי
החלום בלבו ויהי כאשר הצר לו המן ויאמר לאסתר המלכה בית
דודו בא החלום אשר ספרתי לך בימי נעורי ועתה קומי
ובקשי רחמים מאת ארון הרחמים ובואי לפני המלך אחשורוש
ובקשי

פרס ותקח ארת מלך כורש במלחמת ההיא ותתאמר ותבא על פגר כורש בחזה רעה וברוב שפול ותכרות את ראשו ותתנהו בתוך הבאר המלאה דם חללים ותאמר שתה ושבע כורש המלך ורוה נפשך מן הדם אשר אהבת ושלשים שנה שפכת דם לאין מספר. והמלך כורש מצא גבול חייו במלחמה אשר בארץ שיטיאה ואין לתמוה כי שאול משיח יי מצא גבול חייו במלחמת ויאשיהו הצדיק ע״ה ב במלחמת הוסגרו ימיו. והמלך כורש נאסף אל עמיו וימלוך כמבישה בנו תחתיו וילכד ארת כל מלכות שיטיאה ואת תלמירת הרג בחרב ובער זרע ממלכתה וימשול בחזקה ויהי פחדו על כל ממלכתו מאד ויעבדו אבותינו למלך כורש ולכל מלכי פרס אשר קמו אחריו עבודה מרת וקשה כי לא חרשו לחם ולא לחצו אותם רק עזרם בכסף ובזהב ובחטים ובשעורים ובדין ובאלים ובעתודים ר דבר שנה בשנה ׃

סוף הספר הראשון

האש כי היתה האש אוכלת ולוחכת את העולה ואת העצים וסובבת
את כל הבית ומטהרת את הכלים ואת ההיכל ואחר כן נגרעת מן ה
הבית רק על המזבח נשאר כמשפט ומיום ההוא והלאה יתנו עצים
עליה ותהי האש תמיד עד הגולה השנית :

והארון איננו כי לקחו ירמיהו הנביא עם כל היריעות אשר עשה
משה עבד יי במדבר וישם אותם בהר נבו וימצא שם מערה ויתנם
בתוכה וירדפו הכהנים אשר היו בימים ההם אחרי הנביא להכיר את
המקום ויבט ירמיהו אחריו וירא אותם ויקצוף וישבע לאמר כי לא
ידע האדם ולא ידע המקום עד בואי אני ואליהו הנביא עבד יי או
נשיב את הארון אל מקומו אל קודש הקדשים אל תחת כנפי הכרובים
ויהי מהיום ההוא והלאה ויקריבו אבותינו את קרבניהם ואת ע
עולותיהם ואת זבחיהם ואת שלמיהם ואת תמידיהם דבר יום ביומו
כי עשרום מלך פרס ומדי בכסף ובזהב ובכבשים ובשמן וביין ובפרים
ובאילים דבר שנה בשנה כי אהבו מלכי פרס ומדי להיכל אלהינו ואת
מקדשו והמלך כורש מלך על כל ממלכות הארץ ויחזק יי את ימינו
ויכבש לפניו גוים ויפתח לפניו מטמונים ואוצרות נתן לו כאשר דבר
ביד ישעיה הנביא עבדו למען יעקב עבדו וישראל אשר בחר בו .

וילחם כורש במזרח וילכוד את
כל מעברות תורו ובדרום ובמערב ובצפון והרי אלת חוצה הר השור
ועד הרי השלג אשר אין לספרה ויתר דבריו הלא הם כתובים על ספר
מלכי מדי ופרס ועל ספר מלכי רומיים :

יח וילחם עוד כורש במלך שיטיאה על אשר הרים יד בו ויצאו אנשי
שיטיאה לקראתו ויערכו מלחמה גדולה ויגפו בעלי שיטיאה ויפלו
ויפנו ערף לנוס ויפול מלכם במלחמה ההיא וגם כל גבורי מחנהו
השליך כורש הרוגים ארצה וירדו אחרי הנשארים ויבאו בעריהם
ובמבצריהם על תלמירה המלכה ועם בנה .

וירא כורש כי באו בעריהם ויעש בערמה ויעזוב את המחנה ויברח
ויצאו אנשי שיטיאה מעריהם עם בן מלכם לרדות אחרי כורש ויסב
המלך את פניו ויהרס אנשי שיטיאה ויך מהם שלש מאות נפשות
ויפול גם בן המלך עמהם . ויהי כי ראתה תלמירה
המלכה כי מת בנה תתעצב מאד ותתאזר ותשם את נפשה למות
ותלך ותארב ותלכד את מעברות ההרים אשר לשיטיאה .

ויהי בצאת כורש המלך מארץ שיטיאה בהשקט ובבטחה כי לא שם
לבו לאורב ויעבור כל מחנהו וישאר עמו מתי מעט וילן בין שני ה
ההרים וישכב במקום ההוא ויהי בלילה ההוא ותפול תלמירה ה
המלכה על מחנה כורש פתאום ותך במחנה כורש מאתים אלף גבורי
פרס

ובשנת א׳ למלכו העיר אלהינו את רוח כורש מלך פרס ויזכור המלך
את נדרו אשר נדר לשלח את הגולה ואת כלי הקדש מבבל לירושלם
אז נקראו כל זקני הגולה לפני מלך כורש ויאמר להם המלך
מי בכם מכל עם אלהי השמים אשר ידבנו לבו לעלות ירושלם אל מ
מקום רגלי האלוה הגדול לבנות את בית היכלו אשר הרס נבוכדנצר
מלך בבל אשר הרשיע לעשות מכל המלכים אשר היו לפניו ויעלו
ויבנה ויהי אלהיו עמו כאשר ידבנו לבו. ואני כורש עבד
אלהיכם אשר המלכתי מפיו אתן מהוני ומאוצרותי לכל ברך בית
אלוה הגדול הזה אשר המליכני על מלכות מדי ופרס ואשר עזרני
על מלכות כשדים להשחיתו. אז עלו כל זקני הגולה ועזרא
הסופר ונחמיא בן חכליה ומרדכי וישוע וזרובבל בן שאלתיאל ב
בראשם ושאר ראשי הגולה ויבאו ירושלם ויבנו את היכל יי במדה
אשר נתן להם המלך ויבנו את המזבח במשפט ויערכו עצים על ה
המזבח ואת הבשר שמו על העצים ואש הקדש לא מצאו. ויתפלל
עזרא הסופר ונחמיא בן חכליה ומרדכי וישוע ושאר ראשי הגולה
אל יי ויאמרו אדון כל העולמים אתה נהתה בלב מלך פרס לבנות
את ביתך ולשלוח עניי עבדיך וכהניך לזבוח את זבחיך ולהעלות ע
עולותיך כאשר עשו אבותינו החסידים לפניך והנה אנחנו
באנו אל המקום ונבנה את מזבחו במתכונתו וזבחנו זבח וערכנו עצים
על העולה ואין לנו ממשלה להקריב לפניך אש זרה והאש הקדושה
איננה עמנו כי הסתירה ירמיהו הנביא עבדך ושאר ראשי כהניך אשר
הלכו בגולת בימי נבוכדנצר. ועתה מה לעשות אלהי
השמים הן לנו עצה ועזרת כי הממשלה בידך לגדל ולחזק לעזור
לעבדיך:

יז ויהי בהתפללם בדברים האלה ושם היה זקן אחד מן הכהנים
ויזכור את המקום אשר החביא שם ירמיהו הנביא את האש ה
הקדושה. ויצא הזקן ההוא אל מחוץ למחנה וילכו אחריו כל
הזקנים והנה אל תחת התומרת בור אחד ואבן גדולה עליו והיא ה
היתה מטוחה בטיחה של סיד וישאו את הטיחה ויגללו את האבן
מפי הבור ויראו מים שמן ועב כדבש וישובו ויגידו לעזרא ויבוא
עזרא אל הבור ההוא ויאמר אל הכהנים רדו אתם ושאו את המים
בחפניכם ואל יגע שם איש זר כי אם הכהנים מזרע אהרן הכהן.
וירדו הכהנים וישאו מן המים בחפניהם וילכו אל ההיכל
ויזרקו המים על המזבח ועל העצים. ויהי בעשותם כן
ותבער פתאום אש נורא ואדיר ותלהט הלהב והאש אוכלת והולכת
ומתעצרת מאד וינוסו הכהנים משם ולא יכלו לעמוד מפני ה

ו ויאמרו סופרי המלך לדריוש ככל אשר שאל זרובבל מאת המלך
לבנות את חרבות ירושלם וישלח המלך דריוש אל כורש מלך פרס
לחיות ידו עמו בדבר הזה לשלם את גרנם לכונן את בית יי אשר
בירושלם. אז העביר כורש בכל מלכותו לאמר מי בכם מכל עם
אלהי השמים אשר נשאו לבו לעלות לישר ולבנות ואני אתן מ
מאוצרותי את ברק עבורתם עד כלותם לבנות. ויכתבו הסופרים
סופרי המלך על פי המלך דריוש מלך מדי וכורש מלך פרס לשרים
ולפחות מושלי בעבר הנהר ולארומים ולצורים לצידון ולשומרונים
ולאסת שומר פרדס הלבנון ירוע יהיה לכם כי העיר אלהי השמים
אדרת לבבנו לשלוח את גלות עמו אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל
להשיב את כלי הבית הגדול והקדוש אשר נקרא שם אלהי ישראל
עליו ולבנות מקדשו לחקים מזבחו ולעלות התמיד עליו. דבר יום
ביומו ולבנות היכל קדש הקדשים ולכונן הארמון על משפטו
ולבנות פרוצת ירושלם. ועתה בבא אליכם התאמצו לתת ידיכם
לעזרתם למלאת להם כל מחסורם לכסף ולזהב ולנחשת ולברזל
ולעצים ולאבנים ולכונים ולחוצבים עד אם כלו לבנות לתת לברק
המלאכה כל אשר ישאלו בפיהם גם לחטים ושעורים ושמן ויין לכל
מחסור ברק המלאכה וגם ברק המזבח להרת פרים בני בקר ואלים
ועתודים וכבשים והורים בני יונה וסלרת ושמן ומלח וכל ברקי
דבר מזבח העבורה עד כלותה. ועל הארומים צוו שני המלכים
להרת שכמם בעבורת בית יי תחת כי היו בעזרת הכשדים להרס
לחיות נותנים מס דבר שנה בשנה חמשת בכרי זהב להוס את פרק
הבירת עד כלותם לבנות הבית עיר הקרש והצוריים והצידונים
והארומים ועבדי המלך אשר בלבנון אשר תהרת יד אסת שומר
הפרדס לכרות עצים מן הלבנון למשוך מים הלבנון ועד ים יפו
למלאת עבורת בית האלהים ואיש אל יניא אותם עד כלותם
כל המלאכה ויכתבו הסופרים את כל הדברים האלה ככל אשר צוו
שני המלכים ויחתמו ויתנו לזרובבל בן שאלתיאל ולנחמיה בן
חכליה:
יו ויהי בעת ההיא ויחלה דריוש מלך מדי למות ויהי כי קרבו
ימיו וישלח ויקרא לכורש מלך פרס חתנו בעל בתו ויבא אליו
וימליכהו תחתיו ותהי הממלכה אחת למדי ופרס. ודריוש
המדי נאסף אל עמיו וימלוה תחתיו כורש מלך פרס על מלכות מ
מדי ופרס. וימליכו שרי מדי ופרס את כורש חתן דריוש על
מלכות פרס ומדי ומהיום ההוא והלאה מלכות מדי ופרס נעשו יחד
והיה למלכות אחת וישב כורש על כסא מלך בבל אשר לכשדים.

המלך יושב על כסאו ונזר תפארתו על ראשו ואפומניאה בת א
אבשיאוש המקרוני פילגשו יושבת נגדו ותשלח ידה ותסר את נזר ה
המלך מעל ראשו ותשימהו על ראשה והמלך שוחק למולה וכאשר
כעסה אין המלך יכול לנחלה ולשככה למען חסר בעסה ומי לא יאמין
לדבר כי האשה קשה מכלם כי בה שמשון הכשילה אשת ודוד ה
הסיתה אתו ואת שלמה היא הטתו ותפתהו ורבים לבוריה ואין מספר
להרוגיה כי עצמו ורבו חלליה ואת זאת ללמד דעת כי ימשול איש
אחד למושל על כל הארץ לא יספרו יושביה מרוב וכלם יחרדו ו
וירעדו ויחילו מאימתו כי הוא מושל בכל ועל כל אשה שר והמלך
למשל בה ואליו תשוקתה נתנה ולא יוכל לכבשנה למשול בה וגם א
אדם אבי כל יושבי הארץ אשתו הטתו לעבור את פי יי אלהיו ועליו
גזרת המות עד צאצאיו אחריו עתה כאשר נערכה תקפת האשה ומי
לא יאמין לדבר הזה כי מתחלת העולם ועד אחריתו לא נעבר הדבר
הזה מלדעת כי אמת אדבר ׃

ועתה אודיע למלך ולכל השומעים כי חזק המלך המושל בארץ. וט
וחזק היין המושל במלך וחזק האשה ועולתה מושלת בשלשתן ו
והאמת מושלת בכל אשר בשמים ובארץ בימים ובתהומות החזק
האמת נגד אלהים ואדם כי במכון האמת לא יכון השקר כי על האמת
נבנו שמים וארץ ואמת יי אלהינו לעולם ועד. ויענו כל הנצבים
על המלך ויאמרו אמת אמת אז אמר המלך א זרובבל גשה נא אלי. ויגש
וישלח המלך את ידיו ויקרבהו אליו ויחבקהו וינשקהו נגד כל העם
הנצבים המלך ויאמר ברוך יי אלהי זרובבל אשר נתן בו רוח אמת כי
אלהים אמת הוא יכון כסאו על האמת ויתר הכל הבל. ויענו כל
השרים והסגנים והפרתמים וכל העם לאמר אמנם אמת גדולה מכל
ואין בעולם להתיצב למולה כי היא מושלת בשמים ובארץ והכל ע
עליה והאמת אלהי זרובבל אשר נתן בפיו רוח אמת לשבח ולהלל את ה
האמת נגד אלהים ומלך ואדם. ויצו המלך למלאת חק הכבוד
אשר נמצא כתוב במגלת הספר וימלא כל זה לזרובבל כי מצא חן ב
בעיני המלך והשרים משני רעיו. ויאמר המלך אל
זרובבל. שאל בכל אשר בנפשך על כל הכתוב במגלה ואעשה לך עד
חצי המלכות ואתן לך. ויען זרובבל א המלך. יזכר נא אדני
המלך את הנדר אשר נדרת אתה וכורש המלך לאלהי השמים ל
לבנות את ביתו ולהשיב את כלי מקדשו אל מקומם ואת גלות א
אלהי השמים לשלום לעבדו בבית מקדשו אשר נקרא שמו עליו
והשכנת שכינתו למען יתפללו אל אלהים הגדול אלהי השמים בעד
המלך ומלכותו כי אין לאחר נדר הנדר לאלהי השמים. ויצו המלך

שנים והיה בצאת היין מקרבם שכחו את כל אשר עשו ולא עוד יבינו
ויזכרו כי עבר היין מהם ויאמרו לא עשינו מאומה ומי לא יאמין
בכל זאת כי היין חזק מן המלך בעת אשר ימשול בו. כי את רגלי
האדם יעקל מלכת ועיניו רואות אשר לא נכון ופיהו יהגה שיח כל
למר. הלא לכם לדעת כחזק היין מן המלך אשר ככה היא עושה
ויהמו השומעים מאד:

יד ויקרא המלך אל זרובבל הוא השלישי ויאמר לו ספרה גם אתה
פשר חידתך כאשר ספרו רעיך. ויען אספר. ויאמר הקשיבה והאזינה
דברי המלך והשרים הפרתמים והפחות וכל העם הנצבים אמנם חזק
וגדול המלך מכל והיין מחליש המלך בחוזקתו עת מושלו בו ואין ל
לכחש בחזקת המלך ובחוזקת היין אבל האשה חזקה מן היין ומן
המלך ומכל נוטעי הכרמים אשר יוצא מהם יין ואיך לא תחזק האשה
מן המלך והיא ילדה את המלך ותניקהו ותאמנהו בחיקה ותגדילהו
ותכלכלהו ותלבישהו ותרחץ צואתו מעליו ותיסרהו ותמשול בו כ
באם כבן בטנה ומוראתה נופלת עליו ויחרד לקול גערתה כי פעם ת
חבקו ופעם תגער בו ואם תטה אליו השבט יברח מפניה לנוס הרצה
כי יראתו עד אשר יגדל הנער להיות בחור את מוראה לא ישכח ו
ואת כבודה לא ימיר ואת פניה ישא בכל עת כבן לחורתו ואחר כן
אם ישא עיניו וראה אשה יפת תואר ותאוה ליופי מראה לשחוק בה
כי תרפס נפשו בה ולבו יטה אליה ולא ימיר אהבתה בכל הון ואת ב
באמו הורתו ובאביו מולידו יעזוב אביו ואמו ויבגד בם לאהבת
יופי האשה והארה ורבים נפתו לאהבת האשה ורבים נכבלו ונשגעו ל
למענה כי ישגו בה ורבים נהרגו בגלליה וירדו ביגון שאולה ורבים
חכמי׳ נלכדו ברשתה ונבונים נוקשו במכמרתה שטנה בין אחים העיר
ואוהבים הפרידה ויבגדו איש באחיו הלא לכם לדעת אם תעבור אשת
יפת תאר נכח איש והוא נושא כל כלי חמדה הלא עיניו צופות אליה
אל מראה יופיה כי לבבו נוטה אליה את כי תען דבר שיח מפיה ואת
כל אשר בידו יעזוב ופירותו פתוח ומביט אליה כי חשתו למשוך לבו
אליה ומי לא יאמין על זאת ויודו על האמת בחוזקת הנשים ספרו
גם והגידו למי העמלו ותיגעו ולמה תגלו והאגרו הון רב הלא
לנשים ולסגורת להם כל כלי חמדת זהב ובכת ועדי עדיים וכל כלי
יקר משבצות זהב ומור ואהלות וכל מיני בשמים ושמן מרקחת
וקטרת נעים הלא לאשה הביאו כל אלה ואם יפרוץ אדם פרץ ו
והלך אל מקום מערב הדרכים במדברות או בהרים או ביערים
או בימים ונלחם ורצח ושלל וחמס ובזז ושטת ושפך הדמים לפי בצעו
למי יבא השלל והבז והמלקוח הלא לאשה יביאו ואנכי ראיתי את
המלך

לאחר. וכתב. אין כמלך חזק בארץ. והשני כתב אין כיין חזק בארץ. והשלישי הוא זרובבל כתב אין כאשה חזקה בארץ. ויהי בכלותם לכתוב את חידותיהם וישימו את המגלה הזאת מראשותי המלך והמלך שר ועיניו עצומות והוא מקשיב את לחש דבריהם. ויהי בתתם את המגלה תחת הכסתות מראשותי המלך וייקץ המלך כמקיץ משנתו ויעבר את שתי ידיו על עיניו ויבקש מראשותיו וימצא את מגלת הספר אשר כתבו שלשת הבחורים ויפתח ויקרא ויעמוד בה עד בא את כל השרים והפחות והפרתמים ושרי המדינה ויקרא שלשת הבחורים האלה ויאמר קרבו לי איש ספרו והשמיעו פשר דברי חידותיכם והטוב והישר משלשתכם אמלא את כל הכתוב במגלת לכבודו ולנשאתו. ויקרב הראשון ויקרא את מכתבו ויאמר ישמע נא המלך והשרים אל דברי אשר אדבר אין כמלך חזק בארץ. ויגש השני ויאמר אין כיין חזק בארץ. והשלישי הוא זרובבל אמר אין כאשה חזקה בארץ. ויען המלך והשרים שמענו דברי חידותיכם אך המליצו פשר דבריכם ונשמע׃

יג ויען הראשון ויאמר כי אדני המלך וכי האנשים הגבורים הלא ידעתם את כח המלך וחזקת מלכותו על הארץ והים והאיים ועל כל הגוים והלשונות להמית ולהחיות אם יצום להוציא צבא ויצאו למלחמות כלם ולא יסובו פניהם כי יקדמו אל המות ואם יאמר להרוס חומות יהרסו. ואם יחרשו ויזרעו ויקצרו את תבואת הארץ והרימו את תרומת המלך טרם יאכלו מן התבואה כי יראים הם מן המלך ו וכלם יחרדו מאימתו אשר הוא אדון וגבור על כלם ואין מכלם לחסר את דבריו ואת מצותו. על כן יאמנו דברי כי אין כמלך חזק בארץ. ויתמהו כל הנצבים על הדבר הזה׃

ויען השני ויאמר כי אדוני וכי האישים המחכמים אמנם כלכם ידעתם את חזקת המלך ותוקף ממשלתו אשר הוא רודה ומושל ב בארץ ואימתו ופחדו על כל בני אדם כאשר שמעתם באזניכם. ואת היין חזק מן המלך כי כל גבורת המלך אמת היא. וכאשר ישתה היין ימשול בו ויסה לבו אל דברים אחרים לרנן ולזמר ולרקד ואת להתפלל כי נהפך לבו ליין להרהיס סרוכים ולקרב רחוקים להמיר אוהבים ולכבד זרים. ולבלתי שאת פני אב ואם וגם אח שאר בשרו הלא ידעתם כי חזקת היין בן הוא אם ישתנו איש בל למר כפר יחגת רננות. ואיש מחריש ירוע וסוד סתר יגלה ומעשה סתום יוציא חוץ ואנשי עצבון ישמח ואבלים ודאבי נפש ואנשי תמורות אם ישתו ממנו ישישו ויגילו בו ואנשי דאגה יזמר ומעוני כבל להוקים למות אם ישתו יין ישכחו וחרב על רעהו יבריח שכור ולאנשי בשרו יעיו

בביתך אך כי נפשי יודעת כי אין כערכך בכל בני עמך. ויצא דניאל
מלפני המלך לפנות ערב ויסס ויתפלל אל אלהי השמים לתת בלב
המלך לשלחני ללכת לעבור אלהיו. וילן בלילה ההוא וישכם
בבקר וילך אל עדת הגולה וימצא שם את זרובבל בן שאלתיאל בן
יכניה מלך יהודה ויקימהו דניאל מתוך הגולה ויחזק בידו ויוליכהו
אל המלך ויגישהו לפניו. אז אמר דניאל הנה לך איש תחתי כערכי
ויהיה כמוני והוא מן בני יהודה מן הפרתמים מזרע המלוכה מבני
שאלתיאל בן יכניה מלך יהודה והוא איש חיל מלא רוח חכמה ודעת
אלהים בכל אשר כי ולא נופל הוא ממני ולא נחסר ויהיה לך לנאמן
וליועץ כמוני ואותי תשלח להרגיע במשכבי. ויאמן המלך לכל
אשר ספר לו דניאל וישלחהו ללכת וישתחו דניאל למלך והמלך ח
חבק את דניאל וינשקהו ויצו ויתן לו מתנה כיד המלך וישלחהו וי
וילך. ויהי זרובבל למלך תחת דניאל ויתן דניאל את כל אשר
נתן לו המלך לנכשלי הגולה ואחרי כן הלך אל מקומו אל שושן ה
הבירה אשר בעילם המדינה ויעבד שם את יי אלהיו עד יום מותו
בקרב אחיו עדת הגולה אשר שם. וזרובבל איש חיל ואיש מצליח
נבון וחכם מלא רוח חכמה כי סמך דניאל את ידיו עליו וימצא חן
בעיני המלך ויאהבהו מאד לאהבת דניאל וישימהו לנגיד על כל ה
השרים וראש על שני שרי הצבא שומרי ראש המלך:
יב ויהי היום ויאספו כל השרים להתיצב לפני המלך כמשפטם
ויאמר אליהם המלך הראיתם בכל הארץ כאיש הזה זרובבל איש נבון
וחכם ברוח דניאל ויאמרו נכון דבר המלך. ויהי בעת הצהרים עת
אשר ישכב המלך אחרי אכלו וישכב על מטתו ויישן ויתיצבו שני ה
השרים שומרי ראשו כמשפטם לשמור וזרובבל עמהם בראשם ו
ויעמדו סביבות המלך עד בוש עד עת תעירתו והמלך כבר כי נש
נשתכר ביין וילאו שלשת הבחורים לעמוד. ויאמרו איש אל רעהו
הבו ונחידה לנו חידות דברי חכמים איש ואיש לפי ערמתו ונהבנו
את דברי חידותינו על מגלת ספר ונשימה את המכתב תחת מראשותי
המלך עד שייקץ משנתו ויראה המגלה ויבין בבשר דבריה וחידת
האיש אשר יראו דבריו מחכמים משני רעיו מעורבת על חידות א
אחיו יהיה למלך למשנה וגם במושב הכסא והמרכבה ואת לצאת
ולבא לפני המלך בגורל המשנה וכל כלי שלחנו יהיו כלי זהב ורסן
זהב ינתן על לחיי סוסו וגם כתר המשנה ינתן בראשו ומתנת משנה
יקח מאת המלך ושאלתו לכל דבר יתן המלך ורע למלך יהיה.
ויאמרו כלם יהי כן ויכרתו ברית ויקימוה כדת מדי ופרס אין להמיר
ויביאו את ספת הסופר והמגלה ויפילו הגורל לשלשתם ויפל הגורל
לאחר

הרומשת והשורצת על פני כל הארץ ליראה אתו ולפחד מפניו כי בצלם
אלהים נברא האדם לתת מורא על תבל ועתה אם ייטב בעיניך הרף
ממני ואבנו ואאבדנו כאחד מן הפסילים אשר אבדתי רק אל תמשול
בי שריך להרע לי. ויאמר לו המלך לך ועשה כן אם תוכל ואל תירא
וישמחו כל השרים מאד באמר המלך לדניאל להתגרה בתנין כי
אמרו עתה יאבד דניאל כי לא יוכל להתיצב נכח התנין וילך דניאל
מאת פני המלך ויעש כלי ברזל במסרקי הפשתים וירכס גביהם
גב על גב פניהם וקוציהם פונים חוצה מסביב לטושים וחדודים ו
ויגולל עליהם כל מיני המאכלים חלב ודשן וכל דברי שומן וגם מ
מטוחה גפרית ושרפה נתן בו עד נעלמו קרני הברזל והחרוצים ויהי
במראה התבנית המונחה וישליכה דניאל אל פי התנין והתנין אז ל
לבלעה ולקבלה בתאוה נפשו ויחי בבואה אל פיו ויחר אל חדרי ב
בטנו וימס החלב והדשן מעל לקוצי הברזל ויבאו ראשי החרוצים
המחוברים במעי התנין וינקבום ויחל התנין ויכשל וימת לעת מ
מחרת. ויהי לשלשת הימים ויבאו הכשדים והבבליים
לדרוש אל התנין במנחת יום ביום ואיננו רק עלה הבאוש מן המערה
והנה אלהיהם מת נפוח נבאש ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד על
דניאל ויאמרו מה זאת עשה דניאל היהודי לשני אלהינו אשר הכחיד
בידך את ביל וגם את התנין ועתה אם יסגירהו המלך בידינו יומת ו
ואם לא ידוע יהיה למלך כי לא יחיה. וישמע המלך כי קשרו
עליו עם הארץ וישלח ויך את גדוליהם ואת שריהם עם הקמים על
דניאל לפי חרב ;

א

ודניאל זקן מאד ויבא דניאל וישתחו למלך ויאמר לו כי אדני
המלך הנה זקנתי ואין בי כח לעמוד ולצאת ולבא במשפט המלוכה
ויבקשוני פריצי עמך באיבתם כי בבור האריות הורידוני זה פעמים
גם עם התנין וימלטני יי אלהי אשר חסיתי בו וגם נפשי דמו לס
לספתה להמיתני בקנאתם אשר קנאו לפסיליהם ואלהי השגבני מ
משחיתותם ואת שלשת רעי הביאו אל כבשן האש לשרוף ויכל ואת
חזקת יד אלהינו לעזרתנו. ועתה אדני המלך תפול נא תחנתי לפניך
לשלחני ללכת לביתי להרגיע ולעבוד את אלהי אבותי כי זקנתי ואין
בי כח לעצור עוד. ויען המלך את דניאל ומי
ישמע לך לדבר הזאת לשלחך ואתה איש אלהים אלהי השמים ואם ת
תעזבני איך תכון מלכותי בלכתך מעמי אמנם ידעתי כי זקן אתה ו
ואין בך כח לעמוד לצאת ולבא במשפט השרים שרי המלוכה אך
אם תתן לי אדם כמוך איש מבני עמך חכם ונבון ומלא רוח אלהים
כמוך ויהי עמי תחתיך במשפטך או אשלחך לשלום לנוח ולהרגיע

בביתך

ישתה רק כהניו הם האוכלים את מערכת שולחנו ועולותיו אוכלים
ועתה תשמע לי להסגיר את כהניו בידי ואני אגיד לך את ערמתם ואת
עשייתם אשר מפתים אותך ועמך להשתחוות להבל ותהו. ויאמר
המלך לו יהי כדברך ויצו דניאל ויסגרו את דלתות ההיכל אשר לביל
ואת שעריו בלתי השער אשר בא המלך. אז אמר דניאל הגישו אלי
האפר ויפרשו את האפר על פני רצפת ההיכל והכהנים לא ידעו מה
דניאל עשה. ויהי בכלותם לעשות כן ויצא המלך ודניאל מן ה
השער אשר בא בו המלך ונעריהם ויצו ויסגרו את השער ויחתם המלך
בטבעתו ובטבעת דניאל וילכו אל בית המלך וילינו. ויהי בבקר
וישלח המלך לקרא לדניאל חיש על בהתמהות האלה ויען לא ויצו
להסיר ויסירו ויפתחו את השער ויראו את השולחן והנה נאכל כל את
אשר ערכו עליו מלחם ועד בשר ועד יין כי נשתה. ויהי כראות
המלך ויפל ארצה נוכח ביל ויאמר גדול שמך ביל ומי כמוך בכל א
אלהי הגוים בגבורה ויענהו דניאל לאמר אל תאמר כן הבט נא אל
האפר אשר פרשנו על רצפת הבית סביבות השולחן נראה את מדרכות
העקבות האלה למי המה כי הם אוכלי שולחן ביל ויבט המלך והנה
עקבות אנשים ונשים ונערים ויחר וישלח ויתפש את שבעת הכהנים
משרתי ביל וישבע להם המלך אם לא תגידו לי האמת כי מות ת
תמותו ויגידו לו האמת ויראוהו את המבואות המאפלות אשר בהמה
באים א ביל לילה ואוכלים את מערכת שולחנו. וירא המלך את ע
ערמתם ויצו ויהרסו את היכל ביל עד בלי נשאר מאומה:

וגם בימים ההמה היה לכשדים אלוה והוא התנין גדול יושב ב
במערה אחת והיו מערבים לו מנחה ובאים לילה להשליכה אל התנין
והוא היה יוצא לקראת המנחה ויפתח את פיו במשפטו וישליכוה אל
פיו ויבלענה ויגבה לרום במעט ולסוב ולבא אל המערה ויאמרו ה
השרים אל המלך הגם על אלהים הזה אשר הוא אלהים חיים יוכל
דניאל להעהע כאשר עשה לביל ולכהניו ומזבחו ושולחנו וישבור ה
את עבודתו ומודיע לא יתגרה באלהים הזה אשר הוא אלהים חי כי אם
יתגרה בו עתה ינקום לנו את נקמת ביל והיכלו וכהניו. אז אמר
המלך לדניאל שמע נא דניאל והאזינה לי ואדברה לך הגם על התנין
האלוה הזה הערים מהשבותיך להכחידו כאשר עשית לביל אשר אין
רוח כי הלא זה אל חי גבור וחזק ומי יתיצב לפניו להרע לו. ויען
דניאל אל המלך לאמר אל נא יתעה המלך גם זה כי היה נכבשת תחת
ידי אדם ואין בו רוח אלהים ועתה אם נא תרשני אדני המלך גם התנין
הזה אני אכנו ואמיתנו בלי חרב ולא חנית ולא מלחמה כי שרץ הארץ
הוא השורץ על הארץ ויתן יי אלוהינו מורא האדם על כל נפש חיה
הרומשת

אשר ביהודה ואני אתן מאוצרותי כסף וזהב לכל בדק המלאכה עד כלותה. וישלח ספרים ביד הרצים אל כל עיר ועיר בכל מלכותו לשלוח את היהודים לעלות ולבנות את בית יי׳ אשר בירושלם היא ש שנה אחרת לכורש למלכו על מלכותו בשרים או שלח המלך א אגרות אל כל שרי עבר הנהר אל הפחות לחיות נכונים יחדו לעזרת היהודים ולתת די מחסורם לבנין לעצים ולאבנים ולחטים ולשמן ול ולתירוש ולכל חפץ הבנין עד כלותם לבנות וגם פרים ואילים וכ וכבשים לכל דבר זבחיהם ואיש לא יניס לכל מלאכתם.

ויקומו היהודים כל נדיב לב לעלות אל בית האלהים ארבע רבוא ועמהם בראשם עזרא הסופר ואליקים הכהן הגדול ו וישוע ומרדכי ושאר ראשי האבות ליהודה ובנימין וילכו מלוך עד עבר הנהר ויבאו ירושלם ויחלו ליסד את בית האלהים ויהי ב ביסדם ויתכונן להם המלאכה ויקומו אנשי בני בליעל משארית הגוים צרי יהודה וירושלם סנבלט החורוני וטוביה העמוני וגשם הערבי עם רבים מצוררי היהודים ויכתבו שטנה על היהודים עברי אלהי השמים וישלחו את המכתב פרס לאמר ידוע יהיה לכם כי אם ת תבנה קרית ירושלם לכם יהיה מוקש ולפשע רב וקשר גדול בכם כי מימי קדם היו יושביה עזים וקשים והובלים במלכים וברוזנים ו ובכל הארץ על כן חשר עליה נבוכדנצר מלך כשדים וישחיתה ויגלה את עמה. או נחו המלכים הרגעו איש ממקומו על כן באנו ל להודיע למלך את כל זאת לדעת את אמונתינו כי להם שולחן המלך אכלנו וחלילה לנו לראות בכשלון המלוכה.

ויהי בבא הספר אל המלך ותשבת המלאכה עד שנת שתים לדריוש המלך:

ויהי בשבת דריוש המלך על כסא המלוכה וישאל על דניאל ט איש חמודות עבד יי׳ לראות חכמתו ולדעת עצתו ויביאו את ד דניאל לפניו ויחקרהו וינסהו ויבין בו שבעתים מאשר שמע עליו ה וישמח ויאהבהו מאד וישימהו לו ליועץ ולמשנה כאשר היה לפנים

ויהי היום ויחוג דריוש חג בייל אלהי בבל ויכן המלך את המנחה להקריב אל בייל וזה משפט מנחתו פר אחד ועשרה אלים ומאה בני יונה ושבעים כבר מעוג לחם שלחנו ועשרה כדי יין למערכת ש שולחנו כה היה משפטו. ויהי היום ויערכו השולחן לפני בייל ויאמר המלך לדניאל מי יתן והאמנת כדבר בייל האלוה הגדול אשר לנו אשר יאכל במערכת השולחן הזה. ויען דניאל אל המלך לאמר אל נא ישיתך ואל נא יפתה לב המלך הדבר הזה בבייל כי הבל והוהו הוא ורוח אין בו כי מעשה יד אמן הוא איכבה יאכל ואיכבה

ישתה

מתחסד על צדקיו ויען ויאמר מי יתן וחית בקר וראיתי מה נעשה
בדניאל ומה פעל יי בו ;

ויהי ביום ההוא עת הורד דניאל אל בור האריות והנה חבקוק ה
הנביא בארץ יהודה בא מקציריו לפנות הערב ועד בא השמש ויברך
ברכה לקוצרים והוא נשא את ארוחתם בידו להגיש לפניהם לאכול וה
והנה דבר יי אליו לאמר לך והולכת את הארוחה הזאת אל דניאל ע
עבדי בארץ כשדים אל בור האריות אשר הורד שמה . ויאמר
אהה אלהי מי יוליכני שמה בעת הזאת ורחוק ממני הדרך והנה מ
מלאך נשאו בציצת ראשו והארוחה בידו ויניחהו אל תוך הבור אל
דניאל ויאכל וישת עמו ויוציאהו המלאך וישיבהו אל מקומו אשר
נשאו משם בטרם כלו הקוצרים לאכול. ודניאל מרנן ומשבח
ומודה ומהלל ליי כי בטח בישועתו כי המתפלל עם אלהיו הוא וה
והקורא ברת אלהיו מדבר עם אלהיו ולא נואש מחסדיו . ויהי
בה ובה ויאר אור הבקר ויקם המלך וימהר ללכת אל הבור וישמע
את קול רנת דניאל ונועם תהלתו ולא יכול לדבר לו כי נפרץ קולו מן
הבכי ויתחזק לבו ויקרא דניאל דניאל החשכך אלהים מהאריות ו
ולא טרפת. ויען דניאל אל המלך אמנם כי חשכני האלהים מפי
האריות ויחסום את פיהם ממני וישישו לקראתי כמשוש בני ביתי.
כי צוה אלהי אשר בטחתי בו וגם ארוחה שולחת אלי אמש על
יד חבקוק הנביא ברוח אלהי. אך אדוני המלך לא חטאתי לך
וכל עול לא נמצא בי לפניך וחבלה ופשע לא מצאת בי. וישלח
המלך ויקרא את השרים אנשי שטנת דניאל ויבאו כלם אל המלך ו
והוא נצב על הבור ויאמר ראו נא את חותם טבעתיכם התהום על-
הבור ויאמרו כאשר התמנו כן נמצא. ויצו המלך ויגלו את האבן
מעל פי הבור ויריצו דניאל מתוך הבור תם ושלם וכל חבולה לא
נראתה בו ויתמהו כל האנשים לנפלאות אלהי דניאל מכל אלהים.

ויקרא המלך את עבדיו והמתפשים יחדו כלם כאחד ויפילו אותם
בתוך בור האריות ובטרם יגיעו אל קרקע הבור והאריות סלו לק
לקראתם כי לא טרפו טרף מתמול שלשום ויבלעום כלביבות ואת
עצמותיהם גרסמו והדיקו וישאגו עליהם האריות מתוך הבור וילך
קול שאגם למרחוק ויחרדו לקולם כל העם כי אמרו יצאו האריות
מן הבור. וישב המלך אל ביתו הוא ודניאל ויוסף יי לדניאל כבוד
וגדלה וחסד בעיני המלך וכל העם ;

ח בעת ההיא צוה המלך להעביר קול בכל מלכותו לאמר
אין בכל האלהים כאלהי דניאל נורא להפליא פלאות ותעצומות מי
בכם מכל עם נחלהו יהי אלהיו עמו ויעל ויבנה את בית האלהים
אשר

הלא לפניך כתבנו וחתמנו וגם כתבת מדי ופרס אשר אין להמיר ואין
להפר כי כל איש שר או גדול או קטון אשר ישאל או ידרוש לכל א
אלוה כל ימי החדש הזה רק אל המלך לבדו ינתן למאכל אריות ות
והנה דניאל נמצא בתוך ביתו כורע ומשתחוה ומתפלל לאלוהיו ל
למען הפר את מצות המלך ואת דתי מדי ופרס אשר אין להמיר ו
ועתה אל ילעג לנו להפר את דתנו תנה אותו בידינו ונשליכהו
אל הבור לאריות למען לא ילעג עוד לאחר דתי מדי ופרס.

ויען המלך את השרים לאמר הערמתם לשוא הסור הזה על
דניאל אל לבכם להתגרות בו הדלו לכם ממנו כי יהודי הוא ואיש נ
נורא מאד ועוז פן יתפרץ בכם וישחיתכם והשרים האלה החזיקו
את ידיהם בדניאל לבלעהו ולהפילהו אל בור האריות והמלך נוער ל
לישועת דניאל כי כלם אצים למפלתו ולהכחידהו וימאן המלך שמוע
אליהם ויריבו השרים במלך והמלך בשרים על דניאל עד בוא ה
השמש. ויהי כראותם כי יד המלך עמו אמרו למלך פת
אתה יחבר דע נא וראה אם לא הסגירהו בידינו גם אותך ירענו כי ת
הפר דתי מדי ופרס. וירא המלך כי נועדו כלם להתקשר עליו
בגלל דניאל ויראת ידו ממנו ויסגירהו בידם ויאמר אליהם הגידו נא
לי אם יצילנו אלהיו מפי האריות אנה תוליכו חרפתכם וכלמתכם
הלא הנהגו בלבכם לאריות לאכלה. ויאמרו כלם יהי כן ויריב המלך
עם השרים עד עת בא השמש ויאמר המלך אל דניאל הנה נועדו
השרים האלה להפילך אל בור האריות ואלהים אלהי השמים אשר
נתן בך רוח הקדש הוא יחסום את פיהם ממך ואני נקי לפני אלוהיך
כי בקשתי להצילך ולא יכולתי. וימשכו האנשים את דניאל
וישליכוהו אל הבור ובבור עשרה אריות סגורים בו וזאת חקם וט
וסרסים עשר צאן ועשרה גויות אדם וירעיבום ביום ההוא מבלי ט
טרף ולא האכילום מאומה למען יחושו לאכול את דניאל. ויהי
ברדת דניאל אל בור האריות ויסבירו אליו פנים וילחכוהו ויניעו א
אליו את זנבותם וישישו לקראתו כאשר ישישו הכלבים אל אדוניהם
בבואו מן השדה והשרים הסבו אבן גדולה ויסגרו את הבור ויחתום
המלך על פי הבור בטבעתו ובטבעת השרים וילכו איש לביתו ור
ודניאל מהלל את שם אלהיו בקול רנה ותודה ותהלה כל הלילה
עד הבקר והאריות רובצים סביבותיו ומקשיבים לקול רנתו.

והמלך הלך אל ביתו אבל ומר לחם לא
אכל ומים לא שתה וגם כלי שחוק במשפטם לא נשמעו לפניו
ולא נחלצו כליו מעליו כי נאבל מאד על דניאל ותדד שנתו מע
מעיניו על קשר השרים על דניאל ואמר מר המלך באנחתו ודוה

והבא לפני המלך והשרים והפחות והפרתמים ושרי המדינה נותנים
כבוד לדניאל כי רוח אלהיו בו ׃

ויהי אחר הדברים האלה ויקנאו בדניאל שני שרי החיל עם יתר
השרים והסגנים והפחות וגדולי הממלכה ויועצו כלם יחד להורות
חק ולכרות ברית על דניאל לחבירסרהו למצא עלילה להכשיל את
דניאל לפני המלך והשרים ויועצו כלם ויכרתו בריה לאמר כי כל
איש קטן את גדול שר ומושל או מכל רבי החילים אשר יהלך מ
פני כל אלוה לשאול או לבקש ולהתחנן על כל דבר למן היום עד ש
שלשים יום בלתי מן המלך לבדו יהיה למאכל אריות ולא י
יגאל על ידי המלך ולא יפדה בכל הון יקר ערכו לקיים דת א
אסר החרוה ובכל זה לא ידע דניאל את מזמתם כי עליו הערימו
סורם כי אמרו אם לא נלכדו בדת אלהיו לא נוכל להכשילו והם
לא הבינו כי באשר דניאל נאמן לאלהיו כן אלהיו נאמן לו.

ויכתבו האנשים את הדברים האלה אשר קימו על
ספר ורשם כל איש מכתב ידו ויחתמו איש ואיש בחותמו לחזק דת
ויתנו את הספר אל המלך בידם וישלח המלך את ידו ויקחהו וי
ויקראהו בחמו ולא שם לבו לערמתם אשר הערימו על דניאל ל
להכשילו ויקם להם המלך את דת הספר ככל הכתוב בו ויחתם
גם המלך בספר ויתנהו לסופרי המלך למשמרת לעת פקידו.

ויהי לימים וישוטטו האנשים להיר סביבות בית דניאל
לדעת את אשר יעשה למען מצוא עלילה להתעולל למחשבותם
על דניאל ויהי בלכתם בה וכה סביבות בית דניאל וימצאו עלמה
קטנה משחקת נכח פתח השער אשר לדניאל וישאלוה לאמר איה
דניאל ומה הוא עושה ותען להם לאמר הנה הוא בעליתו נ
נותן שבח ותהלה לאלהיו מתפלל נכח החלון הפונה בית האלהים
אשר בירושלם. ויאמינו האנשים ויחשו לעלות
אליו אל העליה אשר הוא מתפלל שמה וימצאוהו כורע על ברכיו
ארצה וכפיו פרושות השמים כי שלשה פעמים ביום היה דניאל
מתפלל עם יי ומודה לאלהיו כי המתפלל עם יי הוא מדבר וקורא
בספר התורה הכי יי מדבר עמו וכן עשה דניאל וכה משפטו כל ה
הימים. ויהי כבא האנשים בית דניאל והוא מתפלל ומודה ולא
נחת מפניהם ולא נחרד לבבו לקול שאונם עד כלותו את תפלתו ויפלו
עליו פתאום ויאחזוהו ויוליכוהו אל המלך ׃

ו ויהי כראות המלך את דניאל אחוז ביד השרים ויחר המלך
ויתמה מאד וידע כי למענו עשו וקימו את הדת ויאמר המלך ל
לשרים מה זאת עשיתם על דניאל. ויענו האנשים את המלך לאמר
חלא

ובחוריה הרגו ובתולותיה הרסו ברכבי הסוסים וכל שריה וזקניה ח
נכסו בחבלים וכל חרותיה בקשו וכל עולליה נפצו אל הסלע וינסום
האל מבבל את דם עבדיו השפוך ואת נקמת היכלו ועירו ועמו.
ויהי אחרי כן ויהלכו שני המלכים את כל מ
מלכות כשדים מחוצה לבבל עד הנה בא הקץ למלכות כשדים.
ויקח דריוש את בבל ואת בנותיה ואת היכל המלך וישב על כסא
בלשצר המלך וימלוך בבבל. והמלך כורש לקח את כל מלכות
כשדים מחוצה לבבל. עד הנה דברי מלכי כשדים ויעבור מלכות
פרס ומדי ודריוש המדי סבל את מלכות כשדים לעת זקנתו וימלוך
במדינת בבל ויהי בשבת דריוש על כסא מלכותו בבבל וישאל על ד
דניאל וישלח ויביאוהו אליו וישם לו כסא וישב לפניו ויאמר לו ה
האתה זה דניאל ויאמר אני ויאמר לו תנה לי עצה ואעשנה כי רוח
אלהי השמים בך אל נא תחשוך עצתך ממני כי זקנתי ואפס כחי וי
ויגיעוני דרכי נוער ותמיד מלחמות תשליפוני ואחל עוד לזקנתי ולא
אוכל לצאת ולבא במשא טרח עמי לשפוט בין איש לאיש להצדיק
ולהרשיע כי כבד ממני הדבר. ויען דניאל
את המלך דריוש לאמר. יפקד נא המלך שלשה פקידים אנשי חיל
ואמת לשאת את טורח משא העם ושפטו בין איש לאיש להקל ממך
את כובד טורחות העם והמלך ינוח לביתו והיה הדבר הגדול אשר י
יקשה מהם יקריבו אל המלך ותהיה המלכה וכסאו נקי ולא יראה עוד
בטורח העם. ויעש המלך דריוש כן ויפקוד על העם שני שרי
צבאות ואת דניאל הפקיד על שניהם לשפוט את העם ויינוח המלך ב
בהיכלו וישלח דריוש מכתב בכל ארץ ממשלתו לאמר כי אלהי הש
השמים נתן בידי את כל ממלכות הארץ ויכבד עלי טרח משאם
כי קצה נפשי לזוקן ואועצה מדניאל עצה ויעצני עצת אמת וא
ואשמעה לעצתו ואנוח וארגיע בתוך ביתי ויקל מעלי טורח המשא
ועתה הבו כבוד לאלהי דניאל והאמינו בו ושתחוו תמיד ודרשו א
אליו כי אלוה גדול הוא על כל אלהים ויראוי יהיה לאנשי מלכותי
בעצת דניאל כן עשיתי ואפקיד על כל ארץ ממשלתי שני שרי צ
צבאות להם ישמעו כל העם למשפט ולכל משא וטורח והקל מ
מעלי טורח העם ואת דניאל מניתי על שני השרים האלה לשמוע לו
לכל אשר יורם למשפט העם לבלתי המר דבריו ולעשות כל א
אשר יצום לכל דבר כי אני שמתיהו לי למשנה ואת שרי החיל נת
נתתי תחת ידיו ומפר דת המלך לא יחיה. וישמעו
שרי המדינות וכל העם את מצות המלך ואת אשר יקל המשא מ
מעליו ויגיע המלך בתוך הארמון ודניאל הוא משנה למלך ויוצא

המלך נסבלת מאד על אשר חללת את כלי בית אלהי ישראל אשר בירושלם ועל כן קנא יי אלהי ישראל לכלי בית מקדשו וישלח את מלאכו לכתב לך את הדברים האלה ואלה הדברים אשר במכתב חשב שקל והחריש. זה פירושם חשב ספר אלהי ישראל את מנין אויביו וקצץ אותם. שקל. שקל אויב במאזנים ונמצא חסר. החריש אלהי ישראל את הממלכה מיד אויב ונתנה לדריוש ולכורש מלכי מדי ופרס הנלחמים עמך להיות ממלכתך בידיהם.

ויהי בשמוע המלך ושריו את הפתרון הזה מפי דניאל איש החמודות עבר יין התהוללו האנשים חרדה גדולה ויקומו וילכו איש לביתו וישאר רק המלך בלשצר לבדו עם סריסיו ואנשי ביתו. הוא נרגז ונבהל ותכסתו פלצות ותפל עליו תרדמה ויישן באחד החדרים לפתח מגורתו.

ויהי שם בארמון בירת המלך סריס אחד מזקני נבוכדנצר מעבדיו נכבד ונשוא פנים ויחשב בלבבו לאמר הלא זה דניאל שנקרא שמו בלטשצר כשם אלהי אדני נבוכדנצר אשר פתר לו את חלומותיו ולא נפל מכל דבריו ארצה אשר לא היה ויצדק כל דבריו. ועתה דבר על אדני בלשצר המלך ואכרות את ראשו ואריצנו אל מלכי מדי ופרס. ויהי בלילה ההוא כשכב המלך בלשצר על מטתו ויקם הסריס ויך את המלך וימיתהו וישא את ראשו מעליו וישאהו ויברח עמו אל מחנה כורש ודריוש מלכי מדי ופרס ויתן להם את ראש בלשצר ויספר להם את כל אשר עשה בלשצר לכל כלי בית האלהים אשר לירושלם כאשר הללם במשתה היין וכאשר שלח יי מלאכו ויכתב המכתב ויפרש לו את המכתב דניאל איש החמודות ויוכיחהו על הדברים אשר מלאו לבו לחלל כל כלי בית יי ויבא עליו יי את הרעה הזאת אשר תראינה עיניכם היום.

ויהי כשמוע כורש ודריוש את הדברים אשר דבר הסריס ויקדו וישתחוו ליי אלהי השמים ויאמר כורש ברוך אלהי האלים האלה ואלהי ההיכל אשר היה בירושלם וביהודה אשר עשה נקמת באיש אשר חלל את כלי בית מקדשו כי מאז שמענו כי אתה הוא אדון לכל הארץ ואלהי כל הבריות ויוצר כל העולם ואמנם עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים וכבודו ממשלתו להסיר מלכים ולהקים מלכים. אז נדר המלך כורש לבנות את היכל יי אלהינו אשר בירושלם ולשלח את הגולה מבבל לירושלם ולהשיב את כלי הקדש אל ההיכל אשר בירושלם:

ג ויהי אחרי הדברים האלה ויקומו ויסעו כורש ודריוש מלך מדי בחיל כבד מאד וישחיתו את כל ארץ כשדים ויחנו על בבל וילחמו עליה ויכוה לפי חרב מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק באיש אחד

ובהורית

ויהי בפקד אלהים על בבל כל אשר דבר על
יד ישעיהו בן אמוץ הנביא ועל יד י
ירמיהו בן חלקיהו הנביא על אודותיה
העיר יי עליה את שני מלכים גדולים
ואדירים את דריוש מלך מדי וארץ ב
כורש מלך פרס ויתחתן כורש בדריוש ויקח ארץ בתו לו לאשה ויי
ויתחברו שניהם יחד ויפשעו במלך כשדים וימרדו על בלשצר המלך
אז התגרו מלחמה גדלה ובתחלת המלחמה נצחו הכשדים ויפלו חללים
רבים מגדודי מדי ופרס. ויתחזקו עוד שני המלכים האלה את מ
מעמדם ואת מלחמתם ותתגר עוד מלחמה גדולה ועצומה מאד ב
ביניהם ויפלו מאלה ומאלה וישפכו דם נפשות רבות לאין מספר ו
וינוסו הכשדים וירדפו כורש ודריוש וחיליהם ויכתום עד מ
מסיבם קרוב מבבל מהלך יום אחד ויחנו שם כורש ודריוש וכל מ
מחניהם. ויהי כראות המלך בלשצר וישלח את כל צבא הגבורים
ואלת שריו מן שרי כשדים ועמהם אגדה הפריצי׳ אשר בהיכל המלך
רבה ועצומה מאד ויצאו מבבל בפנות היום וילכו כל הלילה ויהי
באשמורת הבקר החלו להכות במחנה כורש ודריוש ויתבהל המחנה
וינס מחנה מדי. ויעמד כורש וכל מחנהו לפני כשדים וילחם עמהם
וישב אותם מרדות אחרי מדי. ויהי בהיות הלילה נרדפה המלחמה
וירבו לנפול מחללי מדי ופרס כי נצחום שרי בלשצר בגבורה ויעש
להם משתה גדול ויתן להם במשתה כסף וזהב וישמח המלך בלשצר
מאד עם אלת שריו וישב עמהם לאכל ולשתות ויאריכו לשבת כל
היום ההוא וכל הלילה השית בלשצר מאד. ויהי כטוב לב המלך ביין
ויאמר להביא את כלי הכסף והזהב אשר הגלה נבוכדנצר מלך כשדים
עם הגולה אשר הגלה מירושלם לבבל ויחלל המלך את כלי הקדש
וישת בהן יין הוא וכל שריו ופילגשיו ונשיו. וירא אלהינו ויקצות
מאד ויקנא לכליו כלי הקדש וישלח לכתוב על בית המלך מכתב
ששת להודיעו את הגזירה אשר גזר עליו יי אלהיו ועל ממלכתו ו
ויבא המלאך ויכתוב לו על הקיר בששר נוכח מנורת המלך ואלה
אשר כתב השב שסל והפריש אבל האותיות היו לשון קדש והמכתב
לשון ארמית. וירא המלך בלשצר את האצבעות כותבות ושאר
הגולם לא ראה כי היה המראה נורא מאד על כן נבהל המלך בלשצר
ויפחד מאד וירעדו מתניו ויגע לבבו והתפרדו כל עצמותיו ונשתנה
דמות פניו והשרים אשר היו עמו לא ראו את המראה ׃

ב אז שלח המלך ויקראו לדניאל ויבא המלך ויקרא לו את המכתב
ויפרש לו את הדברים ובאר אותם לו באר היטב ויאמר דניאל אל

יוֹסֵף בֵּן גּוֹרְיוֹן

803